ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ

ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସ-ଅଟ୍ଠକଥା

୧। ଗହପତିୱଗ୍ଗୋ

୧। କନ୍ଦରକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି କନ୍ଦରକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚମ୍ପାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତସ୍ସ ହି ନଗରସ୍ସ ଆରାମପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୀସୁ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ଚମ୍ପକରୁକ୍ଖାୱ ଉସ୍ସନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ଚମ୍ପାତି ସଙ୍ଖମଗମାସି। ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେତି ତସ୍ସ ଚମ୍ପାନଗରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଗଗ୍ଗରାଯ ନାମ ରାଜମହେସିଯା ଖଣିତତ୍ତା ଗଗ୍ଗରାତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରା ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ସା ତୀରେ ସମନ୍ତତୋ ନୀଲାଦିପଞ୍ଚୱଣ୍ଣକୁସୁମପଟିମଣ୍ଡିତଂ ମହନ୍ତଂ ଚମ୍ପକୱନଂ। ତସ୍ମିଂ ଭଗୱା କୁସୁମଗନ୍ଧସୁଗନ୍ଧେ ଚମ୍ପକୱନେ ୱିହରତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅଦସ୍ସିତପରିଚ୍ଛେଦେନ ମହନ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ। ପେସ୍ସୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋତି ହତ୍ଥାଚରିଯସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। କନ୍ଦରକୋଚ ପରିବ୍ବାଜକୋତି କନ୍ଦରକୋତି ଏୱଂନାମୋ ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକୋ। ଅଭିୱାଦେତ୍ୱାତି ଛବ୍ବଣ୍ଣାନଂ ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମୀନଂ ଅନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପସନ୍ନଲାଖାରସେ ନିମୁଜ୍ଜମାନୋ ୱିଯ, ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ଦୁସ୍ସୱରଂ ପସାରେତ୍ୱା ସସୀସଂ ପାରୁପମାନୋ ୱିଯ, ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଚମ୍ପକପୁପ୍ଫାନି ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ, ସିନେରୁପାଦଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଭଗୱତୋ ଚକ୍କଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତେ ଅଲତ୍ତକୱଣ୍ଣଫୁଲ୍ଲପଦୁମସସ୍ସିରିକେ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦୀତି ଛନିସଜ୍ଜଦୋସୱିରହିତେ ଏକସ୍ମିଂ ଓକାସେ ନିସୀଦି।

ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତନ୍ତି ଯତୋ ଯତୋ ଅନୁୱିଲୋକେତି, ତତୋ ତତୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ହି ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସାପି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱା ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱା ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ଭଗୱତୋ ଚେୱ ଗାରୱେନ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖତାଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିଗତସଲ୍ଲାପା ଅନ୍ତମସୋ ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦମ୍ପି ଅକରୋନ୍ତା ସୁନିଖାତୈନ୍ଦଖୀଲା ୱିଯ ନିୱାତଟ୍ଠାନେ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ମହାସମୁଦ୍ଦୋଦକଂ ୱିଯ କାଯେନପି ନିଚ୍ଚଲା ମନସାପି ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତା ରତ୍ତୱଲାହକା ୱିଯ ସିନେରୁକୂଟଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଏୱଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନଂ ପରିସଂ ଦିସ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପନ ଅନ୍ତୋହଦଯସ୍ମିଂଯେୱ ସନ୍ନିଦହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପିଯସମୁଦାହାରଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ତସ୍ମା ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଭୋତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ଧସ୍ସ ପବ୍ବତାରୋହନଂ ୱିଯ ନିଚ୍ଚଂ ନ ହୋତୀତି ଅଚ୍ଛରିଯଂ। ଅଯଂ ତାୱ ସଦ୍ଦନଯୋ। ଅଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାନଯୋ , ଅଚ୍ଛରାଯୋଗ୍ଗନ୍ତି ଅଚ୍ଛରିଯଂ। ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତୁଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭୂତପୁବ୍ବଂ ଭୂତନ୍ତି ଅବ୍ଭୁତଂ। ଉଭଯମ୍ପେତଂ ୱିମ୍ହଯସ୍ସେୱାଧିୱଚନଂ। ତଂ ପନେତଂ ଗରହଅଚ୍ଛରିଯଂ, ପସଂସାଅଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ଅବ୍ଭୁତଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଯାୱ ବାହାଗହଣାପି ନାମ ସୋ ମୋଘପୁରିସୋ ଆଗମେସ୍ସତୀତି (ଚୂଳୱ। ୩୮୩; ଅ। ନି। ୮।୨୦), ଇଦଂ ଗରହଅଚ୍ଛରିଯଂ ନାମ। ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ ନନ୍ଦମାତେ ଅବ୍ଭୁତଂ ନନ୍ଦମାତେ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମ୍ପି ପରିସୋଧେସ୍ସସୀତି (ଅ। ନି। ୭।୫୩) ଇଦଂ ପସଂସାଅଚ୍ଛରିଯଂ ନାମ। ଇଧାପି ଇଦମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ'' ଅଯଞ୍ହି ତଂ ପସଂସନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଯାୱଞ୍ଚିଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଯାୱାତି ପମାଣପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଯାୱ ସମ୍ମା ପଟିପାଦିତୋ, ଯତ୍ତକେନ ପମାଣେନ ସମ୍ମା ପଟିପାଦିତୋ, ନ ସକ୍କା ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ୱତ୍ତୁଂ, ଅଥ ଖୋ ଅଚ୍ଛରିଯମେୱେତଂ ଅବ୍ଭୁତମେୱେତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତପରମଂଯେୱାତି ଏୱଂ ସମ୍ମା ପଟିପାଦିତୋ ଏସୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ତସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପରମୋତି ଏତପରମୋ, ତଂ ଏତପରମଂ ଯଥା ଅଯଂ ପଟିପାଦିତୋ, ଏୱଂ ପଟିପାଦିତଂ କତ୍ୱା ପଟିପାଦେସୁଂ, ନ ଇତୋ ଭିଯ୍ୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯନଯେ ଏୱଂ ପଟିପାଦେସ୍ସନ୍ତି, ନ ଇତୋ ଭିଯ୍ୟୋତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ପଟିପାଦିତୋତି ଆଭିସମାଚାରିକୱତ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମା ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପତ୍ତିଯଂ ଯୋଜିତୋ। ଅଥ କସ୍ମା ଅଯଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅତୀତାନାଗତେ ବୁଦ୍ଧେ ଦସ୍ସେତି, କିମସ୍ସ ତିଯଦ୍ଧଜାନନଞାଣଂ ଅତ୍ଥୀତି। ନତ୍ଥି, ନଯଗ୍ଗାହେ ପନ ଠତ୍ୱା ''ଯେନାକାରେନ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିସିନ୍ନୋ ଦନ୍ତୋ ୱିନୀତୋ ଉପସନ୍ତୋ, ଅତୀତବୁଦ୍ଧାପି ଏତପରମଂଯେୱ କତ୍ୱା ପଟିପଜ୍ଜାପେସୁଂ, ଅନାଗତବୁଦ୍ଧାପି ପଟିପଜ୍ଜାପେସ୍ସନ୍ତି, ନତ୍ଥି ଇତୋ ଉତ୍ତରି ପଟିପାଦନା''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧିଯା ଏୱମାହ।

୨।ଏୱମେତଂ କନ୍ଦରକାତି ପାଟିଏକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଭଗୱା କିର ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କନ୍ଦରକ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉପସନ୍ତୋତି ୱଦସି, ଇମସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପସନ୍ତକାରଣଂ ତୁୟ୍ହଂ ଅପାକଟଂ, ନ ହି ତ୍ୱଂ ସମତିଂସ ପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା କୁସଲମୂଲଂ ପରିପାଚେତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝି, ମୟା ପନ ପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ଞାତତ୍ଥଚରିୟଂ ଲୋକତ୍ଥଚରିୟଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ଥଚରିୟଞ୍ଚ କୋଟିଂ ପାପେତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ମୟ୍ହଂ ଏତେସଂ ଉପସନ୍ତକାରଣଂ ପାକଟ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ସନ୍ତି ହି କନ୍ଦରକାତି ଅୟମ୍ପି ପାଟିଏକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଭଗୱତୋ କିର ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅୟଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉପସନ୍ତୋତି ୱଦତି, ଅୟଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ କପ୍ପେତ୍ୱା ପକପ୍ପେତ୍ୱା କୁହକଭାୱେନ ଇରିୟାପଥଂ ସଣ୍ଠପେନ୍ତୋ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପସନ୍ତୋ ନ ଉପସନ୍ତାକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଟିପଦଂ ପୂରୟମାନାପି ପଟିପଦଂ ପୂରେତ୍ୱା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୂପି ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ପଟିପଦଂ ପୂରେତ୍ୱା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତା ଅତ୍ତନା ପଟିୱିଦ୍ଧଗୁଣେହେୱ ଉପସନ୍ତା, ପଟିପଦଂ ପୂରୟମାନା ଉପରିମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାୟ ଉପସନ୍ତା, ଇତୋ ମୁତ୍ତା ପନ ଅୱସେସା ଚତୂହି ସତିପଟ୍ଠାନେହି ଉପସନ୍ତା। ତଂ ନେସଂ ଉପସନ୍ତକାରଣଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ‘‘ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନ ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉପସନ୍ତୋ’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସନ୍ତି ହି କନ୍ଦରକା’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱାତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମୂଲପରିୟାୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାୟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ସେଖପଟିପଦମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ୱିତ୍ଥାରିତଂ। ସନ୍ତତସୀଲାତି ସତତସୀଲା ନିରନ୍ତରସୀଲା। ସନ୍ତତୱୁତ୍ତିନୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ, ସନ୍ତତଜୀୱିକା ୱାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଂ ସନ୍ତତସୀଲେ ଠତ୍ୱାୱ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତି, ନ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ ମରଣଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିପକାତି ନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ। ନିପକୱୁତ୍ତିନୋତି ପଞ୍ଞାୟ ୱୁତ୍ତିନୋ, ପଞ୍ଞାୟ ଠତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ଜୀୱିତକାରଣା ଛସୁ ଅଗୋଚରେସୁ ଚରତି, ୱେସିୟାଗୋଚରୋ ହୋତି, ୱିଧୱଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକପଣ୍ଡକପାନାଗାରଭିକ୍ଖୁନିଗୋଚରୋ ହୋତି। ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିୟେହି ତିତ୍ଥିୟସାୱକେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ଗିହିସଂସଗ୍ଗେନ (ୱିଭ। ୫୧୪), ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ କରୋତି, ଦୂତକମ୍ମଂ କରୋତି, ପହିଣକମ୍ମଂ କରୋତି, ଗଣ୍ଡଂ ଫାଲେତି, ଅରୁମକ୍ଖନଂ ଦେତି, ଉଦ୍ଧଂୱିରେଚନଂ ଦେତି, ଅଧୋୱିରେଚନଂ ଦେତି, ନତ୍ଥୁତେଲଂ ପଚତି, ପିୱନତେଲଂ ପଚତି, ୱେଲୁଦାନଂ, ପତ୍ତଦାନଂ, ପୁପ୍ଫଦାନଂ, ଫଲଦାନଂ, ସିନାନଦାନଂ, ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନଂ, ମୁଖୋଦକଦାନଂ, ଚୁଣ୍ଣମତ୍ତିକଦାନଂ ଦେତି, ଚାଟୁକମ୍ମଂ କରୋତି, ମୁଗ୍ଗସୂପିୟଂ, ପାରିଭଟ୍ୟଂ, ଜଙ୍ଘପେସନିୟଂ କରୋତୀତି ଏକୱୀସତିୱିଧାୟ ଅନେସନାୟ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ଅନିପକୱୁତ୍ତି ନାମ ହୋତି, ନ ପଞ୍ଞାୟ ଠତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ତତୋ କାଲକିରିୟଂ କତ୍ୱା ସମଣୟକ୍ଖୋ ନାମ ହୁତ୍ୱା ‘‘ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଟିପି ଆଦିତ୍ତା ହୋତି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତା’’ତି ୱୁତ୍ତନୟେନ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି। ଏୱଂୱିଧା ଅହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତହେତୁପି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅନତିକ୍କମନ୍ତୋ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ଯଥାବଲଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ରଥୱିନୀତପଟିପଦଂ, ମହାଗୋସିଙ୍ଗପଟିପଦଂ, ମହାସୁଞ୍ଞତପଟିପଦଂ, ଅନଙ୍ଗଣପଟିପଦଂ, ଧମ୍ମଦାୟାଦପଟିପଦଂ, ନାଲକପଟିପଦଂ, ତୁୱଟ୍ଟକପଟିପଦଂ, ଚନ୍ଦୋପମପଟିପଦନ୍ତି ଇମାନି ଅରିୟପଟିପଦାନି ପୂରେନ୍ତୋ ଚତୁପଚ୍ଚୟ-ସନ୍ତୋସ-ଭାୱନାରାମ-ଅରିୟୱଂସପଟିପତ୍ତିୟଂ କାୟସକ୍ଖିନୋ ହୁତ୍ୱା ଅନୀକା ନିକ୍ଖନ୍ତହତ୍ଥୀ ୱିୟ ଯୂଥା ୱିସ୍ସଟ୍ଠସୀହୋ ୱିୟ ନିପଚ୍ଛାବନ୍ଧମହାନାୱା ୱିୟ ଚ ଗମନାଦୀସୁ ଏକୱିହାରିନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜଅଜ୍ଜେୱ ଅରହତ୍ତନ୍ତି ପୱତ୍ତୌସ୍ସାହା ୱିହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତାତି ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସୁଟ୍ଠପିତଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା। ସେସା ସତିପଟ୍ଠାନକଥା ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତାୱ। ଇଧ ପନ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା ସତିପଟ୍ଠାନା କଥିତା, ଏତ୍ତକେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପସନ୍ତକାରଣଂ କଥିତଂ ହୋତି।

୩।ଯାୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଯାୱ ସୁଟ୍ଠପିତା ସୁଦେସିତା। ମୟମ୍ପି ହି, ଭନ୍ତେତି ଇମିନା ଏସ ଅତ୍ତନୋ କାରକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଉକ୍ଖିପତି। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ମୟମ୍ପି ହି, ଭନ୍ତେ, ଗିହି…ପେ… ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା ୱିହରାମ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପନ ଅୟମେୱ କସି ଚ ବୀଜଞ୍ଚ ଯୁଗନଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଫାଲପାଚନଞ୍ଚ, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ସବ୍ବକାଲଂ ସତିପଟ୍ଠାନପରାୟଣୋ, ମୟଂ ପନ କାଲେନ କାଲଂ ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏତଂ ମନସିକାରଂ କରୋମ, ମୟମ୍ପି କାରକା, ନ ସବ୍ବସୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନାୟେୱାତି। ମନୁସ୍ସଗହନେତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଜ୍ଝାସୟଗହନେନ ଗହନତା, ଅଜ୍ଝାସୟସ୍ସାପି ନେସଂ କିଲେସଗହନେନ ଗହନତା ୱେଦିତବ୍ବା। କସଟସାଠେୟ୍ୟେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ଅପରିସୁଦ୍ଧଟ୍ଠେନ କସଟତା, କେରାଟିୟଟ୍ଠେନ ସାଠେୟ୍ୟତା ୱେଦିତବ୍ବା। ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତଂ ଜାନାତୀତି ଏୱଂ ଗହନକସଟକେରାଟିୟାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ହିତାହିତପଟିପଦଂ ଯାୱ ସୁଟ୍ଠୁ ଭଗୱା ଜାନାତି। ଯଦିଦଂ ପସୱୋତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବାପି ଚତୁପ୍ପଦଜାତି ପସୱୋତି ଅଧିପ୍ପେତା। ପହୋମୀତି ସକ୍କୋମି। ଯାୱତକେନ ଅନ୍ତରେନାତି ଯତ୍ତକେନ ଖଣେନ। ଚମ୍ପଂ ଗତାଗତଂ କରିସ୍ସତୀତି ଅସ୍ସମଣ୍ଡଲତୋ ଯାୱ ଚମ୍ପାନଗରଦ୍ୱାରା ଗମନଞ୍ଚ ଆଗମନଞ୍ଚ କରିସ୍ସତି। ସାଠେୟ୍ୟାନୀତି ସଠତ୍ତାନି। କୂଟେୟ୍ୟାନୀତି କୂଟତ୍ତାନି। ୱଙ୍କେୟ୍ୟାନୀତି ୱଙ୍କତ୍ତାନି। ଜିମ୍ହେୟ୍ୟାନୀତି ଜିମ୍ହତ୍ତାନି। ପାତୁକରିସ୍ସତୀତି ପକାସେସ୍ସତି ଦସ୍ସେସ୍ସତି। ନ ହି ସକ୍କା ତେନ ତାନି ଏତ୍ତକେନ ଅନ୍ତରେନ

ଦସ୍ସେତୁଂ।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଠାନେ ଠାତୁକାମସ୍ସ ସତୋ ଯଂ ଠାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସପ୍ପଟିଭଯଂ, ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଠସ୍ସାମୀତି ନ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଠାତୁକାମଟ୍ଠାନେଯେୱ ନିଖାତତ୍ଥମ୍ଭୋ ୱିଯ ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ ନିଚ୍ଚଲେ କତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ସଠୋ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଠାନେ ଅୱଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଖନ୍ଧଗତଂ ପାତେତୁକାମସ୍ସ ସତୋ ଯଂ ଠାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସପ୍ପଟିଭଯଂ, ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ପାତେସ୍ସାମୀତି ନ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ ଅୱଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାତେତି, ଅଯଂ କୂଟୋ ନାମ। ଯସ୍ସ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଠାନେ ମଗ୍ଗା ଉକ୍କମ୍ମ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଟିମଗ୍ଗଂ ଆରୋହିତୁକାମସ୍ସ ସତୋ ଯଂ ଠାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସପ୍ପଟିଭଯଂ, ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀତି ନ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ ମଗ୍ଗା ଉକ୍କମ୍ମ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଟିମଗ୍ଗଂ ଆରୋହତି, ଅଯଂ ୱଙ୍କୋ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ କାଲେନ ୱାମତୋ କାଲେନ ଦକ୍ଖିଣତୋ କାଲେନ ଉଜୁମଗ୍ଗେନେୱ ଗନ୍ତୁକାମସ୍ସ ସତୋ ଯଂ ଠାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସପ୍ପଟିଭଯଂ, ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀତି ନ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ କାଲେନ ୱାମତୋ କାଲେନ ଦକ୍ଖିଣତୋ କାଲେନ ଉଜୁମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଥା ଲଣ୍ଡଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁକାମସ୍ସ ସତୋ ଇଦଂ ଠାନଂ ସୁସମ୍ମଟ୍ଠଂ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ ରମଣୀଯଂ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଏୱରୂପଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଠାନେ କରିସ୍ସାମୀତି ନ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ କରୋତି, ଅଯଂ ଜିମ୍ହୋ ନାମ। ଇତି ଇମଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି କିରିଯଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବାନି ତାନି ସାଠେଯ୍ୟାନି କୂଟେଯ୍ୟାନି ୱଙ୍କେଯ୍ୟାନି ଜିମ୍ହେଯ୍ୟାନି ପାତୁକରିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ କରୋନ୍ତାପି ତେ ସଠାଦଯୋ ତାନି ସାଠେଯ୍ୟାଦୀନି ପାତୁକରୋନ୍ତି ନାମ।

ଏୱଂ ପସୂନଂ ଉତ୍ତାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ମନୁସ୍ସାନଂ ଗହନଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ପନ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦାସାତି ଅନ୍ତୋଜାତକା ୱା ଧନକ୍କୀତା ୱା କରମରାନୀତା ୱା ସଯଂ ୱା ଦାସବ୍ୟଂ ଉପଗତା। ପେସ୍ସାତି ପେସନକାରକା। କମ୍ମକରାତି ଭତ୍ତୱେତନଭତା। ଅଞ୍ଞଥାୱ କାଯେନାତି ଅଞ୍ଞେନେୱାକାରେନ କାଯେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେନେୱାକାରେନ ୱାଚାଯ, ଅଞ୍ଞେନ ଚ ନେସଂ ଆକାରେନ ଚିତ୍ତଂ ଠିତଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଯେ ସମ୍ମୁଖା ସାମିକେ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରୋନ୍ତି, ହତ୍ଥତୋ ଭଣ୍ଡକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଇମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଇମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ସେସାନିପି ଆସନ-ପଞ୍ଞାପନ-ତାଲୱଣ୍ଟବୀଜନ-ପାଦଧୋୱନାଦୀନି ସବ୍ବାନି କିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତି, ପରମ୍ମୁଖକାଲେ ପନ ତେଲମ୍ପି ଉତ୍ତରନ୍ତଂ ନ ଓଲୋକେନ୍ତି, ସତଗ୍ଘନକେପି ସହସ୍ସଗ୍ଘନକେପି କମ୍ମେ ପରିହାଯନ୍ତେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଇମେ ଅଞ୍ଞଥା କାଯେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନାମ। ଯେ ପନ ସମ୍ମୁଖା ''ଅମ୍ହାକଂ ସାମି ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟୋ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ପସଂସନ୍ତି, ପରମ୍ମୁଖା ଅୱତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ୱଦନ୍ତି, ଇମେ ଅଞ୍ଞଥା ୱାଚାଯ ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନାମ।

୪।ଚତ୍ତାରୋମେ ପେସ୍ସପୁଗ୍ଗଲାତି ଅଯମ୍ପି ପାଟିଏକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଅଯଞ୍ହି ପେସ୍ସୋ ''ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱଂ ମନୁସ୍ସଗହଣେ ଏୱଂ ମନୁସ୍ସକସଟେ ଏୱଂ ମନୁସ୍ସସାଠେଯ୍ୟେ ୱତ୍ତମାନେ ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତଂ ଜାନାତୀ''ତି ଆହ। ପୁରିମେ ଚ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଅହିତପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା, ଉପରି ଚତୁତ୍ଥୋ ହିତପଟିପଦଂ, ଏୱମହଂ ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତଂ ଜାନାମୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ହେଟ୍ଠା କନ୍ଦରକସ୍ସ କଥାଯ ସନ୍ଧିଂ ଯୋଜେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ସମ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଟିପାଦିତୋ''ତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ''ପୁରିମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ପହାଯ ଉପରି ଚତୁତ୍ଥପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ହିତପଟିପତ୍ତିଯଂଯେୱ ପଟିପାଦେମୀ''ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋପି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ସନ୍ତୋତି ଇଦଂ ସଂୱିଜ୍ଜମାନାତି ପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ''ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି ସମିତା ୱୂପସନ୍ତା''ତି (ୱିଭ। ୫୪୨) ଏତ୍ଥ ହି ନିରୁଦ୍ଧା ସନ୍ତାତି ୱୁତ୍ତା। ''ସନ୍ତା ଏତେ ୱିହାରା ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ''ତି ଏତ୍ଥ (ମ। ନି। ୧।୮୨) ନିବ୍ବୁତା। ''ସନ୍ତୋ ହୱେ ସବ୍ଭି ପୱେଦଯନ୍ତୀ''ତି ଏତ୍ଥ (ଜା। ୨।୨୧।୪୧୩) ପଣ୍ଡିତା। ଇଧ ପନ ୱିଜ୍ଜମାନା ଉପଲବ୍ଭମାନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ତନ୍ତପାଦୀସୁ ଅତ୍ତାନଂ ତପତି ଦୁକ୍ଖାପେତୀତି ଅତ୍ତନ୍ତପୋ। ଅତ୍ତନୋ ପରିତାପନାନୁଯୋଗଂ ଅତ୍ତପରିତାପନାନୁଯୋଗଂ। ପରଂ ତପତି ଦୁକ୍ଖାପେତୀତି ପରନ୍ତପୋ। ପରେସଂ ପରିତାପନାନୁଯୋଗଂ ପରପରିତାପନାନୁଯୋଗଂ। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ନିଚ୍ଛାତୋତି ଛାତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା, ସା ଅସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି ନିଚ୍ଛାତୋ। ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତୋ। ଅନ୍ତୋ ତାପନକିଲେସାନଂ ଅଭାୱା ସୀତଲୋ ଜାତୋତି ସୀତିଭୂତୋ। ଝାନମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନସୁଖାନି ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ। ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନାତି ସେଟ୍ଠଭୂତେନ ଅତ୍ତନା। ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେତୀତି ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତି, ପରିପୂରେତି ଗଣ୍ହାତି ପସାଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫।ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲନ୍ତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପଟିକୂଲଂ, ପଚ୍ଚନୀକସଣ୍ଠିତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅପତ୍ଥଯମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬।ପଣ୍ଡିତୋତି ଇଧ ଚତୂହି କାରଣେହି ପଣ୍ଡିତୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ପନ କମ୍ମଂ କରୋତୀତି ପଣ୍ଡିତୋତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଞ୍ଞୋତି ଇଦମ୍ପି ମହନ୍ତେ ଅତ୍ଥେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତିଆଦିନା ମହାପଞ୍ଞଲକ୍ଖଣେନ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ସତିପଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗାହିକାଯ ପନ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହାପଞ୍ଞୋତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମହତା ଅତ୍ଥେନ ସଂଯୁତ୍ତୋ ଅଗମିସ୍ସାତି ମହତା ଅତ୍ଥେନ ସଂଯୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଗତୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ

ପାପୁଣେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ଯେସଂ ମଗ୍ଗଫଲାନଂ ଉପନିସ୍ସଯୋ ଅତ୍ଥି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱେ ଠିତେପି ତେସଂ ଅନ୍ତରାଯୋ ହୋତୀତି। ଆମ ହୋତି, ନ ପନ ବୁଦ୍ଧେ ପଟିଚ୍ଚ, ଅଥ ଖୋ କିରିଯପରିହାନିଯା ୱା ପାପମିତ୍ତତାଯ ୱା ହୋତି। ତତ୍ଥ କିରିଯପରିହାନିଯା ହୋତି ନାମ – ସଚେ ହି ଧମ୍ମସେନାପତି ଧନଞ୍ଜାନିସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଆସଯଂ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଅଦେସଯିସ୍ସ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଏୱଂ ତାୱ କିରିଯପରିହାନିଯା ହୋତି। ପାପମିତ୍ତତାଯ ହୋତି ନାମ – ସଚେ ହି ଅଜାତସତ୍ତୁ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତୁଘାତକମ୍ମଂ ନାକରିସ୍ସ, ସାମଞ୍ଞଫଲସୁତ୍ତକଥିତଦିୱସେୱ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତୁଘାତକମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ପନ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ପାପମିତ୍ତତାଯ ହୋତି। ଇମସ୍ସାପି ଉପାସକସ୍ସ କିରିଯପରିହାନି ଜାତା, ଅପରିନିଟ୍ଠିତାଯ ଦେସନାଯ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତୋ। ଅପିଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତ୍ତାୱତାପି ପେସ୍ସୋହତ୍ଥାରୋହପୁତ୍ତୋ ମହତା ଅତ୍ଥେନ ସଂଯୁତ୍ତୋତି କତରେନ ମହନ୍ତେନ ଅତ୍ଥେନ? ଦ୍ୱୀହି ଆନିସଂସେହି। ସୋ କିର ଉପାସକୋ ସଙ୍ଘେ ଚ ପସାଦଂ ପଟିଲଭି, ସତିପଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଚସ୍ସ ଅଭିନୱୋ ନଯୋ ଉଦପାଦି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ମହତା ଅତ୍ଥେନ ସଂଯୁତ୍ତୋ''ତି। କନ୍ଦରକୋ ପନ ସଙ୍ଘେ ପସାଦମେୱ ପଟିଲଭି। ଏତସ୍ସ ଭଗୱା କାଲୋତି ଏତସ୍ସ ଧମ୍ମକ୍ଖାନସ୍ସ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱା ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିଭଜନସ୍ସ କାଲୋ।

୮।ଓରବ୍ଭିକାଦୀସୁ ଉରବ୍ଭା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଏଳକା, ଉରବ୍ଭେ ହନତୀତି ଓରବ୍ଭିକୋ। ସୂକରିକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଲୁଦ୍ଦୋତି ଦାରୁଣୋ କକ୍ଖଳୋ। ମଚ୍ଛଘାତକୋତି ମଚ୍ଛବନ୍ଧକେୱଟ୍ଟୋ। ବନ୍ଧନାଗାରିକୋତି ବନ୍ଧନାଗାରଗୋପକୋ। କୁରୁରକମ୍ମନ୍ତାତି ଦାରୁଣକମ୍ମନ୍ତା।

୯।ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋତି ଖତ୍ତିଯାଭିସେକେନ ମୁଦ୍ଧନି ଅଭିସିତ୍ତୋ। ପୁରତ୍ଥିମେନ ନଗରସ୍ସାତି ନଗରତୋ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଯ। ସନ୍ଥାଗାରନ୍ତି ଯଞ୍ଞସାଲଂ। ଖରାଜିନଂ ନିୱାସେତ୍ୱାତି ସଖୁରଂ ଅଜିନଚମ୍ମଂ ନିୱାସେତ୍ୱା। ସପ୍ପିତେଲେନାତି ସପ୍ପିନା ଚ ତେଲେନ ଚ। ଠପେତ୍ୱା ହି ସପ୍ପିଂ ଅୱସେସୋ ଯୋ କୋଚି ସ୍ନେହୋ ତେଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଣ୍ଡୂୱମାନୋତି ନଖାନଂ ଛିନ୍ନତ୍ତା କଣ୍ଡୂୱିତବ୍ବକାଲେ ତେନ କଣ୍ଡୂୱମାନୋ। ଅନନ୍ତରହିତାଯାତି ଅସନ୍ଥତାଯ। ସରୂପୱଚ୍ଛାଯାତି ସଦିସୱଚ୍ଛାଯ। ସଚେ ଗାୱୀ ସେତା ହୋତି, ୱଚ୍ଛୋପି ସେତକୋୱ। ସଚେ ଗାୱୀ କବରା ୱା ରତ୍ତା ୱା, ୱଚ୍ଛୋପି ତାଦିସୋ ୱାତି ଏୱଂ ସରୂପୱଚ୍ଛାଯ। ସୋ ଏୱମାହାତି ସୋ ରାଜା ଏୱଂ ୱଦେତି। ୱଚ୍ଛତରାତି ତରୁଣୱଚ୍ଛକଭାୱଂ ଅତିକ୍କନ୍ତା ବଲୱୱଚ୍ଛା। ୱଚ୍ଛତରୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ବରିହିସତ୍ଥାଯାତି ପରିକ୍ଖେପକରଣତ୍ଥାଯ ଚେୱ ଯଞ୍ଞଭୂମିଯଂ ଅତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ ଚ। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରିତତ୍ତା ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

କନ୍ଦରକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅଟ୍ଠକନାଗରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକନାଗରସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବେଲୁୱଗାମକେତି ୱେସାଲିଯା ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ଅୱିଦୂରେ ବେଲୁୱଗାମକୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦସମୋତି ସୋ ହି ଜାତିଗୋତ୍ତୱସେନ ଚେୱ ସାରପ୍ପତ୍ତକୁଲଗଣନାଯ ଚ ଦସମେ ଠାନେ ଗଣୀଯତି, ତେନସ୍ସ ଦସମୋତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଜାତଂ। ଅଟ୍ଠକନାଗରୋତି ଅଟ୍ଠକନଗରୱାସୀ। କୁକ୍କୁଟାରାମୋତି କୁକ୍କୁଟସେଟ୍ଠିନା କାରିତୋ ଆରାମୋ।

୧୮।ତେନ ଭଗୱତା...ପେ... ଅକ୍ଖାତୋତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ, ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସମତିଂସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବକିଲେସେ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ତେନ ଭଗୱତା, ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯଂ ଜାନତା, ହତ୍ଥତଲେ ଠପିତଆମଲକଂ ୱିଯ ସବ୍ବଂ ଞେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ପସ୍ସତା। ଅପିଚ ପୁବ୍ବେନିୱାସାଦୀହି ଜାନତା, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସତା, ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ଛହି ୱା ପନ ଅଭିଞ୍ଞାହି ଜାନତା, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅପ୍ପଟିହତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସତା, ସବ୍ବଧମ୍ମଜାନନସମତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଜାନତା, ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖୁୱିସଯାତୀତାନି ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦିଗତାନିପି ରୂପାନି ଅତିୱିସୁଦ୍ଧେନ ମଂସଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସତା, ଅତ୍ତହିତସାଧିକାଯ ସମାଧିପଦଟ୍ଠାନାଯ ପଟିୱେଧପଞ୍ଞାଯ ଜାନତା, ପରହିତସାଧିକାଯ କରୁଣାପଦଟ୍ଠାନାଯ ଦେସନାପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତା, ଅରୀନଂ ହତତ୍ତା ପଚ୍ଚଯାଦୀନଞ୍ଚ ଅରହତ୍ତା ଅରହତା, ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସଚ୍ଚାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ। ଅନ୍ତରାଯିକଧମ୍ମେ ୱା ଜାନତା, ନିଯ୍ୟାନିକଧମ୍ମେ ପସ୍ସତା, କିଲେସାରୀନଂ ହତତ୍ତା ଅରହତା, ସାମଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାତି ଏୱଂ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜୱସେନ ଚତୂହି କାରଣେହି ଥୋମିତେନ। ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋତି।

୧୯।ଅଭିସଙ୍ଖତନ୍ତି କତଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ। ଅଭିସଙ୍ଖେତଯିତନ୍ତି ଚେତଯିତଂ ପକପ୍ପିତଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋତି ସୋ ତସ୍ମିଂ ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମେ ଠିତୋ। ଧମ୍ମରାଗେନ ଧମ୍ମନନ୍ଦିଯାତି ପଦଦ୍ୱଯେହି ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁ ହି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପରିଯାଦିଯିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅରହା ହୋତି, ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅନାଗାମୀ ହୋତି। ସୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଚେତନାଯ ସୁଦ୍ଧାୱାସେ

ନିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ଆଚରିଯାନଂ ସମାନକଥା।

ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ପନାହ ‘‘ତେନେୱ ଧମ୍ମରାଗେନାତି ୱଚନତୋ ଅକୁସଲେନ ସୁଦ୍ଧାୱାସେ ନିଟ୍ଠତୀ’’ତି ସୋ ‘‘ସୁତ୍ତଂ ଆହରା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ଅଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଇଦମେୱ ଆହରିସ୍ସତି, ତତୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘‘କିଂ ପନିଦଂ ସୁତ୍ତଂ ନେଯ୍ୟତ୍ଥଂ ନୀତତ୍ଥ’’ନ୍ତି, ଅଦ୍ଧା ନୀତତ୍ଥନ୍ତି ୱକ୍ଖତି। ତତୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅନାଗାମିଫଲତ୍ଥିକେନ ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ କତ୍ତବ୍ବୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଛନ୍ଦରାଗେ ଉପ୍ପାଦିତେ ଅନାଗାମିଫଲଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତି ‘‘ମା ସୁତ୍ତଂ ମେ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଦୀପେହି। ପଞ୍ହଂ କଥେନ୍ତେନ ହି ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ଥରସଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅକୁସଲେନ ହି ସଗ୍ଗେ, କୁସଲେନ ୱା ଅପାଯେ ପଟିସନ୍ଧି ନାମ ନତ୍ଥି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ଦେୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ସୁଗତିଯୋ, ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋଭଜେନ କମ୍ମେନ ଦୋସଜେନ କମ୍ମେନ ମୋହଜେନ କମ୍ମେନ ନିରଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ପଞ୍ଞାଯତି, ପେତ୍ତିୱିସଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯା ୱା ପନଞ୍ଞାପି କାଚି ଦୁଗ୍ଗତିଯୋ’’ତି –

ଏୱଂ ପଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ସଚେ ସଞ୍ଜାନାତି ସଞ୍ଜାନାତୁ, ନୋ ଚେ ସଞ୍ଜାନାତି, ‘‘ଗଚ୍ଛ ପାତୋୱ ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପିୱାହୀ’’ତି ଉଯ୍ୟୋଜେତବ୍ବୋ।

ଯଥା ଚ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ, ଏୱଂ ମହାମାଲୁକ୍ୟୋୱାଦେପି ମହାସତିପଟ୍ଠାନେପି କାଯଗତାସତିସୁତ୍ତେପି ସମଥୱିପସ୍ସନା କଥିତା। ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସମଥୱସେନ ଗଚ୍ଛତୋପି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଗଚ୍ଛତୋପି ସମଥଧୁରମେୱ ଧୁରଂ, ମହାମାଲୁକ୍ୟୋୱାଦେ ୱିପସ୍ସନାୱ ଧୁରଂ, ମହାସତିପଟ୍ଠାନଂ ପନ ୱିପସ୍ସନୁତ୍ତରଂ ନାମ କଥିତଂ, କାଯଗତାସତିସୁତ୍ତଂ ସମଥୁତ୍ତରନ୍ତି।

ଅଯଂ ଖୋ ଗହପତି...ପେ... ଏକଧମ୍ମୋ ଅକ୍ଖାତୋତି ଏକଧମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛିତେନ ଅଯମ୍ପି ଏକଧମ୍ମୋତି ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛାୱସେନ କଥିତତ୍ତା ଏକାଦସପି ଧମ୍ମା ଏକଧମ୍ମୋ ନାମ ଜାତୋ। ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତସ୍ମିଞ୍ହି ଏକୂନୱୀସତି ପବ୍ବାନି ପଟିପଦାୱସେନ ଏକଧମ୍ମୋ ନାମ ଜାତାନି, ଇଧ ଏକାଦସପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଏକଧମ୍ମୋତି ଆଗତାନି। ଅମତୁପ୍ପତ୍ତିଯତ୍ଥେନ ୱା ସବ୍ବାନିପି ଏକଧମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି।

୨୧।ନିଧିମୁଖଂ ଗୱେସନ୍ତୋତି ନିଧିଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ। ସକିଦେୱାତି ଏକପଯୋଗେନ। କଥଂ ପନ ଏକପଯୋଗେନେୱ ଏକାଦସନ୍ନଂ ନିଧୀନଂ ଅଧିଗମୋ ହୋତୀତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅରଞ୍ଞେ ନିଧିଂ ଗୱେସମାନୋ ଚରତି, ତମେନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଅତ୍ଥଚରକୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ଭୋ ଚରସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛତି। ସୋ ‘‘ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିଂ ପରିଯେସାମୀ’’ତି ଆହ। ଇତରୋ ‘‘ତେନ ହି ସମ୍ମ ଆଗଚ୍ଛ, ଏତଂ ପାସାଣଂ ପୱତ୍ତେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଉପରୂପରି ଠପିତା ୱା କୁଚ୍ଛିଯା କୁଚ୍ଛିଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତା ୱା ଏକାଦସ କୁମ୍ଭିଯୋ ପସ୍ସେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଏକପଯୋଗେନ ଏକାଦସନ୍ନଂ ନିଧୀନଂ ଅଧିଗମୋ ହୋତି।

ଆଚରିଯଧନଂ ପରିଯେସିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ହି ଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ସ ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣତୋ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା ଅନ୍ତରନ୍ତରେ ୱା ଗେହତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଧନଂ ଦେନ୍ତି। ଯେସଂ ଗେହେ ନତ୍ଥି, ତେ ଞାତିସଭାଗତୋ ପରିଯେସନ୍ତି, ତଥା ଅଲଭମାନା ଭିକ୍ଖମ୍ପି ଚରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତିଯେୱ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

କିମଙ୍ଗଂ ପନାହନ୍ତି ବାହିରକା ତାୱ ଅନିଯ୍ୟାନିକେପି ସାସନେ ସିପ୍ପମତ୍ତଦାଯକସ୍ସ ଧନଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଅହଂ ପନ ଏୱଂୱିଧେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ଏକାଦସୱିଧଂ ଅମତୁପ୍ପତ୍ତିପଟିପଦଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ପୂଜଂ କିଂ ନ କରିସ୍ସାମି, କରିସ୍ସାମିଯେୱାତି ୱଦତି। ପଚ୍ଚେକଦୁସ୍ସଯୁଗେନଅଚ୍ଛାଦେସୀତି ଏକମେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏକେକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗମଦାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସମୁଦାଚାରୱଚନଂ ପନେତ୍ଥ ଏୱରୂପଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅଚ୍ଛାଦେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚସତୱିହାରନ୍ତି ପଞ୍ଚସତଗ୍ଘନିକଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅଟ୍ଠକନାଗରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସେଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସେଖସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରନ୍ତି ଅଧୁନା କାରିତଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ, ଏକା ମହାସାଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉୟ୍ୟୋଗକାଲାଦୀସୁ ହି ରାଜାନୋ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ, ଏତ୍ତକା ପଚ୍ଛା, ଏତ୍ତକା ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି, ଏତ୍ତକା ହତ୍ଥୀସୁ ଅଭିରୁହନ୍ତୁ, ଏତ୍ତକା ଅସ୍ସେସୁ, ଏତ୍ତକା ରଥେସୁ ତିଟ୍ଠନ୍ତୂ’’ତି ଏୱଂ ସନ୍ଥଂ କରୋନ୍ତି, ମରିଯାଦଂ ବନ୍ଧନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ଠାନଂ ସନ୍ଥାଗାରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉୟ୍ୟୋଗଟ୍ଠାନତୋ ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଯାୱ ଗେହେସୁ ଅଲ୍ଲଗୋମଯପରିଭଣ୍ଡାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ତାୱ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଦିୱସାନି ତେ ରାଜାନୋ ତତ୍ଥ ସନ୍ଥମ୍ଭନ୍ତୀତିପି ସନ୍ଥାଗାରଂ। ତେସଂ ରାଜୂନଂ ସହ ଅତ୍ଥାନୁସାସନଂ ଅଗାରନ୍ତିପି ସନ୍ଥାଗାରଂ ଗଣରାଜାନୋ ହି ତେ , ତସ୍ମା ଉପ୍ପନ୍ନକିଚ୍ଚଂ ଏକସ୍ସ ୱସେନ ନ ଛିଜ୍ଜତି, ସବ୍ବେସଂ ଛନ୍ଦୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବେ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅନୁସାସନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସହ ଅତ୍ଥାନୁସାସନଂ ଅଗାରନ୍ତିପି ସନ୍ଥାଗାର’’ନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନେତେ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ କସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ୱପିତୁ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ଘରାୱାସକିଚ୍ଚାନି ସମ୍ମନ୍ତଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦଂ ଘରାୱାସଂ ତତ୍ଥ ସନ୍ଥରନ୍ତୀତିପି ସନ୍ଥାଗାରଂ। ଅଚିରକାରିତଂ ହୋତୀତି କଟ୍ଠକମ୍ମ-ସିଲାକମ୍ମ-ଚିତ୍ତକମ୍ମାଦିୱସେନ ସୁସଜ୍ଜିତଂ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିଯ ଅଧୁନା ନିଟ୍ଠାପିତଂ। ସମଣେନ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଘରୱତ୍ଥୁପରିଗ୍ଗହକାଲେଯେୱ ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ଦେୱେନ ୱା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ମନୁସ୍ସଭୂତେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ସନ୍ଥାଗାରଂ ନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛାମ, ନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ଦେୱୱିମାନସଦିସଂ ଅତିୱିଯ ମନୋରମଂ ସସ୍ସିରିକଂ କେନ ପଠମଂ ପରିଭୁତ୍ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଅସ୍ସା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିସେଟ୍ଠସ୍ସ ପଠମଂ ଦିଯ୍ୟମାନେପି ସତ୍ଥୁନୋୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୱସେନ ଦିଯ୍ୟମାନେପି ସତ୍ଥୁନୋୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ତସ୍ମା ପଠମଂ ସତ୍ଥାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାପେସ୍ସାମ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆଗମନଂ କରିସ୍ସାମ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଆଗତେ ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଆଗତମେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ସତ୍ଥାରଂ ତିଯାମରତ୍ତିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥାପେସ୍ସାମ, ଇତି ତୀହି ରତନେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ମଯଂ ପଚ୍ଛା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ , ଏୱଂ ନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିଂସୁ।

ଯେନ ସନ୍ଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ତଂ ଦିୱସଂ କିର ସନ୍ଥାଗାରଂ କିଞ୍ଚାପି ରାଜକୁଲାନଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିଯ ସୁସଜ୍ଜିତଂ ହୋତି ସୁପଟିଜଗ୍ଗିତଂ, ବୁଦ୍ଧାରହଂ ପନ କତ୍ୱା ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ବୁଦ୍ଧା ହି ନାମ ଅରଞ୍ଞଜ୍ଝାସଯା ଅରଞ୍ଞାରାମା ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସେଯ୍ୟୁଂ ୱା ନୋ ୱା, ତସ୍ମା ଭଗୱତୋ ମନଂ ଜାନିତ୍ୱାୱ ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମାତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ଇଦାନି ପନ ମନଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପେତୁକାମା ଯେନ ସନ୍ଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ।

ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଯଥା ସବ୍ବମେୱ ସନ୍ଥତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ତଂ ସନ୍ଥରାପେତ୍ୱା। ସବ୍ବପଠମଂ ତାୱ ‘‘ଗୋମଯଂ ନାମ ସବ୍ବମଙ୍ଗଲେସୁ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ସୁଧାପରିକମ୍ମକତମ୍ପି ଭୂମିଂ ଅଲ୍ଲଗୋମଯେନ ଓପୁଞ୍ଜାପେତ୍ୱା ପରିସୁକ୍ଖଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଯଥା ଅକ୍କନ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଦଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏୱଂ ଚତୁଜ୍ଜାତିଯଗନ୍ଧେହି ଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ଉପରି ନାନାୱଣ୍ଣେ କଟସାରକେ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ମହାପିଟ୍ଠିକକୋଜୱକେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥତ୍ଥରକ-ଅସ୍ସତ୍ଥରକ-ସୀହତ୍ଥରକ-ବ୍ୟଗ୍ଘତ୍ଥରକ-ଚନ୍ଦତ୍ଥରକ-ସୂରିଯତ୍ଥରକ-ଚିତ୍ତତ୍ଥରକାଦୀହି ନାନାୱଣ୍ଣେହି ଅତ୍ଥରଣେହି ସନ୍ଥରିତବ୍ବକଯୁତ୍ତଂ ସବ୍ବୋକାସଂ ସନ୍ଥରାପେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା’’ତି।

ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱାତି ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ତାୱ ମଙ୍ଗଲଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ମହାରହଂ ବୁଦ୍ଧାସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ମୁଦୁକଞ୍ଚ ମନୋରମଞ୍ଚ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ, ତଂ ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଲୋହିତକଂ ମନୁଞ୍ଞଦସ୍ସନଂ ଉପଧାନଂ ଉପଦହିତ୍ୱା ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣରଜତତାରକୱିଚିତ୍ତଂ ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଦାମପୁପ୍ଫଦାମପତ୍ତଦାମାଦୀହି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଟ୍ଠାନେ ପୁପ୍ଫଜାଲଂ କରିତ୍ୱା ତିଂସହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଠାନଂ ପଟସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କପୀଠ-ଅପସ୍ସଯପୀଠ-ମୁଣ୍ଡପୀଠାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଉପରି ସେତପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେହି ପଚ୍ଚତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ପାଚୀନଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ମହାପିଟ୍ଠିକକୋଜୱକେ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ହଂସଲୋମାଦିପୂରିତାନି ଉପଧାନାନି ଠପାପେସୁଂ ‘‘ଏୱଂ ଅକିଲମମାନା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣିସ୍ସାମା’’ତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା’’ତି।

ଉଦକମଣିକନ୍ତି ମହାକୁଚ୍ଛିକଂ ଉଦକଚାଟିଂ। ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି ଏୱଂ ଭଗୱା ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚ ଯଥାରୁଚିଯା ହତ୍ଥେ ୱା ଧୋୱିସ୍ସନ୍ତି ପାଦେ ୱା, ମୁଖଂ ୱା ୱିକ୍ଖାଲେସ୍ସନ୍ତୀତି ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ମଣିୱଣ୍ଣସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ୱାସତ୍ଥାଯ ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଚେୱ ଉଦକୱାସଚୁଣ୍ଣାନି ଚ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କଦଲିପଣ୍ଣେହି ପିଦହିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’ତି।

ତେଲପଦୀପଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ରଜତସୁୱଣ୍ଣାଦିମଯଦଣ୍ଡାସୁ ଦୀପିକାସୁ ଯୋନକରୂପକିରାତରୂପକାଦୀନଂ ହତ୍ଥେ

ଠପିତସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିମଯକପଲ୍ଲକାଦୀସୁ ଚ ତେଲପ୍ପଦୀପଂ ଜଲଯିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ପନ ତେ ସକ୍ୟରାଜାନୋ ନ କେୱଲଂ ସନ୍ଥାଗାରମେୱ, ଅଥ ଖୋ ଯୋଜନାୱଟ୍ଟେ କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନଗରୱୀଥିଯୋପି ସମ୍ମଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଧଜେ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେସୁ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଚ କଦଲିଯୋ ଚ ଠପାପେତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ଦୀପମାଲାଦୀହି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣତାରକଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ''ଖୀରପାଯକେ ଦାରକେ ଖୀରଂ ପାଯେଥ, ଦହରେ କୁମାରେ ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ସଯାପେଥ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ ମା କରିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜ ଏକରତ୍ତିଂ ସତ୍ଥା ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମା ହୋନ୍ତୀ''ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଦଣ୍ଡଦୀପିକା ଆଦାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ।

ଅଥଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ନୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି। ''ଯସ୍ସ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ''ତି ଏୱଂ କିର କାଲେ ଆରୋଚିତେ ଭଗୱା ଲାଖାରସେନ ତିନ୍ତରତ୍ତକୋୱିଳାରପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣଂ ରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ କତ୍ତରିଯା ପଦୁମଂ କନ୍ତନ୍ତୋ ୱିଯ ସଂୱିଧାଯ ତିମଣ୍ଡଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତୋ ନିୱାସେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପାମଙ୍ଗେନ ପଦୁମକଲାପଂ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ୱିଜ୍ଜୁଲ୍ଲତାସସ୍ସିରିକଂ କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲେନ ଗଜକୁମ୍ଭଂ ପରିଯୋନନ୍ଧନ୍ତୋ ୱିଯ ରତନସତୁବ୍ବେଧେ ସୁୱଣ୍ଣଗ୍ଘିକେ ପୱାଳଜାଲଂ ଖିପମାନୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣଚେତିଯେ ରତ୍ତକମ୍ବଲକଞ୍ଚୁକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ରତ୍ତୱଣ୍ଣୱଲାହକେନ ପଟିଚ୍ଛାଦଯମାନୋ ୱିଯ କଞ୍ଚନପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ସୁପକ୍କଲାଖାରସଂ ପରିସିଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଯ ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ୱିଜ୍ଜୁଲ୍ଲତାଯ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ସଚକ୍କୱାଳସିନେରୁଯୁଗନ୍ଧରଂ ମହାପଥୱିଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଗହିତଂ ନିଗ୍ରୋଧପଲ୍ଲୱସମାନୱଣ୍ଣଂ ରତ୍ତୱରପଂସୁକୂଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଦ୍ୱାରତୋ ନିକ୍ଖମି କଞ୍ଚନଗୁହତୋ ସୀହୋ ୱିଯ ଉଦଯପବ୍ବତକୂଟତୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଚ। ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପନ ଗନ୍ଧକୁଟିପମୁଖେ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥସ୍ସ କାଯତୋ ମେଘମୁଖେହି ୱିଜ୍ଜୁକଲାପା ୱିଯ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରସଧାରାପରିସେକମଞ୍ଜରିପତ୍ତପୁପ୍ଫଫଲୱିଟପେ ୱିଯ ଆରାମରୁକ୍ଖେ କରିଂସୁ। ତାୱଦେୱ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିୱାରେସି। ତେ ପନ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତା ଭିକ୍ଖୂ ଏୱରୂପା ଅହେସୁଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ପୱିୱିତ୍ତା ଅସଂସଟ୍ଠା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ୱତ୍ତାରୋ ୱଚନକ୍ଖମା ଚୋଦକା ପାପଗରହୀ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନାତି। ତେହି ପରିୱାରିତୋ ଭଗୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ରତ୍ତପଦୁମସଣ୍ଡମଜ୍ଝଗତା ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣନାୱା ପୱାଳୱେଦିକାପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣପାସାଦୋ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦଯୋ ମହାଥେରାପି ନଂ ମେଘୱଣ୍ଣଂ ପଂସୁକୂଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମଣିୱମ୍ମୱମ୍ମିକା ୱିଯ ମହାନାଗା ପରିୱାରଯିଂସୁ ୱନ୍ତରାଗା ଭିନ୍ନକିଲେସା ୱିଜଟିତଜଟା ଛିନ୍ନବନ୍ଧନା କୁଲେ ୱା ଗଣେ ୱା ଅଲଗ୍ଗା।

ଇତି ଭଗୱା ସଯଂ ୱୀତରାଗୋ ୱୀତରାଗେହି, ୱୀତଦୋସୋ ୱୀତଦୋସେହି, ୱୀତମୋହୋ ୱୀତମୋହେହି, ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ନିତ୍ତଣ୍ହେହି, ନିକ୍କିଲେସୋ ନିକ୍କିଲେସେହି, ସଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ ବହୁସ୍ସୁତବୁଦ୍ଧେହି ପରିୱାରିତୋ, ପତ୍ତପରିୱାରିତଂ ୱିଯ କେସରଂ, କେସରପରିୱାରିତା ୱିଯ କଣ୍ଣିକା, ଅଟ୍ଠନାଗସହସ୍ସପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାଗରାଜା, ନୱୁତିହଂସସହସ୍ସପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଧତରଟ୍ଠୋ ହଂସରାଜା, ସେନଙ୍ଗପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଚକ୍କୱତ୍ତି, ମରୁଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା, ବ୍ରହ୍ମଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ହାରିତମହାବ୍ରହ୍ମା, ତାରାଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ, ଅସମେନ ବୁଦ୍ଧୱେସେନ ଅପରିମାଣେନ ବୁଦ୍ଧୱିଲାସେନ କପିଲୱତ୍ଥୁଗମନମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ଅଥସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମକାଯତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ରସ୍ମୀ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ପଚ୍ଛିମକାଯତୋ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥତୋ, ୱାମହତ୍ଥତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ରସ୍ମୀ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଉପରି କେସନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବକେସାୱଟ୍ଟେହି ମୋରଗୀୱୱଣ୍ଣା ରସ୍ମୀ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଗନତଲେ ଅସୀତିହତ୍ଥଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ହେଟ୍ଠା ପାଦତଲେହି ପୱାଳୱଣ୍ଣା ରସ୍ମୀ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଘନପଥୱିଯଂ ଅସୀତିହତ୍ଥଟ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଏୱଂ ସମନ୍ତା ଅସୀତିହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଠାନଂ ଛବ୍ବଣ୍ଣା ବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନା କଞ୍ଚନଦଣ୍ଡଦୀପିକାହି ନିଚ୍ଛରିତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦଜାଲା ୱିଯ ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୱିଜ୍ଜୁଲ୍ଲତା ୱିଯ ୱିଧାୱିଂସୁ। ସବ୍ବଦିସାଭାଗା ସୁୱଣ୍ଣଚମ୍ପକପୁପ୍ଫେହି ୱିକିରିଯମାନା ୱିଯ, ସୁୱଣ୍ଣଘଟା ନିକ୍ଖନ୍ତସୁୱଣ୍ଣରସଧାରାହି ସିଞ୍ଚମାନା ୱିଯ, ପସାରିତସୁୱଣ୍ଣପଟପରିକ୍ଖିତ୍ତା ୱିଯ, ୱେରମ୍ଭୱାତସମୁଟ୍ଠିତକିଂସୁକକଣିକାରପୁପ୍ଫଚୁଣ୍ଣସମୋକିଣ୍ଣା ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରିଂସୁ।

ଭଗୱତୋପି ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱରଲକ୍ଖଣସମୁଜ୍ଜଲଂ ସରୀରଂ ସମୁଗ୍ଗତତାରକଂ ୱିଯ ଗଗନତଲଂ, ୱିକସିତମିୱ ପଦୁମୱନଂ, ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ୱିଯ ଯୋଜନସତିକୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ, ପଟିପାଟିଯା ଠପିତାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୂଚନ୍ଦାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସସୂରିଯାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଦେୱରାଜାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ସିରିଯା ସିରିଂ ଅଭିଭୱମାନଂ ୱିଯ ୱିରୋଚିତ୍ଥ, ଯଥା ତଂ ଦସହି ପାରମୀହି ଦସହି ଉପପାରମୀହି ଦସହି ପରମତ୍ଥପାରମୀହି ସୁପୂରିତାହି ସମତିଂସପାରମିତାହି ଅଲଙ୍କତଂ। କପ୍ପସତସହସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଦିନ୍ନଦାନଂ ରକ୍ଖିତସୀଲଂ କତକଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଓସରିତ୍ୱା ୱିପାକଂ ଦାତୁଂ ଠାନଂ ଅଲଭମାନଂ ସମ୍ବାଧପତ୍ତଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ନାୱାସହସ୍ସଭଣ୍ଡଂ ଏକନାୱଂ

ଆରୋପନକାଲୋ ୱିଯ, ସକଟସହସ୍ସଭଣ୍ଡଂ ଏକସକଟଂ ଆରୋପନକାଲୋ ୱିଯ, ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ନଦୀନଂ ଓଘସ୍ସ ସମ୍ଭିଜ୍ଜ ମୁଖଦ୍ୱାରେ ଏକତୋ ରାସୀଭୂତକାଲୋ ୱିଯ ଚ ଅହୋସି।

ଇମାଯ ବୁଦ୍ଧସିରିଯା ଓଭାସମାନସ୍ସାପି ଚ ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ଅନେକାନି ଦଣ୍ଡଦୀପିକସହସ୍ସାନି ଉକ୍ଖିପିଂସୁ। ତଥା ପଚ୍ଛତୋ। ୱାମପସ୍ସେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ। ଜାତିକୁସୁମଚମ୍ପକୱନମଲ୍ଲିକରତ୍ତୁପ୍ପଲନୀଲୁପ୍ପଲମକୁଲସିନ୍ଦୁୱାରପୁପ୍ଫାନି ଚେୱ ନୀଲପୀତାଦିୱଣ୍ଣସୁଗନ୍ଧଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣାନି ଚ ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମେଘୱିସ୍ସଟ୍ଠୋଦକୱୁଟ୍ଠିଯୋ ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରିଂସୁ। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯନିଗ୍ଘୋସା ଚେୱ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଥୁତିଘୋସା ଚ ସବ୍ବଦିସା ପୂରଯିଂସୁ। ଦେୱମନୁସ୍ସନାଗସୁପଣ୍ଣଗନ୍ଧବ୍ବଯକ୍ଖାଦୀନଂ ଅକ୍ଖୀନି ଅମତପାନଂ ୱିଯ ଲଭିଂସୁ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ପଦସହସ୍ସେନ ଗମନୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତତ୍ରିଦଂ ମୁଖମତ୍ତଂ –

''ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନୋ, କମ୍ପଯନ୍ତୋ ୱସୁନ୍ଧରଂ;

ଅହେଠଯନ୍ତୋ ପାଣାନି, ଯାତି ଲୋକୱିନାଯକୋ।

ଦକ୍ଖିଣଂ ପଠମଂ ପାଦଂ, ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ନରାସଭୋ;

ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସିରିସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋଭତେ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ।

ଗଚ୍ଛତୋ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ହେଟ୍ଠା ପାଦତଲଂ ମୁଦୁ;

ସମଂ ସମ୍ଫୁସତେ ଭୂମିଂ, ରଜସା ନୁପଲିପ୍ପତି।

ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଉନ୍ନମତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଲୋକନାଯକେ;

ଉନ୍ନତଞ୍ଚ ସମଂ ହୋତି, ପଥୱୀ ଚ ଅଚେତନା।

ପାସାଣା ସକ୍ଖରା ଚେୱ, କଥଲା ଖାଣୁକଣ୍ଟକା;

ସବ୍ବେ ମଗ୍ଗା ୱିୱଜ୍ଜନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଲୋକନାଯକେ।

ନାତିଦୂରେ ଉଦ୍ଧରତି, ନଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଚ ନିକ୍ଖିପଂ;

ଅଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋ ନିଯ୍ଯାତି, ଉଭୋ ଜାଣୂ ଚ ଗୋପ୍ଫକେ।

ନାତିସୀଘଂ ପକ୍କମତି, ସମ୍ପନ୍ନଚରଣୋ ମୁନି;

ନ ଚାତିସଣିକଂ ଯାତି, ଗଚ୍ଛମାନୋ ସମାହିତୋ।

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଚ ତିରିଯଂ, ଦିସଞ୍ଚ ୱିଦିସଂ ତଥା;

ନ ପେକ୍ଖମାନୋ ସୋ ଯାତି, ଯୁଗମତ୍ତମ୍ହି ପେକ୍ଖତି।

ନାଗୱିକ୍କନ୍ତଚାରୋ ସୋ, ଗମନେ ସୋଭତେ ଜିନୋ;

ଚାରୁଂ ଗଚ୍ଛତି ଲୋକଗ୍ଗୋ, ହାସଯନ୍ତୋ ସଦେୱକେ।

ଉଳୁରାଜାୱ ସୋଭନ୍ତୋ, ଚତୁଚାରୀୱ କେସରୀ;

ତୋସୟନ୍ତୋ ବହୂ ସତ୍ତେ, ପୁରଂ ସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୀ’’ତି।

ୱଣ୍ଣକାଲୋ ନାମ କିରେସ, ଏୱଂୱିଧେସୁ କାଲେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସରୀରୱଣ୍ଣେ ୱା ଗୁଣୱଣ୍ଣେ ୱା ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସ ଥାମୋୟେୱ ପମାଣଂ ଚୁଣ୍ଣିୟପଦେହି ୱା ଗାଥାବନ୍ଧେନ ୱା ୟତ୍ତକଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ତକଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଦୁକ୍କଥିତନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅପ୍ପମାଣୱଣ୍ଣା ହି ବୁଦ୍ଧା, ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାପି ଅନୱସେସତୋ ୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ତୁଂ ଅସମତ୍ଥା, ପଗେୱ ଇତରା ପଜାତି। ଇମିନା ସିରିୱିଲାସେନ ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିୟତ୍ତଂ ସକ୍ୟରାଜପୁରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭଗୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଜନେନ ଗନ୍ଧଧୂମୱାସଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ପୂଜୟମାନୋ ସନ୍ଥାଗାରଂ ପାୱିସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ୟେନ ଏୱଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀ’’ତି।

ଭଗୱନ୍ତଂୟେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚେୱ ଉପାସକାନଞ୍ଚ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ ୱୋଦକଂ କତ୍ୱା ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲପଲିୱେଠିତେ ପୀଠେ ଠପିତରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣଘନପଟିମା ୱିୟ ଅତିୱିରୋଚିତ୍ଥ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ପୋରାଣାନଂ ୱଣ୍ଣଭଣନମଗ୍ଗୋ –

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଲମାଳଂ, ନାଗୱିକ୍କନ୍ତଚରଣୋ;

ଓଭାସୟନ୍ତୋ ଲୋକଗ୍ଗୋ, ନିସୀଦି ୱରମାସନେ।

ତସ୍ମିଂ ନିସିନ୍ନୋ ନରଦମ୍ମସାରଥି,

ଦେୱାତିଦେୱୋ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୋ;

ବୁଦ୍ଧାସନେ ମଜ୍ଝଗତୋ ୱିରୋଚତି,

ସୁୱଣ୍ଣନେକ୍ଖଂ ୱିୟ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ।

ନେକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦସ୍ସେୱ, ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ;

ୱିରୋଚତି ୱୀତମଲୋ, ମଣିୱେରୋଚନୋ ୟଥା।

ମହାସାଲୋୱ ସମ୍ଫୁଲ୍ଲୋ, ନେରୁରାଜାୱଲଙ୍କତୋ;

ସୁୱଣ୍ଣୟୂପସଙ୍କାସୋ, ପଦୁମୋ କୋକନଦୋ ୟଥା।

ଜଲନ୍ତୋ ଦୀପରୁକ୍ଖୋୱ, ପବ୍ବତଗ୍ଗେ ୟଥା ସିଖୀ;

ଦେୱାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତୋୱ, ସବ୍ବଫୁଲ୍ଲୋ ୱିରୋଚଥା’’ତି।

କାପିଲୱତ୍ଥୱେସକ୍କେ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟାତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମୀ କଥା ନାମ ସନ୍ଥାଗାରଅନୁମୋଦନପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତା ପକିଣ୍ଣକକଥା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଦା ହି ଭଗୱା ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିୟ ପଥୱୋଜଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ୱିୟ ମହାଜମ୍ବୁଂ ଖନ୍ଧେ ଗହେତ୍ୱା ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିୟ ୟୋଜନିକଂ ମଧୁଭଣ୍ଡଂ ଚକ୍କୟନ୍ତେନ ପୀଳେତ୍ୱା ମଧୁପାନଂ ପାୟମାନୋ ୱିୟ କାପିଲୱତ୍ଥୱାନଂ ସକ୍ୟାନଂ ହିତସୁଖାୱହଂ ପକିଣ୍ଣକକଥଂ କଥେସି। ‘‘ଆୱାସଦାନଂ ନାମେତଂ ମହାରାଜ ମହନ୍ତଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଆୱାସୋ ମୟା ପରିଭୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ପରିଭୁତ୍ତୋ ମୟା ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଚ ପରିଭୁତ୍ତୋ ପନ ଧମ୍ମରତନେନ ପରିଭୁତ୍ତୋ ୟେୱାତି ତୀହି ରତନେହି ପରିଭୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଆୱାସଦାନସ୍ମିଞ୍ହି ଦିନ୍ନେ ସବ୍ବଦାନଂ ଦିନ୍ନମେୱ ହୋତି। ଭୂମଟ୍ଠକପଣ୍ଣସାଲାୟ ୱା ସାଖାମଣ୍ଡପସ୍ସ ୱାପି ଆନିସଂସୋ ନାମ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି ନାନାନୟୱିଚିତ୍ତଂ ବହୁଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା –

‘‘ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ପଟିହନ୍ତି, ତତୋ ୱାଳମିଗାନି ଚ;

ସରୀସପେ ଚ ମକସେ, ସିସିରେ ଚାପି ୱୁଟ୍ଠିଯୋ।

ତତୋ ୱାତାତପୋ ଘୋରୋ, ସଞ୍ଜାତୋ ପଟିହଞ୍ଞତି;

ଲେଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ, ଝାଯିତୁଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସିତୁଂ।

ୱିହାରଦାନଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ, ଅଗ୍ଗଂ ବୁଦ୍ଧେନ ୱଣ୍ଣିତଂ;

ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ।

ୱିହାରେ କାରଯେ ରମ୍ମେ, ୱାସଯେତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତେ;

ତେସଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ୱତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ।

ଦଦେଯ୍ଯ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତେ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ;

ଯଂ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯ, ପରିନିବ୍ବାତି ଅନାସୱୋ’’ତି। (ଚୂଳୱ। ୨୯୫) –

ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି ଆୱାସେ ଆନିସଂସୋ, ଅଯମ୍ପି ଆନିସଂସୋତି ବହୁଦେୱରତ୍ତିଂ ଅତିରେକତରଂ ଦିଯଡ୍ଢଯାମଂ ଆୱାସାନିସଂସକଥଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଇମା ଗାଥାୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହା, ପକିଣ୍ଣକଧମ୍ମଦେସନା ପନ ସଙ୍ଗହଂ ନ ଆରୋହତି। ସନ୍ଦସ୍ସେସୀତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ।

ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଧମ୍ମକଥଂ କଥାପେତୁକାମୋ ଜାନାପେସି। ଅଥ କସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନମହାକସ୍ସପାଦୀସୁ ଅସୀତିମହାଥେରେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଭଗୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାରମକାସୀତି। ପରିସଜ୍ଝାସଯୱସେନ। ଆଯସ୍ମା ହି ଆନନ୍ଦୋ ବହୁସ୍ସୁତାନଂ ଅଗ୍ଗୋ, ପହୋସି ପରିମଣ୍ଡଲେହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ମଧୁରଧମ୍ମକଥଂ କଥେତୁନ୍ତି ସାକିଯମଣ୍ଡଲେ ପାକଟୋ ପଞ୍ଞାତୋ। ତସ୍ସ ସକ୍ୟରାଜୂହି ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ଧମ୍ମକଥା ସୁତପୁବ୍ବା, ଓରୋଧା ପନ ନେସଂ ନ ଯଥାରୁଚିଯା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ଲଭନ୍ତି, ତେସଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅହୋ ୱତ ଭଗୱା ଅଜ୍ଜଂୟେୱ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିସେଟ୍ଠସ୍ସ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଭାରଂ କରେଯ୍ଯା’’ତି। ତେସଂ ଅଜ୍ଝାସଯୱସେନ ଭଗୱା ତସ୍ସେୱ ଭାରମକାସି।

ସେଖୋ ପାଟିପଦୋତି ପଟିପନ୍ନକୋ ସେଖସମଣୋ। ସୋ ତୁଯ୍ହଂ ପଟିଭାତୁ ଉପଟ୍ଠାତୁ, ତସ୍ସ ପଟିପଦଂ ଦେସେହୀତି ପଟିପଦାଯ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଇମଂ ପଟିପଦଂ ନିଯମେସି? ବହୂହି କାରଣେହି। ଇମେ ତାୱ ସକ୍ୟା ମଙ୍ଗଲସାଲାଯ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି ୱଡ୍ଢିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଯଞ୍ଚ ସେଖପଟିପଦା ମଯ୍ହଂ ସାସନେ ମଙ୍ଗଲପଟିପଦା ୱଡ୍ଢମାନକପଟିପଦାତିପି ଇମଂ ପଟିପଦଂ ନିଯମେସି। ତସ୍ସଞ୍ଚ ପରିସତି ସେଖାୱ ବହୂ ନିସିନ୍ନା, ତେ ଅତ୍ତନା ପଟିୱିଦ୍ଧଟ୍ଠାନେ କଥୀଯମାନେ ଅକିଲମନ୍ତାୱ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସନ୍ତୀତିପି ଇମଂ ପଟିପଦଂ ନିଯମେସି। ଆଯସ୍ମା ଚ ଆନନ୍ଦୋ ସେଖପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋୱ, ସୋ ଅତ୍ତନା ପଟିୱିଦ୍ଧେ ପଚ୍ଚକ୍ଖଟ୍ଠାନେ କଥେନ୍ତୋ ଅକିଲମନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀତିପି ଇମଂ ପଟିପଦଂ ନିଯମେସି। ସେଖପଟିପଦାଯ ଚ ତିସ୍ସୋପି ସିକ୍ଖା ଓସଟା , ତତ୍ଥ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଯ କଥିତାଯ ସକଲଂ ୱିନଯପିଟକଂ କଥିତମେୱ ହୋତି, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖାଯ କଥିତାଯ ସକଲଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ କଥିତଂ ହୋତି, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାଯ କଥିତାଯ ସକଲଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ କଥିତଂ ହୋତି, ଆନନ୍ଦୋ ଚ ବହୁସ୍ସୁତୋ ତିପିଟକଧରୋ, ସୋ ପହୋତି ତୀହି ପିଟକେହି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା କଥେତୁଂ, ଏୱଂ କଥିତେ ସକ୍ୟାନଂ ମଙ୍ଗଲମେୱ ୱଡ୍ଢିୟେୱ ଭୱିସ୍ସତୀତିପି ଇମଂ ପଟିପଦଂ ନିଯମେସି।

ପିଟ୍ଠି ମେ ଆଗିଲାଯତୀତି କସ୍ମା ଆଗିଲାଯତି? ଭଗୱତୋ ହି ଛବ୍ବସ୍ସାନି ପଧାନଂ ପଦହନ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ କାଯଦୁକ୍ଖଂ ଅହୋସି, ଅଥସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପିଟ୍ଠିୱାତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅକାରଣଂ ୱା ଏତଂ। ପହୋତି ହି ଭଗୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱେଦନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ଦ୍ୱେପି ସତ୍ତାହେ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତୁଂ। ସନ୍ଥାଗାରସାଲଂ ପନ ଚତୂହି ଇରିଯାପଥେହି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ଅହୋସି, ତତ୍ଥ ପାଦଧୋୱନଟ୍ଠାନତୋ ଯାୱ ଧମ୍ମାସନା ଅଗମାସି, ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ଗମନଂ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ। ଧମ୍ମାସନଂ ପତ୍ତୋ ଥୋକଂ ଠତ୍ୱା ନିସୀଦି, ଏତ୍ତକେ ଠାନଂ। ଦିଯଡ୍ଢଯାମଂ ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦି, ଏତ୍ତକେ ଠାନେ

ନିସଜ୍ଜା ନିପନ୍ନା। ଇଦାନି ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ଥୋକଂ ନିପନ୍ନେ ସଯନଂ ନିପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ଚତୂହି ଇରିଯାପଥେହି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଉପାଦିନ୍ନକସରୀରଞ୍ଚ ନାମ ''ନୋ ଆଗିଲାଯତୀ''ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଚିରଂ ନିସଜ୍ଜାଯ ସଞ୍ଜାତଂ ଅପ୍ପକମ୍ପି ଆଗିଲାଯନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱାତି ସନ୍ଥାଗାରସ୍ସ କିର ଏକପସ୍ସେ ତେ ରାଜାନୋ ପଟସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା କପ୍ପିଯମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା କପ୍ପିଯପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେନ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣ-ତାରକ-ଗନ୍ଧମାଲା-ଦାମପଟିମଣ୍ଡିତଂ ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲପ୍ପଦୀପଂ ଆରୋପଯିଂସୁ ''ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମାସନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମନ୍ତୋ ଇଧ ନିପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ନୋ ଇମଂ ସନ୍ଥାଗାରଂ ଭଗୱତା ଚତୂହି ଇରିଯାପଥେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସତ୍ଥାପି ତଦେୱ ସନ୍ଧାଯ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱାତି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି ୱୁଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ଚିତ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା।

୨୩।ମହାନାମଂ ସକ୍କଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ସୋ କିର ତସ୍ମିଂ କାଲେ ତସ୍ସଂ ପରିସତି ଜେଟ୍ଠକୋ ପାମୋକ୍ଖୋ, ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗହିତେ ସେସପରିସା ସଙ୍ଗହିତାୱ ହୋତୀତି ଥେରୋ ତମେୱ ଆମନ୍ତେସି। ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ, ସମ୍ପନ୍ନସୀଲୋ ପରିପୁଣ୍ଣସୀଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧମ୍ମେହୀତି ସୁନ୍ଦରଧମ୍ମେହି, ସତଂ ୱା ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମେହି।

୨୪।କଥଞ୍ଚ ମହାନାମାତି ଇମିନା ଏତ୍ତକେନ ଠାନେନ ସେଖପଟିପଦାଯ ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ୱିତ୍ଥାରେତୁକାମୋ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତିଆଦୀନି ''ସମ୍ପନ୍ନସୀଲା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହରଥା''ତି ଆକଙ୍ଖେଯ୍ଯସୁତ୍ତାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୨୫।କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନାତିଆଦୀସୁ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, ହିରିଯିତବ୍ବାନି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନି ହିରିଯତି ଜିଗୁଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓତ୍ତପ୍ପନିଦ୍ଦେସେ ହେତ୍ୱତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ଓତ୍ତପ୍ପସ୍ସ ହେତୁଭୂତେହି ଓତ୍ତପ୍ପତି ଭାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋତି ପଗ୍ଗହିତୱୀରିଯୋ ଅନୋସକ୍କିତମାନସୋ। ପହାନାଯାତି ପହାନତ୍ଥାଯ। ଉପସମ୍ପଦାଯାତି ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ। ଥାମୱାତି ୱୀରିଯଥାମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଦଳ୍ହପରକ୍କମୋତି ଥିରପରକ୍କମୋ। ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୋରୋପିତଧୁରୋ ଅନୋସକ୍କିତୱୀରିଯୋ। ପରମେନାତି ଉତ୍ତମେନ। ସତିନେପକ୍କେନାତି ସତିଯା ଚ ନିପକଭାୱେନ ଚ। କସ୍ମା ପନ ସତିଭାଜନିଯେ ପଞ୍ଞା ଆଗତାତି? ସତିଯା ବଲୱଭାୱଦୀପନତ୍ଥଂ। ପଞ୍ଞାୱିପ୍ପଯୁତ୍ତା ହି ସତି ଦୁବ୍ବଲା ହୋତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ବଲୱତୀତି।

ଚିରକତମ୍ପୀତି ଅତ୍ତନା ୱା ପରେନ ୱା କାଯେନ ଚିରକତଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦି ଅସୀତି ମହାୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିପୂରଣଂ। ଚିରଭାସିତମ୍ପୀତି ଅତ୍ତନା ୱା ପରେନ ୱା ୱାଚାଯ ଚିରଭାସିତଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉଦ୍ଦିସନ-ଉଦ୍ଦିସାପନ-ଧମ୍ମୋସାରଣ-ଧମ୍ମଦେସନା-ଉପନିସିନ୍ନକଥା-ଅନୁମୋଦନିଯାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତିତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ। ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତାତି ତସ୍ମିଂ କାଯେନ ଚିରକତେ ''କାଯୋ ନାମ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି, ଚିରଭାସିତେ ୱାଚା ନାମ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ତଦୁଭଯମ୍ପି ରୂପଂ, ତଂସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଅରୂପଂ। ଇତି ଇମେ ରୂପାରୂପଧମ୍ମା ଏୱଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏୱଂ ନିରୁଦ୍ଧା''ତି ସରତି ଚେୱ ଅନୁସ୍ସରତି ଚ, ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସମୁଟ୍ଠାପିକା ହି ସତି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ତାଯ ସତିଯା ଏସ ସକିମ୍ପି ସରଣେନ ସରିତା, ପୁନପ୍ପୁନଂ ସରଣେନ ଅନୁସ୍ସରିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯାତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯୱଯଗାମିନିଯା ଉଦଯଞ୍ଚ ୱଯଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥାଯ। ଅରିଯାଯାତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ଚ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଚ କିଲେସେହି ଆରକା ଠିତାଯ ପରିସୁଦ୍ଧାଯ। ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ଚେୱ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ଚ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ। ନିବ୍ବେଧିକାଯାତି ସାଯେୱ ନିବ୍ବିଜ୍ଝନତୋ ନିବ୍ବେଧିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧଂ ଦୋସକ୍ଖନ୍ଧଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକା। ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ତଦଙ୍ଗୱସେନ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ପଟିଲାଭସଂୱତ୍ତନତୋ ଚାତି ୱିପସ୍ସନା ''ନିବ୍ବେଧିକା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯାତି ଇଧାପି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା ''ସମ୍ମା ହେତୁନା ନଯେନ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଖେପଯମାନା ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନୀ ନାମ। ୱିପସ୍ସନା ତଦଙ୍ଗୱସେନ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ କିଲେସଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଖେପଯମାନା ଗଚ୍ଛତୀତି ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନୀ। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା ୱା ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ପଟିଲାଭସଂୱତ୍ତନତୋ ଏସା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୬।ଅଭିଚେତସିକାନନ୍ତି ଅଭିଚିତ୍ତଂ ସେଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ସିତାନଂ ନିସ୍ସିତାନଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନନ୍ତି ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେ ସୁଖପଟିଲାଭହେତୂନଂ। ନିକାମଲାଭୀତି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ସମାପଜ୍ଜିତା। ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀତି ନିଦୁକ୍ଖଲାଭୀ। ଅକସିରଲାଭୀତି ୱିପୁଲଲାଭୀ। ପଗୁଣଭାୱେନ ଏକୋ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ସମାଧିପାରିପନ୍ଥିକଧମ୍ମେ ପନ ଅକିଲମନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନିଚ୍ଛାଯ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ସମାପତ୍ତିଂ ଠପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ଅଯଂ କିଚ୍ଛଲାଭୀ କସିରଲାଭୀ ନାମ। ଏକୋ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଚ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ

ସଙ୍କୋତି, ସମାଧିପାରିପନ୍ଥିକଧମ୍ମେ ଚ ଅକିଲମନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି, ସୋ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦୱସେନେୱ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ସଙ୍କୋତି, ଅଯଂ ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀ ଅକସିରଲାଭୀ ନାମ।

୨୭।ଅଯଂୱୁଚ୍ଚତି ମହାନାମ ଅରିଯସାୱକୋ ସେଖୋ ପାଟିପଦୋତି ମହାନାମ ଅରିଯସାୱକୋ ସେଖୋ ପାଟିପଦୋ ୱିପସ୍ସନାଗବ୍ଭାଯ ୱଡ୍ଢମାନକପଟିପଦାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅପୁଚ୍ଚଣ୍ଡତାଯାତି ଅପୂତିଅଣ୍ଡତାଯ। ଭବ୍ବୋ ଅଭିନିବ୍ଭିଦାଯାତି ୱିପସ୍ସନାଦିଞ୍ଞାଣପ୍ପଭେଦାଯ ଭବ୍ବୋ। ସମ୍ବୋଧାଯାତି ଅରିଯମଗ୍ଗାଯ। ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସାତି ଅରହତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରୋ ଯୋଗକ୍ଖେମୋ ନାମ, ତଦଧିଗମାଯ ଭବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯା ପନାଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥଦୀପନତ୍ଥଂ ଉପମା ଆହଟା, ସା ଚେତୋଖିଲସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। କେୱଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ ''ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡେସୁ ତିୱିଧକିରିଯକରଣଂ ୱିଯ ହି ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉସ୍ସୋଳ୍ହିପନ୍ନରସେହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଭାୱୋ''ତି ଯଂ ଏୱଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ ଆଗତଂ, ତଂ ଇଧ ଏୱଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତୀତିଆଦିୱଚନତୋ ''ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡେସୁ ତିୱିଧକିରିଯକରଣଂ ୱିଯ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତାଦୀହି ପନ୍ନରସେହି ଧମ୍ମେହି ସମଙ୍ଗିଭାୱୋ''ତି। ଏୱଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ।

୨୮।ଇମଂଯେୱ ଅନୁତ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଇମଂ ପଠମାଦିଜ୍ଝାନେହି ଅସଦିସଂ ଉତ୍ତମଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ। ପଠମାଭିନିବ୍ଭିଦାତି ପଠମୋ ଞାଣଭେଦୋ। ଦୁତିଯାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକୋ ପନ ଏକୱାରଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଏକୱାରଂ ଅଣ୍ଡକୋସତୋତି ଦ୍ୱେ ୱାରେ ଜାଯତି। ଅରିଯସାୱକୋ ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ତାଯୋ ୱାରେ ଜାଯତି। ପୁବ୍ବେନିୱାସଚ୍ଛାଦକଂ ତମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣେନ ପଠମଂ ଜାଯତି, ସତ୍ତାନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଚ୍ଛାଦକଂ ତମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣେନ ଦୁତିଯଂ ଜାଯତି, ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ତମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଆସୱକ୍ଖଯଞାଣେନ ତତିଯଂ ଜାଯତି।

୨୯।ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ଚରଣସ୍ମିନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ସୀଲଂ ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚରଣଂ ନାମ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚରଣଂ ନାମ ବହୁ ଅନେକୱିଧଂ, ସୀଲାଦଯୋ ପନ୍ନରସଧମ୍ମା, ତତ୍ଥ ଇଦମ୍ପି ଏକଂ ଚରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦତ୍ଥୋ ପନ ଚରତି ତେନ ଅଗତପୁବ୍ବଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଚରଣଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଇଦମ୍ପିସ୍ସ ହୋତି ୱିଜ୍ଜାଯାତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଂ ତସ୍ସ ୱିଜ୍ଜା ନାମ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଜ୍ଜା ନାମ ବହୁ ଅନେକୱିଧା, ୱିପସ୍ସନଞ୍ଞାଣାଦୀନି ଅଟ୍ଠ ଞାଣାନି, ତତ୍ଥ ଇଦମ୍ପି ଞାଣଂ ଏକା ୱିଜ୍ଜାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ପଦତ୍ଥୋ ପନ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଏତାଯ ଜାନାତୀତି ୱିଜ୍ଜା। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ୱିଜ୍ଜାସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପୀତି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ୱିଜ୍ଜାସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପି। ଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପୀତି ପଞ୍ଚଦସହି ଧମ୍ମେହି ଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପି। ତଦୁଭଯେନ ପନ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଇତିପୀତି।

୩୦।ସନଙ୍କୁମାରେନାତି ପୋରାଣକକୁମାରେନ, ଚିରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ କୁମାରୋତି ପଞ୍ଞାତେନ। ସୋ କିର ମନୁସ୍ସପଥେ ପଞ୍ଚଚୂଳକକୁମାରକକାଲେ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ସୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ପିଯୋ ଅହୋସି ମନାପୋ, ତସ୍ମା ତାଦିସେନେୱ ଅତ୍ତଭାୱେନ ଚରତି, ତେନ ନଂ ସନଙ୍କୁମାରୋତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ଜନେତସ୍ମିନ୍ତି ଜନିତସ୍ମିଂ, ପଜାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋତି ଯେ ଜନେତସ୍ମିଂ ଗୋତ୍ତଂ ପଟିସରନ୍ତି ''ଅହଂ ଗୋତମୋ, ଅହଂ କସ୍ସପୋ''ତି, ତେସୁ ଲୋକେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରୀସୁ ଖତ୍ତିଯୋ ସେଟ୍ଠୋ। ଅନୁମତା ଭଗୱତାତି ମମ ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେସିତାତି ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗୱତା ''ଅହମ୍ପି, ଅମ୍ବଟ୍ଠ, ଏୱଂ ୱଦାମି –

'ଖତ୍ତିଯୋ ସେଟ୍ଠୋ ଜନେତସ୍ମିଂ, ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋ;

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମାନୁସେ'ତି''। (ଦୀ। ନି। ୧।୨୭୭) –

ଏୱଂ ଭାସନ୍ତେନ ଅନୁଞ୍ଞାତା ଅନୁମୋଦିତା। ସାଧୁ ସାଧୁ ଆନନ୍ଦାତି, ଭଗୱା କିର ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିଦ୍ଦଂ ଅନୋକ୍କମନ୍ତୋୱ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ଆନନ୍ଦେନ ସେଖପଟିପଦାଯ କୂଟଂ ଗହିତନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ସାଧୁକାରଂ ଅଦାସି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ପନ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଜିନଭାସିତଂ ନାମ ଜାତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସେଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପୋତଲିୟସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୩୧ ।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ପୋତଲିୟସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୂତି ଅଙ୍ଗାୟେଵ ସୋ ଜନପଦୋ, ମହିୟା ପନସ୍ସ ଉତ୍ତରେନ ଯା ଆପୋ, ତାସଂ ଅଵିଦୂରତ୍ତା ଉତ୍ତରାପୋତିପି ଵୁଚ୍ଚତି। କତରମହିୟା ଉତ୍ତରେନ ଯା ଆପୋତି, ମହାମହିୟା। ତତ୍ଥାୟଂ ଆଵିଭାଵକଥା – ଅୟଂ କିର ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଦସସହସ୍ସୟୋଜନପରିମାଣୋ। ତତ୍ଥ ଚ ଚତୁସହସ୍ସୟୋଜନପ୍ପମାଣୋ ପଦେସୋ ଉଦକେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟୋ ସମୁଦ୍ଦୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ । ତିସହସ୍ସୟୋଜନପ୍ପମାଣେ ମନୁସ୍ସା ଵସନ୍ତି। ତିସହସ୍ସୟୋଜନପ୍ପମାଣେ ହିମଵା ପତିଟ୍ଠିତୋ ଉବ୍ବେଧେନ ପଞ୍ଚୟୋଜନସତିକୋ ଚତୁରାସୀତିକୂଟସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସମନ୍ତତୋ ସନ୍ଦମାନପଞ୍ଚସତନଦୀଵିଚିତ୍ତୋ, ଯତ୍ଥ ଆୟାମଵିତ୍ଥାରେନ ଚେଵ ଗମ୍ଭୀରତାୟ ଚ ପଣ୍ଣାସପଣ୍ଣାସୟୋଜନା ଦିୟଡ୍ଢୟୋଜନସତପରିମଣ୍ଡଲା ଅନୋତତ୍ତଦହୋ କଣ୍ଣମୁଣ୍ଡଦହୋ ରଥକାରଦହୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହୋ କୁଣାଲଦହୋ ମନ୍ଦାକିନୀଦହୋ ସୀହପପାତଦହୋତି ସତ୍ତ ମହାସରା ପତିଟ୍ଠିତା। ତେସୁ ଅନୋତତ୍ତଦହୋ ସୁଦସ୍ସନକୂଟଂ ଚିତ୍ରକୂଟଂ କାଳକୂଟଂ ଗନ୍ଧମାଦନକୂଟଂ କେଲାସକୂଟନ୍ତି ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ପବ୍ବତେହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ।

ତତ୍ଥ ସୁଦସ୍ସନକୂଟଂ ସୋଵଣ୍ଣମୟଂ ଦ୍ଵିୟୋଜନସତୁବ୍ବେଧଂ ଅନ୍ତୋଵଙ୍କଂ କାକମୁଖସଣ୍ଠାନଂ ତମେଵ ସରଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଠିତଂ। ଚିତ୍ରକୂଟଂ ସବ୍ବରତନମୟଂ। କାଳକୂଟଂ ଅଞ୍ଜନମୟଂ। ଗନ୍ଧମାଦନକୂଟଂ ସାନୁମୟଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ମୁଗ୍ଗଵଣ୍ଣଂ, ମୂଲଗନ୍ଧୋ ସାରଗନ୍ଧୋ ଫେଗ୍ଗୁଗନ୍ଧୋ ତଚଗନ୍ଧୋ ପପଟିକଗନ୍ଧୋ ରସଗନ୍ଧୋ ପତ୍ତଗନ୍ଧୋ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧୋ ଫଲଗନ୍ଧୋ ଗନ୍ଧଗନ୍ଧୋତି ଇମେହି ଦସହି ଗନ୍ଧେହି ଉସ୍ସନ୍ନଂ ନାନପ୍ପକାରଓସଧସଞ୍ଛନ୍ନଂ, କାଳପକ୍ଖୌପୋସଥଦିଵସେ ଆଦିତ୍ତମିଵ ଅଙ୍ଗାରଂ ଜଲନ୍ତଂ ତିଟ୍ଠତି। କେଲାସକୂଟଂ ରଜତମୟଂ। ସବ୍ବାନି ସୁଦସ୍ସନେନ ସମାନୁବ୍ବେଧସଣ୍ଠାନାନି, ତମେଵ ସରଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଠିତାନି। ତାନି ସବ୍ବାନି ଦେଵାନୁଭାଵେନ ନାଗାନୁଭାଵେନ ଚ ଵସ୍ସନ୍ତି, ନଦିୟୋ ଚ ତେସୁ ସନ୍ଦନ୍ତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଉଦକଂ ଅନୋତତ୍ତମେଵ ପଵିସତି। ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା ଦକ୍ଖିଣେନ ଵା ଉତ୍ତରେନ ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ପବ୍ବତନ୍ତରେନ ତତ୍ଥ ଓଭାସଂ କରୋନ୍ତି, ଉଜୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ନ କରୋନ୍ତି, ତେନେଵସ୍ସ ଅନୋତତ୍ତନ୍ତି ସଙ୍ଖା ଉଦପାଦି।

ତତ୍ଥ ମନୋହରସିଲାତଲାନି ନିମ୍ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପାନି ଫଲିକସଦିସନିମ୍ମଲୁଦକାନି ନ୍ହାନତିତ୍ଥାନି ସୁପଟିୟତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଯେସୁ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଖୀଣାସଵା ଚ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଚ ଇସୟୋ ନ୍ହାୟନ୍ତି, ଦେଵୟକ୍ଖାଦୟୋ ଉୟ୍ୟାନକୀଳକଂ କୀଳନ୍ତି।

ତସ୍ସ ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ସୀହମୁଖଂ ହତ୍ଥିମୁଖଂ ଅସ୍ସମୁଖଂ ଉସଭମୁଖନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ମୁଖାନି ହୋନ୍ତି, ଯେହି ଚତସ୍ସୋ ନଦିୟୋ ସନ୍ଦନ୍ତି। ସୀହମୁଖେନ ନିକ୍ଖନ୍ତନଦୀତୀରେ ସୀହା ବହୁତରା ହୋନ୍ତି। ହତ୍ଥିମୁଖାଦୀହି ହତ୍ଥିଅସ୍ସୌସଭା। ପୁରତ୍ଥିମଦିସତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନଦୀ ଅନୋତତ୍ତଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ଇତରା ତିସ୍ସୋ ନଦିୟୋ ଅନୁପଗମ୍ମ ପାଚୀନହିମଵନ୍ତେନେଵ ଅମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପଵିସତି। ପଚ୍ଛିମଦିସତୋ ଚ ଉତ୍ତରଦିସତୋ ଚ ନିକ୍ଖନ୍ତନଦିୟୋପି ତଥେଵ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ପଚ୍ଛିମହିମଵନ୍ତେନେଵ ଉତ୍ତରହିମଵନ୍ତେନେଵ ଚ ଅମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପଵିସନ୍ତି। ଦକ୍ଖିଣଦିସତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନଦୀ ପନ ତଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ଦକ୍ଖିଣେନ ଉଜୁକଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠେନେଵ ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ଵା ପବ୍ବତଂ ପହରିତ୍ଵା ଵୁଟ୍ଠାୟ ପରିକ୍ଖେପେନ ତିଗାଵୁତପ୍ପମାଣା ଉଦକଧାରା ଚ ହୁତ୍ଵା ଆକାସେନ ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ଵା ତିୟଗ୍ଗଲେ ନାମ ପାସାଣେ ପତିତା, ପାସାଣୋ ଉଦକଧାରାଵେଗେନ ଭିନ୍ନୋ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାସୟୋଜନପ୍ପମାଣା ତିୟଗ୍ଗଲା ନାମ ପୋକ୍ଖରଣୀ ଜାତା, ପୋକ୍ଖରଣିୟା କୂଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ପାସାଣଂ ପଵିସିତ୍ଵା ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗତା। ତତୋ ଘନପଥଵିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଉମଙ୍ଗେନ ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ଵା ଵିଞ୍ଝଂ ନାମ ତିରଚ୍ଛାନପବ୍ବତଂ ପହରିତ୍ଵା ହତ୍ଥତଲେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିସଦିସା ପଞ୍ଚଧାରା ହୁତ୍ଵା ପଵତ୍ତନ୍ତି। ସା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅନୋତତ୍ତଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ଵା ଗତଟ୍ଠାନେ ଆଵଟ୍ଟଗଙ୍ଗାତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଉଜୁକଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠେନ ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗତଟ୍ଠାନେ କଣ୍ହଗଙ୍ଗାତି, ଆକାସେନ ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗତଟ୍ଠାନେ ଆକାସଗଙ୍ଗାତି, ତିୟଗ୍ଗଲପାସାଣେ ପଞ୍ଞାସୟୋଜନୋକାସେ ଠିତା ତିୟଗ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣୀତି, କୂଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ପାସାଣଂ ପଵିସିତ୍ଵା ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗତଟ୍ଠାନେ ବହଲଗଙ୍ଗାତି, ଉମଙ୍ଗେନ ସଟ୍ଠିୟୋଜନାନି ଗତଟ୍ଠାନେ ଉମଙ୍ଗଗଙ୍ଗାତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଵିଞ୍ଝଂ ନାମ ତିରଚ୍ଛାନପବ୍ବତଂ ପହରିତ୍ଵା ପଞ୍ଚଧାରା ହୁତ୍ଵା ପଵତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପନ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଅଚିରଵତୀ ସରଭୂ ମହୀତି ପଞ୍ଚଧା ସଙ୍ଖଂ ଗତା। ଏଵମେତା ପଞ୍ଚ ମହାନଦିୟୋ ହିମଵନ୍ତତୋ ପଭଵନ୍ତି। ତାସୁ ଯା ଅୟଂ ପଞ୍ଚମୀ ମହୀ ନାମ, ସା ଇଧ ମହାମହୀତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ସା ଉତ୍ତରେନ ଯା ଆପୋ, ତାସଂ ଅଵିଦୂରତ୍ତା ସୋ ଜନପଦୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପୋତି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ତସ୍ମିଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୁ ଜନପଦେ।

ଆପଣଂନାମାତି ତସ୍ମିଂ କିର ନିଗମେ ଵୀସତି ଆପଣମୁଖସହସ୍ସାନି ଵିଭତ୍ତାନି ଅହେସୁଂ। ଇତି ସୋ ଆପଣାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଆପଣନ୍ତ୍ଵେଵ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ତସ୍ସ ଚ ନିଗମସ୍ସ ଅଵିଦୂରେ ନଦୀତୀରେ ଘନଚ୍ଛାୟୋ ରମଣୀୟୋ ଭୂମିଭାଗୋ ମହାଵନସଣ୍ଡୋ, ତସ୍ମିଂ ଭଗଵା ଵିହରତି। ତେନେଵେତ୍ଥ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ନ ନିୟାମିତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଯେନଞ୍ଞତରୋ ଵନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ପେସେତ୍ଵା ଏକକୋଵ ଉପସଙ୍କମି ପୋତଲିୟଂ ଗହପତିଂ ସନ୍ଧାୟ। ପୋତଲିୟୋପି ଖୋ ଗହପତୀତି ପୋତଲିୟୋତି ଏଵଂନାମକୋ ଗହପତି। ସମ୍ପନ୍ନନିଵାସନପାଵୁରଣୋତି

ପରିପୁଣ୍ଣନିୱାସନପାୱୁରଣୋ , ଏକଂ ଦୀଘଦସଂ ସାଟକଂ ନିୱତ୍ଥୋ ଏକଂ ପାରୁତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଛତ୍ତୁପାହନାହୀତି ଛତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପାହନା ଆରୁୟ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସନାନୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କପୀଠପଲାଲପୀଠକାଦୀନି। ଅନ୍ତମସୋ ସାଖାଭଙ୍ଗମ୍ପି ହି ଆସନନ୍ତେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଗହପତିୱାଦେନାତି ଗହପତୀତି ଇମିନା ୱଚନେନ। ସମୁଦାଚରତୀତି ୱୋହରତି।

ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚାତି ତତିୟଂ ଗହପତୀତି ୱଚନଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତମେତଂ ''ତୟିଦଂ, ଭୋ, ଗୋତମା''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ନଚ୍ଛନ୍ତି ନ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ। ନପ୍ପତିରୂପନ୍ତି ନ ସାରୁପ୍ପଂ। ଆକାରାତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନେୱ କାରଣୱେୱଚନାନି। ଦୀଘଦସୱତ୍ଥଧାରଣ-କେସମସ୍ସୁନଖଠପନାଦୀନି ହି ସବ୍ବାନେୱ ଗିହିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ତସ୍ସ ଗିହିଭାୱଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୀତି ଆକାରା, ଗିହିସଣ୍ଠାନେନ ସଣ୍ଠିତତ୍ତା ଲିଙ୍ଗା, ଗିହିଭାୱସ୍ସ ସଞ୍ଜାନନନିମିତ୍ତତାୟ ନିମିତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତା। ୟଥା ତଂ ଗହପତିସ୍ସାତି ୟଥା ଗହପତିସ୍ସ ଆକାରଲିଙ୍ଗନିମିତ୍ତା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ, ତଥେୱ ତୁୟ୍ହଂ। ତେନ ତାହଂ ଏୱଂ ସମୁଦାଚରାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ସୋ ୟେନ କାରଣେନ ଗହପତିୱାଦଂ ନାଧିୱାସେତି, ତଂ ପକାସେନ୍ତୋ ''ତଥା ହି ପନ ମେ''ତିଆଦିମାହ।

ନିପ୍ପାତନ୍ତି ନିପ୍ପାତିତଂ। ଅନୋୱାଦୀ ଅନୁପୱାଦୀତି ''ତାତା, କସଥ, ୱପଥ, ୱଣିପ୍ପଥଂ ପୟୋଜେଥା''ତିଆଦିନା ହି ନୟେନ ଓୱଦନ୍ତୋ ଓୱାଦୀ ନାମ ହୋତି। ''ତୁମ୍ହେ ନ କସଥ, ନ ୱପଥ, ନ ୱଣିପ୍ପଥଂ ପୟୋଜେଥ, କଥଂ ଜୀୱିସ୍ସଥ, ପୁତ୍ତଦାରଂ ୱା ଭରିସ୍ସଥା''ତିଆଦିନା ନୟେନ ପନ ଉପୱଦନ୍ତୋ ଉପୱାଦୀ ନାମ ହୋତି। ଅହଂ ପନ ଉଭୟମ୍ପି ତଂ ନ କରୋମି। ତେନାହଂ ତତ୍ଥ ଅନୋୱାଦୀ ଅନୁପୱାଦୀତି ଦସ୍ସେତି।
ଘାସଚ୍ଛାଦନପରମୋୱିହରାମୀତି ଘାସମତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଅଚ୍ଛାଦନମତ୍ତଞ୍ଚ ପରମଂ କତ୍ୱା ୱିହରାମି, ତତୋ ପରଂ ନତ୍ଥି, ନ ଚ ପତ୍ଥେମୀତି ଦୀପେତି।

୩୨।ଗିଦ୍ଧିଲୋଭୋପହାତବ୍ବୋତି ଗେଧଭୂତୋ ଲୋଭୋ ପହାତବ୍ବୋ। ଅନିନ୍ଦାରୋସନ୍ତି ଅନିନ୍ଦାଭୂତଂ ଅଘଟ୍ଟନଂ। ନିନ୍ଦାରୋସୋତି ନିନ୍ଦାଘଟ୍ଟନା। ୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦାୟାତି ଏତ୍ଥ ୱୋହାରୋତି ବ୍ୟୱହାରୱୋହାରୋପି ପଣ୍ଣତ୍ତିପି ୱଚନମ୍ପି ଚେତନାପି। ତତ୍ଥ –

''ୟୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ୱୋହାରଂ ଉପଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ୱାଣିଜୋ ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି। (ମ। ନି। ୨।୪୫୭) –

ଅୟଂ ବ୍ୟୱହାରୱୋହାରୋ ନାମ। ''ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ''ତି (ଧ। ସ। ୧୩୧୩-୧୩୧୫) ଅୟଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୋହାରୋ ନାମ। ''ତଥା ତଥା ୱୋହରତି ଅପରାମସ''ନ୍ତି (ମ। ନି। ୩।୩୩୨) ଅୟଂ ୱଚନୱୋହାରୋ ନାମ। ''ଅଟ୍ଠ ଅରିୟୱୋହାରା ଅଟ୍ଠ ଅନରିୟୱୋହରା''ତି (ଅ। ନି। ୮।୬୭) ଅୟଂ ଚେତନାୱୋହାରୋ ନାମ, ଅୟମିଧାଧିପ୍ପେତୋ। ୟସ୍ମା ୱା ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଗିହୀତି ଚେତନା ନତ୍ଥି, ସମଣୋତି ଚେତନା ହୋତି। ଗିହୀତି ୱଚନଂ ନତ୍ଥି, ସମଣୋତି ୱଚନଂ ହୋତି। ଗିହୀତି ପଣ୍ଣତ୍ତି ନତ୍ଥି, ସମଣୋତି ପଣ୍ଣତ୍ତି ହୋତି। ଗିହୀତି ବ୍ୟୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ସମଣୋତି ୱା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ବ୍ୟୱହାରୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବେପେତେ ଲବ୍ଭନ୍ତି।

୩୩।ୟେସଂ ଖୋ ଅହଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ହେତୁ ପାଣାତିପାତୀତି ଏତ୍ଥ ପାଣାତିପାତୋୱ ସଂୟୋଜନଂ। ପାଣାତିପାତସ୍ସେୱ ହି ହେତୁ ପାଣାତିପାତପଚ୍ଚୟା ପାଣାତିପାତୀ ନାମ ହୋତି। ପାଣାତିପାତାନଂ ପନ ବହୁତାୟ ''ୟେସଂ ଖୋ ଅହ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେସାହଂସଂୟୋଜନାନନ୍ତି ତେସଂ ଅହଂ ପାଣାତିପାତବନ୍ଧନାନଂ। ପହାନାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦାୟ ପଟିପନ୍ନୋତି ଇମିନା ଅପାଣାତିପାତସଙ୍ଖାତେନ କାୟିକସୀଲସଂୱରେନ ପହାନତ୍ଥାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାୟ ପଟିପନ୍ନୋ। ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟାତି କୁଣ୍ଠକିପିଲ୍ଲିକମ୍ପି ନାମ ଜୀୱିତା ଅୱୋରୋପନକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପାଣାତିପାତମତ୍ତତୋପି ଓରମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, କିଂ ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ। ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଏୱରୂପେ ନାମ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପାଣାତିପାତମତ୍ତତୋପି ଓରମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, କିଂ ଏତସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ଏୱଂ ଅନୁୱିଚ୍ଚ ତୁଲୟିତ୍ୱା ପରିୟୋଗାହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେପି ୱିଞ୍ଞୂ ପଣ୍ଡିତା ଗରହେୟ୍ୟୁଂ। ଏତଦେୱ ଖୋ ପନ ସଂୟୋଜନମେତଂ ନୀୱରଣନ୍ତି ଦସସୁ ସଂୟୋଜନେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଚ ନୀୱରଣେସୁ ଅପରିୟାପନ୍ନମ୍ପି ''ଅଟ୍ଠ ନୀୱରଣା''ତି ଦେସନାୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱଟ୍ଟବନ୍ଧନଟ୍ଠେନ ହି ହିତପଟିଚ୍ଛାଦନଟ୍ଠେନ ଚ ସଂୟୋଜନନ୍ତିପି ନୀୱରଣନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ଆସୱାତି ପାଣାତିପାତକାରଣା ଏକୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୱିଘାତପରିଳାହାତି ୱିଘାତା ଚ ପରିଳାହା ଚ। ତତ୍ଥ ୱିଘାତଗ୍ଗହଣେନ କିଲେସଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ୱିପାକଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଗହିତଂ, ପରିଳାହଗ୍ଗହଣେନପି କିଲେସପରିଳାହୋ ଚ ୱିପାକପରିଳାହୋ ଚ ଗହିତୋ। ଇମିନା ଉପାୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୪-୪୦। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ତେସାହଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପହାନାୟାତି ଇମସ୍ମିଂ ପଦେ ଇମିନା ଦିନ୍ନାଦାନସଙ୍ଖାତେନ କାୟିକସୀଲସଂୱରେନ, ସଚ୍ଚୱାଚାସଙ୍ଖାତେନ ୱାଚସିକସୀଲସଂୱରେନ, ଅପିସୁଣାୱାଚାସଙ୍ଖାତେନ ୱାଚସିକସୀଲସଂୱରେନ, ଅଗିଦ୍ଧିଲୋଭସଙ୍ଖାତେନ

ମାନସିକସୀଲସଂୱରେନ, ଅନିନ୍ଦାରୋସସଙ୍ଖାତେନ କାୟିକୱାଚସିକସୀଲସଂୱରେନ , ଅକୋଧୁପାୟାସସଙ୍ଖାତେନ ମାନସିକସୀଲସଂୱରେନ, ଅନତିମାନସଙ୍ଖାତେନ ମାନସିକସୀଲସଂୱରେନ ପହାନତ୍ଥାୟ ସମୁଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାୟ ପଟିପନ୍ନୋତି ଏୱଂ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟୁ ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଇମେସୁ ପନ ପଦେସୁ ତିଣସଲାକମ୍ପି ନାମ ଉପାଦାୟ ଅଦିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗହଣସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନାଦାନମତ୍ତତୋପି ୱିରମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, କିଂ ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ। ଏୱରୂପେ ନାମ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନାଦାନମତ୍ତତୋପି ଓରମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, କିଂ ଇମସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ଏୱଂ ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁଂ? ହସାପେକ୍ଖତାୟପି ନାମ ଦୱକମ୍ୟତାୟ ୱା ମୁସାୱାଦଂ ଅକରଣସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା। ସବ୍ବାକାରେନ ପିସୁଣଂ ଅକରଣସାସନେ ନାମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା। ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଗିଦ୍ଧିଲୋଭଂ ଅକରଣସାସନେ ନାମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି। କକଚେନ ଅଙ୍ଗେସୁ ଓକ୍କନ୍ତିୟମାନେସୁପି ନାମ ପରେସଂ ନିନ୍ଦାରୋସଂ ଅକରଣସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା। ଛିନ୍ନଖାଣୁକଣ୍ଟକାଦୀସୁପି ନାମ କୋଧୁପାୟାସଂ ଅକରଣସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା। ଅଧିମାନମତ୍ତମ୍ପି ନାମ ମାନଂ ଅକରଣସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତିମାନମତ୍ତମ୍ପି ପଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, କିଂ ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାପି ମଂ ଉପୱଦେୟ୍ୟ। ଏୱରୂପେ ନାମ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତିମାନମତ୍ତମ୍ପି ପଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, କିଂ ଇମସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟାତି ଏୱଂ ଅନୁୱିଚ୍ଚାପି ମଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଗରହେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଏୱଂ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

ଆସୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ପନ ପଦେ ଅଦିନ୍ନାଦାନକାରଣା କାମାସୱୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋତି ତୟୋ ଆସୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଥା ମୁସାୱାଦକାରଣା ପିସୁଣାୱାଚାକାରଣା ଚ, ଗିଦ୍ଧିଲୋଭକାରଣା ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଚ, ନିନ୍ଦାରୋସକାରଣା ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋୱ, ତଥା କୋଧୁପାୟାସକାରଣା, ଅତିମାନକାରଣା ଭୱାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଚାତି ଦ୍ୱେୱ ଆସୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଆସୱୁପ୍ପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇମେସୁ ପନ ଅଟ୍ଠସୁପି ୱାରେସୁ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ପୁନ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପୱିନିଚ୍ଛୟୋ – ପୁରିମେସୁ ତାୱ ଚତୂସୁ ୱିରମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ପଚ୍ଛିମେସୁ ପଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି। ପାଣାତିପାତନିନ୍ଦାରୋସକୋଧୁପାୟାସେସୁ ଚ ଏକୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋୱ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନମୁସାୱାଦପିସୁଣାୱାଚାସୁ କାମାସୱୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ, ଗିଦ୍ଧିଲୋଭେ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ, ଅତିମାନେ ଭୱାସୱୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ, ଅପାଣାତିପାତଂ ଦିନ୍ନାଦାନଂ କାୟିକଂ ସୀଲଂ, ଅମୁସା ଅପିସୁଣଂ ୱାଚସିକସୀଲଂ, ଠପେତ୍ୱା ଅନିନ୍ଦାରୋସଂ ସେସାନି ତୀଣି ମାନସିକସୀଲାନି। ଯସ୍ମା ପନ କାୟେନପି ଘଟ୍ଟେତି ରୋସେତି ୱାଚାୟପି, ତସ୍ମା ଅନିନ୍ଦାରୋସୋ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ଯାତି, କାୟିକସୀଲମ୍ପି ହୋତି ୱାଚସିକସୀଲମ୍ପି। ଏତ୍ତାୱତା କିଂ କଥିତଂ? ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲେ ଠିତସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସଙ୍ଖାପହାନୱସେନ ଗିହିୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦୋ କଥିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କାମାଦୀନୱକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୨। ୱିତ୍ଥାରଦେସନାୟଂ ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲନ୍ତି ପଦସ୍ସ ଉପସୁମ୍ଭେୟ୍ୟାତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତମେନଂ କୁକ୍କୁରଂ ଉପସୁମ୍ଭେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ସମୀପେ ଖିପେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲନ୍ତି ଉରଟ୍ଠିଂ ୱା ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ୱା ସୀସଟ୍ଠିଂ ୱା। ତଞ୍ହି ନିମ୍ମଂସତ୍ତା କଙ୍କଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁନିକ୍କନ୍ତଂନିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଯଥା ସୁନିକ୍କନ୍ତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ନିକ୍କନ୍ତଂ ନିଲ୍ଲିଖିତଂ, ଯଦେତ୍ଥ ଅଲ୍ଲୀନମଂସଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସବ୍ବଂ ନିଲ୍ଲିଖିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମତ୍ତମେୱ କତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱାହ ''ନିମ୍ମଂସ''ନ୍ତି। ଲୋହିତଂ ପନ ମକ୍ଖିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଲୋହିତମକ୍ଖିତ''ନ୍ତି।

ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକେହି ଦୁକ୍ଖେହି ବହୁଦୁକ୍ଖା, ଉପାୟାସସଂକିଲେସେହି ବହୁପାୟାସା। ଯାୟଂ ଉପେକ୍ଖା ନାନତ୍ତା ନାନତ୍ତସିତାତି ଯା ଅୟଂ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାରମ୍ମଣୱସେନ ନାନାସଭାୱା, ତାନେୱ ଚ ଆରମ୍ମଣାନି ନିସ୍ସିତତ୍ତା ''ନାନତ୍ତସିତା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୁପେକ୍ଖା, ତଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା। ଏକତ୍ତା ଏକତ୍ତସିତାତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୁପେକ୍ଖା, ସା ହି ଦିୱସମ୍ପି ଏକସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଏକସଭାୱା, ତଦେୱ ଏକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନିସ୍ସିତତ୍ତା ଏକତ୍ତସିତା ନାମ। ଯତ୍ଥ ସବ୍ବସୋ ଲୋକାମିସୂପାଦାନା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଯତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୁପେକ୍ଖାୟଂ ଯଂ ଉପେକ୍ଖଂ ଆଗମ୍ମ ଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅପରିସେସା ଲୋକାମିସସଙ୍ଖାତା ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାମିସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାମିସାତି ଚ କାମଗୁଣାରମ୍ମଣଛନ୍ଦରାଗା, ଗହଣଟ୍ଠେନ ତେୟେୱ ଚ ଉପାଦାନାତିପି ୱୁତ୍ତା। ତମେୱୂପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତୀତି ତଂ ଲୋକାମିସୂପାଦାନାନଂ ପଟିପକ୍ଖଭୂତଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୁପେକ୍ଖମେୱ ୱଡ୍ଢେତି।

୪୩।ଉଡ୍ଡୀୟେୟ୍ୟାତି ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଅନୁପତିତ୍ୱାତି ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା। ୱିତଚ୍ଛେୟ୍ୟୁନ୍ତି ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଡଂସନ୍ତା ତଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ। ୱିସ୍ସଜ୍ଜେୟ୍ୟୁନ୍ତି ମଂସପେସିଂ ନଖେହି କଡ୍ଢିତ୍ୱା ପାତେୟ୍ୟୁଂ।

୪୭ ।ଯାନଂ ୱା ପୋରିସେୟ୍ୟନ୍ତି ପୁରିସାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଯାନଂ। ପୱରମଣିକୁଣ୍ଡଲନ୍ତି ନାନପ୍ପକାରଂ ଉତ୍ତମମଣିଞ୍ଚ କୁଣ୍ଡଲଞ୍ଚ। ସାନି ହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡକାନି ଗଣ୍ହନ୍ତି।

୪୮ ।ସମ୍ପନ୍ନଫଲନ୍ତି ମଧୁରଫଲଂ। ଉପପନ୍ନଫଲନ୍ତି ଫଲୂପପନ୍ନଂ ବହୁଫଲଂ।

୪୯ ।ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ପଭସ୍ସରଂ ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ।

୫୦ ।ଆରକା ଅହଂ, ଭନ୍ତେତି ପଥୱିତୋ ନଭଂ ୱିଯ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଓରିମତୀରତୋ ପରତୀରଂ ୱିଯ ଚ ସୁୱିଦୂରୱିଦୂରେ ଅହଂ। ଅନାଜାନୀଯେତି ଗିହିୱୋହାରସମୁଚ୍ଛେଦନସ୍ସ କାରଣଂ ଅଜାନନକେ। ଆଜାନୀଯଭୋଜନନ୍ତି କାରଣଂ ଜାନନ୍ତେହି ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଭୋଜନଂ। ଅନାଜାନୀଯଭୋଜନନ୍ତି କାରଣଂ ଅଜାନନ୍ତେହି ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଭୋଜନଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ପୋତଲିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଜୀୱକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୧ ।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଜୀୱକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଜୀୱକସ୍ସ କୋମାରଭଚ୍ଚସ୍ସ ଅମ୍ବୱନେତି ଏତ୍ଥ ଜୀୱତୀତି ଜୀୱକୋ। କୁମାରେନ ଭତୋତି କୋମାରଭଚ୍ଚୋ। ଯଥାହ ''କିଂ ଏତଂ ଭଣେ କାକେହି ସମ୍ପରିକିଣ୍ଣନ୍ତି? ଦାରକୋ ଦେୱାତି। ଜୀୱତି ଭଣେତି? ଜୀୱତି ଦେୱାତି। ତେନ ହି ଭଣେ ତଂ ଦାରକଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ନେତ୍ୱା ଧାତୀନଂ ଦେଥ ପୋସେତୁନ୍ତି। ତସ୍ସ ଜୀୱତୀତି ଜୀୱକୋତି ନାମଂ ଅକଂସୁ, କୁମାରେନ ପୋସାପିତୋତି କୋମାରଭଚ୍ଚୋତି ନାମଂ ଅକଂସୂ''ତି (ମହାୱ। ୩୨୮)। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରେନ ପନ ଜୀୱକୱତ୍ଥୁ ଖନ୍ଧକେ ଆଗତମେୱ। ୱିନିଚ୍ଛଯକଥାପିସ୍ସ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱୁତ୍ତା।

ଅଯଂ ପନ ଜୀୱକୋ ଏକସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭଗୱତୋ ଦୋସାଭିସନ୍ନଂ କାଯଂ ୱିରେଚେତ୍ୱା ସୀୱେଯ୍ୟକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ଦତ୍ୱା ୱତ୍ଥାନୁମୋଦନପରିଯୋସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଚିନ୍ତେସି – ''ମଯା ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଇଦଞ୍ଚ ୱେଳୁୱନଂ ଅତିଦୂରେ, ମଯ୍ହଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଅମ୍ବୱନଂ ଆସନ୍ନତରଂ, ଯଂନୂନାହମେତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ୱିହାରଂ କାରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଅମ୍ବୱନେ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଲେଣକୁଟିମଣ୍ଡପାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ କାରେତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନଂ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧେନ ତମ୍ବପଟ୍ଟୱଣ୍ଣେନ ପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଚୀୱରଭତ୍ତେନ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ନିଯ୍ୟାତେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଜୀୱକସ୍ସ କୋମାରଭଚ୍ଚସ୍ସ ଅମ୍ବୱନେ''ତି।

ଆରଭନ୍ତୀତି ଘାତେନ୍ତି। ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତନ୍ତି ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା କତଂ। ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଚ କତଂ। ଅଥ ୱା ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମନ୍ତି ନିମିତ୍ତକମ୍ମସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ତଂ ପଟିଚ୍ଚ କମ୍ମମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ମଂସଂ ''ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ଯୋ ଏୱରୂପଂ ମଂସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସୋପି ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ହୋତି, ୱଧକସ୍ସ ୱିଯ ତସ୍ସାପି ପାଣଘାତକମ୍ମଂ ହୋତୀତି ତେସଂ ଲଦ୍ଧି। ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀତି ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତକାରଣସ୍ସ ଅନୁକାରଣଂ କଥେନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ କାରଣଂ ନାମ ତିକୋଟିପରିସୁଦ୍ଧମଚ୍ଛମଂସପରିଭୋଗୋ, ଅନୁକାରଣଂ ନାମ ମହାଜନସ୍ସ ତଥା ବ୍ୟାକରଣଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତସ୍ମା ନେୱ ତଂ କାରଣଂ ହୋତି, ନ ତିତ୍ଥିଯାନଂ ତଥା ବ୍ୟାକରଣଂ ଅନୁକାରଣଂ। ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋତି ପରେହି ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ସକାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦୋ ୱା ଅନୁୱାଦୋ ୱା ୱିଞ୍ଞୂହି ଗରହିତବ୍ବକାରଣଂ କୋଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି କିଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତି । ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''କିଂ ସବ୍ବାକାରେନପି ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଗାରଯ୍ହଂ କାରଣଂ ନତ୍ଥୀ''ତି। ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତୀତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି।

୫୨ ।ଠାନେହୀତି କାରଣେହି। ଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ ଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମିଗମଚ୍ଛେ ୱଧିତ୍ୱା ଗଯ୍ହମାନଂ ଦିଟ୍ଠଂ। ସୁତଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମିଗମଚ୍ଛେ ୱଧିତ୍ୱା ଗହିତନ୍ତି ସୁତଂ। ପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ ତଦୁଭଯୱିମୁତ୍ତପରିସଙ୍କିତନ୍ତି ତିୱିଧଂ ହୋତି।

ତତ୍ରାଯଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ଇଧ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସନ୍ତି ମନୁସ୍ସେ ଜାଲୱାଗୁରାଦିହତ୍ଥେ ଗାମତୋ ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଅରଞ୍ଞେ ୱା ୱିଚରନ୍ତେ। ଦୁତିଯଦିୱସେ ଚ ନେସଂ ତଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ସମଚ୍ଛମଂସଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଭିହରନ୍ତି। ତେ ତେନ ଦିଟ୍ଠେନ ପରିସଙ୍କନ୍ତି ''ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ଥାଯ କତ''ନ୍ତି, ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ, ଏତଂ ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ଏୱଂ ଅପରିସଙ୍କିତଂ, ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ''କସ୍ମା,

ଭନ୍ତେ, ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନୟିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ କତଂ, ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ୱା ରାଜୟୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱା କତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, କପ୍ପତି।

ନ ହେୱ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଅପିଚ ସୁଣନ୍ତି ‘‘ମନୁସ୍ସା କିର ଜାଲୱାଗୁରାଦିହତ୍ଥା ଗାମତୋ ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି ଅରଞ୍ଞେ ୱା ୱିଚରନ୍ତୀ’’ତି। ଦୁତିୟଦିୱସେ ଚ ନେସଂ ତଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ସମଚ୍ଛମଂସଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଭିହରନ୍ତି। ତେ ତେନ ସୁତେନ ପରିସଙ୍କନ୍ତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ଥାୟ କତ’’ନ୍ତି, ଇଦଂ ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ, ଏତଂ ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ୟଂ ଏୱଂ ଅପରିସଙ୍କିତଂ, ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନୟିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ କତଂ, ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ୱା ରାଜୟୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱା କତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, କପ୍ପତି।

ନ ହେୱ ଖୋ ପନ ପସ୍ସନ୍ତି ନ ସୁଣନ୍ତି, ଅପିଚ ତେସଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଚ୍ଛମଂସଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିହରନ୍ତି। ତେ ପରିସଙ୍କନ୍ତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ଥାୟ କତ’’ନ୍ତି, ଇଦଂ ତଦୁଭୟୱିମୁତ୍ତପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ। ଏତମ୍ପି ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ୟଂ ଏୱଂ ଅପରିସଙ୍କିତଂ, ତଂ ୱଟ୍ଟତି । ସଚେ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନୟିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ କତଂ, ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ୱା ରାଜୟୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱା କତଂ, ପୱତ୍ତମଂସଂ ୱା କତଂ, କପ୍ପିୟମେୱ ଲଭିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ ସମ୍ପାଦିତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, କପ୍ପତି।

ମତାନଂ ପେତକିଚ୍ଚତ୍ଥାୟ ମଙ୍ଗଲାଦୀନଂ ୱା ଅତ୍ଥାୟ କତେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୟଂ ୟଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂନଂୟେୱ ଅତ୍ଥାୟ ଅକତଂ, ୟତ୍ଥ ଚ ନିବ୍ବେମତିକା ହୋନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ କପ୍ପତି। ସଚେ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ ହୋତି, ତେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ କତଭାୱଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ଜାନନ୍ତି। ଯେ ଜାନନ୍ତି, ତେସଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଇତରେସଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞେ ନ ଜାନନ୍ତି, ତେୟେୱ ଜାନନ୍ତି, ତେସଂୟେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେପି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥାୟ କତଂ’’ତି ଜାନନ୍ତି ଅଞ୍ଞେପି ‘‘ଏତେସଂ ଅତ୍ଥାୟ କତ’’ନ୍ତି ଜାନନ୍ତି, ସବ୍ବେସମ୍ପି ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସବ୍ବେ ନ ଜାନନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ୱଟ୍ଟତି। ପଞ୍ଚସୁ ହି ସହଧମ୍ମିକେସୁ ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ୱା ଅତ୍ଥାୟ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ ସବ୍ବେସଂ ନ କପ୍ପତି।

ସଚେ ପନ କୋଚି ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ୱଧିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦେତି, ସୋ ଚେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ କତଭାୱଂ ଜାନଂୟେୱ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେତି, ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାୟ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। କସ୍ସାପତ୍ତୀତି? ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି। ୟଞ୍ହି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ, ତସ୍ସ ଅଭୁତ୍ତତାୟ ଅନାପତ୍ତି, ଇତରସ୍ସ ଅଜାନନତାୟ। କପ୍ପିୟମଂସସ୍ସ ହି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି। ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଞ୍ଚ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ଞତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଦେସନାକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅକପ୍ପିୟମଂସଂ ପନ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତେନ ପଚ୍ଛା ଞତ୍ୱାପି ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବା। ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଞ୍ହି ଞତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୋୱ ଆପତ୍ତି, ଅକପ୍ପିୟମଂସଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତିୟେୱ। ତସ୍ମା ଆପତ୍ତିଭୀରୁକେନ ରୂପଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନାପି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ମଂସଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ପରିଭୋଗକାଲେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ୱା ଗହେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ଦୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟତ୍ତା। ଅଚ୍ଛମଂସଞ୍ହି ସୂକରମଂସସଦିସଂ ହୋତି, ଦୀପିମଂସାଦୀନି ଚ ମିଗମଂସସଦିସାନି, ତସ୍ମା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗହଣମେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି।

ଅଦିଟ୍ଠନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱଧିତ୍ୱା ଗୟ୍ହମାନଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ। ଅସୁତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱଧିତ୍ୱା ଗହିତନ୍ତି ଅସୁତଂ। ଅପରିସଙ୍କିତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତାଦିୱସେନ ଅପରିସଙ୍କିତଂ। ପରିଭୋଗନ୍ତି ୱଦାମୀତି ଇମେହି ତୀହି କାରଣେହି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ତିକୋଟିପରିସୁଦ୍ଧଂ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ସ ପରିଭୋଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ଜାତସୂପେୟ୍ୟସାକପରିଭୋଗସଦିସୋ ହୋତି, ତଥାରୂପଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ମେତ୍ତାୱିହାରିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୋସୋ ୱା ୱଜ୍ଜଂ ୱା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୩। ଇଦାନି ତାଦିସସ୍ସ ପରିଭୋଗେ ମେତ୍ତାୱିହାରିନୋପି ଅନୱଜ୍ଜତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ, ଜୀୱକ, ଭିକ୍ଖୂତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅନିୟମେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ତାନମେୱ ସନ୍ଧାୟ ଏତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଭଗୱତା ହି ମହାୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତସୁତ୍ତେ, ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଅତ୍ତାନଂୟେୱ ସନ୍ଧାୟ ଦେସନା କତା। ପଣୀତେନପିଣ୍ଡପାତେନାତି ହେଟ୍ଠା ଅନଙ୍ଗଣସୁତ୍ତେ ୟୋ କୋଚି ମହଗ୍ଘୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ପଣୀତପିଣ୍ଡପାତୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ, ଇଧ ପନ ମଂସୂପସେଚନୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଅଗଧିତୋତି ତଣ୍ହାୟ ଅଗଧିତୋ। ଅମୁଚ୍ଛିତୋତି ତଣ୍ହାମୁଚ୍ଛନାୟ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ। ଅନଜ୍ଝୋପନ୍ନୋତି ନ ଅଧିଓପନ୍ନୋ, ସବ୍ବଂ ଆଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଗିଲିତୁକାମୋ କାକୋ ୱିୟ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀତି ଏକରତ୍ତିୱାସେନ ଉଦରପଟଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନୱହି ୱଣମୁଖେହି ନିକ୍ଖମିସ୍ସତୀତିଆଦିନା ନୟେନ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ। ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀତି ଇଦମତ୍ଥମାହାରପରିଭୋଗୋତି ପଞ୍ଞାୟ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାୟ ୱା ଚେତେତୀତି ଅତ୍ତଦୁକ୍ଖାୟ ୱା ଚିନ୍ତେତି। ସୁତମେତନ୍ତି ସୁତଂ ମୟା ଏତଂ ପୁବ୍ବେ, ଏତଂ ମୟ୍ହଂ ସୱନମତ୍ତମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସଚେ ଖୋ ତେ, ଜୀୱକ, ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତନ୍ତି, ଜୀୱକ, ମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନେନ ବ୍ୟାପାଦାଦୟୋ ପହୀନା, ତେନ ସୋ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ମୟ୍ହଂ ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନେନ, ସଚେ ତେ ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ଭାସିତଂ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ

ତଓ ଇଦଂ ଓଚନଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

୫୪। ଅଥସ୍ସ ଭଗଓା ସେସବ୍ରହ୍ମଓିହାରଓସେନାପି ଉତ୍ତରି ଦେସନଂ ଓଡ୍ଢେନ୍ତୋ ''ଇଧ, ଜୀଓକ, ଭିକ୍ଖୂ''ତିଆଦିମାହ। ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓ।

୫୫।ଯୋଖୋ ଜୀଓକାତି ଅଯଂ ପାଟିଏକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଠାନେ ଭଗଓା ଦ୍ୱାରଂ ଥକେତି, ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯଂ ଦସ୍ସେତି। ସଚେ ହି କସ୍ସଚି ଏଓମସ୍ସ ''ଏକଂ ରସପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, ଯଂକିଞ୍ଚି କତ୍ୱା ପରଂ ମାରେତ୍ୱାପି ରସପିଣ୍ଡପାତୋଓ ଦାତବ୍ବୋ''ତି, ତଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ''ଯୋ ଖୋ, ଜୀଓକ, ତଥାଗତଂ ଓା''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଇମିନା ପଠମେନ ଠାନେନାତି ଇମିନା ଆଣତ୍ତିମତ୍ତେନେଓ ତାଓ ପଠମେନ କାରଣେନ। ଗଲପ୍ପଓେଧକେନାତି ଯୋତ୍ତେନ ଗଲେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କଡ୍ଢିତୋ ଗଲେନ ପଓେଧେନ୍ତେନ। ଆରଭିଯମାନୋତି ମାରିଯମାନୋ। ଅକପ୍ପିଯେନ ଆସାଦେତୀତି ଅଚ୍ଛମଂସଂ ସୂକରମଂସନ୍ତି, ଦୀପିମଂସଂ ଓା ମିଗମଂସନ୍ତି ଖାଦାପେତ୍ୱା – ''ତ୍ୱଂ କିଂ ସମଣୋ ନାମ, ଅକପ୍ପିଯମଂସଂ ତେ ଖାଦିତ''ନ୍ତି ଘଟ୍ଟେତି। ଯେ ପନ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦୀସୁ ଓା ବ୍ୟାଧିନିଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଓା ''ଅଚ୍ଛମଂସଂ ନାମ ସୂକରମଂସସଦିସଂ, ଦୀପିମଂସଂ ମିଗମଂସସଦିସ''ନ୍ତି ଜାନନ୍ତା ''ସୂକରମଂସଂ ଇଦଂ, ମିଗମଂସଂ ଇଦ''ନ୍ତି ଓତ୍ୱା ହିତଜ୍ଝାସଯେନ ଖାଦାପେନ୍ତି, ନ ତେ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଓୁତ୍ତଂ। ତେସଞ୍ହି ବହୁପୁଞ୍ଞମେଓ ହୋତି। ଏସାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚାତି ଅଯଂ ଆଗତଫଲୋ ଓିଞ୍ଞାତସାସନୋ ଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚୋ ଅରିଯସାଓକୋ। ଇମଂ ପନ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଓଗାହନ୍ତୋ ପସାଦଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥାଯ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଏଓମାହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଜୀଓକସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଉପାଲିସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୫୬।ଏଓଂମେ ସୁତନ୍ତି ଉପାଲିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନାଳନ୍ଦାଯନ୍ତି ନାଳନ୍ଦାତି ଏଓଂନାମକେ ନଗରେ ତଂ ନଗରଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା। ପାଓାରିକମ୍ବଓନେତି ଦୁସ୍ସପାଓାରିକସେଟ୍ଠିନୋ ଅମ୍ବଓନେ। ତଂ କିର ତସ୍ସ ଉଯ୍ୟାନଂ ଅହୋସି, ସୋ ଭଗଓତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗଓତି ପସନ୍ନୋ ତସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ କୁଟିଲେଣମଣ୍ଡପାଦିପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଭଗଓତୋ ଓିହାରଂ କତ୍ୱା ନିଯ୍ୟାଦେସି, ସୋ ଓିହାରୋ ଜୀଓକମ୍ବଓନଂ ଓିଯ ପାଓାରିକମ୍ବଓନନ୍ତେଓ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ପାଓାରିକମ୍ବଓନେ ଓିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୀଘତପସ୍ସୀତି ଦୀଘତ୍ତା ଏଓଂଲଦ୍ଧନାମୋ। ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋତି ପିଣ୍ଡପାତତୋ ପଟିକ୍କନ୍ତୋ। ସାସନେ ଓିଯ କିଂ ପନ ବାହିରାଯତନେ ପିଣ୍ଡପାତୋତି ଓୋହାରୋ ଅତ୍ଥୀତି, ନତ୍ଥି।

ପଞ୍ଞପେତୀତି ଦସ୍ସେତି ଠପେତି। ଦଣ୍ଡାନି ପଞ୍ଞପେତୀତି ଇଦଂ ନିଗଣ୍ଠସମଯେନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ। କାଯଦଣ୍ଡଂ ଓଚୀଦଣ୍ଡଂ ମନୋଦଣ୍ଡନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁରିମଦଣ୍ଡଦ୍ୱଯଂ ତେ ଅଚିତ୍ତକଂ ପଯ୍ୟପେନ୍ତି। ଯଥା କିର ଓାତେ ଓାଯନ୍ତେ ସାଖା ଚଲତି, ଉଦକଂ ଚଲତି, ନ ଚ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଏଓଂ କାଯଦଣ୍ଡୋପି ଅଚିତ୍ତକୋଓ ହୋତି। ଯଥା ଚ ଓାତେ ଓାଯନ୍ତେ ତାଲପଣ୍ଣାଦୀନି ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି, ଉଦକାନି ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି , ନ ଚ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଏଓଂ ଓଚୀଦଣ୍ଡୋପି ଅଚିତ୍ତକୋଓ ହୋତୀତି ଇମଂ ଦଣ୍ଡଦ୍ୱଯଂ ଅଚିତ୍ତକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଚିତ୍ତଂ ପନ ମନୋଦଣ୍ଡନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗଓା ଓଚନଂ ପତିଟ୍ଠପେତୁକାମୋ ''କିଂ ପନ ତପସ୍ସୀ''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ କଥାଓତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଥାଯେଓ କଥାଓତ୍ଥୁ। କଥାଯଂ ପତିଟ୍ଠପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନ ଭଗଓା ଏଓମକାସି? ପସ୍ସତି ହି ଭଗଓା ''ଅଯଂ ଇମଂ କଥଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥୁ ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସତି, ତାସଞ୍ଚ ପରିସତି, ଉପାଲି ଗହପତି ନିସିନ୍ନୋ, ସୋ ଇମଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମମ ଓାଦଂ ଆରୋପେତୁଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ତସ୍ସାହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମି, ସୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସରଣଂ ଗମିସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସ୍ସାମି, ସୋ ସଚ୍ଚପକାସନାଓସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ପରେସଂ ସଙ୍ଗହତ୍ଥମେଓ ହି ମଯା ପାରମିଯୋ ପୂରିତା''ତି। ଇମମତ୍ଥଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଏଓମକାସି।

୫୭।କମ୍ମାନିପଞ୍ଞପେସୀତି ଇଦଂ ନିଗଣ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧସମଯେନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ। କାଯକମ୍ମଂ ଓଚୀକମ୍ମଂ ମନୋକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାଯଦ୍ୱାରେ ଆଦାନଗହଣମୁଞ୍ଚନଚୋପନପତ୍ତା ଅଟ୍ଠକାମାଓଚରକୁସଲଚେତନା ଦ୍ୱାଦସାକୁସଲଚେତନାତି ଓୀସତିଚେତନା କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। କାଯଦ୍ୱାରେ ଆଦାନାଦୀନି ଅପତ୍ୱା ଓଚୀଦ୍ୱାରେ ଓଚନଭେଦଂ ପାପଯମାନା ଉପ୍ପନ୍ନା ତାଯେଓ ଓୀସତିଚେତନା ଓଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ଉଭଯଦ୍ୱାରେ ଚୋପନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା

ମନୋଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପନ୍ନା ଏକୂନତିଂସକୁସଲାକୁସଲଚେତନା ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଅପିଚ ସଙ୍ଖେପତୋ ତିୱିଧଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ, ତିୱିଧଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସୁତ୍ତେ କମ୍ମଂ ଧୁରଂ, ଅନନ୍ତରସୁତ୍ତେ ''ଚତ୍ତାରିମାନି ପୁଣ୍ଣ କମ୍ମାନି ମଯା ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦିତାନୀ''ତି (ମ। ନି। ୨।୮୧) ଏୱମାଗତେପି ଚେତନା ଧୁରଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପୱତ୍ତା ଚେତନା ''କଣ୍ହଂ କଣ୍ହୱିପାକ''ନ୍ତିଆଦିଭେଦଂ ଲଭତି। ନିଦ୍ଦେସୱାରେ ଚସ୍ସ ''ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ସା ୱୁତ୍ତାୱ। କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ପନ ଇଧ କାଯକମ୍ମନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ, ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ୱଚୀକମ୍ମଂ, ମନୋଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ମନୋକମ୍ମଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ କମ୍ମଂ ଧୁରଂ, ଅନନ୍ତରସୁତ୍ତେ ଚେତନା''ତି। କମ୍ମମ୍ପି ହି ଭଗୱା କମ୍ମନ୍ତି ପଞ୍ଞପେତି ଯଥା ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ସୁତ୍ତେ। ଚେତନମ୍ପି, ଯଥାହ – ''ଚେତନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ୱଦାମି, ଚେତଯିତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୬।୬୩)। କସ୍ମା ପନ ଚେତନା କମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତା? ଚେତନାମୂଲକତ୍ତା କମ୍ମସ୍ସ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଅକୁସଲଂ ପତ୍ୱା କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମହନ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ନ କିଲମତି, କୁସଲଂ ପତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ। ତଥା ହି ମାତୁଘାତାଦୀନି ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି କାଯେନେୱ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା କାଯେନେୱ କରୋତି, ନିରଯେ କପ୍ପଟ୍ଠିକସଙ୍ଘଭେଦକମ୍ମଂ ୱଚୀଦ୍ୱାରେନ କରୋତି। ଏୱଂ ଅକୁସଲଂ ପତ୍ୱା କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମହନ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ନ କିଲମତି ନାମ। ଏକା ପନ ଝାନଚେତନା ଚତୁରାସୀତିକପ୍ପସହସ୍ସାନି ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆୱହତି, ଏକା ମଗ୍ଗଚେତନା ସବ୍ବାକୁସଲଂ ସମୁଗ୍ଘାତେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାପେତି। ଏୱଂ କୁସଲଂ ପତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ ମହନ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ନ କିଲମତି ନାମ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଭଗୱା ଅକୁସଲଂ ପତ୍ୱା ମନୋକମ୍ମଂ ମହାସାୱଜ୍ଜଂ ୱଦମାନୋ ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତେନେୱାହ – ''ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି, ଯଂ ଏୱଂ ମହାସାୱଜ୍ଜଂ, ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପରମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସାୱଜ୍ଜାନୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧। ୩୧୦)।

ଇଦାନି ନିଗଣ୍ଠୋପି ତଥାଗତେନ ଗତମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋପି ''କିଂ ପନାୱୁସୋ, ଗୋତମା''ତିଆଦିମାହ।

୫୮।ବାଲକିନିଯାତି ଉପାଲିସ୍ସ କିର ବାଲକଲୋଣକାରଗାମୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତୋ ଆଯଂ ଗହେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଆଗତା, ସୋ ''ଏଥ ଭଣେ, ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରଂ ମହାନିଗଣ୍ଠଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା''ତି ତାଯ ପରିସାଯ ପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ବାଲକିନିଯା ପରିସାଯା''ତି, ବାଲକଗାମୱାସିନିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପାଲିପମୁଖାଯାତି ଉପାଲିଜେଟ୍ଠକାଯ। ଅପିଚ ବାଲକିନିଯାତି ବାଲୱତିଯା ବାଲୁସ୍ସନ୍ନାଯାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଉପାଲିପମୁଖାଯାତି ଉପାଲିଗହପତିଯେୱ ତତ୍ଥ ଥୋକଂ ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ସୋ ତସ୍ସା ପମୁଖୋ ଜେଟ୍ଠକୋ। ତେନାପି ୱୁତ୍ତଂ ''ଉପାଲିପମୁଖାଯା''ତି। ହନ୍ଦାତି ୱଚସାଯତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଛୱୋତି ଲାମକୋ। ଓଳାରିକସ୍ସାତି ମହନ୍ତସ୍ସ । ଉପନିଧାଯାତି ଉପନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, କାଯଦଣ୍ଡସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଅଯଂ ନୁ ଖୋ ମହନ୍ତୋ, ଅଯଂ ମହନ୍ତୋ''ତି ଏୱଂ ଓଲୋକିଯମାନୋ ଛୱୋ ମନୋଦଣ୍ଡୋ କିଂ ସୋଭତି, କୁତୋ ସୋଭିସ୍ସତି, ନ ସୋଭତି, ଉପନିକ୍ଖେପମତ୍ତମ୍ପି ନପ୍ପହୋତୀତି ଦୀପେତି। ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ତପସ୍ସୀତି ଦୀଘତପସ୍ସିସ୍ସ ସାଧୁକାରଂ ଦେନ୍ତୋ, ଭନ୍ତେତି ନାଟପୁତ୍ତମାଲପତି।

୬୦।ନଖୋ ମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ରୁଚ୍ଚତୀତି, ଭନ୍ତେ, ଏତଂ ମଯ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି। ମାଯାୱୀତି ମାଯାକାରୋ। ଆୱଟ୍ଟନିମାଯନ୍ତି ଆୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଗହଣମାଯଂ। ଆୱଟ୍ଟେତୀତି ଆୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଗହପତୀତି କସ୍ମା ମହାନିଗଣ୍ଠୋ ଗହପତିଂ ଯାୱତତିଯଂ ପହିଣତିଯେୱ? ଦୀଘତପସ୍ସୀ ପନ ପଟିବାହତେୱ? ମହାନିଗଣ୍ଠେନ ହି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂ ନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତେନପି ନ ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ। ଯୋ ହି ସତ୍ଥୁୱାଦପଟିଞ୍ଞୋ ହୋତି, ସୋ ତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅପ୍ପହାଯ ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନେ ଅଭବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଏସ ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନସ୍ସ ଅଲଦ୍ଧପୁବ୍ବତ୍ତା ଦସବଲସ୍ସ ଦସ୍ସନସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ନିଯ୍ୟାନିକକଥାଭାୱଞ୍ଚ ଅଜାନନ୍ତୋ ଯାୱତତିଯଂ ପହିଣତେୱ। ଦୀଘତପସ୍ସୀ ପନ କାଲେନ କାଲଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତିପି ନିସୀଦତିପି ପଞ୍ହମ୍ପି ପୁଚ୍ଛତି, ସୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଦସ୍ସନସମ୍ପତ୍ତିମ୍ପି ନିଯ୍ୟାନିକକଥାଭାୱମ୍ପି ଜାନାତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଗହପତି ପଣ୍ଡିତୋ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦସ୍ସନେପି ପସୀଦେଯ୍ଯ, ନିଯ୍ୟାନିକକଥଂ ସୁତ୍ୱାପି ପସୀଦେଯ୍ଯ। ତତୋ ନ ପୁନ ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯା''ତି। ତସ୍ମା ଯାୱତତିଯଂ ପଟିବାହତେୱ।

ଅଭିୱାଦେତ୍ୱାତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା। ତଥାଗତଞ୍ହି ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନାପି ଅପ୍ପସନ୍ନାପି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ୱନ୍ଦନ୍ତିଯେୱ, ଅପ୍ପକା ନ ୱନ୍ଦନ୍ତି। କସ୍ମା? ଅତିଉଚ୍ଚେ ହି କୁଲେ ଜାତୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋପି ୱନ୍ଦିତବ୍ବୋଯେୱାତି। ଅଯଂ ପନ ଗହପତି ପସନ୍ନତ୍ତାୱ ୱନ୍ଦି, ଦସ୍ସନେଯେୱ କିର ପସନ୍ନୋ। ଆଗମା ନୁ ଖ୍ୱଧାତି ଆଗମା ନୁ ଖୋ ଇଧ।

୬୧।ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ତପସ୍ସୀତି ଦୀଘତପସ୍ସିସ୍ସ ସାଧୁକାରଂ ଦେନ୍ତୋ, ଭନ୍ତେତି, ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଲପତି। ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠାଯାତି ଥୁସରାସିମ୍ହି ଆକୋଟିତଖାଣୁକୋ ୱିଯ ଅଚଲନ୍ତୋ ୱଚୀସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ସିଯାନୋତି ଭୱେଯ୍ଯ ଅମ୍ହାକଂ।

୬୨।ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ। ଅସ୍ସାତି ଭଗ୍‌ୱେ। ସୀତୋଦକପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ନିଗଣ୍ଠା ସତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ସୀତୋଦକଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମନୋସତ୍ତା ନାମ ଦେୱାତି ମନମ୍ହି ସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗିତା। ମନୋପଟିବଦ୍ଧୋତି ଯସ୍ମା ମନମ୍ହି ପଟିବଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା କାଲଙ୍କରୋତି, ତସ୍ମା ମନୋସତ୍ତେସୁ ଦେୱେସୁ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସ ହି ପିତ୍ତଜରରୋଗୋ ଭୱିସ୍ସତି। ତେନସ୍ସ ଉଣ୍ହୋଦକଂ ପିୱିତୁଂ ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦିଧୋୱନତ୍ଥାଯ ୱା ଗତ୍ତପରିସିଞ୍ଚନତ୍ଥାଯ ୱା ଉପନେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ରୋଗୋ ବଲୱତରୋ ହୋତି। ସୀତୋଦକଂ ୱଟ୍ଟତି, ରୋଗଂ ୱୂପସମେତି। ଅଯଂ ପନ ଉଣ୍ହୋଦକମେୱ ପଟିସେୱତି, ତଂ ଅଲଭମାନୋ ଓଦନକଞ୍ଜିକଂ ପଟିସେୱତି। ଚିତ୍ତେନ ପନ ସୀତୋଦକଂ ପାତୁକାମୋ ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ଚ ହୋତି। ତେନସ୍ସ ମନୋଦଣ୍ଡୋ ତତ୍ଥେୱ ଭିଜ୍ଜତି। ସୋ କାଯଦଣ୍ଡଂ ୱଚୀଦଣ୍ଡଂ ରକ୍ଖାମୀତି ସୀତୋଦକଂ ପାତୁକାମୋ ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ୱା ସୀତୋଦକମେୱ ଦେଥାତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱିସହତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ରକ୍ଖିତାପି କାଯଦଣ୍ଡୱଚୀଦଣ୍ଡା ଚୁତିଂ ୱା ପଟିସନ୍ଧିଂ ୱା ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ମନୋଦଣ୍ଡୋ ପନ ଭିନ୍ନୋପି ଚୁତିମ୍ପି ପଟିସନ୍ଧିମ୍ପି ଆକଡ୍ଢତିଯେୱ। ଇତି ନଂ ଭଗୱା ଦୁବ୍ବଲକାଯଦଣ୍ଡୱଚୀଦଣ୍ଡା ଛୱା ଲାମକା, ମନୋଦଣ୍ଡୋୱ ବଲୱା ମହନ୍ତୋତି ୱଦାପେସି।

ତସ୍ସପି ଉପାସକସ୍ସ ଏତଦହୋସି। ''ମୁଚ୍ଛାୱସେନ ଅସଞ୍ଞିଭୂତାନମ୍ପି ସତ୍ତାହମ୍ପି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଚିତ୍ତସନ୍ତତିପୱତ୍ତିମତ୍ତେନେୱ ପନ ତେ ମତାତି ନ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯଦା ନେସଂ ଚିତ୍ତଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ତଦା 'ମତା ଏତେ ନୀହରିତ୍ୱା ତେ ଝାପେଥା'ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। କାଯଦଣ୍ଡୋ ନିରୀହୋ ଅବ୍ୟାପାରୋ, ତଥା ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ। ଚିତ୍ତେନେୱ ପନ ତେସଂ ଚୁତିପି ପଟିସନ୍ଧିପି ହୋତି । ଇତିପି ମନୋଦଣ୍ଡୋୱ ମହନ୍ତୋ। ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱାପି ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଆକଡ୍ଢନତୋ ଏସେୱ ମହନ୍ତୋ। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ କଥା ଅନିଯ୍ୟାନିକା''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ଭଗୱତୋ ପନ ୱିଚିତ୍ତାନି ପଞ୍ହପଟିଭାନାନି ସୋତୁକାମୋ ନ ତାୱ ଅନୁଜାନାତି।

ନ ଖୋ ତେ ସନ୍ଧିଯତୀତି ନ ଖୋ ତେ ଘଟିଯତି। ପୁରିମେନ ୱା ପଚ୍ଛିମନ୍ତି ''କାଯଦଣ୍ଡୋ ମହନ୍ତୋ''ତି ଇମିନା ପୁରିମେନ ୱଚନେନ ଇଦାନି ''ମନୋଦଣ୍ଡୋ ମହନ୍ତୋ''ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ। ପଚ୍ଛିମେନ ୱା ପୁରିମନ୍ତି ତେନ ୱା ପଚ୍ଛିମେନ ଅଦୁଂ ପୁରିମୱଚନଂ ନ ଘଟିଯତି।

୬୩। ଇଦାନିସ୍ସ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାନିପି କାରଣାନି ଆହରନ୍ତୋ ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଚାତୁଯାମସଂୱରସଂୱୁତୋତି ନ ପାଣମତିପାତେତି, ନ ପାଣମତିପାତଯତି, ନ ପାଣମତିପାତଯତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି। ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତି, ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯାପେତି, ନ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି। ନ ମୁସା ଭଣତି, ନ ମୁସା ଭଣାପେତି, ନ ମୁସା ଭଣତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତି। ନ ଭାୱିତମାସୀସତି, ନ ଭାୱିତମାସୀସାପେତି, ନ ଭାୱିତମାସୀସତୋ ସମନୁଞ୍ଞୋ ହୋତୀତି ଇମିନା ଚତୁକୋଟ୍ଠାସେନ ସଂୱରେନ ସଂୱୁତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଭାୱିତନ୍ତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣା।

ସବ୍ବୱାରିୱାରିତୋତି ୱାରିତସବ୍ବୋଦକୋ, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତସବ୍ବସୀତୋଦକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ହି ସୀତୋଦକେ ସତ୍ତସଞ୍ଞୀ ହୋତି, ତସ୍ମା ନ ତଂ ୱଲଞ୍ଜେତି। ଅଥ ୱା ସବ୍ବୱାରିୱାରିତୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ୱାରିତପାପୋ। ସବ୍ବୱାରିଯୁତ୍ତୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ଯୁତ୍ତୋ। ସବ୍ବୱାରିଧୁତୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ଧୁତପାପୋ। ସବ୍ବୱାରିଫୁଟୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ଫୁଟୋ। ଖୁଦ୍ଦକେ ପାଣେ ସଙ୍ଘାତଂ ଆପାଦେତୀତି ଖୁଦ୍ଦକେ ପାଣେ ୱଧଂ ଆପାଦେତି। ସୋ କିର ଏକିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପାଣଂ ଦୁୱିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପାଣନ୍ତି ପଞ୍ଞପେତି। ସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକ-ପୁରାଣପଣ୍ଣସକ୍ଖର-କଥଲାନିପି ପାଣୋତେୱ ପଞ୍ଞପେତି। ତତ୍ଥ ଖୁଦ୍ଦକଂ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ଖୁଦ୍ଦକୋ ପାଣୋ, ମହନ୍ତଂ ମହନ୍ତୋତି ସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି କତ୍ଥ କତରସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ପଞ୍ଞପେତି। ମନୋଦଣ୍ଡସ୍ମିନ୍ତି ମନୋଦଣ୍ଡକୋଟ୍ଠାସେ, ଭନ୍ତେତି। ଅଯଂ ପନ ଉପାସକୋ ଭଣନ୍ତୋୱ ସଯମ୍ପି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି – ''ଅମ୍ହାକଂ ମହାନିଗଣ୍ଠୋ 'ଅସଞ୍ଚେତନିକଂ କମ୍ମଂ ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜଂ, ସଞ୍ଚେତନିକଂ ମହାସାୱଜ୍ଜ'ନ୍ତି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଚେତନଂ ମନୋଦଣ୍ଡୋତି ପଞ୍ଞପେତି, ଅନିଯ୍ୟାନିକା ଏତସ୍ସ କଥା, ଭଗୱତୋୱ ନିଯ୍ୟାନିକା''ତି।

୬୪।ଇଦ୍ଧାତି ସମିଦ୍ଧା। ଫୀତାତି ଅତିସମିଦ୍ଧା ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲା ୱିଯ। ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସାତି ଜନସମାକୁଲା। ପାଣାତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦଯୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ଚେୱ ଇତ୍ଥିପୁରିସଦାରକାଦଯୋ ମନୁସ୍ସଜାତିକା ଚ। ଏକଂ ମଂସଖଲନ୍ତି ଏକଂ ମଂସରାସିଂ। ପୁଞ୍ଜନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଇଦ୍ଧିମାତି ଆନୁଭାୱସମ୍ପନ୍ନୋ। ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋତି ଚିତ୍ତେ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତୋ। ଭସ୍ମଂକରିସ୍ସାମୀତି ଛାରିକଂ କରିସ୍ସାମି। କିଞ୍ହି ସୋଭତି ଏକା ଛୱା ନାଲନ୍ଦାତି ଇଦମ୍ପି ଭଣନ୍ତୋ ସୋ ଗହପତି – ''କାଯପଯୋଗେନ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ମନୁସ୍ସା ଏକଂ ନାଲନ୍ଦଂ ଏକଂ ମଂସଖଲଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଇଦ୍ଧିମା ପନ ଏକୋ ଏକେନେୱ ମନୋପଦୋସେନ ଭସ୍ମଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ଅମ୍ହାକଂ ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ କଥା ଅନିଯ୍ୟାନିକା, ଭଗୱତୋୱ କଥା ନିଯ୍ୟାନିକା''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି।

୬୫।ଅରଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞଭୂତନ୍ତି ଅଗାମକଂ ଅରଞ୍ଞମେୱ ହୁତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଜାତଂ। ଇସୀନଂ ମନୋପଦୋସେନାତି ଇସୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ କତେନ ମନୋପଦୋସେନ ତଂ ମନୋପଦୋସଂ ଅସହମାନାହି ଦେୱତାହି ତାନି ରଟ୍ଠାନି ୱିନାସିତାନି। ଲୋକିକା ପନ ଇସଯୋ ମନଂ ପଦୋସେତ୍ୱା

ୱିନାସଯିଂସୁତି ମଞ୍ଞନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକୱାଦେ ଠତ୍ୱାୱ ଇଦଂ ୱାଦାରୋପନଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞାଦୀନଂ ଏୱଂ ଅରଞ୍ଞଭୂତଭାୱୋ ଜାନିତବ୍ବୋ – ସରଭଙ୍ଗବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତାୱ ପରିସାଯ ଅତିୱେପୁଲ୍ଲତଂ ଗତାଯ କିସୱଚ୍ଛୋ ନାମ ତାପସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସୀ ୱିୱେକୱାସଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ଗଣଂ ପହାଯ ଗୋଧାୱରୀତୀରତୋ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞୋ କୁମ୍ଭପୁରଂ ନାମ ନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱିୱେକମନୁବ୍ରୂହଯମାନୋ ୱିହରତି। ତସ୍ସ ସେନାପତି ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି।

ତଦା ଚ ଏକା ଗଣିକା ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମାତୁଗାମସତପରିୱାରା ନଗରଂ ଉପସୋଭଯମାନା ୱିଚରତି। ମହାଜନୋ ତମେୱ ଓଲୋକଯମାନୋ ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱିଚରତି, ନଗରୱୀଥିଯୋ ନପ୍ପହୋନ୍ତି। ରାଜା ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଠିତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା କା ଏସାତି ପୁଚ୍ଛି। ତୁମ୍ହାକଂ ନଗରସୋଭିନୀ ଦେୱାତି। ସୋ ଉସ୍ସୂଯମାନୋ ''କିଂ ଏତାଯ ସୋଭତି, ନଗରଂ ସଯଂ ସୋଭିସ୍ସତୀ''ତି ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦାପେସି।

ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ କତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରଂ ପରିଯେସମାନା ଏକଦିୱସଂ ରାଜୁଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଆଲମ୍ବନଫଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ପାସାଣଫଲକେ ନିସିନ୍ନଂ ତାପସଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''କିଲିଟ୍ଠୋ ୱତାଯଂ ତାପସୋ ଅନଞ୍ଜିତମଣ୍ଡିତୋ, ଦାଠିକାହି ପରୁଳ୍ହାହି ମୁଖଂ ପିହିତଂ, ମସ୍ସୁନା ଉରଂ ପିହିତଂ, ଉଭୋ କଚ୍ଛା ପରୁଳ୍ହା''ତି। ଅଥସ୍ସା ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – ''ଅହଂ ଏକେନ କିଚ୍ଚେନ ୱିଚରାମି, ଅଯଞ୍ଚ ମେ କାଳକଣ୍ଣୀ ଦିଟ୍ଠୋ, ଉଦକଂ ଆହରଥ, ଅକ୍ଖୀନି ଧୋୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଉଦକଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ସରୀରେ ପିଣ୍ଡଂ ପିଣ୍ଡଂ ଖେଳଂ ପାତେତ୍ୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଜଟାମତ୍ଥକେ ଖିପିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉଦକଂ ତାପସସ୍ସ ମତ୍ଥକସ୍ମିଂଯେୱ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା – ''ଯେହି ମେ ଅକ୍ଖୀହି କାଳକଣ୍ଣୀ ଦିଟ୍ଠୋ, ତାନି ଧୋତାନି କଲିପୱାହିତୋ''ତି ନିକ୍ଖନ୍ତା।

ତଂଦିୱସଞ୍ଚ ରାଜା ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା – ''ଭୋ କୁହିଂ ନଗରସୋଭିନୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଦେୱାତି। ପକତିଟ୍ଠାନନ୍ତରଂ ତସ୍ସା ଦେଥାତି ଠାନନ୍ତରଂ ଦାପେସି। ସା ପୁବ୍ବେ ସୁକତକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧଂ ଠାନନ୍ତରଂ ତାପସସ୍ସ ସରୀରେ ଖେଳପାତନେନ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ସଞ୍ଞମକାସି।

ତତୋ କତିପାହସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ରାଜା ପୁରୋହିତସ୍ସ ଠାନନ୍ତରଂ ଗଣ୍ହି। ସୋ ନଗରସୋଭିନିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭଗିନି କିନ୍ତି କତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରଂ ପଟିଲଭୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''କିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଞ୍ଞଂ କାତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ଅନଞ୍ଜିତକାଳକଣ୍ଣୀ କୂଟଜଟିଲୋ ଏକୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ସରୀରେ ଖେଳଂ ପାତେହି, ଏୱଂ ଠାନନ୍ତରଂ ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ଏୱଂ କରିସ୍ସାମି ଭଗିନୀ''ତି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାଯ କଥିତସଦିସମେୱ ସବ୍ବଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ରାଜାପି ତଂଦିୱସମେୱ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା – ''କୁହିଂ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଦେୱାତି। ''ଅମ୍ହେହି ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା କତଂ, ତଦେୱସ୍ସ ଠାନନ୍ତରଂ ଦେଥା''ତି ଦାପେସି। ସୋପି ପୁଞ୍ଞବଲେନ ଲଭିତ୍ୱା ''ତାପସସ୍ସ ସରୀରେ ଖେଳପାତନେନ ଲଦ୍ଧଂ ମେ''ତି ସଞ୍ଞମକାସି।

ତତୋ କତିପାହସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପିତୋ। ରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେସ୍ସାମୀତି ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ନିକ୍ଖମି। ପୁରୋହିତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା ''ଜଯତୁ ମହାରାଜା''ତି ୱତ୍ୱା – ''ତୁମ୍ହେ, ମହାରାଜ, ଜଯତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆମ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ଅନଞ୍ଜିତକାଳକଣ୍ଣୀ ଏକୋ କୂଟଜଟିଲୋ ୱସତି, ତସ୍ସ ସରୀରେ ଖେଳଂ ପାତେଥାତି। ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଥା ଗଣିକାଯ ଚ ତେନ ଚ କତଂ, ତଥେୱ ସବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଓରୋଧେପି ଆଣାପେସି – ''ଏତସ୍ସ କୂଟଜଟିଲସ୍ସ ସରୀରେ ଖେଳଂ ପାତେଥା''ତି। ତତୋ ଓରୋଧାପି ଓରୋଧପାଲକାପି ତଥେୱ ଅକଂସୁ। ଅଥ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ରକ୍ଖଂ ଠପାପେତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ସବ୍ବେ ତାପସସ୍ସ ସରୀରେ ଖେଳଂ ଅପାତେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତୀ''ତି ଆଣାପେସି। ଅଥ ସବ୍ବୋ ବଲକାଯୋ ଚ ସେନିଯୋ ଚ ତେନେୱ ନିଯାମେନ ତାପସସ୍ସ ଉପରି ଖେଳଞ୍ଚ ଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଚ ମୁଖୱିକ୍ଖାଲିତ ଉଦକଞ୍ଚ ପାପଯିଂସୁ, ଖେଳୋ ଚ ଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଚ ସକଲସରୀରଂ ଅୱତ୍ଥରିଂସୁ।

ସେନାପତି ସବ୍ବପଚ୍ଛା ସୁଣିତ୍ୱା ''ମଯ୍ହଂ କିର ସତ୍ଥାରଂ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ସଗ୍ଗସୋପାନଂ ଏୱଂ ଘଚ୍ଚଯିଂସୂ''ତି ଉସ୍ସୁମଜାତହଦଯୋ ମୁଖେନ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ୱେଗେନ ରାଜୁଯ୍ୟାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ବ୍ୟସନପତ୍ତଂ ଇସିଂ ଦିସ୍ୱା କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଅପୱିଯୂହିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସବ୍ବଓସଧେହି ଚେୱ ଚତୁଜ୍ଜାତିଗନ୍ଧେହି ଚ ସରୀରଂ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ସୁଖୁମସାଟକେନ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ ଏୱମାହ ''ଅଯୁତ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ମନୁସ୍ସେହି କତଂ, ଏତେସଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଦେୱତା ସେନାପତି ତିଧା ଭିନ୍ନା, ଏକଚ୍ଚା ''ରାଜାନମେୱ ନାସେସ୍ସାମା''ତି ୱଦନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚା ''ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ ରାଜାନ''ନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚା ''ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତଂ ସବ୍ବଂ ନାସେସ୍ସାମା''ତି। ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ପନ ତାପସୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କୋପଂ ଅକତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସ ସନ୍ତିଉପାଯମେୱ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଆହ ''ଅପରାଧୋ ନାମ ହୋତି, ଅଚ୍ଚଯଂ ପନ ଦେସେତୁଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ପାକତିକମେୱ ହୋତୀ''ତି।

ସେନାପତି ନଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହେହି, ମହାରାଜ, ନିରାପରାଧେ ମହିଦ୍ଧିକେ ତାପସେ ଅପରଜ୍ଝନ୍ତେହି ଭାରିଯଂ କମ୍ମଂ କତଂ, ଦେୱତା କିର ତିଧା ଭିନ୍ନା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ସଙ୍ଖଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା – ‘‘ଖମାପିତେ କିର, ମହାରାଜ, ପାକତିକଂ ହୋତି, ରଟ୍ଠଂ ମା ନାସେଥ, ତାପସଂ ଖମାପେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ଅତ୍ତନି ଦୋସଂ କତଂ ଦିସ୍ୱାପି ଏୱଂ ୱଦତି ‘‘ନ ତଂ ଖମାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସେନାପତି ଯାୱତତିଯଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଛନ୍ତମାହ – ‘‘ଅହଂ, ମହାରାଜ, ତାପସସ୍ସ ବଲଂ ଜାନାମି, ନ ସୋ ଅଭୂତୱାଦୀ, ନାପି କୁପିତୋ, ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯେନ ପନ ଏୱମାହ ଖମାପେଥ ନଂ ମହାରାଜା’’ତି। ନ ଖମାପେମୀତି। ତେନ ହି ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦେଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ନ ୱସିସ୍ସାମୀତି। ତ୍ୱଂ ଯେନକାମଂ ଗଚ୍ଛ, ଅହଂ ମଯ୍ହଂ ସେନାପତିଂ ଲଭିସ୍ସାମୀତି। ତତୋ ସେନାପତି ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କଥଂ ପଟିପଜ୍ଜାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ସେନାପତି ଯେ ତେ ୱଚନଂ ସୁଣନ୍ତି, ସବ୍ବେ ସପରିକ୍ଖାରେ ସଧନେ ସଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦେ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତଦିୱସବ୍ଭନ୍ତରେ ବହି ରଜ୍ଜସୀମଂ ଗଚ୍ଛ, ଦେୱତା ଅତିୱିଯ କୁପିତା ଧୁୱଂ ରଟ୍ଠମ୍ପି ଅରଟ୍ଠଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି। ସେନାପତି ତଥା ଅକାସି।

ରାଜା ଗତମତ୍ତୋଯେୱ ଅମିତ୍ତମଥନଂ କତ୍ୱା ଜନପଦଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଜଯଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପାୱିସି। ଦେୱତା ପଠମଂଯେୱ ଉଦକୱୁଟ୍ଠିଂ ପାତଯିଂସୁ। ମହାଜନୋ ଅତ୍ତମନୋ ଅହୋସି ‘‘କୂଟଜଟିଲଂ ଅପରଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ୱଡ୍ଢିଯେୱ, ଅମିତ୍ତେ ନିମ୍ମଥେସି, ଆଗତଦିୱସେଯେୱ ଦେୱୋ ୱୁଟ୍ଠୋ’’ତି। ଦେୱତା ପୁନ ସୁମନପୁପ୍ଫୱୁଟ୍ଠିଂ ପାତଯିଂସୁ, ମହାଜନୋ ଅତ୍ତମନତରୋ ଅହୋସି। ଦେୱତା ପୁନ ମାସକୱୁଟ୍ଠିଂ ପାତଯିଂସୁ। ତତୋ କହାପଣୱୁଟ୍ଠିଂ, ତତୋ କହାପଣହଂ ନ ନିକ୍ଖମେଯ୍ୟୁନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ହତ୍ଥୂପଗପାଦୂପଗାଦିକତଭଣ୍ଡୱୁଟ୍ଠିଂ ପାତେସୁଂ। ମହାଜନୋ ସତ୍ତଭୂମିକପାସାଦେ ଠିତୋପି ଓତରିତ୍ୱା ଆଭରଣାନି ପିଳନ୍ଧନ୍ତୋ ଅତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ‘‘ଅରହତି ୱତ କୂଟଜଟିଲକେ ଖେଳପାତନଂ, ତସ୍ସ ଉପରି ଖେଳପାତିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ୱଡ୍ଢି ଜାତା, ଅମିତ୍ତମଥନଂ କତଂ, ଆଗତଦିୱସେଯେୱ ଦେୱୋ ୱସ୍ସି, ତତୋ ସୁମନୱୁଟ୍ଠି ମାସକୱୁଟ୍ଠି କହାପଣୱୁଟ୍ଠି କତଭଣ୍ଡୱୁଟ୍ଠୀତି ଚତସ୍ସୋ ୱୁଟ୍ଠିଯୋ ଜାତା’’ତି ଅତ୍ତମନୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ କତପାପେ ସମନୁଞ୍ଞୋ ଜାତୋ।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦେୱତା ଏକତୋଧାରୌଭତୋଧାରାଦୀନି ନାନପ୍ପକାରାନି ଆୱୁଧାନି ମହାଜନସ୍ସ ଉପରି ଫଲକେ ମଂସଂ କୋଟ୍ଟଯମାନା ୱିଯ ପାତଯିଂସୁ। ତଦନନ୍ତରଂ ୱୀତଚ୍ଚିକେ ୱୀତଧୂମେ କିଂସୁକପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣେ ଅଙ୍ଗାରେ, ତଦନନ୍ତରଂ କୂଟାଗାରପ୍ପମାଣେ ପାସାଣେ, ତଦନନ୍ତରଂ ଅନ୍ତୋମୁଟ୍ଠିଯଂ ଅସଣ୍ଠହନିକଂ ସୁଖୁମୱାଲିକଂ ୱସ୍ସାପଯମାନା ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଥଲଂ ଅକଂସୁ। ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତଟ୍ଠାନେ କିସୱଚ୍ଛତାପସୋ ସେନାପତି ମାତୁପୋସକରାମୋତି ତଯୋୱ ମନୁସ୍ସଭୂତା ଅରୋଗା ଅହେସୁଂ। ସେସାନଂ ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ଅସମଙ୍ଗୀଭୂତାନଂ ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ପାନୀଯଟ୍ଠାନେ ପାନୀଯଂ ନାହୋସି, ତିଣଟ୍ଠାନେ ତିଣଂ। ତେ ଯେନ ପାନୀଯଂ ଯେନ ତିଣନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅପ୍ପତ୍ତେଯେୱ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ବହିରଜ୍ଜସୀମଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତେନାହ ସରଭଙ୍ଗବୋଧିସତ୍ତୋ –

‘‘କିସଞ୍ହି ୱଚ୍ଛଂ ଅୱକିରିଯ ଦଣ୍ଡକୀ,

ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ସଜନୋ ସରଟ୍ଠୋ;

କୁକ୍କୁଳନାମେ ନିରଯମ୍ହି ପଚ୍ଚତି,

ତସ୍ସ ଫୁଲିଙ୍ଗାନି ପତନ୍ତି କାଯେ’’ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୭୦);

ଏୱଂ ତାୱ ଦଣ୍ଡକୀରଞ୍ଞସ୍ସ ଅରଞ୍ଞଭୂତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ପନ ନାଳିକିରରଞ୍ଞେ ରଜ୍ଜଂ କାରଯମାନେ ହିମୱତି ପଞ୍ଚସତତାପସା ଅନିତ୍ଥିଗନ୍ଧା ଅଜିନଜଟୱାକଚୀରଧରା ୱନମୂଲଫଲଭକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ଚିରଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥଂ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ନାଳିକିରରଞ୍ଞୋ ନଗରଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ତେ ଜଟାଜିନୱାକଚୀରାନି ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାନୁରୂପଂ ଉପସମସିରିଂ ଦସ୍ସଯମାନା ନଗରଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପୱିସିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ତାପସପବ୍ବଜିତେ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନା ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଂ ସଂୱିଧାଯ ହତ୍ଥତୋ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ତାପସା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ଅନୁମୋଦନଂ ଅକଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ‘‘କୁହିଂ ଭଦନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଯଥାଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ, ଆୱୁସୋତି। ଭନ୍ତେ, ଅଲଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗମନେନ, ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସଥ, ମଯଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥଂ ସୋସ୍ସାମାତି। ତାପସା ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଅଗମଂସୁ। ନାଗରା ଭୁତ୍ତପାତରାସା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ‘‘ଧମ୍ମକଥଂ ସୋସ୍ସାମା’’ତି ସଙ୍ଘା ଗଣା ଗଣୀଭୂତା ଉଯ୍ୟାନାଭିମୁଖା ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ଉପରିପାସାଦେ ଠିତୋ ତେ

ତଥା ଗଚ୍ଛମାନେ ଦିସ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ଏତେ ଭଣେ ନାଗରା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥା ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନାଭିମୁଖା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କିମେତ୍ଥ ସମଜ୍ଜଂ ୱା ନାଟକଂ ୱା ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ନତ୍ଥି ଦେୱ, ଏତେ ତାପସାନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ତେନ ହି ଭଣେ ଅହମ୍ପି ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଆରୋଚେସି – ‘‘ରାଜାପି ଗନ୍ତୁକାମୋ, ରାଜାନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି। ନାଗରା ପକତିୟାପି ଅତ୍ତମନା ତଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ତାପସା ଧମ୍ମିକା, ତେ ଆଗମ୍ମ ରାଜାପି ଧମ୍ମିକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅତ୍ତମନତରା ଅହେସୁଂ।

ରାଜା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତେହି ପରିୱାରିତୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତାପସା ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ପରିକଥାୟ କୁସଲସ୍ସେକସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ କଥେହୀ’’ତି ସଞ୍ଞମଦଂସୁ, ସୋ ତାପସୋ ପରିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ୱେରେସୁ ଆଦୀନୱଂ ପଞ୍ଚସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଆନିସଂସଂ କଥେନ୍ତୋ –

‘‘ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ନାଦାତବ୍ବଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ ନ ଚରିତବ୍ବୋ, ମୁସା ନ ଭାସିତବ୍ବା, ମଜ୍ଜଂ ନ ପାତବ୍ବଂ, ପାଣାତିପାତୋ ନାମ ନିରୟସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତି ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିସଂୱତ୍ତନିକୋ ପେତ୍ତିୱିସୟସଂୱତ୍ତନିକୋ, ତଥା ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀନି। ପାଣାତିପାତୋ ନିରୟେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗତସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ଅପ୍ପାୟୁକସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ଅପ୍ପଭୋଗସଂୱତ୍ତନିକଂ, ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ବହୁସପତ୍ତସଂୱତ୍ତନିକୋ, ମୁସାୱାଦୋ ଅଭୂତବ୍ଭକ୍ଖାନସଂୱତ୍ତନିକୋ, ମଜ୍ଜପାନଂ ଉମ୍ମତ୍ତକଭାୱସଂୱତ୍ତନିକ’’ନ୍ତି –

ପଞ୍ଚସୁ ୱେରେସୁ ଇମଂ ଆଦୀନୱଂ କଥେସି।

ରାଜା ପକତିୟାପି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ଚ ସୀଲକଥା ନାମ ଦୁକ୍ଖଥା, କଣ୍ଣେ ସୂଲପ୍ପୱେସନଂ ୱିୟ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ‘ଏତେ ପଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’ତି ଆଗତୋ, ଇମେ ପନ ମୟ୍ହଂ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଂୟେୱ ଘଟ୍ଟେନ୍ତା ୱିଜ୍ଝନ୍ତା ପରିସମଜ୍ଝେ କଥେନ୍ତି, କରିସ୍ସାମି ନେସଂ କାତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ସୋ ଧମ୍ମକଥାପରିୟୋସାନେ ‘‘ଆଚରିୟା ସ୍ୱେ ମୟ୍ହଂ ଗେହେ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ସୋ ଦୁତିୟଦିୱସେ ମହନ୍ତେ ମହନ୍ତେ କୋଲୁମ୍ବେ ଆହରାପେତ୍ୱା ଗୂଥସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା କଦଲିପତ୍ତେହି ନେସଂ ମୁଖାନି ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଠପାପେସି, ପୁନ ବହଲମଧୁକତେଲନାଗବଲପିଚ୍ଛିଲ୍ଲାଦୀନଂ କୂଟେ ପୂରେତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣିମତ୍ଥକେ ଠପାପେସି, ତତ୍ଥେୱ ଚ ମହାମଲ୍ଲେ ବଦ୍ଧକଚ୍ଛେ ହତ୍ଥେହି ମୁଗ୍ଗରେ ଗାହାପେତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ଆହ ‘‘କୂଟତାପସା ଅତିୱିୟ ମଂ ୱିହେଠୟିଂସୁ, ତେସଂ ପାସାଦତୋ ଓତରଣକାଲେ କୂଟେହି ପିଚ୍ଛିଲ୍ଲଂ ସୋପାନମତ୍ଥକେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୀସେ ମୁଗ୍ଗରେହି ପୋଥେତ୍ୱା ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ସୋପାନେ ଖିପଥା’’ତି। ସୋପାନପାଦମୂଲେ ପନ ଚଣ୍ଡେ କୁକ୍କୁରେ ବନ୍ଧାପେସି।

ତାପସାପି ‘‘ସ୍ୱେ ରାଜଗେହେ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମା’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଓୱଦିଂସୁ – ‘‘ମାରିସା ରାଜଗେହଂ ନାମ ସାସଙ୍କଂ ସପ୍ପଟିଭୟଂ, ପବ୍ବଜିତେହି ନାମ ଛଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣେ ସଞ୍ଞତେହି ଭୱିତବ୍ବଂ, ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ଆରମ୍ମଣେ ନିମିତ୍ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ, ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ସଂୱରୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତବ୍ବୋ’’ତି।

ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଏକଂସଗତଂ କତ୍ୱା ଜଟାକଲାପଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିପାଟିୟା ରାଜନିୱେସନଂ ଅଭିରୁହିଂସୁ। ରାଜା ଆରୁଳ୍ହଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଗୂଥକୋଲୁମ୍ବମୁଖତୋ କଦଲିପତ୍ତଂ ନୀହରାପେସି। ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ତାପସାନଂ ନାସପୁଟଂ ପହରିତ୍ୱା ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗପାତନାକାରପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ମହାତାପସୋ ରାଜାନଂ ଓଲୋକେସି। ରାଜା – ‘‘ଏତ୍ଥ ଭୋନ୍ତୋ ୟାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ଚେୱ ହରନ୍ତୁ ଚ, ତୁମ୍ହାକମେତଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ହିୟ୍ୟୋ ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ପଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋ, ତୁମ୍ହେ ପନ ମଂୟେୱ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଝନ୍ତା ପରିସମଜ୍ଝେ କଥୟିତ୍ଥ , ତୁମ୍ହାକମିଦଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ମହାତାପସସ୍ସ ଉଲୁଙ୍କେନ ଗୂଥଂ ଉପନାମେସି। ମହାତାପସୋ ଧୀ ଧୀତି ୱଦନ୍ତୋ ପଟିନିୱତ୍ତି। ‘‘ଏତ୍ତକେନେୱ ଗଚ୍ଛିସ୍ସଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି ସୋପାନେ କୂଟେହି ପିଚ୍ଛିଲ୍ଲଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମଲ୍ଲାନଂ ସଞ୍ଞମଦାସି। ମଲ୍ଲା ମୁଗ୍ଗରେହି ସୀସାନି ପୋଥେତ୍ୱା ଗୀୱାୟ ଗହେତ୍ୱା ସୋପାନେ ଖିପିଂସୁ, ଏକୋପି ସୋପାନେ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି , ପୱଟ୍ଟମାନା ସୋପାନପାଦମୂଲଂୟେୱ ପାପୁଣିଂସୁ। ସମ୍ପତ୍ତେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଚଣ୍ଡକୁକ୍କୁରା ପଟପଟାତି ଲୁଞ୍ଚମାନା ଖାଦିଂସୁ। ୟୋପି ନେସଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଲାୟତି, ସୋପି ଆୱାଟେ ପତତି, ତତ୍ରାପି ନଂ କୁକ୍କୁରା ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତିୟେୱ। ଇତି ନେସଂ କୁକ୍କୁରା ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଖଲିକମେୱ ଅୱସେସୟିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋ ରାଜା ତପସମ୍ପନ୍ନେ ପଞ୍ଚସତେ ତାପସେ ଏକଦିୱସେନେୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି।

ଅଥସ୍ସ ରଟ୍ଠେ ଦେୱତା ପୁରିମନୟେନେୱ ପୁନ ନୱୱୁଟ୍ଠିୟୋ ପାତେସୁଂ। ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ସଟ୍ଠିୟୋଜନୁବ୍ବେଧେନ ୱାଲିକଥଲେନ ଅୱଚ୍ଛାଦିୟିତ୍ଥ। ତେନାହ ସରଭଙ୍ଗୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ –

‘‘ୟୋ ସଞ୍ଞତେ ପବ୍ବଜିତେ ଅୱଞ୍ଚୟି,

ଧମ୍ମଂ ଭଣନ୍ତେ ସମଣେ ଅଦୂସକେ;

ତଂ ନାଳିକେରଂ ସୁନଖା ପରଦ୍ଧ,

ସଙ୍ଗମ୍ମ ଖାଦନ୍ତି ୱିଫନ୍ଦମାନ''ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୭୧);

ଏୱଂ କାଲିଙ୍ଗାରଞ୍ଞସ୍ସ ଅରଞ୍ଞଭୂତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅତୀତେ ପନ ବାରାଣସିନଗରେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ନାମ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଏକା ଧୀତା ଅହୋସି ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା। ସା ରୂପଭୋଗକୁଲସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନତାଯ ବହୂନଂ ପତ୍ଥନୀଯା ଅହୋସି। ଯୋ ପନସ୍ସା ୱାରେଯ୍ୟତ୍ଥାଯ ପହିଣାତି, ତଂ ତଂ ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଜାତିଯଂ ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀସୁ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଦୋସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ''କୋ ଏସ ଦୁଜ୍ଜାତୋ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠିତୋ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା – ''ନୀହରଥ ନ''ନ୍ତି ନୀହରାପେତ୍ୱା ''ଏୱରୂପମ୍ପି ନାମ ଅଦ୍ଦସଂ, ଉଦକଂ ଆହରଥ, ଅକ୍ଖୀନି ଧୋୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଅକ୍ଖୀନି ଧୋୱତି। ତସ୍ସା ଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେତୀତି ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖା ଉଦପାଦି, ମୂଲନାମଂ ଅନ୍ତରଧାଯି।

ସା ଏକଦିୱସଂ ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମୀତି ତିତ୍ଥଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ସକଟେସୁ ପୂରାପେତ୍ୱା ବହୂନି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଆଦାଯ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯାନଂ ଆରୁଯ୍ହ ଞାତିଗଣପରିୱୁତା ଗେହମ୍ହା ନିକ୍ଖମି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ମହାପୁରିସୋ ଚଣ୍ଡାଲଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ବହିନଗରେ ଚମ୍ମଗେହେ ୱସତି, ମାତଙ୍ଗୋତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ଅହୋସି। ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ହୁତ୍ୱା କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱିସିତୁକାମୋ ଏକଂ ନୀଲପିଲୋତିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ହତ୍ଥେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ପଚ୍ଛିଂ, ଏକେନ ଘଣ୍ଟଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଉସ୍ସରଥ ଅଯ୍ୟା, ଚଣ୍ଡାଲୋହ''ନ୍ତି ଜାନାପନତ୍ଥଂ ତଂ ୱାଦେନ୍ତୋ ନୀଚଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସେ ନମସ୍ସମାନୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହାପଥଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ଘଣ୍ଟସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ସାଣିଅନ୍ତରେନ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଦୂରତୋୱ ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କିମେତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ମାତଙ୍ଗୋ ଅଯ୍ୟେତି। ''କିଂ ୱତ, ଭୋ, ଅକୁସଲଂ ଅକରମ୍ହ, କସ୍ସାଯଂ ନିସ୍ସନ୍ଦୋ, ୱିନାସୋ ନୁ ଖୋ ମେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ, ମଙ୍ଗଲକିଚ୍ଚେନ ନାମ ଗଚ୍ଛମାନା ଚଣ୍ଡାଲଂ ଅଦ୍ଦସ''ନ୍ତି ସରୀରଂ କମ୍ପେତ୍ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛମାନା ଖେଳଂ ପାତେତ୍ୱା ଧାତିଯୋ ଆହ – ''ୱେଗେନ ଉଦକଂ ଆହରଥ, ଚଣ୍ଡାଲୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ଅକ୍ଖୀନି ଚେୱ ନାମ ଗହିତମୁଖଞ୍ଚ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଧୋୱିତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ସଵପଟିଯାଦାନଂ ଗେହଂ ପେସେତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ସୁରାସୋଣ୍ଡାଦଯୋ ଚେୱ ତସ୍ସା ଉପଟ୍ଠାକମନୁସ୍ସା ଚ ''କୁହିଂ, ଭୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା, ଇମାଯପି ୱେଲାଯ ନାଗଚ୍ଛତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା – ''ମହନ୍ତଂ ୱତ, ଭୋ, ସୁରାମଂସଗନ୍ଧମାଲାଦିସକ୍କାରଂ ଚଣ୍ଡାଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନୁଭୱିତୁଂ ନ ଲଭିମ୍ହ, ଗଣ୍ହଥ ଚଣ୍ଡାଲ''ନ୍ତି ଗତଟ୍ଠାନଂ ଗୱେସିତ୍ୱା ନିରାପରାଧଂ ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତଂ ତଜ୍ଜିତ୍ୱା – ''ଅରେ ମାତଙ୍ଗ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ସକ୍କାରଂ ଅନୁଭୱିତୁଂ ନ ଲଭିମ୍ହା''ତି କେସେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ଜାଣୁକପ୍ପରପାସାଣାଦୀହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ମତୋତି ସଞ୍ଞାଯ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢନ୍ତା ସଙ୍କାରକୂଟେ ଛଡ୍ଡେସୁଂ।

ମହାପୁରିସୋ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ପରାମସିତ୍ୱା – ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ କଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ – ''ନ ଅଞ୍ଞଂ କଞ୍ଚି, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ସଚାହଂ ପୁରିସୋ, ପାଦେସୁ ନଂ ନିପାତେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱେଧମାନୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ କୁଲଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ''ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ଲଭନ୍ତୋ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ଏତ୍ଥେୱ ମରଣ''ନ୍ତି ଗେହଙ୍ଗଣେ ନିପଜ୍ଜି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଯଂ ଧମ୍ମତା ହୋତି – ଯସ୍ସ ଚଣ୍ଡାଲୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରେ ନିପନ୍ନୋ ମରତି, ଯେ ଚ ତସ୍ମିଂ ଗବ୍ଭେ ୱସନ୍ତି, ସବ୍ବେ ଚଣ୍ଡାଲା ହୋନ୍ତି। ଗେହମଜ୍ଝମ୍ହି ମତେ ସବ୍ବେ ଗେହୱାସିନୋ, ଦ୍ୱାରମ୍ହି ମତେ ଉଭତୋ ଅନନ୍ତରଗେହୱାସିକା, ଅଙ୍ଗଣମ୍ହି ମତେ ଇତୋ ସତ୍ତ ଇତୋ ସତ୍ତାତି ଚୁଦ୍ଦସଗେହୱାସିନୋ ସବ୍ବେ ଚଣ୍ଡାଲା ହୋନ୍ତୀତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଅଙ୍ଗଣେ ନିପଜ୍ଜି।

ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ – ''ମାତଙ୍ଗୋ ତେ ସାମି ଗେହଙ୍ଗଣେ ପତିତୋ''ତି ଗଚ୍ଛଥ ଭଣେ, କିଂ କାରଣାତି ୱତ୍ୱା ଏକମାସକଂ ଦତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେଥାତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଇମଂ କିର ମାସକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହା''ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ – ''ନାହଂ ମାସକତ୍ଥାଯ ନିପନ୍ନୋ, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ତ୍ୱାହଂ ନିପନ୍ନୋ''ତି ଆହ। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ କୋ ଦୋସୋତି? କିଂ ତସ୍ସା ଦୋସଂ ନ ପସ୍ସଥ, ନିରପରାଧୋ ଅହଂ ତସ୍ସା ମନୁସ୍ସେହି ବ୍ୟସନଂ ପାପିତୋ, ତଂ ଲଭନ୍ତୋୱ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଅଲଭନ୍ତୋ ନ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି।

ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସେଟ୍ଠି ଧୀତୁ ଦୋସଂ ଞତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ, ଏକଂ କହାପଣଂ ଦେଥା''ତି ପେସେତି। ସୋ ''ନ ଇଚ୍ଛାମି କହାପଣଂ, ତମେୱ ଇଚ୍ଛାମୀ''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେଟ୍ଠି ଚ ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ଚ – ''ଏକାଯେୱ ନୋ ପିଯଧୀତା, ପୱେଣିଯା ଘଟକୋ ଅଞ୍ଞୋ ଦାରକୋପି

ନତ୍ଥୀ’’ତି ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତା – ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତାତା, କୋଚି ଅମ୍ହାକଂ ଅସହନକୋ ଏତଂ ଜୀୱିତାପି ୱୋରୋପେୟ୍ୟ, ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ମତେ ସଦ୍ଧେ ମୟଂ ନଟ୍ଠା ହୋମ, ଆରକ୍ଖମସ୍ସ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଧାୟ ୟାଗୁଂ ପେସୟିଂସୁ, ଭତ୍ତଂ ଧନଂ ପେସୟିଂସୁ, ଏୱଂ ସୋ ସଦ୍ଧଂ ପଟିକ୍ଖିପି। ଏୱଂ ଏକୋ ଦିୱସୋ ଗତୋ; ଦ୍ୱେ, ତୟୋ, ଚତ୍ତାରୋ, ପଞ୍ଚ ଦିୱସା ଗତା।

ତତୋ ସତ୍ତସତ୍ତଗେହୱାସିକା ଉଟ୍ଠାୟ – ‘‘ନ ସକ୍କୋମ ମୟଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ଚଣ୍ଡାଲା ଭୱିତୁଂ, ଅମ୍ହେ ମା ନାସେଥ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦାରିକଂ ଦତ୍ୱା ଏତଂ ଉଟ୍ଠାପେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ତେ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ସତସହସ୍ସମ୍ପି ପହିଣିଂସୁ, ସୋ ପଟିକ୍ଖିପତେୱ। ଏୱଂ ଛ ଦିୱସା ଗତା। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଉଭତୋ ଚୁଦ୍ଦସଗେହୱାସିକା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା – ‘‘ନ ମୟଂ ଚଣ୍ଡାଲା ଭୱିତୁଂ ସକ୍କୋମ, ତୁମ୍ହାକଂ ଅକାମକାନମ୍ପି ମୟଂ ଏତସ୍ସ ଦାରିକଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଆହଂସୁ।

ମାତାପିତରୋ ସୋକସଲ୍ଲସମପ୍ପିତା ୱିସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ସୟନେ ନିପତିଂସୁ। ଉଭତୋ ଚୁଦ୍ଦସଗେହୱାସିନୋ ପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ସୁପୁପ୍ଫିତକିଂସୁକସାଖଂ ଉଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତା ୱିୟ ତସ୍ସା ସବ୍ବାଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନଖେହି ସୀମନ୍ତଂ କତ୍ୱା କେସେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନୀଲସାଟକଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ନୀଲପିଲୋତିକଖଣ୍ଡଂ ୱେଠେତ୍ୱା କଣ୍ଣେସୁ ତିପୁପଟ୍ଟକେ ପିଳନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତାଲପଣ୍ଣପଚ୍ଛିଂ ଦତ୍ୱା ପାସାଦତୋ ଓତାରାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା – ‘‘ତୱ ସାମିକଂ ଗହେତ୍ୱା ୟାହୀ’’ତି ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅଦଂସୁ।

ନୀଲୁପ୍ପଲମ୍ପି ଅତିଭାରୋତି ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତପୁବ୍ବା ସୁଖୁମାଲଦାରିକା ‘‘ଉଟ୍ଠେହି ସାମି, ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନିପନ୍ନକୋୱ ଆହ ‘‘ନାହଂ ଉଟ୍ଠହାମୀ’’ତି। ଅଥ କିନ୍ତି ୱଦାମୀତି। ‘‘ଉଟ୍ଠେହି ଅୟ୍ୟ ମାତଙ୍ଗା’’ତି ଏୱଂ ମଂ ୱଦାହୀତି। ସା ତଥା ଅୱୋଚ। ନ ତୁୟ୍ହଂ ମନୁସ୍ସା ଉଟ୍ଠାନସମତ୍ଥଂ ମଂ ଅକଂସୁ, ବାହାୟ ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେହୀତି। ସା ତଥା ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠହନ୍ତୋ ୱିୟ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ପତିତ୍ୱା – ‘‘ନାସିତଂ, ଭୋ, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ପଠମଂ ମନୁସ୍ସେହି କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା, ଇଦାନି ସୟଂ କୋଟ୍ଟେତୀ’’ତି ୱିରୱିତ୍ଥ। ସା କିଂ କରୋମି ଅୟ୍ୟାତି? ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେହୀତି। ସା ତଥା ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମ ସାମୀତି। ଗଚ୍ଛା ନାମ ଅରଞ୍ଞେ ହୋନ୍ତି, ମୟଂ ମନୁସ୍ସା, ଅତିକୋଟ୍ଟିତୋମ୍ହି ତୁୟ୍ହଂ ମନୁସ୍ସେହି, ନ ସକ୍କୋମି ପଦସା ଗନ୍ତୁଂ, ପିଟ୍ଠିୟା ମଂ ନେହୀତି। ସା ଓନମିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଭିରୁହି। କୁହିଂ ନେମି ସାମୀତି? ବହିନଗରଂ ନେହୀତି। ସା ପାଚୀନଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘ଇଧ ତେ ସାମି ୱସନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। କତରଟ୍ଠାନଂ ଏତନ୍ତି? ପାଚୀନଦ୍ୱାରଂ ସାମୀତି। ପାଚୀନଦ୍ୱାରେ ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତା ୱସିତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ଅୱତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ସବ୍ବଦ୍ୱାରାନି ଆହିଣ୍ଡାପେସି। କସ୍ମା? ଭୱଗ୍ଗପତ୍ତମସ୍ସା ମାନଂ ପାତେସ୍ସାମୀତି। ମହାଜନୋ ଉକ୍କୁଟ୍ଠିମକାସି – ‘‘ଠପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାଦିସଂ ଅଞ୍ଞୋ ଏତିସ୍ସା ମାନଂ ଭେଦକୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି।

ସା ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ତେ ସାମି ୱସନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। କତରଟ୍ଠାନଂ ଏତନ୍ତି? ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରଂ ସାମୀତି। ଇମିନା ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚମ୍ମଗେହଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଗଚ୍ଛାତି। ସା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଇଦଂ ଚମ୍ମଗେହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସାମୀ’’ତି? ଆମାତି ପିଟ୍ଠିତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଚମ୍ମଗେହଂ ପାୱିସି।

ତତ୍ଥ ସତ୍ତଟ୍ଠଦିୱସେ ୱସନ୍ତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଗୱେସନଧୀରୋ ଏତ୍ତକେସୁ ଦିୱସେସୁ ନ ଚ ଜାତିସମ୍ଭେଦମକାସି। ‘‘ମହାକୁଲସ୍ସ ଧୀତା ସଚେ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ନ ପାପୁଣାତି, ନ ଚମ୍ହାହଂ ଚତୁୱୀସତିୟା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ। ଏତିସ୍ସା ପାଦଧୋୱନୋଦକେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂନଂ ଅଭିସେକକିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଗାରମଜ୍ଝେୱସନ୍ତୋ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକେ ମୟଂ ପୁବ୍ବେ ଏକଚରା କମ୍ମଂ କତ୍ୱାପି ଅକତ୍ୱାପି ସକ୍କା ଜୀୱିତୁଂ, ଇଦାନି ପନ ଦାରଭରଣଂ ପଟିପନ୍ନମ୍ହ, କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ନ ସକ୍କା ଜୀୱିତୁଂ, ତ୍ୱଂ ୟାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାୱ ମା ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ଥା’’ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୁସାନାଦୀସୁ ନନ୍ତକାନି ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ନିୱାସନପାରୁପନଂ କତ୍ୱା ସମଣପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକଚରୋ ଲଦ୍ଧକାୟୱିୱେକୋ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ସକ୍କା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ଅୱସ୍ସୟେନ ମୟା ଭୱିତୁ’’ନ୍ତି ବାରାଣସିଅଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଚରମାନୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ଗେହାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି।

ସା ତଂ ଦ୍ୱାରେ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ଅସଞ୍ଜାନନ୍ତୀ – ‘‘ଅତିଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ, ଚଣ୍ଡାଲାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନମେତ’’ନ୍ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ସା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ୱିରୱମାନା ପାଦମୂଲେ ପତିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ୟଦି ତେ ସାମି ଏଦିସଂ ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, କସ୍ମା ମଂ ମହତା ୟସା ପରିହାପେତ୍ୱା ଅନାଥଂ ଅକାସୀ’’ତି। ନାନପ୍ପକାରଂ ପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ପୁଞ୍ଛମାନା ଉଟ୍ଠାୟ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗେହେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଅଦାସି। ମହାପୁରିସୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକେ ମା ସୋଚି ମା ପରିଦେୱି, ଅହଂ ତୁୟ୍ହଂ ପାଦଧୋୱନୋଦକେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂନଂ ଅଭିସେକକିଚ୍ଚଂ କାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ତ୍ୱଂ ପନ ଏକଂ ମମ ୱଚନଂ କରୋହି, ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘ନ ମୟ୍ହଂ ସାମିକୋ ଚଣ୍ଡାଲୋ, ମହାବ୍ରହ୍ମା ମୟ୍ହଂ ସାମିକୋ’ତି ଉଗ୍ଘୋସୟମାନା ସକଲନଗରଂ ଚରାହୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା – ‘‘ପକତିଯାପି ଅହଂ ସାମି ମୁଖଦୋସେନେୱ ବ୍ଯସନଂ ପତ୍ତା, ନ ସକ୍କିସ୍ସାମେୱଂ ୱତ୍ତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ – ‘‘କିଂ ପନ ତଯା ମଯ୍ହଂ ଅଗାରେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଅଲିକୱଚନଂ ସୁତପୁବ୍ବଂ, ଅହଂ ତଦାପି ଅଲିକଂ ନ ଭଣାମି, ଇଦାନି ପବ୍ବଜିତୋ କିଂ ୱକ୍ଖାମି, ସଚ୍ଚୱାଦୀ ପୁରିସୋ ନାମାହ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା – ‘‘ଅଜ୍ଜ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ, ତ୍ୱଂ ‘ଇତୋ ସତ୍ତାହସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ଉପୋସଥଦିୱସେ ମଯ୍ହଂ ସାମିକୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସତୀ’ତି ସକଲନଗରେ ଉଗ୍ଘୋସେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସା ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ସୂରା ହୁତ୍ୱା ସାଯଂପାତଂ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଥା ଉଗ୍ଘୋସେସି। ମନୁସ୍ସା ପାଣିନା ପାଣିଂ ପହରନ୍ତା – ‘‘ପସ୍ସଥ, ଅମ୍ହାକଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତଂ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ କରୋତୀ’’ତି ହସନ୍ତା କେଳିଂ କରୋନ୍ତି। ସା ପୁନଦିୱସେପି ତଥେୱ ସାଯଂପାତଂ ପୱିସିତ୍ୱା – ‘‘ଇଦାନି ଛାହଚ୍ଚଯେନ, ପଞ୍ଚାହ-ଚତୂହ-ତୀହ-ଦ୍ୱୀହ-ଏକାହଚ୍ଚଯେନ ମଯ୍ହଂ ସାମିକୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି।

ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ‘‘ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ଅତିସୂରା ହୁତ୍ୱା କଥେତି, କଦାଚି ଏୱଂ ସିଯା, ଏଥ ମଯଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗାମା’’ତି ଚମ୍ମଗେହସ୍ସ ବାହିରଭାଗଂ ସମନ୍ତା ତଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ୱାଲିକଂ ଓକିରିଂସୁ। ସାପି ଉପୋସଥଦିୱସେ ପାତୋୱ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ସାମିକୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ‘‘ଅଯଂ ଭୋ ନ ଦୂରଂ ଅପଦିସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜ କିର ମହାବ୍ରହ୍ମା ଆଗମିସ୍ସତି, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସଂୱିଦହାମା’’ତି ଚମ୍ମଗେହଂ ସମଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ହରିତୂପଲିତ୍ତଂ ଅହତୱତ୍ଥେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାରହଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ଚେଲୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲଦାମାନି ଓସାରଯିଂସୁ। ତେସଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତାନଂଯେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଂ ଗତୋ।

ମହାପୁରିସୋ ଚନ୍ଦେ ଉଗ୍ଗତମତ୍ତେ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ କାମାୱଚରଚିତ୍ତେନ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଚିତ୍ତେନ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଚନ୍ଦୱିମାନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ୱନନ୍ତତୋ ଅବ୍ଭୁସ୍ସକ୍କମାନଂ ଚନ୍ଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚନ୍ଦୱିମାନଂ ୱହାଯ ପୁରତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ମହାଜନୋ ମଂ ପସ୍ସତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭୋ, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ୱଚନଂ, ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ପୂଜେସ୍ସାମା’’ତି ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆଦାଯ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ଘରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ମହାପୁରିସୋ ମତ୍ଥକମତ୍ଥକେନ ସତ୍ତୱାରେ ବାରାଣସିଂ ଅନୁପରିଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଜନେନ ଦିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପ୍ପମାଣମେୱ ମାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଚମ୍ମଗେହଂ ପାୱିସି। ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଓତିଣ୍ଣୋ ନୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ସାଣିଂ ଆହରଥା’’ତି ନିୱେସନଂ ମହାସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତୋ।

ମହାପୁରିସୋପି ସିରିସଯନମଜ୍ଝେ ନିସୀଦି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଉତୁସମଯୋ ତେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକେ’’ତି। ଆମ ଅଯ୍ୟାତି। ମଯା ଦିନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠକେନ ନାଭିମଣ୍ଡଲଂ ଫୁସି। ତସ୍ସା ପରାମସନେନେୱ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠାସି। ମହାପୁରିସୋ – ‘‘ଏତ୍ତାୱତା ତେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକେ ପାଦଧୋୱନୋଦକଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂନଂ ଅଭିସେକୋଦକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ତିଟ୍ଠା’’ତି ୱତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମହାଜନସ୍ସ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲମେୱ ପୱିଟ୍ଠୋ। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବ୍ରହ୍ମପଜାପତୀ ନାମ ଜାତା। ପାଦଧୋୱନୋଦକଂ ଲଭନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ବ୍ରାହ୍ମଣା – ‘‘ବ୍ରହ୍ମପଜାପତିଂ ଅନ୍ତୋନଗରେ ୱସାପେସ୍ସାମା’’ତି ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଯ ଆରୋପେତ୍ୱା ଯାୱ ସତ୍ତମକୋଟିଯା ଅପରିସୁଦ୍ଧଜାତିକସ୍ସ ସିୱିକଂ ଗହେତୁଂ ନ ଅଦଂସୁ। ସୋଳସ ଜାତିମନ୍ତବ୍ରାହ୍ମଣା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସେସା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା – ‘‘ନ ସକ୍କା, ଭୋ, ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠଗେହେ ବ୍ରହ୍ମପଜାପତିଯା ୱସିତୁଂ, ୱତ୍ଥୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଗେହଂ କରିସ୍ସାମ, ଯାୱ ପନ ତଂ କରୀଯତି, ତାୱ ମଣ୍ଡପେୱ ୱସତୂ’’ତି ମଣ୍ଡପେ ୱସାପେସୁଂ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁକାମା କହାପଣଂ ଦତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତି, ସୱନୂପଚାରେ ୱନ୍ଦିତୁକାମା ସତଂ ଦତ୍ୱା ଲଭନ୍ତି, ଆସନ୍ନେ ପକତିକଥଂ ସୱନଟ୍ଠାନେ ୱନ୍ଦିତୁକାମା ପଞ୍ଚସତାନି ଦତ୍ୱା ଲଭନ୍ତି, ପାଦପିଟ୍ଠିଯଂ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁକାମା ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ଲଭନ୍ତି, ପାଦଧୋୱନୋଦକଂ ପତ୍ଥଯମାନା ଦସସହସ୍ସାନି ଦତ୍ୱା ଲଭନ୍ତି। ବହିନଗରତୋ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଯାୱ ମଣ୍ଡପା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଲଦ୍ଧଧନଂଯେୱ କୋଟିସତମତ୍ତଂ ଅହୋସି।

ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପୋ ସଙ୍ଖୁଭି, ତତୋ ସବ୍ବରାଜାନୋ ‘‘ବ୍ରହ୍ମପଜାପତିଯା ପାଦଧୋୱନେନ ଅଭିସେକଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ସତସହସ୍ସଂ ପେସେତ୍ୱା ଲଭିଂସୁ। ମଣ୍ଡପେ ୱସନ୍ତିଯା ଏୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ମହାପୁରିସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଲଦ୍ଧକୁମାରୋ ପାସାଦିକୋ ଅହୋସି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ। ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋତି ସକଲ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଏକକୋଲାହଲୋ ଅହୋସି। କୁମାରସ୍ସ ଖୀରମଣିମୂଲଂ ହୋତୂତି ତତୋ ତତୋ ଆଗତଧନଂ କୋଟିସହସ୍ସଂ ଅହୋସି। ଏତ୍ତାୱତା ନିୱେସନମ୍ପି ନିଟ୍ଠିତଂ। କୁମାରସ୍ସ ନାମକରଣଂ କରିସ୍ସାମାତି ନିୱେସନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା କୁମାରଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମଣ୍ଡପେ ଜାତତ୍ତା ମଣ୍ଡବ୍ୟୋତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ।

କୁମାରୋ ସୁଖେନ ସଂଵଡ୍ଢମାନୋ ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣଵଯପତ୍ତୋତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ସିପ୍ପଜାନନକା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି। କୁମାରୋ ମେଧାଵୀ ପଞ୍ଞଵା ସୁତଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ଆଵୁଣନ୍ତୋ ଵିଯ ଗଣ୍ହାତି, ଗହିତଗହିତଂ ସୁଵଣ୍ଣଘଟେ ପକ୍ଖିତ୍ତତେଲଂ ଵିଯ ତିଟ୍ଠତି। ଯାଵତା ଵାଚୁଗ୍ଗତା ପରିଯତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ତେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତା ନାମ ନାହୋସି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଂ ପରିଵାରେତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ସୋପି ବ୍ରାହ୍ମଣଭତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଗେହେ ଅସୀତିବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଗେହମ୍ପିସ୍ସ ସତ୍ତଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ମହନ୍ତଂ ଅହୋସି। ଗେହେ ମଙ୍ଗଲଦିଵସେ ଜମ୍ବୁଦୀପଵାସୀହି ପେସିତଧନଂ କୋଟିସହସ୍ସମତ୍ତଂ ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଵଜ୍ଜେସି – ''ପମତ୍ତୋ ନୁ ଖୋ କୁମାରୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ''ତି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା – ''ବ୍ରାହ୍ମଣଭତ୍ତୋ ଜାତୋ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତଂ ନ ଜାନାତି, ଗଚ୍ଛାମି ନଂ ଦମେମୀ''ତି ଚୀଵରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା – ''ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ଅତିସମ୍ବାଧା, ନ ସକ୍କା କୋଟ୍ଠକେନ ପଵିସିତୁ''ନ୍ତି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଅସୀତିବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନଂ ଭୁଞ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ଆକାସଙ୍ଗଣେ ଓତରି। ମଣ୍ଡବ୍ୟକୁମାରୋପି ସୁଵଣ୍ଣକଟଚ୍ଛୁଂ ଗାହାପେତ୍ୱା – ''ଇଧ ସୂପଂ ଦେଥ ଇଧ ଓଦନ''ନ୍ତି ପରିଵିସାପେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ଘଟ୍ଟିତଆସିଵିସୋ ଵିଯ କୁପିତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''କୁତୋ ନୁ ଆଗଚ୍ଛସି ଦୁମ୍ମଵାସୀ,

ଓତଲ୍ଲକୋ ପଂସୁପିସାଚକୋଵ;

ସଙ୍କାରଚୋଳଂ ପଟିମୁଞ୍ଚ କଣ୍ଠେ,

କୋ ରେ ତୁଵଂ ହୋସି ଅଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧);

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଅକୁଜ୍ଝିତ୍ୱାଵ ଓଵଦନ୍ତୋ ଆହ –

''ଅନ୍ନଂ ତଵେଦଂ ପକତଂ ଯସସ୍ସି,

ତଂ ଖଜ୍ଜରେ ଭୁଞ୍ଜରେ ପିୟ୍ୟରେ ଚ;

ଜାନାସି ମଂ ତ୍ୱଂ ପରଦତ୍ତୂପଜୀଵିଂ,

ଉତ୍ତିଟ୍ଠ ପିଣ୍ଡଂ ଲଭତଂ ସପାକୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୨);

ସୋ ନଯିଦଂ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ପଟିଯତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

''ଅନ୍ନଂ ମମେଦଂ ପକତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ,

ଅତ୍ଥତ୍ଥିତଂ ସଦ୍ଦହତୋ ମମେଦଂ;

ଅପେହି ଏତ୍ତୋ କିମିଧଟ୍ଠିତୋସି,

ନ ମାଦିସା ତୁଯ୍ହଂ ଦଦନ୍ତି ଜମ୍ମା''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩);

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଦାନଂ ନାମ ସଗୁଣସ୍ସପି ନିଗ୍ଗୁଣସ୍ସପି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଦାତବ୍ବଂ, ଯଥା ହି ନିନ୍ନେପି ଥଲେପି ପତିଟ୍ଠାପିତଂ ବୀଜଂ ପଥଵୀରସଂ ଆପୋରସଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଏଵଂ ନିପ୍ଫଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସୁଖେତ୍ତେ ଵପିତବୀଜଂ ଵିଯ ଗୁଣଵନ୍ତେ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତୀ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଥଲେ ଚ ନିନ୍ନେ ଚ ଵପନ୍ତି ବୀଜଂ,

ଅନୂପଖେତ୍ତେ ଫଲମାସମାନା;

ଏତାଯ ସଦ୍ଧାଯ ଦଦାହି ଦାନଂ,

ଅପ୍ପେଵ ଆରାଧଯେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୪);

ଅଥ କୁମାରୋ କୋଧାଭିଭୂତୋ – ‘‘କେନିମସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକସ୍ସ ପଵେସୋ ଦିନ୍ନୋ’’ତି ଦ୍ଵାରରକ୍ଖାଦଯୋ ତଜ୍ଜେତ୍ଵା –

‘‘ଖେତ୍ତାନି ମଯ୍ହଂ ଵିଦିତାନି ଲୋକେ,

ଯେସାହଂ ବୀଜାନି ପତିଟ୍ଠପେମି;

ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଜାତିମନ୍ତୂପପନ୍ନା,

ତାନୀଧ ଖେତ୍ତାନି ସୁପେସଲାନୀ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୫) –

ଗାଥଂ ଵତ୍ଵା ‘‘ଇମଂ ଜମ୍ମଂ ଵେଣୁପଦରେନ ପୋଥେତ୍ଵା ଗୀଵାଯଂ ଗହେତ୍ଵା ସତ୍ତପି ଦ୍ଵାରକୋଟ୍ଠକେ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ବହି ନୀହରଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମହାପୁରିସୋ ଆହ –

‘‘ଗିରିଂ ନଖେନ ଖଣସି, ଅଯୋ ଦନ୍ତେଭି ଖାଦସି;

ଜାତଵେଦଂ ପଦହସି, ଯୋ ଇସିଂ ପରିଭାସସୀ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୯);

ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା – ‘‘ସଚେ ମ୍ଯାଯଂ ହତ୍ଥେ ଵା ପାଦେ ଵା ଗଣ୍ହାପେତ୍ଵା ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ଯ, ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵେଯ୍ଯା’’ତି ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ଵେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଅନ୍ତରଵୀଥିଯଂ ଓତରି। ଭଗଵା ସଵଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଇଦଂ ଵତ୍ଵାନ ମାତଙ୍ଗୋ, ଇସି ସଚ୍ଚପରକ୍କମୋ;

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖସ୍ମିଂ ପକ୍କାମି, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉଦିକ୍ଖତ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୧୦);

ତାଵଦେଵ ନଗରରକ୍ଖିକଦେଵତାନଂ ଜେଟ୍ଠକଦେଵରାଜା ମଣ୍ଡବ୍ଯସ୍ସ ଗୀଵଂ ପରିଵତ୍ତେସି। ତସ୍ସ ମୁଖଂ ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ପଚ୍ଛାମୁଖଂ ଜାତଂ, ଅକ୍ଖୀନି ପରିଵତ୍ତାନି, ମୁଖେନ ଖେଳଂ ଵମତି, ସରୀରଂ ଥଦ୍ଧଂ ସୂଲେ ଆରୋପିତଂ ଵିଯ ଅହୋସି। ଅସୀତିସହସ୍ସା ପରିଚାରକଯକ୍ଖା ଅସୀତିବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ତଥେଵ ଅକଂସୁ। ଵେଗେନ ଗନ୍ତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମପଜାପତିଯା ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସା ତରମାନରୂପା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ଵିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ଵା ଗାଥମାହ –

‘‘ଆଵେଧିତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ,

ବାହୁଂ ପସାରେତି ଅକମ୍ମନେଯ୍ଯଂ;

ସେତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଯଥା ମତସ୍ସ,

କୋ ମେ ଇମଂ ପୁତ୍ତମକାସି ଏଵ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୧୧);

ଅଥସ୍ସା ଆରୋଚେସୁଂ –

‘‘ଇଧାଗମା ସମଣୋ ଦୁମ୍ମଵାସୀ,

ଓତଲ୍ଲକୋ ପଂସୁପିସାଚକୋୱ,

ସଙ୍କାରଚୋଳଂ ପଟିମୁଞ୍ଚ କଣ୍ଣେ,

ସୋ ତେ ଇମଂ ପୁତ୍ତମକାସି ଏୱ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୨);

ସା ସୁତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାସି – ‘‘ମୟ୍ହଂ ଯସଦାଯକୋ ଅୟ୍ୟୋ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପମତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ଉପଟ୍ଠାକେ ପୁଚ୍ଛି –

‘‘କତମଂ ଦିସଂ ଅଗମା ଭୂରିପଞ୍ଞୋ,

ଅକ୍ଖାଥ ମେ ମାଣୱା ଏତମତ୍ଥଂ;

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ତଂ ପଟିକରେମୁ ଅଚ୍ଚଯଂ,

ଅପ୍ପେୱ ନଂ ପୁତ୍ତ ଲଭେମୁ ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୩);

ତେ ଆହଂସୁ –

‘‘ୱେହାଯସଂ ଅଗମା ଭୂରିପଞ୍ଞୋ,

ପଥଦ୍ଧୁନୋ ପନ୍ନରସେୱ ଚନ୍ଦୋ;

ଅପିଚାପି ସୋ ପୁରିମଦିସଂ ଅଗଚ୍ଛି,

ସଚ୍ଚପ୍ପଟିଞ୍ଞୋ ଇସି ସାଧୁରୂପୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୪);

ମହାପୁରିସୋପି ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ଓତିଣ୍ଣଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ – ‘‘ମୟ୍ହଂ ପଦୱଳଞ୍ଜଂ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ୱସେନ ମା ଅନ୍ତରଧାଯିତ୍ଥ, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯେୱ ନଂ ପସ୍ସନ୍ତୁ, ମା ଅଞ୍ଞେ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଯାପନମତ୍ତଂ ମିସ୍ସକୋଦନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିକ୍କମନସାଲାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଭୁତ୍ତାୱସେସଂ ଭିକ୍ଖାଭାଜନେଯେୱ ଠପେସି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାପି ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ପଦୱଳଞ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଇଦଂ ମୟ୍ହଂ ଯସଦାଯକସ୍ସ ଅୟ୍ୟସ୍ସ ପଦ’’ନ୍ତି ପଦାନୁସାରେନାଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ଦାସେନ କତାପରାଧଂ ମୟ୍ହଂ ଖମଥ, ନ ହି ତୁମ୍ହେ କୋଧୱସିକା ନାମ, ଦେଥ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା –

‘‘ଆୱେଧିତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ,

ବାହୁଂ ପସାରେତି ଅକମ୍ମନେୟ୍ୟଂ;

ସେତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଯଥା ମତସ୍ସ,

କୋ ମେ ଇମଂ ପୁତ୍ତମକାସି ଏୱ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୫) –

ଗାଥଂ ଅଭାସି। ମହାପୁରିସୋ ଆହ – ‘‘ନ ମଯଂ ଏୱରୂପଂ କରୋମ, ପଦ୍ଧଜିତଂ ପନ ହିଂସନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ପଦ୍ଧଜିତେସୁ ସଗାରୱାହି ଭୂତଯକ୍ଖଦେୱତାହି କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

କେୱଲଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ମନୋପଦୋସୋ ମା ହୋତୁ, ଦେୱତାହି କତଂ ହୋତୁ, ସୁଖମାପଯା , ଭନ୍ତେ, ଦେୱତା, ଅପିଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, କଥଂ

ପଟିପଜ୍ଜାମୀତି। ତେନ ହି ଓସଧଂ ତେ କଥେସ୍ସାମି, ମମ ଭିକ୍ଖାଭାଜନେ ଭୁତ୍ତାଓସେସଂ ଭତ୍ତମତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଥୋକଂ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗହେତ୍ୱା ତଓ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପ, ଅଓସେସଂ ଉଦକଚାଟିଯଂ ଆଲୋଳେତ୍ୱା ଅସୀତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପାତି। ସା ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି।

ମୁଖେ ପକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ଜେଟ୍ଠକଦେୱରାଜା – ''ସାମିମ୍ହି ସଯଂ ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତେ ଅମ୍ହେହି ନ ସକ୍କା କିଞ୍ଚି କାତୁ''ନ୍ତି କୁମାରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋପି ଖିପିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ଅପ୍ପତ୍ତପୁବ୍ବୋ ୱିଯ ପକତିୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ମାତା ଅୱୋଚ – ''ପସ୍ସ ତାତ ତଓ କୁଲୁପକାନଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପରହିତାନଂ ୱିପ୍ପକାରଂ, ସମଣା ପନ ନ ଏୱରୂପା ହୋନ୍ତି, ସମଣେ ତାତ ଭୋଜେଯ୍ୟାସୀ''ତି। ତତୋ ସେସକଂ ଉଦକଚାଟିଯଂ ଆଲୁଳାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପାପେସି। ଯକ୍ଖା ତାୱଦେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଖିପିତ୍ୱା ଖିପିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ମାତଙ୍ଗସ୍ସ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠଭତ୍ତନ୍ତି। ତେ ''ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ଖାଦାପିତମ୍ହା, ଅବ୍ରାହ୍ମଣା ଦାନିମ୍ହା ଜାତା, ଇଦାନି ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା 'ଅସୁଦ୍ଧବ୍ରାହ୍ମଣା ଇମେ'ତି ସମ୍ଭୋଗଂ ନ ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ମଜ୍ଝରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଜ୍ଝରାଜସ୍ସ ନଗରେ ଅଗ୍ଗାସନିକା ବ୍ରାହ୍ମଣା ନାମ ମଯନ୍ତି ରାଜଗେହେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାପନିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ମାନଜାତିକେ ନିମ୍ମଦଯନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଥେକୋ ''ଜାତିମନ୍ତତାପସୋ ନାମ ମଯା ସଦିସୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ଅଞ୍ଞେସୁ ସଞ୍ଞମ୍ପି ନ କରୋତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ୱସମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ମାନନିଗ୍ଗହମସ୍ସ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତତ୍ଥ ଅଗମାସି । ତଂ ଜାତିମନ୍ତତାପସୋ ପୁଚ୍ଛି – ''କିଂ ଜଚ୍ଚୋ ଭଓ''ନ୍ତି? ଚଣ୍ଡାଲୋ ଅହଂ ଆଚରିଯାତି। ଅପେହି ଚଣ୍ଡାଲ ଅପେହି ଚଣ୍ଡାଲ, ହେଟ୍ଠାଗଙ୍ଗାଯ ୱସ, ମା ଉପରିଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକଂ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠମକାସୀତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ – ''ସାଧୁ ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱସିସ୍ସାମୀ''ତି ହେଟ୍ଠାଗଙ୍ଗାଯ ୱସନ୍ତୋ ''ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକଂ ପଟିସୋତଂ ସନ୍ଦତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ଜାତିମନ୍ତତାପସୋ ପାତୋଓ ଗଙ୍ଗଂ ଓରୁଯ୍ହ ଉଦକଂ ଆଚମତି, ଜଟା ଧୋୱତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦନ୍ତୋ ପିଣ୍ଡଂ ପିଣ୍ଡଂ ଖେଳଂ ଉଦକେ ପାତେତି। ଦନ୍ତକଟ୍ଠକୁଚ୍ଛିଟ୍ଠକମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ପୱାହେତି। ଯଥା ଚେ ତଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସେୱ ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗତି, ତଥା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ଖେଳମ୍ପି ଦନ୍ତକଟ୍ଠମ୍ପି ତାପସସ୍ସ ଜଟାସୁଯେୱ ପତିଟ୍ଠାତି।

ତାପସୋ ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସିଦଂ କମ୍ମଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''ଇଦଂ, ଭୋ ଚଣ୍ଡାଲ, ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକଂ ତଯା ପଟିସୋତଗାମିକତ''ନ୍ତି? ଆମ ଆଚରିଯ। ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ହେଟ୍ଠାଗଙ୍ଗାଯ ମା ୱସ, ଉପରିଗଙ୍ଗାଯ ୱସାତି। ସାଧୁ ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱସିସ୍ସାମୀତି ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେସି, ଉଦକଂ ଯଥାଗତିକମେୱ ଜାତଂ। ପୁନ ତାପସୋ ତଦେୱ ବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣି। ସୋ ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି, – ''ଭୋ ଚଣ୍ଡାଲ, ତ୍ୱମିଦଂ ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକଂ କାଲେନ ପଟିସୋତଗାମିଂ କାଲେନ ଅନୁସୋତଗାମିଂ କରୋସୀ''ତି? ଆମ ଆଚରିଯ। ଚଣ୍ଡାଲ, ''ତ୍ୱଂ ସୁଖୱିହାରୀନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ସୁଖେନ ୱସିତୁଂ ନ ଦେସି, ସତ୍ତମେ ତେ ଦିୱସେ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୂ''ତି। ସାଧୁ ଅଚରିଯ, ଅହଂ ପନ ସୂରିଯସ୍ସ ଉଗ୍ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଏତସ୍ସ ଅଭିସାପୋ ଏତସ୍ସେୱ ଉପରି ପତିସ୍ସତି, ରକ୍ଖାମି ନ''ନ୍ତି ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ପୁନଦିୱସେ ଇଦ୍ଧିଯା ସୂରିଯସ୍ସ ଉଗ୍ଗନ୍ତୁଂ ନ ଅଦାସି। ଇଦ୍ଧିମତୋ ଇଦ୍ଧିୱିସଯୋ ନାମ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟୋ, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅରୁଣୁଗ୍ଗଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି, କସିୱଣିଜ୍ଜାଦୀନି କମ୍ମାନି ପଯୋଜେନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ମନୁସ୍ସା – ''ଯକ୍ଖାୱେଚୋ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଭୂତଦେୱଚୋନାଗସୁପଣ୍ଣାୱେଚୋ''ତି ଉପଦ୍ଦୱପ୍ପତ୍ତା ''କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ରାଜକୁଲଂ ନାମ ମହାପଞ୍ଞଂ, ଲୋକସ୍ସ ହିତଂ ଚିନ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ଭୀତୋପି ଅଭୀତାକାରଂ କତ୍ୱା – ''ମା ତାତା ଭାଯଥ, ଇମଂ କାରଣଂ ଗଙ୍ଗାତୀରୱାସୀ ଜାତିମନ୍ତତାପସୋ ଜାନିସ୍ସତି, ତଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିକ୍କଙ୍ଖା ଭୱିସ୍ସାମା''ତି କତିପଯେହେୱ ଅତ୍ଥଚରକେହି ମନୁସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ତାପସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ତାପସୋ ଆହ – ''ଆମ ମହାରାଜ, ଏକୋ ଚଣ୍ଡାଲୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଇମଂ ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକଂ କାଲେନ ଅନୁସୋତଗାମିଂ କାଲେନ ପଟିସୋତଗାମିଂ କରୋତି, ମଯା ତଦତ୍ଥଂ କିଞ୍ଚି କଥିତଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପୁଚ୍ଛଥ, ସୋ ଜାନିସ୍ସତୀ''ତି।

ରାଜା ମାତଙ୍ଗସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ''ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ଅରୁଣସ୍ସ ଉଗ୍ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆମ, ମହାରାଜାତି। କିଂ କାରଣା ଭନ୍ତେତି? ଜାତିମନ୍ତତାପସକାରଣା, ମହାରାଜ, ଜାତିମନ୍ତତାପସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପିତକାଲେ ଦସ୍ସାମି ମହାରାଜାତି। ରାଜା ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏଥ ଆଚରିଯ, ତାପସଂ ଖମାପେଥା''ତି ଆହ। ନାହଂ, ମହାରାଜ, ଚଣ୍ଡାଲଂ ୱନ୍ଦାମୀତି। ମା ଆଚରିଯ, ଏୱଂ କରୋଥ, ଜନପଦସ୍ସ ମୁଖଂ ପସ୍ସଥାତି। ସୋ ପୁନ

ପଟିକ୍କିପିଯେଓ। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଆଚରିଯୋ ଖମାପେତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି ଆହ। ଅଖମାପିତେ ଅହଂ ସୂରିଯଂ ନ ମୁଞ୍ଚାମୀତି। ରାଜା ''ଅଯଂ ଖମାପେତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ଅଖମାପିତେ ସୂରିଯଂ ନ ମୁଞ୍ଚତି, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ତେନ ତାପସେନ, ଲୋକଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମା''ତି ''ଗଚ୍ଛଥ, ଭୋ, ତାପସସନ୍ତିକଂ, ତଂ ହତ୍ଥେସୁ ଚ ପାଦେସୁ ଚ ଗହେତ୍ୱା ମାତଙ୍ଗସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଖମାପେଥ ଏତସ୍ସ ଜନପଦାନୁଦ୍ଦଯତଂ ପଟିଚ୍ଚା''ତି ଆହ। ତେ ରାଜପୁରିସା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ତଥା କତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ମାତଙ୍ଗସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଖମାପେସୁଂ।

ଅହଂ ନାମ ଖମିତବ୍ବଂ ଖମାମି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ଏତସ୍ସ କଥା ଏତସ୍ସେଓ ଉପରି ପତିସ୍ସତି। ମଯା ସୂରିଯେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତେ ସୂରିଯରସ୍ମି ଏତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପତିସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ପନେସ ବ୍ଯସନଂ ମା ପାପୁଣାତୁ, ଏଥ ତୁମ୍ହେ ଏତଂ ଗଲପ୍ପମାଣେ ଉଦକେ ଓତାରେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡମସ୍ସ ସୀସେ ଠପେଥ। ଅଥାହଂ ସୂରିଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିସ୍ସାମି। ସୂରିଯରସ୍ମି ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡେ ପତିତ୍ୱା ତଂ ସତ୍ତଧା ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି। ଅଥେସ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ତିତ୍ଥେନ ଉତ୍ତରତୁ, ଇତି ନଂ ୱଦଥ, ଏୱମସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତୀତି। ତେ ମନୁସ୍ସା ''ଏୱଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ତଥା କାରେସୁଂ। ତସ୍ସାପି ତଥେୱ ସୋତ୍ଥି ଜାତା। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ – ''ଜାତି ନାମ ଅକାରଣଂ, ପବ୍ବଜିତାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଗୁଣୋୱ କାରଣ''ନ୍ତି ଜାତିଗୋତ୍ତମାନଂ ପହାଯ ନିମ୍ମଦୋ ଅହୋସି।

ଇତି ଜାତିମନ୍ତତାପସେ ଦମିତେ ମହାଜନୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥାମଂ ଅଞ୍ଞାସି, ମହାକୋଲାହଲଂ ଜାତଂ। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଗମନତ୍ଥାଯ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଯାଚି। ମହାସତ୍ତୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ତାନି ଚ ଅସୀତିବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ଦମେସ୍ସାମି, ପଟିଞ୍ଞଞ୍ଚ ମୋଚେସ୍ସାମୀତି ମଜ୍ଝରାଜସ୍ସ ନଗରଂ ଅଗମାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ – ଭୋ, ''ଅଯଂ ସୋ, ଭୋ ମହାଚୋରୋ, ଆଗତୋ, ଇଦାନେୱ ସବ୍ବେ ଏତେ ମଯ୍ହଂ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅବ୍ରାହ୍ମଣା ଜାତାତି ଅମ୍ହେ ପାକଟେ କରିସ୍ସତି, ଏୱଂ ନୋ ଇଧାପି ଆୱାସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ପଟିକଚ୍ଚେୱ ମାରେସ୍ସାମା''ତି ରାଜାନଂ ପୁନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହଂସୁ – ''ତୁମ୍ହେ, ମହାରାଜ, ଏତଂ ଚଣ୍ଡାଲପବ୍ବଜିତଂ ମା ସାଧୁରୂପୋତି ମଞ୍ଞିତ୍ଥ, ଏସ ଗରୁକମନ୍ତଂ ଜାନାତି, ପଥୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଂ କରୋତି, ଆକାସଂ ପଥୱିଂ, ଦୂରଂ ଗହେତ୍ୱା ସନ୍ତିକଂ କରୋତି, ସନ୍ତିକଂ ଦୂରଂ, ଗଙ୍ଗଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଗାମିନିଂ କରୋତି, ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଥୱିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପାତେତୁଂ ମଞ୍ଞେ ସକ୍କୋତି। ପରସ୍ସ ୱା ଚିତ୍ତଂ ନାମ ସବ୍ବକାଲଂ ନ ସକ୍କା ଗହେତୁଂ, ଅଯଂ ଇଧ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭନ୍ତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜମ୍ପି ନାସେଯ୍ଯ, ଜୀୱିତନ୍ତରାଯମ୍ପି ୱଂସୁପଚ୍ଛେଦମ୍ପି କରେଯ୍ଯ, ଅମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ କରୋଥ, ମହାରାଜ, ଅଜ୍ଜେୱ ଇମଂ ମାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି।

ରାଜାନୋ ନାମ ପରପତ୍ତିଯା ହୋନ୍ତି, ଇତି ସୋ ବହୂନଂ କଥାୱସେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ମିସ୍ସକୋଦନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ଯାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିରାପରାଧତାଯ ନିରାସଙ୍କୋ ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସୀଦି। ଅତୀତେ ଚତ୍ତାଲୀସ, ଅନାଗତେ ଚତ୍ତାଲୀସାତି ଅସୀତିକପ୍ପେ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ସମତ୍ଥଞାଣସ୍ସ ଅନାୱଜ୍ଜନତାଯ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତକେ କାଲେ ସତି ନପ୍ପହୋତି, ରାଜା ଅଞ୍ଞଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ସଯମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିରାୱଜ୍ଜନତାଯ ପମାଦେନ ନିସିନ୍ନଂ ମହାପୁରିସଂ ଅସିନା ପହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଭାଗେ ଅକାସି। ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତେ ଅଟ୍ଠମଂ ଲୋହକୂଟୱସ୍ସଂ, ନୱମଂ କଲଲୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ଇତି ଇମସ୍ସାପି ରଟ୍ଠେ ନୱ ୱୁଟ୍ଠିଯୋ ପତିତା। ସୋ ଚ ରାଜା ସପରିସୋ ମହାନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତେନାହ ସଂକିଚ୍ଚପଣ୍ଡିତୋ –

''ଉପହଚ୍ଚ ମନଂ ମଜ୍ଝୋ, ମାତଙ୍ଗସ୍ମିଂ ଯସସ୍ସିନେ;

ସପାରିସଜ୍ଜୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ ତଦା ଅହୂତି''। (ଜା। ୨।୧୯।୯୬) –

ଏୱଂ ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞସ୍ସ ଅରଞ୍ଞଭୂତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ମାତଙ୍ଗସ୍ସ ପନ ଇସିନୋ ୱସେନ ତଦେୱ ମାତଙ୍ଗାରଞ୍ଞନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୬୬।ପଞ୍ଚପଟିଭାନାନୀତି ପଞ୍ଚବ୍ଯାକରଣାନି। ପଚ୍ଚନୀକଂ କତବ୍ବନ୍ତି ପଚ୍ଚନୀକଂ କାତବ୍ବଂ। ଅମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି ୱିଲୋମଭାଗଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୭।ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରନ୍ତି ଅନୁୱିଚାରେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ କରୋହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସାଧୁ ହୋତୀତି ସୁନ୍ଦରୋ ହୋତି। ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ମିଞ୍ହି ମଂ ଦିସ୍ୱା ମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ନିଗଣ୍ଠଂ ଦିସ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ – ''କିଂ ଅଯଂ ଉପାଲି ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠମେୱ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି? ଗରହା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରୋ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ସାଧୂତି ଦସ୍ସେତି। ପଟାକଂ ପରିହରେଯ୍ଯୁନ୍ତି ତେ କିର ଏୱରୂପଂ ସାୱକଂ ଲଭିତ୍ୱା – ''ଅସୁକୋ ନାମ ରାଜା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ୱା ସେଟ୍ଠି ୱା ଅମ୍ହାକଂ ସରଣଂ ଗତୋ ସାୱକୋ ଜାତୋ''ତି ପଟାକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଗରେ ଘୋସେନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। କସ୍ମା? ଏୱଂ ନୋ ମହନ୍ତଭାୱୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଚ, ସଚେ ତସ୍ସ ''କିମହଂ ଏତେସଂ ସରଣଂ ଗତୋ''ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ତମ୍ପି ସୋ ''ଏତେସଂ ମେ

ସରଣଗତଭାୱଂ ବହୂ ଜାନନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖଂ ଇଦାନି ପଟିନିୱତ୍ତିତୁ''ନ୍ତି ୱିନୋଦେତ୍ୱା ନ ପଟିକ୍କମିସ୍ସତୀତି ଚ। ''ତେନାହ ପଟାକଂ ପରିହରେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି।

୬୮ ।ଓପାନଭୂତନ୍ତି ପଟିଯତ୍ତୌଦପାନୋ ୱିଯ ଠିତଂ। କୁଲନ୍ତି ତୱ ନିୱେସନଂ। ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟାସୀତି ପୁବ୍ବେ ଦସପି ୱୀସତିପି ସଟ୍ଠିପି ଜନେ ଆଗତେ ଦିସ୍ୱା ନତ୍ଥୀତି ଅୱତ୍ୱା ଦେତି। ଇଦାନି ମଂ ସରଣଂ ଗତକାରଣମତ୍ତେନେୱ ମା ଇମେସଂ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ, ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଥ, ସମ୍ପତ୍ତାନଞ୍ହି ଦାତବ୍ବମେୱାତି ଓୱଦତି। ସୁତମେତଂ, ଭନ୍ତେତି କୁତୋ ସୁତଂ? ନିଗଣ୍ଠାନଂ ସନ୍ତିକା, ତେ କିର କୁଲଘରେସୁ ଏୱଂ ପକାସେନ୍ତି – ''ମଯଂ 'ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱଦାମ, ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ 'ମୟ୍ହମେୱ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ…ପେ… ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ'ନ୍ତି ୱଦତୀ''ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଅଯଂ ଗହପତି ''ସୁତମେତ''ନ୍ତି ଆହ।

୬୯ ।ଅନୁପୁବ୍ବିଂକଥନ୍ତି ଦାନାନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ, ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗଂ, ସଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂ ଅନୁପଟିପାଟିକଥଂ। ତତ୍ଥ ଦାନକଥନ୍ତି ଇଦଂ ଦାନଂ ନାମ ସୁଖାନଂ ନିଦାନଂ, ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ମୂଲଂ, ଭୋଗାନଂ ପତିଟ୍ଠା, ୱିସମଗତସ୍ସ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତିପରାଯଣଂ, ଇଧଲୋକପରଲୋକେସୁ ଦାନସଦିସୋ ଅୱସ୍ସଯୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାଯଣଂ ନତ୍ଥି। ଇଦଞ୍ହି ଅୱସ୍ସଯଟ୍ଠେନ ରତନମଯସୀହାସନସଦିସଂ, ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମହାପଥୱିସଦିସଂ, ଆଲମ୍ବନଟ୍ଠେନ ଆଲମ୍ବନରଜ୍ଜୁସଦିସଂ। ଇଦଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖନିତ୍ଥରଣଟ୍ଠେନ ନାୱା, ସମସ୍ସାସନଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଗାମସୂରୋ, ଭଯପରିତ୍ତାଣଟ୍ଠେନ ସୁସଙ୍ଖତନଗରଂ, ମଚ୍ଛେରମଲାଦୀହି ଅନୁପଲିତ୍ତଟ୍ଠେନ ପଦୁମଂ, ତେସଂ ନିଦହନଟ୍ଠେନ ଅଗ୍ଗି, ଦୁରାସଦଟ୍ଠେନ ଆସୀୱିସୋ। ଅସନ୍ତାସନଟ୍ଠେନ ସୀହୋ, ବଲୱନ୍ତଟ୍ଠେନ ହତ୍ଥୀ, ଅଭିମଙ୍ଗଲସମ୍ମତଟ୍ଠେନ ସେତୱସଭୋ, ଖେମନ୍ତଭୂମିସମ୍ପାପନଟ୍ଠେନ ୱଲାହକୋ ଅସ୍ସରାଜା। ଦାନଂ ନାମେତଂ ମୟ୍ହଂ ଗତମଗ୍ଗୋ, ମୟ୍ହେୱେସୋ ୱଂସୋ, ମଯା ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତେନ ୱେଲାମମହାଯଞ୍ଞୋ, ମହାଗୋୱିନ୍ଦମହାଯଞ୍ଞୋ ମହାସୁଦସ୍ସନମହାଯଞ୍ଞୋ, ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାଯଞ୍ଞୋତି ଅନେକମହାଯଞ୍ଞା ପୱତ୍ତିତା, ସସଭୂତେନ ଜଲିତେ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧେ ଅତ୍ତାନଂ ନିୟ୍ୟାଦେନ୍ତେନ ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଚିତ୍ତଂ ଗହିତଂ। ଦାନଞ୍ହି ଲୋକେ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି, ମାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି, ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି, ସାୱକପାରମୀଞ୍ଞାଣଂ, ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ, ଅଭିସମ୍ବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ ଦେତୀତି ଏୱମାଦିଂ ଦାନଗୁଣପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ।

ଯସ୍ମା ପନ ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ସୀଲଂ ସମାଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ତଦନନ୍ତରଂ ସୀଲକଥଂ କଥେସି। ସୀଲକଥନ୍ତି ସୀଲଂ ନାମେତଂ ଅୱସ୍ସଯୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାଯଣଂ, ସୀଲଂ ନାମେତଂ ମମ ୱଂସୋ, ଅହଂ ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜକାଲେ, ଭୂରିଦତ୍ତନାଗରାଜକାଲେ, ଚମ୍ପେୟ୍ୟନାଗରାଜକାଲେ, ସୀଲୱନାଗରାଜକାଲେ, ମାତୁପୋସକହତ୍ଥିରାଜକାଲେ, ଛଦ୍ଦନ୍ତହତ୍ଥିରାଜକାଲେତି ଅନନ୍ତେସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ସୀଲଂ ପରିପୂରେସିଂ। ଇଧଲୋକପରଲୋକସମ୍ପତ୍ତୀନଞ୍ହି ସୀଲସଦିସୋ ଅୱସ୍ସଯୋ, ସୀଲସଦିସା ପତିଟ୍ଠା, ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାଯଣଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲାଲଙ୍କାରସଦିସୋ ଅଲଙ୍କାରୋ ନତ୍ଥି, ସୀଲପୁପ୍ଫସଦିସଂ ପୁପ୍ଫଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲଗନ୍ଧସଦିସୋ ଗନ୍ଧୋ ନତ୍ଥି। ସୀଲାଲଙ୍କାରେନ ହି ଅଲଙ୍କତଂ ସୀଲକୁସୁମପିଲନ୍ଧନଂ ସୀଲଗନ୍ଧାନୁଲିତ୍ତଂ ସଦେୱକୋପି ଲୋକୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତିତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଏୱମାଦିଂ ସୀଲଗୁଣପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ।

ଇଦଂ ପନ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଯଂ ସଗ୍ଗୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗକଥଂ କଥେସି। ସଗ୍ଗକଥନ୍ତି ଅଯଂ ସଗ୍ଗୋ ନାମ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ, ନିଚ୍ଚମେତ୍ଥ କୀଳା, ନିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ଦିବ୍ବସୁଖଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି, ତାୱତିଂସା ତିସ୍ସୋ ଚ ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ ସଟ୍ଠି ଚ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ଏୱମାଦିଂ ସଗ୍ଗଗୁଣପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ। ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ କଥଯନ୍ତାନଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ମୁଖଂ ନପ୍ପହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ''ଅନେକପରିଯାଯେନ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଗ୍ଗକଥଂ କଥେୟ୍ୟ''ନ୍ତିଆଦି (ମ। ନି। ୩।୨୫୫)।

ଏୱଂ ସଗ୍ଗକଥାଯ ପଲୋଭେତ୍ୱା ପୁନ ହତ୍ଥିଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୋଣ୍ଡଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ – ''ଅଯମ୍ପି ସଗ୍ଗୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ, ନ ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ – ''ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା ୱୁତ୍ତା ମଯା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ''ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୪୧୭; ମ। ନି। ୧। ୨୩୫) ନଯେନ କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଆଦୀନୱୋତି ଦୋସୋ। ଓକାରୋତି ଅୱକାରୋ ଲାମକଭାୱୋ। ସଂକିଲେସୋତି ତେହି ସତ୍ତାନଂ ସଂସାରେ ସଂକିଲିସ୍ସନଂ। ଯଥାହ ''କିଲିସ୍ସନ୍ତି ୱତ, ଭୋ, ସତ୍ତା''ତି (ମ। ନି। ୨।୩୫୧)।

ଏୱଂ କାମାଦୀନୱେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି। କଲ୍ଲଚିତ୍ତନ୍ତି ଅରୋଗଚିତ୍ତଂ। ସାମୁକ୍କଂସିକାତି ସାମଂ ଉକ୍କଂସିକା ଅତ୍ତନାଯେୱ ଗହେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗହିତା, ସଯମ୍ଭୂଞ୍ଞାଣେନ ଦିଟ୍ଠା, ଅସାଧାରଣା ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କା ପନେସାତି, ଅରିଯସଚ୍ଚଦେସନା? ତେନେୱାହ – ''ଦୁକ୍ଖଂ ସମୁଦଯଂ ନିରୋଧଂ ମଗ୍ଗ''ନ୍ତି।

ୱିରଜଂ ୱୀତମଲନ୍ତି ରାଗରଜାଦୀନଂ ଅଭାୱା ୱିରଜଂ, ରାଗମଲାଦୀନଂ ୱିଗତତ୍ତା ୱୀତମଲଂ। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ଉପରି ବ୍ରହ୍ମାଯୁସୁତ୍ତେ ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ, ଚୂଳରାହୁଲୋୱାଦେ ଆସୱକ୍ଖଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଇଧ ପନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଯଂକିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ,

ସଙ୍ଖଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଆହ। ତଞ୍ହି ନିରୋଧଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା କିଚ୍ଚୱସେନ ଏୱଂ ସଚ୍ଚସଙ୍ଖତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଦିଟ୍ଠୋ ଅରିଯସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ଏତେନାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ। ଏସ ନଯୋ ସେସପଦେସୁପି। ତିଣ୍ଣା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଅନେନାତି ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ। ୱିଗତା କଥଂକଥା ଅସ୍ସାତି ୱିଗତକଥଂକଥୋ। ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋତି ୱେସାରଜ୍ଜଂ ପତ୍ତୋ। କତ୍ଥ? ସତ୍ଥୁ ସାସନେ। ନାସ୍ସ ପରୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ନ ପରସ୍ସ ସଦ୍ଧାଯ ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତତୀତି ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯୋ।

୭୦। ଚିତ୍ତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛମାନୋ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ପସଂସମାନୋ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା। ଆୱରାମୀତି ଥକେମି ପିଦହାମି। ଅନାୱଟନ୍ତି ନ ଆୱରିତଂ ୱିୱଟଂ ଉଗ୍ଘାଟିତଂ।

୭୧।ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଦୀଘତପସ୍ସୀତି ସୋ କିର ତସ୍ସ ଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ – ''ପଣ୍ଡିତୋ ଗହପତି , ସମଣୋ ଚ ଗୋତମୋ ଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନୋ ନିଯ୍ୟାନିକକଥୋ, ଦସ୍ସନେପି ତସ୍ସ ପସୀଦିସ୍ସତି, ଧମ୍ମକଥାଯପି ପସୀଦିସ୍ସତି, ପସୀଦିତ୍ୱା ସରଣଂ ଗମିସ୍ସତି, ଗତୋ ନୁ ଖୋ ସରଣଂ ଗହପତି ନ ତାୱ ଗତୋ''ତି ଓହିତସୋତୋୱ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରତି। ତସ୍ମା ପଠମଂଯେୱ ଅସ୍ସୋସି।

୭୨।ତେନ ହି ସମ୍ମାତି ବଲୱସୋକେନ ଅଭିଭୂତୋ ''ଏତ୍ତେୱ ତିଟ୍ଠା''ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅତ୍ତଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଦୋୱାରିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପତିଯେୱ।

ମଜ୍ଝିମାଯ ଦ୍ୱାରସାଲାଯାନ୍ତି ଯସ୍ସ ଘରସ୍ସ ସତ୍ତ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା, ତସ୍ସ ସଚ୍ଚଅବ୍ଭନ୍ତରତୋ ୱା ସଚ୍ଚବାହିରତୋ ୱା ପଟ୍ଠାଯ ଚତୁତ୍ଥଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକୋ, ଯସ୍ସ ପଞ୍ଚ, ତସ୍ସ ତତିଯୋ, ଯସ୍ସ ତଯୋ, ତସ୍ସ ଦୁତିଯୋ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକୋ ମଜ୍ଝିମଦ୍ୱାରସାଲା ନାମ। ଏକଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ପନ ଘରସ୍ସ ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ମଙ୍ଗଲତ୍ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ମଜ୍ଝିମଦ୍ୱାରସାଲା। ତସ୍ସ ପନ ଗେହସ୍ସ ସତ୍ତ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା, ପଞ୍ଚାତିପି ୱୁତ୍ତଂ।

୭୩।ଅଗ୍ଗନ୍ତିଆଦୀନି ସଚ୍ଚାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନି। ଯଂ ସୁଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯନ୍ତି ଯଂ ନାଟପୁତ୍ତଂ। ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ତେନେୱ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ଉଦରେ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଗହେତ୍ୱା। ନିସୀଦାପେତୀତି ସଣିକଂ ଆଚରିଯ, ସଣିକଂ ଆଚରିଯାତି ମହନ୍ତଂ ତେଲଘଟଂ ଠପେନ୍ତୋ ୱିଯ ନିସୀଦାପେତି। ଦତ୍ତୋସୀତି କିଂ ଜଳୋସି ଜାତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିମୁକ୍କୋତି ସୀସେ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗହିତୋ। ଅଣ୍ଡହାରକୋତିଆଦିଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱଚନମ୍ପି ସମାନଂ ଉପଟ୍ଠାକସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱେନ ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱସୋକତାଯ ଇଦଂ ନାମ ଭଣାମୀତି ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାୱ ଭଣତି।

୭୪।ଭଦ୍ଦିକା, ଭନ୍ତେ, ଆୱଟ୍ଟନୀତି ନିଗଣ୍ଠୋ ମାଯମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ଉପାସକୋ ଅତ୍ତନା ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ। ତେନ ହୀତି ନିପାତମତ୍ତମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପମଂ ତେ କରିସ୍ସାମିଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ। କାରଣୱଚନଂ ୱା, ଯେନ କାରଣେନ ତୁମ୍ହାକଂ ସାସନଂ ଅନିଯ୍ୟାନିକଂ, ମମ ସତ୍ଥୁ ନିଯ୍ୟାନିକଂ, ତେନ କାରଣେନ ଉପମଂ ତେ କରିସ୍ସାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୭୫।ଉପୱିଜଞ୍ଞାତି ୱିଜାଯନକାଲଂ ଉପଗତା। ମକ୍କଟଚ୍ଛାପକନ୍ତି ମକ୍କଟପୋତକଂ। କିଣିତ୍ୱା ଆନେହୀତି ମୂଲଂ ଦତ୍ୱାୱ ଆହର। ଆପଣେସୁ ହି ସୱିଞ୍ଞାଣକମ୍ପି ଅୱିଞ୍ଞାଣକମ୍ପି ମକ୍କଟାଦିକୀଳନଭଣ୍ଡକଂ ୱିକ୍କିଣନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଆହ। ରଜିତନ୍ତି ବହଲବହଲଂ ପୀତାୱଲେପନରଙ୍ଗଜାତଂ ଗହେତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଇମଂ ଇଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକୋଟିତପଚ୍ଚାକୋଟିତନ୍ତି ଆକୋଟିତଞ୍ଚେୱ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆକୋଟିତଞ୍ଚ। ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠନ୍ତି ମଣିପାସାଣେନ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମଟ୍ଠଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦିତଚ୍ଛୱିଂ।

ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ ହି ଖୋତି ସୱିଞ୍ଞାଣକମ୍ପି ଅୱିଞ୍ଞାଣକମ୍ପି ରଙ୍ଗଂ ପିୱତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ନୋ ଆକୋଟ୍ଟନକ୍ଖମୋତି ସୱିଞ୍ଞାଣକସ୍ସ ତାୱ ଆକୋଟ୍ଟନଫଲକେ ଠପେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଯଂ ଆକୋଟିତସ୍ସ କୁଚ୍ଛି ଭିଜ୍ଜତି, କରୀସଂ ନିକ୍ଖମତି। ସେସୀ ଆକୋଟିତସ୍ସ ସୀସଂ ଭିଜ୍ଜତି, ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ନିକ୍ଖମତି। ଅୱିଞ୍ଞାଣକୋ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡିତଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ନୋ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମୋତି ସୱିଞ୍ଞାଣକୋ ମଣିପାସାଣେନ ୱିମଦ୍ଦିଯମାନୋ ନିଲ୍ଲୋମତଂ ନିଚ୍ଛୱିତଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି, ଅୱିଞ୍ଞାଣକୋପି ୱଚୁଣ୍ଣକଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ ହି ଖୋ ବାଲାନନ୍ତି ବାଲାନଂ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧୀନଂ ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ, ରାଗମତ୍ତଂ ଜନେତି, ପିଯୋ ହୋତି। ପଣ୍ଡିତାନଂ ପନ ନିଗଣ୍ଠୱାଦୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଭାରତରାମସୀତାହରଣାଦି ନିରତ୍ଥକକଥାମଗ୍ଗୋ ଅପ୍ପିଯୋୱ ହୋତି। ନୋ ଅନୁଯୋଗକ୍ଖମୋ, ନୋ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମୋତି ଅନୁଯୋଗଂ ୱା ୱୀମଂସଂ ୱା ନ ଖମତି, ଥୁସେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲପରିଯେସନଂ ୱିଯ କଦଲିଯଂ ସାରଗୱେସନଂ ୱିଯ ଚ ରିତ୍ତକୋ ତୁଚ୍ଛକୋୱ ହୋତି। ରଙ୍ଗକ୍ଖମୋ ଚେୱ ପଣ୍ଡିତାନନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚକଥା ହି ପଣ୍ଡିତାନଂ ପିଯା ହୋତି, ୱସ୍ସସତମ୍ପି ସୁଣନ୍ତୋ ତିତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପନ ଯଥା ଯଥାପି ଓଗାହିସ୍ସତି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ୱିଯ ଗମ୍ଭୀରମେୱ ହୋତୀତି ''ଅନୁଯୋଗକ୍ଖମୋ ଚ ୱିମଜ୍ଜନକ୍ଖମୋ ଚା''ତି ଆହ। ସୁଣୋହିଯସ୍ସାହଂ ସାୱକୋତି ତସ୍ସ ଗୁଣେ ସୁଣାହୀତି ଭଗୱତୋ ୱଣ୍ଣେ ୱତ୍ତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

୭୬।ଧୀରସ୍ସାତି ଧୀରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ, ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ତେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଧାତୁଆଯତନପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଟ୍ଠାନାଟ୍ଠାନକୁସଲସ୍ସ ପଣ୍ଡିତସ୍ସାହଂ ସାୱକୋ, ସୋ ମଯ୍ହଂ ସତ୍ଥାତି ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଭିନ୍ନଖୀଲସ୍ସାତି ଭିନ୍ନପଞ୍ଚଚେତୋଖିଲସ୍ସ। ସବ୍ବପୁଥୁଜ୍ଜନେ ୱିଜିନିଂସୁ ୱିଜିନନ୍ତି ୱିଜିନିସ୍ସନ୍ତି ୱାତି ୱିଜଯା। କେ ତେ, ମଚ୍ଚୁମାରକିଲେସମାରଦେୱପୁତ୍ତମାରାତି? ତେ ୱିଜିତା ୱିଜଯା ଏତେନାତି ୱିଜିତୱିଜଯୋ। ଭଗୱା, ତସ୍ସ ୱିଜିତୱିଜଯସ୍ସ। ଅନୀଘସ୍ସାତି କିଲେସଦୁକ୍ଖେନପି ୱିପାକଦୁକ୍ଖେନପି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖସ୍ସ। ସୁସମଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଦେୱଦତ୍ତଧନପାଲକଅଙ୍ଗୁଲିମାଲରାହୁଲଥେରାଦୀସୁପି ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ସମଚିତ୍ତସ୍ସ। ୱୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସାତି ୱଡ୍ଢିତାଚାରସ୍ସ। ସାଧୁପଞ୍ଞସ୍ସାତି ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞସ୍ସ। ୱେସମନ୍ତରସ୍ସାତି ରାଗାଦିୱିସମଂ ତରିତ୍ୱା ୱିତରିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ। ୱିମଲସ୍ସାତି ୱିଗତରାଗାଦିମଲସ୍ସ।

ତୁସିତସ୍ସାତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତସ୍ସ। ୱନ୍ତଲୋକାମିସସ୍ସାତି ୱନ୍ତକାମଗୁଣସ୍ସ। ମୁଦିତସ୍ସାତି ମୁଦିତାୱିହାରୱସେନ ମୁଦିତସ୍ସ, ପୁନରୁତ୍ତମେୱ ୱା ଏତଂ। ପସାଦୱସେନ ହି ଏକମ୍ପି ଗୁଣଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଦତିଯେୱ। କତସମଣସ୍ସାତି କତସାମଞ୍ଞସ୍ସ, ସମଣଧମ୍ମସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନୁଜସ୍ସାତି ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ଏକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ। ନରସ୍ସାତି ପୁନରୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ୱୁଚ୍ଚମାନେ ଏକେକଗାଥାଯ ଦସ ଗୁଣା ନପ୍ପହୋନ୍ତି।

ୱେନଯିକସ୍ସାତି ସତ୍ତାନଂ ୱିନାଯକସ୍ସ। ରୁଚିରଧମ୍ମସ୍ସାତି ସୁଚିଧମ୍ମସ୍ସ। ପଭାସକସ୍ସାତି ଓଭାସକସ୍ସ। ୱୀରସ୍ସାତି ୱୀରିଯସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ। ନିସଭସ୍ସାତି ଉସଭୱସଭନିସଭେସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅପ୍ପଟିସମଟ୍ଠେନ ନିସଭସ୍ସ। ଗମ୍ଭୀରସ୍ସାତି ଗମ୍ଭୀରଗୁଣସ୍ସ, ଗୁଣେହି ୱା ଗମ୍ଭୀରସ୍ସ। ମୋନପତ୍ତସ୍ସାତି ଞାଣପତ୍ତସ୍ସ। ୱେଦସ୍ସାତି ୱେଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ, ତେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ। ଧମ୍ମଟ୍ଠସ୍ସାତି ଧମ୍ମେ ଠିତସ୍ସ। ସଂୱୁତତ୍ତସ୍ସାତି ପିହିତତ୍ତସ୍ସ।

ନାଗସ୍ସାତି ଚତୂହି କାରଣେହି ନାଗସ୍ସ। ପନ୍ତସେନସ୍ସାତି ପନ୍ତସେନାସନସ୍ସ। ପଟିମନ୍ତକସ୍ସାତି ପଟିମନ୍ତନପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ। ମୋନସ୍ସାତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ, ତେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଧୁତକିଲେସସ୍ସ ୱା। ଦନ୍ତସ୍ସାତି ନିବ୍ବିସେୱନସ୍ସ।

ଇସିସତ୍ତମସ୍ସାତି ୱିପସ୍ସିଆଦଯୋ ଛ ଇସଯୋ ଉପାଦାଯ ସତ୍ତମସ୍ସ। ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତସ୍ସାତି ସେଟ୍ଠପତ୍ତସ୍ସ। ନ୍ହାତକସ୍ସାତି ନ୍ହାତକିଲେସସ୍ସ। ପଦକସ୍ସାତି ଅକ୍ଖରାଦୀନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଗାଥାପଦକରଣକୁସଲସ୍ସ। ୱିଦିତୱେଦସ୍ସାତି ୱିଦିତଞାଣସ୍ସ। ପୁରିନ୍ଦଦସ୍ସାତି ସବ୍ବପଠମଂ ଧମ୍ମଦାନଦାଯକସ୍ସ। ସକ୍କସ୍ସାତି ସମତ୍ଥସ୍ସ। ପତ୍ତିପତ୍ତସ୍ସାତି ଯେ ପତ୍ତବ୍ବା ଗୁଣା, ତେ ପତ୍ତସ୍ସ। ୱେଯ୍ୟାକରଣସ୍ସାତି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଦୀପକସ୍ସ। ଭଗୱତା ହି ଅବ୍ୟାକତଂ ନାମ ତନ୍ତି ପଦଂ ନତ୍ଥି ସବ୍ବେସଂଯେୱ ଅତ୍ଥୋ କଥିତୋ।

ୱିପସ୍ସିସ୍ସାତି ୱିପସ୍ସନକସ୍ସ। ଅନଭିନତସ୍ସାତି ଅନତସ୍ସ। ନୋ ଅପନତସ୍ସାତି ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ।

ଅନନୁଗତନ୍ତରସ୍ସାତି କିଲେସେ ଅନନୁଗତଚିତ୍ତସ୍ସ। ଅସିତସ୍ସାତି ଅବଦ୍ଧସ୍ସ।

ଭୂରିପଞ୍ଞସ୍ସାତି ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ, ତାଯ ପଥୱୀସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ମହନ୍ତାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାପଞ୍ଞସ୍ସାତି ମହାପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ।

ଅନୁପଲିତ୍ତସ୍ସାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିକିଲେସେହି ଅଲିତ୍ତସ୍ସ। ଆହୁନେଯ୍ୟସ୍ସାତି ଆହୁତିଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତସ୍ସ। ଯକ୍ଖସ୍ସାତି ଆନୁଭାୱଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଆଦିସ୍ସମାନକଟ୍ଠେନ ୱା ଭଗୱା ଯକ୍ଖୋ ନାମ। ତେନାହ ‘‘ଯକ୍ଖସ୍ସା’’ତି। ମହତୋତି ମହନ୍ତସ୍ସ। ତସ୍ସ ସାୱକୋହମସ୍ମୀତି ତସ୍ସ ଏୱଂୱିୱିଧଗୁଣସ୍ସ ସତ୍ଥୁସ୍ସ ଅହଂ ସାୱକୋତି। ଉପାସକସ୍ସ ସୋଭାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନେୱ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଆଗତା। ଇତି ପଟିସମ୍ଭିଦାୱିସଯେ ଠତ୍ୱା ପଦସତେନ ଦସବଲସ୍ସ କିଲେସପ୍ପହାନୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ‘‘କସ୍ସ ତଂ ଗହପତି ସାୱକଂ ଧାରେମା’’ତି ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

୭୭।କଦାସଞ୍ଞୂଳ୍ହାତି କଦା ସମ୍ପିଣ୍ଡିତା। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଇଦାନେୱ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗତୋ, କଦାନେନ ଏତେ ୱଣ୍ଣା ସମ୍ପିଣ୍ଡିତା’’ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ୱିଚିତ୍ତଂ ମାଲଂ ଗନ୍ଥେଯ୍ୟାତି ସଯମ୍ପି ଦକ୍ଖତାଯ ପୁପ୍ଫାନମ୍ପି ନାନାୱଣ୍ଣତାଯ ଏକତୋୱଣ୍ଟିକାଦିଭେଦଂ ୱିଚିତ୍ରମାଲଂ ଗନ୍ଥେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭନ୍ତେତି ଏତ୍ଥ ନାନାପୁପ୍ଫାନଂ ମହାପୁପ୍ଫରାସି ୱିଯ ନାନାୱିଧାନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଭଗୱତୋ ସିନେରୁମତ୍ତୋ ୱଣ୍ଣରାସି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଛେକମାଲାକାରୋ ୱିଯ ଉପାଲି ଗହପତି। ମାଲାକାରସ୍ସ ୱିଚିତ୍ରମାଲାଗନ୍ଥନଂ ୱିଯ ଗହପତିନୋ ତଥାଗତସ୍ସ ୱିଚିତ୍ରୱଣ୍ଣଗନ୍ଥନଂ।

ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛୀତି ତସ୍ସ ହି ଭଗୱତୋ ସକ୍କାରଂ ଅସହମାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅନତ୍ଥିକୋ ଦାନି ଅଯଂ ଗହପତି ଅମ୍ହେହି, ସ୍ୱେ ପଟ୍ଠାଯ ପଣ୍ଣାସ ସଟ୍ଠି ଜନେ ଗହେତ୍ୱା ଏତସ୍ସ ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ଭିନ୍ନା ମେ ଭତ୍ତକୁମ୍ଭୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୱିପରିଣାମେନ

ବଲଓସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଇମେ ହି ସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋୱ ଚିନ୍ତଯନ୍ତି। ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି, ଲୋହିତଂ ୱିଲୀଯିତ୍ୱା, ତଂ ମହାୱାତେନ ସମୁଦ୍ଧରିତଂ କୁଟେ ପକ୍ଖିତ୍ତରଜନଂ ୱିଯ ପତ୍ତମତ୍ତଂ ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି। ନିଧାନଗତଲୋହିତଂ ୱମିତ୍ୱା ପନ ଅପ୍ପକା ସତ୍ତା ଜୀୱିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ନିଗଣ୍ଠୋ ତତ୍ଥେୱ ଜାଣୁନା ପତିତୋ, ଅଥ ନଂ ପାଟଙ୍କିଯା ବହିନଗରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକସିୱିକାଯ ଗହେତ୍ୱା ପାୱଂ ଅଗମଂସୁ, ସୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ପାୱାଯଂ କାଲମକାସି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଉଗ୍ଘାଟିତଞ୍ଞୁପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ଧମ୍ମଦେସନା ପରିନିଟ୍ଠିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଉପାଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। କୁକ୍କୁରୱତିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି କୁକ୍କୁରୱତିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କୋଲିଯେସୂତି ଏୱଂନାମକେ ଜନପଦେ। ସୋ ହି ଏକୋପି କୋଲନଗରେ ପତିଟ୍ଠିତାନଂ କୋଲିଯାନଂ ରାଜକୁମାରାନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ କୋଲିଯେସୁ ଜନପଦେ। ହଲିଦ୍ଦୱସନନ୍ତି ତସ୍ସ କିର ନିଗମସ୍ସ ମାପିତକାଲେ ପୀତକୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ମନୁସ୍ସା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିଂସୁ। ତେ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାୱସାନେ ନିଗମସ୍ସ ନାମଂ ଆରୋପେନ୍ତା ହଲିଦ୍ଦୱସନନ୍ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା ୱିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିହାରୋ ପନେତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ନ ନିଯାମିତୋ, ତଥାପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକେ ସେନାସନେଯେୱ ୱିହାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଗୋୱତିକୋତି ସମାଦିନ୍ନଗୋୱତୋ, ସୀସେ ସିଙ୍ଗାନି ଠପେତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗାୱୀହି ସଦ୍ଧିଂ ତିଣାନି ଖାଦନ୍ତୋ ୱିଯ ଚରତି। ଅଚେଲୋତି ନଗ୍ଗୋ ନିଚ୍ଚେଲୋ। ସେନିଯୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ।

କୁକ୍କୁରୱତିକୋତି ସମାଦିନ୍ନକୁକ୍କୁରୱତୋ, ସବ୍ବଂ ସୁନଖକିରିଯଂ କରୋତି। ଉଭୋପେତେ ସହପଂସୁକୀଳିକା ସହାଯକା। କୁକ୍କୁରୋୱ ପଲିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ସୁନଖୋ ନାମ ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦନ୍ତୋ ଦ୍ୱୀହି ପାଦେହି ଭୂମିଯଂ ୱିଲେଖିତ୍ୱା କୁକ୍କୁରକୂଜିତଂ କୂଜନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ଅଯମ୍ପି ''କୁକ୍କୁରକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ଭୂମିଯଂ ୱିଲେଖିତ୍ୱା ସୀସଂ ୱିଧୁନନ୍ତୋ 'ଭୁ ଭୂ'ତି କତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ସମିଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୁନଖୋ ୱିଯ ନିସୀଦି। ଛମାନିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଭୂମିଯଂ ଠପିତଂ। ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନନ୍ତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଗହିତଂ। କା ଗତୀତି କା ନିପ୍ଫତ୍ତି। କୋ ଅଭିସମ୍ପରାଯୋତି ଅଭିସମ୍ପରାଯମ୍ହି କତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଲନ୍ତି ତସ୍ସ ଅପ୍ପିଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯାୱତତିଯଂ ପଟିବାହତି। କୁକ୍କୁରୱତନ୍ତି କୁକ୍କୁରୱତସମାଦାନଂ।

୭୯।ଭାୱେତୀତି ୱଡ୍ଢେତି। ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅନୂନଂ। ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣନ୍ତି ନିରନ୍ତରଂ। କୁକ୍କୁରସୀଲନ୍ତି କୁକ୍କୁରାଚାରଂ। କୁକ୍କୁରଚିତ୍ତନ୍ତି ''ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ କୁକ୍କୁରେହି କାତବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତଂ। କୁକ୍କୁରାକପ୍ପନ୍ତି କୁକ୍କୁରାନଂ ଗମନାକାରୋ ଅତ୍ଥି, ତିଟ୍ଠନାକାରୋ ଅତ୍ଥି, ନିସୀଦନାକାରୋ ଅତ୍ଥି, ସଯନାକାରୋ ଅତ୍ଥି, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକରଣାକାରୋ ଅତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞେ କୁକ୍କୁରେ ଦିସ୍ୱା ଦନ୍ତେ ୱିୱରିତ୍ୱା ଗମନାକାରୋ ଅତ୍ଥି, ଅଯଂ କୁକ୍କୁରାକପ୍ପୋ ନାମ, ତଂ ଭାୱେତୀତି ଅତ୍ଥୋ । ଇମିନାହଂ ସୀଲେନାତିଆଦୀସୁ ଅହଂ ଇମିନା ଆଚାରେନ ୱା ୱତସମାଦାନେନ ୱା ଦୁକ୍କରତପଚରଣେନ ୱା ମେଥୁନୱିରତିବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେୱୋତି ସକ୍କସୁଯାମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ। ଦେୱଞ୍ଞତରୋତି ତେସଂ ଦୁତିଯତତିଯଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଦେୱୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ଅଦେୱଲୋକଗାମିମଗ୍ଗମେୱ ଦେୱଲୋକଗାମିମଗ୍ଗୋତି ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନତାଯ ସା ଅସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନାମ ହୋତି। ଅଞ୍ଞତରଂ ଗତିଂ ୱଦାମୀତି ତସ୍ସ ହି ନିରଯତୋ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିତୋ ୱା ଅଞ୍ଞା ଗତି ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ସମ୍ପଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଯା ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜମାନଂ।

ନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତଂ ରୋଦାମି, ଯଂ ମଂ ଭଗୱା ଏୱମାହାତି ଯଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଏୱମାହ, ଅହମେତଂ ଭଗୱତୋ ବ୍ଯାକରଣଂ ନ ରୋଦାମି ନ ପରିଦେୱାମି, ନ ଅନୁତ୍ଥୁନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ସକମ୍ମକୱସେନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ନ ଅସ୍ସୁମୁଞ୍ଚନମତ୍ତେନ।

''ମତଂ ୱା ଅମ୍ମ ରୋଦନ୍ତି, ଯୋ ୱା ଜୀୱଂ ନ ଦିସ୍ସତି;

ଜୀୱନ୍ତଂ ଅମ୍ମ ପସ୍ସନ୍ତୀ, କସ୍ମା ମଂ ଅମ୍ମ ରୋଦସୀ''ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୩୯) –

ଅଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ପଯୋଗୋ। ଅପିଚ ମେ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେତି ଅପିଚ ଖୋ ମେ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, କୁକ୍କୁରୱତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ତସ୍ମିଂ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେପି ୱୁଦ୍ଧି ନତ୍ଥି, ୱିପଜ୍ଜନ୍ତେପି। ଇତି ''ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ମଯା କତକମ୍ମଂ ମୋଘଂ ଜାତ''ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ରୋଦାମି, ଭନ୍ତେତି।

୮୦।ଗୋୱତନ୍ତିଆଦୀନି କୁକ୍କୁରୱତାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଗୱାକପ୍ପନ୍ତି ଗୋଆକପ୍ପଂ। ସେସଂ କୁକ୍କୁରାକପ୍ପେ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ। ୟଥା ପନ ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେ କୁକ୍କୁରେ ଦିସ୍ୱା ଦନ୍ତେ ୱିୱରିତ୍ୱା ଗମନାକାରୋ, ଏୱମିଧ ଅଞ୍ଞେ ଗାୱୋ ଦିସ୍ୱା କଣ୍ଣେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗମନାକାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱ।

୮୧।ଚତ୍ତାରିମାନିପୁଣ୍ଣ କମ୍ମାନୀତି କସ୍ମା ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି? ଅୟଞ୍ହି ଦେସନା ଏକଚ୍ଚକମ୍ମକିରିୟୱସେନ ଆଗତା, ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ କମ୍ମଚତୁକ୍କେ କଥିତେ ଇମେସଂ କିରିୟା ପାକଟା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ଅପିଚ ଇମଂ କମ୍ମଚତୁକ୍କମେୱ ଦେସିୟମାନଂ ଇମେ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସନ୍ତି , ତତୋ ଏକୋ ସରଣଂ ଗମିସ୍ସତି, ଏକୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀତି ଅୟମେୱ ଏତେସଂ ସପ୍ପାୟାତି ଞତ୍ୱାପି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ କଣ୍ହନ୍ତି କାଳକଂ ଦସଅକୁସଲକମ୍ମପଥକମ୍ମଂ। କଣ୍ହୱିପାକନ୍ତି ଅପାୟେ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ କାଳକୱିପାକଂ। ସୁକ୍କନ୍ତି ପଣ୍ଡରଂ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥକମ୍ମଂ। ସୁକ୍କୱିପାକନ୍ତି ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ ପଣ୍ଡରୱିପାକଂ। କଣ୍ହସୁକ୍କନ୍ତି ୱୋମିସ୍ସକକମ୍ମଂ। କଣ୍ହସୁକ୍କୱିପାକନ୍ତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ। ମିସ୍ସକକମ୍ମଞ୍ହି କତ୍ୱା ଅକୁସଲେନ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନୋ କୁସଲେନ ପୱତ୍ତେ ସୁଖଂ ୱେଦିୟତି। କୁସଲେନ ରାଜକୁଲେପି ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅକୁସଲେନ ପୱତ୍ତେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦିୟତି। ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କନ୍ତି କମ୍ମକ୍ଖୟକରଂ ଚତୁମଗ୍ଗଚେତନାକମ୍ମଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଞ୍ହି ୟଦି କଣ୍ହଂ ଭୱେୟ୍ୟ, କଣ୍ହୱିପାକଂ ଦଦେୟ୍ୟ। ୟଦି ସୁକ୍କଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ସୁକ୍କୱିପାକଂ ଦଦେୟ୍ୟ। ଉଭୟୱିପାକସ୍ସ ପନ ଅଦାନତୋ ଅକଣ୍ହାସୁକ୍କୱିପାକତ୍ତା ''ଅକଣ୍ହଂ ଅସୁକ୍କ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୟଂ ତାୱ ଉଦ୍ଦେସେ ଅତ୍ଥୋ।

ନିଦ୍ଦେସେ ପନ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝନ୍ତି ସଦୁକ୍ଖଂ। କାୟସଙ୍ଖାରାଦୀସୁ କାୟଦ୍ୱାରେ ଗହଣାଦିୱସେନ ଚୋପନପ୍ପତ୍ତା ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲଚେତନା ସବ୍ୟାବଜ୍ଝକାୟସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ହନୁସଞ୍ଚୋପନୱସେନ ୱଚୀଭେଦପୱତ୍ତିକା ତାୟେୱ ଦ୍ୱାଦସ ୱଚୀସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ଉଭୟଚୋପନଂ ଅପ୍ପତ୍ତା ରହୋ ଚିନ୍ତୟନ୍ତସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ମନୋସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ଇତି ତୀସୁପି ଦ୍ୱାରେସୁ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତାଦିଭେଦା ଅକୁସଲଚେତନାୱ ସଙ୍ଖାରାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ସୁତ୍ତେ ଚେତନା ଧୁରଂ, ଉପାଲିସୁତ୍ତେ କମ୍ମଂ। ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱାତି ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା, ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଲୋକନ୍ତି ସଦୁକ୍ଖଂ ଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତୀତି ସଦୁକ୍ଖା ୱିପାକଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖନ୍ତି ନିରନ୍ତରଦୁକ୍ଖଂ। ଭୂତାତି ହେତ୍ୱତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ, ଭୂତକମ୍ମତୋ ଭୂତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟଥାଭୂତଂ କମ୍ମଂ ସତ୍ତା କରୋନ୍ତି, ତଥାଭୂତେନ କମ୍ମେନ କମ୍ମସଭାଗୱସେନ ତେସଂ ଉପପତ୍ତି ହୋତି। ତେନେୱାହ ''ୟଂ କରୋତି ତେନ ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ତେନାତି କମ୍ମେନ ୱିୟ ୱୁତ୍ତା, ଉପପତ୍ତି ଚ ନାମ ୱିପାକେନ ହୋତି। ୟସ୍ମା ପନ ୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମଂ ହେତୁ, ତସ୍ମା ତେନ ମୂଲହେତୁଭୂତେନ କମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତୀତି ୟେନ କମ୍ମୱିପାକେନ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତଂକମ୍ମୱିପାକଫସ୍ସା ଫୁସନ୍ତି। କମ୍ମଦାୟାଦାତି କମ୍ମଦାୟଜ୍ଜା କମ୍ମମେୱ ନେସଂ ଦାୟଜ୍ଜଂ ସନ୍ତକନ୍ତି ୱଦାମି।

ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝନ୍ତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଂ । ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ କାୟଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ଅଟ୍ଠ କାମାୱଚରକୁସଲଚେତନା କାୟସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ତାୟେୱ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ୱଚୀସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ମନୋଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତା ତାୟେୱ ଅଟ୍ଠ, ତିସ୍ସୋ ଚ ହେଟ୍ଠିମଝାନଚେତନା ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମନୋସଙ୍ଖାରୋ ନାମ। ଝାନଚେତନା ତାୱ ହୋତୁ, କାମାୱଚରା କିନ୍ତି ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝମନୋସଙ୍ଖାରୋ ନାମ ଜାତାତି। କସିଣସଜ୍ଜନକାଲେ ଚ କସିଣାସେୱନକାଲେ ଚ ଲବ୍ଭନ୍ତି। କାମାୱଚରଚେତନା ପଠମଜ୍ଝାନଚେତନାୟ ଘଟିତା, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଚେତନା ତତିୟଜ୍ଝାନଚେତନାୟ ଘଟିତା। ଇତି ତୀସୁପି ଦ୍ୱାରେସୁ କାୟସୁଚରିତାଦିଭେଦା କୁସଲଚେତନାୱ ସଙ୍ଖାରାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତିୟୱାରୋ ଉଭୟମିସ୍ସକୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସେୟ୍ୟଥାପି ମନୁସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ମନୁସ୍ସାନଂ ତାୱ କାଲେନ ସୁଖଂ କାଲେନ ଦୁକ୍ଖଂ ପାକଟମେୱ, ଦେୱେସୁ ପନ ଭୁମ୍ମଦେୱତାନଂ, ୱିନିପାତିକେସୁ ୱେମାନିକପେତାନଂ କାଲେନ ସୁଖଂ କାଲେନ ଦୁକ୍ଖଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ହତ୍ଥିଆଦୀସୁ ତିରଚ୍ଛାନେସୁପି ଲବ୍ଭତିୟେୱ।

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ତୀସୁ କମ୍ମେସୁ। ତସ୍ସ ପହାନାୟ ୟା ଚେତନାତି ତସ୍ସ ପହାନତ୍ଥାୟ ମଗ୍ଗଚେତନା। କମ୍ମଂ ପତ୍ୱାୱ ମଗ୍ଗଚେତନାୟ ଅଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡରତରୋ ଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇଦଂ ପନ କମ୍ମଚତୁକ୍କଂ ପତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲଚେତନା କଣ୍ହା ନାମ, ତେଭୂମକକୁସଲଚେତନା ସୁକ୍କା ନାମ, ମଗ୍ଗଚେତନା ଅକଣ୍ହା ଅସୁକ୍କାତି ଆଗତା।

୮୨।''ଲଭେୟ୍ୟାହଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଇଦଂ ସୋ ''ଚିରଂ ୱତ ମେ ଅନିୟ୍ୟାନିକପକ୍ଖେ ୟୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତା କିଲମିତୋ, 'ସୁକ୍ଖନଦୀତୀରେ ନ୍ହାୟିସ୍ସାମୀ'ତି ସମ୍ପରିୱତ୍ତେନ୍ତେନ ୱିୟ ଥୁସେ କୋଟ୍ଟେନ୍ତେନ ୱିୟ ଚ ନ କୋଚି ଅତ୍ଥୋ ନିପ୍ଫାଦିତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ଅତ୍ତାନଂ ୟୋଗେ ୟୋଜେମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ। ଅଥ ଭଗୱା ୟୋନେନ ଖନ୍ଧକେ ତିତ୍ଥିୟପରିୱାସୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ୟଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବୋ ସାମଣେରଭୂମିୟଂ ଠିତୋ – ''ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟପୁବ୍ବୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଆକଙ୍ଖାମି ଉପସମ୍ପଦଂ, ସ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘଂ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରିୱାସଂ ୟାଚାମୀ''ତିଆଦିନା (ମହାୱ।

୮୬) ନଯେନ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ପରିୱସତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଯୋ ଖୋ, ସେନିଯ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜନ୍ତି ୱଚନସିଲିଟ୍ଠତାୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପରିୱସିତ୍ୱାଯେୱ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭତି। ଉପସମ୍ପଦତ୍ଥିକେନ ପନ ନାତିକାଲେନ ଗାମପ୍ପୱେସନାଦୀନି ଅଟ୍ଠ ୱତ୍ତାନି ପୂରେନ୍ତେନ ପରିୱସିତବ୍ବଂ । ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତାତି ଅଟ୍ଠୱତ୍ତପୂରଣେନ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସ ତିତ୍ଥିଯପରିୱାସୋ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜାଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯଂ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୮୬) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ । ଅପିଚ ମେତ୍ଥାତି ଅପିଚ ମେ ଏତ୍ଥ। ପୁଗ୍ଗଲୱେମତ୍ତତା ୱିଦିତାତି ପୁଗ୍ଗଲନାନତ୍ତଂ ୱିଦିତଂ। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରିୱାସାରହୋ, ଅଯଂ ନ ପରିୱାସାରହୋତି ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ପାକଟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ତତୋ ସେନିଯୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ, ଯତ୍ଥ ଏୱଂ ଘଂସିତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଯୁତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଅଯୁତ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତୀ’’ତି। ତତୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ସଞ୍ଜାତୁସ୍ସାହୋ ସଚେ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ଅଥ ଭଗୱା ତସ୍ସ ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ନ ସେନିଯୋ ପରିୱାସଂ ଅରହତୀତି ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ସେନିଯଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ତଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନଯି। ଭଗୱା ଗଣେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ଅଚେଲୋ ସେନିଯୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି।

ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋତି ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ନଚିରମେୱ। ୱୂପକଟ୍ଠୋତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେହି କାଯେନ ଚ ଚିତ୍ତେନ ଚ ୱୂପକଟ୍ଠୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ସତିଂ ଅୱିଜହନ୍ତୋ। ଆତାପୀତି କାଯିକଚେତସିକସଙ୍ଖାତେନ ୱୀରିଯାତାପେନ ଆତାପୀ। ପହିତତ୍ତୋତି କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖତାଯ ପେସିତତ୍ତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଅତ୍ତଭାୱୋ। ଯସ୍ସତ୍ଥାଯାତି ଯସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। କୁଲପୁତ୍ତାତି ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତା। ସମ୍ମଦେୱାତି ହେତୁନାୱ କାରଣେନେୱ। ତଦନୁତ୍ତରନ୍ତି ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନଭୂତଂ ଅରହତ୍ତଫଲଂ। ତସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ପବ୍ବଜନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନାଯେୱ ପଞ୍ଞାଯ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା, ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସୀତି ପାପୁଣିତ୍ୱା ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ୱିହାସି। ଏୱଂ ୱିହରନ୍ତୋୱ ଖୀଣା ଜାତି…ପେ… ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି।

ଏୱମସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଭୂମିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନେୱ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେତୁଂ ‘‘ଅଞ୍ଞତରୋ ଖୋ ପନାଯସ୍ମା ସେନିଯୋ ଅରହତଂ ଅହୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତରୋତି ଏକୋ। ଅରହତନ୍ତି ଅରହନ୍ତାନଂ, ଭଗୱତୋ ସାୱକାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ଅହୋସୀତି ଅଯମେୱତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

କୁକ୍କୁରୱତିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଅଭଯରାଜକୁମାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅଭଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଭଯୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ରାଜକୁମାରୋତି ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ଓରସପୁତ୍ତୋ। ୱାଦଂ ଆରୋପେହୀତି ଦୋସଂ ଆରୋପେହି। ନେରଯିକୋତି ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତକୋ। କପ୍ପଟ୍ଠୋତି କପ୍ପଟ୍ଠିତିକୋ। ଅତେକିଚ୍ଛୋତି ବୁଦ୍ଧସହସ୍ସେନାପି ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଉଗ୍ଗିଲିତୁନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅନ୍ତେ ମୋଚେତ୍ୱା କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ବହି ନୀହରିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିତି। ଓଗିଲିତୁନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାଯ ଦୋସଂ ଦତ୍ୱା ହାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଓଗିଲିତୁଂ ଅନ୍ତୋ ପୱେସେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିତି।

ଏୱଂ, ଭନ୍ତେତି ନିଗଣ୍ଠୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମଯ୍ହଂ ସାୱକେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ହନ୍ଦାହଂ ଏକଂ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋମି, ଯଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଉକ୍କୁଟିକୋ ହୁତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଉଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ଅଭଯସ୍ସ ଗେହା ନୀହଟଭତ୍ତୋ ସିନିଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ବହୂ ପଞ୍ହେ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା – ‘‘ଏତ୍ଥ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇମଂ ନାମ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେସ୍ସତି, ଏତ୍ଥ ଇମଂ ନାମା’’ତି ସବ୍ବେ ପହାଯ ଚାତୁମାସମତ୍ଥକେ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଇମସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ପୁଚ୍ଛାଯ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ୱା ନ ସକ୍କା ଦୋସୋ ଦାତୁଂ, ଓୱଟ୍ଟିକସାରୋ ଅଯଂ, କୋ ନୁ ଖୋ ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ‘‘ଅଭଯୋ ରାଜକୁମାରୋ ପଣ୍ଡିତୋ, ସୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେମୀ’’ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ସୋ ୱାଦଜ୍ଝାସଯତାଯ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ,’’ତି ଆହ।

୮୪।ଅକାଲୋଖୋ ଅଜ୍ଜାତି ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ଚତୂହି ମାସେହି ଅଭିସଙ୍ଖତୋ, ତତ୍ଥ ଇଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟମାନେ ଦିୱସଭାଗୋ ନପ୍ପହୋସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞନ୍ତୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି। ସୋ ଦାନୀତି ସ୍ୱେ ଦାନି। ଅଓଚତୁତ୍ଥୋତି କସ୍ମା ବହୂହି ସଦ୍ଧିଂ ନ ନିମନ୍ତେସି? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ବହୂସୁ ନିସିନ୍ନେସୁ ଥୋକଂ ଦତ୍ୱା ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଂ ସୁତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ଅଞ୍ଞଂ ତଥାରୂପଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସ୍ସତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କଲହୋ ୱା କୋଲାହଲମେୱ ୱା ଭୱିସ୍ସତି। ଅଥାପି ଏକକଂୟେୱ ନିମନ୍ତେସ୍ସାମି, ଏୱମ୍ପି ମେ ଗରହା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି 'ଯାୱମଚ୍ଛରୀ ୱାୟଂ ଅଭୟୋ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତେନପି ସହସ୍ସେନପି ସଦ୍ଧିଂ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାପି ଏକକଂୟେୱ ନିମନ୍ତେସୀ'''ତି। ''ଏୱଂ ପନ ଦୋସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଅପରେହି ତୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଓଚତୁତ୍ଥଂ ନିମନ୍ତେସି।

୮୫।ନ ଖ୍ୱେତ୍ଥ, ରାଜକୁମାର, ଏକଂସେନାତି ନ ଖୋ, ରାଜକୁମାର, ଏତ୍ଥ ପଞ୍ହେ ଏକଂସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ହୋତି। ଏୱରୂପଞ୍ହି ୱାଚଂ ତଥାଗତୋ ଭାସେୟ୍ୟାପି ନ ଭାସେୟ୍ୟାପି। ଭାସିତପଚ୍ଚୟେନ ଅତ୍ଥଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାସେୟ୍ୟ, ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନ ଭାସେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଭଗୱା ମହାନିଗଣ୍ଠେନ ଚତୂହି ମାସେହି ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ପଞ୍ହଂ ଅସନିପାତେନ ପବ୍ବତକୂଟଂ ୱିୟ ଏକୱଚନେନେୱ ସଂଚୁଣ୍ଣେସି। ଅନସ୍ସୁଂ ନିଗଣ୍ଠାତି ନଟ୍ଠା ନିଗଣ୍ଠା।

୮୬।ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଊରୂସୁ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଲେସୱାଦିନୋ ହି ୱାଦଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତା କିଞ୍ଚିଦେୱ ଫଲଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱା ପୋତ୍ଥକଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ଜୟେ ସତି ପରଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି, ପରସ୍ସ ଜୟେ ସତି ଫଲଂ ଖାଦନ୍ତା ୱିୟ ପୁପ୍ଫଂ ଘାୟନ୍ତା ୱିୟ ପୋତ୍ଥକଂ ୱାଚେନ୍ତା ୱିୟ ୱିକ୍ଖେପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଅୟଂ ପନ ଚିନ୍ତେସି – ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏସ ଓସଟସଙ୍ଗାମୋ ପରୱାଦମଦ୍ଦନୋ। ସଚେ ମେ ଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଭୱିସ୍ସତି, ଦାରକଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ରୋଦାପେସ୍ସାମି। ତତୋ ପସ୍ସଥ, ଭୋ, ଅୟଂ ଦାରକୋ ରୋଦତି, ଉଟ୍ଠହଥ ତାୱ, ପଚ୍ଛାପି ଜାନିସ୍ସାମା''ତି ତସ୍ମା ଦାରକଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଭଗୱା ପନ ରାଜକୁମାରତୋ ସହସ୍ସଗୁଣେନପି ସତସହସ୍ସଗୁଣେନପି ୱାଦୀୱରତରୋ, ''ଇମମେୱସ୍ସ ଦାରକଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି ରାଜକୁମାରା''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ମୁଖେ ଆହରେୟ୍ୟାତି ମୁଖେ ଠପେୟ୍ୟ। ଆହରେୟ୍ୟସ୍ସାହନ୍ତି ଅପନେୟ୍ୟଂ ଅସ୍ସ ଅହଂ। ଆଦିକେନେୱାତି ପଠମପୟୋଗେନେୱ। ଅଭୂତନ୍ତି ଅଭୂତତ୍ଥଂ। ଅତଚ୍ଛନ୍ତି ନ ତଚ୍ଛଂ। ଅନତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ନ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ନ ୱଡ୍ଢିନିସ୍ସିତଂ। ଅପ୍ପିୟା ଅମନାପାତି ନେୱ ପିୟା ନ ମନାପା। ଇମିନା ନୟେନେୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପିୟପକ୍ଖେ ପଠମୱାଚା ଅଚୋରଂୟେୱ ଚୋରୋତି, ଅଦାସଂୟେୱ ଦାସୋତି, ଅଦୁପ୍ପୟୁତ୍ତଂୟେୱ ଦୁପ୍ପୟୁତ୍ତୋତି ପୱତ୍ତା। ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ଭାସତି। ଦୁତିୟୱାଚା ଚୋରଂୟେୱ ଚୋରୋ ଅୟନ୍ତିଆଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା। ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ନ ଭାସତି। ତତିୟୱାଚା ''ଇଦାନି ଅକତପୁଞ୍ଞତାୟ ଦୁଗ୍ଗତୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଅପ୍ପେସକ୍ଖୋ , ଇଧ ଠତ୍ୱାପି ପୁନ ପୁଞ୍ଞଂ ନ କରୋସି, ଦୁତିୟଚିତ୍ତୱାରେ କଥଂ ଚତୂହି ଅପାୟେହି ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସସୀ''ତି ଏୱଂ ମହାଜନସ୍ସ ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରେନ ଧମ୍ମପୁରେକ୍ଖାରେନ ଅନୁସାସନୀପୁରେକ୍ଖାରେନ ଚ ୱତ୍ତବ୍ବୱାଚା। ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋତି ତସ୍ମିଂ ତତିୟବ୍ୟାକରଣେ ତସ୍ସା ୱାଚାୟ ବ୍ୟାକରଣତ୍ଥାୟ ତଥାଗତୋ କାଲଞ୍ଞୂ ହୋତି, ମହାଜନସ୍ସ ଆଦାନକାଲଂ ଗହଣକାଲଂ ଜାନିତ୍ୱାୱ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପିୟପକ୍ଖେ ପଠମୱାଚା ଅଟ୍ଠାନିୟକଥା ନାମ। ସା ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା – ଏୱଂ କିର ଗାମୱାସିମହଲ୍ଲକଂ ନଗରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାନାଗାରେ ପିୱନ୍ତଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମା ସମ୍ବହୁଲା ଧୁତ୍ତା ପୀତଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁରଂ ପିୱନ୍ତା ''ଇମସ୍ସ ନିୱାସନପାରୁପନମ୍ପି ହତ୍ଥେ ଭଣ୍ଡକମ୍ପି ସବ୍ବଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କତିକଂ ଅକଂସୁ – ''ଏକେକଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖକଥଂ କଥେମ, ଯୋ 'ଅଭୂତ'ନ୍ତି କଥେସି, କଥିତଂ ୱା ନ ସଦ୍ଦହତି, ତଂ ଦାସଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି। ତମ୍ପି ମହଲ୍ଲକଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ତାତ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ଏୱଂ ହୋତୁ ତାତାତି।

ଏକୋ ଧୁତ୍ତୋ ଆହ – ମୟ୍ହଂ, ଭୋ ମାତୁ, ମୟି କୁଚ୍ଛିଗତେ କପିଟ୍ଠଫଲଦୋହଳୋ ଅହୋସି। ସା ଅଞ୍ଞଂ କପିଟ୍ଠହାରକଂ ଅଲଭମାନା ମଂୟେୱ ପେସେସି। ଅହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରଂ ୱିୟ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଉପରି ଖିପିଂ; ଅଥ ସାଖତୋ ସାଖଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ଫଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଓତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣିଂ ଆହରିତ୍ୱା ଓରୁୟ୍ହ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଫଲାନି ମାତୁୟା ଅଦାସିଂ; ତାନି ପନ ମହନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି ଚାଟିପ୍ପମାଣାନି। ତତୋ ମେ ମାତରା ଏକାସନେ ନିସିନ୍ନାୟ ସମସଟ୍ଠିଫଲାନି ଖାଦିତାନି। ମୟା ଏକୁଚ୍ଛଙ୍ଗେନ ଆନୀତଫଲେସୁ ସେସକାନି କୁଲସନ୍ତକେ ଗାମେ ଖୁଦ୍ଦକମହଲ୍ଲକାନଂ ଅହେସୁଂ। ଅମ୍ହାକଂ ଘରଂ ସୋଳସହତ୍ଥଂ, ସେସପରିକ୍ଖାରଭଣ୍ଡକଂ ଅପନେତ୍ୱା କପିଟ୍ଠଫଲେହେୱ ଯାୱ ଛଦନଂ ପୂରିତଂ। ତତୋ ଅତିରେକାନି ଗହେତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେ ରାସିଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ପବ୍ବତୋ ୱିୟ ଅହୋସି। କିଂ ଇଦିସଂ, ଭୋ ସକ୍କା, ସଦ୍ଦହିତୁନ୍ତି?

ଗାମିକମହଲ୍ଲକୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ କଥାପରିୟୋସାନେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଆହ – ''ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି ତାତା, ମହନ୍ତଂ ରଟ୍ଠଂ, ରଟ୍ଠମହନ୍ତତାୟ ସକ୍କା

ସଦ୍ଦହିତୁ’’ନ୍ତି। ଯଥା ଚ ତେନ, ଏୱଂ ସେସେହିପି ତଥାରୂପାସୁ ନିକ୍କାରଣକଥାସୁ କଥିତାସୁ ଆହ – ମୟ୍ହମ୍ପି ତାତା ସୁଣାଥ, ନ ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ କୁଲାନି, ଅମ୍ହାକମ୍ପି କୁଲଂ ମହାକୁଲଂ, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଅୱସେସଖେତ୍ତେହି କପ୍ପାସଖେତ୍ତଂ ମହନ୍ତତରଂ । ତସ୍ସ ଅନେକକରୀସସତସ୍ସ କପ୍ପାସଖେତ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଏକୋ କପ୍ପାସରୁକ୍ଖୋ ମହା ଅସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ସାଖା, ତାସୁ ଅୱସେସସାଖା ଫଲଂ ନ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ପାଚୀନସାଖାୟ ଏକମେୱ ମହାଚାଟିମତ୍ତଂ ଫଲଂ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଛ ଅଂସିୟୋ, ଛସୁ ଅଂସୀସୁ ଛ କପ୍ପାସପିଣ୍ଡିୟୋ ପୁପ୍ଫିତା। ଅହଂ ମସ୍ସୁଂ କାରେତ୍ୱା ନ୍ହାତୱିଲିତ୍ତୋ ଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତା କପ୍ପାସପିଣ୍ଡିୟୋ ପୁପ୍ଫିତା ଦିସ୍ୱା ଠିତକୋୱ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିଂ। ତା କପ୍ପାସପିଣ୍ଡିୟୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନା ଛ ଦାସା ଅହେସୁଂ। ତେ ସବ୍ବେ ମଂ ଏକକଂ ଓହାୟ ପଲାତା। ଏତ୍ତକେ ଅଦ୍ଧାନେ ତେ ନ ପସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜ ଦିଟ୍ଠା, ତୁମ୍ହେ ତେ ଛ ଜନା। ତ୍ୱଂ ନନ୍ଦୋ ନାମ, ତ୍ୱଂ ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ, ତ୍ୱଂ ୱଡ୍ଢମାନୋ ନାମ, ତ୍ୱଂ ଚିତ୍ତୋ ନାମ ତ୍ୱଂ ମଙ୍ଗଲୋ ନାମ, ତ୍ୱଂ ପୋଟ୍ଟିୟୋ ନାମାତି ୱତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ନିସିନ୍ନକେୟେୱ ଚୂଳାସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତେ ‘‘ନ ମୟଂ ଦାସା’’ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ଅଥ ନେ କଡ୍ଢନ୍ତୋ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ନେତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଦାସେ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି। ଏୱରୂପିଂ କଥଂ ତଥାଗତୋ ନ ଭାସତି।

ଦୁତିୟୱାଚା ଆମିସହେତୁଚାଟୁକମ୍ୟତାଦିୱସେନ ନାନପ୍ପକାରା ପରେସଂ ଥୋମନୱାଚା ଚେୱ, ଚୋରକଥଂ ରାଜକଥନ୍ତି ଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତା ତିରଚ୍ଛାନକଥା ଚ। ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ନ ଭାସତି। ତତିୟୱାଚା ଅରିୟସଚ୍ଚସନ୍ନିସ୍ସିତକଥା, ୟଂ ୱସ୍ସସତମ୍ପି ସୁଣନ୍ତା ପଣ୍ଡିତା ନେୱ ତିତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇତି ତଥାଗତୋ ନେୱ ସବ୍ବମ୍ପି ଅପ୍ପିୟୱାଚଂ ଭାସତି ନ ପିୟୱାଚଂ। ତତିୟଂ ତତିୟମେୱ ପନ ଭାସିତବ୍ବକାଲଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଭାସତି। ତତ୍ଥ ତତିୟଂ ଅପ୍ପିୟୱାଚଂ ସନ୍ଧାୟ ହେଟ୍ଠା ଦହରକୁମାରୌପମା ଆଗତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୮୭।ଉଦାହୁ ଠାନସୋୱେତନ୍ତି ଉଦାହୁ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକଞ୍ଞାଣେନ ତଙ୍ଖଣଂୟେୱ ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ସଞ୍ଞାତୋତି ଞାତୋ ପଞ୍ଞାତୋ ପାକଟୋ। ଧମ୍ମଧାତୂତି ଧମ୍ମସଭାୱୋ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ । ତଂ ଭଗୱତା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ହତ୍ଥଗତଂ ଭଗୱତୋ। ତସ୍ମା ସୋ ୟଂ ୟଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଠାନସୋୱ ପଟିଭାତୀତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅୟଂ ପନ ଧମ୍ମଦେସନା ନେୟ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପରିନିଟ୍ଠିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଅଭୟରାଜକୁମାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ବହୁୱେଦନୀୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ବହୁୱେଦନୀୟସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋ ଥପତୀତି ପଞ୍ଚକଙ୍ଗୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ୱାସିଫରସୁନିଖାଦନଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରକାଳସୁତ୍ତନାଳିସଙ୍ଖାତେହି ୱା ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୋତି ପଞ୍ଞାତୋ। ଥପତୀତି ୱଡ୍ଢକୀଜେଟ୍ଠକୋ। ଉଦାୟୀତି ପଣ୍ଡିତୌଦାୟିତ୍ଥେରୋ।

୮୯।ପରିୟାୟନ୍ତି କାରଣଂ। ଦ୍ୱେପାନନ୍ଦାତି ଦ୍ୱେପି, ଆନନ୍ଦ। ପରିୟାୟେନାତି କାରଣେନ। ଏତ୍ଥ ଚ କାୟିକଚେତସିକୱସେନ ଦ୍ୱେ ୱେଦିତବ୍ବା। ସୁଖାଦିୱସେନ ତିସ୍ସୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱସେନ ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିୟାଦିକା ପଞ୍ଚ, ଦ୍ୱାରୱସେନ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜାଦିକା ଛ, ଉପୱିଚାରୱସେନ ‘‘ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିୟଂ ରୂପଂ ଉପୱିଚରତୀ’’ତିଆଦିକା ଅଟ୍ଠାରସ, ଛ ଗେହସ୍ସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି, ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି, ଛ ଗେହସ୍ସିତାନି ଦୋମନସ୍ସାନି, ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ଦୋମନସ୍ସାନି, ଛ ଗେହସ୍ସିତା ଉପେକ୍ଖା, ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାତି ଏୱଂ ଛତ୍ତିଂସ, ତା ଅତୀତେ ଛତ୍ତିଂସ, ଅନାଗତେ ଛତ୍ତିଂସ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଛତ୍ତିଂସାତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠୱେଦନାସତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୯୦।ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ଆନନ୍ଦ, କାମଗୁଣାତି ଅୟଂ ପାଟିଏକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ନ କେୱଲମ୍ପି ଦ୍ୱେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୱେଦନା ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତା, ପରିୟାୟେନ ଏକାପି ୱେଦନା କଥିତା। ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚକଙ୍ଗସ୍ସ ଥପତିନୋ ୱାଦଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ଅଭିକ୍କନ୍ତତରନ୍ତି ସୁନ୍ଦରତରଂ। ପଣୀତତରନ୍ତି ଅତପ୍ପକତରଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା, ସାପି ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ପଣୀତଟ୍ଠେନ ଚ ସୁଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଛ ଗେହସ୍ସିତାନି ସୁଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତାନି। ନିରୋଧୋ ଅୱେଦୟିତସୁଖୱସେନ ସୁଖଂ ନାମ ଜାତୋ। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୱସେନ ହି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିୱସେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱେଦୟିତସୁଖଂ ନାମ। ନିରୋଧୋ ଅୱେଦୟିତସୁଖଂ ନାମ। ଇତି ୱେଦୟିତସୁଖଂ ୱା ହୋତୁ ଅୱେଦୟିତସୁଖଂ ୱା, ତଂ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଭାୱସଙ୍ଖାତେନ ସୁଖଟ୍ଠେନ ଏକନ୍ତସୁଖମେୱ ଜାତଂ।

୯୧।ଯତ୍ଥଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ। ସୁଖଂ ଉପଲବ୍ଭତୀତି ୱେଦଯିତସୁଖଂ ୱା ଅୱେଦଯିତସୁଖଂ ୱା ଉପଲବ୍ଭତି। ତଂ ତଂ ତଥାଗତୋ ସୁଖସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି ତଂ ସବ୍ବଂ ତଥାଗତୋ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଭାୱଂ ସୁଖସ୍ମିଂଯେୱ ପଞ୍ଞପେତୀତି। ଇଧ ଭଗୱା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନେୱ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ବହୁୱେଦନୀଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚାରିକନ୍ତି ଅତୁରିତଚାରିକଂ।

୯୩।ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ ଗହପତଯୋତି କସ୍ମା ଆହ? ସୋ କିର ଗାମୋ ଅଟୱିଦ୍ୱାରେ ନିୱିଟ୍ଠୋ। ନାନାୱିଧା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିୱସଂ ମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଯଂ ତଂ ଗାମଂ ୱାସତ୍ଥାଯ ଉପେନ୍ତି, ତେସଂ ତେ ମନୁସ୍ସା ମଞ୍ଚପୀଠାନି ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ପାଦେ ମକ୍ଖେତ୍ୱା କପ୍ପିଯପାନକାନି ଦତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେନ୍ତି। ତେ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମନ୍ତଯମାନା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ''ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ ଗହପତଯୋ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସନଂ ଗହିତ''ନ୍ତି? ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେତି। ''ଗହପତଯୋ ୱିନା ଦସ୍ସନେନ ଲୋକୋ ନ ନିଯ୍ୟାତି, ଏକଂ ଦସ୍ସନଂ ରୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ଦସ୍ସନଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତା। ଅପରଦିୱସେ ଅଞ୍ଞେ ଆଗତା। ତେପି ତଥେୱ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତେ ତେସଂ ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିମେସୁ ଦିୱସେସୁ ତୁମ୍ହାଦିସା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା 'ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ'ତି ଅମ୍ହେ ଇଦଂ ଦସ୍ସନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଗତା''ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ''ତେ ବାଲା କିଂ ଜାନନ୍ତି? 'ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ଅଯଂ ଲୋକୋ'ତି ଉଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଏୱଂ ତେପି ଉଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତା। ଏତେନୁପାଯେନ ଅଞ୍ଞେ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଂ, ଅଞ୍ଞେ ଅନ୍ତାନନ୍ତଂ , ଅଞ୍ଞେ ଅମରାୱିକ୍ଖେପନ୍ତି ଏୱଂ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସୁଂ। ତେ ପନ ଏକଦିଟ୍ଠିଯମ୍ପି ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସବ୍ବପଚ୍ଛା ଭଗୱା ଅଗମାସି। ସୋ ତେସଂ ହିତତ୍ଥାଯ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ ଗହପତଯୋ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆକାରୱତୀତି କାରଣୱତୀ ସହେତୁକା। ଅପଣ୍ଣକୋତି ଅୱିରଦ୍ଧୋ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝଗାମୀ ଏକଂସଗାହିକୋ।

୯୪।ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦି ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ହେଟ୍ଠା ସାଲେଯ୍ୟକସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତା। ତଥା ତବ୍ବିପଚ୍ଚନୀକଭୂତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି।

୯୫।ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସନ୍ତି ଯୋ ନେସଂ ଅକୁସଲତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱେ ଆନିସଂସୋ, ଯୋ ଚ ୱୋଦାନପକ୍ଖୋ ୱିସୁଦ୍ଧିପକ୍ଖୋ, ତଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଅଭୂତଧମ୍ମସଞ୍ଞାପନା । ଅତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତୀତି ଠପେତ୍ୱା ମଂ କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନୋ ଦସ୍ସନଂ ପରେ ଗଣ୍ହାପେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ତାନଂ ଉକ୍ଖିପତି। ପରଂ ୱମ୍ଭେତୀତି ଏତ୍ତକେସୁ ଜନେସୁ ଏକୋପି ଅତ୍ତନୋ ଦସ୍ସନଂ ପରେ ଗଣ୍ହାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଏୱଂ ପରଂ ହେଟ୍ଠା ଖିପତି। ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନାତି ପୁବ୍ବେ ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସେୱ ସୁସୀଲ୍ୟଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ। ଏୱମସ୍ସିମେତି ଏୱଂ ଅସ୍ସ ଇମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ସତ୍ତ। ଅପରାପରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନ ପନ ତେଯେୱ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯା ଅନେକେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ନାମ।

ତତ୍ରାତି ତାସୁ ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଲଦ୍ଧୀସୁ। କଲିଗ୍ଗହୋତି ପରାଜଯଗ୍ଗାହୋ। ଦୁସ୍ସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋତି ଦୁଗ୍ଗହିତୋ ଦୁପ୍ପରାମଟ୍ଠୋ। ଏକଂସଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଏକନ୍ତଂ ଏକକୋଟ୍ଠାସଂ ସକୱାଦମେୱ ଫରିତ୍ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ''ସଚେ ଖୋ ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ''ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେଯେୱ ସୋତ୍ଥିଭାୱାୱହୋ ହୋତି। ରିଞ୍ଚତୀତି ୱଜ୍ଜେତି।

୯୬।ସଦ୍ଧମ୍ମସଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଭୂତଧମ୍ମସଞ୍ଞାପନା।

କଟଗ୍ଗହୋତି ଜଯଗ୍ଗାହୋ। ସୁସମତ୍ତୋ ସମାଦିନ୍ନୋତି ସୁଗ୍ଗହିତୋ ସୁପରାମଟ୍ଠୋ। ଉଭଯଂସଂଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଉଭଯନ୍ତଂ ଉଭଯକୋଟ୍ଠାସଂ ସକୱାଦଂ ପରୱାଦଞ୍ଚ ଫରିତ୍ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ''ସଚେ ଖୋ ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ''ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ''ସଚେ ଖୋ ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ''ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସୋତ୍ଥିଭାୱାୱହୋ ହୋତି। ପରତୋପି ଏକଂସୌଭଯଂସେସୁ ଇମିନାୱ ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୯୭।କରୋତୋତି ସହତ୍ଥା କରୋନ୍ତସ୍ସ। କାରଯତୋତି ଆଣତ୍ତିଯା କାରେନ୍ତସ୍ସ। ଛିନ୍ଦତୋତି ପରେସଂ ହତ୍ଥାଦୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ। ପଚତୋତି ଦଣ୍ଡେନ ପୀଳେନ୍ତସ୍ସ ୱା ତଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ୱା। ସୋଚଯତୋତି ପରସ୍ସ ଭଣ୍ଡହରଣାଦୀହି ସୋକଂ ସଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସପି ପରେହି କାରେନ୍ତସ୍ସପି। କିଲମତୋତି

ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦ-ବନ୍ଧନାଗାରପ୍ପୱେସନାଦୀହି ସୟଂ କିଲମନ୍ତସ୍ସାପି ପରେହି କିଲମାପେନ୍ତସ୍ସାପି। ଫନ୍ଦତୋ ଫନ୍ଦାପୟତୋତି ପରଂ ଫନ୍ଦନ୍ତଂ ଫନ୍ଦନକାଲେ ସୟମ୍ପି ଫନ୍ଦତୋ ପରମ୍ପି ଫନ୍ଦାପୟତୋ। ପାଣମତିପାତୟତୋତି ପାଣଂ ହନନ୍ତସ୍ସପି ହନାପେନ୍ତସ୍ସପି। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ କରଣକାରାପନୱସେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସନ୍ଧିନ୍ତି ଘରସନ୍ଧିଂ। ନିଲ୍ଲୋପନ୍ତି ମହାୱିଲୋପଂ। ଏକାଗାରିକନ୍ତି ଏକମେୱ ଘରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପନଂ। ପରିପନ୍ଥେତିଟ୍ଠତୋତି ଆଗତାଗତାନଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନତ୍ଥଂ ମଗ୍ଗେ ତିଟ୍ଠତୋ। କରୋତୋ ନ କରୀୟତି ପାପନ୍ତି ୟଂକିଞ୍ଚି ପାପଂ କରୋମୀତି ସଞ୍ଞାୟ କରୋତୋପି ପାପଂ ନ କରୀୟତି, ନତ୍ଥି ପାପଂ। ସତ୍ତା ପନ କରୋମାତି ଏୱଂସଞ୍ଞିନୋ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୁରପରିୟନ୍ତେନାତି ଖୁରନେମିନା, ଖୁରଧାରସଦିସପରିୟନ୍ତେନ ୱା। ଏକଂ ମଂସଖଲନ୍ତି ଏକଂ ମଂସରାସିଂ। ପୁଞ୍ଜନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ତତୋନିଦାନନ୍ତି ଏକମଂସଖଲକରଣନିଦାନଂ। ଦକ୍ଖିଣତୀରେ ମନୁସ୍ସା କକ୍ଖଳା ଦାରୁଣା, ତେ ସନ୍ଧାୟ ହନନ୍ତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଉତ୍ତରତୀରେ ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ପସନ୍ନା ବୁଦ୍ଧମାମକା ଧମ୍ମମାମକା ସଙ୍ଘମାମକା, ତେ ସନ୍ଧାୟ ଦଦନ୍ତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ୟଜନ୍ତୋତି ମହାୟାଗଂ କରୋନ୍ତୋ। ଦମେନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମେନ ଉପୋସଥକମ୍ମେନ। ସଂୟମେନାତି ସୀଲସଂୟମେନ। ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନାତି ସଚ୍ଚୱଚନେନ। ଆଗମୋତି ଆଗମନଂ, ପୱତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବଥାପି ପାପପୁଞ୍ଞାନଂ କିରିୟମେୱ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋପି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରିମୱାରେ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ।

୧୦୦।ନତ୍ଥି ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚୟୋ ହେତୁୱେୱଚନଂ। ଉଭୟେନାପି ୱିଜ୍ଜମାନକମେୱ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତାଦିସଂକିଲେସପଚ୍ଚୟଂ କାୟସୁଚରିତାଦିୱିସୁଦ୍ଧିପଚ୍ଚୟଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି। ନତ୍ଥିବଲଂ, ନତ୍ଥି ୱୀରିୟଂ, ନତ୍ଥି ପୁରିସଥାମୋ, ନତ୍ଥି ପୁରିସପରକ୍କମୋତି ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସିତୁଂ ୱା ୱିସୁଜ୍ଝିତୁଂ ୱା ବଲଂ ୱା ୱୀରିୟଂ ୱା ପୁରିସେନ କାତବ୍ବୋ ନାମ ପୁରିସଥାମୋ ୱା ପୁରିସପରକ୍କମୋ ୱା ନତ୍ଥି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତାତି ଓଟ୍ଠଗୋଣଗଦ୍ରଭାଦୟୋ ଅନୱସେସେ ନିଦସ୍ସେନ୍ତି। ସବ୍ବେ ପାଣାତି ଏକିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ପାଣୋ ଦ୍ୱିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ପାଣୋତି ଆଦିୱସେନ ୱଦନ୍ତି। ସବ୍ବେ ଭୂତାତି ଅଣ୍ଡକୋସୱତ୍ଥିକୋସେସୁ ଭୂତେ ସନ୍ଧାୟ ୱଦନ୍ତି। ସବ୍ବେ ଜୀୱାତି ସାଲିୟୱଗୋଧୁମାଦୟୋ ସନ୍ଧାୟ ୱଦନ୍ତି। ତେସୁ ହେତେ ୱିରୁହନଭାୱେନ ଜୀୱସଞ୍ଞିନୋ। ଅୱସା ଅବଲା ଅୱୀରିୟାତି ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସୋ ୱା ବଲଂ ୱା ୱୀରିୟଂ ୱା ନତ୍ଥି। ନିୟତିସଙ୍ଗତିଭାୱପରିଣତାତି ଏତ୍ଥ ନିୟତୀତି ନିୟତତା। ସଙ୍ଗତୀତି ଛନ୍ନଂ ଅଭିଜାତୀନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗମନଂ। ଭାୱୋତି ସଭାୱୋୟେୱ। ଏୱଂ ନିୟତିୟା ଚ ସଙ୍ଗତିୟା ଚ ଭାୱେନ ଚ ପରିଣତା ନାନପ୍ପକାରତଂ ପତ୍ତା। ୟେନ ହି ୟଥା ଭୱିତବ୍ବଂ, ସୋ ତଥେୱ ଭୱତି। ୟେନ ନୋ ଭୱିତବ୍ବଂ, ସୋ ନ ଭୱତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଛସ୍ୱେୱାଭିଜାତୀସୂତି ଛସୁ ଏୱ ଅଭିଜାତୀସୁ ଠତ୍ୱା ସୁଖଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ସୁଖଦୁକ୍ଖଭୂମି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଛ ଅଭିଜାତିୟୋ ନାମ କଣ୍ହାଭିଜାତି ନୀଲାଭିଜାତି ଲୋହିତାଭିଜାତି ହଲିଦ୍ଦାଭିଜାତି ସୁକ୍କାଭିଜାତି ପରମସୁକ୍କାଭିଜାତୀତି। ତତ୍ଥ ସାକୁଣିକୋ ସୂକରିକୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ମଚ୍ଛଘାତକୋ ଚୋରୋ ଚୋରଘାତକୋ, ୟେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା, ଅୟଂ କଣ୍ହାଭିଜାତି ନାମ। ଭିକ୍ଖୂ ନୀଲାଭିଜାତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତେ କିର ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚୟେସୁ କଣ୍ଟକେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ''ଭିକ୍ଖୂ ଚ କଣ୍ଟକୱୁତ୍ତିନୋ''ତି ଅୟଞ୍ହି ନେସଂ ପାଳିୟେୱ। ଅଥ ୱା କଣ୍ଟକୱୁତ୍ତିକା ଏୱଂ ନାମ ଏକେ ପବ୍ବଜିତାତି ୱଦନ୍ତି। ''ସମଣକଣ୍ଟକୱୁତ୍ତିକା''ତିପି ହି ନେସଂ ପାଳି। ଲୋହିତାଭିଜାତି ନାମ ନିଗଣ୍ଠା ଏକସାଟକାତି ୱଦନ୍ତି। ଇମେ କିର ପୁରିମେହି ଦ୍ୱୀହି ପଣ୍ଡରତରା। ଗିହୀ ଅଚେଲକସାୱକା ହଲିଦ୍ଦାଭିଜାତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଇତି ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚୟଦାୟକେ ନିଗଣ୍ଠେହିପି ଜେଟ୍ଠକତରେ କରୋନ୍ତି। ନନ୍ଦୋ, ୱଚ୍ଛୋ, ସଙ୍କିଚ୍ଚୋ, ଅୟଂ ସୁକ୍କାଭିଜାତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତେ କିର ପୁରିମେହି ଚତୂହି ପଣ୍ଡରତରା। ଆଜୀୱକେ ପନ ପରମସୁକ୍କାଭିଜାତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତେ କିର ସବ୍ବେହି ପଣ୍ଡରତରା।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ପଠମଂ ସାକୁଣିକାଦୟୋୱ ହୋନ୍ତି, ତତୋ ୱିସୁଜ୍ଝମାନା ସକ୍ୟସମଣା ହୋନ୍ତି, ତତୋ ୱିସୁଜ୍ଝମାନା ନିଗଣ୍ଠା, ତତୋ ଆଜୀୱକସାୱକା, ତତୋ ନନ୍ଦାଦୟୋ, ତତୋ ଆଜୀୱକାତି ଅୟମେତେସଂ ଲଦ୍ଧି। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତପଚ୍ଚନୀକେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସମିଧାପି ପୁରିମୱାରେ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ।

ଇମାସୁ ପନ ତୀସୁ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ନତ୍ଥିକଦିଟ୍ଠି ୱିପାକଂ ପଟିବାହତି, ଅକିରିୟଦିଟ୍ଠି କମ୍ମଂ ପଟିବାହତି, ଅହେତୁକଦିଟ୍ଠି ଉଭୟମ୍ପି ପଟିବାହତି। ତତ୍ଥ କମ୍ମଂ ପଟିବାହନ୍ତେନାପି ୱିପାକୋ ପଟିବାହିତୋ ହୋତି, ୱିପାକଂ ପଟିବାହନ୍ତେନାପି କମ୍ମଂ ପଟିବାହିତଂ। ଇତି ସବ୍ବେପେତେ ଅତ୍ଥତୋ ଉଭୟପଟିବାହକା ନତ୍ଥିକୱାଦା ଚେୱ ଅହେତୁକୱାଦା ଅକିରିୟୱାଦା ଚ ହୋନ୍ତି। ୟେ ପନ ତେସଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନା ସଜ୍ଝାୟନ୍ତି ୱୀମଂସନ୍ତି, ତେସଂ – ''ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ ନତ୍ଥି ୟିଟ୍ଠଂ, କରୋତୋ ନ କରିୟତି ପାପଂ, ନତ୍ଥି ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ''ତି ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ମିଚ୍ଛାସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି , ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ଜୱନାନି ଜୱନ୍ତି, ପଠମଜୱନେ ସତେକିଚ୍ଛା ହୋନ୍ତି, ତଥା ଦୁତିୟାଦୀସୁ। ସତ୍ତମେ ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ଅତେକିଚ୍ଛା ଅନିୱତ୍ତିନୋ

ଅରିଟ୍ଠକଣ୍ଟକସଦିସା।

ତତ୍ଥ କୋଚି ଏକଂ ଦସ୍ସନଂ ଓକ୍କମତି, କୋଚି ଦ୍ୱେ, କୋଚି ତୀଣିପି, ଏକସ୍ମିଂ ଓକ୍କନ୍ତେପି ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ ଓକ୍କନ୍ତେସୁପି ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋଓ ହୋତି, ପତ୍ତୋ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚେୱ ମୋକ୍ଖମଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚ, ଅଭବ୍ବୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗମ୍ପି ଗନ୍ତୁଂ, ପଗେୱ ମୋକ୍ଖଂ। ୱଟ୍ଟଖାଣୁ ନାମେସ ସତ୍ତୋ ପଥୱୀଗୋପକୋ। କିଂ ପନେସ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିଯତୋ ହୋତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପୀତି? ଏକସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ନିଯତୋ, ଆସେୱନୱସେନ ପନ ଭୱନ୍ତରେପି ତଂ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ରୋଚେତିଯେୱ। ଏୱରୂପସ୍ସ ହି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭୱତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

ତସ୍ମା ଅକଲ୍ଯାଣଜନଂ, ଆସୀୱିସମିୱୋରଗଂ;

ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଭୂତିକାମୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋତି।

୧୦୩।ନତ୍ଥି ସଞ୍ଞସୋ ଆରୁପ୍ପାତି ଅରୂପବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ନାମ ସବ୍ବାକାରେନ ନତ୍ଥି। ମନୋମଯାତି ଝାନଚିତ୍ତମଯା। ସଞ୍ଞାମଯାତି ଅରୂପଜ୍ଝାନସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଞାମଯା। ରୂପାନଂଯେୱ ନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଅଯଂ ଲାଭୀ ୱା ହୋତି ତକ୍କୀ ୱା। ଲାଭୀ ନାମ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଲାଭୀ। ତସ୍ସ ରୂପାୱଚରେ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି, ଅରୂପାୱଚରଲୋକେ ଅତ୍ଥି । ସୋ – ''ଅହଂ ଆରୁପ୍ପା ଅତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତାନମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତାନମ୍ପି ସୁଣାମି, ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀତି ପନ ନ ଜାନାମି। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ପଦଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି। ସଚେ ଆରୁପ୍ପା ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି, ସଚେ ନତ୍ଥି, ରୂପାୱଚରବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି। ଏୱଂ ମେ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ଅପଣ୍ଣକୋୱ ଅୱିରଦ୍ଧୋୱ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତଥା ପଟିପଜ୍ଜତି। ତକ୍କୀ ପନ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧଜ୍ଝାନୋ, ତସ୍ସାପି ରୂପଜ୍ଝାନେ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି, ଅରୂପଲୋକେ ପନ ଅତ୍ଥି। ସୋ – ''ଅହଂ ଆରୁପ୍ପା ଅତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତାନମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତାନମ୍ପି ସୁଣାମି, ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀତି ପନ ନ ଜାନାମି। କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ପଦଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମି। ସଚେ ଆରୁପ୍ପା ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି। ସଚେ ନତ୍ଥି, ରୂପାୱଚରବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି। ଏୱଂ ମେ ଅପଣ୍ଣକୋ ଧମ୍ମୋ ଅପଣ୍ଣକୋୱ ଅୱିରଦ୍ଧୋୱ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତଥା ପଟିପଜ୍ଜତି।

୧୦୪।ଭୱନିରୋଧୋତି ନିବ୍ବାନଂ। ସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେତି ରାଗୱସେନ ୱଟ୍ଟେ ରଜ୍ଜନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ସଂଯୋଗାଯାତି ତଣ୍ହାୱସେନ ସଂଯୋଜନତ୍ଥାଯ। ଅଭିନନ୍ଦନାଯାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅଭିନନ୍ଦନାଯ। ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଅଯମ୍ପି ଲାଭୀ ୱା ହୋତି ତକ୍କୀ ୱା। ଲାଭୀ ନାମ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭୀ। ତସ୍ସ ଆରୁପ୍ପେ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି, ନିବ୍ବାନେ ଅତ୍ଥି। ସୋ – ''ଅହଂ ନିରୋଧୋ ଅତ୍ଥୀତିପି ନତ୍ଥୀତିପି ସୁଣାମି, ସଯଂ ନ ଜାନାମି। ସମାପତ୍ତିଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେସ୍ସାମି। ସଚେ ନିରୋଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି। ନୋ ଚେ ଭୱିସ୍ସତି, ଆରୁପ୍ପେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତି। ତକ୍କୀ ପନ ଏକସମାପତ୍ତିଯାପି ନ ଲାଭୀ, ଆରୁପ୍ପେ ପନସ୍ସ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି, ଭୱନିରୋଧେ ଅତ୍ଥି। ସୋ – ''ଅହଂ ନିରୋଧୋ ଅତ୍ଥୀତିପି ନତ୍ଥୀତିପି ସୁଣାମି, ସଯଂ ନ ଜାନାମି, କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିପଦଟ୍ଠାନଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେସ୍ସାମି। ସଚେ ନିରୋଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି। ନୋ ଚେ ଭୱିସ୍ସତି, ଆରୁପ୍ପେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତି। ଏତ୍ଥାହ – ''ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦୀନି ତାୱ ଅପଣ୍ଣକାନି ଭୱନ୍ତୁ, ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦୀନି ପନ କଥଂ ଅପଣ୍ଣକାନୀ''ତି। ଗହଣୱସେନ। ତାନି ହି ଅପଣ୍ଣକଂ ଅପଣ୍ଣକନ୍ତି ଏୱଂ ଗହିତତ୍ତା ଅପଣ୍ଣକାନି ନାମ ଜାତାନି।

୧୦୫।ଚତ୍ତାରୋମେତି ଅଯଂ ପାଟିଏକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ନତ୍ଥିକୱାଦୋ, ଅହେତୁକୱାଦୋ ଅକିରିଯୱାଦୋ, ଆରୁପ୍ପା ନତ୍ଥି ନିରୋଧୋ ନତ୍ଥୀତି ଏୱଂୱାଦିନୋ ଚ ଦ୍ୱେତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲା ହେଟ୍ଠା ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲାୱ ହୋନ୍ତି। ଅତ୍ଥିକୱାଦାଦଯୋ ପଞ୍ଚ ଏକୋ ଚତୁତ୍ଥପୁଗ୍ଗଲୋୱ ହୋତି। ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଭଗୱା ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ଥତୋ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଠମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଭିକ୍ଖୁୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାୟଂ ୱିହରତୀତି ୱେଳୁୱନୱିହାରସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ପଧାନଘରସଙ୍ଖେପେ ୱିୱେକକାମାନଂ ୱସନତ୍ଥାୟ କତେ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାତି ଏୱଂନାମକେ ପାସାଦେ ପୱିୱେକଂ ବ୍ରୂହୟନ୍ତୋ ୱିହରତି। କଣ୍ଡକୋ ନାମ ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତିଖିଣୋୱ ହୋତି, ଏୱମେୱଂ ଅୟମ୍ପି ଆୟସ୍ମା ସତ୍ତୱସ୍ସିକସାମଣେରକାଲେୟେୱ ପୱିୱେକଂ ବ୍ରୂହୟମାନୋ ତତ୍ଥ ୱିହାସି। ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ। ଆସନନ୍ତି ପକତିପଞ୍ଞତ୍ତମେୱେତ୍ଥ ଆସନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଠପେସି। ଉଦକାଧାନେତି ଉଦକଭାଜନେ। ‘‘ଉଦକଟ୍ଠାନେ’’ତିପି ପାଠୋ।

ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ରାହୁଲଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଓୱାଦଦାନତ୍ଥଂ ଆମନ୍ତେସି। ଭଗୱତା ହି ରାହୁଲତ୍ଥେରସ୍ସ ସମ୍ବହୁଲା ଧମ୍ମଦେସନା କତା। ସାମଣେରପଞ୍ହଂ ଥେରସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ରାହୁଲସଂୟୁତ୍ତଂ ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ଚୂଳରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତମିଦଂ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତନ୍ତି।

ଅୟଞ୍ହି ଆୟସ୍ମା ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଚୀୱରକଣ୍ଣେ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଦାୟଜ୍ଜଂ ମେ ସମଣ ଦେହୀ’’ତି ଦାୟଜ୍ଜଂ ଯାଚମାନୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମସେନାପତିସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜିତୋ। ଅଥ ଭଗୱା ଦହରକୁମାରା ନାମ ଯୁତ୍ତାୟୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତି, ଓୱାଦମସ୍ସ ଦେମୀତି ରାହୁଲକୁମାରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସାମଣେରେନ ନାମ, ରାହୁଲ, ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତ୍ୱଂ କଥୟମାନୋ ଏୱରୂପଂ କଥଂ କଥେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ସବ୍ବବୁଦ୍ଧେହି ଅୱିଜହିତଂ ଦସପୁଚ୍ଛଂ ପଞ୍ଚପଣ୍ଣାସୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ – ‘‘ଏକୋ ପଞ୍ହୋ ଏକୋ ଉଦ୍ଦେସୋ ଏକଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଦ୍ୱେ ପଞ୍ହା…ପେ… ଦସ ପଞ୍ହା ଦସ ଉଦ୍ଦେସା ଦସ ୱେୟ୍ୟାକରଣାତି। ଏକଂ ନାମ କିଂ? ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା…ପେ… ଦସ ନାମ କିଂ? ଦସହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରହାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ଖୁ॰ ପା॰ ୪।୧୦) ଇମଂ ସାମଣେରପଞ୍ହଂ କଥେସି। ପୁନ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଦହରକୁମାରା ନାମ ପିୟମୁସାୱାଦା ହୋନ୍ତି, ଅଦିଟ୍ଠମେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ଅମ୍ହେହି, ଦିଟ୍ଠମେୱ ନ ଦିଟ୍ଠଂ ଅମ୍ହେହୀତି ୱଦନ୍ତି ଓୱାଦମସ୍ସ ଦେମୀ’’ତି ଅକ୍ଖୀହି ଓଲୋକେତ୍ୱାପି ସୁଖସଞ୍ଜାନନତ୍ଥଂ ପଠମମେୱ ଚତସ୍ସୋ ଉଦକାଧାନୂପମାୟୋ , ତତୋ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିଉପମାୟୋ ଏକଂ ଆଦାସୂପମଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ଚତୂସୁ ପନ ପଚ୍ଚୟେସୁ ତଣ୍ହାୱିୱଟ୍ଟନଂ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୁପନିସ୍ସୟସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ରାହୁଲସୁତ୍ତଂ (ସୁ॰ ନି॰ ରାହୁଲସୁତ୍ତ) କଥେସି। ଆଗତାଗତଟ୍ଠାନେ ଭୱେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ନ କତ୍ତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ରାହୁଲସଂୟୁତ୍ତଂ (ସଂ॰ ନି॰ ୨।୧୮୮ ଆଦୟୋ) କଥେସି। ‘‘ଅହଂ ସୋଭାମି, ମମ ୱଣ୍ଣାୟତନଂ ପସନ୍ନ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିସ୍ସାୟ ଗେହସ୍ସିତଛନ୍ଦରାଗୋ ନ କତ୍ତବ୍ବୋତି ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ରାହୁଲସୁତ୍ତଂ ଇମସ୍ମିଂ ନାମ କାଲେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତଞ୍ହି ଅଭିଣ୍ହୋୱାଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ରାହୁଲସଂୟୁତ୍ତଂ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ଅୱସ୍ସିକଭିକ୍ଖୁକାଲା ୱୁତ୍ତଂ। ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାରସ ୱସ୍ସସାମଣେରକାଲେ ୱୁତ୍ତଂ। ଚୂଳରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ଅୱସ୍ସିକଭିକ୍ଖୁକାଲେ ୱୁତ୍ତଂ। କୁମାରକପଞ୍ହଞ୍ଚ ଇଦଞ୍ଚ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ସତ୍ତୱସ୍ସିକସାମଣେରକାଲେ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସୁ ରାହୁଲସୁତ୍ତଂ ଅଭିଣ୍ହୋୱାଦତ୍ଥଂ, ରାହୁଲସଂୟୁତ୍ତଂ, ଥେରସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାଗବ୍ଭଗହଣତ୍ଥଂ, ମହାରାହୁଲୋୱାଦଂ ଗେହସ୍ସିତଛନ୍ଦରାଗୱିନୋଦନତ୍ଥଂ, ଚୂଳରାହୁଲୋୱାଦଂ ଥେରସ୍ସ ପଞ୍ଚଦସ-ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀୟ-ଧମ୍ମପରିପାକକାଲେ ଅରହତ୍ତଗାହାପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ସନ୍ଧାୟ ରାହୁଲତ୍ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଇଦମାହ –

‘‘କିକୀୱ ବୀଜଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଚାମରୀ ୱାଲମୁତ୍ତମଂ;

ନିପକୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ମମଂ ରକ୍ଖି ତଥାଗତୋ’’ତି। (ଅପ॰ ୧।୨।୮୩);

ସାମଣେରପଞ୍ହଂ ଅୟୁତ୍ତୱଚନପହାନତ୍ଥଂ, ଇଦଂ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦସ୍ସ ଅକରଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ପସ୍ସସି ନୋତି ପସ୍ସସି ନୁ। ପରିତ୍ତନ୍ତି ଥୋକଂ। ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ସମଣଧମ୍ମୋ। ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଅଧୋମୁଖଂ କତ୍ୱା। ଉକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଉତ୍ତାନଂ କତ୍ୱା।

୧୦୮।ସେୟ୍ୟଥାପି, ରାହୁଲ, ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋତି ଅୟଂ ଉପମା ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ସଂୱରରହିତସ୍ସ ଓପମ୍ମଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ଈସାଦନ୍ତୋତି

ରଥୀସାସଦିସଦନ୍ତୋ । ଉରୁଳ୍ହୱାତି ଅଭିୱଡ୍ଢିତୋ ଆରୋହସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅଭିଜାତୋତି ସୁଜାତୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ। ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋତି ସଙ୍ଗାମଂ ଓତିଣ୍ଣପୁବ୍ବୋ। କମ୍ମଂ କରୋତୀତି ଆଗତାଗତେ ପଓଚ୍ଛେନ୍ତୋ ଘାତେତି। ପୁରତ୍ଥିମକାଯାଦୀସୁ ପନ ପୁରତ୍ଥିମକାଯେନ ତାୱ ପଟିସେନାଯ ଫଲକକୋଟ୍ଟକମୁଣ୍ଡପାକାରାଦଯୋ ପାତେତି, ତଥା ପଚ୍ଛିମକାଯେନ। ସୀସେନ କମ୍ମଂ ନାମ ନିଯମେତ୍ୱା ଏତଂ ପଦେସଂ ମଦ୍ଦିସ୍ସାମୀତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେତି, ଏତ୍ତକେନ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଦ୍ୱେଧା ଭିଜ୍ଜତି। କଣ୍ଣେହି କମ୍ମଂ ନାମ ଆଗତାଗତେ ସରେ କଣ୍ଣେହି ପହରିତ୍ୱା ପାତନଂ। ଦନ୍ତେହି କମ୍ମଂ ନାମ ପଟିହତ୍ଥିଅସ୍ସହତ୍ଥାରୋହଅସ୍ସାରୋହପଦାଦୀନଂ ୱିଜ୍ଝନଂ। ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନ କମ୍ମଂ ନାମ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ବନ୍ଧାଯ ଦୀଘାସିଲଟ୍ଠିଯା ୱା ଅଯମୁସଲେନ ୱା ଛେଦନଭେଦନଂ। ରକ୍ଖତେୱ ସୋଣ୍ଡନ୍ତି ସୋଣ୍ଡଂ ପନ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରକ୍ଖତି।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ କରଣେ। ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ଅନିସ୍ସଟ୍ଠଂ, ପରେସଂ ଜଯଂ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ପରାଜଯଂ ପସ୍ସୀତି ମଞ୍ଞତି। ସୋଣ୍ଡାଯପି କମ୍ମଂ କରୋତୀତି ଅଯମୁଗ୍ଗରଂ ୱା ଖଦିରମୁସଲଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥଟ୍ଠାନଂ ମଦ୍ଦତି। ପରିଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଂ, ଇଦାନି ହତ୍ଥିଯୋଧାଦୀସୁ ନ କୁତୋଚି ଭାଯତି, ଅମ୍ହାକଂ ଜଯଂ ପରେସଞ୍ଚ ପରାଜଯଂ ପସ୍ସୀତି ମଞ୍ଞତି। ନାହଂ ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ପାପନ୍ତି ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟାଦିଆପତ୍ତିୱୀତିକ୍କମେ ୱା ମାତୁଘାତକାଦିକମ୍ମେସୁ ୱା କିଞ୍ଚି ପାପଂ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତିହ ତେତି ଯସ୍ମା ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦିନୋ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ପାପଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତଯା ହସାଯପି ଦୱକମ୍ପତାଯପି ମୁସା ନ ଭଣିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତ୍ଥୋତି ଓଲୋକନତ୍ଥୋ, ଯଂ ମୁଖେ ୱଜ୍ଜଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଓଲୋକେତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା।

୧୦୯।ସସକ୍କଂ ନ କରଣୀଯନ୍ତି ଏକଂସେନେୱ ନ କାତବ୍ବଂ। ପଟିସଂହରେଯ୍ୟାସୀତି ନିୱତ୍ତେଯ୍ୟାସି ମା କରେଯ୍ୟାସି। ଅନୁପଦଜ୍ଜେଯ୍ୟାସୀତି ଅନୁପଦେଯ୍ୟାସି ଉପତ୍ଥମ୍ଭେଯ୍ୟାସି ପୁନପ୍ପୁନଂ କରେଯ୍ୟାସି। ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖୀତି ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱଞ୍ଚ ସିକ୍ଖମାନୋ।

୧୧୧।ଅଟ୍ଟୀଯିତବ୍ବନ୍ତି ଅଟ୍ଟେନ ପୀଳିତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ହରାଯିତବ୍ବନ୍ତି ଲଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଜିଗୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଗୂଥଂ ଦିସ୍ୱା ୱିଯ ଜିଗୁଚ୍ଛା ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବା। ମନୋକମ୍ମସ୍ସ ପନ ଅଦେସନାୱତ୍ଥୁକତ୍ତା ଇଧ ଦେସେତବ୍ବନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। କିତ୍ତକେ ପନ ଠାନେ କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମାନି ସୋଧେତବ୍ବାନି, କିତ୍ତକେ ମନୋକମ୍ମନ୍ତି। କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମାନି ତାୱ ଏକସ୍ମିଂ ପୁରେଭତ୍ତେଯେୱ ସୋଧେତବ୍ବାନି। ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନେନ ହି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ‘‘ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିସଜ୍ଜା ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ଇମସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯଂ କାଯକମ୍ମଂ ୱା ୱଚୀକମ୍ମଂ ୱା’’ତି। ସଚେ ଅତ୍ଥୀତି ଜାନାତି, ଦେସନାଯୁତ୍ତଂ ଦେସେତବ୍ବଂ, ଆୱିକରଣଯୁତ୍ତଂ ଆୱିକାତବ୍ବଂ। ସଚେ ନତ୍ଥି, ତେନେୱ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହାତବ୍ବଂ। ମନୋକମ୍ମଂ ପନ ଏତସ୍ମିଂ ପିଣ୍ଡପାତପରିଯେସନଟ୍ଠାନେ ସୋଧେତବ୍ବଂ। କଥଂ? ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ଅଜ୍ଜ ପିଣ୍ଡପାତପରିଯେସନଟ୍ଠାନେ ରୂପାଦୀସୁ ଛନ୍ଦୋ ୱା ରାଗୋ ୱା ପଟିଘଂ ୱା’’ତି? ସଚେ ଅତ୍ଥି, ‘‘ପୁନ ନ ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତେନେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ସଚେ ନତ୍ଥି, ତେନେୱ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ୱିହାତବ୍ବଂ।

୧୧୨।ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱାତି ବୁଦ୍ଧା ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ୱା ତଥାଗତସାୱକା ୱା। ତସ୍ମାତିହାତି ଯସ୍ମା ଅତୀତେପି ଏୱଂ ପରିସୋଧେସୁଂ, ଅନାଗତେପି ପରିସୋଧେସ୍ସନ୍ତି, ଏତରହିପି ପରିସୋଧେନ୍ତି, ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେହିପି ତେସଂ ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତେହି ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଇମଂ ପନ ଦେସନଂ ଭଗୱା ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ଉସ୍ସିତସ୍ସ ରତନରାସିନୋ ଯୋଜନିଯମଣିକ୍ଖନ୍ଧେନ କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିଯ ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପରିନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧୀତି ଦସ୍ସନଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଗମନଂ ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଇରିଯାପଥାନୁବନ୍ଧନେନ ଅନୁବନ୍ଧି। ତଦା ହି ଭଗୱା ପଦେ ପଦଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଲାସିତଗମନେନ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି, ରାହୁଲତ୍ଥେରୋ ଦସବଲସ୍ସ ପଦାନୁପଦିକୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ।

ତତ୍ଥ ଭଗୱା ସୁପୁପ୍ଫିତସାଲୱନମଜ୍ଝଗତୋ ସୁଭୂମିଓତରଣତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୱରୱାରଣୋ ୱିଯ ୱିରୋଚିତ୍ଥ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ୱରୱାରଣସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଗଜପୋତକୋ ୱିଯ। ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ମଣିଗୁହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ପଟିପନ୍ନୋ କେସରସୀହୋ ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ସୀହମିଗରାଜାନଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୀହପୋତକୋ ୱିଯ। ଭଗୱା ମଣିପବ୍ବତସସ୍ସିରିକୱନସଣ୍ଡତୋ ଦାଠବଲୋ ମହାବ୍ୟଗ୍ଘୋ ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ

ଚ ହୁଗ୍ଗରାଜାନଂ ଅନୁବନ୍ଧହୁଗ୍ଗପୋତକୋ ୱିଯ। ଭଗୱା ସିମ୍ବଲିଦାଯତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୁପଣ୍ଣରାଜା ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ସୁପଣ୍ଣରାଜସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୁପଣ୍ଣପୋତକୋ ୱିଯ। ଭଗୱା ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତତୋ ଗଗନତଲଂ ପକ୍ଖନ୍ଦସୁୱଣ୍ଣହଂସରାଜା ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ହଂସାଧିପତିଂ ଅନୁପକ୍ଖନ୍ଦହଂସପୋତକୋ ୱିଯ। ଭଗୱା ମହାସରଂ ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହ ସୁୱଣ୍ଣମହାନାୱା ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ସୁୱଣ୍ଣନାୱଂ ପଚ୍ଛା ଅନୁବନ୍ଧନାୱାପୋତକୋ ୱିଯ। ଭଗୱା ଚକ୍କରତନାନୁଭାୱେନ ଗଗନତଲେ ସଞ୍ଚରମାନଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ରାଜାନଂ ଅନୁସଞ୍ଚରମାନପରିଣାଯକରତନଂ ୱିଯ। ଭଗୱା ୱିଗତୱଲାହକଂ ନଭଂ ପଟିପନ୍ନତାରକରାଜା ୱିଯ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ଚ ତାରକାଧିପତିନୋ ଅନୁମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନା ପରିସୁଦ୍ଧଓସଧିତାରକା ୱିଯ।

ଭଗୱାପି ମହାସମ୍ମତପୱେଣିଯଂ ଓକ୍କାକରାଜୱଂସେ ଜାତୋ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋପି। ଭଗୱାପି ସଙ୍ଖେ ପକ୍ଖିତ୍ତଖୀରସଦିସୋ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଜାତିଖତ୍ତିଯକୁଲେ ଜାତୋ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋପି। ଭଗୱାପି ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋପି। ଭଗୱତୋପି ସରୀରଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଦେୱନଗରେସୁ ସମୁସ୍ସିତରତନତୋରଣଂ ୱିଯ ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ୱିଯ ଚ ଅତିମନୋହରଣଂ, ରାହୁଲଭଦ୍ଦସ୍ସାପି। ଇତି ଦ୍ୱେପି ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ରାଜପବ୍ବଜିତା, ଦ୍ୱେପି ଖତ୍ତିଯସୁଖୁମାଲା, ଦ୍ୱେପି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା, ଦ୍ୱେପି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନା ଏକମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନା ପଟିପାଟିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୂରିଯମଣ୍ଡଲାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସକ୍କସୁଯାମସନ୍ତୁସିତସୁନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିମହାବ୍ରହ୍ମାଦୀନଂ ସିରିଯା ସିରିଂ ଅଭିଭୱମାନା ୱିଯ ୱିରୋଚିଂସୁ।

ତତ୍ରାଯସ୍ମା ରାହୁଲୋ ଭଗୱତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ପାଦତଲତୋ ଯାୱ ଉପରି କେସନ୍ତା ତଥାଗତଂ ଆଲୋକେସି। ସୋ ଭଗୱତୋ ବୁଦ୍ଧୱେସୱିଲାସଂ ଦିସ୍ୱା ''ସୋଭତି ଭଗୱା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣୱିଚିତ୍ତସରୀରୋ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖିତ୍ତତାଯ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣସୁୱଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣମଜ୍ଝଗତୋ ୱିଯ, ୱିଜ୍ଜୁଲତାପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ କନକପବ୍ବତୋ ୱିଯ, ଯନ୍ତସୁତ୍ତସମାକଡ୍ଢିତରତନୱିଚିତ୍ତଂ ସୁୱଣ୍ଣଅଗ୍ଘିକଂ ୱିଯ, ରତ୍ତପଂସୁକୂଲଚୀୱରପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋପି ରତ୍ତକମ୍ବଲପରିକ୍ଖିତ୍ତକନକପବ୍ବତୋ ୱିଯ, ପୱାଳଲତାପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସୁୱଣ୍ଣଅଗ୍ଘିକଂ ୱିଯ , ଚୀନପିଟ୍ଠଚୁଣ୍ଣପୂଜିତଂ ସୁୱଣ୍ଣଚେତିଯଂ ୱିଯ, ଲାଖାରସାନୁଲିତ୍ତୋ କନକଯୂପୋ ୱିଯ, ରତ୍ତୱଲାହକନ୍ତରତୋ ତଙ୍ଖଣବ୍ଭୁଗ୍ଗତପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ, ଅହୋ ସମତିଂସପାରମିତାନୁଭାୱସଜ୍ଜିତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ସିରୀସମ୍ପତ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ତତୋ ଅତ୍ତାନମ୍ପି ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ଅହମ୍ପି ସୋଭାମି। ସଚେ ଭଗୱା ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ଅକରିସ୍ସା, ମଯ୍ହଂ ପରିଣାଯକଟ୍ଠାନନ୍ତରଂ ଅଦସ୍ସା। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅତିୱିଯ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲଂ ଅସୋଭିସ୍ସା''ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ଗେହସ୍ସିତଂ ଛନ୍ଦରାଗଂ ଉପ୍ପାଦେସି।

ଭଗୱାପି ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ଚିନ୍ତେସି – ''ପରିପୁଣ୍ଣଚ୍ଛୱିମଂସଲୋହିତୋ ଦାନି ରାହୁଲସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ। ରଜନୀଯେସୁ ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀସୁ ହି ଚିତ୍ତସ୍ସ ପକ୍ଖନ୍ଦନକାଲୋ ଜାତୋ, କିଂ ବହୁଲତାଯ ନୁ ଖୋ ରାହୁଲୋ ୱୀତିନାମେତୀ''ତି। ଅଥ ସହାୱଜ୍ଜନେନେୱ ପସନ୍ନୋଦକେ ମଚ୍ଛଂ ୱିଯ, ପରିସୁଦ୍ଧେ ଆଦାସମଣ୍ଡଲେ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ୱିଯ ଚ ତସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦଂ ଅଦ୍ଦସ। ଦିସ୍ୱାୱ – ''ଅଯଂ ରାହୁଲୋ ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ରଜୋ ହୁତ୍ୱା ମମ ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ 'ଅହଂ ସୋଭାମି, ମଯ୍ହଂ ୱଣ୍ଣାଯତନଂ ପସନ୍ନ'ନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ଗେହସ୍ସିତଛନ୍ଦରାଗଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ଅତିତ୍ଥେ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅଗୋଚରେ ଚରତି, ଦିସାମୂଳ୍ହଅଦ୍ଧିକୋ ୱିଯ ଅଗନ୍ତବ୍ବଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଯଂ ଖୋ ପନସ୍ସ କିଲେସୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ଯଥାଭୂତଂ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ଦସ୍ସତି, ପରତ୍ଥମ୍ପି, ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି। ତତୋ ନିରଯେପି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହାପେସ୍ସତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯମ୍ପି, ପେତ୍ତିୱିସଯେପି, ଅସୁରକାଯେପି, ସମ୍ବାଧେପି ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିନ୍ତି ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରୱଟ୍ଟେ ପରିପାତେସ୍ସତି। ଅଯଞ୍ହି –

ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଲୋଭୋ, ଲୋଭୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

ଲୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ଲୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଲୋଭୋ ସହତେ ନରଂ। (ଇତିୱୁ। ୮୮) –

ଯଥା ଖୋ ପନ ଅନେକରତନପୂରା ମହାନାୱା ଭିନ୍ନଫଲକନ୍ତରେନ ଉଦକଂ ଆଦିଯମାନା ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ନ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବା ହୋତି, ୱେଗେନସ୍ସା ୱିୱରଂ ପିଦହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱମେୱଂ ଅଯମ୍ପି ନ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବୋ। ଯାୱସ୍ସ ଅଯଂ କିଲେସୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସୀଲରତନାଦୀନି ନ ୱିନାସେତି, ତାୱଦେୱ ନଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଜ୍ଝାସଯମକାସି। ଏୱରୂପେସୁ ପନ ଠାନେସୁ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନାଗୱିଲୋକନଂ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯନ୍ତେନ ପରିୱତ୍ତିତସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ସକଲକାଯେନେୱ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଠିତୋ ରାହୁଲଭଦ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅପଲୋକେତ୍ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଯଂକିଞ୍ଚି ରୂପନ୍ତିଆଦୀନି ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଖନ୍ଧନିଦ୍ଦେସେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି। ନେତଂ ମମାତିଆଦୀନି ମହାହତ୍ଥିପଦୋପମେ ୱୁତ୍ତାନି। ରୂପମେୱ ନୁ ଖୋ ଭଗୱାତି କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛତି? ତସ୍ସ କିର – ''ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି ନ ମେସୋ ଅତ୍ତା''ତି ସୁତ୍ୱା – ''ଭଗୱା ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୟ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ୱଦତି, ୱେଦନାଦୀସୁ ନୁ ଖୋ କଥଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ନୟୋ ଉଦପାଦି। ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ନୟେ ଠିତୋ ପୁଚ୍ଛତି। ନୟକୁସଲୋ ହେସ ଆୟସ୍ମା ରାହୁଲୋ, ଇଦଂ ନ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଇଦମ୍ପି ନ କତ୍ତବ୍ବଂ ଇଦମ୍ପି ନ କତ୍ତବ୍ବମେୱାତି ନୟସତେନପି ନୟସହସ୍ସେନପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଇଦଂ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ସିକ୍ଖାକାମୋ ହି ଅୟଂ ଆୟସ୍ମା, ପାତୋୱ ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ପତ୍ଥମତ୍ତଂ ୱାଲିକଂ ଓକିରତି – ''ଅଜ୍ଜ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକା ମୟ୍ହଂ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଏତ୍ତକଂ ଓୱାଦଂ ଏତ୍ତକଂ ପରିଭାସଂ ଲଭାମୀ''ତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ନଂ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେନ୍ତୋ – ''ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାକାମାନଂ ଯଦିଦଂ ରାହୁଲୋ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୦୯) ସିକ୍ଖାୟମେୱ ଅଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଠପେସି। ସୋପି ଆୟସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ତମେୱ ସୀହନାଦଂ ନଦି –

''ସବ୍ବମେତଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟ, ଧମ୍ମରାଜା ପିତା ମମ;

ସମ୍ମୁଖା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ, ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି ମଂ।

ସିକ୍ଖାକାମାନହଂ ଅଗ୍ଗୋ, ଧମ୍ମରାଜେନ ଥୋମିତୋ;

ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତାନଞ୍ଚ, ସହାୟୋ ପୱରୋ ମମ।

ଧମ୍ମରାଜା ପିତା ମୟ୍ହଂ, ଧମ୍ମାରକ୍ଖୋ ଚ ପେତ୍ତିୟୋ;

ସାରିପୁତ୍ତୋ ଉପଜ୍ଝାୟୋ, ସବ୍ବଂ ମେ ଜିନସାସନ''ନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଯସ୍ମା ନ କେୱଲଂ ରୂପମେୱ, ୱେଦନାଦୟୋପି ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ତସ୍ମା ରୂପମ୍ପି ରାହୁଲାତିଆଦିମାହ। କୋ ନଜ୍ଜାତି କୋ ନୁ ଅଜ୍ଜ। ଥେରସ୍ସ କିର ଏତଦହୋସି ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମୟ୍ହଂ ଅତ୍ତଭାୱନିସ୍ସିତଂ ଛନ୍ଦରାଗଂ ଞତ୍ୱା 'ସମଣେନ ନାମ ଏୱରୂପୋ ୱିତକ୍କୋ ନ ୱିତକ୍କିତବ୍ବୋ'ତି ନେୱ ପରିଯାୟେନ କଥଂ କଥେସି, ଗଚ୍ଛ ଭିକ୍ଖୁ ରାହୁଲଂ ୱଦେହି 'ମା ପୁନ ଏୱରୂପଂ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେସୀ'ତି ନ ଦୂତଂ ପେସେସି। ମଂ ସମ୍ମୁକ୍ଖେ ଠତ୍ୱାୟେୱ ପନ ସଭଣ୍ଡକଂ ଚୋରଂ ଚୂଳାୟ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିୟ ସମ୍ମୁଖା ସୁଗତୋୱାଦଂ ଅଦାସି। ସୁଗତୋୱାଦୋ ଚ ନାମ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟେହିପି କପ୍ପେହି ଦୁଲ୍ଲଭୋ। ଏୱରୂପସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ଓୱାଦଂ ଲଭିତ୍ୱା କୋ ନୁ ୱିଞ୍ଞୂ ପଣ୍ଡିତଜାତିକୋ ଅଜ୍ଜ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥେସ ଆୟସ୍ମା ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ପହାୟ ଯସ୍ମିଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠିତେନ ଓୱାଦୋ ଲଦ୍ଧୋ, ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ଭଗୱାପି ତଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନିୱତ୍ତମାନଂ ଦିସ୍ୱା ନ ଏୱମାହ – ''ମା ନିୱତ୍ତ ତାୱ, ରାହୁଲ, ଭିକ୍ଖାଚାରକାଲୋ ତେ''ତି। କସ୍ମା? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ଅଜ୍ଜ ତାୱ କାୟଗତାସତିଅମତଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତୂ''ତି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋତି ଭଗୱତି ଗତେ ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ। ଏତସ୍ସ କିରାୟସ୍ମତୋ ଏକକସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ତଂ, ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ୱିହରତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ଯଦା ହି ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଏକାକିନୋ ୱସନ୍ତି, ତଦା ପାତୋୱ ସେନାସନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ସନ୍ନିସିନ୍ନା ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିୟା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ୱିହରନ୍ତା ପନ ଥେରା ଏୱଂ ନ କରୋନ୍ତି। ତଦା ହି ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ପଠମଂ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ ଗତେ ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା – ''ବହୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ନାମ ସବ୍ବେୱ ପାସାଦିକଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି ୱା, ନ ୱା ସକ୍କୋନ୍ତୀ''ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସମ୍ମଟ୍ଠଂ ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି। ସଚେ କଚୱରୋ ଅଛଡ୍ଡିତୋ ହୋତି, ତଂ ଛଡ୍ଡେତି। ପାନୀୟଟ୍ଠପେତବ୍ବଟ୍ଠାନମ୍ହି ପାନୀୟକୂଟେ ଅସତି ପାନୀୟଘଟଂ ଠପେତି। ଗିଲାନାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ''ଆୱୁସୋ, ତୁମ୍ହାକଂ କିଂ ଆହରାମି, କିଂ ୱୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବ''ନ୍ତି? ପୁଚ୍ଛତି। ଅୱସ୍ସିକଦହରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ''ଅଭିରମଥ, ଆୱୁସୋ, ମା ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ଥ, ପଟିପତ୍ତିସାରକଂ ବୁଦ୍ଧସାସନ''ନ୍ତି ୱଦତି। ଏୱଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବପଚ୍ଛା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ଯଥା ହି ଚକ୍କୱତ୍ତି କୁହିଞ୍ଚି ଗନ୍ତୁକାମୋ ସେନାୟ ପରିୱାରିତୋ ପଠମଂ ନିକ୍ଖମତି, ପରିଣାୟକରତନଂ ସେନଙ୍ଗାନି ସଂୱିଧାୟ ପଚ୍ଛା ନିକ୍ଖମତି, ଏୱଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଚକ୍କୱତ୍ତି ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରୋ ପଠମଂ ନିକ୍ଖମତି, ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପରିଣାୟକରତନଭୂତୋ ଧମ୍ମସେନାପତି ଇମଂ କିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବପଚ୍ଛା ନିକ୍ଖମତି। ସୋ ଏୱଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ରାହୁଲଭଦ୍ଦଂ ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସା''ତି।

ଅଥ କସ୍ମା ଆନାପାନସ୍ସତିୟଂ ନିୟୋଜେସି? ନିସଜ୍ଜାନୁଚ୍ଛୱିକତ୍ତା। ଥେରୋ କିର ‘‘ଏତସ୍ସ ଭଗୱତା ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥିତ’’ନ୍ତି ଅନାୱଜ୍ଜିତ୍ୱାୱ ୟେନାକାରେନ ଅୟଂ ଅଚଲୋ ଅନୋବଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ, ଇଦମସ୍ସ ଏତିସ୍ସା ନିସଜ୍ଜାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଆନାପାନସ୍ସତିନ୍ତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ଦସ୍ସେତି।

ମହପ୍ଫଲା ହୋତୀତି କୀୱମହପ୍ଫଲା ହୋତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ଏକାସନେ ନିସିନ୍ନୋୱ ସବ୍ବାସୱେ ଖେପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମରଣକାଲେ ସମସୀସୀ ହୋତି, ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥିକଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ତତୋ ୱିରଦ୍ଧୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ତଂ ଅସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱେ ବାହିୟଥେରାଦୟୋ ୱିୟ ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଏୱଂ ମହପ୍ଫଲା। ମହାନିସଂସାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଆନାପାନସ୍ସତୀ ୟସ୍ସ, ପରିପୁଣ୍ଣା ସୁଭାୱିତା;

ଅନୁପୁବ୍ବଂ ପରିଚିତା, ୟଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା;

ସୋମଂ ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମା’’ତି। (ଥେରଗା। ୫୪୮; ପଟି। ମ। ୧।୧।୬୦) –

ଇମଂ ମହପ୍ଫଲତଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଥେରୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ତତ୍ଥ ନିୟୋଜେତି।

ଇତି ଭଗୱା ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଥେରୋ ଆନାପାନସ୍ସତିନ୍ତି ଉଭୋପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଗତା, ରାହୁଲଭଦ୍ଦୋ ୱିହାରେୟେୱ ଓହୀନୋ। ଭଗୱା ତସ୍ସ ଓହୀନଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋପି ନେୱ ଅତ୍ତନା ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗମାସି, ନ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପେସେସି, ନ ପସେନଦିମହାରାଜଅନାଥପିଣ୍ଡିକାଦୀନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ସଞ୍ଞାମତ୍ତକଞ୍ହି ଲଭିତ୍ୱା ତେ କାଜଭତ୍ତଂ ଅଭିହରେୟ୍ୟୁଂ। ୟଥା ଚ ଭଗୱା, ଏୱଂ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି ନ କିଞ୍ଚି ଅକାସି। ରାହୁଲତ୍ଥେରୋ ନିରାହାରୋ ଛିନ୍ନଭତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପନାୟସ୍ମତୋ – ‘‘ଭଗୱା ମଂ ୱିହାରେ ଓହୀନଂ ଜାନନ୍ତୋପି ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧପିଣ୍ଡପାତଂ ନାପି ସୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପହିଣି , ନ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି, ଉପଜ୍ଝାୟୋପି ମେ ଓହୀନଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋ ତଥେୱ ନ କିଞ୍ଚି ଅକାସୀ’’ତି ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, କୁତୋ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ଓମାନଂ ୱା ଅତିମାନଂ ୱା ଜନେସ୍ସତି। ଭଗୱତା ପନ ଆଚିକ୍ଖିତକମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତମ୍ପି – ‘‘ଇତିପି ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ, ଇତିପି ଦୁକ୍ଖଂ, ଇତିପି ଅସୁଭଂ, ଇତିପି ଅନତ୍ତା’’ତି ଅଗ୍ଗିଂ ଅଭିମନ୍ଥେନ୍ତୋ ୱିୟ ନିରନ୍ତରଂ ମନସିକତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଭାୱେହୀତି ୱୁତ୍ତୋ , ତସ୍ସ ୱଚନଂ ନ କରିସ୍ସାମି। ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନଞ୍ହି ୱଚନଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଚୋ ନାମ ହୋତି। ‘ଦୁବ୍ବଚୋ ରାହୁଲୋ, ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସପି ୱଚନଂ ନ କରୋତୀ’ତି ଚ ଗରହୁପ୍ପତ୍ତିତୋ କକ୍ଖଳତରା ପୀଳା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଭାୱନାୱିଧାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ରାହୁଲୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୧୪। ତତ୍ଥ ପଟିସଲ୍ଲାନାତି ଏକୀଭାୱତୋ। ୟଂକିଞ୍ଚି ରାହୁଲାତି କସ୍ମା? ଭଗୱା ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ପୁଟ୍ଠୋ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତୀତି। ରୂପେ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନତ୍ଥଂ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ରାହୁଲସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିସ୍ସାୟ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ହେଟ୍ଠା ଚସ୍ସ ସଙ୍ଖେପେନ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥିତଂ। ଇଦାନିସ୍ସାପି ଦ୍ୱିଚତ୍ତାଲୀସାୟ ଆକାରେହି ଅତ୍ତଭାୱଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା ୱିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଂନିସ୍ସିତଂ ଛନ୍ଦରାଗଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଧମ୍ମତଂ ଆପାଦେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ଆକାସଧାତୁଂ କସ୍ମା ୱିତ୍ଥାରେସୀତି? ଉପାଦାରୂପଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ହେଟ୍ଠା ହି ଚତ୍ତାରି ମହାଭୂତାନେୱ କଥିତାନି, ନ ଉପାଦାରୂପଂ। ତସ୍ମା ଇମିନା ମୁଖେନ ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆକାସଧାତୁଂ ୱିତ୍ଥାରେସି। ଅପିଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେନ ଆକାସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତି।

ଆକାସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ରୂପଂ ୟାତି ୱିଭୂତତଂ;

ତସ୍ସେୱଂ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ, ତଂ ପକାସେସି ନାୟକୋ।

ଏତ୍ଥ ପନ ପୁରିମାସୁ ତାୱ ଚତୂସୁ ଧାତୂସୁ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମହାହତ୍ଥିପଦୋପମେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୧୧୮। ଆକାସଧାତୁୟଂ ଆକାସଗତନ୍ତି ଆକାସଭାୱଂ ଗତଂ। ଉପାଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିନ୍ନଂ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ, ସରୀରଟ୍ଠକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କଣ୍ଣଚ୍ଛିଦ୍ଦନ୍ତି

ମଂସଲୋହିତାଦୀହି ଅସମ୍ଭିନ୍ନକଣ୍ଡୁୱିଓରଂ। ନାସଚ୍ଛିଦ୍ଦାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଯେନଚାତି ଯେନ ଛିଦ୍ଦେନ। ଅଜ୍ଝୋହରତୀତି ଅନ୍ତୋ ପୱେସେତି, ଜିୱ୍ହାବନ୍ଧନତୋ ହି ଯାୱ ଉଦରପଟଲା ମନୁସ୍ସାନଂ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲଂ ଛିଦ୍ଦଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ଚାତି ଯସ୍ମିଂ ଓକାସେ। ସନ୍ତିଟ୍ଠତୀତି ପତିଟ୍ଠାତି। ମନୁସ୍ସାନଞ୍ହି ମହନ୍ତଂ ପଟପରିସ୍ସାୱନମତ୍ତଞ୍ଚ ଉଦରପଟଲଂ ନାମ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଧୋଭାଗଂ ନିକ୍ଖମତୀତି ଯେନ ହେଟ୍ଠା ନିକ୍ଖମତି। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଏକୱୀସତିଯା ଠାନେସୁ ୱଙ୍କଂ ଅନ୍ତଂ ନାମ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପୀତି ଇମିନା ସୁଖୁମସୁଖୁମଂ ଚମ୍ମମଂସାଦିଅନ୍ତରଗତଞ୍ଚେୱ ଲୋମକୂପଭାୱେନ ଚ ଠିତଂ ଆକାସଂ ଦସ୍ସେତି। ସେସମେତ୍ଥାପି ପଥୱୀଧାତୁଆଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୧୯। ଇଦାନିସ୍ସ ତାଦିଭାୱଲକ୍ଖଣଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଥୱୀସମନ୍ତିଆଦିମାହ। ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ହି ଅରଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତୋ ତାଦୀ ନାମ ହୋତି। ମନାପାମନାପାତି ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ଲୋଭସହଗତଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ମନାପା ନାମ, ଦ୍ୱେ ଦୋମନସ୍ସଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ଅମନାପା ନାମ। ଚିତ୍ତଂ ନ ପରିଯାଦାୟ ଠସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତେ ଫସ୍ସା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତୱ ଚିତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋମୁଟ୍ଠିଗତଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୟ ପରିଯାଦାୟ ଗହେତ୍ୱା ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ''ଅହଂ ସୋଭାମି, ମୟ୍ହଂ ୱଣ୍ଣାୟତନଂ ପସନ୍ନ''ନ୍ତି ପୁନ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିସ୍ସାୟ ଛନ୍ଦରାଗୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଗୂଥଗତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଗୂଥମେୱ ଗୂଥଗତଂ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ନ କତ୍ଥଚି ପତିଟ୍ଠିତୋତି ପଥୱୀପବ୍ବତରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ନ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ଯଦି ହି ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ପଥୱିୟା ଭିଜ୍ଜମାନାୟ ସହେୱ ଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ପବ୍ବତେ ପତମାନେ ସହେୱ ପତେୟ୍ୟ, ରୁକ୍ଖେ ଛିଜ୍ଜମାନେ ସହେୱ ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟ।

୧୨୦। ମେତ୍ତଂ ରାହୁଲାତି କସ୍ମା ଆରଭି? ତାଦିଭାୱସ୍ସ କାରଣଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ହେଟ୍ଠା ହି ତାଦିଭାୱଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସିତଂ, ନ ଚ ସକ୍କା ଅହଂ ତାଦୀ ହୋମୀତି ଅକାରଣା ଭୱିତୁଂ, ନପି ''ଅହଂ ଉଚ୍ଚାକୁଲପ୍ପସୁତୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଲାଭୀ, ମଂ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୟୋ ଭଜନ୍ତି, ଅହଂ ତାଦୀ ହୋମୀ''ତି ଇମେହି କାରଣେହି କୋଚି ତାଦୀ ନାମ ହୋତି, ମେତ୍ତାଦିଭାୱନାୟ ପନ ହୋତୀତି ତାଦିଭାୱସ୍ସ କାରଣଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ଭାୱୟତୋତି ଉପଚାରଂ ୱା ଅପ୍ପନଂ ୱା ପାପେନ୍ତସ୍ସ। ଯୋ ବ୍ୟାପାଦୋତି ଯୋ ସତ୍ତେ କୋପୋ, ସୋ ପହୀୟିସ୍ସତି। ୱିହେସାତି ପାଣିଆଦୀହି ସତ୍ତାନଂ ୱିହିଂସନଂ। ଅରତୀତି ପନ୍ତସେନାସନେସୁ ଚେୱ ଅଧିକୁସଲଧମ୍ମେସୁ ଚ ଉକ୍କଣ୍ଠିତତା। ପଟିଘୋତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ସତ୍ତେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଚ ପଟିହଞ୍ଞନକିଲେସୋ। ଅସୁଭନ୍ତି ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀସୁ ଉପଚାରପ୍ପନଂ। ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀସୁ ଅସୁଭଭାୱନା ଚ ନାମେସା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତାୱ। ରାଗୋତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗୋ। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାୟ ସହଜାତସଞ୍ଞଂ। ୱିପସ୍ସନା ଏୱ ୱା ଏସା ଅସଞ୍ଞାପି ସଞ୍ଞାସୀସେନ ସଞ୍ଞାତି ୱୁତ୍ତା। ଅସ୍ମିମାନୋତି ରୂପାଦୀସୁ ଅସ୍ମୀତି ମାନୋ।

୧୨୧। ଇଦାନି ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତଂ ପଞ୍ହଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଆନାପାନସ୍ସତିନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱନା ଚ ପାଳିଅତ୍ଥୋ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଆନିସଂସକଥାୟ ସବ୍ବୋ ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଅନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସେ ୱିତ୍ଥାରିତୋୟେୱ। ଇମଂ ଦେସନଂ ଭଗୱା ନେୟ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୱସେନେୱ ପରିନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ମାହାରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଚୂଳମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୨। ଏୱଂ ମେ ସୁତନ୍ତି ମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମାଲୁକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସାତି ଏୱଂନାମକସ୍ସ ଥେରସ୍ସ। ଠପିତାନି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ନାମ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବାନୀତି ଏୱଂ ଠପିତାନି ଚେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନି ଚ। ତଥାଗତୋତି ସତ୍ତୋ। ତଂ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ତଂ ଅବ୍ୟାକରଣଂ ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି। ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟାତି ସିକ୍ଖଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା।

୧୨୫। କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସୀତି ଯାଚକୋ ୱା ହି ଯାଚିତକଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଯାଚିତକୋ ୱା ଯାଚକଂ। ତ୍ୱଂ ନେୱ ଯାଚକୋ ନ ଯାଚିତକୋ, ସୋ ଦାନି ତ୍ୱଂ କୋ ସନ୍ତୋ କଂ ପଚ୍ଚାଚିକ୍ଖସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୬। ୱିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସାତି ପରସେନାୟ ଠିତେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ଗାଳ୍ହପଲେପନେନାତି ବହଲଲେପନେନ। ଭିସକ୍କନ୍ତି ୱେଜ୍ଜଂ। ସଲ୍ଲକତ୍ତନ୍ତି ସଲ୍ଲକନ୍ତନଂ

ସଲ୍ଲକନ୍ତିଯସୁତ୍ତୱାଚକଂ। ଅଙ୍କସ୍ସାତି ଅଙ୍କୱାକେ ଗହେତ୍ୱା ଜିଯଂ କରୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଙ୍କସ୍ସା’’ତି। ସଣ୍ଣସ୍ସାତି ୱେଣୁୱିଲୀୱସ୍ସ। ମରୁୱାଖୀରପଣ୍ଣୀନମ୍ପି ୱାକେହିଯେୱ କରୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଯଦି ୱା ମରୁୱାଯ ଯଦି ୱା ଖୀରପଣ୍ଣିନୋତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପବ୍ବତଗଚ୍ଛନଦୀଗଚ୍ଛାଦୀସୁ ଜାତଂ। ରୋପିମନ୍ତି ରୋପେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତଂ ସରୱନତୋ ସରଂ ଗହେତ୍ୱା କତଂ। ସିଥିଲହନୁନୋତି ଏୱଂନାମକସ୍ସ ପକ୍ଖିନୋ। ଭେରୱସ୍ସାତି କାଳସୀହସ୍ସ। ସେମ୍ହାରସ୍ସାତି ମକ୍କଟସ୍ସ। ଏୱଂ ନୋତି ଏତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସତି ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୭।ଅଥ୍ୱେୱ ଜାତୀତି ଏତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋୱ ନତ୍ଥି, ଜାତି ପନ ଅତ୍ଥିଯେୱ। ତଥା ଜରାମରଣାଦୀନୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯେସାହନ୍ତି ଯେସଂ ଅହଂ। ନିଘାତନ୍ତି ଉପଘାତଂ ୱିନାସଂ। ମମ ସାୱକା ହି ଏତେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ନା ଇଧେୱ ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୨୮।ତସ୍ମାତିହାତି ଯସ୍ମା ଅବ୍ଯାକତମେତଂ, ଚତୁସଚ୍ଚମେୱ ମଯା ବ୍ଯାକତଂ, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ହେତଂ ମାଲୁଙ୍କ୍ୟପୁତ୍ତ ଅତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ଏତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ୱା ଏତଂ ବ୍ଯାକରଣଂ ୱା କାରଣନିସ୍ସିତଂ ନ ହୋତି। ନ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିମତ୍ତମ୍ପି ପୁବ୍ବଭାଗସୀଲମତ୍ତମ୍ପି ନ ହୋତି। ନ ନିବ୍ବିଦାଯାତିଆଦୀସୁ ୱଟ୍ଟେ ନିବ୍ବିନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ୱା ୱିରଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ୱା ୱଟ୍ଟନିରୋଧାଯ ୱା ରାଗାଦିୱୂପସମନତ୍ଥାଯ ୱା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟେ ଧମ୍ମେ ଅଭିଜାନନତ୍ଥାଯ ୱା ଚତୁମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତସମ୍ବୋଧତ୍ଥାଯ ୱା ଅସଙ୍ଖତନିବ୍ବାନସଚ୍ଛିକିରିଯତ୍ଥାଯ ୱା ନ ହୋତି। ଏତଂ ହୀତି ଏତଂ ଚତୁସଚ୍ଚବ୍ଯାକରଣଂ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭୂତଂ ପୁବ୍ବପଦଟ୍ଠାନଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତପଟିୱିପକ୍ଖନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମମ୍ପି ଦେସନଂ ଭଗୱା ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଚୂଳମାଲୁଙ୍କ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ମହାମାଲୁଙ୍କ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୯।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାମାଲୁଙ୍କ୍ୟସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନୀତି ହେଟ୍ଠା କୋଟ୍ଠାସିକାନି କାମଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତିସଂୱତ୍ତନିକାନି। ସଂଯୋଜନାନୀତି ବନ୍ଧନାନି। କସ୍ସଖୋ ନାମାତି କସ୍ସ ଦେୱସ୍ସ ୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱା ଦେସିତାନି ଧାରେସି, କିଂ ତ୍ୱମେୱେକୋ ଅସ୍ସୋସି, ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚୀତି? ଅନୁସେତୀତି ଅପ୍ପହୀନତାଯ ଅନୁସେତି। ଅନୁସଯମାନୋ ସଂଯୋଜନଂ ନାମ ହୋତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଭଗୱତା ସଂଯୋଜନଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ, ଥେରେନପି ସଂଯୋଜନମେୱ ବ୍ଯାକତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତସ୍ସ ୱାଦେ ଭଗୱତା ଦୋସୋ ଆରୋପିତୋ। ସୋ କସ୍ମାତି ଚେ? ଥେରସ୍ସ ତଥାଲଦ୍ଧିକତ୍ତା। ଅଯଞ୍ହି ତସ୍ସ ଲଦ୍ଧି ‘‘ସମୁଦାଚାରକ୍ଖଣେଯେୱ କିଲେସେହି ସଂଯୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ଇତରସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅସଂଯୁତ୍ତୋ’’ତି। ତେନସ୍ସ ଭଗୱତା ଦୋସୋ ଆରୋପିତୋ। ଅଥାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯେୱ ଅଯଂ ଧମ୍ମଦେସନା ଆରଦ୍ଧା, ସା ଇମିନା ଅପଣ୍ଡିତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱିସଂୱାଦିତା। ହନ୍ଦାହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଏୱମକାସି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରିଯୁଟ୍ଠିତେନାତି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ଗହିତେନ ଅଭିଭୂତେନ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରେତେନାତି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ଅନୁଗତେନ। ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସରଣଂ ନାମ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଅପ୍ପଟିୱିନୀତାତି ଅୱିନୋଦିତା ଅନୀହଟା। ଓରମ୍ଭାଗିଯଂ ସଂଯୋଜନନ୍ତି ହେଟ୍ଠାଭାଗିଯସଂଯୋଜନଂ ନାମ ହୋତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ଉତ୍ତାନତ୍ଥୋଯେୱ। ‘‘ସାନୁସଯା ପହୀଯତୀ’’ତି ୱଚନତୋ ପନେତ୍ଥ ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ସଂଯୋଜନଂ ଅଞ୍ଞୋ ଅନୁସଯୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଯଥା ହି ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଭତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ହୋତି, ଏୱଂ ‘‘ସାନୁସଯା’’ତି ୱଚନତୋ ପରିଯୁଟ୍ଠାନସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଅନୁସଯେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ତେସଂ ଲଦ୍ଧି। ତେ ‘‘ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା’’ତିଆଦୀହି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବା। ନ ହି ସୀସତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ଥି। ଅଥାପି ସିଯା – ‘‘ଯଦି ତଦେୱ ସଂଯୋଜନଂ ସୋ ଅନୁସଯୋ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଭଗୱତା ଥେରସ୍ସ ତରୁଣୂପମୋ ଉପାରମ୍ଭୋ ଦୁଆରୋପିତୋ ହୋତୀ’’ତି। ନ ଦୁଆରୋପିତୋ, କସ୍ମା? ଏୱଂଲଦ୍ଧିକତ୍ତାତି ୱିତ୍ଥାରିତମେତଂ। ତସ୍ମା ସୋଯେୱ କିଲେସୋ ବନ୍ଧନଟ୍ଠେନ ସଂଯୋଜନଂ, ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ଅନୁସଯୋତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗୱତା ‘‘ସାନୁସଯା ପହୀଯତୀ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୩୨।ତଚଂ ଛେତ୍ୱାତିଆଦୀସୁ ଇଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ତଚଚ୍ଛେଦୋ ୱିଯ ହି ସମାପତ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଫେଗ୍ଗୁଚ୍ଛେଦୋ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନା, ସାରଚ୍ଛେଦୋ ୱିଯ ମଗ୍ଗୋ। ପଟିପଦା ପନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାୱ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱମେତେ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି ଏୱରୂପା ପୁଗ୍ଗଲା ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

୧୩୩।ଉପଧିୱିୱେକାତି ଉପଧିୱିୱେକେନ। ଇମିନା ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୱିୱେକୋ କଥିତୋ। ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାତି ଇମିନା ନୀୱରଣପ୍ପହାନଂ କଥିତଂ। କାଯଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯାତି ଇମିନା କାଯାଲସିଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି କଥିତା। ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତି ଉପଧିୱିୱେକେନ କାମେହି ୱିନା ହୁତ୍ୱା। ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହୀତି ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନେନ କାଯଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଚ ଅକୁସଲେହି ୱିନା ହୁତ୍ୱା। ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ହୋତୀତି ଯଂ ତତ୍ଥ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ସମାପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ରୂପାଦିଧମ୍ମଜାତଂ ହୋତି। ତେଧମ୍ମେତି ତେ ରୂପଗତନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତେ ରୂପାଦଯୋ ଧମ୍ମେ। ଅନିଚ୍ଚତୋତି ନ ନିଚ୍ଚତୋ। ଦୁକ୍ଖତୋତି ନ ସୁଖତୋ। ରୋଗତୋତିଆଦୀସୁ ଆବାଧଟ୍ଠେନ ରୋଗତୋ, ଅନ୍ତୋଦୋସଟ୍ଠେନ ଗଣ୍ଡତୋ, ଅନୁପୱିଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଜନନଟ୍ଠେନ ଚ ସଲ୍ଲତୋ, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ ଅଘତୋ, ରୋଗଟ୍ଠେନ ଆବାଧତୋ, ଅସକଟ୍ଠେନ ପରତୋ, ପଲୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ପଲୋକତୋ, ନିସ୍ସତ୍ତଟ୍ଠେନ ସୁଞ୍ଞତୋ, ନ ଅତ୍ତଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତତୋ। ତତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚତୋ, ପଲୋକତୋତି ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ କଥିତଂ, ଦୁକ୍ଖତୋତିଆଦୀହି ଛହି ଦୁକ୍ଖଲକ୍ଖଣଂ, ପରତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋତି ତୀହି ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ।

ସୋ ତେହି ଧମ୍ମେହୀତି ସୋ ତେହି ଏୱଂ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେହି ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମେହି। ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱାପେତୀତି ଚିତ୍ତଂ ପଟିସଂହରତି ମୋଚେତି ଅପନେତି। ଉପସଂହରତୀତି ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତଂ ତାୱ ସୱନୱସେନ ଥୁତିୱସେନ ପରିଯତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ଚ ଏତଂ ସନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଏୱଂ ଅସଙ୍ଖତାଯ ଅମତାଯ ଧାତୁଯା ଉପସଂହରତି। ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନେୱ ଏତଂ ସନ୍ତମେତଂ ପଣୀତନ୍ତି ନ ଏୱଂ ୱଦତି, ଇମିନା ପନ ଆକାରେନ ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ତତ୍ଥ ଠିତୋତି ତାଯ ତିଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣାଯ ୱିପସ୍ସନାଯ ଠିତୋ। ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପାପୁଣାତୀତି ଅନୁକ୍କମେନ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଭାୱେତ୍ୱା ପାପୁଣାତି । ତେନେୱ ଧମ୍ମରାଗେନାତି ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମେ ଛନ୍ଦରାଗେନ। ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁ ହି ସବ୍ବସୋ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପରିଯାଦାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅନାଗାମୀ ହୋତି।

ଯଦେୱତତ୍ଥ ହୋତି ୱେଦନାଗତନ୍ତି ଇଧ ପନ ରୂପଂ ନ ଗହିତଂ। କସ୍ମା? ସମତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା। ଅଯଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ରୂପଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନୋତି ସମଥୱସେନପିନେନ ରୂପଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ, ହେଟ୍ଠା ରୂପଂ ସମ୍ମଦେୱ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଇଦାନି ଅରୂପଂ ସମ୍ମସତୀତି ୱିପସ୍ସନାୱସେନପିନେନ ରୂପଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ। ଅରୂପେ ପନ ସବ୍ବସୋପି ରୂପଂ ନତ୍ଥୀତି ତଂ ସନ୍ଧାଯପି ଇଧ ରୂପଂ ନ ଗହିତଂ।

ଅଥ କିଞ୍ଚରହୀତି କିଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି? ସମଥୱସେନ ଗଚ୍ଛତୋ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଧୁରଂ ହୋତି, ସୋ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ। ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଗଚ୍ଛତୋ ପଞ୍ଞା ଧୁରଂ ହୋତି, ସୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ନାମାତି ଏତ୍ଥ ଥେରସ୍ସ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି। ଅଯଂ ସଭାୱଧମ୍ମୋଯେୱ, ସମଥୱସେନେୱ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଏକୋ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ଏକୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ। ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁପି ଏକୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ଏକୋ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ କିଂ କାରଣନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେମତ୍ତତଂ ୱଦାମୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯନାନତ୍ତତଂ ୱଦାମି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝି, ତେନ ତେ ଏତଂ ଅପାକଟଂ। ଅହଂ ପନ ପଟିୱିଜ୍ଝିଂ, ତେନ ମେ ଏତଂ ପାକଟଂ। ଏତ୍ଥ ହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯନାନତ୍ତତା କାରଣଂ। ସମଥୱସେନେୱ ହି ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଧୁରଂ ହୋତି, ସୋ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଏକସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଧୁରଂ ହୋତି, ସୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନାୱସେନେୱ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଏକସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଧୁରଂ ହୋତି, ସୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଏକସ୍ସ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଧୁରଂ ହୋତି, ସୋ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ସମଥୱିପସ୍ସନାଧୁରେନ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା। ତେସୁ ଧମ୍ମସେନାପତି ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୋ। ଇତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେମତ୍ତମେତ୍ଥ କାରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାମାଲୁକ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଭଦ୍ଦାଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଭଦ୍ଦାଲିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକାସନଭୋଜନନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ପୁରେଭତ୍ତେ ଅସନଭୋଜନଂ, ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଭତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପାବାଧତନ୍ତିଆଦୀନି କକଚୋପମେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି। ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ନ ସକ୍କୋମି। ସିଯା କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ସିଯା ୱିପ୍ପଟିସାରୋତି ଏୱଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ ସକ୍କୁସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋତି ଇତି ମେ ୱିପ୍ପଟିସାରକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଦେସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାତି ପୋରାଣକତ୍ଥେରା କିର

ପଓେ ଭଓଂ ପକ୍କିପିତ୍ୱା ସତ୍ତମ୍ପି ଦିନେ ସତ୍ତିନା ଉଣ୍ହମେଓ ଥୋକଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଅଓସେସଂ ବହି ନୀହରିତ୍ୱା ଛାଯୂଦକଫାସୁକେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଏତଂ ସନ୍ଧାଯ ସତ୍ଥା ଆହ। ଭଦ୍ଦାଲି, ପନ ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚେ ସକିଂ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଭଓଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ପତ୍ତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଓଦନସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ବହି ନୀହରିତ୍ୱା ଛାଯୂଦକଫାସୁକେ ଠାନେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟଂ, ଇତି ଏୱଂ ୱତ୍ତେୟ୍ୟଂ, ଇତରଥା କୋ ସକ୍କୋତୀ''ତି। ତସ୍ମା ଏୱମ୍ପି ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ଆହ। ଅଯଂ କିର ଅତୀତେ ଅନନ୍ତରାଯ ଜାତିଯା କାକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। କାକା ଚ ନାମ ମହାଛାତକା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଛାତକତ୍ତେରୋ ନାମ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପନ ୱିରଓନ୍ତସ୍ସେଓ ଭଗଓା ତଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା – ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ୱିକାଲେ ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ଖାଦେୟ୍ୟ ୱା ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ୱା ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୨୪୮) ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା, ଭଦ୍ଦାଲି,… ପେ… ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେସୀତି।

ଯଥାତନ୍ତି ଯଥା ଅଞ୍ଞୋପି ସିକ୍ଖାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ ଏକୱିହାରେପି ୱସନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ନ ଦଦେୟ୍ୟ, ତଥେୱ ନ ଅଦାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନେୱ ଭଗଓତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି, ନ ଧମ୍ମଦେସନଟ୍ଠାନଂ ନ ୱିତକ୍କମାଳକଂ, ନ ଏକଂ ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଯସ୍ମିଂ କୁଲେ ଭଗଓା ନିସୀଦତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରେପି ନ ଅଟ୍ଠାସି। ସଚସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଭଗଓା ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ପୁରେତରମେୱ ଞତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତି। ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ କିରେସ କୁଲପୁତ୍ତୋ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ। ତେନସ୍ସ ନ ଅଞ୍ଞୋ ୱିତକ୍କୋ ଅହୋସି, – ''ମଯା ନାମ ଉଦରକାରଣା ଭଗଓତୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞାପନଂ ପଟିବାହିତଂ, ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ ମେ କତ''ନ୍ତି ଅଯମେୱ ୱିତକ୍କୋ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ଏକୱିହାରେ ୱସନ୍ତୋପି ଲଜ୍ଜାଯ ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ନାଦାସି।

୧୩୫।ଚୀୱରକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀତି ମନୁସ୍ସା ଭଗଓତୋ ଚୀୱରସାଟକଂ ଅଦଂସୁ, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ କରୋନ୍ତି। ଏତଂ ଦୋସକନ୍ତି ଏତଂ ଓକାସମେତଂ ଅପରାଧଂ, ସତ୍ଥୁ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତସ୍ସ ପଟିବାହିତକାରଣଂ ସାଧୁକଂ ମନସି କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁକ୍କରତରନ୍ତି ୱସ୍ସଞ୍ହି ୱସିତ୍ୱା ଦିସାପକ୍କନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ କୁହିଂ ୱସିତ୍ଥାତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତେହି ଜେତୱନେ ୱସିମ୍ହାତି ୱୁତ୍ତେ, ''ଆୱୁସୋ, ଭଗଓା ଇମସ୍ମିଂ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ କତରଂ ଜାତକଂ କଥେସି, କତରଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ, କତରଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତାରୋ ହୋନ୍ତି। ତତୋ ''ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି, ଭଦ୍ଦାଲି, ନାମ ନଂ ଏକୋ ଥେରୋ ପଟିବାହୀ''ତି ୱକ୍ଖନ୍ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ – ''ଭଗଓତୋପି ନାମ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତସ୍ସ ପଟିବାହିତଂ ଅଯୁତ୍ତଂ ଅକାରଣ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ ଅଯଂ ଦୋସୋ ମହାଜନନ୍ତରେ ପାକଟୋ ହୁତ୍ୱା ଦୁପ୍ପଟିକାରତଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞମାନା ଏୱମାହଂସୁ। ଅପିଚ ଅଞ୍ଞେପି ଭିକ୍ଖୂ ପୱାରେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥ ତ୍ୱଂ ''ଏଥାୱୁସୋ, ମମ ସତ୍ଥାରଂ ଖମାପେନ୍ତସ୍ସ ସହାଯା ହୋଥା''ତି ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେସ୍ସସି। ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ''ଆୱୁସୋ, କିଂ ଇମିନାପି ଭିକ୍ଖୁନା କତ''ନ୍ତି। ତତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ଭାରିଯଂ କତଂ ଭିକ୍ଖୁନା, ଦସବଲଂ ନାମ ପଟିବାହିସ୍ସତୀତି ଅଯୁତ୍ତମେତ''ନ୍ତି ୱକ୍ଖନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ତେ ଅଯଂ ଅପରାଧୋ ମହାଜନନ୍ତରେ ପାକଟୋ ହୁତ୍ୱା ଦୁପ୍ପଟିକାରତଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞମାନାପି ଏୱମାହଂସୁ। ଅଥ ୱା ଭଗଓା ପୱାରେତ୍ୱା ଚାରିକଂ ପକ୍କମିସ୍ସତି, ଅଥ ତ୍ୱଂ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଭଗଓତୋ ଖମାପନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେସ୍ସସି। ତତ୍ର ଦିସାୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ''ଆୱୁସୋ, କିଂ ଇମିନା ଭିକ୍ଖୁନା କତ''ନ୍ତି…ପେ… ଦୁପ୍ପଟିକାରତଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞମାନାପି ଏୱମାହଂସୁ।

ଏତଦୱୋଚାତି ଅପ୍ପତିରୂପଂ ମଯା କତଂ, ଭଗଓା ପନ ମହନ୍ତେପି ଅଗୁଣେ ଅଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଅଚ୍ଚଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏତଂ ''ଅଚ୍ଚଯୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ,''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଚଯୋତି ଅପରାଧୋ। ମଂ ଅଚ୍ଚଗମାତି ମଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୂତି ଖମତୁ। ଆଯତିଂ ସଂୱରାଯାତି ଅନାଗତେ ସଂୱରଣତ୍ଥାଯ, ପୁନ ଏୱରୂପସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ ଖଲିତସ୍ସ ଅକରଣତ୍ଥାଯ। ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସେନ। ସମଯୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲୀତି, ଭଦ୍ଦାଲି, ତଯା ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଏକଂ କାରଣଂ ଅତ୍ଥି, ତମ୍ପି ତେ ନ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୧୩୬।ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ, ସଦ୍ଧାନୁସାରୀତି ଦ୍ୱେ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକା ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲା। ଏତେ ପନ ସତ୍ତପି ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲେ ଭଗଓତାପି ଏୱଂ ଆଣାପେତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଭଗଓତା ଆଣତ୍ତେ ତେସମ୍ପି ଏୱଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠାନପରିକପ୍ପୱସେନ ପନ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସୁୱଚଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଭଦ୍ଦାଲିତ୍ଥେରସ୍ସ ଚ ଦୁବ୍ବଚଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପି ନୁ ତ୍ୱଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତି ଦେସନଂ କସ୍ମା ଆରଭି? ଭଦ୍ଦାଲିସ୍ସ ନିଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଭଦ୍ଦାଲି, ଇମେ ସତ୍ତ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲା ଲୋକେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ମମ ସାସନେ ସାମିନୋ, ମଯି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତେ ପଟିବାହିତବ୍ବଯୁତ୍ତେ କାରଣେ ସତି ଏତେସଂ ପଟିବାହିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। ତ୍ୱଂ ପନ ମମ ସାସନତୋ ବାହିରକୋ, ମଯି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତେ ତୁଯ୍ହଂ ପଟିବାହିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି।

ରିତ୍ତୋ ତୁଚ୍ଛୋତି ଅନ୍ତୋ ଅରିଯଗୁଣାନଂ ଅଭାୱେନ ରିତ୍ତକୋ ତୁଚ୍ଛକୋ, ଇସ୍ସରୱଚନେ କିଞ୍ଚି ନ ହୋତି। ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋସୀତି ଯଥା ଧମ୍ମୋ ଠିତୋ, ତଥେୱ କରୋସି, ଖମାପେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ତେ ମଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମାତି ତଂ ତୱ ଅପରାଧଂ ମଯଂ ଖମାମ। ୱୁଦ୍ଧି ହେସା, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେତି ଏସା, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଓତୋ ସାସନେ ୱୁଦ୍ଧି ନାମ। କତମା? ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ

ପଟିକରିତ୍ୱା ଆୟତିଂ ସଂୱରାପଜ୍ଜନା। ଦେସନଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଯୋ ଅଚ୍ଚୟଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋତି, ଆୟତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି ଆହ।

୧୩୭।ସଙ୍ଘାପିଉପୱଦତୀତି ''ଅସୁକୱିହାରୱାସୀ ଅସୁକସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅସୁକସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଇଦ୍ଧନ୍ନାମୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି ସୁତ୍ୱା – ''କିଂ ତସ୍ସ ଅରଞ୍ଞୱାସେନ, ଯୋ ମୟ୍ହଂ ପନ ସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ''ତି ଏୱଂ ଉପୱଦତି, ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ, ଅପିଚେତ୍ଥ ଦେୱତା ନ କେୱଲଂ ଉପୱଦନ୍ତି, ଭେରୱାରମ୍ମଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଲାୟନାକାରମ୍ପି କରୋନ୍ତି। ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନନ୍ତି ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ସଂକିଲିଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ଚିତ୍ତଂ ୱିଧାୱତି, ନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅଲ୍ଲୀୟତି। ସୋ ''କିଂ ମାଦିସସ୍ସ ଅରଞ୍ଞୱାସେନା''ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଉଟ୍ଠାୟ ପକ୍କମତି। ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉପୱଦିତୋତି ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତା ଉପୱଦିତୋ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତପଚ୍ଚନୀକନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତିଆଦି ଏୱଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୪୦।ପସୟ୍ହ ପସୟ୍ହ କାରଣଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ଦୋସେ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ କାରେନ୍ତି। ନୋ ତଥାତି ମହନ୍ତେପି ଅପରାଧେ ଯଥା ଇତରଂ, ଏୱଂ ପସୟ୍ହ ନ କାରେନ୍ତି। ସୋ କିର, ''ଆୱୁସୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଏୱରୂପଂ ନାମ ହୋତି, ଏହି ସତ୍ଥାରଂ ଖମାପେହୀ''ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘତୋପି, କଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁଂ ପେସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା, ''ଭଦ୍ଦାଲି, ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଏୱରୂପଂ ନାମ ହୋତୀ''ତି ଏୱଂ ସତ୍ଥୁସନ୍ତିକାପି ଅନୁଗ୍ଗହଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି। ତତୋ ''ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନାପି ନ ସମସ୍ସାସିତୋ, ସତ୍ଥାରାପୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ଅଥ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ସତ୍ଥାପି ୱଚଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତମେୱ ୱଦତି, ନ ଇତରନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏକଚ୍ଚୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେନାଞ୍ଞନ୍ତିଆଦୀନି ଅନୁମାନସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି। ନ ସମ୍ମା ୱତ୍ତତୀତି ସମ୍ମା ୱତ୍ତମ୍ପି ନ ୱତ୍ତତି। ନ ଲୋମଂ ପାତେତୀତି ଅନୁଲୋମୱତ୍ତେ ନ ୱତ୍ତତି, ୱିଲୋମମେୱ ଗଣ୍ହାତି। ନ ନିତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତତୀତି ନିତ୍ଥାରଣକୱତ୍ତମ୍ପି ନ ୱତ୍ତତି, ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ତୁରିତତୁରିତୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ନ ହୋତି। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ସ ଦୁବ୍ବଚକରଣେ। ଅଭିଣ୍ହାପତ୍ତିକୋତି ନିରନ୍ତରାପତ୍ତିକୋ। ଆପତ୍ତିବହୁଲୋତି ସାପତ୍ତିକକାଲୋୱସ୍ସ ବହୁ, ସୁଦ୍ଧୋ ନିରାପତ୍ତିକକାଲୋ ଅପ୍ପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମ୍ମତୀତି ଖିପ୍ପଂ ନ ୱୂପସମ୍ମତି, ଦୀଘସୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିନୟଧରା ପାଦଧୋୱନକାଲେ ଆଗତଂ ''ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ୱତ୍ତୱେଲା''ତି ୱଦନ୍ତି। ପୁନ କାଲଂ ମଞ୍ଜିତ୍ୱା ଆଗତଂ ''ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ତୁୟ୍ହଂ ୱିହାରୱେଲା, ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ସାମଣେରାଦୀନଂ ଉଦ୍ଦେସଦାନୱେଲା, ଅମ୍ହାକଂ ନ୍ହାନୱେଲା, ଥେରୂପଟ୍ଠାନୱେଲା, ମୁଖଧୋୱନୱେଲା''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଦିୱସଭାଗେପି ରତ୍ତିଭାଗେପି ଆଗତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେନ୍ତିୟେୱ। ''କାୟ ୱେଲାୟ, ଭନ୍ତେ, ଓକାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ''ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ଇମମେୱ ଠାନଂ ଜାନାସି, ଅସୁକୋ ନାମ ୱିନୟଧରତ୍ଥେରୋ ସିନେହପାନଂ ପିୱତି, ଅସୁକୋ ୱିରେଚନଂ କାରେତି, କସ୍ମା ତୁରିତୋସୀ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଦୀଘସୁତ୍ତମେୱ କରୋନ୍ତି।

୧୪୧।ଖିପ୍ପମେୱ ୱୂପସମ୍ମତୀତି ଲହୁଂ ୱୂପସମ୍ମତି, ନ ଦୀଘସୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉସ୍ସୁକ୍କାପନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ – ''ଆୱୁସୋ, ଅୟଂ ସୁବ୍ବଚୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଜନପଦୱାସିନୋ ନାମ ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ୱସନଟ୍ଠାନନିସଜ୍ଜନାଦୀନି ନ ଫାସୁକାନି ହୋନ୍ତି, ଭିକ୍ଖାଚାରୋପି ଦୁକ୍ଖୋ ହୋତି, ସୀଘମସ୍ସ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେମା''ତି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଆପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି।

୧୪୨।ଅଧିଚ୍ଚାପତ୍ତିକୋତି କଦାଚି କଦାଚି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ କିଞ୍ଚାପି ଲଜ୍ଜୀ ହୋତି ପକତତ୍ତୋ, ଦୁବ୍ବଚତ୍ତା ପନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂ ତଥେୱ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି।

୧୪୪।ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନ ୱହତି ପେମମତ୍ତକେନାତି ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତିକାୟ ଗେହସ୍ସିତସଦ୍ଧାୟ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ ଗେହସ୍ସିତପେମେନ ଯାପେତି। ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣସଦିସା ହି ଅୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ, ନୱପବ୍ବଜିତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟେସୁ ପେମମତ୍ତେନ ଯାପେତି, ତସ୍ମା ଏୱରୂପା ସଙ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବା। ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ହି ସଙ୍ଗହଂ ଲଭିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଠିତା ଅଭିଞ୍ଞାପତ୍ତା ମହାସମଣା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଏତ୍ତକେନ କଥାମଗ୍ଗେନ ''ୱଚଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ୱଦନ୍ତି, ନ ଇତର''ନ୍ତି ଇମମେୱ ଭଗୱତା ଦସ୍ସିତଂ।

୧୪୫।ଅଞ୍ଞାୟସଣ୍ଠିଂସୂତି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ସତ୍ତେସୁ ହାୟମାନେସୂତି ପଟିପତ୍ତିୟା ହାୟମାନାୟ ସତ୍ତା ହାୟନ୍ତି ନାମ। ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଅନ୍ତରଧାୟମାନେତି ପଟିପତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମେ ଅନ୍ତରଧାୟମାନେ। ପଟିପତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମୋପି ହି ପଟିପତ୍ତିପୂରକେସୁ ସତ୍ତେସୁ ଅସତି ଅନ୍ତରଧାୟତି ନାମ । ଆସୱଟ୍ଠାନୀୟାତି ଆସୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତେସୂତି ଆସୱଟ୍ଠାନୀୟା। ଯେସୁ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକା ପରୂପୱାଦୱିପ୍ପଟିସାରୱଧବନ୍ଧନାଦୟୋ ଚେୱ ଅପାୟଦୁକ୍ଖୱିସେସଭୂତା ଚ ଆସୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତିୟେୱ। ଯସ୍ମା ନେସଂ ତେ କାରଣଂ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀୟା ୱୀତିକ୍କମଧମ୍ମା ଯାୱ ନ ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି, ନ ତାୱ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଯୋଜନା।

ଏଵଂ ଅକାଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ପୁନ କାଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯତୋ ଚ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯତୋତି ଯଦା, ଯସ୍ମିଂ କାଲେତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ଵୁତ୍ତାନୁସାରେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ଵା ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମାତି ସଙ୍ଖଂ ଗତା ଵୀତିକ୍କମଦୋସା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭଵନ୍ତି, ତଦା ସତ୍ଥା ସାଵକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି। କସ୍ମା? ତେସଂଯେଵ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯଧମ୍ମସଙ୍ଖାତାନଂ ଵୀତିକ୍କମଦୋସାନଂ ପଟିଘାତାଯ।

ଏଵଂ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଅକାଲଂ, ଉପ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ କାଲନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଇଦାନି ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିକାଲଞ୍ଚ ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ନ ତାଵ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଇଧେକଚ୍ଚେ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମହତ୍ତନ୍ତି ମହନ୍ତଭାଵଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଵ ନ ଥେରନଵମଜ୍ଝିମାନଂ ଵସେନ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତାଵ ସେନାସନାନି ପହୋନ୍ତି, ସାସନେ ଏକଚ୍ଚେ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ପନ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି। ତତ୍ଥ ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନି –

''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଉତ୍ତରିଦ୍ଵିରତ୍ତତିରତ୍ତଂ ସହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ ପାଚିତ୍ତିଯଂ (ପାଚି। ୫୧)। ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅନୁଵସ୍ସଂ ଵୁଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ ପାଚିତ୍ତିଯଂ (ପାଚି। ୧୧୭୧)। ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଏକଵସ୍ସଂ ଦ୍ଵେ ଵୁଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୧୧୭୫)।

ଇମିନା ନଯେନ ଵେଦିତବ୍ବାନି।

ଲାଭଗ୍ଗନ୍ତି ଲାଭସ୍ସ ଅଗ୍ଗଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଵ ନ ଲାଭଗ୍ଗପତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ତାଵ ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ପତ୍ତେ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି –

''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅଚେଲକସ୍ସ ଵା ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଵା ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ଵା ସହତ୍ଥା ଖାଦନୀଯଂ ଵା ଭୋଜନୀଯଂ ଵା ଦଦେଯ୍ୟ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୨୭୦)।

ଇଦଞ୍ହି ଲାଭଗ୍ଗପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ।

ଯସଗ୍ଗନ୍ତି ଯସସ୍ସ ଅଗ୍ଗଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଵ ନ ଯସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ତାଵ ଯସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ପତ୍ତେ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି ''ସୁରାମେରଯପାନେ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୩୨୭)। ଇଦଞ୍ହି ଯସଗ୍ଗପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ।

ବାହୁସଚ୍ଚନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତଭାଵଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଵ ନ ବାହୁସଚ୍ଚପତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ତାଵ ଆସଵଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ବାହୁସଚ୍ଚପତ୍ତେ ପନ ଯସ୍ମା ଏକଂ ନିକାଯଂ ଦ୍ଵେ ନିକାଯେ ପଞ୍ଚପି ନିକାଯେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଅଯୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନା ପୁଗ୍ଗଲା ରସେନ ରସଂ ସଂସନ୍ଦେତ୍ଵା ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା – ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟ ତଥାହଂ ଭଗଵତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି (ପାଚି। ୪୧୮)…ପେ… ସମଣୁଦ୍ଦେସୋପି ଚେ ଏଵଂ ଵଦେଯ୍ୟା''ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୪୨୯) ନଯେନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି।

ରତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ରତ୍ତିଯୋ ଜାନନ୍ତୀତି ରତ୍ତଞ୍ଞୂ। ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜିତଦିଵସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବହୂ ରତ୍ତିଯୋ ଜାନନ୍ତି, ଚିରପବ୍ବଜିତାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରତ୍ତଞ୍ଞୂନଂ ଭାଵଂ ରତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ। ତତ୍ର ରତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ଉପସେନଂ ଵଙ୍ଗନ୍ତପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ସୋ ହାଯସ୍ମା ଊନଦସଵସ୍ସେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତେ ଦିସ୍ଵା ଏକଵସ୍ସୋ ସଦ୍ଧିଵିହାରିକଂ ଉପସମ୍ପାଦେସି। ଅଥ ଭଗଵା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି – ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଊନଦସଵସ୍ସେନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ଯୋ ଉପସମ୍ପାଦେଯ୍ୟ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ମହାଵ। ୭୫)। ଏଵଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେ ପୁନ ଭିକ୍ଖୂ ''ଦସଵସ୍ସମ୍ହା ଦସଵସ୍ସମ୍ହା''ତି ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି। ଅଥ ଭଗଵା ଅପରମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି – ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ବାଲେନ ଅବ୍ୟତ୍ତେନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ଯୋ ଉପସମ୍ପାଦେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଵେ, ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନ ଦସଵସ୍ସେନ ଵା ଅତିରେକଦସଵସ୍ସେନ ଵା ଉପସମ୍ପାଦେତୁ''ନ୍ତି। ଇତି ରତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତକାଲେ ଦ୍ଵେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି।

୧୪୬।ଆଜାନୀଯସୁସୂପମଂଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଦେସେସିନ୍ତି ତରୁଣାଜାନୀଯୌପମଂ କତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସଯିଂ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଅସରଣେ। ନ ଖୋ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଏସେଵ ହେତୂତି ନ ଏସ ସିକ୍ଖାଯ ଅପରିପୂରକାରୀଭାଵୋଯେଵ ଏକୋ ହେତୁ।

୧୪୭।ମୁଖାଧାନେ କାରଣଂ କାରେତୀତି ଖଲୀନବନ୍ଧାଦୀହି ମୁଖଟ୍ଠପନେ ସାଧୁକଂ ଗୀଵଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେତୁଂ କାରଣଂ କାରେତି। ଵିସୂକାଯିତାନୀତିଆଦୀହି ଵିସେଵନାଚାରଂ କଥେସି। ସବ୍ବାନେଵ ହେତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଵେଵଚନାନି। ତସ୍ମିଂ ଠାନେତି ତସ୍ମିଂ ଵିସେଵନାଚାରେ।

ପରିନିବ୍ବାଯତୀତି ନିବ୍ବିସେୱନୋ ହୋତି, ତଂ ୱିସେୱନଂ ଜହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୁଗାଧାନେତି ଯୁଗଟ୍ଠପନେ ଯୁଗସ୍ସ ସାଧୁକଂ ଗହଣତ୍ଥଂ।

ଅନୁକ୍କମେତି ଚତ୍ତାରୋପି ପାଦେ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଉକ୍ଖିପନେ ଚ ନିକ୍ଖିପନେ ଚ। ପରସେନାଯ ହି ଆୱାଟେ ଠତ୍ୱା ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସସ୍ସ ପାଦେ ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଏସ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଚତ୍ତାରୋପି ପାଦେ ଉକ୍ଖିପିସ୍ସତୀତି ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନୱିଧାନେନ ଏତଂ କାରଣଂ କରୋନ୍ତି। ମଣ୍ଡଲେତି ଯଥା ଅସ୍ସେ ନିସିନ୍ନୋଯେୱ ଭୂମିଯଂ ପତିତଂ ଆୱୁଧଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଏୱଂ କରଣତ୍ଥଂ ମଣ୍ଡଲେ କାରଣଂ କାରେତି। ଖୁରକାସେତି ଅଗ୍ଗଗ୍ଗଖୁରେହି ପଥୱୀକମନେ। ରତ୍ତିଂ ଓକ୍କନ୍ତକରଣସ୍ମିଞ୍ହି ଯଥା ପଦସଦ୍ଦୋ ନ ସୁଯ୍ୟତି, ତଦତ୍ଥଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଗ୍ଗଖୁରେହିଯେୱ ଗମନଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଜୱେତି ସୀଘୱାହନେ। ''ଧାୱେ''ତିପି ପାଠୋ। ଅତ୍ତନୋ ପରାଜଯେ ସତି ପଲାଯନତ୍ଥଂ, ପରଂ ପଲାଯନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗହଣତ୍ଥଞ୍ଚ ଏତଂ କାରଣଂ କାରେତି। ଦୱତ୍ତେତି ଦୱତ୍ତାଯ, ଯୁଦ୍ଧକାଲସ୍ମିଞ୍ହି ହତ୍ଥୀସୁ ୱା କୋଞ୍ଚନାଦଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଅସ୍ସେସୁ ୱା ହସନ୍ତେସୁ ରଥେସୁ ୱା ନିଘୋସନ୍ତେସୁ ଯୋଧେସୁ ୱା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରୋନ୍ତେସୁ ତସ୍ସ ରୱସ୍ସ ଅଭାଯିତ୍ୱା ପରସେନପୱେସନତ୍ଥଂ ଅଯଂ କାରଣା କରୀଯତି।

ରାଜଗୁଣେତି ରଞ୍ଞା ଜାନିତବ୍ବଗୁଣେ। କୂଟକଣ୍ଣରଞ୍ଞୋ କିର ଗୁଳୱଣ୍ଣୋ ନାମ ଅସ୍ସୋ ଅହୋସି। ରାଜା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚେତିଯପବ୍ବତଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି କଲମ୍ବନଦୀତୀରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ଅସ୍ସୋ ତୀରେ ଠତ୍ୱା ଉଦକଂ ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ରାଜା ଅସ୍ସାଚରିଯଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା – ''ଅହୋ ତଯା ଅସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାପିତୋ ଉଦକଂ ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି ଆହ। ଆଚରିଯୋ – ''ସୁସିକ୍ଖାପିତୋ ଦେୱ ଅସ୍ସୋ, ଏୱମସ୍ସ ହି ଚିତ୍ତଂ 'ସଚାହଂ ଉଦକଂ ଓତରିସ୍ସାମି, ୱାଲଂ ତେମିସ୍ସତି, ୱାଲେ ତିନ୍ତେ ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗେ ଉଦକଂ ପାତେଯ୍ୟା'ତି ଏୱଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସରୀରେ ଉଦକପାତନଭଯେନ ନ ଓତରତି, ୱାଲଂ ଗଣ୍ହାପେଥା''ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ଅସ୍ସୋ ୱେଗେନ ଓତରିତ୍ୱା ପାରଂ ଗତୋ। ଏତଦତ୍ଥଂ ଅଯଂ କାରଣା କରୀଯତି। ରାଜୱଂସେତି ଅସ୍ସରାଜୱଂସେ। ୱଂସୋ ଚେସୋ ଅସ୍ସରାଜାନଂ, ତଥାରୂପେନ ପହାରେନ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନସରୀରାପି ଅସ୍ସାରୋହଂ ପରସେନାଯ ଅପାତେତ୍ୱା ବହି ନୀହରନ୍ତିଯେୱ। ଏତଦତ୍ଥଂ କାରଣଂ କାରେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉତ୍ତମେ ଜୱେତି ଜୱସମ୍ପତ୍ତିଯଂ, ଯଥା ଉତ୍ତମଜୱୋ ହୋତି, ଏୱଂ କାରଣଂ କାରେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉତ୍ତମେ ହଯେତି ଉତ୍ତମହଯଭାୱେ, ଯଥା ଉତ୍ତମହଯୋ ହୋତି, ଏୱଂ କାରଣଂ କାରେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପକତିଯା ଉତ୍ତମହଯୋୱ ଉତ୍ତମହଯକାରଣଂ ଅରହତି, ନ ଅଞ୍ଞୋ। ଉତ୍ତମହଯକାରଣାଯ ଏୱ ଚ ହଯୋ ଉତ୍ତମଜୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ଅଞ୍ଞୋତି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକୋ କିର ରାଜା ଏକଂ ସିନ୍ଧୱପୋତକଂ ଲଭିତ୍ୱା ସିନ୍ଧୱଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱାୱ ଇମଂ ସିକ୍ଖାପେହୀତି ଆଚରିଯସ୍ସ ଅଦାସି। ଆଚରିଯୋପି ତସ୍ସ ସିନ୍ଧୱଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ତଂ ମାସଖାଦକଘୋଟକାନଂ କାରଣାସୁ ଉପନେତି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକତ୍ତା କାରଣଂ ନ ପଟିପଜ୍ଜତି। ସୋ ତଂ ଦମେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''କୂଟସ୍ସୋ ଅଯଂ ମହାରାଜା''ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ଅସ୍ସାଚରିଯପୁବ୍ବକୋ ଦହରୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଭଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ପରିଖାପିଟ୍ଠେ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଅନଗ୍ଘୋ, ଭନ୍ତେ, ସିନ୍ଧୱପୋତକୋ''ତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ କଥେସି। ସଚେ ରାଜା ଜାନେଯ୍ୟ, ମଙ୍ଗଲସ୍ସଂ ନଂ କରେଯ୍ୟାତି। ଥେରୋ ଆହ – ''ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ, ତାତ, ରାଜା ଅପ୍ପେୱ ନାମ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପସୀଦେଯ୍ୟ ରଞ୍ଞୋ କଥେହୀ''ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, – ''ମହାରାଜ, ଅନଗ୍ଘୋ ସିନ୍ଧୱପୋତକୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି କଥେସି। ତଯା ଦିଟ୍ଠୋ , ତାତାତି? ଆମ, ମହାରାଜାତି। କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି? ତୁମ୍ହାକଂ ଭୁଞ୍ଜନକସୁୱଣ୍ଣଥାଲେ ତୁମ୍ହାକଂ ଭୁଞ୍ଜନକଭତ୍ତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପିୱନକରସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଗନ୍ଧା ତୁମ୍ହାକଂ ମାଲାତି। ରାଜା ସବ୍ବଂ ଦାପେସି। ଦହରୋ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି।

ଅସ୍ସୋ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱାୱ ''ମଯ୍ହଂ ଗୁଣଜାନନକଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ''ତି ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଦହରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜା''ତି ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି। ଅସ୍ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଥାଲେ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜି, ରସଂ ପିୱି। ଅଥ ନଂ ଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ରାଜପିଳନ୍ଧନଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ''ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛା''ତି ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି। ସୋ ଦହରସ୍ସ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସ୍ସଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ଦହରୋ – ''ଅଯଂ ତେ, ମହାରାଜ, ଅନଗ୍ଘୋ ସିନ୍ଧୱପୋତକୋ, ଇମିନାୱ ନଂ ନିଯାମେନ କତିପାହଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି।

ଅଥ କତିପାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସସ୍ସ ଆନୁଭାୱଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ମହାରାଜାତି। ସାଧୁ ଆଚରିଯ କୁହିଂ ଠତ୍ୱା ପସ୍ସାମାତି? ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛ, ମହାରାଜାତି। ରାଜା ଅସ୍ସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଦହରୋ ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ''ଏତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଅନୁପରିଯାହୀ''ତି ଅସ୍ସସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ଅସ୍ସୋ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଅନୁପରିଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗତୋ। ରାଜା ନେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଦିଟ୍ଠୋ ତେ, ମହାରାଜାତି? ନ ଦିଟ୍ଠୋ, ତାତାତି। ୱଲଞ୍ଜକଦଣ୍ଡଂ ଏତଂ ରୁକ୍ଖଂ ନିସ୍ସାଯ ଠପେଥାତି ୱତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି ''ୱଲଞ୍ଜକଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଏହୀ''ତି। ଅସ୍ସୋ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ମୁଖେନ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ। ଦିଟ୍ଠଂ, ମହାରାଜାତି। ଦିଟ୍ଠଂ, ତାତାତି।

ପୁନ ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି ‘‘ଉୟ୍ୟାନସ୍ସ ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଚରିତ୍ୱା ଏହୀ’’ତି। ଅସ୍ସୋ ତଥା ଅକାସି। ଦିଟ୍ଠୋ, ମହାରାଜାତି। ନ ଦିଟ୍ଠୋ, ତାତାତି। ରତ୍ତକମ୍ବଲଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଅସ୍ସସ୍ସ ପାଦେ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତଥେୱ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ଅସ୍ସୋ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଅନୁପରିୟାୟି। ବଲୱତା ପୁରିସେନ ଆୱିଞ୍ଛନଅଲାତଗ୍ଗିସିଖା ୱିୟ ଉୟ୍ୟାନପାକାରମତ୍ଥକେ ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ଅସ୍ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମୀପେ ଠିତୋ। ଦିଟ୍ଠଂ, ମହାରାଜାତି। ଦିଟ୍ଠଂ, ତାତାତି। ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିପାକାରମତ୍ଥକେ ଅନୁପରିୟାହୀତି ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି।

ପୁନ ‘‘ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ପଦୁମପତ୍ତେସୁ ଚାରିକଂ ଚରାହୀ’’ତି ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ସବ୍ବପଦୁମପତ୍ତେ ଚରିତ୍ୱା ଅଗମାସି, ଏକଂ ପତ୍ତମ୍ପି ଅନକ୍କନ୍ତଂ ୱା ଫାଲିତଂ ୱା ଛିଦ୍ଦିତଂ ୱା ଖଣ୍ଡିତଂ ୱା ନାହୋସି। ଦିଟ୍ଠଂ, ମହାରାଜାତି। ଦିଟ୍ଠଂ, ତାତାତି। ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥତଲଂ ଉପନାମେସି। ଧାତୂପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ହତ୍ଥତଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ଦିଟ୍ଠଂ, ମହାରାଜାତି? ଦିଟ୍ଠଂ, ତାତାତି। ଏୱଂ ଉତ୍ତମହୟୋ ଏୱ ଉତ୍ତମକାରଣାୟ ଉତ୍ତମଜୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତି।

ଉତ୍ତମେ ସାଖଲ୍ୟେତି ମୁଦୁୱାଚାୟ। ମୁଦୁୱାଚାୟ ହି, ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ମା ଚିନ୍ତୟି, ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସସି, ରାଜଭୋଜନାଦୀନି ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ଉତ୍ତମହୟକାରଣଂ କାରେତବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉତ୍ତମେ ସାଖଲ୍ୟେ’’ତି। ରାଜଭୋଗ୍ଗୋତି ରଞ୍ଞୋ ଉପଭୋଗୋ। ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ହତ୍ଥଂ ୱିୟ ପାଦଂ ୱିୟ ଅନୋହାୟେୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଙ୍ଗନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି, ଚତୂସୁ ୱା ସେନଙ୍ଗେସୁ ଏକଂ ଅଙ୍ଗଂ ହୋତି।

ଅସେଖାୟ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟାତି ଅରହତ୍ତଫଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପାଦୟୋପି ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତାୱ। ସମ୍ମାଞାଣଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟେୱ। ଠପେତ୍ୱା ପନ ଅଟ୍ଠ ଫଲଙ୍ଗାନି ସେସା ଧମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅୟଂ ପନ ଦେସନା ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୁପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ଅରହତ୍ତନିକୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଭଦ୍ଦାଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଲଟୁକିକୋପମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୮ ।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଲଟୁକିକୋପମସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୟେନ ସୋ ୱନସଣ୍ଡୋତି ଅୟମ୍ପି ମହାଉଦାୟିତ୍ଥେରୋ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିକ୍କମି। ତସ୍ମା ୟେନ ସୋ ଭଗୱତା ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ୱନସଣ୍ଡୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପହତ୍ତାତି ଅପହାରକୋ। ଉପହତ୍ତାତି ଉପହାରକୋ। ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ।

୧୪୯ ।ୟଂଭଗୱାତି ୟସ୍ମିଂ ସମୟେ ଭଗୱା। ଇଙ୍ଘାତି ଆଣତ୍ତିୟଂ ନିପାତୋ। ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଏୱରୂପଂ ପନ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଅଲଭନ୍ତା କଥଂ ୟାପେସ୍ସାମାତି ଏୱଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅହୋସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ରତ୍ତିଭୋଜନସ୍ସ ପଣୀତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ସୂପେୟ୍ୟନ୍ତି ସୂପେନ ଉପନେତବ୍ବଂ ମଚ୍ଛମଂସକଳୀରାଦି। ସମଗ୍ଗା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମାତି ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ। ସଙ୍ଖତିୟୋତି ଅଭିସଙ୍ଖାରିକଖାଦନୀୟାନି। ସବ୍ବା ତା ରତ୍ତିନ୍ତି ସବ୍ବା ତା ସଙ୍ଖତିୟୋ ରତ୍ତିଂୟେୱ ହୋନ୍ତି, ଦିୱା ପନ ଅପ୍ପା ପରିତ୍ତା ଥୋକିକା ହୋନ୍ତୀତି। ମନୁସ୍ସା ହି ଦିୱା ୟାଗୁକଜ୍ଜୀୟାଦୀହି ୟାପେତ୍ୱାପି ରତ୍ତିଂ ୟଥାସତ୍ତି ୟଥାପଣୀତମେୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ପୁନ ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ରତ୍ତି ୱିକାଲଭୋଜନେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଅନ୍ଧକାରତିମିସାୟନ୍ତି ବହଲନ୍ଧକାରେ। ମାଣୱେହୀତି ଚୋରେହି। କତକମ୍ମେହୀତି କତଚୋରକମ୍ମେହି। ଚୋରା କିର କତକମ୍ମା ୟଂ ନେସଂ ଦେୱତଂ ଆୟାଚିତ୍ୱା କମ୍ମଂ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ଉପହାରତ୍ଥାୟ ମନୁସ୍ସେ ମାରେତ୍ୱା ଗଲଲୋହିତାଦୀନି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ଅଞ୍ଞେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ମାରିୟମାନେସୁ କୋଲାହଲା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତଂ ପରିୟେସନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ମଞ୍ଞମାନା ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ମାରେନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକତକମ୍ମେହୀତି ଅଟୱିତୋ ଗାମଂ ଆଗମନକାଲେ କମ୍ମନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ଥଂ ପୁରେତରଂ ବଲିକମ୍ମଂ କାତୁକାମେହି। ଅସଦ୍ଧମ୍ମେନ ନିମନ୍ତେତୀତି ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୁ ଅଜ୍ଜେକରତ୍ତିଂ ଇଧେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଇଧ ୱସିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ନିମନ୍ତେତି।

ପୁନ ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠକାରଣଂ କଥେତି। ଓିଜନ୍ତରିକାଯାତି ଓିଜ୍ଜୁଓିଜ୍ଜୋତନକ୍ଖଣେ । ଓିସ୍ସରମକାସୀତି ମହାସଦ୍ଦମକାସି। ଅଭୁମ୍ମେତି ଭୂ'ତି ଓଡ୍ଢି, ଅଭୂ'ତି ଅଓଡ୍ଢି, ଓିନାସୋ ମଯ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପିସାଚୋ ଓତ ମନ୍ତି ପିସାଚୋ ମଂ ଖାଦିତୁଂ ଆଗତୋ ଓତ। ଆତୁମାରୀ ମାତୁମାରୀତି ଏତ୍ଥ ଆତୂତି ପିତା, ମାତୂତି ମାତା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ସ ପିତା ଓା ମାତା ଓା ଅତ୍ଥି, ତଂ ମାତାପିତରୋ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତକୋତି ଯଥା ତଥା ଓା ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଦତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସଯାପେନ୍ତି। ସୋ ଏଓଂ ରକ୍ଖିତଂ ପିଣ୍ଡାଯ ନ ଚରତି। ତୁଯ୍ହଂ ପନ ମାତାପିତରୋ ମତା ମଞ୍ଞେ, ତେନ ଏଓଂ ଚରସୀତି।

୧୫୦।ଏଓମେଓାତି ଏଓମେଓ କିଞ୍ଚି ଆନିସଂସଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ନିକ୍କାରଣେନେଓ। ଏଓମାହଂସୂତି ଗରହନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ଥ ଆହଂସୂତି ଓଦନ୍ତି। କିଂ ପନିମସ୍ସାତି ଇମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ହେତୁ କିଂ ଓତ୍ତଓଂ ନାମ, ନନୁ ଅପସ୍ସନ୍ତେନ ଓିଯ ଅସୁଣନ୍ତେନ ଓିଯ ଭଓିତବ୍ବନ୍ତି। ଓରମତ୍ତକସ୍ସାତି ପରିତ୍ତମତ୍ତକସ୍ସ। ଅଧିସଲ୍ଲିଖତେଓାଯନ୍ତି ଅଯଂ ସମଣୋ ନଓନୀତଂ ପିସନ୍ତୋ ଓିଯ ପଦୁମନାଳସୁତ୍ତଂ କକଚେନ ଓକ୍କନ୍ତନ୍ତୋ ଓିଯ ଅତିସଲ୍ଲେଖତି, ଅତିଓାଯାମଂ କରୋତି। ସିକ୍ଖାକାମାତି ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦଯୋ ଓିଯ ସିକ୍ଖାକାମା, ତେସୁ ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି। ତେସଞ୍ହି ଏଓଂ ହୋତି ''ସଚେ ଏତେ 'ଅପ୍ପମତ୍ତକମେତଂ, ହରଥ ଭଗଓା'ତି ଓଦେଯ୍ୟୁଂ, କିଂ ସକ୍କା ନ ହରେଯ୍ୟ। ଏଓଂ ପନ ଅଓତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ପରିଓାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା 'ଏଓଂ ଭଗଓା, ସାଧୁ ଭଗଓା, ପଞ୍ଞପେଥ ଭଗଓା'ତି ଅତିରେକତରଂ ଉସ୍ସାହଂ ପଟିଲଭନ୍ତୀ''ତି। ତସ୍ମା ତେସୁ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି।

ତେସନ୍ତି ତେସଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ ମୋଘପୁରିସାନଂ। ତନ୍ତି ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ପହାତବ୍ବଂ। ଥୂଲୋ କଲିଙ୍ଗରୋତି ଗଲେ ବଦ୍ଧଂ ମହାକଟ୍ଠଂ ଓିଯ ହୋତି। ଲଟୁକିକା ସକୁଣିକାତି ଚାତକସକୁଣିକା। ସା କିର ରଓସତଂ ରଓିତ୍ୱା ନଚ୍ଚସତଂ ନଚ୍ଚିତ୍ୱା ସକିଂ ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହାତି। ଆକାସତୋ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ ପନ ନଂ ଦିସ୍ୱା ଓଚ୍ଛପାଲକାଦଯୋ କୀଳନତ୍ଥଂ ପୂତିଲତାଯ ବନ୍ଧନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଆଗମେତୀତି ଉପେତି। ତଞ୍ହି ତସ୍ସାତି ତଂ ପୂତିଲତାବନ୍ଧନଂ ତସ୍ସା ଅପ୍ପସରୀରତାଯ ଚେଓ ଅପ୍ପଥାମତାଯ ଚ ବଲଓବନ୍ଧନଂ ନାମ, ମହନ୍ତଂ ନାଳିକେରରଜ୍ଜୁ ଓିଯ ଦୁଚ୍ଛିଜ୍ଜଂ ହୋତି। ତେସନ୍ତି ତେସଂ ମୋଘପୁରିସାନଂ ସଦ୍ଧାମନ୍ଦତାଯ ଚ ପଞ୍ଞାମନ୍ଦତାଯ ଚ ବଲଓଂ ବନ୍ଧନଂ ନାମ, ଦୁକ୍କଟଓତ୍ଥୁମତ୍ତକମ୍ପି ମହନ୍ତଂ ପାରାଜିକଓତ୍ଥୁ ଓିଯ ଦୁପ୍ପଜହଂ ହୋତି।

୧୫୧। ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ପହାତବ୍ବସ୍ସାତି କିଂ ଇମସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ପହାତବ୍ବସ୍ସ ହେତୁ ଭଗଓତା ଓତ୍ତଓଂ ଅତ୍ଥି, ଯସ୍ସ ନୋ ଭଗଓା ପହାନମାହ। ନନୁ ଏଓଂ ଭଗଓତୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱାପି ପହାତବ୍ବମେଓାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କାତି ଅନୁସ୍ସୁକ୍କା। ପନ୍ନଲୋମାତି ପତିତଲୋମା, ନ ତସ୍ସ ପହାତବ୍ବଭଯେନ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମା। ପରଦତ୍ତୱୁତ୍ତାତି ପରେହି ଦିନ୍ନୱୁତ୍ତିନୋ, ପରତୋ ଲଦ୍ଧେନ ଯାପେନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ଓିହରନ୍ତୀତି ଅପଚ୍ଚାସୀସନପକ୍ଖେ ଠିତା ହୁତ୍ୱା ଓିହରନ୍ତି। ମିଗୋ ହି ପହାରଂ ଲଭିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାଓାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ ଓା ଓଣତେଲଂ ଓା ଲଭିସ୍ସାମୀତି ଅଚ୍ଚାସଯଂ ଅକତ୍ୱା ପହାରଂ ଲଭିତ୍ୱାଓ ଅଗାମକଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପଓିସିତ୍ୱା ପହଟଟ୍ଠାନଂ ହେଟ୍ଠା କତ୍ୱା ନିପତିତ୍ୱା ଫାସୁଭୂତକାଲେ ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛତି। ଏଓଂ ମିଗା ଅପଚ୍ଚାସୀସନପକ୍ଖେ ଠିତା। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ଓିହରନ୍ତୀ''ତି। ତଞ୍ହି ତସ୍ସାତି ତଂ ଓରତ୍ତବନ୍ଧନଂ ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ମହାସରୀରତାଯ ଚେଓ ମହାଥାମତାଯ ଚ ଦୁବ୍ବଲବନ୍ଧନଂ ନାମ। ପୂତିଲତା ଓିଯ ସୁଚ୍ଛିଜ୍ଜଂ ହୋତି। ତେସଂ ତନ୍ତି ତେସଂ ତଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧାମହନ୍ତତାଯ ଚ ପଞ୍ଞାମହନ୍ତତାଯ ଚ ମହନ୍ତଂ ପାରାଜିକଓତ୍ଥୁପି ଦୁକ୍କଟଓତ୍ଥୁମତ୍ତକଂ ଓିଯ ସୁପ୍ପଜହଂ ହୋତି।

୧୫୨।ଦଲିଦ୍ଦୋତି ଦାଲିଦ୍ଦିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅସ୍ସକୋତି ନିସ୍ସକୋ। ଅନାଳ୍ହିଯୋତି ଅନଡ୍ଢୋ। ଅଗାରକନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଗେହଂ। ଓଲୁଗ୍ଗଓିଲୁଗ୍ଗନ୍ତି ଯସ୍ସ ଗେହଯଟ୍ଠିଯୋ ପିଟ୍ଠିଓଂସତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ମଣ୍ଡଲେ ଲଗ୍ଗା, ମଣ୍ଡଲତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଲଗ୍ଗା। କାକାତିଦାଯିନ୍ତି ଯତ୍ଥ କିଞ୍ଚିଦେଓ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମାତି ଅନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନକାଲେ ଓିସୁଂ ଦ୍ୱାରକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତତୋ ତତୋ କାକା ପଓିସିତ୍ୱା ପରିଓାରେନ୍ତି। ସୂରକାକା ହି ପଲାଯନକାଲେ ଚ ଯଥାସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେନେଓ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତି। ନପରମରୂପନ୍ତି ନ ପୁଞ୍ଞଓନ୍ତାନଂ ଗେହଂ ଓିଯ ଉତ୍ତମରୂପଂ। ଖଟୋପିକାତି ଓିଲୀଓମଞ୍ଚକୋ। ଓଲୁଗ୍ଗଓିଲୁଗ୍ଗାତି ଓଣତୁଣ୍ଡତା। ଧଞ୍ଞସମୱାପକନ୍ତି ଧଞ୍ଞଞ୍ଚ ସମଓାପକଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଧଞ୍ଞଂ ନାମ କୁଦ୍ରୂସକୋ। ସମଓାପକନ୍ତି ଲାବୁବୀଜକୁମ୍ଭଣ୍ଡବୀଜକାଦି ବୀଜଜାତଂ। ନପରମରୂପନ୍ତି ଯଥା ପୁଞ୍ଞଓନ୍ତାନଂ ଗନ୍ଧସାଲିବୀଜାଦି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବୀଜଂ, ନ ଏଓରୂପଂ। ଜାଯିକାତି କପଣଜାଯା। ନପରମରୂପାତି ପଚ୍ଛିସୀସା ଲମ୍ବତ୍ଥନୀ ମହୋଦରା ପିସାଚୀ ଓିଯ ବୀଭଚ୍ଛା। ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ସମଣଭାଓୋ। ସୋ ଓତସ୍ସଂ, ଯୋହନ୍ତି ସୋ ଓତାହଂ ପୁରିସୋ ନାମ ଅସ୍ସଂ, ଯୋ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜେଯ୍ୟନ୍ତି।

ସୋ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟାତି ସୋ ଏଓଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱାପି ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ''ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ ଲାଭଗରୁକା ଦୁକ୍କରା ଦୁରାସଦା, ସତ୍ତପି ଅଟ୍ଠପି ଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଯଥାଧୋତେନେଓ ପତ୍ତେନ ଆଗନ୍ତବ୍ବମ୍ପି ହୋତି , ଏଓଂ ଯାପେନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ମେ ପୁନ ଆଗତସ୍ସ ଓସନଟ୍ଠାନଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ତିଣଓଲ୍ଲିଦବ୍ବସମ୍ଭାରା ନାମ ଦୁସ୍ସମୋଧାନିଯା, କିନ୍ତି କରୋମୀ''ତି ଓୀମଂସତି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ଅଗାରକଂ ଓେଜଯନ୍ତପାସାଦୋ ଓିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ଅଥସ୍ସ ଖଟୋପିକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ମଯି ଗତେ ଇମଂ ଓିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନାଲାତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ପୁନ ଅଚ୍ଚନିପାଦଓିଲୀଓାଦୀନି ଲଦ୍ଧବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି, କିନ୍ତି କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତି। ଅଥସ୍ସ ସା

ସିରିସଯନଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ତତୋ ଧଞ୍ଞକୁମ୍ଭିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘ମଯି ଗତେ ଅଯଂ ଘରଣୀ ଇମଂ ଧଞ୍ଞଂ ତେନ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି। ପୁନ ଆଗତେନ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତି ନାମ ଲଦ୍ଧବ୍ବା ହୋତି, କିନ୍ତି କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତି। ଅଥସ୍ସ ସା ଅଦ୍ଧତେଳସାନି କୋଟ୍ଠାଗାରସତାନି ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ତତୋ ମାତୁଗାମଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘ମଯି ଗତେ ଇମଂ ହତ୍ଥିଗୋପକୋ ୱା ଅସ୍ସଗୋପକୋ ୱା ଯୋ କୋଚି ପଲୋଭେସ୍ସତି, ପୁନ ଆଗତେନ ଭତ୍ତପାଚିକା ନାମ ଲଦ୍ଧବ୍ବା ହୋତି, କିନ୍ତି କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତି। ଅଥସ୍ସ ସା ରୂପିନୀ ଦେୱୀ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସୋ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୫୩।ନିକ୍ଖଗଣାନନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖସତାନଂ। ଚଯୋତି ସନ୍ତାନତୋ କତସନ୍ନିଚଯୋ। ଧଞ୍ଞଗଣାନନ୍ତି ଧଞ୍ଞସକଟସତାନଂ।

୧୫୪।ଚତ୍ତାରୋମେ, ଉଦାଯି, ପୁଗ୍ଗଲାତି ଇଧ କିଂ ଦସ୍ସେତି? ହେଟ୍ଠା ‘‘ତେ ତଞ୍ଚେୱ ପଜହନ୍ତି, ତେ ତଞ୍ଚେୱ ନପ୍ପଜହନ୍ତୀ’’ତି ପଜହନକା ଚ ଅପ୍ପଜହନକା ଚ ରାସିୱସେନ ଦସ୍ସିତା, ନ ପାଟିଯେକ୍କଂ ୱିଭତ୍ତା। ଇଦାନି ଯଥା ନାମ ଦକ୍ଖସମ୍ଭାରହଂ ଗତୋ ପୁରିସୋ ପଟିପାଟିଯା ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱଙ୍କଞ୍ଚ ପହାଯ କମ୍ମେ ଉପନେତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମେୱ ଅପ୍ପଜହନକେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅବୋହାରିକେ କତ୍ୱା ପଜହନକପୁଗ୍ଗଲା ଚତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ଉପଧିପହାନାଯାତି ଖନ୍ଧୁପଧିକିଲେସୁପଧିଅଭିସଙ୍ଖାରୁପଧିକାମଗୁଣୂପଧୀତି ଇମେସଂ ଉପଧୀନଂ ପହାନାଯ। ଉପଧିପଟିସଂଯୁତ୍ତାତି ଉପଧିଅନୁଧାୱନକା। ସରସଙ୍କପ୍ପାତି ଏତ୍ଥ ସରନ୍ତି ଧାୱନ୍ତୀତି ସରା। ସଙ୍କପ୍ପେନ୍ତୀତି ସଙ୍କପ୍ପା। ପଦଦ୍ୱଯେନପି ୱିତକ୍କାଯେୱ ୱୁତ୍ତା। ସମୁଦାଚରନ୍ତୀତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ୱତ୍ତନ୍ତି। ସଂଯୁତ୍ତୋତି କିଲେସେହି ସଂଯୁତ୍ତୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେମତ୍ତତାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯନାନତ୍ତତା । କଦାଚି କରହଚୀତି ବହୁକାଲଂ ୱୀତିୱତ୍ତେତ୍ୱା। ସତିସମ୍ମୋସାତି ସତିସମ୍ମୋସେନ। ନିପାତୋତି ଅଯୋକଟାହମ୍ହି ପତନଂ। ଏତ୍ତାୱତା ‘‘ନପ୍ପଜହତି, ପଜହତି, ଖିପ୍ପଂ ପଜହତୀ’’ତି ତଯୋ ରାସଯୋ ଦସ୍ସିତା। ତେସୁ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ନପ୍ପଜହନ୍ତି ନାମ, ଚତ୍ତାରୋ ପଜହନ୍ତି ନାମ, ଚତ୍ତାରୋ ଖିପ୍ପଂ ପଜହନ୍ତି ନାମ।

ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ସକଦାଗାମୀ ଅନାଗାମୀତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ନପ୍ପଜହନ୍ତି ନାମ। ପୁଥୁଜ୍ଜନାଦଯୋ ତାୱ ମା ପଜହନ୍ତୁ, ଅନାଗାମୀ କଥଂ ନ ପଜହତୀତି? ସୋପି ହି ଯାୱଦେୱସ୍ସ ଭୱଲୋଭୋ ଅତ୍ଥି, ତାୱ ଅହୋସୁଖଂ ଅହୋସୁଖନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦତି। ତସ୍ମା ନପ୍ପଜହତି ନାମ। ଏତେଯେୱ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ପଜହନ୍ତି ନାମ। ସୋତାପନ୍ନାଦଯୋ ତାୱ ପଜହନ୍ତୁ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ କଥଂ ପଜହତୀତି? ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ହି ସତିସମ୍ମୋସେନ ସହସା କିଲେସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ‘‘ମାଦିସସ୍ସ ନାମ ଭିକ୍ଖୁନୋ କିଲେସୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ସଂୱେଗଂ କତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମଗ୍ଗେନ କିଲେସେ ସମୁଗ୍ଘାତେତି। ଇତି ସୋ ପଜହତି ନାମ। ତେଯେୱ ଚତ୍ତାରୋ ଖିପ୍ପଂ ପଜହନ୍ତି ନାମ। ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ, ମହାହତ୍ଥିପଦୋପମେ (ମ। ନି। ୧।୨୮୮ ଆଦଯୋ), ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନେତି (ମ। ନି। ୩।୪୫୩ ଆଦଯୋ) ଇମେସୁ ସୁତ୍ତେସୁ କିଞ୍ଚାପି ତତିଯୱାରୋ ଗହିତୋ, ପଞ୍ହୋ ପନ ଦୁତିଯୱାରେନେୱ କଥିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପଧିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଖନ୍ଧା ଉପଧି ନାମ। ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲନ୍ତି ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା କିଲେସୁପଧିନା ନିରୁପଧି ହୋତି, ନିଗ୍ଗହଣୋ ନିତଣ୍ହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋତି ତଣ୍ହକ୍ଖଯେ ନିବ୍ବାନେ ଆରମ୍ମଣତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ।

୧୫୫। ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେ ପଜହନ୍ତି, ତେ ‘‘ଇମେ ନାମ ଏତ୍ତକେ କିଲେସେ ପଜହନ୍ତି’’। ଯେ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ତେପି ‘‘ଇମେ ନାମ ଏତ୍ତକେ କିଲେସେ ନପ୍ପଜହନ୍ତୀ’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ ଉଦାଯି କାମଗୁଣାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମିଳ୍ହସୁଖନ୍ତି ଅସୁଚିସୁଖଂ। ଅନରିଯସୁଖନ୍ତି ଅନରିଯେହି ସେୱିତସୁଖଂ। ଭାଯିତବ୍ବନ୍ତି ଏତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ପଟିଲାଭତୋପି ୱିପାକତୋପି ଭାଯିତବ୍ବଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖନ୍ତି କାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୁଖଂ। ପୱିୱେକସୁଖନ୍ତି ଗଣତୋପି କିଲେସତୋପି ପୱିୱିତ୍ତସୁଖଂ। ଉପସମସୁଖନ୍ତି ରାଗାଦିୱୂପସମତ୍ଥାଯ ସୁଖଂ। ସମ୍ବୋଧସୁଖନ୍ତି ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସମ୍ବୋଧସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତନତ୍ଥାଯ ସୁଖଂ। ନ ଭାଯିତବ୍ବନ୍ତି ଏତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ପଟିଲାଭତୋପି ୱିପାକତୋପି ନ ଭାଯିତବ୍ବଂ, ଭାୱେତବ୍ବମେୱେତଂ।

୧୫୬।ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିଂୱଦାମୀତି ଇଞ୍ଜନଂ ଚଲନଂ ଫନ୍ଦନନ୍ତି ୱଦାମି। କିଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିନ୍ତି କିଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତଂ। ଇଦଂ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତସ୍ମିନ୍ତି ଯେ ଏତେ ଅନିରୁଦ୍ଧା ୱିତକ୍କୱିଚାରା, ଇଦଂ ତତ୍ଥ ଇଞ୍ଜିତଂ। ଦୁତିଯତତିଯଜ୍ଝାନେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅନିଞ୍ଜିତସ୍ମିଂ ୱଦାମୀତି ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଅନିଞ୍ଜନଂ ଅଚଲନଂ ନିପ୍ଫନ୍ଦନନ୍ତି ୱଦାମି।

ଅନଲନ୍ତି ୱଦାମୀତି ଅକତ୍ତବ୍ବଆଲଯନ୍ତି ୱଦାମି, ତଣ୍ହାଲଯୋ ଏତ୍ଥ ନ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ଅନଲଂ ଅପରିଯତ୍ତଂ, ନ ଏତ୍ତାୱତା ଅଲମେତନ୍ତି ସନିଟ୍ଠାନଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମି। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସ୍ସାପୀତି ଏୱରୂପାଯପି ସନ୍ତାଯ ସମାପତ୍ତିଯା ପହାନମେୱ ୱଦାମି। ଅଣୁଂ ୱା ଥୂଲଂ ୱାତି ଖୁଦ୍ଦକଂ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜଂ ୱା ମହାସାୱଜ୍ଜଂ ୱା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଦେସନା ପନ ନେଯ୍ଯପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ

ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନେୱ ନିଟ୍ଠାପିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଲଟୁକିକୋପମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଚାତୁମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚାତୁମସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚାତୁମାୟନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ଗାମେ। ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନୀତି ଅଧୁନା ପବ୍ବଜିତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଞ୍ଚ ସତାନି। ଥେରା କିର ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଇମେ କୁଲପୁତ୍ତା ଦସବଲଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ ପବ୍ବଜିତା, ଏତେସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଯଥାଉପନିସ୍ସଯେନ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତା। ପଟିସମ୍ମୋଦମାନାତି ‘‘କଚ୍ଚାୱୁସୋ, ଖମନୀଯ’’ନ୍ତିଆଦିଂ ପଟିସନ୍ଥାରକଥଂ କୁରୁମାନା। ସେନାସନାନି ପଞ୍ଞାପଯମାନାତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନାନି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ୱିୱରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠକଟସାରକାଦୀନି ନୀହରିତ୍ୱା ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଯଥାଟ୍ଠାନେ ସଣ୍ଠାପଯମାନା। ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିସାମଯମାନାତି, ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ମେ ପତ୍ତଂ ଠପେଥ, ଇଦଂ ଚୀୱରଂ, ଇଦଂ ଥାଲକଂ, ଇଦଂ ଉଦକତୁମ୍ବଂ, ଇମଂ କତ୍ତରଯଟ୍ଠିନ୍ତି ଏୱଂ ସମଣପରିକ୍ଖାରେ ସଙ୍ଗୋପଯମାନା।

ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦାତି ଉଦ୍ଧଂ ଉଗ୍ଗତତ୍ତା ଉଚ୍ଚଂ, ପତ୍ଥଟତ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଅୱିନିବ୍ଭୋଗସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତା। କେୱଟ୍ଟା ମଞ୍ଞେ ମଚ୍ଛୱିଲୋପେତି କେୱଟ୍ଟାନଂ ମଚ୍ଛପଚ୍ଛିଠପିତଟ୍ଠାନେ ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା – ‘‘ଇଧ ଅଞ୍ଞଂ ଏକଂ ମଚ୍ଛଂ ଦେହି, ଏକଂ ମଚ୍ଛଫାଲଂ ଦେହି, ଏତସ୍ସ ତେ ମହା ଦିନ୍ନୋ, ମଯ୍ହଂ ଖୁଦ୍ଦକୋ’’ତି ଏୱଂ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛଗହଣତ୍ଥଂ ଜାଲେ ପକ୍ଖିତ୍ତେପି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ କେୱଟ୍ଟା ଚେୱ ଅଞ୍ଞେ ଚ ‘‘ପୱିଟ୍ଠୋ ନ ପୱିଟ୍ଠୋ, ଗହିତୋ ନ ଗହିତୋ’’ତି ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି। ତମ୍ପି ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଣାମେମୀତି ନୀହରାମି। ନ ୱୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ୱତ୍ଥବ୍ବନ୍ତି ତୁମ୍ହେ ମାଦିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱଂ ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋଥ, ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ୱସନ୍ତା କିଂ ନାମ ସାରୁପ୍ପଂ କରିସ୍ସଥ, ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ମମ ସନ୍ତିକେ ୱସନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି। ତେସୁ ଏକଭିକ୍ଖୁପି ‘‘ଭଗୱା ତୁମ୍ହେ ମହାସଦ୍ଦମତ୍ତକେନ ଅମ୍ହେ ପଣାମେଥା’’ତି ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସବ୍ବେ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତା ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ,’’ତି ୱତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଏୱଂ ପନ ତେସଂ ଅହୋସି ‘‘ମଯଂ ସତ୍ଥାରଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ଧମ୍ମକଥଂ ସୋସ୍ସାମ, ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ୱସିସ୍ସାମାତି ଆଗତା। ଏୱରୂପସ୍ସ ପନ ଗରୁନୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦଂ କରିମ୍ହା, ଅମ୍ହାକମେୱ ଦୋସୋଯଂ, ପଣାମିତମ୍ହା, ନ ନୋ ଲଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ୱତ୍ଥୁଂ, ନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସରୀରଂ ଓଲୋକେତୁଂ, ନ ମଧୁରସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁ’’ନ୍ତି। ତେ ବଲୱଦୋମନସ୍ସଜାତା ହୁତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

୧୫୮।ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ତେ କିର ସକ୍ୟା ଆଗମନସମଯେପି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତତ୍ଥେୱ ନିସିନ୍ନା ପସ୍ସିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତେ ଭିକ୍ଖୂ ପୱିସିତ୍ୱାୱ ପଟିନିୱତ୍ତା, ଜାନିସ୍ସାମ ତଂ କାରଣ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। କହଂ ପନ ତୁମ୍ହେତି ତୁମ୍ହେ ଇଦାନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କହଂ ଗଚ୍ଛଥ, କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ କୋଚି ଉପଦ୍ଦୱୋ, ଉଦାହୁ ଦସବଲସ୍ସାତି? ତେସଂ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ, – ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଯଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ ଆଗତା, ଦିଟ୍ଠୋ ନୋ ଭଗୱା, ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି କିଞ୍ଚାପି ଏୱଂ ୱଚନପରିହାରୋ ଅତ୍ଥି, ଏୱରୂପଂ ପନ ଲେସକପ୍ପଂ ଅକତ୍ୱା ଯଥାଭୂତମେୱ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଭଗୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଣାମିତୋତି ଆହଂସୁ। ତେ ପନ ରାଜାନୋ ସାସନେ ଧୁରୱହା, ତସ୍ମା ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଦ୍ୱୀହି ଅଗ୍ଗସାୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚସୁ ଭିକ୍ଖୁସତେସୁ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲଂ ୱିଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଇମେସଂ ନିୱତ୍ତନାକାରଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି। ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେନ ହାଯସ୍ମନ୍ତୋତିଆଦିମାହଂସୁ। ତେସୁପି ଭିକ୍ଖୂସୁ ‘‘ମଯଂ ମହାସଦ୍ଦମତ୍ତକେନ ପଣାମିତା, ନ ମଯଂ ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପବ୍ବଜିତା’’ତି ଏକଭିକ୍ଖୁପି ପଟିପ୍ଫରିତୋ ନାମ ନାହୋସି, ସବ୍ବେ ପନ ସମକଂଯେୱ, ‘‘ଏୱମାୱୁସୋ,’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ।

୧୫୯।ଅଭିନନ୍ଦତୂତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆଗମନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଭିନନ୍ଦତୁ। ଅଭିୱଦତୂତି ଏତୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଅଭିୱଦତୁ। ଅନୁଗ୍ଗହିତୋତି ଆମିସାନୁଗ୍ଗହେନ ଚ ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହେନ ଚ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ। ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ଦସବଲସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ ନ ଲଭାମାତି ପସାଦଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଭୱେଯ୍ୟ। ୱିପରିଣାମୋତି ପସାଦଞ୍ଞଥତ୍ତେନ ୱିବ୍ଭମନ୍ତାନଂ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଭୱେଯ୍ୟ। ବୀଜାନଂ ତରୁଣାନନ୍ତି ତରୁଣସସ୍ସାନଂ। ସିଯା ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ଉଦକୱାରକାଲେ ଉଦକଂ ଅଲଭନ୍ତାନଂ ମିଲାତଭାୱେନ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମିଲାତଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜନେନ ୱିପରିଣାମୋ ଭୱେଯ୍ୟ। ୱଚ୍ଛକସ୍ସ ପନ ଖୀରପିପାସାଯ ସୁସ୍ସନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ନାମ, ସୁସ୍ସିତ୍ୱା କାଲକିରିଯା ୱିପରିଣାମୋ ନାମ।

୧୬୦।ପସାଦିତୋ ଭଗୱାତି ଥେରୋ କିର ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋୱ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଆଗତଂ ଅଦ୍ଦସ , ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ଚ ଆଯାଚନସଦ୍ଦଂ ସୁଣି,

ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣେନ ଭଗଵତୋ ପସନ୍ନଭାଵଂ ଅଞ୍ଞାସି। ତସ୍ମା – ‘‘କଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁଂ ପେସେତ୍ଵା ପକ୍କୋସିୟମାନାନଂ ଗମନଂ ନାମ ନ ଫାସୁକଂ, ଯାଵ ସତ୍ଥା ନ ପେସେତି, ତାଵଦେଵ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏଵମାହ। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ଅଞ୍ଞେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ଅନୁସ୍ସୁକ୍କୋ ହୁତ୍ଵା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖଵିହାରନ୍ତି ଫଲସମାପତ୍ତିଵିହାରଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ମଞ୍ଞେ ଭଗଵା ଵିହରିତୁକାମୋ, ସୋ ଇଦାନି ଯଥାରୁଚିଯା ଵିହରିସ୍ସତୀତି ଏଵଂ ମେ ଅହୋସୀତି ଵଦତି। ମୟମ୍ପିଦାନୀତି ମୟଂ ପରଂ ଓଵଦମାନା ଵିହାରତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢିତା, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ପରୋଵାଦେନ। ଇଦାନି ମୟମ୍ପି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖଵିହାରେନେଵ ଵିହରିସ୍ସାମାତି ଦୀପେତି। ଥେରୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଵିରଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନୋ ଭାରଭାଵଂ ନ ଅଞ୍ଞାସି। ଅୟଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଦ୍ଵିନ୍ନମ୍ପି ମହାଥେରାନଂ ଭାରୋ, ତେନ ନଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଭଗଵା ଆଗମେହୀତିଆଦିମାହ। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଭାରଭାଵଂ ଅଞ୍ଞାସି। ତେନସ୍ସ ଭଗଵା ସାଧୁକାରଂ ଅଦାସି।

୧୬୧।ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେତି କସ୍ମା ଆରଭି? ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଚତ୍ତାରି ଭୟାନି। ଯୋ ତାନି ଅଭୀତୋ ହୋତି, ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଇତରୋ ପନ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଉଦକୋରୋହନ୍ତେତି ଉଦକଂ ଓରୋହନ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ। କୁମ୍ଭୀଲଭୟନ୍ତି ସୁଂସୁମାରଭୟଂ। ସୁସୁକାଭୟନ୍ତି ଚଣ୍ଡମଚ୍ଛଭୟଂ।

୧୬୨।କୋଧୁପାୟାସସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନନ୍ତି ଯଥା ହି ବାହିରଂ ଉଦକଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ଊମୀସୁ ଓସୀଦିତ୍ଵା ମରତି, ଏଵଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ କୋଧୁପାୟାସେ ଓସୀଦିତ୍ଵା ଵିବ୍ଭମତି। ତସ୍ମା କୋଧୁପାୟାସୋ ‘‘ଊମିଭୟ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତୋ।

୧୬୩।ଓଦରିକତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନନ୍ତି ଯଥା ହି ବାହିରଂ ଉଦକଂ ଓତିଣ୍ଣୋ କୁମ୍ଭୀଲେନ ଖାଦିତୋ ମରତି, ଏଵଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଓଦରିକତ୍ତେନ ଖାଦିତୋ ଵିବ୍ଭମତି। ତସ୍ମା ଓଦରିକତ୍ତଂ ‘‘କୁମ୍ଭୀଲଭୟ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ।

୧୬୪।ଅରକ୍ଖିତେନେଵ କାଯେନାତି ସୀସପ୍ପଚାଲକାଦିକରଣେନ ଅରକ୍ଖିତକାଯୋ ହୁତ୍ଵା। ଅରକ୍ଖିତାୟ ଵାଚାଯାତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଭାସନାଦିଵସେନ ଅରକ୍ଖିତଵାଚୋ ହୁତ୍ଵା। ଅନୁପଟ୍ଠିତାୟସତିଯାତି କାଯଗତାସତିଂ ଅନୁପଟ୍ଠାପେତ୍ଵା। ଅସଂଵୁତେହୀତି ଅପିହିତେହି। ପଞ୍ଚନ୍ନେତଂକାମଗୁଣାନଂ ଅଧିଵଚନନ୍ତି ଯଥା ହି ବାହିରଂ ଉଦକଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ଆଵଟ୍ଟେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ଵା ମରତି, ଏଵଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତୋ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାଵଟ୍ଟେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵିବ୍ଭମତି। ତସ୍ମା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ‘‘ଆଵଟ୍ଟଭୟ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତା।

୧୬୫।ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୀତି କିଲମେତି ମିଲାପେତି। ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସେନାତି ରାଗାନୁଦ୍ଧଂସିତେନ। ମାତୁଗାମସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନନ୍ତି ଯଥା ହି ବାହିରଂ ଉଦକଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ଚଣ୍ଡମଚ୍ଛଂ ଆଗମ୍ମ ଲଦ୍ଧପ୍ପହାରୋ ମରତି, ଏଵଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ମାତୁଗାମଂ ଆଗମ୍ମ ଉପ୍ପନ୍ନକାମରାଗୋ ଵିବ୍ଭମତି। ତସ୍ମା ମାତୁଗାମୋ ‘‘ସୁସୁକାଭୟ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତୋ।

ଇମାନି ପନ ଚତ୍ତାରି ଭୟାନି ଭାୟିତ୍ଵା ଯଥା ଉଦକଂ ଅନୋରୋହନ୍ତସ୍ସ ଉଦକଂ ନିସ୍ସାୟ ଆନିସଂସୋ ନତ୍ଥି, ଉଦକପିପାସାୟ ପିପାସିତୋ ଚ ହୋତି ରଜୋଜଲ୍ଲେନ କିଲିଟ୍ଠସରୀରୋ ଚ, ଏଵମେଵଂ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଭୟାନି ଭାୟିତ୍ଵା ସାସନେ ଅପବ୍ବଜନ୍ତସ୍ସାପି ଇମଂ ସାସନଂ ନିସ୍ସାୟ ଆନିସଂସୋ ନତ୍ଥି, ତଣ୍ହାପିପାସାୟ ପିପାସିତୋ ଚ ହୋତି କିଲେସରଜେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଚ। ଯଥା ପନ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଭୟାନି ଅଭାୟିତ୍ଵା ଉଦକଂ ଓରୋହନ୍ତସ୍ସ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଆନିସଂସୋ ହୋତି, ଏଵଂ ଇମାନି ଅଭାୟିତ୍ଵା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତସ୍ସାପି ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଆନିସଂସୋ ହୋତି। ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘ଚତ୍ତାରି ଭୟାନି ଭାୟିତ୍ଵା ଉଦକଂ ଅନୋତରନ୍ତୋ ସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ପରତୀରଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଭାୟିତ୍ଵା ଓତରନ୍ତୋ ସକ୍କୋତି, ଏଵମେଵଂ ଭାୟିତ୍ଵା ସାସନେ ଅପବ୍ବଜନ୍ତୋପି ତଣ୍ହାସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ନିବ୍ବାନପାରଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଭାୟିତ୍ଵା ପବ୍ବଜନ୍ତୋ ପନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵ। ଅୟଂ ପନ ଦେସନା ନେୟ୍ୟପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଵସେନ ନିଟ୍ଠାପିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଚାତୁମସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ନଳକପାନସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୬୬।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ନଳକପାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନଳକପାନେତି ଏଵଂନାମକେ ଗାମେ। ପୁବ୍ବେ କିର ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଵାନରଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ମହାକାଯୋ କପିରାଜା ଅନେକଵାନରସହସ୍ସପରିଵୁତୋ ପବ୍ବତପାଦେ ଵିଚରତି। ପଞ୍ଞଵା ଖୋ ପନ ହୋତି ମହାପୁଞ୍ଞୋ। ସୋ ପରିସଂ

ଏୱଂ ୱଦେତି – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ପବ୍ବତପାଦେ ତାତା, ୱିସଫଲାନି ନାମ ହୋନ୍ତି, ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତା ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ ନାମ ହୋନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ପୁଢେ ଖାଦିତପୁଢାନେୱ ଫଲାନି ଖାଦଥ, ପୀତପୁଢାନେୱ ପାନୀୟାନି ଚ ପିୱଥ, ଏତ୍ଥ ୱୋ ମଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିତଢକିଢଂ ନତ୍ଥି, ଅଖାଦିତପୁଢାନି ପନ ଫଲାନି ଅପୀତପୁଢାନି ଚ ପାନୀୟାନି ମଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମା ଖାଦିତ୍ଥ ମା ପିୱିତ୍ଥା’’ତି।

ତେ ଏକଦିୱସଂ ଚରମାନା ଅଞ୍ଞଂ ପବ୍ବତପାଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ଏକଂ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଦିସ୍ୱା ସହସା ଅପିୱିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ପରିୱାରେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକୟମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତାତା ପାନୀୟଂ ନ ପିୱଥା’’ତି ଆହ। ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେମାତି। ସାଧୁ ତାତାତି ସମନ୍ତା ପଦଂ ପରିୟେସମାନୋ ଓତିଣ୍ଣପଦଂୟେୱ ଅଦ୍ଦସ, ନ ଉତ୍ତିଣ୍ଣପଦଂ, ଦିସ୍ୱା ସପରିସ୍ସୟାତି ଅଞ୍ଞାସି। ତାୱଦେୱ ଚ ତତ୍ଥ ଅଭିନିୱତ୍ଥଅମନୁସ୍ସୋ ଉଦକଂ ଦ୍ୱେଧା କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାସି ସେତମୁଖୋ ନୀଲକୁଚ୍ଛି ରତ୍ତହତ୍ଥପାଦୋ ମହାଦାଠିକୋ ୱଙ୍କଦାଠୋ ୱିରୂପୋ ବୀଭଚ୍ଛୋ ଉଦକରକ୍ଖସୋ। ସୋ ଏୱମାହ – ‘‘କସ୍ମା ପାନୀୟଂ ନ ପିୱଥ, ମଧୁରଂ ଉଦକଂ ପିୱଥ, କିଂ ତୁମ୍ହେ ଏତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁଣାଥା’’ତି? ମହାସତ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ତ୍ୱଂ ଇଧ ଅଧିୱତ୍ଥୋ ଅମନୁସ୍ସୋ’’ତି? ଆମାହନ୍ତି। ତ୍ୱଂ ଇଧ ଓତିଣ୍ଣେ ଲଭସୀତି? ଆମ ଲଭାମି, ତୁମ୍ହେ ପନ ସବ୍ବେ ଖାଦିସ୍ସାମୀତି। ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ୟକ୍ଖାତି। ପାନୀୟଂ ପନ ପିୱିସ୍ସଥାତି? ଆମ ପିୱିସ୍ସାମାତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଏକୋପି ୱୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀତି। ପାନୀୟଞ୍ଚ ପିୱିସ୍ସାମ, ନ ଚ ତେ ୱସଂ ଗମିସ୍ସାମାତି ଏକନଳଂ ଆହରାପେତ୍ୱା କୋଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଧମି, ସବ୍ବୋ ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତୀରେ ନିସୀଦିତ୍ୱାୱ ପାନୀୟଂ ପିୱି, ସେସୱାନରାନଂ ପାଟିୟେକ୍କେ ନଳେ ଆହରାପେତ୍ୱା ଧମିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସବ୍ବେ ୟକ୍ଖସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ପାନୀୟଂ ପିୱିଂସୁ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଦିସ୍ୱା ପଦମନୁତ୍ତିଣ୍ଣଂ, ଦିସ୍ୱାନୋ’ ତରିତଂ ପଦଂ;

ନଳେନ ୱାରିଂ ପିସ୍ସାମ, ନେୱ ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଧିସ୍ସସୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧।୨୦);

ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ଅଜ୍ଜଦିୱସା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ନଳା ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦାୱ ହୋନ୍ତି। ଇମିନା ହି ସଦ୍ଧିଂ ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଚତ୍ତାରି କପ୍ପଟ୍ଠିୟପାଟିହାରିୟାନି ନାମ – ଚନ୍ଦେ ସସବିମ୍ବଂ , ୱଟ୍ଟକଜାତକମ୍ହି ସଚ୍ଚକିରିୟଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ଗମନୁପଚ୍ଛେଦୋ, ଘଟିକାରକୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ମାତାପିତୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଦେୱସ୍ସ ଅୱସ୍ସନଂ, ତସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିୟା ତୀରେ ନଳାନଂ ଏକଚ୍ଛିଦ୍ଦଭାୱୋତି। ଇତି ସା ପୋକ୍ଖରଣୀ ନଳେନ ପାନୀୟସ୍ସ ପୀତତ୍ତା ନଳକପାନାତି ନାମଂ ଲଭି। ଅପରଭାଗେ ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ନିସ୍ସାୟ ଗାମୋ ପତିଟ୍ଠାସି, ତସ୍ସାପି ନଳକପାନନ୍ତେୱ ନାମଂ ଜାତଂ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନଳକପାନେ’’ତି। ପଲାସୱନେତି କିଂସୁକୱନେ।

୧୬୭।ତଗ୍ଘମୟଂ, ଭନ୍ତେତି ଏକଂସେନେୱ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଭିରତା। ଅଞ୍ଞେପି ଯେ ତୁମ୍ହାକଂ ସାସନେ ଅଭିରମନ୍ତି, ତେ ଅମ୍ହେହି ସଦିସାୱ ହୁତ୍ୱା ଅଭିରମନ୍ତୀତି ଦୀପେନ୍ତି।

ନେୱ ରାଜାଭିନୀତାତିଆଦୀସୁ ଏକୋ ରଞ୍ଞୋ ଅପରାଧଂ କତ୍ୱା ପଲାୟତି। ରାଜା କୁହିଂ, ଭୋ, ଅସୁକୋତି? ପଲାତୋ ଦେୱାତି। ପଲାତଟ୍ଠାନେପି ମେ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତି, ସଚେ ପନ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ, ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟାମାତି ୱଦତି। ତସ୍ସ କୋଚିଦେୱ ସୁହଦୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ସଚେ ଜୀୱିତୁମିଚ୍ଛସି, ପବ୍ବଜାହୀତି। ସୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖମାନୋ ଚରତି। ଅୟଂ ରାଜାଭିନୀତୋ ନାମ।

ଏକୋ ପନ ଚୋରାନଂ ମୂଲଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଚରତି। ଚୋରା ସୁତ୍ୱା ‘‘ପୁରିସାନଂ ଅନ୍ତିକଭାୱଂ ନ ଜାନାତି, ଜାନାପେସ୍ସାମ ନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ପଲାୟତି। ଚୋରା ପଲାତୋତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ପଲାତଟ୍ଠାନେପି ନୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତି, ସଚେ ପନ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ, ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟାମା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜତି। ଅୟଂ ଚୋରାଭିନୀତୋ ନାମ।

ଏକୋ ପନ ବହୁଂ ଇଣଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତେନ ଇଣେନ ଅଟ୍ଟୋ ପୀଳିତୋ ତମ୍ହା ଗାମା ପଲାୟତି। ଇଣସାମିକା ସୁତ୍ୱା ‘‘ପଲାତଟ୍ଠାନେପି ନୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତି, ସଚେ ପନ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ, ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟାମା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜତି। ଅୟଂ ଇଣଟ୍ଟୋ ନାମ।

ରାଜଭୟାଦୀନଂ ପନ ଅଞ୍ଞତରେନ ଭୟେନ ଭୀତୋ ଅଟ୍ଟୋ ଆତୁରୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତୋ ଭୟଟ୍ଟୋ ନାମ। ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦୀସୁ ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ଆଜୀୱିକାପକତୋ ନାମ, ଆଜୀୱିକାୟ ପକତୋ ଅଭିଭୂତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମେସୁ ପନ ଏକୋପି ଇମେହି କାରଣେହି ପବ୍ବଜିତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ‘‘ନେୱ ରାଜାଭିନୀତୋ’’ତିଆଦିମାହ।

ୱିୱେକନ୍ତି ୱିୱିଚ ୱିୱିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଂ କାମେହି ଚ ଅକୁସଲଧମ୍ମେହି ଚ ୱିୱିତ୍ତେନ ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନସଙ୍ଖାତଂ ପୀତିସୁଖଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ, ସଚେ ତଂ ୱିୱିଚ କାମେହି ୱିୱିଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ପୀତିସୁଖଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଉପରି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମଗ୍ଗାନଂ ୱସେନ ସନ୍ତତରଂ ସୁଖଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ଇମେ ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ଅରତୀତି ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତତା। ତନ୍ଦୀତି ଆଲସିଯଭାୱୋ। ଏୱଂ ଯୋ ପଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଚଜିତକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ଇମେ ସତ୍ତ ପାପଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯସ୍ସ ତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସୋଯେୱ ସମଣକିଚ୍ଚମ୍ପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ପୁନ ୱିୱେକଂ ଅନୁରୁଦ୍ଧା…ପେ… ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତତୋ ସନ୍ତତରନ୍ତି ଆହ।

ଏୱଂ କଣ୍ହପକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେନେୱ ନଯେନ ସୁକ୍କପକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ୱିୱେକନ୍ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୬୮।ସଙ୍ଖାଯାତି ଜାନିତ୍ୱା। ଏକନ୍ତି ଏକଚ୍ଚଂ। ପଟିସେୱତୀତି ସେୱିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ସେୱତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉପପତ୍ତୀସୁ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ସପ୍ପଟିସନ୍ଧିକେ ତାୱ ବ୍ୟାକରୋତୁ, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକେ କଥଂ ବ୍ୟାକରୋତୀତି। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ପୁନ ଭୱେ ପଟିସନ୍ଧି ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତୋ ଉପପତ୍ତୀସୁ ବ୍ୟାକରୋତି ନାମ।

ଜନକୁହନତ୍ଥନ୍ତି ଜନୱିମ୍ହାପନତ୍ଥଂ। ଜନଲପନତ୍ଥନ୍ତି ମହାଜନସ୍ସ ଉପଲାପନତ୍ଥଂ। ନ ଇତି ମଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଏୱଂ ମଂ ମହାଜନୋ ଜାନିସ୍ସତି, ଏୱଂ ମେ ମହାଜନସ୍ସ ଅନ୍ତରେ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀତି ଇମିନାପି କାରଣେନ ନ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଳାରୱେଦାତି ମହନ୍ତତୁଟ୍ଠିନୋ।

୧୬୯।ସୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ଆଯସ୍ମାତି ସୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଆଯସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଠିତସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ। ଏୱଂସୀଲୋତିଆଦୀସୁ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାୱ ସୀଲାଦଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ସମାଧିପକ୍ଖିକା ଧମ୍ମା ଧମ୍ମାତି ଅଧିପ୍ପେତା। ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତୀତି ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପୂରିତପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେନ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତି, ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁମସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରଯମାନସ୍ସ ଚରତୋପି ଫାସୁୱିହାରୋଯେୱ ନାମ ହୋତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ନଳକପାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଗୋଲିଯାନିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଗୋଲିଯାନିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଦସମାଚାରୋତି ଦୁବ୍ବଲସମାଚାରୋ ଓଳାରିକାଚାରୋ, ପଚ୍ଚଯେସୁ ସାପେକ୍ଖୋ ମହାରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ ୱିଯ। ତଂ କିର ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେ ନିସିନ୍ନଂ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଆହ ''ଅସୁକତ୍ଥେରସ୍ସ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରଂ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି। ସାଧୁ ତେ କତଂ ତଂଯେୱ ତକ୍କେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ ଚୀୱରଂ ଦେନ୍ତେନାତି। ତୁମ୍ହାକମ୍ପି, ଭନ୍ତେ, ଦସ୍ସାମୀତି। ସାଧୁ କରିସ୍ସସି ତଂଯେୱ ତକ୍କେନ୍ତସ୍ସାତି ଆହ। ଅଯମ୍ପି ଏୱରୂପୋ ଓଳାରିକାଚାରୋ ଅହୋସି। ସପ୍ପତିସ୍ସେନାତି ସଜେଟ୍ଠକେନ, ନ ଅତ୍ତାନଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ୱିହରିତବ୍ବଂ। ସେରିୱିହାରେନାତି ସଚ୍ଛନ୍ଦୱିହାରେନ ନିରଙ୍କୁସୱିହାରେନ।

ନାନୁପଖଜ୍ଜାତି ନ ଅନୁପଖଜ୍ଜ ନ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ଯୋ ଦ୍ୱୀସୁ ମହାଥେରେସୁ ଉଭତୋ ନିସିନ୍ନେସୁ ତେ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଚୀୱରେନ ୱା ଜାଣୁନା ୱା ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ଅଯଂ ଅନୁପଖଜ୍ଜ ନିସୀଦତି ନାମ। ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା ପନ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଆସନସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ନିସୀଦାୱୁସୋତି ୱୁତ୍ତେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ସଚେ ନ ୱଦନ୍ତି, ନିସୀଦାମି, ଭନ୍ତେତି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ଆପୁଚ୍ଛିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିସୀଦାତି ୱୁତ୍ତେପି ଅୱୁତ୍ତେପି ନିସୀଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ନ ପଟିବାହିସ୍ସାମୀତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତାସନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନୱକାନଂ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦତି, ଅଯଂ ନୱେ ଭିକ୍ଖୂ ଆସନେନ ପଟିବାହତି ନାମ। ତସ୍ମିଞ୍ହି ତଥା ନିସିନ୍ନେ ନୱା ଭିକ୍ଖୂ ''ଅମ୍ହାକଂ ନିସୀଦିତୁଂ ନ ଦେତୀ''ତି ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ୱା ଆସନଂ ୱା ପରିଯେସନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତାସନେଯେୱ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ନ ପଟିବାହତି ନାମ।

ଆଭିସମାଚାରିକମ୍ପି ଧମ୍ମନ୍ତି ଅଭିସମାଚାରିକଂ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିମତ୍ତମ୍ପି। ନାତିକାଲେନାତି ନ ଅତିପାତୋ ପୱିସିତବ୍ବଂ, ନ ଅତିଦିୱା ପଟିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ପୱିସିତବ୍ବଞ୍ଚ ନିକ୍ଖମିତବ୍ବଞ୍ଚ। ଅତିପାତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଅତିଦିୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ ହି ଚେତିଯଙ୍ଗଣବୋଧିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦୀନି ପରିହାଯନ୍ତି। କାଲସ୍ସେୱ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ମକ୍କଟକସୁତ୍ତାନି ଛିନ୍ଦନ୍ତେନ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂ ନିପାତେନ୍ତେନ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଯାୱ

ଭିକ୍ଖାକାଲା ଅନ୍ତୋଗାମେଯେଓ ନାନପ୍ପକାରଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଦିୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଦଧୋୱନୱେଲାଯ ୱିହାରଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତଙ୍କଂ ହୋତି। ନ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ କୁଲେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି "ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ନିମନ୍ତିତୋ ସଭତ୍ତୋ ସମାନୋ ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛା ପୁରେଭତ୍ତଂ ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱା କୁଲେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମଯା ପାଚିତ୍ତିଯ"ନ୍ତି (ପାଚି। ୨୯୯) ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ରକ୍ଖନ୍ତେନ ତସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ ପୁରେଭତ୍ତଞ୍ଚ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଞ୍ଚ ଚାରିତ୍ତଂ ନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଉଦ୍ଧତୋ ହୋତି ଚପଲୋତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକତିକୋ ଚେୱ ହୋତି ଚୀୱରମଣ୍ଡନ-ପତ୍ତମଣ୍ଡନ-ସେନାସନମଣ୍ଡନା ଇମସ୍ସ ୱା ପୂତିକାଯସ୍ସ କେଲାଯନା ମଣ୍ଡନାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ ଚ ତରୁଣଦାରକାୱଚାପଲ୍ଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ପଞ୍ଞତ୍ତୱତାଭତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ଚୀୱରକମ୍ମାଦୀସୁ ଇତିକତ୍ତବ୍ବେସୁ ଉପାଯପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନଯେତି ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ଚେୱ ୱିନଯପିଟକେ ଚ ପାଳିୱସେନ ଚେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୱସେନ ଚ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ। ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ହି ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଅଭିଧମ୍ମେ ଦୁକତିକମାତିକାହି ସଦ୍ଧିଂ ଧମ୍ମହଦଯୱିଭଙ୍ଗଂ ୱିନା ନ ୱଟ୍ଟତି। ୱିନଯେ ପନ କମ୍ମାକମ୍ମୱିନିଚ୍ଛଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁୱିନିଚ୍ଛିତାନି ଦ୍ୱେ ପାତିମୋକ୍ଖାନି ୱିନା ନ ୱଟ୍ଟତି।

ଆରୁପ୍ପାତି ଏତ୍ତାୱତା ଅଟ୍ଠପି ସମାପତ୍ତିଯୋ ୱୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତା ପନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ସତ୍ତସୁପି ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ, ଛସୁପି...ପେ... ପଞ୍ଚସୁପି। ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଏକଂ କସିଣେ ପରିକମ୍ମକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଆଦାଯ ୱିଚରିତବ୍ବଂ, ଏତ୍ତକଂ ୱିନା ନ ୱଟ୍ଟତି। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେତି ଇମିନା ସବ୍ବେପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଅରହନ୍ତେନ ହୁତ୍ୱା ୱିହାତବ୍ବଂ, ଅରହତ୍ତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତେନ ଅନାଗାମିଫଲେ ସକଦାଗାମିଫଲେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ୱା ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଯାଯେନ ଏକଂ ୱିପସ୍ସନାମୁଖଂ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଆଦାଯ ୱିଚରିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଇମଂ ପନ ଦେସନଂ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନେଯ୍ଯପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ଆଭିସମାଚାରିକୱତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଗୋଲିଯାନିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କୀଟାଗିରିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି କୀଟାଗିରିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କାସୀସୁତି ଏୱଂନାମକେ ଜନପଦେ। ଏଥ ତୁମ୍ହେପି, ଭିକ୍ଖୱେତି ଏଥ ତୁମ୍ହେପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ରତ୍ତିଭୋଜନା ଭୁଞ୍ଜଥ। ଇତି ଭଗୱା ରତ୍ତିଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ, ଦିୱା ୱିକାଲଭୋଜନନ୍ତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଭୋଜନାନି ଏକପ୍ପହାରେନ ଅଜହାପେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦିୱା ୱିକାଲଭୋଜନମେୱ ଜହାପେସି, ପୁନ କାଲଂ ଅତିନାମେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ ଜହାପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। କସ୍ମା? ଇମାନି ହି ଦ୍ୱେ ଭୋଜନାନି ୱଡ୍ଢମାନାନି ୱଟ୍ଟେ ଆଚିଣ୍ଣାନି ସମାଚିଣ୍ଣାନି ନଦିଂ ଓତିଣ୍ଣୋଦକଂ ୱିଯ ଅନୁପକ୍ଖନ୍ଦାନି, ନିୱାତେସୁ ଚ ଘରେସୁ ସୁଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତା ସୁଖୁମାଲା କୁଲପୁତ୍ତା ଦ୍ୱେ ଭୋଜନାନି ଏକପ୍ପହାରେନ ପଜହନ୍ତା କିଲମନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏକପ୍ପହାରେନ ଅଜହାପେତ୍ୱା ଭଦ୍ଦାଲିସୁତ୍ତେ ଦିୱା ୱିକାଲଭୋଜନଂ ଜହାପେସି, ଇଧ ରତ୍ତିଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ। ଜହାପେନ୍ତୋ ପନ ନ ତଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱା, ତେସଂ ପହାନପଚ୍ଚଯା ପନ ଅପ୍ପାବାଧତଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସଥାତି ଏୱଂ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାୱ ଜହାପେସି। କୀଟାଗିରୀତି ତସ୍ସ ନିଗମସ୍ସ ନାମଂ।

୧୭୫।ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକାତି ଅସ୍ସଜି ଚ ପୁନବ୍ବସୁକୋ ଚ ଛସୁ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯେସୁ ଦ୍ୱେ ଗଣାଚରିଯା। ପଣ୍ଡୁକୋ ଲୋହିତକୋ ମେତ୍ତିଯୋ ଭୁମ୍ମଜକୋ ଅସ୍ସଜି ପୁନବ୍ବସୁକୋତି ଇମେ ଛ ଜନା ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ନାମ। ତେସୁ ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକା ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱସନ୍ତି, ମେତ୍ତିଯଭୁମ୍ମଜକା ରାଜଗହେ, ଇମେ ଦ୍ୱେ ଜନା କୀଟାଗିରିସ୍ମିଂ ଆୱାସିକା ହୋନ୍ତି। ଆୱାସିକାତି ନିବଦ୍ଧୱାସିନୋ, ତଂନିବନ୍ଧା ଅକତଂ ସେନାସନଂ କରୋନ୍ତି, ଜିଣ୍ଣଂ ପଟିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି, କତେ ଇସ୍ସରା ହୋନ୍ତି। କାଲିକନ୍ତି ଅନାଗତେ କାଲେ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଆନିସଂସଂ।

୧୭୮।ମଯା ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଇଧ କିଂ ଦସ୍ସେତି? ଭିକ୍ଖୱେ, ଦିୱସସ୍ସ ତଯୋ ୱାରେ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଖୱେଦନଂଯେୱ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ନ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ କିଚ୍ଚକାରୀ ନାମ ହୋତି, ଏତ୍ତକା ପନ ୱେଦନା ସେୱିତବ୍ବା, ଏତ୍ତକା ନ ସେୱିତବ୍ବାତି ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ଏୱରୂପଂ ସୁଖୱେଦନଂ ପଜହଥାତି ଇଦଞ୍ଚ ଗେହସ୍ସିତସୋମନସ୍ସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥାତି ଇଦଞ୍ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତସୋମନସ୍ସୱସେନ । ଇତୋ

ପରେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ୱାରେସୁ ଗେହସ୍ସିତନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନଂଯେୱ ଦୋମନସ୍ସାନଞ୍ଚ ଉପେକ୍ଖାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅଥ୍ଠୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୮୧। ଏୱଂ ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବୱେଦନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେସଂ ଅପ୍ପମାଦେନ କିଚ୍ଚଂ କତଙ୍କଂ, ଯେସଞ୍ଚ ନ କତଙ୍କଂ, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବେସଂଯେୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କତଂ ତେସଂ ଅପ୍ପମାଦେନାତି ତେସଂ ଯଂ ଅପ୍ପମାଦେନ କତଙ୍କଂ, ତଂ କତଂ। ଅନୁଲୋମିକାନୀତି ପଟିପତ୍ତିଅନୁଲୋମାନି କମ୍ମଟ୍ଠାନସପ୍ପାଯାନି, ଯତ୍ଥ ୱସନ୍ତେନ ସକ୍କା ହୋନ୍ତି ମଗ୍ଗଫଲାନି ପାପୁଣିତୁଂ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନିସମନ୍ନାନଯମାନାତି ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମାନଂ କୁରୁମାନା।

୧୮୨।ସତ୍ତିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲାତି ଇଧ କିଂ ଦସ୍ସେତି? ଯେସଂ ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯଂ ନତ୍ଥି, ତେ ଦ୍ୱେ ହୋନ୍ତି। ଯେସଂ ଅତ୍ଥି, ତେ ପଞ୍ଚାତି ଏୱଂ ସବ୍ବେପି ଇମେ ସତ୍ତ ପୁଗ୍ଗଲା ହୋନ୍ତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

ତତ୍ଥ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତି ଦ୍ୱୀହି ଭାଗେହି ୱିମୁତ୍ତୋ। ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯା ରୂପକାଯତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ, ମଗ୍ଗେନ ନାମକାଯତୋ। ସୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନଂ ଏକେକତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ, ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତଅନାଗାମିନୋ ଚ ୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧୋ ହୋତି। ପାଳି ପନେତ୍ଥ – ''କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତୀ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮) ଏୱଂ ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖଲାଭିନୋ ୱସେନ ଆଗତା।

ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତୋ। ସୋ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକୋ, ଚତୂହି ଝାନେହି ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ଚାତି ଇମେସଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧୋୱ ହୋତି। ପାଳି ପନେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖପଟିକ୍ଖେପୱସେନେୱ ଆଗତା। ଯଥାହ – ''ନ ହେୱ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ''ତି।

ଫୁଟ୍ଠନ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି କାଯସକ୍ଖୀ। ଯୋ ଝାନଫସ୍ସଂ ପଠମଂ ଫୁସତି, ପଚ୍ଛା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ସୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଟ୍ଠଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଟ୍ଠା ଛବ୍ବିଧୋ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନେୱାହ – ''ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯସକ୍ଖୀ''ତି।

ଦିଟ୍ଠନ୍ତଂ ପତ୍ତୋତି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ରିଦଂ ସଙ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ – ଦୁକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରା, ସୁଖୋ ନିରୋଧୋତି ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫୁସିତଂ ପଞ୍ଞାଯାତି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସୋପି କାଯସକ୍ଖି ୱିଯ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନେୱାହ – ''ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ୱୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ୱୋଚରିତା…ପେ… ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮)।

ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋତି ସଦ୍ଧାଯ ୱିମୁତ୍ତୋ। ସୋପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଛବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତେନେୱାହ – ''ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି । ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତା ଚସ୍ସ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ୱୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ୱୋଚରିତା…ପେ… ନୋ ଚ ଖୋ ଯଥା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮)। ଏତେସୁ ହି ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସଦ୍ଦହନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଓକପ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ଚ କିଲେସକ୍ଖଯୋ ହୋତି, ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ କିଲେସଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ ଅଦନ୍ଧଂ ତିଖିଣଂ ସୂରଂ ହୁତ୍ୱା ୱହତି। ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ନାତିତିଖିଣେନ ଅସିନା କଦଲିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ନ ମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅସି ନ ସୀଘଂ ୱହତି, ସଦ୍ଦୋ ସୁଯ୍ୟତି, ବଲୱତରୋ ୱାଯାମୋ କାତବ୍ବୋ ହୋତି, ଏୱରୂପା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଭାୱନା। ଯଥା ପନ ନିସିତଅସିନା କଦଲିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅସି ସୀଘଂ ୱହତି, ସଦ୍ଦୋ ନ ସୁଯ୍ୟତି, ବଲୱୱାଯାମକିଚ୍ଚଂ ନ ହୋତି, ଏୱରୂପା ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଭାୱନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଧମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରତୀତି ଧମ୍ମାନୁସାରୀ। ଧମ୍ମୋତି ପଞ୍ଞା, ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧାନୁସାରିମ୍ହି ଚ ଏସେୱ ନଯୋ। ଉଭୋ ପନେତେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଟ୍ଠାଯେୱ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାୱାହିଂ ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି । ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମାନୁସାରୀ''ତି (ପୁ। ପ। ୨୦୮)। ତଥା – ''ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସଦ୍ଧାୱାହିଂ ସଦ୍ଧାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ''ତି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସା ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତାଦିକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞାଭାୱନାଧିକାରେ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ

ଖ୍ଭୁତ୍ତରଯେନେଓ ଖ୍ଭେଦିତବ୍ବା। ଯା ପନେସା ଏତେସଂ ଖ୍ଭିଭାଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଇଧ ପାଳି ଆଗତା, ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ରୂପସମାପତ୍ତିଯା ଖ୍ଭିନା ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଆରୁପ୍ପାତି ଖ୍ଭୁତ୍ତେପି ଅଟ୍ଠ ଖ୍ଭିମୋକ୍ଖା ଖ୍ଭୁତ୍ତାଖ୍ଭ ହୋନ୍ତୀତି ଖ୍ଭେଦିତବ୍ବା।

କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱାତି ସହଜାତନାମକାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା। ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱାତି ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଏତସ୍ସ ଅରିଯସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ଦିସ୍ୱା। ଏକଚ୍ଚେ ଆସଖ୍ଭାତି ପଠମମଗ୍ଗାଦୀହି ପହାତବ୍ବା ଏକଦେସଆସଖ୍ଭା। ତଥାଗତପ୍ପଖ୍ଭେଦିତାତି ତଥାଗତେନ ପଖ୍ଭେଦିତା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମା। ପଞ୍ଞାଯ ଖ୍ଭୋଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୀଲଂ କଥିତଂ, ଇମସ୍ମିଂ ସମାଧି, ଇମସ୍ମିଂ ଖ୍ଭିପସ୍ସନା, ଇମସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଫଲନ୍ତି ଏଖ୍ଭଂ ଅତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥେ କାରଣେନ କାରଣେ ଚିଣ୍ଣଚରିତତ୍ତା ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଖ୍ଭୋଚରିତାତି ଖ୍ଭିଚରିତା। ସଦ୍ଧା ନିଖ୍ଭିଟ୍ଠା ହୋତୀତି ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ପତିଟ୍ଠିତା ହୋତି। ମତ୍ତସୋ ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତୀତି ମତ୍ତାଯ ଓଲୋକନଂ ଖମନ୍ତି। ସଦ୍ଧାମତ୍ତନ୍ତି ସଦ୍ଧାଯେଖ୍ଭ, ଇତରଂ ତସ୍ସେଖ୍ଭ ଖ୍ଭେଖ୍ଭଚନଂ

ଇତି ଇମେସୁ ଅପ୍ପମାଦେନ କରଣୀଯେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ତଯୋ ପଟିଖ୍ଭିଦ୍ଧମଗ୍ଗଫଲା ସେଖା। ତେସୁ ଅନୁଲୋମସେନାସନଂ ସେଖ୍ଭମାନା କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତେ ଭଜମାନା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନଯମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଯଥାଠିତୋଖ୍ଭ ପାଳିଅତ୍ଥୋ। ଅଖ୍ଭସାନେ ପନ ଦ୍ୱେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିନୋ। ତେହି ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନୁଲୋମସେନାସନଂ ସେଖ୍ଭିତଂ, କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତା ଭଜିତା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନୀତାନି। ଉପରି ପନ ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସେଖ୍ଭମାନା ଭଜମାନା ସମନ୍ନାନଯମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ପାଳିଅତ୍ଥୋ।

ଖ୍ଭିତଣ୍ଡଖ୍ଭାଦୀ ପନ ଇମମେଖ୍ଭ ପାଳିଂ ଗହେତ୍ୱା – ''ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ନ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକୋ, ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକୋ''ତି ଖ୍ଭଦତି। ସୋ ଖ୍ଭତ୍ତବ୍ବୋ – ''ଯଦି ଅଞ୍ଞେନ ଚିତ୍ତେନ ସେନାସନଂ ପଟିସେଖ୍ଭତି, ଅଞ୍ଞେନ କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତେ ଭଜତି, ଅଞ୍ଞେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମନ୍ନାନେତି, ଅଞ୍ଞଂ ମଗ୍ଗଚିତ୍ତନ୍ତି ସନ୍ଧାଯ ତ୍ୱଂ 'ନ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକୋ'ତି ଖ୍ଭଦସି, ଏଖ୍ଭଂ ସନ୍ତେ ସେନାସନଂ ସେଖ୍ଭମାନୋ ନୀଲୋଭାସଂ ପବ୍ବତଂ ପସ୍ସତି, ଖ୍ଭନଂ ପସ୍ସତି, ମିଗପକ୍ଖୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ପୁପ୍ଫଫଲାନଂ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯତି, ପାନୀଯଂ ପିଖ୍ଭନ୍ତୋ ରସଂ ସାଯତି, ନିସୀଦନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଫସ୍ସଂ ଫୁସତି। ଏଖ୍ଭଂ ତେ ପଞ୍ଚଖ୍ଭିଞ୍ଞାଣସମଙ୍ଗୀପି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସମଙ୍ଗୀଯେଖ୍ଭ ଭଖ୍ଭିସ୍ସତି। ସଚେ ପନେତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛସି, ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିଖ୍ଭିରୁଜ୍ଝସି। ସତ୍ଥାରା ହି ପଞ୍ଚଖ୍ଭିଞ୍ଞାଣକାଯା ଏକନ୍ତଂ ଅବ୍ଯାକତାଖ୍ଭ ଖ୍ଭୁତ୍ତା, ତଂସମଙ୍ଗିସ୍ସ କୁସଲାକୁସଲଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ଚ ଏକନ୍ତକୁସଲୋ। ତସ୍ମା ପଜହେତଂ ଖ୍ଭାଦ''ନ୍ତି ପଞ୍ଞପେତବ୍ବୋ। ସଚେ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନ ଉପଗଚ୍ଛତି, ''ଗଚ୍ଛ ପାତୋଖ୍ଭ ଖ୍ଭିହାରଂ ପଖ୍ଭିସିତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପିଖ୍ଭାହୀ''ତି ଉଯ୍ଯୋଜେତବ୍ବୋ।

୧୮୩।ନାହଂ, ଭିକ୍ଖଖ୍ଭେ, ଆଦିକେନେଖ୍ଭାତି ଅହଂ, ଭିକ୍ଖଖ୍ଭେ, ପଠମମେଖ୍ଭ ମଣ୍ଡୂକସ୍ସ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗମନଂ ଖ୍ଭିଯ ଅଞ୍ଞାରାଧନଂ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାନଂ ନ ଖ୍ଭଦାମି। ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖାତି କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଖ୍ଭଚନଂ। ପରତୋ ପଦଦ୍ୱଯେପି ଏସେଖ୍ଭ ନଯୋ। ସଦ୍ଧାଜାତୋତି ଓକପ୍ପନିଯସଦ୍ଧାଯ ଜାତସଦ୍ଧୋ। ଉପସଙ୍କମତୀତି ଗରୂନଂ ସମୀପଂ ଗଚ୍ଛତି। ପଯିରୁପାସତୀତି ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦତି। ଧାରେତୀତି ସାଧୁକଂ କତ୍ୱା ଧାରେତି। ଛନ୍ଦୋ ଜାଯତୀତି କତ୍ତୁକମ୍ଯତାକୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଜାଯତି। ଉସ୍ସହତୀତି ଖ୍ଭୀରିଯଂ କରୋତି। ତୁଲେତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ତୁଲଯତି। ତୁଲଯିତ୍ୱା ପଦହତୀତି ଏଖ୍ଭଂ ତୀରଣଖ୍ଭିପସ୍ସନାଯ ତୁଲଯନ୍ତୋ ମଗ୍ଗପଧାନଂ ପଦହତି। ପହିତତ୍ତୋତି ପେସିତଚିତ୍ତୋ। କାଯେନ ଚେଖ୍ଭ ପରମସଚ୍ଚନ୍ତି ନାମକାଯେନ ନିବ୍ବାନସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ପଞ୍ଞାଯ ଚାତି ନାମକାଯସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ପଟିଖ୍ଭିଜ୍ଝତି ପସ୍ସତି।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତେ ସତ୍ଥୁ ଆଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅକଂସୁ, ତସ୍ମା ତେସଂ ଚରିଯଂ ଗରହନ୍ତୋ ସାପି ନାମ, ଭିକ୍ଖଖ୍ଭେ, ସଦ୍ଧା ନାହୋସୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୀଖ୍ଭଦୂରେଖ୍ଭିମେତି କିତ୍ତକଂ ଦୂରେ ଠାନେ। ଯୋଜନସତମ୍ପି ଯୋଜନସହସ୍ସମ୍ପି ଅପକ୍କନ୍ତାତି ଖ୍ଭତ୍ତୁଂ ଖ୍ଭଟ୍ଟତି, ନ ପନ କିଞ୍ଚି ଆହ। ଚତୁପ୍ପଦଂ ଖ୍ଭେଯ୍ଯାକରଣନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚବ୍ଯାକରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ଖ୍ଭୁତ୍ତଂ।

୧୮୪।ଯସ୍ସୁଦ୍ଦିଟ୍ଠସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସ୍ସ। ଯୋପିସୋ, ଭିକ୍ଖଖ୍ଭେ, ସତ୍ଥାତି ବାହିରକସତ୍ଥାରଂ ଦସ୍ସେତି। ଏଖ୍ଭରୂପୀତି ଏଖ୍ଭଂଜାତିକା। ପଣୋପଣଖ୍ଭିଯାତି ପଣଖ୍ଭିଯା ଚ ଓପଣଖ୍ଭିଯା ଚ । ନ ଉପେତୀତି ନ ହୋତି। କଯଖ୍ଭିକ୍କଯକାଲେ ଖ୍ଭିଯ ଅଗ୍ଘଖ୍ଭଡ୍ଢନହାପନଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ଗୋଣୋ କିଂ ଅଗ୍ଘତି, ଖ୍ଭୀସତି ଅଗ୍ଘତୀତି ଭଣନ୍ତୋ ପଣତି ନାମ। ନ ଖ୍ଭୀସତି ଅଗ୍ଘତି, ଦସ ଅଗ୍ଘତୀତି ଭଣନ୍ତୋ ଓପଣତି ନାମ। ଇଦଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଣୋପଣଖ୍ଭିଯା ନ ଉପେତୀ''ତି। ଇଦାନି ତଂ ପଣୋପଣଖ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଏଖ୍ଭଞ୍ଚ ନୋ ଅସ୍ସ, ଅଥ ନଂ କରେଯ୍ଯାମ, ନ ଚ ନୋ ଏଖ୍ଭମସ୍ସ, ନ ନଂ କରେଯ୍ଯାମାତି ଆହ।

କିଂ ପନ, ଭିକ୍ଖଖ୍ଭେତି, ଭିକ୍ଖଖ୍ଭେ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ସବ୍ବସୋ ଆମିସେହି ଖ୍ଭିସଂସଟ୍ଠୋ ଖ୍ଭିହରତି, ଏଖ୍ଭଂ ଖ୍ଭିସଂସଟ୍ଠସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ଏଖ୍ଭରୂପା ପଣୋପଣଖ୍ଭିଯା କିଂ ଯୁଜ୍ଜିସ୍ସତି? ପରିଯୋଗାହିଯ ଖ୍ଭତ୍ତତୋତି ପରିଯୋଗାହିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖ୍ଭତ୍ତନ୍ତସ୍ସ। ଅଯମନୁଧମ୍ମୋତି ଅଯଂ ସଭାଖ୍ଭୋ। ଜାନାତି ଭଗଖ୍ଭା, ନାହଂ ଜାନାମୀତି ଭଗଖ୍ଭା ଏକାସନଭୋଜନେ ଆନିସଂସଂ ଜାନାତି, ଅହଂ ନ ଜାନାମୀତି ମଯି ସଦ୍ଧାଯ ଦିଖ୍ଭସସ୍ସ ତଯୋ ଖ୍ଭାରେ ଭୋଜନଂ ପହାଯ

ଏକାସନଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ରୁଳହନୀଯନ୍ତି ରୋହନୀଯଂ। ଓଜୱନ୍ତନ୍ତି ସିନେହୱନ୍ତଂ। କାମଂ ତଚୋ ଚାତି ଇମିନା ଚତୁରଙ୍ଗୱୀରିଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ହି ତଚୋ ଏକଂ ଅଙ୍ଗଂ, ନ୍ହାରୁ ଏକଂ, ଅଟ୍ଠି ଏକଂ, ମଂସଲୋହିତଂ ଏକନ୍ତି ଏୱଂ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ୱୀରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ନ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଦେସନଂ ପନ ଭଗୱା ନେଯ୍ଯପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

କୀଟାଗିରିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ପରିବ୍ବାଜକବଗ୍ଗୋ

୧। ତେବିଜ୍ଜବଚ୍ଛସୁତ୍ତବଣ୍ଣନା

୧୮୫।ଏବଂମେ ସୁତନ୍ତି ତେବିଜ୍ଜବଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକେତି ପୁଣ୍ଡରୀକୋ ଵୁଚ୍ଚତି ସେତମ୍ବରୁକ୍ଖୋ, ସୋ ତସ୍ମିଂ ଆରାମେ ଏକୋ ପୁଣ୍ଡରୀକୋ ଅତ୍ଥୀତି ଏକପୁଣ୍ଡରୀକୋ। ଏତଦହୋସୀତି ତତ୍ଥ ପଵିସିତୁକାମତାୟ ଅହୋସି। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ଭନ୍ତେତି ପକତିୟା ଆଗତପୁବ୍ବତଂ ଉପାଦାୟ। ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମନ୍ତି ଇଧ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ ନାମ, ମହାଜନସ୍ସ ବ୍ୟାକରଣଂ ଅନୁଧମ୍ମୋ ନାମ। ସେସଂ ଜୀଵକସୁତ୍ତେ (ମ॰ ନି॰ ୨।୫୧ ଆଦୟୋ) ଵୁତ୍ତନୟମେଵ। ନ ମେ ତେତି ଅନନୁଞ୍ଞାୟ ଠତ୍ଵା ଅନୁଞ୍ଞମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପତି। ''ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାଵୀ ଅପରିସେସଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଜାନାତୀ''ତି ହି ଇଦଂ ଅନୁଜାନିତବ୍ବଂ ସିୟା, – ''ଚରତୋ ଚ ମେ…ପେ… ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତ''ନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ନାନୁଜାନିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ହି ଆଵଜ୍ଜିତ୍ଵା ପଜାନାତି। ତସ୍ମା ଅନନୁଞ୍ଞାୟ ଠତ୍ଵା ଅନୁଞ୍ଞମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଏଵମାହ।

୧୮୬।ଆସଵାନଂ ଖୟାତି ଏତ୍ଥ ସକିଂ ଖୀଣାନଂ ଆସଵାନଂ ପୁନ ଖେପେତବ୍ବାଭାଵା ଯାଵଦେଵାତି ନ ଵୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବେନିଵାସଞାଣେନ ଚେତ୍ଥ ଭଗଵା ଅତୀତଜାନନଗୁଣଂ ଦସ୍ସେତି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣେନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଜାନନଗୁଣଂ, ଆସଵକ୍ଖୟଞାଣେନ ଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣନ୍ତି। ଇତି ଇମାହି ତୀହି ଵିଜ୍ଜାହି ସକଲବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ସଂଖିପିତ୍ଵା କଥେସି।

ଗିହିସଂଯୋଜନନ୍ତି ଗିହିବନ୍ଧନଂ ଗିହିପରିକ୍ଖାରେସୁ ନିକନ୍ତିଂ। ନତ୍ଥି ଖୋ ଵଚ୍ଛାତି ଗିହିସଂଯୋଜନଂ ଅପ୍ପହାୟ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯେପି ହି ସନ୍ତତିମହାମତ୍ତୋ ଉଗ୍ଗସେନୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଵୀତସୋକଦାରକୋତି ଗିହିଲିଙ୍ଗେ ଠିତାଵ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ତେପି ମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିକନ୍ତିଂ ସୁକ୍ଖାପେତ୍ଵା ପତ୍ତା। ତଂ ପତ୍ଵା ପନ ନ ତେନ ଲିଙ୍ଗେନ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ନାମେତଂ ହୀନଂ, ଉତ୍ତମଗୁଣଂ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ତଂଦିଵସମେଵ ପବ୍ବଜତି ଵା ପରିନିବ୍ବାତି ଵା। ଭୂମଦେଵତା ପନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। କସ୍ମା? ନିଲୀୟନୋକାସସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାୟ। ସେସକାମଭଵେ ମନୁସ୍ସେସୁ ସୋତାପନ୍ନାଦୟୋ ତୟୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, କାମାଵଚରଦେଵେସୁ ସୋତାପନ୍ନା ସକଦାଗାମିନୋ ଚ, ଅନାଗାମିଖୀଣାସଵା ପନେତ୍ଥ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। କସ୍ମା? ତଞ୍ହି ଠାନଂ ଲଜ୍ଜିତଜନସ୍ସ ଆଵାସୋ, ନତ୍ଥି ତତ୍ଥ ତେସଂ ପଵିଵେକାରହଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନଞ୍ଚ। ଇତି ତତ୍ଥ ଖୀଣାସଵୋ ପରିନିବ୍ବାତି, ଅନାଗାମୀ ଚଵିତ୍ଵା ସୁଦ୍ଧାଵାସେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। କାମାଵଚରଦେଵତୋ ଉପରି ପନ ଚତ୍ତାରୋପି ଅରିୟା ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

ସୋପାସି କମ୍ମଵାଦୀତି ସୋପି କମ୍ମଵାଦୀ ଅହୋସି, କିରିୟମ୍ପି ନ ପଟିବାହିତ୍ଥ। ତଞ୍ହି ଏକନଵୁତିକପ୍ପମତ୍ଥକେ ଅତ୍ତାନଂଯେଵ ଗହେତ୍ଵା କଥେତି। ତଦା କିର ମହାସତ୍ତୋ ପାସଣ୍ଡପରିଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ପବ୍ବଜିତୋ ତସ୍ସପି ପାସଣ୍ଡସ୍ସ ନିପ୍ଫଲଭାଵଂ ଜାନିତ୍ଵା ଵୀରିୟଂ ନ ହାପେସି, କିରିୟଵାଦୀ ହୁତ୍ଵା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତସ୍ମା ଏଵମାହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ତେଵିଜ୍ଜଵଚ୍ଛସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅଗ୍ଗିଵଚ୍ଛସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୮୭।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅଗ୍ଗିଵଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନ ଖୋ ଅହନ୍ତି ପଠମଵାରେ ନାହଂ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିକୋତି ଵଦତି, ଦୁତିୟେ ନାହଂ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିକୋତି। ଏଵଂ ଅନ୍ତାନନ୍ତିକାଦିଵସେନ ସବ୍ବଵାରେସୁ ପଟିକ୍ଖେପୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତୀତି ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଵାଦୋ। ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତୀତି ଅୟଂ ଅମରାଵିକ୍ଖେପୋତି ଵେଦିତବ୍ବୋ।

୧୮୯।ସଦୁକ୍ଖନ୍ତି କିଲେସଦୁକ୍ଖେନ ଚେଵ ଵିପାକଦୁକ୍ଖେନ ଚ ସଦୁକ୍ଖଂ। ସଵିଘାତନ୍ତି ତେସଂଯେଵ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଵସେନ ସଉପଘାତକଂ। ସଉପାୟାସନ୍ତି ତେସଂଯେଵ ଵସେନ ସଉପାୟାସଂ। ସପରିଳାହନ୍ତି ତେସଂଯେଵ ଵସେନ ସପରିଳାହଂ।

କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଗତନ୍ତି କାଚି ଏକା ଦିଟ୍ଠିପି ରୁଚ୍ଚିତ୍ଵା ଖମାପେତ୍ଵା ଗହିତା ଅତ୍ଥୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅପନୀତନ୍ତି ନୀହଟଂ ଅପଵିଦ୍ଧଂ। ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ପଞ୍ଞାୟ ଦିଟ୍ଠଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦୟଵୟଂ ଅଦ୍ଦସ, ତସ୍ମା। ସବ୍ବମଞ୍ଞିତାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମାନମଞ୍ଞିତାନଂ। ମଥିତାନନ୍ତି ତେସଂଯେଵ

ୱେୱଚନଂ। ଇଦାନି ତାନି ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସବ୍ବଅହଂକାର-ମମଂକାର-ମାନାନୁସଯାନନ୍ତି ଆହ। ଏତ୍ଥ ହି ଅହଂକାରୋ ଦିଟ୍ଠି, ମମଂକାରୋ ତଣ୍ହା, ମାନାନୁସଯୋ ମାନୋ। ଅନୁପାଦା ୱିମୁତ୍ତୋତି ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅନୁପାଦିଯିତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ।

୧୯୦।ନ ଉପେତୀତି ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଏତ୍ଥ ଚ ''ନ ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି ଇଦଂ ଅନୁଜାନିତବ୍ବଂ ସିଯା। ଯସ୍ମା ପନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଉଚ୍ଛେଦଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ, ଉପପଜ୍ଜତୀତି ପନ ସସ୍ସତମେୱ, ଉପପଜ୍ଜତି ଚ ନ ଚ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଂ, ନେୱ ଉପପଜ୍ଜତି ନ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଅମରାୱିକ୍ଖେପଂ, ତସ୍ମା ଭଗୱା – ''ଅଯଂ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ଅନାଲମ୍ବୋ ହୋତୁ, ସୁଖପୱେସନଟ୍ଠାନଂ ମା ଲଭତୂ''ତି ଅନନୁଞ୍ଞାଯ ଠତ୍ୱା ଅନୁଞ୍ଞମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପି। ଅଲନ୍ତି ସମତ୍ଥଂ ପରିଯତ୍ତଂ । ଧମ୍ମୋତି ପଚ୍ଚଯାକାରଧମ୍ମୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ରଯୋଗେନାତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପଯୋଗେନ। ଅଞ୍ଞତ୍ରାଚରିଯକେନାତି ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଆଚରିଯାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱସନ୍ତେନ।

୧୯୧।ତେନ ହି ୱଚ୍ଛାତି ଯସ୍ମା ତ୍ୱଂ ସମ୍ମୋହମାପାଦିନ୍ତି ୱଦସି, ତସ୍ମା ତଂଯେୱେତ୍ଥ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ଅନାହାରୋନିବ୍ବୁତୋତି ଅପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ନିବ୍ବୁତୋ।

୧୯୨।ଯେନ ରୂପେନାତି ଯେନ ରୂପେନ ସତ୍ତସଙ୍ଖାତଂ ତଥାଗତଂ ରୂପୀତି ପଞ୍ଞାପେଯ୍ଯ। ଗମ୍ଭୀରୋତି ଗୁଣଗମ୍ଭୀରୋ। ଅପ୍ପମେଯ୍ଯୋତି ପମାଣଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯୋ। ଦୁପ୍ପରିଯୋଗାଳ୍ହୋତି ଦୁଓଗାହୋ ଦୁଜ୍ଜାନୋ। ସେଯ୍ଯଥାପି ମହାସମୁଦ୍ଦୋତି ଯଥା ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ଯୋ ଦୁଜ୍ଜାନୋ, ଏୱମେୱ ଖୀଣାସୱୋପି। ତଂ ଆରବ୍ଭ ଉପପଜ୍ଜତୀତିଆଦି ସବ୍ବଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। କଥଂ? ଯଥା ପରିନିବ୍ବୁତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଆରବ୍ଭ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଗତୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି, ଏୱଂ।

ଅନିଚ୍ଚତାତି ଅନିଚ୍ଚତାଯ। ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସାରେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅଗ୍ଗିୱଚ୍ଛସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମହାୱଚ୍ଛସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାୱଚ୍ଛସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସହକଥୀତି ସଦ୍ଧିଂୱାଦୋ, ବହୁଂ ମଯା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥିତପୁବ୍ବନ୍ତି କଥଂ ସାରେତି ମେତ୍ତିଂ ଘଟେତି। ପୁରିମାନି ହି ଦ୍ୱେ ସୁତ୍ତାନି ଏତସ୍ସେୱ କଥିତାନି, ସଂଯୁତ୍ତକେ ଅବ୍ୟାକତସଂଯୁତ୍ତଂ (ସଂ। ନି। ୪।୪୧୬ ଆଦଯୋ) ନାମ ଏତସ୍ସେୱ କଥିତଂ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ ଗୋତମ, ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଅବ୍ୟାକତମେତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଏକୁତ୍ତରନିକାଯେପି ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ କଥିତଂ ଅତ୍ଥିଯେୱ। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ତସ୍ସ ଆଗତାଗତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ଓକାସମକାସିଯେୱ। କସ୍ମା? ଅଯଞ୍ହି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିକୋ, ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିକା ଚ ସୀଘଂ ଲଦ୍ଧିଂ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ୱସାତେଲମକ୍ଖିତପିଲୋତିକା ୱିଯ ଚିରେନ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ପସ୍ସତି ଚ ଭଗୱା – ''ଅଯଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଲଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାତସାୱକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଆଗତାଗତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ଓକାସମକାସିଯେୱ। ଇଦଂ ପନସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଗମନଂ। ସୋ ହି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ତରଣଂ ୱା ହୋତୁ ଅତରଣଂ ୱା, ଯଟ୍ଠିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଉଦକେ ପତମାନୋ ୱିଯ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଆଗତୋ। ତସ୍ମା ଧମ୍ମଦେସନଂ ଯାଚନ୍ତୋ ସାଧୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସ ଭଗୱା ମୂଲୱସେନ ସଂଖିତ୍ତଦେସନଂ, କମ୍ମପଥୱସେନ ୱିତ୍ଥାରଦେସନଂ ଦେସେସି। ମୂଲୱସେନ ଚେତ୍ଥ ଅତିସଂଖିତ୍ତା ଦେସନା, କମ୍ମପଥୱସେନ ସଂଖିତ୍ତା ୱିତ୍ଥାରସଦିସା। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ୱିତ୍ଥାରଦେସନା ନାମ ନତ୍ଥି। ଚତୁୱୀସତିସମନ୍ତପଟ୍ଠାନମ୍ପି ହି ସତ୍ତପକରଣେ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ଚ ସବ୍ବଂ ସଂଖିତ୍ତମେୱ। ତସ୍ମା ମୂଲୱସେନାପି କମ୍ମପଥୱସେନାପି ସଂଖିତ୍ତମେୱ ଦେସେସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୯୪। ତତ୍ଥ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ କୁସଲନ୍ତିଆଦୀସୁ ପଟିପାଟିଯା ସତ୍ତଧମ୍ମା କାମାୱଚରା, ଅନଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ତଯୋ ଚତୁଭୂମିକାପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଯତୋଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଭିକ୍ଖୁନୋତି କିଞ୍ଚାପି ଅନିଯମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ଯଥା ପନ ଜୀୱକସୁତ୍ତେ ଚ ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତେ ଚ, ଏୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଚ ଅତ୍ତାନମେୱ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୯୫।ଅତ୍ଥିପନାତି କିଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି? ଅଯଂ କିରସ୍ସ ଲଦ୍ଧି – ''ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସାସନେ ସତ୍ଥାୱ ଅରହା ହୋତି, ସାୱକୋ ପନ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି। ସମଣୋ ଚ ଗୋତମୋ 'ଯତୋ ଖୋ, ୱଚ୍ଛ, ଭିକ୍ଖୁନୋ'ତି ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ କଥେନ୍ତୋ ୱିଯ କଥେତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ

ସାୱକୋ ଅରହତ୍ତପତ୍ତୋ’’ତି। ଏତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତୂତି ଭୱଂ ତାୱ ଗୋତମୋ ତିଟ୍ଠତୁ, ଭୱନ୍ତଞ୍ଚ ଲୋକେ ପାକଟୋ ଅରହାତି ଅଟ୍ଠୋ। ତସ୍ମିଂ ବ୍ୟାକତେ ଉତ୍ତରି ଭିକ୍ଖୁନୀଆଦୀନଂ ୱସେନ ପଞ୍ଚହି ପୁଚ୍ଛି, ଭଗୱାପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୧୯୬।ଆରାଧକୋତି ସମ୍ପାଦକୋ ପରିପୂରକୋ।

୧୯୭।ସେଖାଯ ୱିଜ୍ଜାଯ ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ହେଟ୍ଠିମଫଲତ୍ତଯଂ ପତ୍ତବ୍ବଂ। ତଂ ସବ୍ବଂ ମଯା ଅନୁପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ୱଦତି। ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ପନାହ – ‘‘କତମେ ଧମ୍ମା ସେକ୍ଖା? ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ଅପରିଯାପନ୍ନା ହେଟ୍ଠିମାନି ଚ ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନୀ’’ତି (ଧ। ସ। ୧୦୨୩) ୱଚନତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋପି ଅନେନ ପତ୍ତୋୟେୱ। ଫଲଂ ପନ ଅପତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଉତ୍ତରି ଯୋଗଂ କଥାପେତୀତି। ସୋ ଏୱଂ ସଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ –

‘‘ଯୋ ୱେ କିଲେସାନି ପହାଯ ପଞ୍ଚ,

ପରିପୁଣ୍ଣସେଖୋ ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ;

ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ସମାହିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ,

ସ ୱେ ଠିତତ୍ତୋତି ନରୋ ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। (ଅ। ନି। ୪।୫);

ଅନାଗାମିପୁଗ୍ଗଲୋ ହି ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣସେଖୋ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସେଖାଯ ୱିଜ୍ଜାଯ ପତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଆହ। ମଗ୍ଗସ୍ସ ପନ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକତ୍ତା ତତ୍ଥ ଠିତସ୍ସ ପୁଚ୍ଛା ନାମ ନତ୍ଥି। ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ମଗ୍ଗୋପି ବହୁଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକୋ ହୋତୂତି ଚେ। ଏତଂ ନ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ, ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଚ ଅଟ୍ଠୋ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ଅନାଗାମିଫଲେ ଠତ୍ୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିପସ୍ସନଂ କଥାପେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ନ କେୱଲଂ ସୁଦ୍ଧଅରହତ୍ତସ୍ସେୱ ଉପନିସ୍ସଯୋ, ଛନ୍ନମ୍ପି ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଉପନିସ୍ସଯୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଭଗୱା – ‘‘ଏୱମଯଂ ସମଥେ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସତି , ୱିପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ଏୱଂ ଛଳଭିଞ୍ଞୋ ମହାସାୱକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱିପସ୍ସନାମତ୍ତଂ ଅକଥେତ୍ୱା ସମଥୱିପସ୍ସନା ଆଚିକ୍ଖି।

୧୯୮।ସତିସତିଆଯତନେତି ସତି ସତିକାରଣେ। କିଞ୍ଚେତ୍ଥ କାରଣଂ? ଅଭିଞ୍ଞା ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ୱା ଅୱସାନେ ପନ ଅରହତ୍ତଂ ୱା କାରଣଂ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନା ୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୦୦।ପରିଚିଣ୍ଣୋ ମେ ଭଗୱାତି ସତ୍ତ ହି ସେଖା ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିଚରନ୍ତି ନାମ, ଖୀଣାସୱେନ ଭଗୱା ପରିଚିଣ୍ଣୋ ହୋତି। ଇତି ସଙ୍ଖେପେନ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ଥେରୋ ଏୱମାହ। ତେ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ତମତ୍ଥଂ ନ ଜାନିଂସୁ, ଅଜାନନ୍ତାୱ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା। ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ଦେୱତାତି ତେସଂ ଗୁଣାନଂ ଲାଭୀ ଦେୱତା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାୱଚ୍ଛସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଦୀଘନଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଦୀଘନଖସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସୂକରଖତାଯନ୍ତି ସୂକରଖତାତି ଏୱଂନାମକେ ଲେଣେ। କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ କିର ତଂ ଲେଣଂ ଏକସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରେ ପଥୱିଯା ୱଡ୍ଢମାନାଯ ଅନ୍ତୋଭୂମିଗତଂ ଜାତଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ସୂକରୋ ତସ୍ସ ଛଦନପରିଯନ୍ତସମୀପେ ପଂସୁଂ ଖଣି। ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ପଂସୁଧୋତୋ ଛଦନପରିଯନ୍ତୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ଏକୋ ୱନଚରକୋ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ପୁବ୍ବେ ସୀଲୱନ୍ତେହି ପରିଭୁତ୍ତଲେଣେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ପଂସୁଂ ଅପନେତ୍ୱା ଲେଣଂ ସୋଧେତ୍ୱା କୁଟ୍ଟପରିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରୱାତପାନଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ସୁପରିନିଟ୍ଠିତ-ସୁଧାକମ୍ମଚିତ୍ତକମ୍ମରଜତପଟ୍ଟସଦିସାଯ ୱାଲୁକାଯ ସନ୍ଥତପରିୱେଣଂ ଲେଣଂ କତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ୱସନତ୍ଥାଯ ଅଦାସି। ଲେଣଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଅହୋସି ଓତରିତ୍ୱା ଅଭିରୁହିତବ୍ବଂ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଦୀଘନଖୋତି ତସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ନାମଂ। ଉପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ସୋ କିର ଥେରେ ଅଡ୍ଢମାସପବ୍ବଜିତେ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମଯ୍ହଂ ମାତୁଲୋ

ଅଞ୍ଞଂ ପାସଣ୍ଡଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ଚିରଂ ତିଟ୍ଠତି, ଇଦାନି ପନସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତସ୍ସ ଅଡ୍ଢମାସୋ ଜାତୋ। ପଞ୍ଚଭିମ୍ପିସ୍ସ ନ ସୁଣାମି, ଓଜଞ୍ଚନ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ସାସନଂ, ଜାନିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଗନ୍ତୁକାମୋ ଜାତୋ। ତସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋତି ତସ୍ମିଂ କିର ସମଯେ ଥେରୋ ଭଗଞ୍ଚନ୍ତଂ ବୀଜଯମାନୋ ଠିତୋ ହୋତି, ପରିବ୍ବାଜକୋ ମାତୁଲେ ହିରୋତ୍ତପ୍ପେନ ଠିତକୋଞ୍ଚ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେନ ଞ୍ଚୁତ୍ତଂ ''ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ''ତି।

ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି ସବ୍ବା ମେ ଉପପତ୍ତିଯୋ ନକ୍ଖମନ୍ତି, ପଟିସନ୍ଧିଯୋ ନକ୍ଖମନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଞ୍ଚଦତି। ଏତ୍ତାଞ୍ଚତାନେନ ''ଉଚ୍ଛେଦଞ୍ଚାଦୋହମସ୍ମୀ''ତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ଭଗଞ୍ଚା ପନସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅକ୍ଖରେ ତାଞ୍ଚ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯାପି ଖୋ ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏସାପି ତେ ଦିଟ୍ଠି ନକ୍ଖମତୀତି ଏସାପି ତେ ପଠମଂ ରୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଗହିତଦିଟ୍ଠି ନକ୍ଖମତୀତି। ଏସା ଚେ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଦିଟ୍ଠି ଖମେଯ୍ୟାତି ମଯ୍ହଞ୍ହି ସବ୍ବଂ ନକ୍ଖମତୀତି ଦିଟ୍ଠି, ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ଯା ଏସା ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀତି ଦିଟ୍ଠି, ଏସା ମେ ଖମେଯ୍ୟ। ଯଂ ତଂ ''ସବ୍ବଂ ମେ ନକ୍ଖମତୀ''ତି ଞ୍ଚୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପିସ୍ସ ତାଦିସମେଞ୍ଚ। ଯଥା ସବ୍ବଗହଣେନ ଗହିତାପି ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଖମତି, ଏଞ୍ଚମେଞ୍ଚଂ ତମ୍ପି ଖମେଯ୍ୟ । ଏଞ୍ଚଂ ଅତ୍ତନୋ ଞ୍ଚାଦେ ଆରୋପିତଂ ଦୋସଂ ଞ୍ଚତ୍ୱା ତଂ ପରିହରାମୀତି ସଞ୍ଞାଯ ଞ୍ଚଦତି, ଅହମ୍ପି ପନସ୍ସ ''ଏସା ଦିଟ୍ଠି ନ ମେ ଖମତୀ''ତି ଆପଜ୍ଜତି। ଯସ୍ସ ପନେସା ନ ଖମତି ନ ରୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସାଯଂ ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସବ୍ବଂ ମେ ନ ଖମତୀତି ଦିଟ୍ଠି ରୁଚିତଂ। ତେନ ହି ଦିଟ୍ଠିଅକ୍ଖମେନ ଅରୁଚିତେନ ଭଞ୍ଚିତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଖମତୀତି ରୁଚ୍ଚତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ନ ପନେସ ତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, କେଞ୍ଚଲଂ ତସ୍ସାପି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା ଉଚ୍ଛେଦମେଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତି। ତେନାହ ଭଗଞ୍ଚା ଅତୋ ଖୋ ତେ, ଅଗ୍ଗିଞ୍ଚେସ୍ସନ,...ପେ... ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ଉପାଦିଯନ୍ତୀତି। ତତ୍ଥ ଅତୋତି ପଜହନକେସୁ ନିସ୍ସକ୍କଂ, ଯେ ପଜହନ୍ତି, ତେହି ଯେ ନପ୍ପଜହନ୍ତୀତି ଞ୍ଚୁଚ୍ଚିଯନ୍ତି, ତେଞ୍ଚ ବହୁତରାତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୂ ହି ବହୁତରାତି ଏତ୍ଥ ହିକାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ବହୂ ବହୁତରାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରତୋ ତନୂ ହି ତନୁତରାତି ପଦେପି ଏସେଞ୍ଚ ନଯୋ। ଯେ ଏଞ୍ଚମାହଂସୂତି ଯେ ଏଞ୍ଚଂ ଞ୍ଚଦନ୍ତି। ତଞ୍ଚେଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ଉପାଦିଯନ୍ତୀତି ମୂଲଦସ୍ସନଂ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ଅପରଦସ୍ସନଂ ଉପାଦିଯନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସସ୍ସତଂ ଗହେତ୍ୱା ତମ୍ପି ଅପ୍ପହାଯ ଉଚ୍ଛେଦଂ ଞ୍ଚା ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଂ ଞ୍ଚା ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଉଚ୍ଛେଦମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ସସ୍ସତଂ ଞ୍ଚା ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଂ ଞ୍ଚା ନ ସକ୍କା ଗହେତୁଂ, ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅପ୍ପହାଯ ସସ୍ସତଂ ଞ୍ଚା ଉଚ୍ଛେଦଂ ଞ୍ଚା ନ ସକ୍କା ଗହେତୁଂ। ମୂଲସସ୍ସତଂ ପନ ଅପ୍ପହାଯ ଅଞ୍ଞଂ ସସ୍ସତମେଞ୍ଚ ସକ୍କା ଗହେତୁଂ। କଥଂ? ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ''ରୂପଂ ସସ୍ସତ''ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଅପରସ୍ମିଂ ସମଯେ ''ନ ସୁଦ୍ଧରୂପମେଞ୍ଚ ସସ୍ସତଂ, ଞ୍ଚେଦନାପି ସସ୍ସତା, ଞ୍ଚିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ସସ୍ସତ''ନ୍ତି ଗଣ୍ହାତି। ଉଚ୍ଛେଦେପି ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତେପି ଏସେଞ୍ଚ ନଯୋ। ଯଥା ଚ ଖନ୍ଧେସୁ, ଏଞ୍ଚଂ ଆଯତନେସୁପି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଞ୍ଚୁତ୍ତଂ – ''ତଞ୍ଚେଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ଉପାଦିଯନ୍ତୀ''ତି।

ଦୁତିଯଞ୍ଚାରେ ଅତୋତି ଅପ୍ପଜହନକେସୁ ନିସ୍ସକ୍କଂ, ଯେ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ତେହି, ଯେ ପଜହନ୍ତୀତି ଞ୍ଚୁଚ୍ଚିଯନ୍ତି, ତେଞ୍ଚ ତନୁତରା ଅପ୍ପତରାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ଚେଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ଉପାଦିଯନ୍ତୀତି ତଞ୍ଚ ମୂଲଦସ୍ସନଂ ପଜହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦସ୍ସନଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି। କଥଂ? ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ''ରୂପଂ ସସ୍ସତ''ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଅପରସ୍ମିଂ ସମଯେ ତତ୍ଥ ଆଦୀନଞ୍ଚଂ ଦିସ୍ୱା ''ଓଳାରିକମେତଂ ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସନ''ନ୍ତି ପଜହତି ''ନ କେଞ୍ଚଲଞ୍ଚ ରୂପଂ ସସ୍ସତନ୍ତି ଦସ୍ସନମେଞ୍ଚ ଓଳାରିକଂ, ଞ୍ଚେଦନାପି ସସ୍ସତା...ପେ... ଞ୍ଚିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ସସ୍ସତନ୍ତି ଦସ୍ସନଂ ଓଳାରିକମେଞ୍ଚା''ତି ଞ୍ଚିସ୍ସଜ୍ଜେତି । ଉଚ୍ଛେଦେପି ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତେପି ଏସେଞ୍ଚ ନଯୋ। ଯଥା ଚ ଖନ୍ଧେସୁ, ଏଞ୍ଚଂ ଆଯତନେସୁପି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏଞ୍ଚଂ ତଞ୍ଚ ମୂଲଦସ୍ସନଂ ପଜହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦସ୍ସନଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି।

ସନ୍ତଗ୍ଗିଞ୍ଚେସ୍ସନାତି କସ୍ମା ଆରଭି? ଅଯଂ ଉଚ୍ଛେଦଲଦ୍ଧିକୋ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ନିଗୂହତି, ତସ୍ସା ପନ ଲଦ୍ଧିଯା ଞ୍ଚଣ୍ଣେ ଞ୍ଚୁଚ୍ଚମାନେ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ପାତୁକରିସ୍ସତୀତି ତିସ୍ସୋ ଲଦ୍ଧିଯୋ ଏକତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଞ୍ଚିଭଜିତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେତିଆଦୀସୁ ରାଗଞ୍ଚସେନ ଞ୍ଚଟ୍ଟେ ରଜ୍ଜନସ୍ସ ଆସନ୍ନା ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନେନ ଞ୍ଚଟ୍ଟସଂଯୋଜନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ଅଭିନନ୍ଦନାଯାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚସେନେଞ୍ଚ ଗିଲିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯନସ୍ସ ଗହଣସ୍ସ ଚ ଆସନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସାରାଗାଯ ସନ୍ତିକେତିଆଦୀସୁ ଞ୍ଚଟ୍ଟେ ଅରଜ୍ଜନସ୍ସ ଆସନ୍ନାତିଆଦିନା ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ଞ୍ଚେଦିତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ସସ୍ସତଦସ୍ସନଂ ଅପ୍ପସାଞ୍ଚଜ୍ଜଂ ଦନ୍ଧଞ୍ଚିରାଗଂ, ଉଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ ମହାସାଞ୍ଚଜ୍ଜଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଚିରାଗଂ। କଥଂ? ସସ୍ସତଞ୍ଚାଦୀ ହି ଇଧଲୋକଂ ପରଲୋକଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୀତି ଜାନାତି, ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ ଫଲଂ ଅତ୍ଥୀତି ଜାନାତି, କୁସଲଂ କରୋତି, ଅକୁସଲଂ କରୋନ୍ତୋ ଭାଯତି, ଞ୍ଚଟ୍ଟଂ ଅସ୍ସାଦେତି, ଅଭିନନ୍ଦତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ଞ୍ଚା ବୁଦ୍ଧସାଞ୍ଚକାନଂ ଞ୍ଚା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ସୀଘଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ସସ୍ସତଦସ୍ସନଂ ଅପ୍ପସାଞ୍ଚଜ୍ଜଂ ଦନ୍ଧଞ୍ଚିରାଗନ୍ତି ଞ୍ଚୁଚ୍ଚତି। ଉଚ୍ଛେଦଞ୍ଚାଦୀ ପନ ଇଧଲୋକପରଲୋକଂ ଅତ୍ଥୀତି ଜାନାତି, ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ ଫଲଂ ଅତ୍ଥୀତି ଜାନାତି, କୁସଲଂ ନ କରୋତି, ଅକୁସଲଂ କରୋନ୍ତୋ ନ ଭାଯତି, ଞ୍ଚଟ୍ଟଂ ନ ଅସ୍ସାଦେତି, ନାଭିନନ୍ଦତି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ଞ୍ଚା ବୁଦ୍ଧସାଞ୍ଚକାନଂ ଞ୍ଚା ସମ୍ମୁଖୀଭାଞ୍ଚେ ସୀଘଂ ଦସ୍ସନଂ ପଜହତି। ପାରମିଯୋ ପୂରେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା, ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅଭିନୀହାରଂ କତ୍ୱା ସାଞ୍ଚକୋ ହୁତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯତି। ତସ୍ମା ଉଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ ମହାସାଞ୍ଚଜ୍ଜଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଚିରାଗନ୍ତି ଞ୍ଚୁଚ୍ଚତି।

୨୦୨। ସୋ ପନ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା – ‘‘ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସନଂ ସଂୱଣ୍ଣେତି ପସଂସତି, ଅଦ୍ଧା ମେ ସୁନ୍ଦରଂ ଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଉକ୍କଂସେତି ମେ ଭୱନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଅଯଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ କଞ୍ଜିଯେନେୱ ତିତ୍ତକାଲାବୁ, ଉଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନେନେୱ ପୂରିତୋ, ସୋ ଯଥା କଞ୍ଜିଯଂ ଅପ୍ପହାଯ ନ ସକ୍କା ଲାବୁମ୍ହି ତେଲଫାଣିତାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତୁଂ, ପକ୍ଖିତ୍ତାନିପି ନ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମେୱଂ ତଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଅପ୍ପହାଯ ଅଭବ୍ବୋ ମଗ୍ଗଫଲାନଂ ଲାଭାଯ, ତସ୍ମା ଲଦ୍ଧିଂ ଜହାପନତ୍ଥଂ ତତ୍ରଗ୍ଗିୱେସ୍ସନାତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ୱିଗ୍ଗହୋତି କଲହୋ। ଏୱମେତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପହାନଂ ହୋତୀତି ଏୱଂ ୱିଗ୍ଗହାଦିଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ପହାନଂ ହୋତି। ସୋ ହି ପରିବ୍ବାଜକୋ ‘‘କିଂ ମେ ଇମିନା ୱିଗ୍ଗହାଦିନା’’ତି ତଂ ଉଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ ପଜହତି।

୨୦୫। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ୱମିତକଞ୍ଜିଯେ ଲାବୁମ୍ହି ସପ୍ପିଫାଣିତାଦୀନି ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ହଦଯେ ଅମତୋସଧଂ ପୂରେସ୍ସାମୀତି ୱିପସ୍ସନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଯଂ ଖୋ ପନ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, କାଯୋତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ୱମ୍ମିକସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତୋ। ଅନିଚ୍ଚତୋତିଆଦୀନିପି ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ। ଯୋ କାଯସ୍ମିଂ କାଯଛନ୍ଦୋତି ଯା କାଯସ୍ମିଂ ତଣ୍ହା। ସ୍ନେହୋତି ତଣ୍ହାସ୍ନେହୋୱ। କାଯନ୍ୱଯତାତି କାଯାନୁଗମନଭାୱୋ, କାଯଂ ଅନୁଗଚ୍ଛନକକିଲେସୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଖୋତିଆଦିମାହ। ପୁନ ତାସଂଯେୱ ୱେଦନାନଂ ଅସମ୍ମିସ୍ସଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯସ୍ମିଂ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ସମଯେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୁଖାଦୀସୁ ଏକଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅଞ୍ଞା ୱେଦନା ଅତ୍ତନୋ ୱାରଂ ୱା ଓକାସଂ ୱା ଓଲୋକଯମାନା ନିସିନ୍ନା ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଥ ଖୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାୱ ହୋନ୍ତି ଭିନ୍ନୋଦକପୁପ୍ଫୁଳା ୱିଯ ଚ ଅନ୍ତରହିତା ୱା। ସୁଖାପି ଖୋତିଆଦି ତାସଂ ୱେଦନାନଂ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ନ କେନଚି ସଂୱଦତୀତି ତସ୍ସତଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସସ୍ସତୱାଦୀ ଅହ’’ନ୍ତି ଉଚ୍ଛେଦୱାଦିନାପି ସଦ୍ଧିଂ ନ ସଂୱଦତି, ତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସସ୍ସତୱାଦୀ ଅହ’’ନ୍ତି ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତୱାଦିନା ସଦ୍ଧିଂ ନ ୱିୱଦତି। ଏୱଂ ତଯୋପି ୱାଦା ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବା। ଯଞ୍ଚ ଲୋକେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ଲୋକେ କଥିତଂ ୱୋହରିତଂ, ତେନ ୱୋହରତି ଅପରାମସନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ପରାମାସଗ୍ଗାହେନ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଯୋ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ଅରହଂ କତାୱୀ,

ଖୀଣାସୱୋ ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀ;

ଅହଂ ୱଦାମୀତିପି ସୋ ୱଦେଯ୍ୟ,

ମମଂ ୱଦନ୍ତୀତିପି ସୋ ୱଦେଯ୍ୟ;

ଲୋକେ ସମଞ୍ଞଂ କୁସଲୋ ୱିଦିତ୍ୱା,

ୱୋହାରମତ୍ତେନ ସୋ ୱୋହରେଯ୍ୟା’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୫);

ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଇମା ଖୋ ଚିତ୍ତ ଲୋକସମଞ୍ଞା ଲୋକନିରୁତ୍ତିଯୋ ଲୋକୱୋହାରା ଲୋକପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ, ଯାହି ତଥାଗତୋ ୱୋହରତି ଅପରାମସ’’ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୪୪୦)।

୨୦୬।ଅଭିଞ୍ଞାପହାନମାହାତି ସସ୍ସତାଦୀସୁ ତେସଂ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସସ୍ସତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଜାନିତ୍ୱା ସସ୍ସତସ୍ସ ପହାନମାହ, ଉଚ୍ଛେଦଂ, ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତସ୍ସ ପହାନଂ ୱଦତି। ରୂପଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ରୂପସ୍ସ ପହାନଂ ୱଦତୀତିଆଦିନା ନଯେନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୋତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ। ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚୀତି ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧେନ ନିରୁଦ୍ଧେହି ଆସୱେହି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି। ଏତ୍ତାୱତା ଚେସ ପରସ୍ସ ୱଡ୍ଢିତଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଖୁଦଂ ୱିନୋଦେନ୍ତୋ ୱିଯ ପରସ୍ସ ଆରଦ୍ଧାଯ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଞ୍ଚେୱ ପତ୍ତୋ, ସାୱକପାରମୀଞାଣସ୍ସ ଚ ମତ୍ଥକଂ, ସୋଳସ ଚ ପଞ୍ଞା ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଦୀଘନଖୋ ପନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ଭଗଵା ପନ ଇମଂ ଦେସନଂ ସୂରିଯେ ଧରମାନେଯେଵ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ଗିଜ୍ଝକୂଟା ଓରୁଯ୍ହ ଵେଳୁଵନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସାଵକସନ୍ନିପାତମକାସି, ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି। ତତ୍ରିମାନି ଅଙ୍ଗାନି – ମାଘନକ୍ଖତ୍ତେନ ଯୁତ୍ତୋ ପୁଣ୍ଣମୌପୋସଥଦିଵସୋ, କେନଚି ଅନାମନ୍ତିତାନି ହୁତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋଯେଵ ଧମ୍ମତାଯ ସନ୍ନିପତିତାନି ଅଡ୍ଢତେଳସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ତେସୁ ଏକୋପି ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଵା ସୋତାପନ୍ନ-ସକଦାଗାମି-ଅନାଗାମି-ସୁକ୍ଖଵିପସ୍ସକ-ଅରହନ୍ତେସୁ ଵା ଅଞ୍ଞତରୋ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ଛଳଭିଞ୍ଞାଵ, ଏକୋପି ଚେତ୍ଥ ସତ୍ଥକେନ କେସେ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ଏହିଭିକ୍ଖୁନୋଯେଵାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଦୀଘନଖସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ମାଗଣ୍ଡିଯସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୦୭।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ମାଗଣ୍ଡିଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଗ୍ୟାଗାରେତି ଅଗ୍ଗିହୋମସାଲଯଂ। ତିଣସନ୍ଥାରକେତି ଦ୍ଵେ ମାଗଣ୍ଡିଯା ମାତୁଲୋ ଚ ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ଚ। ତେସୁ ମାତୁଲୋ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ଭାଗିନେଯ୍ୟୋପି ସୌପନିସ୍ସଯୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗଵା ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ଵା ରମଣୀଯଂ ଦେଵଗବ୍ଭସଦିସଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପହାଯ ତତ୍ଥ ଛାରିକତିଣକଚଵରାଦୀହି ଉକ୍ଲାପେ ଅଗ୍ୟାଗାରେ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ଵା ପରସଙ୍ଗହକରଣତ୍ଥଂ କତିପାହଂ ଵସିତ୍ଥ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ନ କେଵଲଂ ତଂଦିଵସମେଵ, ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଅଗ୍ୟାଗାରଂ ଗାମୂପଚାରେ ଦାରକଦାରିକାହି ଓକିଣ୍ଣଂ ଅଵିଵିତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଭଗଵା ନିଚ୍ଚକାଲମ୍ପି ଦିଵସଭାଗଂ ତସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ ଵୀତିନାମେତ୍ଵା ସାଯଂ ଵାସତ୍ଥାଯ ତତ୍ଥ ଉପଗଚ୍ଛତି।

ଅଦ୍ଦସାଖୋ…ପେ… ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଭଗଵା ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିଵସେସୁ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ସଙ୍ଘରିତ୍ଵା ସଞ୍ଞାଣଂ କତ୍ଵା ଗଚ୍ଛତି, ତଂଦିଵସଂ ପନ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵାଵ ଅଗମାସି। କସ୍ମା? ତଦା ହି ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋଵ ଅଦ୍ଦସ – ‘‘ଅଜ୍ଜ ମାଗଣ୍ଡିଯୋ ଇଧାଗନ୍ତ୍ଵା ଇମଂ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ଦିସ୍ଵା ଭାରଦ୍ଵାଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ଆରବ୍ଭ କଥାସଲ୍ଲାପଂ କରିସ୍ସତି, ଅଥାହଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମି, ସୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ମମ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ପରେସଂ ସଙ୍ଗହକରଣତ୍ଥମେଵ ହି ମଯା ପାରମିଯୋ ପୂରିତା’’ତି ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵାଵ ଅଗମାସି।

ସମଣସେଯ୍ୟାନୁରୂପଂ ମଞ୍ଞେତି ଇମଂ ତିଣସନ୍ଥାରକଂ ‘‘ସମଣସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛଵିକା ସେଯ୍ୟା’’ତି ମଞ୍ଞାମି। ନ ଚ ଅସଞ୍ଞତସମଣସ୍ସ ନିଵୁତ୍ଥଟ୍ଠାନମେତଂ। ତଥାହେତ୍ଥ ହତ୍ଥେନ ଆକଡ୍ଢିତଟ୍ଠାନଂ ଵା ପାଦେନ ଆକଡ୍ଢିତଟ୍ଠାନଂ ଵା ସୀସେନ ପହଟଟ୍ଠାନଂ ଵା ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଅନାକୁଲୋ ଅନାକିଣ୍ଣୋ ଅଭିନ୍ନୋ ଛେକେନ ଚିତ୍ତକାରେନ ତୂଲିକାଯ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ଵିଯ। ସଞ୍ଞତସମଣସ୍ସ ଵସିତଟ୍ଠାନଂ, କସ୍ସ ଭୋ ଵସିତଟ୍ଠାନନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଭୂନହୁନୋତି ହତଵଡ୍ଢିନୋ ମରିଯାଦକାରକସ୍ସ। କସ୍ମା ଏଵମାହ? ଛସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଵଡ୍ଢିପଞ୍ଞାପନଲଦ୍ଧିକତ୍ତା। ଅଯଞ୍ହି ତସ୍ସ ଲଦ୍ଧି – ଚକ୍ଖୁ ବ୍ରୂହେତବ୍ବଂ ଵଡ୍ଢେତବ୍ବଂ, ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଦିଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। ସୋତଂ ବ୍ରୂହେତବ୍ବଂ ଵଡ୍ଢେତବ୍ବଂ, ଅସୁତଂ ସୋତବ୍ବଂ, ସୁତଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। ଘାନଂ ବ୍ରୂହେତବ୍ବଂ ଵଡ୍ଢେତବ୍ବଂ, ଅଘାଯିତଂ ଘାଯିତବ୍ବଂ, ଘାଯିତଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। ଜିଵ୍ହା ବ୍ରୂହେତବ୍ବା ଵଡ୍ଢେତବ୍ବା, ଅସ୍ସାଯିତଂ ସାଯିତବ୍ବଂ, ସାଯିତଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। କାଯୋ ବ୍ରୂହେତବ୍ବୋ ଵଡ୍ଢେତବ୍ବୋ, ଅଫୁଟ୍ଠଂ ଫୁସିତବ୍ବଂ, ଫୁଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। ମନୋ ବ୍ରୂହେତବ୍ବୋ ଵଡ୍ଢେତବ୍ବୋ, ଅଵିଞ୍ଞାତଂ ଵିଜାନିତବ୍ବଂ, ଵିଞ୍ଞାତଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବଂ। ଏଵଂ ସୋ ଛସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଵଡ୍ଢିଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଭଗଵା ପନ –

‘‘ଚକ୍ଖୁନା ସଂଵରୋ ସାଧୁ, ସାଧୁ ସୋତେନ ସଂଵରୋ;

ଘାନେନ ସଂଵରୋ ସାଧୁ, ସାଧୁ ଜିଵ୍ହାଯ ସଂଵରୋ।

କାଯେନ ସଂଵରୋ ସାଧୁ, ସାଧୁ ଵାଚାଯ ସଂଵରୋ;

ମନସା ସଂଵରୋ ସାଧୁ, ସାଧୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂଵରୋ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂଵୁତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। (ଧ। ପ। ୩୬୦-୩୬୧) –

ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସଂୱରଂ ପଞ୍ଞପେତି। ତସ୍ମା ସୋ ‘‘ୱଡ୍ଢିହତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମରିଯାଦକାରକୋ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ‘‘ଭୂନହୁନୋ’’ତି ଆହ।

ଅରିଯେ ଞାଯେ ଧମ୍ମେ କୁସଲେତି ପରିସୁଦ୍ଧେ କାରଣଧମ୍ମେ ଅନୱଜ୍ଜେ। ଇମିନା କିଂ ଦସ୍ସେତି? ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ଉଗ୍ଗତସ୍ସ ପଞ୍ଞାତସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ ଉପରି ୱାଚଂ ଭାସମାନେନ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଉପଧାରେତ୍ୱା ମୁଖେ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ଭାସିତବ୍ବୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ମା ସହସା ଅଭାସି, ମୁଖେ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେହୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଞ୍ହି ନୋ ସୁତ୍ତେ ଓଚରତୀତି ଯସ୍ମା ଅମ୍ହାକଂ ସୁତ୍ତେ ଏୱଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ମଯଂ ମୁଖାରୁଳ୍ହିଚ୍ଛାମତ୍ତଂ ୱଦାମ, ସୁତ୍ତେ ଚ ନାମ ଆଗତଂ ୱଦମାନା କସ୍ସ ଭାଯେଯ୍ୟାମ, ତସ୍ମା ସମ୍ମୁଖାପି ନଂ ୱଦେଯ୍ୟାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ମମ ରକ୍ଖନତ୍ଥାଯ ଅନୁସ୍ସୁକ୍କୋ ଅୱାୱଟୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁତ୍ତୋୱ ନଂ ୱଦେଯ୍ୟାତି ମଯା ୱୁତ୍ତୋୱ ହୁତ୍ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତୋୱ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅମ୍ବଜମ୍ବୁଆଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ୱିଯ ଅପୂରଯମାନୋ ମଯା କଥିତନିଯାମେନ ଭୱଂ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱଦେଯ୍ୟ, ୱଦସ୍ସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୦୮।ଅସ୍ସୋସିଖୋତି ସତ୍ଥା ଆଲୋକଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ମାଗଣ୍ଡିଯଂ ତତ୍ଥ ଆଗତଂ ଅଦ୍ଦସ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଜନାନଂ ଭାସମାନାନଂ ଦିବ୍ବସୋତେନ ସଦ୍ଦମ୍ପି ଅସ୍ସୋସି। ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ୱୁଟ୍ଠିତୋ। ସଂୱିଗ୍ଗୋତି ପୀତିସଂୱେଗେନ ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଚଲିତୋ କମ୍ପିତୋ। ତସ୍ସ କିର ଏତଦହୋସି – ‘‘ନେୱ ମାଗଣ୍ଡିଯେନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଆରୋଚିତଂ, ନ ମଯା। ଅମ୍ହେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଏତ୍ଥ ତତିଯୋପି ନତ୍ଥି, ସୁତୋ ଭୱିସ୍ସତି ଅମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଦୋ ତିଖିଣସୋତେନ ପୁରିସେନା’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୱନୱୁତିଲୋମକୂପସହସ୍ସାନି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ଅକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ’’ତି। ଅଥଖୋ ମାଗଣ୍ଡିଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋତି ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ପଭିନ୍ନମୁଖଂ ୱିଯ ବୀଜଂ ପରିପାକଗତଂ ଞାଣଂ, ତସ୍ମା ସନ୍ନିସୀଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆହିଣ୍ଡମାନୋ ପୁନ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ମାଗଣ୍ଡିଯୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୦୯। ସତ୍ଥା – ‘‘ଏୱଂ କିର ତ୍ୱଂ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, ମଂ ଅୱଚା’’ତି ଅୱତ୍ୱାୱ ଚକ୍ଖୁଂ ଖୋ, ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ୱସନଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ରୂପଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆରାମୋତି ଚକ୍ଖୁ ରୂପାରାମଂ। ରୂପେ ରତନ୍ତି ରୂପରତଂ। ରୂପେନ ଚକ୍ଖୁ ଆମୋଦିତଂ ପମୋଦିତନ୍ତି ରୂପସମ୍ମୁଦିତଂ। ଦନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବିସେୱନଂ। ଗୁତ୍ତନ୍ତି ଗୋପିତଂ। ରକ୍ଖିତନ୍ତି ଠପିତରକ୍ଖଂ। ସଂୱୁତନ୍ତି ପିହିତଂ। ସଂୱରାଯାତି ପିଧାନତ୍ଥାଯ।

୨୧୦।ପରିଚାରିତପୁବ୍ବୋତି ଅଭିରମିତପୁବ୍ବୋ। ରୂପପରିଳାହନ୍ତି ରୂପଂ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜନପରିଳାହଂ। ଇମସ୍ସ ପନ ତେ, ମାଗଣ୍ଡିଯ, କିମସ୍ସ ୱଚନୀଯନ୍ତି ଇମସ୍ସ ରୂପଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ତଯା କିଂ ୱଚନଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅସ୍ସ, ୱୁଡ୍ଢିହତୋ ମରିଯାଦକାରକୋତି ଇଦଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ନ କିଞ୍ଚି, ଭୋ ଗୋତମାତି, ଭୋ ଗୋତମ, କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ସେସଦ୍ୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୨୧୧। ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତଯା ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଅହଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଅହମ୍ପି ତେ ନ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଅହଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଗିହିକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିକୋତିଆଦୀସୁ ଯତ୍ଥ ସୁଖଂ ହୋତି ୱସ୍ସକାଲେ ୱସିତୁଂ, ଅଯଂ ୱସ୍ସିକୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୋ – ୱସ୍ସଂ ୱାସୋ ୱସ୍ସଂ, ୱସ୍ସଂ ଅରହତୀତି ୱସ୍ସିକୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିକୋ ପାସାଦୋ ନାତିଉଚ୍ଚୋ ହୋତି ନାତିନୀଚୋ, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନିପିସ୍ସ ନାତିତନୂନି ନାତିବହୂନି, ଭୂମତ୍ଥରଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନିପେତ୍ଥ ମିସ୍ସକାନେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ହେମନ୍ତିକେ ଥମ୍ଭାପି ଭିତ୍ତିଯୋପି ନୀଚା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ତନୁକାନି ସୁଖୁମଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି। ଉଣ୍ହପୱେସନତ୍ଥାଯ ଭିତ୍ତିନିଯୂହାନି ନୀହରୀଯନ୍ତି। ଭୂମତ୍ଥରଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣନିୱାସନପାରୁପନାନି ପନେତ୍ଥ ଉଣ୍ହୱୀରିଯାନି କମ୍ବଲାଦୀନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଂ ସିନିଦ୍ଧଂ କଟୁକସନ୍ନିସ୍ସିତଞ୍ଚ। ଗିମ୍ହିକେ ଥମ୍ଭାପି ଭିତ୍ତିଯୋପି ଉଚ୍ଚା ହୋନ୍ତି। ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ପନେତ୍ଥ ବହୂନି ୱିପୁଲଜାଲାନି ଭୱନ୍ତି। ଭୂମତ୍ଥରଣାଦୀନି ଦୁକୂଲମଯାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନି ମଧୁରରସସୀତୱୀରିଯାନି। ୱାତପାନସମୀପେସୁ ଚେତ୍ଥ ନୱ ଚାଟିଯୋ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲାଦୀହି ସଞ୍ଛାଦେନ୍ତି। ତେସୁ ତେସୁ ପଦେସେସୁ ଉଦକଯନ୍ତାନି କରୋନ୍ତି, ଯେହି ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ୱିଯ ଉଦକଧାରା ନିକ୍ଖମନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଅଟ୍ଟସତସୁୱଣ୍ଣଘଟେ ଚ ରଜତଘଟେ ଚ ଗନ୍ଧୋଦକସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲଗଚ୍ଛକେ କତ୍ୱା ସଯନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠପଯିଂସୁ। ମହନ୍ତେସୁ ଲୋହକଟାହେସୁ ଗନ୍ଧକଲଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକାନି ରୋପେତ୍ୱା ଉତୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଠପେସୁଂ। ସୂରିଯରସ୍ମୀହି ପୁପ୍ଫାନି ପୁପ୍ଫନ୍ତି। ନାନାୱିଧା ଭମରଗଣା ପାସାଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫେସୁ ରସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ପାସାଦୋ ଅତିସୁଗନ୍ଧୋ ହୋତି। ଯମକଭିତ୍ତିଯା ଅନ୍ତରେ ଲୋହନାଳିଂ ଠପେତ୍ୱା ନୱଭୂମିକପାସାଦସ୍ସ ଉପରି ଆକାସଙ୍ଗଣେ ରତନମଣ୍ଡପମତ୍ଥକେ ସୁଖୁମଚ୍ଛିଦ୍ଦକଂ ଜାଲଂ ବଦ୍ଧଂ ଅହୋସି। ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୁକ୍ଖମହିଂସଚମ୍ମଂ ପସାରେତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉଦକକୀଳନୱେଲାଯ ମହିଂସଚମ୍ମେ ପାସାଣଗୁଳେ ଖିପନ୍ତି, ମେଘଥନିତସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ହୋତି। ହେଟ୍ଠା ଯନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତି, ଉଦକଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଜାଲମତ୍ଥକେ ପତତି, ୱସ୍ସପତନସଲିଲଂ ୱିଯ ହୋତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ନୀଲପଟଂ ନିୱାସେତି,

ନୀଲପଟଂ ପାରୁପତି, ନୀଲପସାଧନଂ ପସାଧେତି। ପରିୱାରାପିସ୍ସ ଚତ୍ତାଲୀସନାଟକସହସ୍ସାନି ନୀଲୱତ୍ଥାଭରଣାନେୱ ନୀଲୱିଲେପନାନି ହୁତ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ରତନମଣ୍ଡପଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଦିୱସଭାଗଂ ଉଦକକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ସୀତଲଂ ଉତୁସୁଖଂ ଅନୁଭୋତି।

ପାସାଦସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତ୍ତାରୋ ସରା ହୋନ୍ତି। ଦିୱାକାଲେ ନାନାୱଣ୍ଣସକୁଣଗଣା ପାଚୀନସରତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ୱିରୱମାନା ପାସାଦମତ୍ଥକେନ ପଚ୍ଛିମସରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମସରତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ପାଚୀନସରଂ, ଉତ୍ତରସରତୋ ଦକ୍ଖିଣସରଂ, ଦକ୍ଖିଣସରତୋ ଉତ୍ତରସରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନ୍ତରୱସ୍ସସମୟୋ ୱିୟ ହୋତି। ହେମନ୍ତିକପାସାଦୋ ପନ ପଞ୍ଚଭୂମିକୋ ଅହୋସି, ୱସ୍ସିକପାସାଦୋ ସତ୍ତଭୂମିକୋ।

ନିପ୍ପୁରିସେହୀତି ପୁରିସୱିରହିତେହି। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ତୂରିୟାନେୱ ନିପ୍ପୁରିସାନି, ସବ୍ବଟ୍ଠାନାନିପି ନିପ୍ପୁରିସାନେୱ । ଦୋୱାରିକାପି ଇତ୍ଥିୟୋୱ, ନ୍ହାପନାଦିପରିକମ୍ମକରାପି ଇତ୍ଥିୟୋୱ। ରାଜା କିର – ''ତଥାରୂପଂ ଇସ୍ସରିୟସୁଖସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନସ୍ସ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ପରିସଙ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସା ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମା ଅହୋସୀ''ତି ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ଇତ୍ଥିୟୋୱ ଠପେସି। ତାୟ ରତିୟା ରମମାନୋତି ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଫଲସମାପତ୍ତିରତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୧୨।ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୟସ୍ମା ଖତ୍ତିୟାନଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଉସ୍ସିଂୟେୱ ପତ୍ଥନା ହୋତି, ମହା ଚ ନେସଂ ପପଞ୍ଚୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ମନ୍ତେହି ଅତିତ୍ତା ମନ୍ତେ ଗୱେସନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି, ଗହପତିନୋ ପନ ମୁଦ୍ଦାଗଣନମତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମ୍ପତ୍ତିଂୟେୱ ଅନୁଭୱନ୍ତି, ତସ୍ମା ଖତ୍ତିୟବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ''ଗହପତି ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱା''ତି ଆହ। ଆୟତ୍ୟାସ୍ସାତି ମାନୁସକକାମହେତୁ ଆୟତ୍ତୋ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିକ୍କନ୍ତତରାତି ୱିସିଟ୍ଠତରା। ପଣୀତତରାତି ଅତପ୍ପକତରା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''କୁସଗ୍ଗେନୁଦକମାଦାୟ, ସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ମିନେ;

ଏୱଂ ମାନୁସକା କାମା, ଦିବ୍ବକାମାନ ସନ୍ତିକେ''ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୩୮୯) –

ସମଧିଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତୀତି ଦିବ୍ବସୁଖଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତତୋ ୱିସିଟ୍ଠତରା ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି।

ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ ପନେତ୍ଥ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ଗହପତିସ୍ସ ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ସମଙ୍ଗୀଭୂତକାଲୋ ୱିୟ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତୀସୁ ପାସାଦେସୁ ଚତ୍ତାଲୀସସହସ୍ସିତ୍ଥିମଜ୍ଝେ ମୋଦନକାଲୋ, ତସ୍ସ ସୁଚରିତଂ ପୂରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲୋ ୱିୟ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନିକ୍ଖମନଂ କତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପଟିୱିଦ୍ଧକାଲୋ , ତସ୍ସ ନନ୍ଦନୱନେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନକାଲୋ ୱିୟ ତଥାଗତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଫଲସମାପତ୍ତିରତିୟା ୱୀତିୱତ୍ତନକାଲୋ, ତସ୍ସ ମାନୁସକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାମଗୁଣାନଂ ଅପତ୍ଥନକାଲୋ ୱିୟ ତଥାଗତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଫଲସମାପତ୍ତିରତିୟା ୱୀତିନାମେନ୍ତସ୍ସ ହୀନଜନସୁଖସ୍ସ ଅପତ୍ଥନକାଲୋତି।

୨୧୩।ସୁଖୀତି ପଠମଂ ଦୁକ୍ଖିତୋ ପଚ୍ଛା ସୁଖିତୋ ଅସ୍ସ। ସେରୀତି ପଠମଂ ୱେଜ୍ଜଦୁତିୟକୋ ପଚ୍ଛା ସେରୀ ଏକକୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ସୟଂୱସୀତି ପଠମଂ ୱେଜ୍ଜସ୍ସ ୱସେ ୱତ୍ତମାନୋ ୱେଜ୍ଜେନ ନିସୀଦାତି ୱୁତ୍ତେ ନିସୀଦି, ନିପଜ୍ଜାତି ୱୁତ୍ତେ ନିପଜ୍ଜି, ଭୁଞ୍ଜାତି ୱୁତ୍ତେ ଭୁଞ୍ଜି, ପିୱାତି ୱୁତ୍ତେ ପିୱି, ପଚ୍ଛା ସୟଂୱସୀ ଜାତୋ। ୟେନ କାମଂଗମୋତି ପଠମଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତୁଂ ନାଲତ୍ଥ, ପଚ୍ଛା ରୋଗେ ୱୂପସନ୍ତେ ୱନଦସ୍ସନ-ଗିରିଦସ୍ସନ-ପବ୍ବତଦସ୍ସନାଦୀସୁପି ୟେନକାମଂ ଗମୋ ଜାତୋ, ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତୁଂ ଇଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ।

ଏତ୍ତାପି ଇଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ପୁରିସସ୍ସ କୁଟ୍ଠିକାଲୋ ୱିୟ ହି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନକାଲୋ, ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲଂ ୱିୟ ଏକଂ କାମୱତ୍ଥୁ, ଦ୍ୱେ କପଲ୍ଲାନି ୱିୟ ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି, ସକ୍କସ୍ସ ପନ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟକୋଟିୟୋନି ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲାନି ୱିୟ ଅଡ୍ଢତିୟନାଟକକୋଟିୟୋ, ନଖେହି ୱଣମୁଖାନି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲେ ପରିତାପନଂ ୱିୟ ୱତ୍ଥୁପଟିସେୱନଂ, ଭେସଜ୍ଜଂ ଆଗମ୍ମ ଅରୋଗକାଲୋ ୱିୟ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ ଆନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ବୁଦ୍ଧଭୂତକାଲେ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଫଲସମାପତ୍ତିରତିୟା ୱୀତିୱତ୍ତନକାଲୋ, ଅଞ୍ଞଂ କୁଟ୍ଠିପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ଅପତ୍ଥନକାଲୋ ୱିୟ ତାୟ ରତିୟା ୱୀତିନାମେନ୍ତସ୍ସ ହୀନଜନରତିୟା ଅପତ୍ଥନକାଲୋତି।

୨୧୪।ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିୟୋତି କିମିକୁଲ୍ଲେନ ନାମ ଉପହତକାୟପ୍ପସାଦୋ। ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିୟାତି ଉପହତପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟା। ତେ ୟଥା ସୋ ଉପହତକାୟିନ୍ଦ୍ରିୟୋ କୁଟ୍ଠୀ ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସସ୍ମିଂୟେୱ ଅଗ୍ଗିସ୍ମିଂ ସୁଖମିତି ୱିପରୀତସଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚଲତ୍ଥ, ଏୱଂ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଉପହତତ୍ତା ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସେସ୍ୱେୱ କାମେସୁ ସୁଖମିତି ୱିପରୀତସଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚଲତ୍ଥୁଂ।

୨୧୫।ଅସୁଚିତରାନି ଚେୱାତିଆଦୀସୁ ପକତିୟାଓ ତାନି ଅସୁଚୀନି ଚ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧାନି ଚ ପୂତୀନି ଚ, ଇଦାନି ପନ ଅସୁଚିତରାନି ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧତରାନି ଚ ପୂତିତରାନି ଚ ହୋନ୍ତି। କାଚୀତି ତସ୍ସ ହି ପରିତାପେନ୍ତସ୍ସ ଚ କଣ୍ଡୁୱନ୍ତସ୍ସ ଚ ପାଣକା ଅନ୍ତୋ ପୱିସନ୍ତି, ଦୁଟ୍ଠଲୋହିତଦୁଟ୍ଠପୁବ୍ବା ପଗ୍ଘରନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ କାଚି ଅସ୍ସାଦମତ୍ତା ହୋତି।

ଆରୋଗ୍ୟପରମାତି ଗାଥାୟ ଯେ କେଚି ଧନଲାଭା ୱା ଯସଲାଭା ୱା ପୁତ୍ତଲାଭା ୱା ଅତ୍ଥି, ଆରୋଗ୍ୟଂ ତେସଂ ପରମଂ ଉତ୍ତମଂ, ନତ୍ଥି ତତୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଲାଭୋତି, ଆରୋଗ୍ୟପରମା ଲାଭା। ଯଂକିଞ୍ଚି ଝାନସୁଖଂ ୱା ମଗ୍ଗସୁଖଂ ୱା ଫଲସୁଖଂ ୱା ଅତ୍ଥି, ନିବ୍ବାନଂ ତତ୍ଥ ପରମଂ, ନତ୍ଥି ତତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ସୁଖନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ସୁଖଂ। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗାନନ୍ତି ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗଗମନେନେୱ ଅମତଗାମୀନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଖେମୋ, ନତ୍ଥି ତତୋ ଖେମତରୋ ଅଞ୍ଞୋ ମଗ୍ଗୋ। ଅଥ ୱା ଖେମଂ ଅମତଗାମିନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଖେମନ୍ତିପି ଅମତନ୍ତିପି ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଯାୱତା ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପରପ୍ପୱାଦା ଖେମଗାମିନୋ ଚ ଅମତଗାମିନୋ ଚାତି ଲଦ୍ଧିୱସେନ ଗହିତା, ସବ୍ବେସଂ ତେସଂ ଖେମଅମତଗାମୀନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ପରମୋ ଉତ୍ତମୋତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

୨୧୬।ଆଚରିୟପାଚରିୟାନନ୍ତି ଆଚରିୟାନଞ୍ଚେୱ ଆଚରିୟାଚରିୟାନଞ୍ଚ। ସମେତୀତି ଏକନାଳିୟା ମିତଂ ୱିୟ ଏକତୁଲାୟ ତୁଲିତଂ ୱିୟ ସଦିସଂ ହୋତି ନିନ୍ନାନାକରଣଂ। ଅନୋମଜ୍ଜତୀତି ପାଣିଂ ହେଟ୍ଠା ଓତାରେନ୍ତୋ ମଜ୍ଜତି – ‘‘ଇଦଂ ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଇଦଂ ତଂ ନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି କାଲେନ ସୀସଂ କାଲେନ ଉରଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

୨୧୭।ଛେକନ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନଂ। ସାହୁଳିଚୀରେନାତି କାଳକେହି ଏଳକଲୋମେହି କତଥୂଲଚୀରେନ। ସଙ୍କାରଚୋଳକେନାତିପି ୱଦନ୍ତି। ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେୟ୍ୟାତି କାଲେନ ଦସାୟ କାଲେନ ଅନ୍ତେ କାଲେନ ମଜ୍ଝେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିଚ୍ଛାରେୟ୍ୟ, ୱଦେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବକେହେସାତି ପୁବ୍ବକେହି ଏସା। ୱିପସ୍ସୀପି ହି ଭଗୱା…ପେ… କସ୍ସପୋପି ଭଗୱା ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି, ‘‘ଅନ୍ଧନିସ୍ସିତଗାଥା’’ତି ମହାଜନୋ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ସତ୍ଥରି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଅପରଭାଗେ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ଅନ୍ତରଂ ପୱିଟ୍ଠା। ତେ ପୋତ୍ଥକଗତଂ କତ୍ୱା ପଦଦ୍ୱୟମେୱ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖିଂସୁ। ତେନାହ – ସା ଏତରହି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନଗାଥାତି।

୨୧୮। ରୋଗୋୱ ଭୂତୋତି ରୋଗଭୂତୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅରିୟଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଞ୍ଚେୱ ମଗ୍ଗଞାଣଞ୍ଚ। ପହୋତୀତି ସମତ୍ଥୋ। ଭେସଜ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟାତି ଉଦ୍ଧଂୱିରେଚନଂ ଅଧୋୱିରେଚନଂ ଅଞ୍ଜନଞ୍ଚାତି ଭେସଜ୍ଜଂ କରେୟ୍ୟ।

୨୧୯।ନ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଦେୟ୍ୟାତି ଯସ୍ସ ହି ଅନ୍ତରା ପିତ୍ତସେମ୍ହାଦିପଲିୱେଠେନ ଚକ୍ଖୁପସାଦୋ ଉପହତୋ ହୋତି, ସୋ ଛେକଂ ୱେଜ୍ଜଂ ଆଗମ୍ମ ସପ୍ପାୟଭେସଜ୍ଜଂ ସେୱନ୍ତୋ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଦେତି ନାମ। ଜଚ୍ଚନ୍ଧସ୍ସ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟଂୟେୱ ୱିନଟ୍ଠାନି, ତସ୍ମା ସୋ ନ ଲଭତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଦେୟ୍ୟା’’ତି।

୨୨୦। ଦୁତିୟୱାରେ ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋତି ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପିତ୍ତାଦିପଲିୱେଠେନ ଅନ୍ଧୋ। ଅମୁସ୍ମିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତେ। ଅମିତ୍ତତୋପି ଦହେୟ୍ୟାତି ଅମିତ୍ତୋ ମେ ଅୟନ୍ତି ଏୱଂ ଅମିତ୍ତତୋ ଠପେୟ୍ୟ। ଦୁତିୟପଦେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମିନା ଚିତ୍ତେନାତି ୱଞ୍ଚେ ଅନୁଗତଚିତ୍ତେନ। ତସ୍ସ ମେ ଉପାଦାନପଚ୍ଚୟାତି ଏକସନ୍ଧି ଦ୍ୱିସଙ୍ଖେପୋ ପଚ୍ଚୟାକାରୋ କଥିତୋ, ୱଟ୍ଟଂ ୱିଭାୱିତଂ।

୨୨୧।ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମନ୍ତି ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପଟିପଦଂ। ଇମେ ରୋଗା ଗଣ୍ଡା ସଲ୍ଲାତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଦସ୍ସେତି। ଉପାଦାନନିରୋଧାତି ୱିୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ମାଗଣ୍ଡିୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସନ୍ଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସନ୍ଦକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପିଲକ୍ଖଗୁହାୟନ୍ତି ତସ୍ସା ଗୁହାୟ ଦ୍ୱାରେ ପିଲକ୍ଖରୁକ୍ଖୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ପିଲକ୍ଖଗୁହାତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତା। ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ୱିୱେକତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ। ଦେୱକତସୋବ୍ଭୋତି ୱସ୍ସୋଦକେନେୱ ତିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଜାତୋ ମହାଉଦକରହଦୋ। ଗୁହାଦସ୍ସନାୟାତି

ଏତ୍ଥ ଗୁହାତି ପଂସୁଗୁହା। ସା ଉନ୍ନମେ ଉଦକମୁଞ୍ଚଟ୍ଠାନେ ଅହୋସି, ଏକତୋ ଉମଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଖାଣୁକେ ଚ ପଂସୁଞ୍ଚ ନୀହରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଥମ୍ଭେ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ପଦରଚ୍ଛନ୍ନଗେହସଙ୍ଖେପେନ କତା, ତତ୍ଥ ତେ ପରିବ୍ବାଜକା ୱସନ୍ତି। ସା ୱସ୍ସାନେ ଉଦକପୁଣ୍ଣା ତିଟ୍ଠତି, ନିଦାଘେ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ''ଗୁହାଦସ୍ସନାୟା''ତି ଆହ। ୱିହାରଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ହି ଅନମତଗ୍ଗିୟଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦପଙ୍କତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱାପି ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି।

ଉନ୍ନାଦିନିୟାତି ଉଚ୍ଚଂ ନଦମାନାୟ। ଏୱଂ ନଦମାନାୟ ଚସ୍ସା ଉଦ୍ଧଙ୍ଗମନୱସେନ ଉଚ୍ଚୋ, ଦିସାସୁ ପତ୍ଥଟୱସେନ ମହାସଦ୍ଦୋତି ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦୋ, ତାୟ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦମହାସଦ୍ଦାୟ। ତେସଂ ପରିବ୍ବାଜକାନଂ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାୟ କତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ଚେତିୟୱତ୍ତଂ ୱା ବୋଧିୱତ୍ତଂ ୱା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତଂ ୱା ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ୱା ନତ୍ଥି। ତେନ ତେ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାୟ ବାଲାତପେ ନିସିନ୍ନା, ସାୟଂ ୱା କଥାୟ ଫାସୁକତ୍ଥାୟ ସନ୍ନିପତିତା ''ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥୋ ସୋଭଣୋ ଇମସ୍ସ ପାଦୋ''ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥପାଦାଦୀନି ୱା ଆରବ୍ଭ ଇତ୍ଥିପୁରିସଦାରକଦାରିକାୱଣ୍ଣେ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କାମସ୍ସାଦଭୱସ୍ସାଦାଦିୱତ୍ଥୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ରାଜକଥାଦିଅନେକୱିଧଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତି। ସା ହି ଅନିୟ୍ୟାନିକତ୍ତା ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖମଗ୍ଗାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତା କଥାତି ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ତତ୍ଥ ରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ''ମହାସମ୍ମତୋ ମନ୍ଧାତା ଧମ୍ମାସୋକୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ''ତିଆଦିନା ନୟେନ ପୱତ୍ତା କଥା ରାଜକଥା। ଏସ ନୟୋ ଚୋରକଥାଦୀସୁ।

ତେସୁ ''ଅସୁକୋ ରାଜା ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ''ତିଆଦିନା ନୟେନ ଗେହସ୍ସିତକଥାୱ ତିରଚ୍ଛାନକଥା ହୋତି। ''ସୋପି ନାମ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱୋ ଖୟଂ ଗତୋ''ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱେ ତିଟ୍ଠତି। ଚୋରେସୁପି ''ମୂଲଦେୱୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ, ମେଘମାଲୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ''ତି ତେସଂ କମ୍ମଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅହୋ ସୂରାତି ଗେହସ୍ସିତକଥାୱ ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ଯୁଦ୍ଧେପି ଭାରତଯୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ''ଅସୁକେନ ଅସୁକୋ ଏୱଂ ମାରିତୋ ଏୱଂ ୱିଦ୍ଧୋ''ତି କାମସ୍ସାଦୱସେନେୱ କଥା ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ''ତେପି ନାମ ଖୟଂ ଗତା''ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ କଥା କମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ ହୋତି। ଅପିଚ ଅନ୍ନାଦୀସୁ ''ଏୱଂ ୱଣ୍ଣୱନ୍ତଂ ଗନ୍ଧୱନ୍ତଂ ରସୱନ୍ତଂ ଫସ୍ସସମ୍ପନ୍ନଂ ଖାଦିମ୍ହ ଭୁଞ୍ଜିମ୍ହ ପିୱିମ୍ହ ପରିଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା''ତି କାମସ୍ସାଦୱସେନ କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାତ୍ଥକଂ ପନ କତ୍ୱା – ''ପୁବ୍ବେ ଏୱଂ ୱଣ୍ଣାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ସୟନଂ ମାଲଂ ଗନ୍ଧଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଅଦମ୍ହ, ଚେତିୟେ ପୂଜଂ ଅକରିମ୍ହା''ତି କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଞାତିକଥାଦୀସୁପି ''ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକା ସୂରା ସମତ୍ଥା''ତି ୱା ''ପୁବ୍ବେ ମୟଂ ଏୱଂ ୱିଚିତ୍ରେହି ଯାନେହି ଚରିମ୍ହା''ତି ୱା ଅସ୍ସାଦୱସେନ ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାତ୍ଥକଂ ପନ କତ୍ୱା ''ତେପି ନୋ ଞାତକା ଖୟଂ ଗତା''ତି ୱା ''ପୁବ୍ବେ ମୟଂ ଏୱରୂପା ଉପାହନା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଦମ୍ହା''ତି ୱା କଥେତବ୍ବା। ଗାମକଥାପି ସୁନିୱିଟ୍ଠଦୁନ୍ନିୱିଟ୍ଠସୁଭିକ୍ଖଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦିୱସେନ ୱା ''ଅସୁକଗାମୱାସିନୋ ସୂରା ସମତ୍ଥା''ତି ୱା ଏୱଂ ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାତ୍ଥକଂ ପନ କତ୍ୱା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନାତି ୱା ଖୟୱୟଂ ଗତାତି ୱା ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନିଗମନଗରଜନପଦକଥାସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତ୍ଥିକଥାପି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦୀନି ପଟିଚ୍ଚ ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଖୟଂ ଗତାତି ଏୱମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ସୂରକଥାପି ନନ୍ଦିମିତ୍ତୋ ନାମ ଯୋଧୋ ସୂରୋ ଅହୋସୀତି ଅସ୍ସାଦୱସେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ଅହୋସି ଖୟଂ ଗତୋତି ଏୱମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ୱିସିଖାକଥାପି ଅସୁକା ୱିସିଖା ସୁନିୱିଟ୍ଠା ଦୁନ୍ନିୱିଟ୍ଠା ସୂରା ସମତ୍ଥାତି ଅସ୍ସାଦୱସେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ଖୟଂ ଗତା ଇଚ୍ଚେୱଂ ୱଟ୍ଟତି।

କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥାତି କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନୌଦକତିତ୍ଥକଥା ୱା ୱୁଚ୍ଚତି କୁମ୍ଭଦାସିକଥା ୱା। ସାପି ''ପାସାଦିକା ନଚ୍ଚିତୁଂ ଗାୟିତୁଂ ଛେକା''ତି ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନାତିଆଦିନା ନୟେନେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପୁବ୍ବପେତକଥାତି ଅତୀତଞାତିକଥା। ତତ୍ଥ ୱତ୍ତମାନଞାତିକଥାସଦିସୋୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ।

ନାନତ୍ତକଥାତି ପୁରିମପଚ୍ଛିମକଥାୱିମୁତ୍ତା ଅୱସେସା ନାନାସଭାୱା ନିରତ୍ଥକକଥା। ଲୋକକ୍ଖାୟିକାତି ଅୟଂ ଲୋକୋ କେନ ନିମ୍ମିତୋ, ଅସୁକେନ ନାମ ନିମ୍ମିତୋ, କାକା ସେତା ଅଟ୍ଠୀନଂ ସେତତ୍ତା, ବକା ରତ୍ତା ଲୋହିତସ୍ସ ରତ୍ତତ୍ତାତି ଏୱମାଦିକା ଲୋକାୟତୱିତଣ୍ଡସଲ୍ଲାପକଥା।

ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାୟିକା ନାମ କସ୍ମା ସମୁଦ୍ଦୋ ସାଗରୋ, ସାଗରଦେୱେନ ଖଣିତତ୍ତା ସାଗରୋ, ଖତୋ ମେତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାୟ ନିୱେଦିତତ୍ତା ସମୁଦ୍ଦୋତି ଏୱମାଦିକା ନିରତ୍ଥକା ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାୟିକକଥା। ଇତି ଭୱୋ, ଇତି ଅଭୱୋତି ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ନିରତ୍ଥକକାରଣଂ ୱତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତକଥା ଇତିଭୱାଭୱକଥା। ଏତ୍ଥ ଚ ଭୱୋତି ସସ୍ସତଂ, ଅଭୱୋତି ଉଚ୍ଛେଦଂ। ଭୱୋତି ୱଡ୍ଢି, ଅଭୱୋତି ହାନି। ଭୱୋତି କାମସୁଖଂ, ଅଭୱୋତି ଅତ୍ତକିଲମଥୋ। ଇତି ଇମାୟ ଛବ୍ବିଧାୟ ଇତିଭୱାଭୱକଥାୟ ସଦ୍ଧିଂ ବାତ୍ତିଂସତିରଚ୍ଛାନକଥା ନାମ ହୋତି। ଏୱରୂପିଂ ତିରଚ୍ଛାନକଥଂ କଥେନ୍ତିୟା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି।

ତତୋ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେ ପରିବ୍ବାଜକେ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ଇମେ ପରିବ୍ବାଜକା ଅତିୱିୟ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଗାରୱା ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ମୟଞ୍ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପାତୁଭାୱତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ଖଜ୍ଜୋପନକୂପମା ଜାତା, ଲାଭସକ୍କାରୋପି ନୋ ପରିହୀନୋ। ସଚେ ପନ ଇମଂ ଠାନଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଗୋତମସାୱକୋ ୱା ଗିହିଉପଟ୍ଠାକୋପି ୱାସ୍ସ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଅତିୱିୟ ଲଜ୍ଜନୀୟଂ ଭୱିସ୍ସତି। ପରିସଦୋସୋ ଖୋ ପନ

ପରିସଙ୍ଗେଟ୍ଟକସ୍ସେୱ ଉପରି ଆରୋହତୀ’’ତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ଥେରଂ ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ସନ୍ଦକୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ… ପେ… ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସଣ୍ଠପେସୀତି ସିକ୍ଖାପେସି, ୱଜ୍ଜମସ୍ସା ପଟିଚ୍ଛାଦେସି। ଯଥା ସୁଟ୍ଠପିତା ହୋତି, ତଥା ନଂ ଠପେସି। ଯଥା ନାମ ପରିସମଜ୍ଝଂ ପୱିସନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ନିୱାସନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ପାରୁପନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ରଜୋକିଣ୍ଣଟ୍ଠାନଂ ପୁଞ୍ଛତି, ଏୱମସ୍ସା ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ‘‘ଅପ୍ପସଦ୍ଦା ଭୋନ୍ତୋ’’ତି ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୋ ଯଥା ସୁଟ୍ଠପିତା ହୋତି, ତଥା ନଂ ଠପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମାତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକକା ନିସୀଦନ୍ତି, ଏକକା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ନ ଗଣସଙ୍ଗଣିକାୟ ଯାପେନ୍ତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦୱିନୀତାତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦେନ ନିରୱେନ ବୁଦ୍ଧେନ ୱିନୀତା। ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସୱଣ୍ଣୱାଦିନୋତି ଯଂ ଠାନଂ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ନିସ୍ସଦ୍ଦଂ। ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦିନୋ। ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟାତି ଇଧାଗନ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟ।

କସ୍ମା ପନେସ ଥେରସ୍ସ ଉପସଙ୍କମନଂ ପଚ୍ଚାସୀସତୀତି। ଅତ୍ତନୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ। ପରିବ୍ବାଜକା କିର ବୁଦ୍ଧେସୁ ୱା ବୁଦ୍ଧସାୱକେସୁ ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତେସୁ – ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଆଗତୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଗତୋ, ନ ଖୋ ପନେତେ ଯସ୍ସ ୱା ତସ୍ସ ୱା ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପସ୍ସଥ ଅମ୍ହାକଂ ଉତ୍ତମଭାୱ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ସନ୍ତିକେ ଅତ୍ତାନଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତି ଉଚ୍ଚେ ଠାନେ ଠପେନ୍ତି। ଭଗୱତୋପି ଉପଟ୍ଠାକେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱାୟମନ୍ତି। ତେ କିର ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାକେ ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥା ଭୱଂ ଗୋତମୋପି ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକାପି ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମଗ୍ଗା। ତୁମ୍ହେ ପନ ଅମ୍ହେ ଅକ୍ଖୀହି ପସ୍ସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛଥ, ସାମୀଚିକମ୍ମଂ ନ କରୋଥ, କିଂ ୱୋ ଅମ୍ହେହି ଅପରଦ୍ଧ’’ନ୍ତି। ଅଥେକଚ୍ଚେ ମନୁସ୍ସା – ‘‘ବୁଦ୍ଧାପି ଏତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କିଂ ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେ ଦିସ୍ୱା ନପ୍ପମଜ୍ଜନ୍ତି। ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁନ୍ତି ସନ୍ଦକଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସ୍ସଦ୍ଦା ନିସୀଦିଂସୁ।

୨୨୪।ସ୍ୱାଗତଂ ଭୋତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସାତି ସୁଆଗମନଂ ଭୋତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ। ଭୱନ୍ତେ ହି ନୋ ଆଗତେ ଆନନ୍ଦୋ ହୋତି, ଗତେ ସୋକୋତି ଦୀପେତି। ଚିରସ୍ସଂ ଖୋତି ପିୟସମୁଦାଚାରୱଚନମେତଂ। ଥେରୋ ପନ କାଲେନ କାଲଂ ପରିବ୍ବାଜକାରାମଂ ଚାରିକତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛତୀତି ପୁରିମଗମନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ନ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ନିସୀଦି, ଅତ୍ତନୋ ପନ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାୟ ତଂ ଆସନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଥେରଂ ଆସନେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସୀଦତୁ ଭୱଂ ଆନନ୍ଦୋ, ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଆହ।

ଅନ୍ତରାକଥାୱିପ୍ପକତାତି ନିସିନ୍ନାନଂ ୱୋ ଆରଦ୍ଧତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ମମାଗମନଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ କା ନାମ କଥା ୱିପ୍ପକତା, ମମାଗମନପଚ୍ଚୟା କତମା କଥା ପରିୟନ୍ତଂ ନ ଗତାତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥ ପରିବ୍ବାଜକୋ ‘‘ନିରତ୍ଥକକଥାୱ ଏସା ନିସ୍ସାରା ୱଟ୍ଟସନ୍ନିସ୍ସିତା, ନ ତୁମ୍ହାକଂ ପୁରତୋ ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହତୀ’’ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତେସା, ଭୋତିଆଦିମାହ। ନେସା ଭୋତୋତି ସଚେ ଭୱଂ ସୋତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପଚ୍ଛାପେସା କଥା ନ ଦୁଲ୍ଲଭା ଭୱିସ୍ସତି, ଅମ୍ହାକଂ ପନିମାୟ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି। ଭୋତୋ ପନ ଆଗମନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଦେୱ ସୁକାରଣଂ କଥଂ ସୋତୁକାମମ୍ହାତି ଦୀପେତି। ତତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଯାଚନ୍ତୋ ସାଧୁ ୱତ ଭୱନ୍ତଂ ଯେୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆଚରିୟକେତି ଆଚରିୟସମୟେ। ଅନସ୍ସାସିକାନୀତି ଅସ୍ସାସୱିରହିତାନି। ସସକ୍କନ୍ତି ଏକଂସତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ଏକଂସେନେୱ ନ ୱସେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱସନ୍ତୋ ଚ ନାରାଧେୟ୍ୟାତି ନ ସମ୍ପାଦେୟ୍ୟ, ନ ପରିପୂରେୟ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଞାୟଂ ଧମ୍ମଂ କୁସଲନ୍ତି କାରଣଭୂତଂ ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ।

୨୨୫।ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ। ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦୀନି ସାଲେୟ୍ୟକସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୪୪୦) ୱୁତ୍ତାନି। ଚାତୁମହାଭୂତିକୋତି ଚତୁମହାଭୂତମୟୋ। ପଥୱୀ ପଥୱୀକାୟନ୍ତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକା ପଥୱୀଧାତୁ ବାହିରପଥୱୀଧାତୁଂ। ଅନୁପେତୀତି ଅନୁୟାତି। ଅନୁପଗଚ୍ଛତୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ, ଅନୁଗଚ୍ଛତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ, ଉଭୟେନାପି ଉପେତି ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଆପାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନୀତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତି। ଆସନ୍ଦିପଞ୍ଚମାତି ନିପନ୍ନମଞ୍ଚେନ ପଞ୍ଚମା, ମଞ୍ଚୋ ଚେୱ, ଚତ୍ତାରୋ ମଞ୍ଚପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ଠିତା ଚତ୍ତାରୋ ପୁରିସା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାୱାଳାହନାତି ଯାୱ ସୁସାନା। ପଦାନୀତି ଅୟଂ ଏୱଂ ସୀଲୱା ଅହୋସି, ଏୱଂ ଦୁସ୍ସୀଲୋତିଆଦିନା ନୟେନ ପୱତ୍ତାନି ଗୁଣପଦାନି। ସରୀରମେୱ ୱା ଏତ୍ଥ ପଦାନୀତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। କାପୋତକାନୀତି କପୋତକୱଣ୍ଣାନି, ପାରାୱତପକ୍ଖୱଣ୍ଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭସ୍ସନ୍ତାତି ଭସ୍ମନ୍ତା, ଅୟମେୱ ୱା ପାଳି। ଆହୁତିୟୋତି ଯଂ ପହେଣକସକ୍କାରାଦିଭେଦଂ ଦିନ୍ନଦାନଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଛାରିକାୱସାନମେୱ ହୋତି, ନ ତତୋ ପରଂ ଫଲଦାୟକଂ ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଦତ୍ତୂହି ବାଲମନୁସ୍ସେହି ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ବାଲେହି ଅବୁଦ୍ଧୀହି ପଞ୍ଞତ୍ତମିଦଂ ଦାନଂ, ନ ପଣ୍ଡିତେହି। ବାଲା ଦେନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ଥିକୱାଦନ୍ତି ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ ଦିନ୍ନଫଲନ୍ତି ଇମଂ ଅତ୍ଥିକୱାଦଂଯେୱ ୱଦନ୍ତି

ତେସଂ ତୁଚ୍ଛଂ ୱଚନଂ ମୁସାୱିଲାପୋ। ବାଲେଚ ପଣ୍ଡିତେ ଚାତି ବାଲା ଚ ପଣ୍ଡିତା ଚ।

ଅକତେନ ମେ ଏତ୍ଥ କତନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ଅକତେନେୱ ସମଣକମ୍ମେନ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ସ ସମଯେ କମ୍ମଂ କତଂ ନାମ ହୋତି, ଅୱୁସିତେନେୱ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱୁସିତଂ ନାମ ହୋତି। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ସମଣଧମ୍ମେ। ସମସମାତି ଅତିୱିଯ ସମା, ସମେନ ୱା ଗୁଣେନ ସମା। ସାମଞ୍ଞଂ ପତ୍ତାତି ସମାନଭାୱଂ ପତ୍ତା।

୨୨୬।କରତୋତିଆଦୀନି ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତାନି। ତଥା ନତ୍ଥି ହେତୂତିଆଦୀନି।

୨୨୮। ଚତୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସେ ଅକଟାତି ଅକତା। ଅକଟୱିଧାତି ଅକତୱିଧାନା, ଏୱଂ କରୋହୀତି କେନଚି କାରାପିତା ନ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନିମ୍ମିତାତି ଇଦ୍ଧିଯାପି ନ ନିମ୍ମିତା। ଅନିମ୍ମାତାତି ଅନିମ୍ମାପିତା। କେଚି ଅନିମ୍ମିତଭାତି ପଦଂ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନେୱ ପାଳିଯଂ, ନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସନ୍ଦିସ୍ସତି। ୱଞ୍ଝାତି ୱଞ୍ଝପସୁୱଞ୍ଝତାଲାଦଯୋ ୱିଯ ଅଫଲା, କସ୍ସଚି ଅଜନକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ପଥୱୀକାଯାଦୀନଂ ରୂପାଦିଜନକଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ପବ୍ବତକୂଟା ୱିଯ ଠିତାତି କୂଟଟ୍ଠା। ଇସିକଟ୍ଠାଯିଟ୍ଠିତାତି ମୁଞ୍ଜେ ଇସିକା ୱିଯ ଠିତା। ତତ୍ରାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯମିଦଂ ଜାଯତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ମୁଞ୍ଜତୋ ଇସିକା ୱିଯ ୱିଜ୍ଜମାନମେୱ ନିକ୍ଖମତୀତି। ''ଏସିକଟ୍ଠାଯିଟ୍ଠିତା''ତିପି ପାଠୋ, ସୁନିଖାତୋ ଏସିକତ୍ଥମ୍ଭୋ ନିଚ୍ଚଲୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯେନପି ତେସଂ ୱିନାସାଭାୱଂ ଦୀପେତି। ନ ଇଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଏସିକତ୍ଥମ୍ଭୋ ୱିଯ ଠିତତ୍ତା ନ ଚଲନ୍ତି। ନ ୱିପରିଣାମେନ୍ତୀତି ପକତିଂ ନ ଜହନ୍ତି। ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ଉପହନନ୍ତି। ନାଲନ୍ତି ନ ସମତ୍ଥା।

ପଥୱୀକାଯୋତିଆଦୀସୁ ପଥୱୀଯେୱ ପଥୱୀକାଯୋ, ପଥୱୀସମୂହୋ ୱା। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଜୀୱସତ୍ତମେସୁ କାଯେସୁ। ନତ୍ଥି ହନ୍ତା ୱାତି ହନ୍ତୁଂ ୱା ଘାତେତୁଂ ୱା ସୋତୁଂ ୱା ସାୱେତୁଂ ୱା ଜାନିତୁଂ ୱା ଜାନାପେତୁଂ ୱା ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି। ସତ୍ତନ୍ନଂତ୍ୱେୱ କାଯାନନ୍ତି ଯଥା ମୁଗ୍ଗରାସିଆଦୀସୁ ପହଟଂ ସତ୍ଥଂ ମୁଗ୍ଗରାସିଆଦୀନଂ ଅନ୍ତରେନ ପୱିସତି, ଏୱଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ କାଯାନଂ ଅନ୍ତରେନ ଛିଦ୍ଦେନ ୱିୱରେନ ସତ୍ଥଂ ପୱିସତି। ତତ୍ଥ ''ଅହଂ ଇମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେମୀ''ତି କେୱଲଂ ସଞ୍ଞାମତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯୋନିପମୁଖସତସହସ୍ସାନୀତି ପମୁଖଯୋନୀନଂ ଉତ୍ତମଯୋନୀନଂ ଚୁଦ୍ଦସସତସହସ୍ସାନି ଅଞ୍ଞାନି ଚ ସଟ୍ଠିସତାନି ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଛସତାନି। ପଞ୍ଚ ଚ କମ୍ମୁନୋ ସତାନୀତି ପଞ୍ଚ କମ୍ମସତାନି ଚ, କେୱଲଂ ତକ୍କମତ୍ତକେନ ନିରତ୍ଥକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଦୀପେତି। ପଞ୍ଚ ଚ କମ୍ମାନି ତୀଣି ଚ କମ୍ମାନୀତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କେଚି ପନାହୁ ପଞ୍ଚ କମ୍ମାନୀତି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯୱସେନ ଭଣତି। ତୀଣୀତି କାଯକମ୍ମାଦିୱସେନାତି। କମ୍ମେ ଚ ଅଡ୍ଢକମ୍ମେ ଚାତି ଏତ୍ଥ ପନସ୍ସ କାଯକମ୍ମଞ୍ଚ ୱଚୀକମ୍ମଞ୍ଚ କମ୍ମନ୍ତି ଲଦ୍ଧି, ମନୋକମ୍ମଂ ଉପଡ୍ଢକମ୍ମନ୍ତି। ଦ୍ୱଟ୍ଠିପଟିପଦାତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ପଟିପଦାତି ୱଦତି। ଦ୍ୱଟ୍ଠନ୍ତରକପ୍ପାତି ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଚତୁସଟ୍ଠି ଅନ୍ତରକପ୍ପା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଅଯଂ ପନ ଅଞ୍ଞେ ଦ୍ୱେ ଅଜାନନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଛଳାଭିଜାତିଯୋ ଅପଣ୍ଣକସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତା।

ଅଟ୍ଠ ପୁରିସଭୂମିଯୋତି ମନ୍ଦଭୂମି ଖିଡ୍ଡାଭୂମି ୱୀମଂସକଭୂମି ଉଜୁଗତଭୂମି ସେକ୍ଖଭୂମି ସମଣଭୂମି ଜିନଭୂମି ପନ୍ନଭୂମୀତି ଇମା ଅଟ୍ଠ ପୁରିସଭୂମିଯୋତି ୱଦତି। ତତ୍ଥ ଜାତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତଦିୱସେ ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ସତ୍ତା ମନ୍ଦା ହୋନ୍ତି ମୋମୂହା। ଅଯଂ ମନ୍ଦଭୂମୀତି ୱଦତି। ଯେ ପନ ଦୁଗ୍ଗତିତୋ ଆଗତା ହୋନ୍ତି, ତେ ଅଭିଣ୍ହଂ ରୋଦନ୍ତି ଚେୱ ୱିରୱନ୍ତି ଚ। ସୁଗତିତୋ ଆଗତା ତଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ହସନ୍ତି। ଅଯଂ ଖିଡ୍ଡାଭୂମି ନାମ। ମାତାପିତୂନଂ ହତ୍ଥଂ ୱା ପାଦଂ ୱା ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପଦନିକ୍ଖିପନଂ ୱୀମଂସକଭୂମି ନାମ। ପଦସାୱ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥକାଲୋ ଉଜୁଗତଭୂମି ନାମ। ସିପ୍ପାନଂ ସିକ୍ଖନକାଲୋ ସେକ୍ଖଭୂମି ନାମ। ଘରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜନକାଲୋ ସମଣଭୂମି ନାମ। ଆଚରିଯଂ ସେୱିତ୍ୱା ଜାନନକାଲୋ ଜିନଭୂମି ନାମ। ଭିକ୍ଖୁ ଚ ପନ୍ନକୋ ଜିନୋ ନ କିଞ୍ଚି ଆହାତି ଏୱଂ ଅଲାଭିଂ ସମଣଂ ପନ୍ନଭୂମୀତି ୱଦତି।

ଏକୂନପଞ୍ଞାସଆଜୀୱସତେତି ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ଆଜୀୱୱୁତ୍ତିସତାନି। ପରିବ୍ବାଜକସତେତି ପରିବ୍ବାଜକପବ୍ବଜ୍ଜସତାନି। ନାଗାୱାସସତେତି ନାଗମଣ୍ଡଲସତାନି। ୱୀସେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସତେତି ୱୀସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସତାନି। ତିଂସେ ନିରଯସତେତି ତିଂସ ନିରଯସତାନି। ରଜୋଧାତୁଯୋତି ରଜଓକିରଣଟ୍ଠାନାନି। ହତ୍ଥପିଟ୍ଠିପାଦପିଟ୍ଠାଦୀନି ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସତ୍ତ ସଞ୍ଞୀଗବ୍ଭାତି ଓଟ୍ଠଗୋଣଗଦ୍ରଭଅଜପସୁମିଗମହିଂସେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅସଞ୍ଞୀଗବ୍ଭାତି ସାଲିଯୱଗୋଧୁମମୁଗ୍ଗକଙ୍ଗୁୱରକକୁଦ୍ରୂସକେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ନିଗଣ୍ଠିଗବ୍ଭାତି ନିଗଣ୍ଠିମ୍ହି ଜାତଗବ୍ଭା, ଉଚ୍ଛୁୱେଳୁନଳାଦଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସତ୍ତ ଦେୱାତି ବହୂ ଦେୱା, ସୋ ପନ ସତ୍ତାତି ୱଦତି। ମାନୁସାପି ଅନନ୍ତା, ସୋ ସତ୍ତାତି ୱଦତି। ସତ୍ତ ପିସାଚାତି ପିସାଚା ମହନ୍ତା, ସତ୍ତାତି ୱଦତି।

ସରାତି ମହାସରା। କଣ୍ଣମୁଣ୍ଡ-ରଥକାର-ଅନୋତତ୍ତ-ସୀହପପାତକୁଳିର-ମୁଚଲିନ୍ଦ-କୁଣାଲଦହେ ଗହେତ୍ୱା ୱଦତି। ପୱୁଟାତି ଗଣ୍ଠିକା। ପପାତାତି ମହାପପାତା। ପପାତସତାନୀତି ଖୁଦ୍ଦକପପାତସତାନି। ସୁପିନାତି ମହାସୁପିନା। ସୁପିନସତାନୀତି ଖୁଦ୍ଦକସୁପିନସତାନି। ମହାକପ୍ପିନୋତି ମହାକପ୍ପାନଂ। ଏତ୍ଥ ଏକମ୍ହା ସରା ୱସ୍ସସତେ ୱସ୍ସସତେ କୁସଗ୍ଗେନ ଏକଂ ଉଦକବିନ୍ଦୁଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତମ୍ହି ସରେ ନିରୁଦକେ କତେ

ଏକୋ ମହାକପ୍ପୋତି ୱଦତି। ଏୱରୂପାନଂ ମହାକପ୍ପାନଂ ଚତୁରାସୀତିସତସହସ୍ସାନି ଖେପେତ୍ୱା ବାଲା ଚ ପଣ୍ଡିତା ଚ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅଯମସ୍ସ ଲଦ୍ଧି। ପଣ୍ଡିତୋପି କିର ଅନ୍ତରା ସୁଜ୍ଝିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ବାଲୋପି ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ନ ଗଚ୍ଛତି।

ସୀଲେନାତି ଅଚେଲକସୀଲେନ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଯେନ କେନଚି। ୱତେନାତି ତାଦିସେନ ୱତେନ। ତପେନାତି ତପୋକମ୍ମେନ। ଅପରିପକ୍କଂ ପରିପାଚେତି ନାମ ଯୋ ‘‘ଅହଂ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ଅନ୍ତରା ୱିସୁଜ୍ଝତି। ପରିପକ୍କଂ ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ନାମ ଯୋ ‘‘ଅହଂ ବାଲୋ’’ତି ୱୁତ୍ତପରିମାଣଂ କାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଯାତି। ହେୱଂ ନତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ନତ୍ଥି। ତଞ୍ହି ଉଭଯମ୍ପି ନ ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି ଦୀପେତି। ଦୋଣମିତେତି ଦୋଣେନ ମିତଂ ୱିଯ। ସୁଖଦୁକ୍ଖେତି ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ। ପରିଯନ୍ତକତେତି ୱୁତ୍ତପରିମାଣେନ କାଲେନ କତପରିଯନ୍ତୋ। ନତ୍ଥି ହାଯନୱଡ୍ଢନେତି ନତ୍ଥି ହାଯନୱଡ୍ଢନାନି। ନ ସଂସାରୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ହାଯତି, ନ ବାଲସ୍ସ ୱଡ୍ଢତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉକ୍କଂସାୱକଂସେତି ଉକ୍କଂସାୱକଂସା, ହାପନୱଡ୍ଢନାନମେତଂ ୱେୱଚନଂ। ଇଦାନି ତମତ୍ଥଂ ଉପମାଯ ସାଧେନ୍ତୋ ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତଗୁଳେତି ୱେଠେତ୍ୱା କତସୁତ୍ତଗୁଳଂ। ନିବ୍ବେଠିଯମାନମେୱ ପଲେତୀତି ପବ୍ବତେ ୱା ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେ ୱା ଠତ୍ୱା ଖିତ୍ତଂ ସୁତ୍ତପମାଣେନ ନିବ୍ବେଠିଯମାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁତ୍ତେ ଖୀଣେ ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତି ନ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମେୱଂ ୱୁତ୍ତକାଲତୋ ଉଦ୍ଧଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୨୯।କିମିଦନ୍ତି କିମିଦଂ ତୱ ଅଞ୍ଞାଣଂ, କିଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ନାମ ତ୍ୱନ୍ତି ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ନିଯତିୱାଦେ ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ସୁଞ୍ଞଂ ମେ ଅଗାରନ୍ତିଆଦିମାହ।

୨୩୦।ଅନୁସ୍ସୱିକୋ ହୋତୀତି ଅନୁସ୍ସୱନିସ୍ସିତୋ ହୋତି। ଅନୁସ୍ସୱସଚ୍ଚୋତି ସୱନଂ ସଚ୍ଚତୋ ଗହେତ୍ୱା ଠିତୋ। ପିଟକସମ୍ପଦାଯାତି ୱଗ୍ଗପଣ୍ଣାସକାଯ ପିଟକଗନ୍ଥସମ୍ପତ୍ତିଯା।

୨୩୨।ମନ୍ଦୋତି ମନ୍ଦପଞ୍ଞୋ। ମୋମୂହୋତି ଅତିମୂଳ୍ହୋ। ୱାଚାୱିକ୍ଖେପଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ୱାଚାଯ ୱିକ୍ଖେପଂ ଆପଜ୍ଜତି। କୀଦିସଂ? ଅମରାୱିକ୍ଖେପଂ, ଅପରିଯନ୍ତୱିକ୍ଖେପନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଅମରା ନାମ ମଚ୍ଛଜାତି। ସା ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମ୍ମୁଜ୍ଜନାଦିୱସେନ ଉଦକେ ସନ୍ଧାୱମାନା ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଏୱମେୱ ଅଯମ୍ପି ୱାଦୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସନ୍ଧାୱତି, ଗାହଂ ନ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଅମରାୱିକ୍ଖେପୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ଅମରାୱିକ୍ଖେପଂ।

ଏୱନ୍ତିପି ମେ ନୋତିଆଦୀସୁ ଇଦଂ କୁସଲନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଏୱନ୍ତିପି ମେ ନୋ’’ତି ୱଦତି, ତତୋ କିଂ ଅକୁସଲନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତଥାତିପି ମେ ନୋ’’ତି ୱଦତି, କିଂ ଉଭଯତୋ ଅଞ୍ଞଥାତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅଞ୍ଞଥାତିପି ମେ ନୋ’’ତି ୱଦତି, ତତୋ ତିୱିଧେନାପି ନ ହୋତୀତି ତେ ଲଦ୍ଧୀତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନୋତିପି ମେ ନୋ’’ତି ୱଦତି, ତତୋ କିଂ ନୋ ନୋତି ତେ ଲଦ୍ଧୀତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନୋ ନୋତିପି ମେ ନୋ’’ତି ୱିକ୍ଖେପମାପଜ୍ଜତି, ଏକସ୍ମିମ୍ପି ପକ୍ଖେ ନ ତିଟ୍ଠତି। ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ପକ୍କମତୀତି ଅଯମ୍ପି ଏସ ସତ୍ଥା ଅସ୍ସାସୋ ଭଵିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ମଯ୍ହଂ କିଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କମତି। ପୁରିମେସୁପି ଅନସ୍ସାସିକେସୁ ଏସେୱ ନଯୋ।

୨୩୪।ସନ୍ନିଧିକାରକଂ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଗିହିଭୂତୋ ସନ୍ନିଧିଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଏୱଂ ତିଲତଣ୍ଡୁଲସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନି ସନ୍ନିଧିଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅଭବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନନୁ ଚ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନେ ତିଲତଣ୍ଡୁଲାଦଯୋ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀତି। ନୋ ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ପନେସ ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଠପେତି, ଅଫାସୁକପବ୍ବଜିତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଠପେତି। ଅନାଗାମିସ୍ସ କଥନ୍ତି। ତସ୍ସାପି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ସବ୍ବସୋୱ ପହୀନା, ଧମ୍ମେନ ପନ ଲଦ୍ଧଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି।

୨୩୬।ପୁତ୍ତମତାଯ ପୁତ୍ତାତି ସୋ କିର ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଆଜୀୱକା ମତା ନାମାତି ସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଆଜୀୱକା ମତା ନାମ, ତେସଂ ମାତା ପୁତ୍ତମତା ହୋତି, ଇତି ଆଜୀୱକା ପୁତ୍ତମତାଯ ପୁତ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତି। ସମଣେ ଗୋତମେତି ସମଣେ ଗୋତମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ ଅତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସନ୍ଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମୋରନିୱାପେତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ମୋରାନଂ ଅଭଯଂ ଘୋସେତ୍ୱା ଭୋଜନଂ ଅଦଂସୁ। ତସ୍ମା ତଂ ଠାନଂ ମୋରନିୱାପୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ। ଅନ୍ନଭାରୋତି ଏକସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ନାମଂ। ତଥା ୱରଧରୋତି। ଅଞ୍ଞେ ଚାତି ନ କେୱଲଂ ଇମେ ତଯୋ,

ଅଞ୍ଞେପି ଅଭିଞ୍ଞାତା ବହୂ ପରିବ୍ବାଜକା। ଅପ୍ପସଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱାଦୀତି ଇଧ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୱିନୀତୋତି ଅୱତ୍ୱାୱ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। କସ୍ମା? ନ ହି ଭଗୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱିନୀତୋତି।

୨୩୮।ପୁରିମାନୀତି ହିୟ୍ୟୋଦିୱସଂ ଉପାଦାୟ ପୁରିମାନି ନାମ ହୋନ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ପୁରିମତରାନି। କୁତୂହଲସାଲାୟନ୍ତି କୁତୂହଲସାଲା ନାମ ପଚ୍ଚେକସାଲା ନତ୍ଥି, ୟତ୍ଥ ପନ ନାନାତିତ୍ଥିୟା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନାନାୱିଧଂ କଥଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତି, ସା ବହୂନଂ – ‘‘ଅୟଂ କିଂ ୱଦତି , ଅୟଂ କିଂ ୱଦତୀ’’ତି କୁତୂହଲୁପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନତୋ ‘‘କୁତୂହଲସାଲା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘କୋତୂହଲସାଲା’’ତିପି ପାଠୋ। ଲାଭାତି ଯେ ଏୱରୂପେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦଟ୍ଠୁଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଧମ୍ମକଥଂ ୱା ନେସଂ ସୋତୁଂ ଲଭନ୍ତି, ତେସଂ ଅଙ୍ଗମଗଧାନଂ ଇମେ ଲାଭାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଙ୍ଘିନୋତିଆଦୀସୁ ପବ୍ବଜିତସମୂହସଙ୍ଖାତୋ ସଙ୍ଘୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ସଙ୍ଘିନୋ। ସ୍ୱେୱ ଗଣୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ଗଣିନୋ। ଆଚାରସିକ୍ଖାପନୱସେନ ତସ୍ସ ଗଣସ୍ସ ଆଚରିୟାତି ଗଣାଚରିୟା। ଞାତାତି ପଞ୍ଞାତା ପାକଟା। ୟଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣେହି ଚେୱ ଅୟଥାଭୂତଗୁଣେହି ଚ ସମୁଗ୍ଗତୋ ୟସୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ୟସସ୍ସିନୋ। ପୂରଣାଦୀନଞ୍ହି ‘‘ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାୟ ୱତ୍ଥମ୍ପି ନ ନିୱାସେତୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୟସୋ ସମୁଗ୍ଗତୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ‘‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା’’ତିଆଦୀହି ୟଥାଭୂତଗୁଣେହି। ତିତ୍ଥକରାତି ଲଦ୍ଧିକରା। ସାଧୁସମ୍ମତାତି ଇମେ ସାଧୂ ସୁନ୍ଦରା ସପ୍ପୁରିସାତି ଏୱଂ ସମ୍ମତା। ବହୁଜନସ୍ସାତି ଅସ୍ସୁତୱତୋ ଚେୱ ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ୱିଭାୱିନୋ ଚ ପଣ୍ଡିତଜନସ୍ସ। ତତ୍ଥ ତିତ୍ଥିୟା ବାଲଜନସ୍ସ ଏୱଂ ସମ୍ମତା, ତଥାଗତୋ ପଣ୍ଡିତଜନସ୍ସ। ଇମିନା ନୟେନ ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ ସଙ୍ଘୀତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଭଗୱା ପନ ୟସ୍ମା ଅଟ୍ଠତିଂସ ଆରମ୍ମଣାନି ୱିଭଜନ୍ତୋ ବହୂନି ନିବ୍ବାନଓତରଣତିତ୍ଥାନି ଅକାସି, ତସ୍ମା ‘‘ତିତ୍ଥକରୋ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

କସ୍ମା ପନେତେ ସବ୍ବେପି ତତ୍ଥ ଓସଟାତି? ଉପଟ୍ଠାକରକ୍ଖଣତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ଲାଭସକ୍କାରତ୍ଥଞ୍ଚ। ତେସଞ୍ହି ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଉପଟ୍ଠାକା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ତେ ଚ ରକ୍ଖିସ୍ସାମ। ସମଣସ୍ସ ଚ ଗୋତମସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକେ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଉପଟ୍ଠାକା ଅମ୍ହାକଂ ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ୟତ୍ଥ ୟତ୍ଥ ଭଗୱା ଓସରତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସବ୍ବେ ଓସରନ୍ତି।

୨୩୯।ୱାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ୱାଦେ ଦୋସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ଅପକ୍କନ୍ତାତି, ଅପଗତା, କେଚି ଦିସଂ ପକ୍କନ୍ତା, କେଚି ଗିହିଭାୱଂ ପତ୍ତା, କେଚି ଇମଂ ସାସନଂ ଆଗତା। ସହିତଂ ମେତି ମୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ସହିତଂ ସିଲିଟ୍ଠଂ, ଅତ୍ଥୟୁତ୍ତଂ କାରଣୟୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସହିତଂ ତେତି ତୁୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ଅସହିତଂ। ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତନ୍ତି ୟଂ ତୁୟ୍ହଂ ଦୀଘରତ୍ତାଚିଣ୍ଣୱସେନ ସୁପ୍ପଗୁଣଂ, ତଂ ମୟ୍ହଂ ଏକୱଚନେନେୱ ୱିପରାୱତ୍ତଂ ୱିପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଠିତଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋତି ମୟା ତୱ ୱାଦେ ଦୋସୋ ଆରୋପିତୋ। ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାୟାତି ଦୋସମୋଚନତ୍ଥଂ ଚର ୱିଚର, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିକ୍ଖାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀତି ଅଥ ସୟଂ ପହୋସି, ଇଦାନେୱ ନିବ୍ବେଠେହି। ଧମ୍ମକ୍ଖୋସେନାତି ସଭାୱକ୍ଖୋସେନ।

୨୪୦।ତଂ ନୋ ସୋସ୍ସାମାତି ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣିସ୍ସାମ। ଖୁଦ୍ଦମଧୁନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକାହି କତଂ ଦଣ୍ଡକମଧୁଂ। ଅନେଲକନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ ଅପଗତମଚ୍ଛିକଣ୍ଡକଂ। ପୀଳେୟ୍ୟାତି ଦଦେୟ୍ୟ। ପଚ୍ଚାସୀସମାନରୂପୋତି ପୂରେତ୍ୱା ନୁ ଖୋ ନୋ ଭୋଜନଂ ଦସ୍ସତୀତି ଭାଜନହତ୍ଥୋ ପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଅସ୍ସ। ସମ୍ପୟୋଜେତ୍ୱାତି ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ୱିୱାଦଂ କତ୍ୱା।

୨୪୧।ଇତରୀତରେନାତି ଲାମକଲାମକେନ। ପୱିୱେିତ୍ତୋତି ଇଦଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ କାୟୱିୱେକମତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି, ଭଗୱା ପନ ତୀହି ୱିୱେକେହି ୱିୱିତ୍ତୋୱ।

୨୪୨।କୋସକାହାରାପୀତି ଦାନପତୀନଂ ଘରେ ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାଠପନତ୍ଥଂ ଖୁଦ୍ଦକସରାୱା ହୋନ୍ତି, ଦାନପତିନୋ ଅଗ୍ଗଭତ୍ତଂ ୱା ତତ୍ଥ ଠପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତେ ସମ୍ପତ୍ତେ ତଂ ଭତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଦେନ୍ତି। ତଂ ସରାୱକଂ କୋସକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ଯେ ଚ ଏକେନେୱ ଭତ୍ତକୋସକେନ ୟାପେନ୍ତି, ତେ କୋସକାହାରାତି। ବେଳୁୱାହାରାତି ବେଳୁୱମତ୍ତଭତ୍ତାହାରା। ସମତିତ୍ତିକନ୍ତି ଓଟ୍ଠୱଟ୍ଟିୟା ହେଟ୍ଠିମଲେଖାସମଂ । ଇମିନା ଧମ୍ମେନାତି ଇମିନା ଅପ୍ପାହାରତାଧମ୍ମେନ। ଏତ୍ଥ ପନ ସବ୍ବାକାରେନେୱ ଭଗୱା ଅନପ୍ପାହାରୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ପଧାନଭୂମିୟଂ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଅପ୍ପାହାରୋୱ ଅହୋସି, ୱେରଞ୍ଜାୟଂ ତୟୋ ମାସେ ପତ୍ଥୋଦନେନେୱ ୟାପେସି ପାଲିଲେୟ୍ୟକୱନସଣ୍ଡେ ତୟୋ ମାସେ ଭିସମୁଳାଲେହେୱ ୟାପେସି। ଇଧ ପନ ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି – ‘‘ଅହଂ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଅପ୍ପାହାରୋ ଅହୋସିଂ, ମୟ୍ହଂ ପନ ସାୱକା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱଜୀୱଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ନ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ୟଦି ତେ ଇମିନା ଧମ୍ମେନ ସକ୍କରେୟ୍ୟୁଂ, ମୟା ହି ତେ ୱିସେସତରା। ଅଞ୍ଞୋ ଚେୱ ପନ ଧମ୍ମୋ ଅତ୍ଥି, ଯେନ ମଂ ତେ ସକ୍କରୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ପଂସୁକୂଲିକାତି ସମାଦିନ୍ନପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗା। ଲୂଖଚୀୱରଧରାତି ସତ୍ଥସୁତ୍ତଲୂଖାନି ଚୀୱରାନି ଧାରଯମାନା। ନନ୍ତକାନୀତି ଅନ୍ତୱିରହିତାନି ୱତ୍ଥଖଣ୍ଡାନି, ଯଦି ହି ନେସଂ ଅନ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ପିଲୋତିକାତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ। ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱାତି ଫାଲେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଂ ପହାଯ ଥିରଟ୍ଠାନମେୱ ଗହେତ୍ୱା। ଅଲାବୁଲୋମସାନୀତି ଅଲାବୁଲୋମସଦିସସୁତ୍ତାନି ସୁଖୁମାନୀତି ଦୀପେତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ସତ୍ଥା ଚୀୱରସନ୍ତୋସେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅତିମୁତ୍ତକସୁସାନତୋ ହିସ୍ସ ପୁଣ୍ଣଦାସିଯା ପାରୁପିତ୍ୱା ପାତିତସାଣପଂସୁକୂଲଂ ଗହଣଦିୱସେ ଉଦକପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା ମହାପଥୱୀ ଅକମ୍ପି। ଇଧ ପନ ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି – ''ଅହଂ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ପଂସୁକୂଲଂ ଗଣ୍ହିଂ, ମଯ୍ହଂ ପନ ସାୱକା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱଜୀୱଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ନ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ''ତି।

ପିଣ୍ଡପାତିକାତି ଅତିରେକଲାଭଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମାଦିନ୍ନପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗା। ସପଦାନଚାରିନୋତି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମାଦିନ୍ନସପଦାନଚାରା। ଉଞ୍ଛାସକେ ୱତେ ରତାତି ଉଞ୍ଛାଚରିଯସଙ୍ଖାତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପକତିୱତେ ରତା, ଉଚ୍ଚନୀଚଘରଦ୍ୱାରଟ୍ଠାଯିନୋ ହୁତ୍ୱା କବରମିସ୍ସକଂ ଭତ୍ତଂ ସଂହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତରଘରନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଯୁସୁତ୍ତେ ଉମ୍ମାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତରଘରଂ, ଇଧ ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ସତ୍ଥା ପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୋସେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ଅପ୍ପାହାରତାଯ ୱୁତ୍ତନିଯାମେନେୱ ପନ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି – ''ଅହଂ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ନିମନ୍ତନଂ ନ ସାଦଯିଂ, ମଯ୍ହଂ ପନ ସାୱକା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱଜୀୱଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ନ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ''ତି।

ରୁକ୍ଖମୂଲିକାତି ଛନ୍ନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମାଦିନ୍ନରୁକ୍ଖମୂଲିକଙ୍ଗା। ଅବ୍ଭୋକାସିକାତି ଛନ୍ନଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖମୂଲଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମାଦିନ୍ନଅବ୍ଭୋକାସିକଙ୍ଗା। ଅଟ୍ଠମାସେତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହିକେ ମାସେ। ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ପନ ଚୀୱରାନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ଛନ୍ନଂ ପୱିସନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ସତ୍ଥା ସେନାସନସନ୍ତୋସେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ସେନାସନସନ୍ତୋସୋ ପନସ୍ସ ଛବ୍ବସ୍ସିକମହାପଧାନେନ ଚ ପାଲିଲେଯ୍ୟକୱନସଣ୍ଡେନ ଚ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନ ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି – ''ଅହଂ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ଛନ୍ନଂ ନ ପାୱିସିଂ, ମଯ୍ହଂ ପନ ସାୱକା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱଜୀୱଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ନ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ''ତି।

ଆରଞ୍ଞିକାତି ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସମାଦିନ୍ନଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗା। ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସରନ୍ତୀତି ଅବଦ୍ଧସୀମାଯ କଥିତଂ, ବଦ୍ଧସୀମାଯଂ ପନ ୱସନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେଯେୱ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ସତ୍ଥା ନୋ ପୱିୱିତ୍ତୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ''ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଡ୍ଢମାସଂ ପଟିସଲ୍ଲିଯିତୁ''ନ୍ତି (ପାରା। ୧୬୨; ୫୬୫) ଏୱଞ୍ହିସ୍ସ ପୱିୱେକୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ଇଧ ପନ ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ''ଅହଂ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ତଥାରୂପେ କାଲେ ପଟିସଲ୍ଲିଯିଂ, ମଯ୍ହଂ ପନ ସାୱକା ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱଜୀୱଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ନ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ''ତି। ମମଂ ସାୱକାତି ମଂ ସାୱକା।

୨୪୪।ସନିଦାନନ୍ତି ସପ୍ପଚ୍ଚଯଂ। କିଂ ପନ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ନିବ୍ବାନଂ ନ ଦେସେତୀତି। ନୋ ନ ଦେସେତି, ସହେତୁକଂ ପନ ତଂ ଦେସନଂ କତ୍ୱା ଦେସେତି, ନୋ ଅହେତୁକନ୍ତି। ସପ୍ପାଟିହାରିଯନ୍ତି ପୁରିମସ୍ସେୱେତଂ ୱେୱଚନଂ, ସକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ୱତାତି ଏତ୍ଥ ୱତାତି ନିପାତମତ୍ତଂ।

୨୪୫।ଅନାଗତଂ ୱାଦପଥନ୍ତି ଅଜ୍ଜ ଠପେତ୍ୱା ସ୍ୱେ ୱା ପୁନଦିୱସେ ୱା ଅଡ୍ଢମାସେ ୱା ମାସେ ୱା ସଂୱଚ୍ଛରେ ୱା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ଉପରି ଆଗମନୱାଦପଥଂ। ନଦକ୍ଖତୀତି ଯଥା ସଚ୍ଚକୋ ନିଗଣ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ନିଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଆଗତକାରଣଂ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱଦନ୍ତୋ ନ ଅଦ୍ଦସ, ଏୱଂ ନ ଦକ୍ଖତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସହଧମ୍ମେନାତି ସକାରଣେନ। ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥଂ ଓପାତେନ୍ତୀତି ମମ କଥାୱାରଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତରନ୍ତରେ ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ପୱେସେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଉଦାଯୀତି, ଉଦାଯି, ଅହଂ ଅମ୍ବଟ୍ଠସୋଣଦଣ୍ଡକୂଟଦନ୍ତସଚ୍ଚକନିଗଣ୍ଠାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମହାୱାଦେ ୱତ୍ତମାନେପି – ''ଅହୋ ୱତ ମେ ଏକସାୱକୋପି ଉପମଂ ୱା କାରଣଂ ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ୟା''ତି ଏୱଂ ସାୱକେସୁ ଅନୁସାସନିଂ ନ ପଚ୍ଚାସୀସାମି। ମମଯେୱାତି ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ସାୱକା ମମଯେୱ ଅନୁସାସନିଂ ଓୱାଦଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି।

୨୪୬।ତେସାହଂଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେମୀତି ତେସଂ ଅହଂ ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାମି ସମ୍ପାଦେମି ପରିପୂରେମି, ଅଞ୍ଞଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞଂ ନ ବ୍ୟାକରୋମି, ଅମ୍ବଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଲବୁଜଂ ୱିଯ ଲବୁଜଂ ୱା ପୁଟ୍ଠୋ ଅମ୍ବଂ ୱିଯ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ଅଧିସୀଲେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ବୁଦ୍ଧସୀଲଂ ନାମ କଥିତଂ, ''ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ଞାଣଦସ୍ସନେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ, ''ଅଧିପଞ୍ଞାଯ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକପଞ୍ଞା, ''ଯେନ ଦୁକ୍ଖେନା''ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସଚ୍ଚବ୍ୟାକରଣପଞ୍ଞା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ସଚ୍ଚବ୍ୟାକରଣପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସା ପଞ୍ଞା ଅଧିପଞ୍ଞଂ ଭଜତି।

୨୪୭। ଇଦାନି ତେସଂ ତେସଂ ୱିସେସାଧିଗମାନଂ ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ପୁନ ଚପରଂ ଉଦାଯୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତାତି ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନସଙ୍ଖାତଞ୍ଚେୱ ଅଭିଞ୍ଞାପାରମୀସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା।

ସମ୍ମପ୍ପଧାନେତି ଉପାଯପଧାନେ। ଛନ୍ଦଂ ଜନେତୀତି କତ୍ତୁକମ୍ୟତାକୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି। ୱାଯମତୀତି ୱାଯାମଂ କରୋତି। ୱୀରିଯଂ ଆରଭତୀତି ୱୀରିଯଂ ପୱତ୍ତେତି। ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଚିତ୍ତଂ ଉକ୍ଖିପତି। ପଦହତୀତି ଉପାଯପଧାନଂ କରୋତି। ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯାତି ୱଡ୍ଢିଯା ପରିପୂରଣତ୍ଥଂ। ଅପିଚେତ୍ଥ – ''ଯା ଠିତି, ସୋ ଅସମ୍ମୋସୋ…ପେ… ଯଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ, ସା ଭାୱନାପାରିପୂରୀ''ତି (ୱିଭ। ୪୦୬) ଏୱଂ ପୁରିମଂ ପୁରିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଂ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋତିପି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇମେହି ପନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି କିଂ କଥିତଂ? କସ୍ସପସଂଯୁତ୍ତପରିଯାଯେନ ସାୱକସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦା କଥିତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ତତ୍ଥ –

''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଆୱୁସୋ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଆତପ୍ପଂ କରୋତି। ଉପ୍ପନ୍ନା ମେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅପ୍ପହୀଯମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଆତପ୍ପଂ କରୋତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ମେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଆତପ୍ପଂ କରୋତି। ଉପ୍ପନ୍ନା ମେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଆତପ୍ପଂ କରୋତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୪୫)।

ଏତ୍ଥ ଚ ପାପକା ଅକୁସଲାତି ଲୋଭାଦଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନୁପ୍ପନ୍ନା କୁସଲା ଧମ୍ମାତି ସମଥୱିପସ୍ସନା ଚେୱ ମଗ୍ଗୋ ଚ, ଉପ୍ପନ୍ନା କୁସଲା ନାମ ସମଥୱିପସ୍ସନାୱ। ମଗ୍ଗୋ ପନ ସକିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝମାନୋ ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତନକୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସୋ ହି ଫଲସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଂ ଦତ୍ୱାୱ ନିରୁଜ୍ଝତି। ପୁରିମସ୍ମିମ୍ପି ୱା ସମଥୱିପସ୍ସନାୱ ଗହେତବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପନ ନ ଯୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ''ଉପ୍ପନ୍ନା ସମଥୱିପସ୍ସନା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥମିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକୋ କିର ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ''ମହାଚେତିଯଞ୍ଚ ମହାବୋଧିଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ସମାପତ୍ତିଲାଭିନା ଭଣ୍ଡଗାହକସାମଣେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜନପଦତୋ ମହାୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରପରିୱେଣଂ ପାୱିସି। ସାଯନ୍ହସମଯେ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦମାନେ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ନ ନିକ୍ଖମି। କସ୍ମା? ଖୀଣାସୱାନଞ୍ହି ତୀସୁ ରତନେସୁ ମହନ୍ତଂ ଗାରୱଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିକ୍କମନ୍ତେ ମନୁସ୍ସାନଂ ସାଯମାସଭୁତ୍ତୱେଲାଯଂ ସାମଣେରମ୍ପି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ''ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଏକକୋୱ ନିକ୍ଖମି। ସାମଣେରୋ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଥେରୋ ଅୱେଲାଯ ଏକକୋୱ ଗଚ୍ଛତି, ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ପଦାନୁପଦିକୋ ନିକ୍ଖମି। ଥେରୋ ଅନାୱଜ୍ଜନେନ ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଆରୁହି। ସାମଣେରୋପି ଅନୁପଦଂଯେୱ ଆରୁଲ୍ହୋ।

ମହାଥେରୋ ମହାଚେତିଯଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ପୀତିଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦତି। ସାମଣେରୋ ଥେରସ୍ସ ୱନ୍ଦନାକାରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ ଅତିୱିଯ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱନ୍ଦତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ପୁପ୍ଫାନି ଲଭିତ୍ୱା ପୂଜଂ କରେଯ୍ୟା''ତି ଚିନ୍ତେସି। ଥେରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ମହାଚେତିଯଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ଠିତୋ। ସାମଣେରୋ ଉକ୍କାସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେସି। ଥେରୋ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ''କଦା ଆଗତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତୁମ୍ହାକଂ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦନକାଲେ, ଭନ୍ତେ। ଅତିୱିଯ ପସନ୍ନା ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ଥ କିଂ ନୁ ଖୋ ପୁପ୍ଫାନି ଲଭିତ୍ୱା ପୂଜେଯ୍ୟାଥାତି? ଆମ ସାମଣେର ଇମସ୍ମିଂ ଚେତିଯେ ୱିଯ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଏତ୍ତକଂ ଧାତୂନଂ ନିଧାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏୱରୂପଂ ଅସଦିସଂ ମହାଥୂପଂ ପୁପ୍ଫାନି ଲଭିତ୍ୱା କୋ ନ ପୂଜେଯ୍ୟାତି। ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଧିୱାସେଥ, ଆହରିସ୍ସାମୀତି ତାୱଦେୱ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନପୁପ୍ଫାନି ପରିସ୍ସାୱନଂ ପୂରେତ୍ୱା ମହାଥେରେ ଦକ୍ଖିଣମୁଖତୋ ପଚ୍ଛିମଂ ମୁଖଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେଯେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପରିସ୍ସାୱନଂ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ''ପୂଜେଥ, ଭନ୍ତେ,''ତି ଆହ । ଥେରୋ ''ଅତିମନ୍ଦାନି ନୋ ସାମଣେର ପୁପ୍ଫାନୀ''ତି ଆହ। ଗଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ଗୁଣେ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୂଜେଥାତି।

ଥେରୋ ପଚ୍ଛିମମୁଖନିସ୍ସିତେନ ସୋପାଣେନ ଆରୁଯ୍ହ କୁଚ୍ଛିୱେଦିକାଭୂମିଯଂ ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କାତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ୱେଦିକାଭୂମିଯଂ ପରିପୁଣ୍ଣାନି ପୁପ୍ଫାନି ପତିତ୍ୱା ଦୁତିଯଭୂମିଯଂ ଜଣ୍ଣୁପମାଣେନ ଓଧିନା ପୂରଯିଂସୁ। ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ପାଦପିଟ୍ଠିକପନ୍ତିଂ ପୂଜେସି। ସାପି ପରିପୂରି। ପରିପୁଣ୍ଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ହେଟ୍ଠିମତଲେ ୱିକିରନ୍ତୋ ଅଗମାସି। ସବ୍ବଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ପରିପୂରି। ତସ୍ମିଂ ପରିପୁଣ୍ଣେ ''ସାମଣେର ପୁପ୍ଫାନି ନ ଖୀଯନ୍ତୀ''ତି ଆହ। ପରିସ୍ସାୱନଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଧୋମୁଖଂ କରୋଥାତି। ଅଧୋମୁଖଂ କତ୍ୱା ଚାଲେସି, ତଦା ପୁପ୍ଫାନି ଖୀଣାନି। ପରିସ୍ସାୱନଂ ସାମଣେରସ୍ସ ଦତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ହତ୍ଥିପାକାରେନ ଚେତିଯଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଯାୱ ମହିଦ୍ଧିକୋ ୱତାଯଂ ସାମଣେରୋ, ସକ୍ଖିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଇମଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ରକ୍ଖିତୁ''ନ୍ତି। ତତୋ ''ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ସାମଣେରମାହ – ''ସାମଣେର ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ମହିଦ୍ଧିକୋ, ଏୱରୂପଂ ପନ ଇଦ୍ଧିଂ ନାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମକାଲେ କାଣପେସକାରିଯା ହତ୍ଥେନ ମଦ୍ଦିତକଞ୍ଜିଯଂ ପିୱିସ୍ସସୀ''ତି। ଦହରକଭାୱସ୍ସ ନାମେସ ଦୋସୋଯଂ, ସୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ କଥାଯଂ ସଂୱିଜ୍ଜିତ୍ୱା – ''କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଆଚିକ୍ଖଥା''ତି ନ ଯାଚି, ଅମ୍ହାକଂ ଉପଜ୍ଝାଯୋ କିଂ ୱଦତୀତି ତଂ ପନ ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ଅଗମାସି।

ଥେରୋ ମହାଚେତିୟଞ୍ଚ ମହାବୋଧିଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସାମଣେରଂ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ କୁଟେଲିତିସ୍ସମହାୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ସାମଣେରୋ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପଦାନୁପଦିକୋ ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ''କତରଂ ଗାମଂ ପୱିସଥ, ଭନ୍ତେ,''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପନ ''ଇଦାନି ମେ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଗାମଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଚ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି। ଥେରୋ ସବ୍ବକାଲଂ ଓୱଦତି – ''ସାମଣେର ମା ଏୱମକାସି, ପୁଥୁଜ୍ଜନିଦ୍ଧି ନାମ ଚଲା ଅନିବଦ୍ଧା, ଅସପ୍ପାୟଂ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତକେନେୱ ଭିଜ୍ଜତି, ସନ୍ତାୟ ସମାପତ୍ତିୟା ପରିହୀନାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ସଣ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ''ତି। ସାମଣେରୋ ''କିଂ କଥେତି ମୟ୍ହଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ''ତି ସୋତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ତଥେୱ କରୋତି। ଥେରୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚେତିୟୱନ୍ଦନଂ କରୋନ୍ତୋ କମ୍ବୁବିନ୍ଦୁୱିହାରଂ ନାମ ଗତୋ। ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତେପି ଥେରେ ସାମଣେରୋ ତଥେୱ କରୋତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକା ପେସକାରଧୀତା ଅଭିରୂପା ପଠମୱଯେ ଠିତା କମ୍ବବିନ୍ଦୁଗାମତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଦୁମସ୍ସରଂ ଓରୁୟ୍ହ ଗାୟମାନା ପୁପ୍ଫାନି ଭଞ୍ଜତି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସାମଣେରୋ ପଦୁମସ୍ସରମତ୍ଥକେନ ଗଚ୍ଛତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପନ ସିଲେସିକାୟ କାଣମଚ୍ଛିକା ୱିୟ ତସ୍ସା ଗୀତସଦ୍ଦେ ବଜ୍ଝି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ଇଦ୍ଧି ଅନ୍ତରହିତା, ଛିନ୍ନପକ୍ଖକାକୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ସନ୍ତସମାପତ୍ତିବଲେନ ପନ ତତ୍ଥେୱ ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଅପତିତ୍ୱା ସିମ୍ବଲିତୂଲଂ ୱିୟ ପତମାନଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପଦୁମସରତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ମହାଥେରୋ ''ପଗେୱେତଂ ମୟା ଦିଟ୍ଠଂ, ନିୱାରିୟମାନୋପି ନ ନିୱତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି।

ସାମଣେରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଦୁମସରତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି ତସ୍ସା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରଣଂ ଆଗମୟମାନୋ। ସାପି ସାମଣେରଂ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଚ ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ''ଅଦ୍ଧା ଏସ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ''ତି ଞତ୍ୱା ''ପଟିକ୍କମ ସାମଣେରା''ତି ଆହ। ସୋ ପଟିକ୍କମି। ଇତରା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କିଂ, ଭନ୍ତେ,''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସା ବହୂହି କାରଣେହି ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସେ ଆନିସଂସଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଓୱଦମାନାପି ତସ୍ସ ଉକ୍କଣ୍ଠଂ ୱିନୋଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ – ''ଅୟଂ ମମ କାରଣା ଏୱରୂପାୟ ଇଦ୍ଧିୟା ପରିହୀନୋ, ନ ଦାନି ଯୁତ୍ତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତୁ''ନ୍ତି ଇଧେୱ ତିଟ୍ଠାତି ୱତ୍ୱା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ତେପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ଓୱଦମାନା ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଆହଂସୁ – ''ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେ ଉଚ୍ଚକୁଲାତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି, ମୟଂ ପେସକାରା। ସକ୍ଖିସ୍ସସି ପେସକାରକମ୍ମଂ କାତୁ''ନ୍ତି ସାମଣେରୋ ଆହ – ''ଉପାସକ ଗିହିଭୂତୋ ନାମ ପେସକାରକମ୍ମଂ ୱା କରେୟ୍ୟ ନଲକାରକମ୍ମଂ ୱା, କିଂ ଇମିନା ସାଟକମତ୍ତେନ ଲୋଭଂ କରୋଥା''ତି। ପେସକାରୋ ଉଦରେ ବଦ୍ଧସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ଧୀତରଂ ଅଦାସି।

ସୋ ପେସକାରକମ୍ମଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପେସକାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ସାଲାୟ କମ୍ମଂ କରୋତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ଇତ୍ଥିୟୋ ପାତୋୱ ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆହରିଂସୁ, ତସ୍ସ ଭରିୟା ନ ତାୱ ଆଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଇତରେସୁ କମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜମାନେସୁ ତସରଂ ୱଟ୍ଟେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସା ପଚ୍ଛା ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ''ଅତିଚିରେନ ଆଗତାସୀ''ତି ତଜ୍ଜେସି। ମାତୁଗାମୋ ଚ ନାମ ଅପି ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜାନଂ ଅତ୍ତନି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ଦାସଂ ୱିୟ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ତସ୍ମା ସା ଏୱମାହ – ''ଅଞ୍ଞେସଂ ଘରେ ଦାରୁପଣ୍ଣଲୋଣାଦୀନି ସନ୍ନିହିତାନି, ବାହିରତୋ ଆହରିତ୍ୱା ଦାୟକା ପେସନତକାରକାପି ଅତ୍ଥି, ଅହଂ ପନ ଏକିକାୱ, ତ୍ୱମ୍ପି ମୟ୍ହଂ ଘରେ ଇଦଂ ଅତ୍ଥି ଇଦଂ ନତ୍ଥୀତି ନ ଜାନାସି। ସଚେ ଇଚ୍ଛସି, ଭୁଞ୍ଜ, ନୋ ଚେ ଇଚ୍ଛସି, ମା ଭୁଞ୍ଜା''ତି। ସୋ ''ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଉସ୍ସୂରେ ଭତ୍ତଂ ଆହରସି, ୱାଚାୟପି ମଂ ଘଟ୍ଟେସୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପହରଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ତମେୱ ତସରଦଣ୍ଡକଂ ତସରତୋ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଖିପି। ସା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଈସକଂ ପରିୱତ୍ତି। ତସରଦଣ୍ଡକସ୍ସ ଚ କୋଟି ନାମ ତିଖିଣା ହୋତି, ସା ତସ୍ସା ପରିୱତ୍ତମାନାୟ ଅକ୍ଖିକୋଟିୟଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ୱେଗେନ ଅକ୍ଖିଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ଭିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ୱଚନଂ ଅନୁସ୍ସରି – ''ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ମଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ 'ଅନାଗତେ କାଲେ କାଣପେସକାରିୟା ହତ୍ଥେହି ମଦ୍ଦିତକଞ୍ଜିୟଂ ପିୱିସ୍ସସୀ'ତି ଆହ, ଇଦଂ ଥେରେନ ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହୋ ଦୀଘଦସ୍ସୀ ଅୟ୍ୟୋ''ତି ମହାସଦ୍ଦେନ ରୋଦିତୁଂ ଆରଭି। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞେ – ''ଅଲଂ, ଆୱୁସୋ, ମା ରୋଦି, ଅକ୍ଖି ନାମ ଭିନ୍ନଂ ନ ସକ୍କା ରୋଦନେନ ପଟିପାକତିକଂ କାତୁ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ''ନାହମେତମତ୍ଥଂ ରୋଦାମି, ଅପିଚ ଖୋ ଇମଂ ସନ୍ଧାୟ ରୋଦାମୀ''ତି ସବ୍ବଂ ପଟିପାଟିୟା କଥେସି। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ସମଥୱିପସ୍ସନା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ଅନତ୍ଥାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ – ତିଂସମତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ କଲ୍ୟାଣିମହାଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟୱିମଗ୍ଗେନ ମହାମଗ୍ଗଂ ଓତରମାନା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଝାମଖେତ୍ତେ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଏକଂ ମନୁସ୍ସଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ତସ୍ସେ ସରୀରଂ ମସିମକ୍ଖିତଂ ୱିୟ ଅହୋସି। ମସିମକ୍ଖିତଂୟେୱ ଏକଂ କାସାୱଂ କଚ୍ଛଂ ପୀଳେତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥଂ, ଓଲୋକିୟମାନୋ ଝାମଖାଣୁକୋ ୱିୟ ଖାୟତି। ସୋ ଦିୱସଭାଗେ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢଜ୍ଝାୟମାନାନଂ ଦାରୂନଂ କଲାପଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିୟଂ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣେହି କେସେହି କୁମ୍ମଗ୍ଗେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମ୍ମୁଖେ ଅଟ୍ଠାସି। ସାମଣେରା ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଓଲୋକୟମାନା, – ''ଆୱୁସୋ, ତୁୟ୍ହଂ ପିତା

ତୁମ୍ହଂ ମହାପିତା ତୁମ୍ହଂ ମାତୁଲୋ’’ତି ହସମାନା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କୋନାମୋ ତ୍ୱଂ ଉପାସକା’’ତି ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଦାରୁକଲାପଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱତ୍ଥଂ ସଂୱିଧାଯ ନିୱାସେତ୍ୱା ମହାଥେରେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ତିଟ୍ଠଥ ତାୱ, ଭନ୍ତେ,’’ତି ଆହ। ମହାଥେରା ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ଦହରସାମଣେରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଥେରାନଂ ସମ୍ମୁଖାପି ପରିହାସଂ କରୋନ୍ତି। ଉପାସକୋ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ମଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ପରିହସଥ, ଏତ୍ତକେନେୱ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତମ୍ହାତି ମା ସଲ୍ଲକ୍ଖେଥ। ଅହମ୍ପି ପୁବ୍ବେ ତୁମ୍ହାଦିସୋୱ ସମଣୋ ଅହୋସିଂ। ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ ଅହୋସିଂ, ଆକାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପଥୱିଂ କରୋମି, ପଥୱିଂ ଆକାସଂ। ଦୂରଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସନ୍ତିକଂ କରୋମି, ସନ୍ତିକଂ ଦୂରଂ। ଚକ୍କୱାଳସତସହସ୍ସଂ ଖଣେନ ୱିନିୱିଜ୍ଝାମି। ହତ୍ଥେ ମେ ପସ୍ସଥ, ଇଦାନି ମକ୍କଟହତ୍ଥସଦିସା, ଅହଂ ଇମେହେୱ ହତ୍ଥେହି ଇଧ ନିସିନ୍ନୋୱ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ପରାମସିଂ। ଇମେସଂଯେୱ ପାଦାନଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ପାଦକଥଲିକଂ କତ୍ୱା ନିସୀଦିଂ। ଏୱରୂପା ମେ ଇଦ୍ଧି ପମାଦେନ ଅନ୍ତରହିତା, ତୁମ୍ହେ ମା ପମଜ୍ଜିତ୍ଥ। ପମାଦେନ ହି ଏୱରୂପଂ ବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତା ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଂ କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ମଞ୍ଚେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥ, ଭନ୍ତେ,’’ତି ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଓୱାଦମଦାସି। ତେ ତସ୍ସ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପସ୍ସମାନା ତିଂସଜନା ତତ୍ଥେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୂତି। ଏୱମ୍ପି ଉପ୍ପନ୍ନା ସମଥୱିପସ୍ସନା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ‘‘ଅନୁପ୍ପନ୍ନୋ ୱା କାମାସୱୋ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱତ୍ତମାନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଭୁତ୍ୱାୱିଗତୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଓକାସକତୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଭୂମିଲଦ୍ଧୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେ କିଲେସା ୱିଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପାଦାଦିସମଙ୍ଗିନୋ, ଇଦଂ ୱତ୍ତମାନୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ। କମ୍ମେ ପନ ଜୱିତେ ଆରମ୍ମଣରସଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧୱିପାକୋ ଭୁତ୍ୱା ୱିଗତଂ ନାମ। କମ୍ମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧଂ ଭୱିତ୍ୱା ୱିଗତଂ ନାମ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ଭୁତ୍ୱାୱିଗତୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। କୁସଲାକୁସଲଂ କମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋତି, ଏୱଂ କତେ ଓକାସେ ୱିପାକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଓକାସକରଣତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇଦଂ ଓକାସକତୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ପନ ୱିପସ୍ସନାଯ ଭୂମି ନାମ। ତେ ଅତୀତାଦିଭେଦା ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଅନୁସଯିତକିଲେସା ପନ ଅତୀତା ୱା ଅନାଗତା ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ୱାତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। ଅତୀତଖନ୍ଧେସୁ ଅନୁସଯିତାପି ହି ଅପ୍ପହୀନାୱ ହୋନ୍ତି, ଅନାଗତଖନ୍ଧେସୁ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଖନ୍ଧେସୁ ଅନୁସଯିତାପି ଅପ୍ପହୀନାୱ ହୋନ୍ତି। ଇଦଂ ଭୂମିଲଦ୍ଧୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା – ‘‘ତାସୁ ତାସୁ ଭୂମୀସୁ ଅସମୁଗ୍ଘାତିତକିଲେସା ଭୂମିଲଦ୍ଧୁପ୍ପନ୍ନାତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି।

ଅପରମ୍ପି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁଦାଚାରୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଆରମ୍ମଣାଧିଗହିତୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅସମୁଗ୍ଘାତିତୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ପତି ୱତ୍ତମାନଂଯେୱ ସମୁଦାଚାରୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ। ସକିଂ ଚକ୍ଖୂନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣେ ନିମିତ୍ତେ ଗହିତେ ଅନୁସ୍ସରିତାନୁସ୍ସରିତକ୍ଖଣେ କିଲେସା ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। କସ୍ମା? ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଅଧିଗହିତତ୍ତା। ଯଥା କିଂ? ଯଥା ଖୀରରୁକ୍ଖସ୍ସ କୁଠାରିଯା ଆହତାହତଟ୍ଠାନେ ଖୀରଂ ନ ନିକ୍ଖମିସ୍ସତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ। ଇଦଂ ଆରମ୍ମଣାଧିଗହିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ। ସମାପତ୍ତିଯା ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା କିଲେସା ପନ ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। କସ୍ମା? ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା। ଯଥା କିଂ? ଯଥା ସଚେ ଖୀରରୁକ୍ଖେ କୁଠାରିଯା ଆହନେଯ୍ୟୁଂ, ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ଖୀରଂ ନ ନିକ୍ଖମେଯ୍ୟାତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ। ଇଦଂ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ। ମଗ୍ଗେନ ଅସମୁଗ୍ଘାତିତକିଲେସା ପନ ଭୱଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ଅସମୁଗ୍ଘାତିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ।

ଇମେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ୱତ୍ତମାନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଭୁତ୍ୱାୱିଗତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଓକାସକତୁପ୍ପନ୍ନଂ ସମୁଦାଚାରୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ନ ମଗ୍ଗୱଜ୍ଝଂ, ଭୂମିଲଦ୍ଧୁପ୍ପନ୍ନଂ ଆରମ୍ମଣାଧିଗହିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅସମୁଗ୍ଘାତିତୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ମଗ୍ଗୱଜ୍ଝଂ। ମଗ୍ଗୋ ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଏତେ କିଲେସେ ପଜହତି। ସୋ ଯେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେ ଅତୀତା ୱା ଅନାଗତା ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ୱାତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ହଞ୍ଚି ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ଖୀଣଂ ଖେପେତି, ନିରୁଦ୍ଧଂ ନିରୋଧେତି, ୱିଗତଂ ୱିଗମେତି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେତି। ଅତୀତଂ ଯଂ ନତ୍ଥି, ତଂ ପଜହତି। ହଞ୍ଚି ଅନାଗତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ଅଜାତଂ ପଜହତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଅପାତୁଭୂତଂ ପଜହତି। ଅନାଗତଂ ଯଂ ନତ୍ଥି, ତଂ ପଜହତି, ହଞ୍ଚି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ରତ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି , ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସଂ, ମୂଳ୍ହୋ ମୋହଂ, ୱିନିବଦ୍ଧୋ ମାନଂ, ପରାମଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠିଂ, ୱିକ୍ଖେପଗତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ, ଥାମଗତୋ ଅନୁସଯଂ ପଜହତି। କଣ୍ହସୁକ୍କଧମ୍ମା ଯୁଗନଦ୍ଧା ସମମେୱ ୱତ୍ତନ୍ତି। ସଂକିଲେସିକା ମଗ୍ଗଭାୱନା ହୋତି…ପେ… ତେନ ହି ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗଭାୱନା, ନତ୍ଥି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯା, ନତ୍ଥି କିଲେସପ୍ପହାନଂ, ନତ୍ଥି ଧମ୍ମାଭିସମଯୋତି। ଅତ୍ଥି ମଗ୍ଗଭାୱନା…ପେ… ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମାଭିସମଯୋତି। ଯଥା କଥଂ ୱିଯ, ସେଯ୍ୟଥାପି ତରୁଣୋ ରୁକ୍ଖୋ ଅଜାତଫଲୋ…ପେ… ଅପାତୁଭୂତାଯେୱ ନ ପାତୁଭୱନ୍ତୀ’’ତି।

ଇତି ପାଳିଯଂ ଅଜାତଫଲରୁକ୍ଖୋ ଆଗତୋ, ଜାତଫଲରୁକ୍ଖେନ ପନ ଦୀପେତବ୍ବଂ। ଯଥା ହି ସଫଲୋ ତରୁଣମ୍ବରୁକ୍ଖୋ, ତସ୍ସ ଫଲାନି ମନୁସ୍ସା ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ସେସାନି ପାତେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଯୋ ପୂରେଯ୍ୟୁଂ । ଅଥଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଫରସୁନା ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ, ତେନସ୍ସ ନେୱ ଅତୀତାନି ଫଲାନି ନାସିତାନି

ହୋନ୍ତି, ନ ଅନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନି ନାସିତାନି। ଅତୀତାନି ହି ମନୁସ୍ସେହି ପରିଭୁତ୍ତାନି, ଅନାଗତାନି ଅନିବ୍ବତ୍ତାନି, ନ ସକ୍କା ନାସେତୁଂ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ସମଯେ ସୋ ଛିନ୍ନୋ, ତଦା ଫଲାନିଯେଵ ନତ୍ଥୀତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନିପି ଅନାସିତାନି। ସଚେ ପନ ରୁକ୍ଖୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ଅଥସ୍ସ ପଥଵୀରସଞ୍ଚ ଆପୋରସଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ଯାନି ଫଲାନି ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ତାନି ନାସିତାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି ହି ଅଜାତାନେଵ ନ ଜାଯନ୍ତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତାନେଵ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅପାତୁଭୂତାନେଵ ନ ପାତୁଭଵନ୍ତି, ଏଵମେଵ ମଗ୍ଗୋ ନାପି ଅତୀତାଦିଭେଦେ କିଲେସେ ପଜହତି, ନାପି ନ ପଜହତି। ଯେସଞ୍ହି କିଲେସାନଂ ମଗ୍ଗେନ ଖନ୍ଧେସୁ ଅପରିଞ୍ଞାତେସୁ ଉପ୍ପତ୍ତି ସିଯା, ମଗ୍ଗେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଖନ୍ଧାନଂ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା ତେ କିଲେସା ଅଜାତାଵ ନ ଜାଯନ୍ତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତାଵ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅପାତୁଭୂତାଵ ନ ପାତୁଭଵନ୍ତି, ତରୁଣପୁତ୍ତାଯ ଇତ୍ଥିଯା ପୁନ ଅଵିଜାଯନତ୍ଥଂ, ବ୍ୟାଧିତାନଂ ରୋଗଵୂପସମନତ୍ଥଂ ପୀତଭେସଜ୍ଜେହି ଚାପି ଅଯମତ୍ଥୋ ଵିଭାଵେତବ୍ବୋ। ଏଵଂ ମଗ୍ଗୋ ଯେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେ ଅତୀତା ଵା ଅନାଗତା ଵା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ଵାତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବା, ନ ଚ ମଗ୍ଗୋ କିଲେସେ ନ ପଜହତି। ଯେ ପନ ମଗ୍ଗୋ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେ ସନ୍ଧାଯ ''ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନ''ନ୍ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ।

ନ କେଵଲଞ୍ଚ ମଗ୍ଗୋ କିଲେସେଯେଵ ପଜହତି, କିଲେସାନଂ ପନ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଯେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ଉପାଦିନ୍ନକକ୍ଖନ୍ଧା, ତେପି ପଜହତିଯେଵ। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଞାଣେନ ଅଭିସଙ୍ଖାରଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିରୋଧେନ ସତ୍ତ ଭଵେ ଠପେତ୍ୱା ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଏତ୍ଥେତେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତି (ଚୂଳନି। ୬) ଵିତ୍ଥାରୋ। ଇତି ମଗ୍ଗୋ ଉପାଦିନ୍ନଅନୁପାଦିନ୍ନତୋ ଵୁଟ୍ଠାତି। ଭଵଵସେନ ପନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଅପାଯଭଵତୋ ଵୁଟ୍ଠାତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ସୁଗତିଭଵେକଦେସତୋ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ସୁଗତିକାମଭଵତୋ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ରୂପାରୂପଭଵତୋ ଵୁଟ୍ଠାତି। ସବ୍ବଭଵେହି ଵୁଟ୍ଠାତିଯେଵାତିପି ଵଦନ୍ତି।

ଅଥ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ କଥଂ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଭାଵନା ହୋତି, କଥଂ ଵା ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ଠିତିଯାତି। ମଗ୍ଗପ୍ପଵତ୍ତିଯାଯେଵ। ମଗ୍ଗୋ ହି ପଵତ୍ତମାନୋ ପୁବ୍ବେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବତ୍ତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନୋ ନାମ ଵୁଚ୍ଚତି। ଅନାଗତପୁବ୍ବଞ୍ହି ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନନୁଭୂତପୁବ୍ବଂ ଵା ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭଵିତ୍ୱା ଵତ୍ତାରୋ ଭଵନ୍ତି ''ଅନାଗତଟ୍ଠାନଂ ଆଗତମ୍ହା, ଅନନୁଭୂତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭଵାମା''ତି। ଯା ଚସ୍ସ ପଵତ୍ତି, ଅଯମେଵ ଠିତି ନାମାତି ଠିତିଯା ଭାଵେତୀତିପି ଵତ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତି।

ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ସଙ୍ଖେପକଥା ଚେତୋଖିଲସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୧୮୫ ଆଦଯୋ) ଵୁତ୍ତା। ଉପସମମାନଂ ଗଚ୍ଛତି, କିଲେସୂପସମତ୍ଥଂ ଵା ଗଚ୍ଛତୀତି ଉପସମଗାମୀ। ସମ୍ବୁଜ୍ଝମାନା ଗଚ୍ଛତି, ମଗ୍ଗସମ୍ବୋଧତ୍ଥାଯ ଵା ଗଚ୍ଛତୀତି ସମ୍ବୋଧଗାମୀ।

ଵିଵେକନିସ୍ସିତାଦୀନି ସବ୍ବାସଵସଂଵରେ ଵୁତ୍ତାନି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ଵିତ୍ଥାରତୋ ପନାଯଂ ବୋଧିପକ୍ଖିଯକଥା ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଵୁତ୍ତା।

୨୪୮। ଵିମୋକ୍ଖକଥାଯଂ ଵିମୋକ୍ଖେତି କେନଟ୍ଠେନ ଵିମୋକ୍ଖା, ଅଧିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠେନ। କୋ ପନାଯଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ ନାମ? ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେହି ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ, ଆରମ୍ମଣେ ଚ ଅଭିରତିଵସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ, ପିତୁଅଙ୍କେ ଵିସ୍ସଟ୍ଠଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସ୍ସ ଦାରକସ୍ସ ସଯନଂ ଵିଯ ଅନିଗ୍ଗହିତଭାଵେନ ନିରାସଙ୍କତାଯ ଆରମ୍ମଣେ ପଵତ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଂ ପନତ୍ଥୋ ପଚ୍ଛିମଵିମୋକ୍ଖେ ନତ୍ଥି, ପୁରିମେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଅତ୍ଥି। ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତକେସାଦୀସୁ ନୀଲକସିଣାଦିଵସେନ ଉପ୍ପାଦିତଂ ରୂପଜ୍ଝାନଂ ରୂପଂ, ତଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ରୂପୀ। ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ବହିଦ୍ଧାପି ନୀଲକସିଣାଦୀନି ରୂପାନି ଝାନଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସତି। ଇମିନା ଅଜ୍ଝତ୍ତ ବହିଦ୍ଧାଵତ୍ଥୁକେସୁ କସିଣେସୁ ଉପ୍ପାଦିତଜ୍ଝାନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚତ୍ତାରିପି ରୂପାଵଚରଜ୍ଝାନାନି ଦସ୍ସିତାନି।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ରୂପସଞ୍ଞୀ, ଅତ୍ତନୋ କେସାଦୀସୁ ଅନୁପ୍ପାଦିତରୂପାଵଚରଜ୍ଝାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ବହିଦ୍ଧା ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧାଵ ଉପ୍ପାଦିତଜ୍ଝାନସ୍ସ ରୂପାଵଚରଜ୍ଝାନାନି ଦସ୍ସିତାନି। ସୁଭନ୍ତେଵ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଇମିନା ସୁଵିସୁଦ୍ଧେସୁ ନୀଲାଦୀସୁ ଵଣ୍ଣକସିଣେସୁ ଝାନାନି ଦସ୍ସିତାନି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାଯଂ ସୁଭନ୍ତି ଆଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଯୋ ପନ ସୁଵିସୁଦ୍ଧଂ ସୁଭକସିଣଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଵିହରତି, ସୋ ଯସ୍ମା ସୁଭନ୍ତି ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଵତ୍ତବ୍ବତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଏଵଂ ଦେସନା କତା। ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ପନ ''କଥଂ ସୁଭନ୍ତେଵ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଵିମୋକ୍ଖୋ। ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଵିହରତି…ପେ… ମେତ୍ତାଯ ଭାଵିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। କରୁଣାସହଗତେନ, ମୁଦିତାସହଗତେନ, ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ଵିହରତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖାଯ ଭାଵିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। ଏଵଂ ସୁଭନ୍ତେଵ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଵିମୋକ୍ଖୋ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୨୧୨) ଵୁତ୍ତଂ।

ସବ୍ବସୋରୂପସଞ୍ଞାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଵୁତ୍ତମେଵ। ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୋ ଵିମୋକ୍ଖୋତି ଅଯଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ସବ୍ବସୋ ଵିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଵିମୁତ୍ତତ୍ତା ଅଟ୍ଠମୋ ଉତ୍ତମୋ ଵିମୋକ୍ଖୋ ନାମ।

୨୪୯। ଅଭିଭାଯତନକଥାଯଂ ଅଭିଭାଯତନାନୀତି ଅଭିଭଵନକାରଣାନି। କିଂ ଅଭିଭଵନ୍ତି? ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେପି ଆରମ୍ମଣାନିପି। ତାନି ହି

ପଟିପକ୍ଖଭାୱେନ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ଅଭିଭୱନ୍ତି, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଞାଣୁତ୍ତରିତାଯ ଆରମ୍ମଣାନି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀତିଆଦୀସୁ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ପରିକମ୍ମୱସେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ନାମ ହୋତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ହି ନୀଲପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ କେସେ ୱା ପିତ୍ତେ ୱା ଅକ୍ଖିତାରକାଯ ୱା କରୋତି, ପୀତପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ମେଦେ ୱା ଛୱିଯା ୱା ହତ୍ଥତଲପାଦତଲେସୁ ୱା ଅକ୍ଖୀନଂ ପୀତଟ୍ଠାନେ ୱା କରୋତି, ଲୋହିତପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ମଂସେ ୱା ଲୋହିତେ ୱା ଜିୱ୍ହାଯ ୱା ଅକ୍ଖୀନଂ ରତ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱା କରୋତି, ଓଦାତପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠିମ୍ହି ୱା ଦନ୍ତେ ୱା ନଖେ ୱା ଅକ୍ଖୀନଂ ସେତଟ୍ଠାନେ ୱା କରୋତି। ତଂ ପନ ସୁନୀଲଂ ସୁପୀତକଂ ସୁଲୋହିତକଂ ସୁଓଦାତଂ ନ ହୋତି, ଅସୁୱିସୁଦ୍ଧମେୱ ହୋତି।

ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ଯସ୍ସେତଂ ପରିକମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି, ନିମିତ୍ତଂ ପନ ବହିଦ୍ଧା, ସୋ ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପରିକମ୍ମସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ଚ ଅପ୍ପନାଯ ୱସେନ – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିତ୍ତାନୀତି ଅୱଡ୍ଢିତାନି। ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନୀତି ସୁୱଣ୍ଣାନି ୱା ହୋନ୍ତୁ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି ୱା, ପରିତ୍ତୱସେନେୱ ଇଦମଭିଭାଯତନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତାନିଅଭିଭୁଯ୍ଯାତି ଯଥା ନାମ ସମ୍ପନ୍ନଗହଣିକୋ କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତଂ ଭତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘କିମେତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଏକକବଳମେୱ କରୋତି, ଏୱମେୱଂ ଞାଣୁତ୍ତରିକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିସଦଞାଣୋ – ‘‘କିମେତ୍ଥ ପରିତ୍ତକେ ଆରମ୍ମଣେ ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ନାଯଂ ମମ ଭାରୋ’’ତି ତାନି ରୂପାନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି, ସହ ନିମିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେୱେତ୍ଥ ଅପ୍ପନଂ ପାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାନାମି ପସ୍ସାମୀତି ଇମିନା ପନସ୍ସ ଆଭୋଗୋ କଥିତୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ, ନ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ। ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତୀତି ଆଭୋଗସଞ୍ଞାଯପି ଝାନସଞ୍ଞାଯପି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଅଭିଭୱସଞ୍ଞା ହିସ୍ସ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ଅତ୍ଥି, ଆଭୋଗସଞ୍ଞା ପନ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସେୱ।

ଅପ୍ପମାଣାନୀତି ୱଡ୍ଢିତପ୍ପମାଣାନି, ମହନ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିଭୁଯ୍ଯାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯଥା ମହଗ୍ଘସୋ ପୁରିସୋ ଏକଂ ଭତ୍ତୱଡ୍ଢିତକଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞମ୍ପି ହୋତୁ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ହୋତୁ, କିମେସା ମଯ୍ହଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ନ ମହନ୍ତତୋ ପସ୍ସତି, ଏୱମେୱ ଞାଣୁତ୍ତରୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିସଦଞାଣୋ ‘‘କିମେତ୍ଥ ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ନଯିଦଂ ଅପ୍ପମାଣଂ, ନ ମଯ୍ହଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାକରଣେ ଭାରୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ତାନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି, ସହ ନିମିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେୱେତ୍ଥ ଅପ୍ପନଂ ପାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀତି ଅଲାଭିତାଯ ୱା ଅନତ୍ଥିକତାଯ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ପରିକମ୍ମସଞ୍ଞାୱିରହିତୋ। ଏକୋବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ଯସ୍ସ ପରିକମ୍ମମ୍ପି ନିମିତ୍ତମ୍ପି ବହିଦ୍ଧାୱ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ସୋ ଏୱଂ ବହିଦ୍ଧା ପରିକମ୍ମସ୍ସ ଚେୱ ଅପ୍ପନାଯ ଚ ୱସେନ – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସେସମେତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥାଭିଭାଯତନେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଇମେସୁ ପନ ଚତୂସୁ ପରିତ୍ତଂ ୱିତକ୍କଚରିତୱସେନ ଆଗତଂ, ଅପ୍ପମାଣଂ ମୋହଚରିତୱସେନ, ସୁୱଣ୍ଣଂ ଦୋସଚରିତୱସେନ, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ରାଗଚରିତୱସେନ। ଏତେସଞ୍ହି ଏତାନି ସପ୍ପାଯାନି। ସା ଚ ନେସଂ ସପ୍ପାଯତା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେଚରିଯନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତା।

ପଞ୍ଚମଅଭିଭାଯତନାଦୀସୁ ନୀଲାନୀତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣାନୀତି ୱଣ୍ଣୱସେନ। ନୀଲନିଦସ୍ସନାନୀତି ନିଦସ୍ସନୱସେନ। ଅପଞ୍ଞାଯମାନୱିୱରାନି ଅସମ୍ଭିନ୍ନୱଣ୍ଣାନି ଏକନୀଲାନେୱ ହୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନୀଲନିଭାସାନୀତି ଇଦଂ ପନ ଓଭାସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନୀଲୋଭାସାନି ନୀଲପଭାଯୁତ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ନେସଂ ସୁୱିସୁଦ୍ଧତଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣୱସେନେୱ ହି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅଭିଭାଯତନାନି ୱୁତ୍ତାନି। ଉମାପୁପ୍ଫନ୍ତି ଏତଞ୍ହି ପୁପ୍ଫଂ ସିନିଦ୍ଧଂ ମୁଦୁଂ ଦିସ୍ସମାନମ୍ପି ନୀଲମେୱ ହୋତି। ଗିରିକଣ୍ଣିକପୁପ୍ଫାଦୀନି ପନ ଦିସ୍ସମାନାନି ସେତଧାତୁକାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ଗହିତଂ, ନ ତାନି। ବାରାଣସେଯ୍ଯକନ୍ତି ବାରାଣସିଯଂ ଭୱଂ। ତତ୍ଥ କିର କପ୍ପାସୋପି ମୁଦୁ, ସୁତ୍ତକନ୍ତିକାଯୋପି ତନ୍ତୱାଯାପି ଛେକା, ଉଦକମ୍ପି ସୁଚି ସିନିଦ୍ଧଂ, ତସ୍ମା ୱତ୍ଥଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ମଟ୍ଠଂ ମୁଦୁ ସିନିଦ୍ଧଂ ଖାଯତି। ପୀତାନୀତିଆଦୀସୁ ଇମିନାୱ ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ନୀଲକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନୀଲସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥସ୍ମିଂ ୱା ୱଣ୍ଣଧାତୁଯା ୱା’’ତିଆଦିକଂ ପନେତ୍ଥ କସିଣକରଣଞ୍ଚେୱ ପରିକମ୍ମଞ୍ଚ ଅପ୍ପନାୱିଧାନଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତାତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେସୁ ସତିପଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ତେ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତାୱ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଇମେସୁ ପନ ଅଟ୍ଠସୁ ଅଭିଭାଯତନେସୁ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱାଯେୱ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ନାମ।

୨୫୦। କସିଣକଥାଯଂ ସକଲଟ୍ଠେନ କସିଣାନି, ତଦାରମ୍ମଣାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଖେତ୍ତଟ୍ଠେନ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱା ଆଯତନାନି। ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଉପରି ଗଗନତଲାଭିମୁଖଂ। ଅଧୋତି ହେଟ୍ଠା ଭୂମିତଲାଭିମୁଖଂ। ତିରିଯନ୍ତି ଖେତ୍ତମଣ୍ଡଲମିୱ ସମନ୍ତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଉଦ୍ଧମେୱ କସିଣଂ ୱଡ୍ଢେତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଅଧୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମନ୍ତତୋ। ତେନ ତେନ କାରଣେନ ଏୱଂ ପସାରେତି ଆଲୋକମିୱ ରୂପଦସ୍ସନକାମୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପଥୱୀକସିଣମେକୋ ସଞ୍ଜାନାତି ଉଦ୍ଧଂଅଧୋତିରିଯ’’ନ୍ତି। ଅଦ୍ୱଯନ୍ତି ଦିସାଅନୁଦିସାସୁ ଅଦ୍ୱଯଂ। ଇଦଂ ପନ ଏକସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାୱାନୁପଗମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଥା ହି ଉଦକଂ ପଥ୍ୱିଟ୍ଟସ୍ସ ସଦ୍ଦିସାସୁ ଉଦକମେୱ ହୋତି ଅନଞ୍ଞଂ, ଏୱମେୱଂ ପଥୱୀକସିଣଂ ପଥୱୀକସିଣମେୱ ହୋତି, ନହି ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ କସିଣସମ୍ଭେଦୋତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଫରଣଅପ୍ପମାଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ଚେତସା ଫରନ୍ତୋ ସକଲମେୱ ଫରତି, ଅଯମସ୍ସ ଆଦି, ଇଦଂ ମଜ୍ଝନ୍ତି ପମାଣଂ ଗଣ୍ହାତୀତି। ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣନ୍ତି ଚେତ୍ଥ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସେ ପୱତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ କସିଣୱସେନ କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସେ, କସିଣୁଗ୍ଘାଟିମାକାସୱସେନ ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣେ ଉଦ୍ଧଂଅଧୋତିରିଯତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱନାନଯେନ ପନେତାନି ପଥୱୀକସିଣାଦୀନି ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତାନେୱ। ଇଧାପି ଚିଣ୍ଣୱସିଭାୱେନେୱ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ଇତୋ ଅନନ୍ତରେସୁ ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମହାଅସ୍ସପୁରସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୨୫୨। ୱିପସ୍ସନାଞାଣେ ପନ ରୂପୀତିଆଦୀନମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ଏତ୍ଥ ସିତମେତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚାତୁମହାଭୂତିକେ କାଯେ ନିସ୍ସିତଞ୍ଚ ପଟିବଦ୍ଧଞ୍ଚ। ସୁଭୋତି ସୁନ୍ଦରୋ। ଜାତିମାତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧଆକରସମୁଟ୍ଠିତୋ। ସୁପରିକମ୍ମକତୋତି ସୁଟ୍ଠୁ କତପରିକମ୍ମୋ ଅପନୀତପାସାଣସକ୍ଖରୋ। ଅଚ୍ଛୋତି ତନୁଚ୍ଛୱି। ୱିପ୍ପସନ୍ନୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ। ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନୋତି ଧୋୱନ ୱେଧନାଦୀହି ସବ୍ବେହି ଆକାରେହି ସମ୍ପନ୍ନୋ। ନୀଲନ୍ତିଆଦୀହି ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି। ତାଦିସଞ୍ହି ଆୱୁତଂ ପାକଟଂ ହୋତି।

ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ଉପମାସଂସନ୍ଦନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ମଣି ୱିଯ ହି କରଜକାଯୋ। ଆୱୁତସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଲାଭୀ ଭିକ୍ଖୁ। ହତ୍ଥେ କରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମଣୀ’’ତି ମଣିନୋ ଆୱିଭୂତକାଲୋ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନୀହରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚାତୁମହାଭୂତିକକାଯସ୍ସ ଆୱିଭୂତକାଲୋ। ‘‘ତତ୍ରିଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆୱୁତ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ତସ୍ସ ଆୱିଭୂତକାଲୋ ୱିଯ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନୀହରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଦାରମ୍ମଣାନଂ ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକାନଂ ୱା ସବ୍ବଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ୱା ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସେୱ ୱା ଆୱିଭୂତକାଲୋତି।

କିଂ ପନେତଂ ଞାଣସ୍ସ ଆୱିଭୂତଂ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି। ଞାଣସ୍ସ, ତସ୍ସ ପନ ଆୱିଭାୱତ୍ତା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆୱିଭୂତାୱ ହୋନ୍ତି। ଇଦଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯସ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞାୱାରେ ଆରଦ୍ଧେ ଏତସ୍ସ ଅନ୍ତରାୱାରୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଇଧେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ଯସ୍ମା ଚ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଅକତସମ୍ମସନସ୍ସ ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ଭେରୱସଦ୍ଦଂ ସୁଣନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଯା ଭେରୱେ ଖନ୍ଧେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଭେରୱରୂପଂ ପସ୍ସତୋ ଭଯସନ୍ତାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ କତସମ୍ମସନସ୍ସ, ତସ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞାପତ୍ତସ୍ସ ଭଯୱିନୋଦକହେତୁସମ୍ପାଦନତ୍ଥମ୍ପି ଇଦଂ ଇଧେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ଇଧାପି ଅରହତ୍ତୱସେନେୱ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୫୩। ମନୋମଯିଦ୍ଧିଯଂ ଚିଣ୍ଣୱସିତାଯ। ତତ୍ଥ ମନୋମଯନ୍ତି ମନେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗିନ୍ତି ସବ୍ବେହି ଅଙ୍ଗେହି ଚ ପଚ୍ଚଙ୍ଗେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ। ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ସଣ୍ଠାନୱସେନ ଅୱିକଲିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଇଦ୍ଧିମତା ନିମ୍ମିତରୂପଞ୍ହି ସଚେ ଇଦ୍ଧିମା ଓଦାତୋ, ତମ୍ପି ଓଦାତଂ। ସଚେ ଅୱିଦ୍ଧକଣ୍ଣୋ, ତମ୍ପି ଅୱିଦ୍ଧକଣ୍ଣନ୍ତି ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରେହି ତେନ ସଦିସମେୱ ହୋତି। ମୁଞ୍ଜମ୍ହା ଈସିକନ୍ତିଆଦି ଉପମତ୍ତଯମ୍ପି ତଂ ସଦିସଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ମୁଞ୍ଜସଦିସା ଏୱ ହି ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଈସିକା ହୋତି। କୋସସଦିସୋଯେୱ ଅସି, ୱଟ୍ଟାଯ କୋସିଯା ୱଟ୍ଟଂ ଅସିମେୱ ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ପତ୍ଥଟାଯ ପତ୍ଥଟଂ।

କରଣ୍ଡାତି ଇଦମ୍ପି ଅହିକଞ୍ଚୁକସ୍ସ ନାମଂ, ନ ୱିଲୀୱକରଣ୍ଡକସ୍ସ। ଅହିକଞ୍ଚୁକୋ ହି ଅହିନା ସଦିସୋୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ପୁରିସୋ ଅହିଂ କରଣ୍ଡା ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟା’’ତି ହତ୍ଥେନ ଉଦ୍ଧରମାନୋ ୱିଯ ଦସ୍ସିତୋ, ଅଥ ଖୋ ଚିତ୍ତେନେୱସ୍ସ ଉଦ୍ଧରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ହି ଅହି ନାମ ସଜାତିଯଂ ଠିତୋ, କଟ୍ଠନ୍ତରଂ ୱା ରୁକ୍ଖନ୍ତରଂ ୱା ନିସ୍ସାଯ, ତଚତୋ ସରୀରନିକ୍କଡ୍ଢନପଯୋଗସଙ୍ଖାତେନ ଥାମେନ, ସରୀରଂ ଖାଦମାନଂ ୱିଯ ପୁରାଣତଚଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋତି ଇମେହି ଚତୂହି କାରଣେହି ସଯମେୱ କଞ୍ଚୁକଂ ଜହାତି, ନ ସକ୍କା ତତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ। ତସ୍ମା ଚିତ୍ତେନ ଉଦ୍ଧରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତି ମୁଞ୍ଜାଦିସଦିସଂ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସରୀରଂ, ଈସିକାଦିସଦିସଂ ନିମ୍ମିତରୂପନ୍ତି ଇଦମେତ୍ଥ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ। ନିମ୍ମାନୱିଧାନଂ ପନେତ୍ଥ ପରତୋ ଚ ଇଦ୍ଧିୱିଧାଦିପଞ୍ଚଅଭିଞ୍ଞାକଥା ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଉପମାମତ୍ତମେୱ ହି ଇଧ ଅଧିକଂ।

ତତ୍ଥ ଛେକକୁମ୍ଭକାରାଦଯୋ ୱିଯ ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣଲାଭୀ ଭିକ୍ଖୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସୁପରିକମ୍ମକତମତ୍ତିକାଦଯୋ ୱିଯ ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଭାଜନୱିକତିଆଦିକରଣଂ ୱିଯ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିକୁବ୍ବନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇଧାପି ଚିଣ୍ଣୱସିତାୱସେନେୱ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ଇତୋ ପରାସୁ ଚତୂସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ।

୨୫୫। ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବସୋତଧାତୁଉପମାଯଂ ସଙ୍ଖଧମୋତି ସଙ୍ଖଧମକୋ। ଅପ୍ପକସିରେନେୱାତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖେନେୱ। ୱିଞ୍ଞାପେଯ୍ୟାତି ଜାନାପେଯ୍ୟ। ତତ୍ଥ ଏୱଂ

ଚାତୁଦ୍ଦିସା ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତେ ସଙ୍ଘଧମକେ ‘‘ସଙ୍ଘସଦ୍ଦୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ୱୱତ୍ଥାପେନ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ତସ୍ସ ସଙ୍ଘସଦ୍ଦସ୍ସ ଆୱିଭୂତକାଲୋ ୱିଯ ଯୋଗିନୋ ଦୂରସନ୍ତିକଭେଦାନଂ ଦିବ୍ବାନଞ୍ଚେୱ ମାନୁସକାନଞ୍ଚ ସଦ୍ଦାନଂ ଆୱିଭୂତକାଲୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୨୫୬। ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣ-ଉପମାଯଂ ଦହରୋତି ତରୁଣୋ। ଯୁୱାତି ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମଣ୍ଡନକଜାତିକୋତି ଯୁୱାପି ସମାନୋ ନ ଅଲସିଯୋ କିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥସରୀରୋ, ଅଥ ଖୋ ମଣ୍ଡନକପକତିକୋ, ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥ-ପରିଦହନ-ଅଲଙ୍କାରକରଣସୀଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସକଣିକନ୍ତି କାଳତିଲକୱଙ୍କ-ମୁଖଦୂସିପୀଳକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ସଦୋସଂ। ତତ୍ଥ ଯଥା ତସ୍ସ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ମୁଖଦୋସୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରେସଂ ସୋଳସୱିଧଂ ଚିତ୍ତଂ ପାକଟଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପୁବ୍ବେନିୱାସୌପମାଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ମହାଅସ୍ସପୁରେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୨୫୯।ଅଯଂ ଖୋ ଉଦାଯି ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋତି ଏକୂନୱୀସତି ପବ୍ବାନି ପଟିପଦାୱସେନ ଏକଂ ଧମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚମୋ ଧମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଯଥା ହି ଅଟ୍ଠକନାଗରସୁତ୍ତେ (ମ॰ ନି॰ ୨।୧୭ ଆଦଯୋ) ଏକାଦସ ପବ୍ବାନି ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଏକଧମ୍ମୋ କତୋ, ଏୱମିଧ ଏକୂନୱୀସତି ପବ୍ବାନି ପଟିପଦାୱସେନ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ କତୋତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଇମେସୁ ଚ ପନ ଏକୂନୱୀସତିଯା ପବ୍ବେସୁ ପଟିପାଟିଯା ଅଟ୍ଠସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେ ଚ ଆସୱକ୍ଖଯଞାଣେ ଚ ଅରହତ୍ତୱସେନ ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା, ସେସେସୁ ଚିଣ୍ଣୱସିଭାୱୱସେନ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସମଣମୁଣ୍ଡିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୦।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସମଣମୁଣ୍ଡିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗାହମାନୋତି ତସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ନାମଂ। ସୁମନୋତି ପକତିନାମଂ। କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି ପନ ଉଗ୍ଗହିତୁଂ ଉଗ୍ଗାହେତୁଂ ସମତ୍ଥତାଯ ଉଗ୍ଗାହମାନୋତି ନଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ସମଯଂ ପୱଦନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସମଯପ୍ପୱାଦକଂ। ତସ୍ମିଂ କିର ଠାନେ ଚଙ୍କୀତାରୁକ୍ଖପୋକ୍ଖରସାତିପ୍ପଭୁତଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ନିଗଣ୍ଠାଚେଲକପରିବ୍ବାଜକାଦଯୋ ଚ ପବ୍ବଜିତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସମଯଂ ପୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ ଆରାମୋ ସମଯପ୍ପୱାଦକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସ୍ୱେୱ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରସଙ୍ଖାତାଯ ତିମ୍ବରୂସକରୁକ୍ଖପନ୍ତିଯା ପରିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ତିନ୍ଦୁକାଚୀରଂ। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ପଠମଂ ଏକା ସାଲା ଅହୋସି, ପଚ୍ଛା ମହାପୁଞ୍ଞଂ ପୋଟ୍ଠପାଦପରିବ୍ବାଜକଂ ନିସ୍ସାଯ ବହୂ ସାଲା କତା, ତସ୍ମା ତମେୱ ଏକଂ ସାଲଂ ଉପାଦାଯ ଲଦ୍ଧନାମୱସେନ ଏକସାଲକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମଲ୍ଲିକାଯ ପନ ପସେନଦିରଞ୍ଞୋ ଦେୱିଯା ଉଯ୍ୟାନଭୂତୋ ସୋ ପୁପ୍ଫଫଲସଞ୍ଛନ୍ନୋ ଆରାମୋତି କତ୍ୱା ମଲ୍ଲିକାଯ ଆରାମୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ସମଯପ୍ପୱାଦକେ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରେ ଏକସାଲକେ ମଲ୍ଲିକାଯ ଆରାମେ। ପଟିୱସତୀତି ୱାସଫାସୁତାଯ ୱସତି। ଦିୱା ଦିୱସ୍ସାତି ଦିୱସସ୍ସ ଦିୱା ନାମ ମଜ୍ଝନ୍ହାତିକ୍କମୋ, ତସ୍ମିଂ ଦିୱସସ୍ସପି ଦିୱାଭୂତେ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ନିକ୍ଖମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିସଲ୍ଲୀନୋତି ତତୋ ତତୋ ରୂପାଦିଗୋଚରତୋ ଚିତ୍ତଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ଲୀନୋ, ଝାନରତିସେୱନୱସେନ ଏକୀଭାୱଂ ଗତୋ। ମନୋଭାୱନୀଯାନନ୍ତି ମନୱଡ୍ଢନକାନଂ, ଯେ ଆୱଜ୍ଜତୋ ମନସିକରୋତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣଂ ହୋତି ଉନ୍ନମତି ୱଡ୍ଢତି। ଯାୱତାତି ଯତ୍ତକା। ଅଯଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋତି ଅଯଂ ତେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ଏକୋ ସାୱକୋ। ଅପ୍ପେୱ ନାମାତି ତସ୍ସ ଉପସଙ୍କମନଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ଆହ। ପତ୍ଥନାକାରଣଂ ପନ ସନ୍ଦକସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୨୬୧।ଏତଦୱୋଚାତି ଦନ୍ଧପଞ୍ଞୋ ଅଯଂ ଗହପତି, ଧମ୍ମକଥାଯ ନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାୱକଂ କରିସ୍ସାମୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏତଂ ‘‘ଚତୂହି ଖୋ’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞପେମୀତି ଦସ୍ସେମି ଠପେମି। ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲନ୍ତି ପରିପୁଣ୍ଣକୁସଲଂ। ପରମକୁସଲନ୍ତି ଉତ୍ତମକୁସଲଂ। ଅଯୋଜ୍ଝନ୍ତି ୱାଦଯୁଦ୍ଧେନ ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚାଲେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ଅଚଲଂ ନିକ୍କମ୍ପଂ ଥିରଂ। ନ କରୋତୀତି ଅକରଣମତ୍ତମେୱ ୱଦତି, ଏତ୍ଥ ପନ ସଂୱରପ୍ପହାନଂ ୱା ପଟିସେୱନପ୍ପହାନଂ ୱା ନ ୱଦତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦୀତି ତିତ୍ଥିଯା ନାମ ଜାନିତ୍ୱାପି ଅଜାନିତ୍ୱାପି ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ୱଦନ୍ତୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ନାଭିନନ୍ଦି। ନ ପଟିକ୍କୋସୀତି ସାସନସ୍ସ ଅନୁଲୋମଂ ୱିଯ ପସନ୍ନାକାରଂ ୱିଯ ୱଦତୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ନ ପଟିସେଧେତି।

୨୬୨।ଯଥା ଉଗ୍ଗାହମାନସ୍ସାତି ଯଥା ତସ୍ସ ୱଚନଂ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକୋ କୁମାରୋ ଅଯୋଜ୍ଝସମଣୋ ଥିରସମଣୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମଯଂ ପନ

ଏୱଂ ନ ୱଦାମାତି ଦୀପେତି। କାୟୋତିପି ନ ହୋତୀତି ସକକାୟୋ ପରକାୟୋତିପି ୱିସେସଞ୍ଞାଣଂ ନ ହୋତି। ଅଞ୍ଞତ୍ରପ୍ଫନ୍ଦିତମତ୍ତାତି ପଚ୍ଛଡରଣେ ୱଲିସମ୍ଫସ୍ସେନ ୱା ମଙ୍ଗୁଲଦସ୍ସେନ ୱା କାୟଫନ୍ଦନମତ୍ତଂ ନାମ ହୋତି। ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ କାୟେନ କରଣକମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତମ୍ପି ଚ କିଲେସସହଗତଚିତ୍ତେନେୱ ହୋତି। ୱାଚାତିପି ନ ହୋତୀତି ମିଚ୍ଛାୱାଚା ସମ୍ମାୱାଚାତିପି ନାନତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ରୋଦିତମତ୍ତାତି ଜିଘଚ୍ଛାପିପାସାପରେତସ୍ସ ପନ ରୋଦିତମତ୍ତଂ ହୋତି। ତମ୍ପି କିଲେସସହଗତଚିତ୍ତେନେୱ। ସଙ୍କପ୍ପୋତି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋତିପି ନାନତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ୱିକୂଜିତମତ୍ତାତି ୱିକୂଜିତମତ୍ତଂ ରୋଦନହସିତମତ୍ତଂ ହୋତି। ଦହରକୁମାରକାନଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ଅତୀତାରମ୍ମଣଂ ପୱତ୍ତତି, ନିରୟତୋ ଆଗତା ନିରୟଦୁକ୍ଖଂ ସରିତ୍ୱା ରୋଦନ୍ତି, ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗତା ହସନ୍ତି, ତମ୍ପି କିଲେସସହଗତଚିତ୍ତେନେୱ ହୋତି। ଆଜୀୱୋତି ମିଚ୍ଛାଜୀୱୋ ସମ୍ମାଜୀୱୋତିପି ନାନତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ଅଞ୍ଞତ୍ର ମାତୁଥଞ୍ଞାତି ଥଞ୍ଞଚୋରଦାରକା ନାମ ହୋନ୍ତି, ମାତରି ଖୀରଂ ପାୟନ୍ତିୟା ଅପିୱିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୱିହିତକାଲେ ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପିୱନ୍ତି। ଏତ୍ତକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ମିଚ୍ଛାଜୀୱୋ ନତ୍ଥି। ଅୟମ୍ପି କିଲେସସହଗତଚିତ୍ତେନେୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୬୩। ଏୱଂ ପରିବ୍ବାଜକୱାଦଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦାନି ସୟଂ ସେକ୍ଖଭୂମିୟଂ ମାତିକଂ ଠପେନ୍ତୋ ଚତୂହି ଖୋ ଅହନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସମଧିଗୟ୍ହ ତିଟ୍ଠତୀତି ୱିସେସେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ନକାୟେନ ପାପ କମ୍ମନ୍ତିଆଦୀସୁ ନ କେୱଲଂ ଅକରଣମତ୍ତମେୱ, ଭଗୱା ପନ ଏତ୍ଥ ସଂୱରପ୍ପହାନପଟିସଙ୍ଖା ପଞ୍ଞପେତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେୱମାହ। ନ ଚେୱ ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲନ୍ତିଆଦି ପନ ଖୀଣାସୱଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଦାନି ଅସେକ୍ଖଭୂମିୟଂ ମାତିକଂ ଠପେନ୍ତୋ ଦସହି ଖୋ ଅହନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତୀଣି ପଦାନି ନିସ୍ସାୟ ଦ୍ୱେ ପଠମଚତୁକ୍କା ଠପିତା, ଏକଂ ପଦଂ ନିସ୍ସାୟ ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଛିମଚତୁକ୍କା। ଅୟଂ ସେକ୍ଖଭୂମିୟଂ ମାତିକା।

୨୬୪। ଇଦାନି ତଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ କତମେ ଚ ଥପତି ଅକୁସଲସୀଲାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସରାଗନ୍ତି ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ଲୋଭସହଗତଚିତ୍ତଂ। ସଦୋସନ୍ତି ପଟିଘସମ୍ପୟୁତ୍ତଚିତ୍ତଦ୍ୱୟଂ। ସମୋହନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛୁଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତଚିତ୍ତଦ୍ୱୟମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ସବ୍ବାକୁସଲଚିତ୍ତାନିପି। ମୋହୋ ସବ୍ବାକୁସଲେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନାତି ଇତୋ ସରାଗାଦିଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ଏତେସନ୍ତି ଇତୋସମୁଟ୍ଠାନା।

କୁହିନ୍ତି କତରଂ ଠାନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏତ୍ଥେତେତି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ଭୁମ୍ମଂ। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଞ୍ହି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଅକୁସଲସୀଲଂ ଅସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି। ଅକୁସଲସୀଲନ୍ତି ଚ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅକୁସଲାନଂ ସୀଲାନଂ ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ୟାୱ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗା ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି, ଫଲପତ୍ତେ ପନ ତେ ନିରୋଧିତା ନାମ ହୋନ୍ତି।

୨୬୫।ୱୀତରାଗନ୍ତିଆଦୀହି ଅଟ୍ଠୱିଧଂ କାମାୱଚରକୁସଲଚିତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ହି କୁସଲସୀଲଂ ସମୁଟ୍ଠାତି।

ସୀଲୱା ହୋତୀତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ। ନୋ ଚ ସୀଲମୟୋତି ଅଲମେତ୍ତାୱତା, ନତ୍ଥି ଇତୋ କିଞ୍ଚି ଉତ୍ତରି କରଣୀୟନ୍ତି ଏୱଂ ସୀଲମୟୋ ନ ହୋତି। ୟତ୍ଥସ୍ସ ତେତି ଅରହତ୍ତଫଲେ ଭୁମ୍ମଂ। ଅରହତ୍ତଫଲଞ୍ହି ପତ୍ୱା ଅକୁସଲସୀଲଂ ଅସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି।

ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ୟାୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗା ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି, ଫଲପତ୍ତେ ପନ ତେ ନିରୋଧିତା ନାମ ହୋନ୍ତି।

୨୬୬।କାମସଞ୍ଞାଦୀସୁ କାମସଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠଲୋଭସହଗତଚିତ୍ତସହଜାତା, ଇତରା ଦ୍ୱେ ଦୋମନସ୍ସସହଗତଚିତ୍ତଦ୍ୱୟେନ ସହଜାତା।

ପଠମଂଝାନନ୍ତି ଅନାଗାମିଫଲପଠମଜ୍ଝାନଂ। ଏତ୍ଥେତେତି ଅନାଗାମିଫଲେ ଭୁମ୍ମଂ। ଅନାଗାମିଫଲଞ୍ହି ପତ୍ୱା ଅକୁସଲସଙ୍କପ୍ପା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ୟାୱ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗା ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି, ଫଲପତ୍ତେ ପନ ତେ ନିରୋଧିତା ନାମ ହୋନ୍ତି। ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞାଦୟୋ ହି ତିସ୍ସୋପି ଅଟ୍ଠକାମାୱଚରକୁସଲସହଜାତସଞ୍ଞାୱ।

୨୬୭।ଏତ୍ଥେତେତି ଅରହତ୍ତଫଲେ ଭୁମ୍ମଂ। ଦୁତିୟଜ୍ଝାନିକଂ ଅରହତ୍ତଫଲଞ୍ହି ପାପୁଣିତ୍ୱା କୁସଲସଙ୍କପ୍ପା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ୟାୱ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗା ନିରୋଧାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି, ଫଲପତ୍ତେ ପନ ତେ ନିରୋଧିତା ନାମ ହୋନ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ

ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସମଣମୁଣ୍ଡିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଚୂଳସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୦।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚୂଳସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯଦା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱାତି ଇଦଂ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁକାମୋ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ସାଲଯଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ।

୨୭୧।ତଂଯେୱେତ୍ଥ ପଟିଭାତୂତି ସଚେ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମୋ, ତୁଯ୍ହେୱେତ୍ଥ ଏକୋ ପଞ୍ହୋ ଏକଂ କାରଣଂ ଉପଟ୍ଠାତୁ। ଯଥା ମଂ ପଟିଭାସେଯ୍ଯାତି ଯେନ କାରଣେନ ମମ ଧମ୍ମଦେସନା ଉପଟ୍ଠହେଯ୍ଯ, ଏତେନ ହି କାରଣେନ କଥାଯ ସମୁଟ୍ଠିତାଯ ସୁଖଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁନ୍ତି ଦୀପେତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେତି ସୋ କିର ତଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ସଚେ ଭଗୱା ଇଧ ଅଭୱିସ୍ସ, ଅଯମେତସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋତି ଦୀପସହସ୍ସଂ ୱିଯ ଉଜ୍ଜଲାପେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ମେ ପାକଟଂ ଅକରିସ୍ସା’’ତି ଦସବଲଂଯେୱ ଅନୁସ୍ସରି। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅହୋ ନୂନାତି ଅନୁସ୍ସରଣତ୍ଥେ ନିପାତଦ୍ୱଯଂ। ତେନ ତସ୍ସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅହୋ ନୂନ ଭଗୱା ଅହୋ ନୂନ ସୁଗତୋ’’ତି। ଯୋ ଇମେସନ୍ତି ଯୋ ଇମେସଂ ଧମ୍ମାନଂ। ସୁକୁସଲୋତି ସୁଟ୍ଠୁ କୁସଲୋ ନିପୁଣୋ ଛେକୋ। ସୋ ଭଗୱା ଅହୋ ନୂନ କଥେଯ୍ଯ, ସୋ ସୁଗତୋ ଅହୋ ନୂନ କଥେଯ୍ଯ, ତସ୍ସ ହି ଭଗୱତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅନେକାନି କପ୍ପକୋଟିସହସ୍ସାନି ଏକଙ୍ଗଣାନି ପାକଟାନୀତି, ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତସ୍ସ ୱାହଂ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭାତି ଯୋ ହି ଲାଭୀ ହୋତି, ସୋ ‘‘ପୁବ୍ବେ ତ୍ୱଂ ଖତ୍ତିଯୋ ଅହୋସି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅହୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଜାନନ୍ତୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁସ୍ସୂସତି। ଅଲାଭୀ ପନ – ‘‘ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୀସକମ୍ପମେତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ – ‘‘ତସ୍ସ ୱାହଂ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ଯାକରଣେନ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି।

ସୋ ୱା ମଂ ଅପରନ୍ତନ୍ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଲାଭିନୋ ହି ଅନାଗତଂସଞ୍ଞାଣଂ ଇଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଇତରଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଧମ୍ମଂତେ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଅଯଂ କିର ଅତୀତେ ଦେସିଯମାନେପି ନ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଅନାଗତେ ଦେସିଯମାନେପି ନ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ସଣ୍ହସୁଖୁମଂ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଦେସେତୁକାମୋ ଏୱମାହ। କିଂ ପନ ତଂ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସତୀତି? ଏତଂ ପଗେୱ ନ ବୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଅନାଗତେ ପନସ୍ସ ୱାସନାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦିସ୍ୱା ଭଗୱା ଏୱମାହ।

ପଂସୁପିସାଚକନ୍ତି ଅସୁଚିଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତପିସାଚଂ। ସୋ ହି ଏକଂ ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଦିସ୍ସମାନକାଯୋ ହୋତି। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକା କିର ଯକ୍ଖିନୀ ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଥୂପାରାମଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଆହାରପରିଯେସନତ୍ଥଂ ନଗରଂ ଗତା। ଦାରକା ଏକଂ ପିଣ୍ଡପାତିକତ୍ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଆହଂସୁ, – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ମାତା ଅନ୍ତୋ ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠା, ତସ୍ସା ୱଦେଯ୍ଯାଥ ‘ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଲଦ୍ଧକଂ, ଗହେତ୍ୱା ସୀଘଂ ଗଚ୍ଛ, ଦାରକା ତେ ଜିଘଚ୍ଛିତଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀ’’’ତି। ତମହଂ କଥଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀତି? ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଣ୍ହଥାତି ଏକଂ ମୂଲଖଣ୍ଡଂ ଅଦଂସୁ। ଥେରସ୍ସ ଅନେକାନି ଯକ୍ଖସହସ୍ସାନି ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ, ସୋ ଦାରକେହି ଦିନ୍ନସଞ୍ଞାଣେନ ତଂ ଯକ୍ଖିନିଂ ଅଦ୍ଦସ ୱିରୂପଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ କେୱଲଂ ୱାଥିଯଂ ଗବ୍ଭମଲଂ ପଚ୍ଚାସୀସମାନଂ। ଦିସ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ କଥେସି । କଥଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ପସ୍ସସୀତି ୱୁତ୍ତେ ମୂଲଖଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେସି, ସା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ଏୱଂ ପଂସୁପିସାଚକା ଏକଂ ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଦିସ୍ସମାନକାଯା ହୋନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେସ ‘‘ପଂସୁପିସାଚକମ୍ପି ନ ପସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ନ ପକ୍ଖାଯତୀତି ନ ଦିସ୍ସତି ନ ଉପଟ୍ଠାତି।

୨୭୨।ଦୀଘାପି ଖୋ ତେ ଏସାତି ଉଦାଯି ଏସା ତୱ ୱାଚା ଦୀଘାପି ଭୱେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ୱସ୍ସସତମ୍ପି ୱସ୍ସସହସ୍ସମ୍ପି ପୱତ୍ତେଯ୍ଯ, ନ ଚ ଅତ୍ଥଂ ଦୀପେଯ୍ଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅପ୍ପାଟିହୀରକତନ୍ତି ଅନିଯ୍ଯାନିକଂ ଅମୂଲକଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ତଂ ୱଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସେଯ୍ଯଥାପି, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେ ରତ୍ତକମ୍ବଲେ ଠପିତୋ। ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଅତ୍ତା ହୋତୀତି ଇଦଂ ସୋ ସୁଭକିଣ୍ହଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧେ ସନ୍ଧାଯ – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ମତକାଲେ ଅତ୍ତା ସୁଭକିଣ୍ହଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧା ୱିଯ ଜୋତେତୀ’’ତି ୱଦତି।

୨୭୩।ଅଯଂଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ସୋ କିର ଯସ୍ମା ମଣିସ୍ସ ବହି ଆଭା ନ ନିଚ୍ଛରତି, ଖଜ୍ଜୋପନକସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ନିଚ୍ଛରତି, ମହାଖଜ୍ଜୋପନକସ୍ସ ପନ ଖଳମଣ୍ଡଲମତ୍ତମ୍ପି ନିଚ୍ଛରତିଯେୱ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ୱିଦ୍ଧେତି ଉବ୍ବିଦ୍ଧେ, ମେଘୱିଗମେନ ଦୂରୀଭୂତେତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଗତୱଲାହକେତି ଅପଗତମେଘେ। ଦେୱେତି ଆକାସେ। ଓସଧିତାରକାତି ସୁକ୍କତାରକା। ସା ହି ଯସ୍ମା ତସ୍ସା ଉଦଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ଓସଧାନି ଗଣ୍ହନ୍ତିପି ପିୱନ୍ତିପି, ତସ୍ମା ''ଓସଧିତାରକା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିଦୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯନ୍ତି ଅଭିନ୍ନେ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ। ଇମିନା ଗଗନମଜ୍ଝେ ଠିତଚନ୍ଦଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଭିଦୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅତୋ ଖୋତି ଯେ ଅନୁଭୋନ୍ତି, ତେହି ବହୁତରା, ବହୂ ଚେୱ ବହୁତରା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଭା ନାନୁଭୋନ୍ତୀତି ଓଭାସଂ ନ ୱଳଞ୍ଜନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୋଭାସେନେୱ ଆଲୋକଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି।

୨୭୪। ଇଦାନି ଯସ୍ମା ସୋ ''ଏକନ୍ତସୁଖଂ ଲୋକଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ନିସିନ୍ନୋ, ପୁଚ୍ଛାମୂଳ୍ହୋ ପନ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ନଂ ଭଗୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛଂ ସରାପେନ୍ତୋ କିଂ ପନ, ଉଦାଯି, ଅତ୍ଥି ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆକାରୱତୀତି କାରଣୱତୀ। ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ପନ ତପୋଗୁଣନ୍ତି ଅଚେଲକପାଳିଂ ସନ୍ଧାଯାହ, ସୁରାପାନୱିରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୭୫।କତମା ପନ ସା, ଭନ୍ତେ, ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସାତି କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛତି? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ମଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଏକନ୍ତସୁଖଂ ୱଦାମ, ପଟିପଦଂ ପନ କାଲେନ ସୁଖଂ କାଲେନ ଦୁକ୍ଖଂ ୱଦାମ। ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଖୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପଦାଯପି ଏକନ୍ତସୁଖାଯ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅମ୍ହାକଂ କଥା ଅନିଯ୍ୟାନିକା, ସତ୍ଥୁ କଥାୱ ନିଯ୍ୟାନିକା''ତି। ଇଦାନି ସତ୍ଥାରଂଯେୱ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀତି ତସ୍ମା ପୁଚ୍ଛତି।

ଏତ୍ଥମଯଂ ଅନସ୍ସାମାତି ଏତସ୍ମିଂ କାରଣେ ମଯଂ ଅନସ୍ସାମ। କସ୍ମା ପନ ଏୱମାହଂସୁ? ତେ କିର ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା କାଲଂ କତ୍ୱା ସୁଭକିଣ୍ହେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଜାନନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପନ କାଲେ କସିଣପରିକମ୍ମମ୍ପି ନ ଜାନିଂସୁ, ତତିଯଜ୍ଝାନମ୍ପି ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ପଞ୍ଚ ପୁବ୍ବଭାଗଧମ୍ମେ ପନ ''ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା''ତି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ''ଏକନ୍ତସୁଖୋ ଲୋକୋ''ତି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତସ୍ମା ଏୱମାହଂସୁ। ଉତ୍ତରିତରନ୍ତି ଇତୋ ପଞ୍ଚହି ଧମ୍ମେହି ଉତ୍ତରିତରଂ ପଟିପଦଂ ୱା ତତିଯଜ୍ଝାନତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ଏକନ୍ତସୁଖଂ ଲୋକଂ ୱା ନ ଜାନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ କତ୍ୱାତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ମହାସଦ୍ଦଂ କାତୁଂ ଆରଦ୍ଧେ ନିସ୍ସଦ୍ଦେ କତ୍ୱା।

୨୭୬।ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୂତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଛିକିରିଯା ପଟିଲାଭସଚ୍ଛିକିରିଯା ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖସଚ୍ଛିକିରିଯା ଚ। ତତ୍ଥ ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ସୁଭକିଣ୍ହଲୋକେ ତେସଂ ଦେୱାନଂ ସମାନାଯୁୱଣ୍ଣୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଯଂ ପଟିଲାଭସଚ୍ଛିକିରିଯା ନାମ। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନେନ ସୁଭକିଣ୍ହଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେହି ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସଲ୍ଲପତି ସାକଚ୍ଛଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖସଚ୍ଛିକିରିଯା ନାମ। ତାସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ଆକାରୱତୀ ପଟିପଦା ନାମ। ତଞ୍ହି ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ନେୱ ସକ୍କା ସୁଭକିଣ୍ହଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ, ନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ। ଇତି ଦୁୱିଧମ୍ପେତଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯଂ ସନ୍ଧାଯ – ''ଏତସ୍ସ ନୂନ, ଭନ୍ତେ, ଏକନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାହେତୂ''ତି ଆହ।

୨୭୭।ଉଦଞ୍ଚନିକୋତି ଉଦକୱାରକୋ। ଅନ୍ତରାଯମକାସୀତି ଯଥା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନ ଲଭତି, ଏୱଂ ଉପଦ୍ଦୁତମକାସି ଯଥା ତଂ ଉପନିସ୍ସଯୱିପନ୍ନଂ। ଅଯଂ କିର କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମମକାସି। ଅଥସ୍ସ ଏକୋ ସହାଯକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାସନେ ଅନଭିରତୋ, ''ଆୱୁସୋ, ୱିବ୍ଭମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆରୋଚେସି। ସୋ ତସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରେ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗିହିଭାୱାଯ ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସି। ଇତରୋ ତସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ୱିବ୍ଭମି। ତେନସ୍ସ କମ୍ମୁନା ଇଦାନି ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଅନ୍ତରାଯୋ ଜାତୋ। ଭଗୱତା ପନସ୍ସ ପୁରିମସୁତ୍ତଂ ଅତିରେକଭାଣୱାରମତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଭାଣୱାରମତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ତକାଯ ତନ୍ତିଯା ଧମ୍ମୋ କଥିତୋ, ଏକଦେସନାଯପି ମଗ୍ଗଫଲପଟିୱେଧୋ ନ ଜାତୋ, ଅନାଗତେ ପନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅନାଗତେ ପଚ୍ଚଯଭାୱଞ୍ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱା ଧରମାନୋ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁମ୍ପି ମେତ୍ତାୱିହାରିମ୍ହି ଏତଦଗ୍ଗେ ନ ଠପେସି। ପସ୍ସତି ହି ଭଗୱା – ''ଅନାଗତେ ଅଯଂ ମମ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମେତ୍ତାୱିହାରୀନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ସୋ ଭଗୱତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଧମ୍ମାସୋକରାଜକାଲେ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ଅସ୍ସଗୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ନାମ ହୁତ୍ୱା ମେତ୍ତାୱିହାରୀନଂ ଅଗ୍ଗୋ ଅହୋସି। ଥେରସ୍ସ ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନ ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ, ଥେରୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଓୱାଦାଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ୱତ୍ତନିସେନାସନେ ଆୱସି, ତିଂସଯୋଜନମତ୍ତା ଅଟୱୀ ଏକଂ ପଧାନଘରଂ ଅହୋସି। ଥେରୋ ଆକାସେ ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଭିକ୍ଖାଚାରମ୍ପି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରେ ନିସିନ୍ନୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି, ମନୁସ୍ସା ୱିହାରମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନମଦଂସୁ।

ଧମ୍ମାସୋକରାଜା ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ ସୁତ୍ୱା ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପହିଣି। ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱାୀତି ଏକୱାରମ୍ପି ନ ଗତୋତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଚୂଳସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ୱେଖନସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ୱେଖନସସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱେଖନସୋତି ଅଯଂ କିର ସକୁଲୁଦାଯିସ୍ସ ଆଚରିଯୋ, ସୋ ''ସକୁଲୁଦାଯୀ ପରିବ୍ବାଜକୋ ପରମୱଣ୍ଣପଞ୍ହେ ପରାଜିତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ମଯା ସୋ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହାପିତୋ, ତେନାପି ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହିତଂ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ପରାଜିତୋ, ହନ୍ଦାହଂ ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପରମୱଣ୍ଣପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ରାଜଗହତୋ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା, ତେନୁପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପନ ଠିତକୋୱ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ତତ୍ଥ ପୁରିମସଦିସଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୮୦।ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେତି କସ୍ମା ଆରଭି? ଅଗାରିଯୋପି ଏକଚ୍ଚୋ କାମଗରୁକୋ କାମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଏକଚ୍ଚୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଗରୁକୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ପବ୍ବଜିତୋପି ଚ ଏକଚ୍ଚୋ କାମଗରୁକୋ କାମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଏକଚ୍ଚୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଗରୁକୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଅଯଂ ପନ କାମଗରୁକୋ କାମାଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ସୋ ଇମାଯ କଥାଯ କଥିଯମାନାଯ ଅତ୍ତନୋ କାମାଧିମୁତ୍ତତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସତି, ଏୱମସ୍ସାଯଂ ଦେସନା ସପ୍ପାଯା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। କାମଗ୍ଗସୁଖନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ।

୨୮୧।ପାପିତୋଭୱିସ୍ସତୀତି ଅଜାନନଭାୱଂ ପାପିତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ନାମକଂଯେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନିରତ୍ଥକୱଚନମତ୍ତମେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତିଟ୍ଠତୁ ପୁବ୍ବନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତୁ ଅପରନ୍ତୋତି ଯସ୍ମା ତୁଯ୍ହଂ ଅତୀତକଥାଯ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଂ ନତ୍ଥି, ଅନାଗତକଥାଯ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞ୍ଞାଣଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଉଭଯମ୍ପେତଂ ତିଟ୍ଠତୂତି ଆହ। ସୁତ୍ତବନ୍ଧନେହୀତି ସୁତ୍ତମଯବନ୍ଧନେହି। ତସ୍ସ ହି ଆରକ୍ଖତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ଚେୱ ଗୀୱାଯ ଚ ସୁତ୍ତକାନି ବନ୍ଧନ୍ତି। ତାନି ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପନସ୍ସ ତାନି ସଯଂ ୱା ପୂତୀନି ହୁତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚନ୍ତି, ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ହରନ୍ତି।

ଏୱମେୱଖୋତି ଇମିନା ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି – ଦହରସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ସୁତ୍ତବନ୍ଧନାନଂ ଅଜାନନକାଲୋ ୱିଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପୁରିମାଯ କୋଟିଯା ଅଜାନନଂ, ନ ହି ସକ୍କା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପୁରିମକୋଟି ଞାତୁଂ, ମୋଚନକାଲେ ଜାନନସଦିସଂ ପନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅୱିଜ୍ଜାବନ୍ଧନସ୍ସ ପମୋକ୍ଖୋ ଜାତୋତି ଜାନନଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ୱେଖନସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତତିଯୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ଘଟିକାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୮୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଘଟିକାରସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି ମହାମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମଯା ଚରିଯଂ ଚରମାନେନ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିୱୁତ୍ଥପୁବ୍ବ''ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ – ''କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱେଗଳିଙ୍ଗଂ ନାମ ଗାମନିଗମୋ ଅହୋସି, ଅହଂ ତଦା ଜୋତିପାଲୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅହୋସିଂ, ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ ଘଟିକାରୋ ନାମ କୁମ୍ଭକାରୋ ଅହୋସି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଯା ଇଧ ଏକଂ ସୁକାରଣଂ କତଂ, ତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପାକଟଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ହନ୍ଦ ନଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପାକଟଂ କରୋମୀ''ତି ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଠିତକୋୱ ସିତପାତୁକମ୍ମମକାସି, ଅଗ୍ଗଗ୍ଗଦନ୍ତେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମନ୍ଦହସିତଂ ହସି। ଯଥା ହି ଲୋକିଯମନୁସ୍ସା ଉରଂ ପହରନ୍ତା – ''କୁହଂ କୁହ''ନ୍ତି ହସନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧା, ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ହସିତଂ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠାକାରମତ୍ତମେୱ ହୋତି।

ହସିତଞ୍ଚ ନାମେତଂ ତେରସହି ସୋମନସ୍ସସହଗତଚିତ୍ତେହି ହୋତି। ତତ୍ଥ ଲୋକିଯମହାଜନୋ ଅକୁସଲତୋ ଚତୂହି, କାମାୱଚରକୁସଲତୋ ଚତୂହୀତି ଅଟ୍ଠହି ଚିତ୍ତେହି ହସତି, ସେକ୍ଖା ଅକୁସଲତୋ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଦ୍ୱେ ଅପନେତ୍ୱା ଛହି ଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି, ଖୀଣାସୱା ଚତୂହି ସହେତୁକକିରିଯଚିତ୍ତେହି ଏକେନ ଅହେତୁକକିରିଯଚିତ୍ତେନାତି ପଞ୍ଚହି ଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି। ତେସୁପି ବଲୱାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଦ୍ୱୀହି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି, ଦୁବ୍ବଲାରମ୍ମଣେ ଦୁହେତୁକଚିତ୍ତଦ୍ୱଯେନ ଚ ଅହେତୁକଚିତ୍ତେନ ଚାତି ତୀହି ଚିତ୍ତେହି ହସନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ କିରିଯାହେତୁକମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁସୋମନସ୍ସସହଗତଚିତ୍ତଂ ଭଗୱତୋ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠାକାରମତ୍ତଂ ହସିତଂ ଉପ୍ପାଦେସି।

ତଂ ପନେତଂ ହସିତଂ ଏୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଥେରସ୍ସ ପାକଟଂ ଅହୋସି। କଥଂ? ତଥାରୂପେ ହି କାଲେ ତଥାଗତସ୍ସ ଚତୂହି ଦାଠାହି ଚତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘମୁଖତୋ ସତେରତାୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ୱିରୋଚମାନା ମହାତାଲକ୍ଖନ୍ଧପମାଣା ରସ୍ମିୱଟ୍ଟିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀସୱରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦାଠଗ୍ଗେସୁଯେୱ ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତି। ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛମାନୋପି ସିତପାତୁଭାୱଂ ଜାନାତି।

ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚାତି – ''ଏତ୍ଥ କିର କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓୱଦି, ଚତୁସଚ୍ଚପ୍ପକାସନଂ ଅକାସି, ଭଗୱତୋପି ଏତ୍ଥ ନିସୀଦିତୁଂ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଏୱମଯଂ ଭୂମିଭାଗୋ ଦ୍ୱୀହି ବୁଦ୍ଧେହି ପରିଭୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମହାଜନୋ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ କତ୍ୱା ପରିଚରନ୍ତୋ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏତଂ ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ,''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

୨୮୩।ମୁଣ୍ଡକେନ ସମଣକେନାତି ମୁଣ୍ଡଂ ମୁଣ୍ଡୋତି, ସମଣଂ ୱା ସମଣୋତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅଯଂ ପନ ଅପରିପକ୍କଞାଣତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ଉଗ୍ଗହିତୱୋହାରୱସେନେୱ ହୀଳେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ସୋତ୍ତିସିନାନିନ୍ତି ସିନାନତ୍ଥାଯ କତସୋତ୍ତିଂ। ସୋତ୍ତି ନାମ କୁରୁୱିନ୍ଦପାସାଣଚୁଣ୍ଣାନି ଲାଖାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କତଗୁଳିକକଲାପକା ୱୁଚ୍ଚତି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ – ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ କୁରୁୱିନ୍ଦକସୁତ୍ତିଯା ନହାଯନ୍ତୀ''ତି (ଚୂଳୱ। ୨୪୩) ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଗହେତ୍ୱା ସରୀରଂ ଘଂସନ୍ତି। ଏୱଂ ସମ୍ମାତି ଯଥା ଏତରହିପି ମନୁସ୍ସା ''ଚେତିଯୱନ୍ଦନାଯ ଗଚ୍ଛାମ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱୁତ୍ତା ଉସ୍ସାହଂ ନ କରୋନ୍ତି, ''ନଟସମଜ୍ଜାଦିଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱୁତ୍ତା ପନ ଏକୱଚନେନେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି, ତଥେୱ ସିନ୍ହାଯିତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକୱଚନେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

୨୮୪।ଜୋତିପାଲଂ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଏକପସ୍ସେ ଅରିଯପରିହାରେନ ପଠମତରଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଠିତୋ ତସ୍ସ ମହନ୍ତେନ ଇସ୍ସରିଯପରିହାରେନ ନ୍ହାଯନ୍ତସ୍ସ ନ୍ହାନପରିଯୋସାନଂ ଆଗମେତ୍ୱା ତଂ ନିୱତ୍ଥନିୱାସନଂ କେସେ ୱୋଦକେ କୁରୁମାନଂ ଆମନ୍ତେସି। ଅଯନ୍ତି ଆସନ୍ନତ୍ତା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ଓୱଟ୍ଟିକଂ ୱିନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱାତି ନାଗବଲୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅପେହି ସମ୍ମା''ତି ଇସକଂ ପରିୱତ୍ତମାନୋୱ ତେନ ଗହିତଗହଣଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କେସେସୁ ପରାମସିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚାତି ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ଜୋତିପାଲୋ ପଞ୍ଞୱା, ସକିଂ ଦସ୍ସନଂ ଲଭମାନୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଦସ୍ସନେପି ପସୀଦିସ୍ସତି, ଧମ୍ମକଥାଯପି ପସୀଦିସ୍ସତି, ପସନ୍ନୋ ଚ ପସନ୍ନାକାରଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ମିତ୍ତା ନାମ ଏତଦତ୍ଥଂ ହୋନ୍ତି, ଯଂକିଞ୍ଚି କତ୍ୱା ମମ ସହାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ମା ନଂ କେସେସୁ ପରାମସିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ।

ଇତ୍ତରଜଚ୍ଚୋତି ଅଞ୍ଞଜାତିକୋ, ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅସମାନଜାତିକୋ, ଲାମକଜାତିକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ୱତିଦନ୍ତି ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଗମନଂ ନ ୱତ ଓରକଂ ଭୱିସ୍ସତି ନ ଖୁଦ୍ଦକଂ, ମହନ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି। ଅଯଞ୍ହି ନ ଅତ୍ତନୋ ଥାମେନ ଗଣ୍ହି, ସତ୍ଥୁ ଥାମେନ ଗଣ୍ହୀତି ଗହଣସ୍ମିଂଯେୱ ନିଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି।

ଯାୱତାଦୋହିପୀତି ଏତ୍ଥ ଦୋକାରହିକାରପିକାରା ନିପାତା, ଯାୱତୁପରିମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ୱାଚାଯ ଆଲପନଂ ଓୱଚ୍ଛିକାଯ ଗହଣଞ୍ଚ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଯାୱ କେସଗ୍ଗହଣମ୍ପି ତତ୍ଥ ଗମନତ୍ଥଂ ପଯୋଗୋ କତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି।

୨୮୫।ଧମ୍ମିଯାକଥାଯାତି ଇଧ ସତିପଟ୍ଠାନାଭଥାଯ ପୁବ୍ବେନିୱାସପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଧମ୍ମୀ କଥା ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ସ ହି ଭଗୱା, – ‘‘ଜୋତିପାଲ, ତ୍ୱଂ ନ ଲାମକଟ୍ଠାନଂ ଓତିଣ୍ଣସତ୍ତୋ, ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ପନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଓତିଣ୍ଣୋସି, ତାଦିସସ୍ସ ନାମ ପମାଦୱିହାରୋ ନ ଯୁତ୍ତୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ସତିପଟ୍ଠାନାଯ ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ପରସମୁଦ୍ଦୱାସୀଥେରା ପନ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଜୋତିପାଲ, ଯଥା ଅହଂ ଦସପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱୀସତିସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱାରୋ ଲୋକେ ୱିଚରାମି, ଏୱମେୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ଦସପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସମଣଗଣପରିୱାରୋ ଲୋକେ ୱିଚରିସ୍ସସି। ଏୱରୂପେନ ନାମ ତଯା ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଯଥାସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି, ଏୱଂ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ ଆନିସଂସଂ କଥେସୀତି।

୨୮୬।ଅଲତ୍ଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ,…ପେ… ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦନ୍ତି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କିମକାସି? ଯଂ ବୋଧିସତ୍ତେହି କତ୍ତବ୍ବଂ। ବୋଧିସତ୍ତା ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖେ ପବ୍ବଜନ୍ତି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ପନ ଇତ୍ତରସତ୍ତା ୱିଯ ପତିତସିଙ୍ଗା ନ ହୋନ୍ତି, ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ପନ ସୁପତିଟ୍ଠାଯ ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେରସ ଧୁତଙ୍ଗାନି ସମାଦାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗତପଚ୍ଚାଗତୱତ୍ତଂ ପୂରଯମାନା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଯାୱ ଅନୁଲୋମଞ୍ଞାଣଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ମଗ୍ଗଫଲତ୍ଥଂ ୱାଯାମଂ ନ କରୋନ୍ତି। ଜୋତିପାଲୋପି ତଥେୱ ଅକାସି।

୨୮୭।ଅଡ୍ଢମାସୂପସମ୍ପନ୍ନେତି କୁଲଦାରକଞ୍ହି ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢମାସମ୍ପି ଅୱସିତ୍ୱା ଗତେ ମାତାପିତୂନଂ ସୋକୋ ନ ୱୂପସମ୍ମତି, ସୋପି ପତ୍ତଚୀୱରଗ୍ଗହଣଂ ନ ଜାନାତି, ଦହରଭିକ୍ଖୁସାମଣେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ସିନେହୋ ନ ପତିଟ୍ଠାତି, ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏତ୍ତକଂ ପନ କାଲଂ ନିୱାସେ ସତି ମାତାପିତରୋ ପସ୍ସିତୁଂ ଲଭନ୍ତି। ତେନ ତେସଂ ସୋକୋ ତନୁଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତି, ପତ୍ତଚୀୱରଗ୍ଗହଣଂ ଜାନାତି, ସାମଣେରଦହରଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ଜାଯତି, ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ସିନେହୋ ପତିଟ୍ଠାତି, ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଅଭିରମତି, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ତକଂ ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଡ୍ଢମାସଂ ୱସିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ପଣ୍ଡୁପୁଟକସ୍ସ ସାଲିନୋତି ପୁଟକେ କତ୍ୱା ସୁକ୍ଖାପିତସ୍ସ ରତ୍ତସାଲିନୋ। ତସ୍ସ କିର ସାଲିନୋ ୱପ୍ପକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଯଂ ପରିହାରୋ – କେଦାରା ସୁପରିକମ୍ମକତା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ବୀଜାନି ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ସିଞ୍ଚିଂସୁ, ୱପ୍ପକାଲେ ୱିତାନଂ ୱିଯ ଉପରି ୱତ୍ଥକିଲଞ୍ଜଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପରିପକ୍କକାଲେ ୱୀହିସୀସାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମୁଟ୍ଠିମତ୍ତେ ପୁଟକେ କତ୍ୱା ଯୋତ୍ତବଦ୍ଧେ ୱେହାସଂଯେୱ ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣାନି ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା କୋଟ୍ଠକେସୁ ପୂରେତ୍ୱା ତତିଯେ ୱସ୍ସେ ୱିୱରିଂସୁ। ଏୱଂ ତିୱସ୍ସଂ ପରିୱୁତ୍ଥସ୍ସ ସୁଗନ୍ଧରତ୍ତସାଲିନୋ ଅପଗତକାଳକେ ସୁପରିସୁଦ୍ଧେ ତଣ୍ଡୁଲେ ଗହେତ୍ୱା ଖଜ୍ଜକୱିକତିମ୍ପି ଭତ୍ତମ୍ପି ପଟିଯାଦିଯିଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ପଣୀତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ…ପେ… କାଲଂ ଆରୋଚାପେସୀତି।

୨୮୮।ଅଧିୱୁଟ୍ଠୋ ମେତି କିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି? ୱେଗଳିଙ୍ଗତୋ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ଘଟିକାରୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ୱସ୍ସାୱାସଂ ୱସନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅହୁଦେୱ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଅହୁ ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ତେମାସଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ, ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୋତୁଂ, ଇମିନା ଚ ନିଯାମେନ ୱୀସତି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ନାଲତ୍ଥନ୍ତି ଅଲାଭଂ ଆରବ୍ଭ ଚିତ୍ତଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଦୋମନସ୍ସଂ ଅହୋସି, ନ ତଥାଗତଂ ଆରବ୍ଭ। କସ୍ମା? ସୋତାପନ୍ନତ୍ତା। ସୋ କିର ପୁବ୍ବେ ବ୍ରାହ୍ମଣଭତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଚ୍ଚନ୍ତେ କୁପିତେ ୱୂପସମନତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଉରଚ୍ଛଦଂ ନାମ ଧୀତରମାହ – ‘‘ଅମ୍ମ ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱେ ମା ପମଜ୍ଜୀ’’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଂ ରାଜଧୀତରଂ ଦିସ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞିନୋ ଅହେସୁଂ। କେ ଇମେ ଚାତି ୱୁତ୍ତେ ତୁମ୍ହାକଂ ଭୂମିଦେୱାତି। ଭୂମିଦେୱା ନାମ ଏୱରୂପା ହୋନ୍ତୀତି ନିଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ସା ଏକଦିୱସଂ ୱୀଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଠିତା କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅଗ୍ଗସାୱକଂ ଦିସ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ ସୁଣମାନାଯେୱ ସୋତାପନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞେପି ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥା ୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଇସିପତନେ ୱସତୀ’’ତି ଚ ସୁତ୍ୱା ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦାସି।

ରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଆଗତୋ। ଅଥ ନଂ ପଠମତରମେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧୀତୁ ଅୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ୱା ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ। ରାଜା ପନ ଧୀତୁ ଜାତକାଲେଯେୱ ୱରଂ ଅଦାସି। ତସ୍ମା ‘‘ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱରଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଅଥସ୍ସା ରାଜା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ରଜ୍ଜଂ ନିଯ୍ୟାତେସି। ସା ସତ୍ଥାରଂ ଭୋଜଯମାନା ରାଜାନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ବହିସାଣିଯଂ ନିସୀଦାପେସି। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ଅନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ସୋତାପନ୍ନୋ ଜାତୋ। ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ଚ ନାମ ତଥାଗତଂ ଆରବ୍ଭ ଆଘାତୋ ନତ୍ଥି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ନ ତଥାଗତଂ ଆରବ୍ଭା’’ତି।

ଯଂ ଇଚ୍ଛତି ତଂ ହରତୂତି ସୋ କିର ଭାଜନାନି ପଚିତ୍ୱା କଯୱିକ୍କଯଂ ନ କରୋତି, ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ୱା ଦାରୁତ୍ଥାଯ ୱା ମତ୍ତିକତ୍ଥାଯ ୱା ପଲାଲତ୍ଥାଯ ୱା

ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛତି। ମହାଜନା ‘‘ଘଟିକାରେନ ଭାଜନାନି ପକ୍କାନୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧତଣ୍ଡୁଲଲୋଣଦଧିତେଲଫାଣିତାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସଚେ ଭାଜନଂ ମହଗ୍ଘଂ ହୋତି, ମୂଲଂ ଅପ୍ପଂ, ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଦତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମାତି ତଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଧମ୍ମିକୋ ୱାଣିଜୋ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଉପଟ୍ଠହତି, ବହୁ ନୋ ଅକୁସଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୂଲଂ ଆହରନ୍ତି। ସଚେ ପନ ଭାଜନଂ ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ ହୋତି, ଆଭତଂ ମୂଲଂ ବହୁ, ଧମ୍ମିକୋ ୱାଣିଜୋ, ଅମ୍ହାକଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯଥାଭତଂ ଘରସାମିକା ୱିଯ ସାଧୁକଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂଗୁଣୋ ପନ କସ୍ମା ନ ପବ୍ବଜତୀତି। ରଞ୍ଞୋ ୱଚନପଥଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଅନ୍ଧେ ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେତୀତି ଆହ।

୨୮୯।କୋ ନୁ ଖୋତି କୁହିଂ ନୁ ଖୋ। କୁମ୍ଭିଯାତି ଉକ୍ଖଲିତୋ। ପରିଯୋଗାତି ସୂପଭାଜନତୋ। ପରିଭୁଞ୍ଜାତି ଭୁଞ୍ଜ। କସ୍ମା ପନେତେ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି? ଘଟିକାରୋ କିର ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ସୂପଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଭୋଜେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ୱଡ୍ଢମାନକଂ ଭତ୍ତସୂପଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଆଧାରକଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି। ଅଭିୱିସ୍ସଟ୍ଠୋତି ଅତିୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ପୀତିସୁଖଂନ ୱିଜହତୀତି ନ ନିରନ୍ତରଂ ୱିଜହତି, ଅଥ ଖୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ୱା ଦିୱସଭାଗେ ୱା ଗାମେ ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱା ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ଖଣେ – ‘‘ସଦେୱକେ ନାମ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ ମଯ୍ହଂ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସହତ୍ଥେନ ଆମିସଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଲାଭା ୱତ ମେ’’ତି ଅନୁସ୍ସରତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣା ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୯୦।କଳୋପିଯାତି ପଚ୍ଛିତୋ। କିଂ ପନ ଭଗୱା ଏୱମକାସୀତି। ପଚ୍ଚଯୋ ଧମ୍ମିକୋ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ତେ ଭତ୍ତସଦିସୋ, ତସ୍ମା ଏୱମକାସି। ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିପି ଚ ସାୱକାନଂଯେୱ ହୋତି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସିକ୍ଖାପଦୱେଲା ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥା ହି ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନେ ପୁପ୍ଫଫଲାନି ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ତାନି ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ନିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ରାଜା ଯଥାରୁଚିଯା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଏୱଂସମ୍ପଦମେତଂ। ପରସମୁଦ୍ଦୱାସୀଥେରା ପନ ‘‘ଦେୱତା କିର ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଦଂସୂ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

୨୯୧।ହରଥ, ଭନ୍ତେ, ହରଥ ଭଦ୍ରମୁଖାତି ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ‘‘କୁହିଂ ଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ – ‘‘ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକ’’ନ୍ତି ୱଦତି, କୁହିଂ ନୁ ଖୋ ଗଚ୍ଛତି, ସତ୍ଥୁ ୱସନଟ୍ଠାନସ୍ସ ଓୱସ୍ସକଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନାତୀତି ପୁତ୍ତେ ଅପରାଧସଞ୍ଞିନୋ ଗହଣେ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଏୱମାହଂସୁ।

ତେମାସଂ ଆକାସଚ୍ଛଦନଂ ଅଟ୍ଠାସୀତି ଭଗୱା କିର ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସିକାନଂ ମାସାନଂ ଏକଂ ମାସଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ତିଣଂ ଆହରାପେସି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ପଦତ୍ଥୋ – ଆକାସଂ ଛଦନମସ୍ସାତି ଆକାସଚ୍ଛଦନଂ। ନ ଦେୱୋତିୱସ୍ସୀତି କେୱଲଂ ନାତିୱସ୍ସି, ଯଥା ପନେତ୍ଥ ପକତିଯା ଚ ନିଦ୍ଦକୋସସ୍ସ ଉଦକପାତଟ୍ଠାନବ୍ଭନ୍ତରେ ଏକମ୍ପି ଉଦକବିନ୍ଦୁ ନାତିୱସ୍ସି, ଏୱଂ ଘନଚ୍ଛଦନଗେହବ୍ଭନ୍ତରେ ୱିଯ ନ ୱାତାତପାପି ଆବାଧଂ ଅକଂସୁ, ପକତିଯା ଉତୁଫରଣମେୱ ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ତସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଛଡ୍ଡିତେପି ତଂ ଠାନଂ ଅନୋୱସ୍ସକମେୱ ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ତତ୍ଥ ସାଟକେ ଠପେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଯାୱ କପ୍ପୁଟ୍ଠାନା ତଂ ଠାନଂ ତାଦିସମେୱ ଭୱିସ୍ସତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ପନ ନ ତଥାଗତସ୍ସ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ, ତେସଂଯେୱ ପନ ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା। ତେସଞ୍ହି – ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କଚ୍ଚ ନ ଲଭେଯ୍ୟ, ଅମ୍ହାକଂ ନାମ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅନ୍ଧକାନଂ ନିୱେସନଂ ଉତ୍ତିଣଂ କାରେସୀ’’ତି ନ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଦୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦି – ‘‘ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ ଅମ୍ହାକଂ ନିୱେସନା ତିଣଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ଛାଦାପେସୀ’’ତି ପନ ତେସଂ ଅନପ୍ପକଂ ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦି। ଇତି ତେସଂଯେୱ ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ଇଦଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଜାତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୯୨।ତଣ୍ଡୁଲୱାହସତାନୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ସକଟାନି ଏକୋ ୱାହୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଦୁପିଯଞ୍ଚ ସୂପେଯ୍ୟନ୍ତି ସୂପତ୍ଥାଯ ତଦନୁରୂପଂ ତେଲଫାଣିତାଦିଂ। ୱୀସତିଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସସ୍ସ ତେମାସତ୍ଥାଯ ଭତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି କିର ସଞ୍ଞାଯ ରାଜା ଏତ୍ତକଂ ପେସେସି। ଅଲଂ ମେ ରଞ୍ଞୋୱ ହୋତୂତି କସ୍ମା ପଟିକ୍ଖିପି? ଅଧିଗତଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ନାହଂ ରଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ପେସେସୀ’’ତି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସତ୍ଥା ବାରାଣସିଂ ଗତୋ, ଅଦ୍ଧା ସୋ ରଞ୍ଞୋ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଯାଚିଯମାନୋ ମଯ୍ହଂ ପଟିଞ୍ଞାତଭାୱଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ମମ ଗୁଣକଥଂ କଥେସି, ଗୁଣକଥାଯ ଲଦ୍ଧଲାଭୋ ପନ ନଟେନ ନଚ୍ଚିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଗାଯକେନ ଗାଯିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଚ ହୋତି। କିଂ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା, କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେନ ମାତାପିତୂନମ୍ପି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସପି ଉପଟ୍ଠାନଂ ସକ୍କା କାତୁ’’ନ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଘଟିକାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ରଟ୍ଠପାଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ରଟ୍ଠପାଲସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକନ୍ତି ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠଂ ପରିପୁଣ୍ଣକୋଟ୍ଠାଗାରଂ। ସୋ କିର ଜନପଦୋ ନିଚ୍ଚସସ୍ସୋ ସଦା ବୀଜଭଣ୍ଡଂ ନିକ୍ଖମତି, ଖଲଭଣ୍ଡଂ ପୱିସତି। ତେନ ତସ୍ମିଂ ନିଗମେ କୋଟ୍ଠା ନିଚ୍ଚପୂରାୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ।

୨୯୪।ରଟ୍ଠପାଲୋତି କସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋ? ଭିନ୍ନଂ ରଟ୍ଠଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ପାଲେତୁଂ ସମତ୍ଥୋତି ରଟ୍ଠପାଲୋ। କଦା ପନସ୍ସେତଂ ନାମଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ପଦୁମୁତ୍ତରସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ। ଇତୋ ହି ପୁବ୍ବେ ସତସହସ୍ସକପ୍ପମତ୍ଥକେ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାୟୁକେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଲୋକହିତାୟ ଚାରିକଂ ଚରି, ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନଗରଂ ହଂସୱତୀ ନାମ, ଆନନ୍ଦୋ ନାମ ଖତ୍ତିୟୋ;

ସୁଜାତା ନାମ ଜନିକା, ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ''ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୧୨।୧୯);

ପଦୁମୁତ୍ତରେ ପନ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଏୱ ହଂସୱତିୟା ଦ୍ୱେ କୁଟୁମ୍ବିକା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା କପଣଦ୍ଧିକୟାଚକାଦୀନଂ ଦାନଂ ପଟ୍ଠପୟିଂସୁ। ତଦା ପବ୍ବତୱାସିନୋ ପଞ୍ଚସତା ତାପସା ହଂସୱତିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତା। ତେ ଦ୍ୱେପି ଜନା ତାପସଗଣଂ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ତାପସା କିଞ୍ଚିକାଲଂ ୱସିତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦମେୱ ଗତା। ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରା ଓହୀୟିଂସୁ। ତଦା ତେସଂ ତେ ଯାୱଜୀୱଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅକଂସୁ। ତାପସେସୁ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଏକୋ ସକ୍କଭୱନସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି, ଏକୋ ଭୂମିନ୍ଧରନାଗରାଜଭୱନସ୍ସ।

କୁଟୁମ୍ବିକେସୁ ଏକୋ ସକ୍କଭୱନଂ ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ସକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଏକୋ ନାଗଭୱନେ ପାଲିତନାଗରାଜା ନାମ। ତଂ ସକ୍କୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ନାଗୟୋନିୟଂ ଅଭିରମସୀତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ନାଭିରମାମୀତି ଆହ। ତେନ ହି ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତ୍ଥନଂ କରୋହି, ଉଭୋ ସୁଖଂ ୱସିସ୍ସାମାତି। ନାଗରାଜା ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସପରିୱାରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସତ୍ତାହଂ ମହାଦାନଂ ଦଦମାନୋ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଦସବଲସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ଉପରେୱତଂ ନାମ ସାମଣେରଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିବ୍ବୱତ୍ଥାନି ଦତ୍ୱା ସାମଣେରସ୍ସ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେସି। ଭଗୱା ଅନାଗତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ଅନାଗତେ ଗୋତମସ୍ସ ନାମ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲକୁମାରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ''ସମିଜ୍ଝିସ୍ସତି ତେ ପତ୍ଥନା''ତି କଥେସି। ନାଗରାଜା ତମତ୍ଥଂ ସକ୍କସ୍ସ କଥେସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତଥେୱ ସତ୍ତାହଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭିନ୍ନଂ ରଟ୍ଠଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ପାଲେତୁଂ ସମତ୍ଥକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତଂ ରଟ୍ଠପାଲଂ ନାମ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଅହମ୍ପି ଅନାଗତେ ଲୋକସ୍ମିଂ ତୁମ୍ହାଦିସେ ବୁଦ୍ଧେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଭିନ୍ନଂ ରଟ୍ଠଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ପାଲେତୁଂ ସମତ୍ଥକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅୟଂ କୁଲପୁତ୍ତୋ ୱିୟ ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ ନାମ ଭୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ପତ୍ଥନମକାସି। ସତ୍ଥା ସମିଜ୍ଝନକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ସରାଜିକଂ ଚାତୁୱଣ୍ଣଂ, ପୋସେତୁଂ ଯଂ ପହୋସ୍ସତି;

ରଟ୍ଠପାଲକୁଲଂ ନାମ, ତତ୍ଥ ଜାୟିସ୍ସତେ ଅୟ''ନ୍ତି। –

ଏୱଂ ପଦୁମୁତ୍ତରସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏତଦହୋସୀତି କିଂ ଅହୋସି? ଯଥା ଯଥା ଖୋତିଆଦି। ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପକଥା – ଅହଂ ଖୋ ଯେନ ଯେନ କାରଣେନ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି, ତେନ ତେନ ମେ ଉପପରିକ୍ଖତୋ ଏୱଂ ହୋତି – ''ୟଦେତଂ ସିକ୍ଖତ୍ତୟବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଏକଦିୱସମ୍ପି ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଚରିମକଚିତ୍ତଂ ପାପେତବ୍ବତାୟ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଚରିତବ୍ବଂ, ଏକଦିୱସମ୍ପି ଚ କିଲେସମଲେନ ଅମଲୀନଂ କତ୍ୱା ଚରିମକଚିତ୍ତଂ ପାପେତବ୍ବତାୟ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ, ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ୱିଲିଖିତସଙ୍ଖସଦିସଂ ଧୋତସଙ୍ଖସପ୍ପଟିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଚରିତବ୍ବଂ, ନୟିଦଂ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତେନ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ...ପେ... ଚରିତୁଂ, ଯଂନୂନାହଂ କେସଞ୍ଚ ମସ୍ସୁଞ୍ଚ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟରସପୀତତାୟ କାସାୟାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରନ୍ତାନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୁ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ରଟ୍ଠପାଲୋ ଅନୁଟ୍ଠିତେସୁ ତେସୁ ନ ଭଗୱନ୍ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। କସ୍ମା? ତତ୍ଥସ୍ସ ବହୂ ଞାତିସାଲୋହିତା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ସନ୍ତି, ତେ – ''ତ୍ୱଂ ମାତାପିତୂନଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ, ନ ଲବ୍ଭା ତୟା ପବ୍ବଜିତୁ''ନ୍ତି ବାହାୟମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢେୟ୍ୟୁଂ, ତତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଅନ୍ତରାୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ସହେୱ ପରିସାୟ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ କେନଚି ସରୀରକିଚ୍ଚଲେସେନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେସୁ ଥୁଲ୍ଲକୋଟ୍ଠିକେସୁ...ପେ...

ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ ଭଗଵା’’ତି। ଭଗଵା ପନ ଯସ୍ମା ରାହୁଲକୁମାରସ୍ସ ପବ୍ବଜିତତୋ ପଭୁତି ମାତାପିତୂହି ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ପୁତ୍ତଂ ନ ପବ୍ବାଜେତି, ତସ୍ମା ନଂ ପୁଚ୍ଛି ଅନୁଞ୍ଞାତୋସି ପନ ତ୍ଵଂ, ରଟ୍ଠପାଲ, ମାତାପିତୂହି…ପେ… ପବ୍ବଜ୍ଜାଯାତି।

୨୯୫।ଅମ୍ମତାତାତି ଏତ୍ଥ ଅମ୍ମାତି ମାତରଂ ଆଲପତି, ତାତାତି ପିତରଂ। ଏକପୁତ୍ତକୋତି ଏକୋଵ ପୁତ୍ତକୋ, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଜେଟ୍ଠୋ ଵା କନିଟ୍ଠୋ ଵା ନତ୍ଥି। ଏତ୍ଥ ଚ ଏକପୁତ୍ତୋତି ଵତ୍ତବ୍ବେ ଅନୁକମ୍ପାଵସେନ ଏକପୁତ୍ତକୋତି ଵୁତ୍ତଂ। ପିଯୋତି ପୀତିଜନକୋ। ମନାପୋତି ମନଵଡ୍ଢନକୋ। ସୁଖେଧିତୋତି ସୁଖେନ ଏଧିତୋ, ସୁଖସଂଵଡ୍ଢିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖପରିଭତୋତି ସୁଖେନ ପରିଭତୋ, ଜାତକାଲତୋ ପଭୁତି ଧାତୀହି ଅଙ୍କତୋ ଅଙ୍କଂ ଆହରିତ୍ଵା ଧାରିଯମାନୋ ଅସ୍ସକରଥକାଦୀହି ବାଲକୀଳନକେହି କୀଳଯମାନୋ ସାଦୁରସଭୋଜନଂ ଭୋଜଯମାନୋ ସୁଖେନ ପରିହଟୋ। ନ ତ୍ଵଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସୀତି ତ୍ଵଂ , ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କଲଭାଗଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନ ଜାନାସି ନ ସରସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମରଣେନପି ତେ ମଯଂ ଅକାମକା ଵିନା ଭଵିସ୍ସାମାତି ସଚେପି ତଵ ଅମ୍ହେସୁ ଜୀଵମାନେସୁ ମରଣଂ ଭଵେଯ୍ଯ, ତେନ ତେ ମରଣେନପି ମଯଂ ଅକାମକା ଅନିଚ୍ଛକା ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ଵିନା ଭଵିସ୍ସାମ, ତଯା ଵିଯୋଗଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ମଯଂ ତନ୍ତି ଏଵଂ ସନ୍ତେ କିଂ ପନ କିଂ ନାମ ତଂ କାରଣଂ, ଯେନ ମଯଂ ତଂ ଜୀଵନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ। ଅଥ ଵା କିଂ ପନ ମଯଂ ତନ୍ତି କେନ ପନ କାରଣେନ ମଯଂ ତଂ ଜୀଵନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମାତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୨୯୬।ତତ୍ଥେଵାତି ଯତ୍ଥ ନଂ ଠିତଂ ମାତାପିତରୋ ନାନୁଜାନିଂସୁ, ତତ୍ଥେଵ ଠାନେ। ଅନନ୍ତରହିତାଯାତି କେନଚି ଅତ୍ଥରଣେନ ଅନତ୍ଥତାଯ। ପରିଚାରେହୀତି ଗନ୍ଧବ୍ବନଟନାଟକାଦୀନି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ସହାଯକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯଥାସୁଖଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଚାରେହି ସଞ୍ଚାରେହି, ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଉପନେହୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ଵା ପରିଚାରେହୀତି ଗନ୍ଧବ୍ବନଟନାଟକାଦୀନି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ସହାଯକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଲଳ ଉପଲଳ ରମ, କୀଳସ୍ସୂତିପି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ। ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋତି ବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ଦାନପ୍ପଦାନାଦୀନି ସୁଗତିମଗ୍ଗସଂସୋଧକାନି କୁସଲକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତୋ। ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀତି କଥାନୁପ୍ପବନ୍ଧଵିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ନିରାଲାପସଲ୍ଲାପୋ ଅହୋସି।

ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଵତ୍ଵା ପଟିଵଚନମ୍ପି ଅଲଭମାନା ସହାଯକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ‘‘ଏସ ଵୋ ସହାଯକୋ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ, ନିଵାରେଥ ନ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ତେପି ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅଵୋଚୁଂ, ତେସମ୍ପି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା…ପେ… ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀତି। ଅଥସ୍ସ ସହାଯକାନଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଵତ୍ଵା ଏତଦହୋସି – ‘‘ସଚେ ଅଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲଭମାନୋ ମରିସ୍ସତି, ନ କୋଚି ଗୁଣୋ ଲବ୍ଭତି। ପବ୍ବଜିତଂ ପନ ନଂ ମାତାପିତରୋପି କାଲେନ କାଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ମଯମ୍ପି ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ପବ୍ବଜ୍ଜାପି ଚ ନାମେସା ଭାରିଯା, ଦିଵସେ ଦିଵସେ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତବ୍ବଂ, ଏକସେଯ୍ଯଂ ଏକଭତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅତିଦୁକ୍କରଂ, ଅଯଞ୍ଚ ସୁଖୁମାଲୋ ନାଗରିକଜାତିଯୋ, ସୋ ତଂ ଚରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପୁନ ଇଧେଵ ଆଗମିସ୍ସତି, ହନ୍ଦସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନାପେସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ମାତାପିତରୋପି ନଂ ‘‘ପବ୍ବଜିତେନ ଚ ପନ ତେ ମାତାପିତରୋ ଉଦ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବା’’ତି ଇମଂ କତିକଂ କତ୍ଵା ଅନୁଜାନିଂସୁ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ଯେନ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ…ପେ… ଅନୁଞ୍ଞାତୋସି ମାତାପିତୂହି…ପେ… ଉଦ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବା’’ତି। ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାତି ଉଦ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତବ୍ବା, ଯଥା ତଂ କାଲେନ କାଲଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଏଵଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତବ୍ବା।

୨୯୭।ବଲଂ ଗହେତ୍ଵାତି ସପ୍ପାଯଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଉଚ୍ଛାଦନାଦୀହି ଚ କାଯଂ ପରିହରନ୍ତୋ କାଯବଲଂ ଜନେତ୍ଵା ମାତାପିତରୋ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଅସ୍ସୁମୁଖଂ ଞାତିପରିଵଟ୍ଟଂ ପହାଯ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି…ପେ… ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵାତି। ଭଗଵା ସମୀପେ ଠିତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁ ରଟ୍ଠପାଲଂ ପବ୍ବାଜେହି ଚେଵ ଉପସମ୍ପାଦେହି ଚା’’ତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ଵା ରଟ୍ଠପାଲଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଜିନଦତ୍ତିଯଂ ସଦ୍ଧିଵିହାରିକଂ ଲଦ୍ଧା ପବ୍ବାଜେସି ଚେଵ ଉପସମ୍ପାଦେସି ଚ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି।

ପହିତତ୍ତୋଵିହରନ୍ତୋତି ଦ୍ଵାଦସ ସଂଵଚ୍ଛରାନି ଏଵଂ ଵିହରନ୍ତୋ। ନେଯ୍ଯପୁଗ୍ଗଲୋ ହି ଅଯମାଯସ୍ମା, ତସ୍ମା ପୁଞ୍ଞଵା ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋପି ସମାନୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅଜ୍ଜେଵ ଅରହତ୍ତ’’ନ୍ତି ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋପି ଦ୍ଵାଦସମେ ଵସ୍ସେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ମଯ୍ହଂ ମାତାପିତରୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନମାନା – ‘‘ତଯା କାଲେନ କାଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନଂ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଅନୁଜାନିଂସୁ, ଦୁକ୍କରକାରିକା ଖୋ ପନ ମାତାପିତରୋ, ଅହଞ୍ଚ ଯେନଜ୍ଝାସଯେନ ପବ୍ବଜିତୋ, ସୋ ମେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ଇଦାନି ଭଗଵନ୍ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଆପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଉପସଙ୍କମି। ମନସାକାସୀତି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲେ ଗତେ କୋଚି ଉପଦ୍ଦଵୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ମନସି ଅକାସି। ତତୋ ‘‘ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ଵା ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ ତଂ ମଦ୍ଦିତୁ’’ନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଂ

ଦିସ୍ୱା ''ସକ୍କିସ୍ସତୀ''ତି ଅଜ୍ଝଜ୍ଝାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ଯଥା ଭଗୱା ଅଜ୍ଝଜ୍ଝାସି…ପେ… କାଲଂ ମଞ୍ଞସୀତି।

ମିଗଚୀରେତି ଏୱଂନାମକେ ଉୟ୍ୟାନେ। ତଞ୍ହି ରଞ୍ଞା – ''ଅକାଲେ ସମ୍ପତ୍ତପବ୍ବଜିତାନଂ ଦିନ୍ନମେୱ ଇଦଂ, ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୂ''ତି ଏୱମନୁଞ୍ଞାତମେୱ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଥେରୋ – ''ମମ ଆଗତଭାୱଂ ମାତାପିତୂନଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମି, ତେ ମେ ପାଦଧୋୱନୌଣ୍ହୋଦକପାଦମକ୍ଖନତେଲାଦୀନି ପେସିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନମେୱ ପାୱିସି। ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସୀତି ଦୁତିୟଦିୱସେ ପାୱିସି।

ମଜ୍ଝିମାୟାତି ସତ୍ତଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ଘରସ୍ସ ମଜ୍ଝିମେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ। ଉଲ୍ଲିଖାପେତୀତି କପ୍ପକେନ କେସେ ପହରାପେତି। ଏତଦୱୋଚାତି – ''ଇମେ ସମଣକା ଅମ୍ହାକଂ ପିୟପୁତ୍ତକଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଚୋରାନଂ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିୟ ଏକଦିୱସମ୍ପି ନ ଦସ୍ସାପେନ୍ତି, ଏୱଂ ଫରୁସକାରକା ଏତେ ପୁନ ଇମଂ ଠାନଂ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ଏତ୍ତୋୱ ନିକଡ୍ଢିତବ୍ବା ଏତେ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏତଂ ''ଇମେହି ମୁଣ୍ଡକେହୀ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ଞାତିଦାସୀତି ଞାତକାନଂ ଦାସୀ। ଆଭିଦୋସିକନ୍ତି ପାରିୱାସିକଂ ଏକରତ୍ତାତିକ୍କନ୍ତଂ ପୂତିଭୂତଂ। ତତ୍ରାୟଂ ପଦତ୍ଥୋ – ପୂତିଭାୱଦୋସେନ ଅଭିଭୂତୋତି ଅଭିଦୋସୋ, ଅଭିଦୋସୋୱ ଆଭିଦୋସିକୋ। ଏକରତ୍ତାତିକ୍କନ୍ତସ୍ସେୱ ନାମସଞ୍ଞା ଏସା ଯଦିଦଂ ଆଭିଦୋସିକୋତି, ତଂ ଆଭିଦୋସିକଂ। କୁମ୍ମାସନ୍ତି ଯୱକୁମ୍ମାସଂ। ଛଡ୍ଡେତୁକାମା ହୋତୀତି ଯସ୍ମା ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକାରାନଂ ଗୋରୂପାନମ୍ପି ଅପରିଭୋଗାରହୋ, ତସ୍ମା ନଂ କଚୱରଂ ୱିୟ ବହି ଛଡ୍ଡେତୁକାମା ହୋତି। ସଚେତନ୍ତି ସଚେ ଏତଂ। ଭଗିନୀତି ଅରିୟୱୋହାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଧାତିଂ ଞାତିଦାସିଂ ଆଲପତି। ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମନ୍ତି ଛଡ୍ଡେତବ୍ବସଭାୱଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଭଗିନି ଏତଂ ସଚେ ବହି ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଗ୍ଗହଂ, ଇଧ ମେ ପତ୍ତେ ଆକିରାହୀ''ତି। କିଂ ପନ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ଲବ୍ଭତି , ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱା ପୟୁତ୍ତୱାଚା ୱା ନ ହୋତୀତି। ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଗ୍ଗହତ୍ତା। ଯଞ୍ହି ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଗ୍ଗହଂ, ଯତ୍ଥ ସାମିକା ଅନାଲୟା ହୋନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ''ଦେଥ ଆହରଥ ଆକିରଥା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେନେୱ ହି ଅୟମାୟସ୍ମା ଅଗ୍ଗଅରିୟୱଂସିକୋ ସମାନୋପି ଏୱମାହ।

ହତ୍ଥାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖାଗହଣତ୍ଥଂ ପତ୍ତଂ ଉପନାମୟତୋ ମଣିବନ୍ଧତୋ ପଭୁତି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ହତ୍ଥାନଂ। ପାଦାନନ୍ତି ନିୱାସନନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ପାଦାନଂ। ସରସ୍ସାତି ସଚେ ତଂ ଭଗିନୀତି ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରୟତୋ ସରସ୍ସ ଚ। ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ହତ୍ଥପିଟ୍ଠିଆଦୀନି ଓଲୋକୟମାନା – ''ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ୱିୟ ସୁୱଣ୍ଣକଚ୍ଛପପିଟ୍ଠିସଦିସା ଇମା ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠିୟୋ, ହରିତାଲୱଟ୍ଟିୟୋ ୱିୟ ସୁୱଟ୍ଟିତା ଅଙ୍ଗୁଲିୟୋ, ମଧୁରୋ ସରୋ''ତି ଗିହିକାଲେ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତପୁବ୍ବଂ ଆକାରଂ ଅଗ୍ଗହେସି ସଞ୍ଜାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ତସ୍ସ ହାୟସ୍ମତୋ ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ଅରଞ୍ଞୱାସଞ୍ଚେୱ ପିଣ୍ଡିୟାଲୋପଭୋଜନଞ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାଦିସୋ ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି, ତେନ ନଂ ସା ଞାତିଦାସୀ ଦିସ୍ୱାୱ ନ ସଞ୍ଜାନି, ନିମିତ୍ତଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେସୀତି।

୩୦୦।ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ମାତରଂ ଏତଦୱୋଚାତି ଥେରସ୍ସ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ସଣ୍ଠାପେତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପାୟେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିତଧାତୀପି ସମାନା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମହାଖୀଣାସୱଭାୱପ୍ପତ୍ତେନ ସାମିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ – ''ତ୍ୱଂ ନୁ ଖୋ, ମେ ଭନ୍ତେ, ପୁତ୍ତୋ ରଟ୍ଠପାଲୋ''ତିଆଦିୱଚନଂ ୱତ୍ତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୀ ୱେଗେନ ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରଟ୍ଠପାଲସ୍ସ ମାତରଂ ଏତଦୱୋଚ। ଯଗ୍ଘେତି ଆରୋଚନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସଚେଜେ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜେତି ଆଲପନେ ନିପାତୋ। ଏୱଞ୍ହି ତସ୍ମିଂ ଦେସେ ଦାସିଜନଂ ଆଲପନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ତ୍ୱଞ୍ହି, ଭୋତି ଦାସି, ସଚେ ସଚ୍ଚଂ ଭଣସୀ''ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଉପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ମହାକୁଲେ ଇତ୍ଥିୟୋ ବହି ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଗରହଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ଇଦଞ୍ଚ ଅଚ୍ଚାୟିକକିଚ୍ଚଂ, ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ନଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତି। ତସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି। ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟମୂଲନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କିର ଦେସେ ଦାନପତୀନଂ ଘରେସୁ ସାଲା ହୋନ୍ତି, ଆସନାନି ଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଉପଟ୍ଠାପିତଂ ଉଦକକଞ୍ଜିୟଂ। ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜିତା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି । ସଚେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଦାନପତୀନମ୍ପି ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ତମ୍ପି ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଇଦିସାୟ ସାଲାୟ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟମୂଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ପବ୍ବଜିତା କପଣମନୁସ୍ସା ୱିୟ ଅସାରୁପ୍ପେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି।

ଅତ୍ଥିନାମ ତାତାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ଥେ, ନାମାତି ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥେ ମଞ୍ଞନତ୍ଥେ ୱା ନିପାତୋ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅମ୍ହାକଂ ଧନଂ, ନନୁ ମୟଂ ନିଦ୍ଧନାତି ୱତ୍ତବ୍ବା, ଯେସଂ ନୋ ତ୍ୱଂ ଇଦିସେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି। ତଥା ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଅମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଂ, ନନୁ ମୟଂ ମତାତି ୱତ୍ତବ୍ବା, ଯେସଂ ନୋ ତ୍ୱଂ ଇଦିସେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି। ତଥା ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ତୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସାସନଂ ନିସ୍ସାୟ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ସମଣଗୁଣୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ସୁଭୋଜନରସସଂୱଡ୍ଢିତୋପି ଇମଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନେୟ୍ୟଂ ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ଅମତମିୱ ନିବ୍ବିକାରୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସୀତି। ସୋ ପନ ଗହପତି ଦୁକ୍ଖାଭିତୁନ୍ନତାୟ ଏତମତ୍ଥଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତୁମସକ୍କୋନ୍ତୋ – ''ଅତ୍ଥି ନାମ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ଅୱଚ। ଅକ୍ଖରଚିନ୍ତକା ପନେତ୍ଥ ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ ୱଦନ୍ତି – ଅନୋକପ୍ପନାମରିସନତ୍ଥୱସେନେତଂ ଅତ୍ଥିସଦ୍ଦେ ଉପପଦେ ''ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସୀ''ତି

ଅନାଗତଵଚନଂ କତଂ। ତସ୍ସାଯମତ୍ଥୋ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନାମ…ପେ… ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି, ଇଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖମ୍ପି ଅହଂ ନ ସଦ୍ଦହାମି ନ ମରିସଯାମୀ’’ତି। ଇଦଂ ଏଵରୂପଂ ଵଚନଂ ଗହପତି ଥେରସ୍ସ ପଞ୍ଚମୁଖଵଚ୍ଛିଯଂ ଗହେତ୍ଵା ଠିତକୋଞ୍ଚ କଥେସି। ଥେରୋପି ପିତରି ପଞ୍ଚମୁଖଵଚ୍ଛିଯଂ ଗହେତ୍ଵା ଠିତେଯେଵ ତଂ ପୂତିକୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି ସୁନଖଵନ୍ତସଦିସଂ ପୂତିକୁକ୍କୁଟଣ୍ଡମିଵ ଭିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ପୂତିକଂ ଵାଯନ୍ତଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ କିର ତଥାରୂପଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଥେରୋ ପନ ଅରିଯିଦ୍ଧିଯଂ ଠତ୍ଵା ଦିବ୍ବୋଜଂ ଅମତରସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଵିଯ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଧମକରଣେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ଵା ପତ୍ତଞ୍ଚ ମୁଖଞ୍ଚ ହତ୍ଥପାଦେ ଚ ଧୋଵିତ୍ଵା କୁତୋ ନୋ ଗହପତୀତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ କୁତୋ ନୋତି କୁତୋ ନୁ। ନେଵ ଦାନନ୍ତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଵସେନ ନେଵ ଦାନଂ ଅଲତ୍ଥମ୍ହା ନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନନ୍ତି ‘‘କିଂ, ତାତ ରଟ୍ଠପାଲ, କଚ୍ଚି ତେ ଖମନୀଯଂ, କଚ୍ଚିସି ଅପ୍ପକିଲମଥେନ ଆଗତୋ, ନ ତାଵ ତାତ ଗେହେ ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦିଯତୀ’’ତି ଏଵଂ ପଟିସନ୍ଥାରଵସେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନମ୍ପି ନ ଅଲତ୍ଥମ୍ହା କସ୍ମା ପନ ଥେରୋ ଏଵମାହ? ପିତୁ ଅନୁଗ୍ଗହେନ। ଏଵଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଯଥା ଏସ ମଂ ଵଦତି , ଅଞ୍ଞେପି ପବ୍ବଜିତେ ଏଵଂ ଵଦତି ମଞ୍ଞେ। ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଚ ପତ୍ତନ୍ତରେ ପଦୁମଂ ଵିଯ ଭସ୍ମାଛନ୍ନୋ ଅଗ୍ଗି ଵିଯ ଫେଗ୍ଗୁପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଚନ୍ଦନସାରୋ ଵିଯ ସୁତ୍ତିକାପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ମୁତ୍ତରତନଂ ଵିଯ ଵଲାହକପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଚନ୍ଦିମା ଵିଯ ମାଦିସାନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଗୁଣାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ତେସୁପି ନ ଏଵରୂପଂ ଵଚନଂ ପଵତ୍ତେସ୍ସତି, ସଂଵରେ ଠସ୍ସତୀ’’ତି ଅନୁଗ୍ଗହେନ ଏଵମାହ।

ଏହି ତାତାତି ତାତ ତୁଯ୍ହଂ ଘରଂ ମା ହୋତୁ, ଏହି ଘରଂ ଗମିସ୍ସାମାତି ଵଦତି। ଅଲନ୍ତି ଥେରୋ ଉକ୍କଟ୍ଠଏକାସନିକତାଯ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଏଵମାହ। ଅଧିଵାସେସୀତି ଥେରୋ ପନ ପକତିଯା ଉକ୍କଟ୍ଠସପଦାନଚାରିକୋ ସ୍ଵାତନାଯଭିକ୍ଖଂ ନାମ ନାଧିଵାସେତି, ମାତୁ ଅନୁଗ୍ଗହେନ ପନ ଅଧିଵାସେସି। ମାତୁ କିରସ୍ସ ଥେରଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ଵା ମହାସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ରୋଦନେନେଵ ପକ୍କକ୍ଖି ଵିଯ ଜାତା, ତସ୍ମା ଥେରୋ ‘‘ସଚାହଂ ତଂ ଅପସ୍ସିତ୍ଵା ଗମିସ୍ସାମି, ହଦଯମ୍ପିସ୍ସା ଫାଲେଯ୍ୟା’’ତି ଅନୁଗ୍ଗହେନ ଅଧିଵାସେସି। କାରାପେତ୍ଵାତି ଏକଂ ହିରଞ୍ଞସ୍ସ, ଏକଂ ସୁଵଣ୍ଣସ୍ସାତି ଦ୍ଵେ ପୁଞ୍ଜେ କାରାପେତ୍ଵା। କୀଵମହନ୍ତା ପନ ପୁଞ୍ଜା ଅହେସୁନ୍ତି। ଯଥା ଓରତୋ ଠିତୋ ପୁରିସୋ ପାରତୋ ଠିତଂ ମଜ୍ଝିମପ୍ପମାଣଂ ପୁରିସଂ ନ ପସ୍ସତି, ଏଵଂମହନ୍ତା।

୩୦୧।ଇଦଂ ତେ ତାତାତି କହାପଣପୁଞ୍ଜଞ୍ଚ ସୁଵଣ୍ଣପୁଞ୍ଜଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ମତ୍ତିକନ୍ତି ମାତିତୋ ଆଗତଂ, ଇଦଂ ତେ ମାତାମହିଯା ମାତୁ ଇମଂ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନଂ ଧନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞଂ ପେତ୍ତିକଂ ଅଞ୍ଞଂ ପିତାମହନ୍ତି ଯଂ ପନ ତେ ପିତୁ ଚ ପିତାମହାନଞ୍ଚ ସନ୍ତକଂ, ତଂ ଅଞ୍ଞଂଯେଵ, ନିହିତଞ୍ଚ ପଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅତିଵିଯ ବହୁ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ପିତାମହ’’ନ୍ତି ତଦ୍ଧିତଲୋପଂ କତ୍ଵା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ପେତାମହ’’ନ୍ତି ଵା ପାଠୋ। ସକ୍କାତତୋନିଦାନନ୍ତି ଧନହେତୁ ଧନପଚ୍ଚଯା। ତଂ ତଂ ଧନଂ ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଚ ରାଜାଦୀନଂ ଵସେନ ଧନପରିକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣନ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନସୋକାଦଯୋ ସନ୍ଧାଯ ଏଵମାହ। ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ସେଟ୍ଠି ଗହପତି – ‘‘ଅହଂ ଇମଂ ଉପ୍ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମୀତି ଆନେସିଂ, ସୋ ଦାନି ମେ ଧମ୍ମକଥଂ କାତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ, ଅଯଂ ନ ମେ ଵଚନଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଉଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅସ୍ସ ଓରୋଧାନଂ ଦ୍ଵାରଂ ଵିଵରାପେତ୍ଵା – ‘‘ଅଯଂ ଵୋ ସାମିକୋ, ଗଚ୍ଛଥ ଯଂ କିଞ୍ଚି କତ୍ଵା ନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଵାଯମଥା’’ତି ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୁଵଯେ ଠିତା ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଥେରଂ ପରିଵାରଯିଂସୁ , ତାସୁ ଦ୍ଵେ ଜେଟ୍ଠକିତ୍ଥିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଚେକଂ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ଵାତି ଏକେକମ୍ହି ପାଦେ ନଂ ଗହେତ୍ଵା।

କୀଦିସାନାମ ତା ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ ଅଚ୍ଛରାଯୋତି କସ୍ମା ଏଵମାହଂସୁ? ତଦା କିର ସମ୍ବହୁଲେ ଖତ୍ତିଯକୁମାରେପି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରେପି ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେପି ମହାସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ପହାଯ ପବ୍ବଜନ୍ତେ ଦିସ୍ଵା ପବ୍ବଜ୍ଜାଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତି ‘‘କସ୍ମା ଏତେ ପବ୍ବଜନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥଞ୍ଞେ ଵଦନ୍ତି ‘‘ଦେଵଚ୍ଛରାଦେଵନାଟକାନଂ କାରଣା’’ତି। ସା କଥା ଵିତ୍ଥାରିକା ଅହୋସି। ତଂ ଗହେତ୍ଵା ସବ୍ବା ଏଵମାହଂସୁ। ଅଥ ଥେରୋ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ନ ଖୋ ମଯଂ ଭଗିନୀତିଆଦିମାହ। ସମୁଦାଚରତୀତି ଵୋହରତି ଵଦତି। ତତ୍ଥେଵ ମୁଚ୍ଛିତା ପପତିଂସୂତି ତଂ ଭଗିନିଵାଦେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ମଯଂ ଅଜ୍ଜ ଆଗମିସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଦ୍ଵାଦସ ଵସ୍ସାନି ବହି ନ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ନୋ ଦାରକା ନ ଲଦ୍ଧା, ଯେସଂ ଆନୁଭାଵେନ ଜୀଵେଯ୍ୟାମ, ଇତୋ ଚମ୍ହା ପରିହୀନା ଅଞ୍ଞତୋ ଚ। ଅଯଂ ଲୋକୋ ନାମ ଅତ୍ତନୋଵ ଚିନ୍ତେସି, ତସ୍ମା ତାପି ‘‘ଇଦାନି ମଯଂ ଅନାଥା ଜାତା’’ତି ଅତ୍ତନୋଵ ଚିନ୍ତଯମାନା – ‘‘ଅନତ୍ଥିକୋ ଦାନି ଅମ୍ହେହି ଅଯଂ, ସୋ ଅମ୍ହେ ପଜାପତିଯୋ ସମାନା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକମାତୁକୁଚ୍ଛିଯା ସଯିତଦାରିକା ଵିଯ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି ସମୁପ୍ପନ୍ନବଲଵସୋକା ହୁତ୍ଵା ତସ୍ମିଂଯେଵ ପଦେସେ ମୁଚ୍ଛିତା ପପତିଂସୁ, ପତିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମା ନୋ ଵିହେଠେଥାତି ମା ଅମ୍ହେ ଧନଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ମାତୁଗାମେ ଚ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ଵା ଵିହେଠଯିତ୍ଥ, ଵିହେସା ହେସା ପବ୍ବଜିତାନନ୍ତି। କସ୍ମା ଏଵମାହ? ମାତାପିତୂନଂ ଅନୁଗ୍ଗହେନ। ସୋ କିର ସେଟ୍ଠି – ‘‘ପବ୍ବଜିତଲିଙ୍ଗଂ ନାମ କିଲିଟ୍ଠଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜାଵେସଂ ହାରେତ୍ଵା ନ୍ହାଯିତ୍ଵା ତଯୋ ଜନା ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମା’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଥେରସ୍ସ ଭିକ୍ଖଂ ନ ଦେତି। ଥେରୋ – ‘‘ମାଦିସସ୍ସ ଖୀଣାସଵସ୍ସ ଆହାରନ୍ତରାଯଂ କତ୍ଵା ଏତେ ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସଵେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ତେସଂ ଅନୁଗ୍ଗହେନ ଏଵମାହ।

୩୦୨।ଗାଥା ଅଭାସୀତି ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ପସ୍ସାତି ସନ୍ତିକେ ଠିତଜନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଚିତ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତୱିଚିତ୍ତଂ। ବିମ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ। ଅରୁକାୟନ୍ତି ନୱନ୍ନଂ ୱଣମୁଖାନଂ ୱସେନ ୱଣକାୟଂ। ସମୁସ୍ସିତନ୍ତି ତୀଣି ଅଟ୍ଠିସତାନି ନୱହି ନ୍ହାରୁସତେହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନୱହି ମଂସପେସିସତେହି ଲିମ୍ପିତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ଉସ୍ସିତଂ। ଆତୁରନ୍ତି ଜରାତୁରତାୟ ରୋଗାତୁରତାୟ କିଲେସାତୁରତାୟ ଚ ନିଚ୍ଚାତୁରଂ। ବହୁସଙ୍କପ୍ପନ୍ତି ପରେସଂ ଉପ୍ପନ୍ନପତ୍ଥନାସଙ୍କପ୍ପେହି ବହୁସଙ୍କପ୍ପଂ । ଇତ୍ଥୀନଞ୍ହି କାୟେ ପୁରିସାନଂ ସଙ୍କପ୍ପା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ କାୟେ ଇତ୍ଥୀନଂ। ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତକଳେୱରଭୂତମ୍ପି ଚେତଂ କାକକୁଲଲାଦୟୋ ପତ୍ଥୟନ୍ତିୟେୱାତି ବହୁସଙ୍କପ୍ପୋ ନାମ ହୋତି। ୟସ୍ସ ନତ୍ଥିଧୁୱଂ ଠିତୀତି ୟସ୍ସ କାୟସ୍ସ ମାୟାମରୀଚିଫେଣପିଣ୍ଡ ଉଦକପୁପ୍ଫୁଳାଦୀନଂ ୱିୟ ଏକଂସେନେୱ ଠିତି ନାମ ନତ୍ଥି, ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମତାୱ ନିୟତା।

ତଚେନ ଓନଦ୍ଧନ୍ତି ଅଲ୍ଲମନୁସ୍ସଚମ୍ମେନ ଓନଦ୍ଧଂ। ସହ ୱତ୍ଥେଭି ସୋଭତୀତି ଗନ୍ଧାଦୀହି ମଣିକୁଣ୍ଡଲେହି ଚ ଚିତ୍ତକତମ୍ପି ରୂପଂ ୱତ୍ଥେହି ସହେୱ ସୋଭତି, ୱିନା ୱତ୍ଥେହି ଜେଗୁଚ୍ଛଂ ହୋତି ଅନୋଲୋକନକ୍ଖମଂ।

ଅଲତ୍ତକକତାତି ଅଲତ୍ତକେନ ରଞ୍ଜିତା। ଚୁଣ୍ଣକମକ୍ଖିତନ୍ତି ସାସପକକ୍କେନ ମୁଖପୀଳକାଦୀନି ନୀହରିତ୍ୱା ଲୋଣମତ୍ତିକାୟ ଦୁଟ୍ଠଲୋହିତଂ ୱିଲିୟାପେତ୍ୱା ତିଲପିଟ୍ଠେନ ଲୋହିତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ହଲିଦ୍ଦିୟା ୱଣ୍ଣଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣକଗଣ୍ଡିକାୟ ମୁଖଂ ପହରନ୍ତି, ତେନେସ ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଟ୍ଠାପଦକତାତି ରସୋଦକେନ ମକ୍ଖିତ୍ୱା ନଲାଟପରିୟନ୍ତେ ଆୱତ୍ତନପରିୱତ୍ତେ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠପଦକରଚନାୟ ରଚିତା। ଅଞ୍ଜନୀତି ଅଞ୍ଜନନାଳିକା।

ଓଦହୀତି ଠପେସି। ପାସନ୍ତି ୱାକରାଜାଲଂ। ନାସଦାତି ନ ଘଟ୍ଟୟି। ନିୱାପନ୍ତି ନିୱାପସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନିୱାପତିଣସଦିସଭୋଜନଂ। କନ୍ଦନ୍ତେତି ୱିରୱମାନେ ପରିଦେୱମାନେ। ଇମାୟ ହି ଗାଥାୟ ଥେରୋ ମାତାପିତରୋ ମିଗଲୁଦ୍ଦକେ ୱିୟ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି, ଅୱସେସଞ୍ଚାତକେ ମିଗଲୁଦ୍ଦକପରିସଂ ୱିୟ, ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ୱାକରାଜାଲଂ ୱିୟ, ଅତ୍ତନା ଭୁତ୍ତଭୋଜନଂ ନିୱାପତିଣଂ ୱିୟ, ଅତ୍ତାନଂ ମହାମିଗଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ୟଥା ହି ମହାମିଗୋ ୟାୱଦତ୍ଥଂ ନିୱାପତିଣଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା "ଇମଂ ନାମ ଠାନଂ ଗତସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ମିଗଲୁଦ୍ଦକାନଂ ପରିଦେୱନ୍ତାନଂୟେୱ ୱାକରଂ ଅଘଟ୍ଟୟମାନୋୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଘନଚ୍ଛାୟସ୍ସ ଛତ୍ତସ୍ସ ୱିୟ ଗୁମ୍ବସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ମନ୍ଦମନ୍ଦେନ ୱାତେନ ବୀଜୟମାନୋ ଆଗତମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱ ଥେରୋ ଇମା ଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା ଆକାସେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ମିଗଚୀରେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାସି।

କସ୍ମା ପନ ଥେରୋ ଆକାସେନ ଗତୋତି। ପିତା କିରସ୍ସ ସେଟ୍ଠି ସତ୍ତସୁ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେସୁ ଅଗ୍ଗଳଂ ଦାପେତ୍ୱା ମଲ୍ଲେ ଆଣାପେସି – "ସଚେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି , ହତ୍ଥପାଦେସୁ ନଂ ଗହେତ୍ୱା କାସାୟାନି ହରିତ୍ୱା ଗିହିୱେସଂ ଗଣ୍ହାପେଥା"ତି। ତସ୍ମା ଥେରୋ – "ଏତେ ମାଦିସଂ ମହାଖୀଣାସୱଂ ହତ୍ଥେ ୱା ପାଦେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତଂ ନେସଂ ମା ଅହୋସୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଅଗମାସି। ପରସମୁଦ୍ଦୱାସିତ୍ଥେରାନଂ ପନ – "ଠିତକୋୱ ଇମା ଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ମିଗଚୀରେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାସୀ"ତି ଅୟଂ ୱାଚନାମଗ୍ଗୋୟେୱ।

୩୦୩।ମିଗୱୋତି ତସ୍ସ ଉୟ୍ୟାନପାଲସ୍ସ ନାମଂ। ସୋଧେନ୍ତୋତି ଉୟ୍ୟାନମଗ୍ଗଂ ସମଂ କାରେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଉୟ୍ୟାନେ ତଚ୍ଛିତବ୍ବୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନାନି ତଚ୍ଛାପେନ୍ତୋ ସମ୍ମଜ୍ଜିତବ୍ବୟୁତ୍ତାନି ଠାନାନି ସମ୍ମଜ୍ଜାପେନ୍ତୋ ୱାଲୁକାଓକିରଣ-ପୁପ୍ଫୱିକିରଣ-ପୁଣ୍ଣଘଟଟ୍ଠପନ-କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧଠପନାଦୀନି ଚ କରୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୟେନ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ସଦା ଇମସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି, ପସ୍ସିତୁକାମୋ ଏତଂ, ଆଗତଭାୱଂ ପନସ୍ସ ନ ଜାନାତି, ମହା ଖୋ ପନାୟଂ ପଣ୍ଣାକାରୋ, ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୟେନ ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

କିତ୍ତୟମାନୋ ଅହୋସୀତି ସୋ କିର ରାଜା ଥେରଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ବଲମଜ୍ଝେପି ନାଟକମଜ୍ଝେପି – "ଦୁକ୍କରଂ କତଂ କୁଲପୁତ୍ତେନ ତାୱ ମହନ୍ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପୁନନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅନପଲୋକେନ୍ତେନା"ତି ଗୁଣଂ କଥେସି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୟଂ ଏୱମାହ। ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥାତିୱତ୍ୱାତି ଓରୋଧମହାମତ୍ତବଲକାୟାଦୀସୁ ୟସ୍ସ ୟଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ତସ୍ସ ତଂ ଦାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉସ୍ସଟାୟ ଉସ୍ସଟାୟାତି ଉସ୍ସିତାୟ ଉସ୍ସିତାୟ, ମହାମତ୍ତମହାରଟ୍ଠିକାଦୀନଂ ୱସେନ ଉଗ୍ଗତୁଗ୍ଗତମେୱ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ଭୱଂ ରଟ୍ଠପାଲୋ ହତ୍ଥତ୍ଥରେ ନିସୀଦତୂତି ହତ୍ଥତ୍ଥରୋ ତନୁକୋ ବହଲପୁପ୍ଫାଦିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥତୋ ଅଭିଲକ୍ଖିତୋ ହୋତି, ତାଦିସେ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିସୀଦିତୁଂ ନ ୟୁତ୍ତନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ।

୩୦୪।ପାରିଜୁଞ୍ଞାନୀତି ପାରିଜୁଞ୍ଞଭାୱା ପରିକ୍ଖୟା। ଜିଣ୍ଣୋତି ଜରାଜିଣ୍ଣୋ। ୱୁଦ୍ଧୋତି ୱୟୋୱୁଦ୍ଧୋ। ମହଲ୍ଲକୋତି ଜାତିମହଲ୍ଲକୋ। ଅଦ୍ଧଗତୋତି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋତି ପଚ୍ଛିମୱୟଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ପବ୍ବଜତୀତି ଧୁରୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, – "ଭନ୍ତେ, ମୟା ଦହରକାଲେ

ବହୁଂ କୁସଲଂ କତଂ, ଇଦାନି ମହଲ୍ଲକୋମ୍ହି, ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ଚେସା ପଦ୍ଧଜା ନାମ, ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅପ୍ପହରିତଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିସ୍ସାମି, ପଦ୍ଧାଜେଥ ମଂ, ଭନ୍ତେ,’’ତି କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଯାଚତି, ଥେରା ଅନୁକମ୍ପାଯ ପଦ୍ଧାଜେନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିଯୱାରେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅପ୍ପାବାଧୋତି ଅରୋଗୋ। ଅପ୍ପାତଙ୍କୋତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ। ସମୱେପାକିନିଯାତି ସମୱିପାଚନିଯା। ଗହଣିଯାତି କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁଯା। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଭୁତ୍ତଭୁତ୍ତୋ ଆହାରୋ ଜୀରତି, ଯସ୍ସ ୱା ପନ ପୁଟଭତ୍ତଂ ୱିଯ ତଥେୱ ତିଟ୍ଠତି, ଉଭୋପେତେ ନ ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା ସମନ୍ନାଗତା। ଯସ୍ସ ପନ ଭୁତ୍ତକାଲେ ଭତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେୱ, ଅଯଂ ସମୱେପାକିନିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ନାତିସୀତାଯ ନଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯାତି ତେନେୱ କାରଣେନ ନାତିସୀତାଯ ନଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯ। ଅନୁପୁବ୍ବେନାତି ରାଜାନୋ ୱା ହରନ୍ତୀତିଆଦିନା ଅନୁକ୍କମେନ। ଦୁତିଯୱାରେ ରାଜଭଯଚୋରଭଯଛାତକଭଯାଦିନା ଅନୁକ୍କମେନ।

୩୦୫।ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ଧମ୍ମନିଦ୍ଦେସା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା। ଉପନିଯ୍ୟତୀତି ଜରାମରଣସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି, ଆଯୁକ୍ଖଯେନ ୱା ତତ୍ଥ ନିଯ୍ୟତି। ଅଦ୍ଧୁୱୋତି ଧୁୱଟ୍ଠାନୱିରହିତୋ। ଅତାଣୋତି ତାଯିତୁଂ ସମତ୍ଥେନ ୱିରହିତୋ। ଅନଭିସ୍ସରୋତି ଅସରଣୋ ଅଭିସରିତ୍ୱା ଅଭିଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେତୁଂ ସମତ୍ଥେନ ୱିରହିତୋ। ଅସ୍ସକୋତି ନିସ୍ସକୋ ସକଭଣ୍ଡୱିରହିତୋ। ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯନ୍ତି ସକଭଣ୍ଡନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖିତଂ ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଲୋକେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତଣ୍ହାଦାସୋତି ତଣ୍ହାଯ ଦାସୋ।

୩୦୬।ହତ୍ଥିସ୍ମିନ୍ତି ହତ୍ଥିସିପ୍ପେ। କତାୱୀତି କତକରଣୀଯୋ, ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖୋ ପଗୁଣସିପ୍ପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଊରୁବଲୀତି ଊରୁବଲସମ୍ପନ୍ନୋ। ଯସ୍ସ ହି ଫଲକଞ୍ଚ ଆୱୁଧଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ପରସେନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଭିନ୍ନଂ ଭିନ୍ଦତୋ ଭିନ୍ନଂ ସନ୍ଧାରଯତୋ ପରହତ୍ଥଗତଂ ରଜ୍ଜଂ ଆହରିତୁଂ ଊରୁବଲଂ ଅତ୍ଥି, ଅଯଂ ଊରୁବଲୀ ନାମ। ବାହୁବଲୀତି ବାହୁବଲସମ୍ପନ୍ନୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ଅଲମତ୍ତୋତି ସମତ୍ଥଅତ୍ତଭାୱୋ।

ପରିଯୋଧାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୀତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଉପଦ୍ଦୱଂ ଓଧାଯ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୀତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଗହିତା।

ସଂୱିଜ୍ଜତିଖୋ, ଭୋ ରଟ୍ଠପାଲ, ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ପହୂତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣନ୍ତି ଇଦଂ ସୋ ରାଜା ଉପରି ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସସ୍ସ କାରଣଂ ଆହରନ୍ତୋ ଆହ।

ଅଥାପରଂଏତଦୱୋଚାତି ଏତଂ ‘‘ପସ୍ସାମି ଲୋକେ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଚତୁନ୍ନଂ ଧମ୍ମୁଦ୍ଦେସାନଂ ଅନୁଗୀତିଂ ଅୱୋଚ।

୩୦୭। ତତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋୱ କାମେ ଅଭିପତ୍ଥଯନ୍ତୀତି ଏକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ପତ୍ଥଯନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ଲଭିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋତି ଏୱଂ ଉତ୍ତରୁତ୍ତରି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେ ପତ୍ଥଯନ୍ତିଯେୱ।

ପସଯ୍ହାତି ସପତ୍ତଗଣଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ସସାଗରନ୍ତନ୍ତି ସଦ୍ଧିଂ ସାଗରନ୍ତେନ। ଓରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସାତି ଯଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଓରତୋ ସକରଟ୍ଠଂ, ତେନ ଅତିତ୍ତରୂପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ହତ୍ଥୀତି ନ ହି ଅତ୍ଥି।

ଅହୋ ୱତା ନୋତି ଅହୋ ୱତ ନୁ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅମରାତିଚାହୂତି ଅମରଂ ଇତି ଚ ଆହୁ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଂ ମତଂ ଞାତୀ ପରିୱାରେତ୍ୱା କନ୍ଦନ୍ତି, ତଂ – ‘‘ଅହୋ ୱତ ଅମ୍ହାକଂ ଭାତା ମତୋ, ପୁତ୍ତୋ ମତୋ’’ତିଆଦୀନିପି ୱଦନ୍ତି।

ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସନ୍ତି ମରଣଫସ୍ସଂ ଫୁସନ୍ତି। ତଥେୱ ଫୁଟ୍ଠୋତି ଯଥା ବାଲୋ, ଧୀରୋପି ତଥେୱ ମରଣଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠୋ, ଅଫୁଟ୍ଠୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ। ବାଲୋ ଚ ବାଲ୍ୟା ୱଧିତୋୱ ସେତୀତି ବାଲୋ ବାଲଭାୱେନ ମରଣଫସ୍ସଂ ଆଗମ୍ମ ୱଧିତୋୱ ସେତି ଅଭିହତୋୱ ସଯତି। ଅକତଂ ୱତ ମେ କଲ୍ୟାଣନ୍ତିଆଦିୱିପ୍ପଟିସାରୱସେନ ଚଲତି ୱେଧତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦତି। ଧୀରୋ ଚ ନ ୱେଧତୀତି ଧୀରୋ ସୁଗତିନିମିତ୍ତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ନ ୱେଧତି ନ ଚଲତି।

ଯାଯ ୱୋସାନଂ ଇଧାଧିଗଚ୍ଛତୀତି ଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସବ୍ବକିଚ୍ଚୱୋସାନଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ସାୱ ଧନତୋ ଉତ୍ତମତରା। ଅବ୍ୟୋସିତତ୍ତାତି ଅପରିୟୋସିତତ୍ତା, ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଯା, ଅଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୱାଭୱେସୂତି ହୀନପ୍ପଣୀତେସୁ ଭୱେସୁ।

ଉପେତି ଗବ୍ଭଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଲୋକନ୍ତି ତେସୁ ପାପଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଯୋ କୋଚି ସତ୍ତୋ ପରମ୍ପରାଯ ସଂସାରଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗବ୍ଭଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ଉପେତି। ତସ୍ସପ୍ପପଞ୍ଞୋତି ତସ୍ସ ତାଦିସସ୍ସ ଅପ୍ପପଞ୍ଞସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ ଅଭିସଦ୍ଦହନ୍ତୋ।

ସକମ୍ମୁନାହଞ୍ଞତୀତି ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମୱସେନ ‘‘କସାହିପି ତାଳେତୀ’’ତିଆଦୀହି କମ୍ମକାରଣାହି ହଞ୍ଞତି। ପେଚ୍ଚ ପରମ୍ହି ଲୋକେତି ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରମ୍ହି ଅପାଯଲୋକେ।

ୱିରୂପରୂପେନାତି ୱିୱିଧରୂପେନ, ନାନାସଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥୋ। କାମଗୁଣେସୂତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକେସୁ ସବ୍ବକାମଗୁଣେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା। ଦହରାତି ଅନ୍ତମସୋ କଲଲମତ୍ତଭାୱଂ ଉପାଦାୟ ତରୁଣା। ୱୁଡ୍ଢାତି ୱସ୍ସସତାତିକ୍କନ୍ତା। ଅପଣ୍ଣକଂ ସାମଞ୍ଞମେୱ ସେୟ୍ୟୋତି ଅୱିରୁଦ୍ଧଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝଗାମିଂ ଏକନ୍ତନିୟ୍ୟାନିକଂ ସାମଞ୍ଞମେୱ ''ସେୟ୍ୟୋ, ଉତ୍ତରିତରଞ୍ଚ ପଣୀତତରଞ୍ଚା''ତି ଉପଧାରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋସ୍ମି ମହାରାଜାତି। ତସ୍ମା ଯଂ ତ୍ୱଂ ୱଦସି – ''କିଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା''ତି, ଇଦଂ ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ ପବ୍ବଜିତୋସ୍ମୀତି ମଂ ଧାରେହୀତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ରଟ୍ଠପାଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମଘଦେୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୦୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମଘଦେୱସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମଘଦେୱଅମ୍ବୱନେତି ପୁବ୍ବେ ମଘଦେୱୋ ନାମ ରାଜା ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ରୋପେସି। ତେସୁ ରୁକ୍ଖେସୁ ପଲୁଜ୍ଜମାନେସୁ ଅପରଭାଗେ ଅଞ୍ଞେପି ରାଜାନୋ ରୋପେସୁଂୟେୱ। ତଂ ପନ ପଠମୱୋହାରୱସେନ ମଘଦେୱମ୍ବୱନନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତଂ। ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି ସାୟନ୍ହସମୟେ ୱିହାରଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ରମଣୀୟଂ ଭୂମିଭାଗଂ ଦିସ୍ୱା – ''ୱସିତପୁବ୍ବଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଇମସ୍ମିଂ ଓକାସେ''ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ – ''ପୁବ୍ବେ ଅହଂ ମଘଦେୱୋ ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଅମ୍ବୱନଂ ରୋପେସିଂ, ଏତ୍ଥେୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ। ତଂ ଖୋ ପନେତଂ କାରଣଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପାକଟଂ, ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଗ୍ଗଗ୍ଗଦନ୍ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସିତଂ ପାତୁ ଅକାସି।

ଧମ୍ମୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଧମ୍ମିକୋ। ଧମ୍ମେନ ରାଜା ଜାତୋତି ଧମ୍ମରାଜା। ଧମ୍ମେ ଠିତୋତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମେ ଠିତୋ। ଧମ୍ମଂ ଚରତୀତି ସମଂ ଚରତି । ତତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେସୂତି ଯୋପି ସୋ ପୁବ୍ବରାଜୂହି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦିନ୍ନପରିହାରୋ, ତଂ ଅହାପେତ୍ୱା ପକତିନିୟାମେନେୱ ଅଦାସି, ତଥା ଗହପତିକାନଂ। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପକ୍ଖସ୍ସାତି ଇମିନା ପାଟିହାରିକପକ୍ଖୋପି ସଙ୍ଗହିତୋ। ଅଟ୍ଠମୀଉପୋସଥସ୍ସ ହି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗ୍ଗମନୱସେନ ସତ୍ତମିୟଞ୍ଚ ନୱମିୟଞ୍ଚ, ଚାତୁଦ୍ଦସପନ୍ନରସାନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗ୍ଗମନୱସେନ ତେରସିୟଞ୍ଚ ପାଟିପଦେ ଚାତି ଇମେ ଦିୱସା ପାଟିହାରିକପକ୍ଖାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତେସୁପି ଉପୋସଥଂ ଉପୱସି।

୩୦୯।ଦେୱଦୂତାତି ଦେୱୋତି ମଚ୍ଚୁ, ତସ୍ସ ଦୂତାତି ଦେୱଦୂତା। ସିରସ୍ମିଞ୍ହି ପଲିତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ ୱିୟ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଲିତାନି ମଚ୍ଚୁଦେୱସ୍ସ ଦୂତାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦେୱା ୱିୟ ଦୂତାତିପି ଦେୱଦୂତା। ଯଥା ହି ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତାୟ ଦେୱତାୟ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ''ଅସୁକଦିୱସେ ମରିସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ତଥେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ଦେୱତାବ୍ୟାକରଣସଦିସମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ପଲିତାନି ଦେୱସଦିସା ଦୂତାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଂ ଦୂତାତିପି ଦେୱଦୂତା। ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତା ହି ଜିଣ୍ଣବ୍ୟାଧିତମତପବ୍ବଜିତେ ଦିସ୍ୱାୱ ସଂୱେଗମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜନ୍ତି। ଯଥାହ –

''ଜିଣ୍ଣଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଦୁଖିତଞ୍ଚ ବ୍ୟାଧିତଂ,

ମତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଗତମାୟୁସଙ୍ଖୟଂ;

କାସାୟୱତ୍ଥଂ ପବ୍ବଜିତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା,

ତସ୍ମା ଅହଂ ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି ରାଜା''ତି।

ଇମିନା ପରିୟାୟେନ ପଲିତାନି ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଂ ଦୂତତ୍ତା ଦେୱଦୂତାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱାତି ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଜେଟ୍ଠକଗାମଂ ଦତ୍ୱା। କସ୍ମା ଅଦାସି? ସଂୱିଗ୍ଗମାନସତ୍ତା। ତସ୍ସ ହି ଅଞ୍ଜଲିସ୍ମିଂ ଠପିତାନି ପଲିତାନି ଦିସ୍ୱାୱ ସଂୱେଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଞ୍ଞାନି ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁ ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତଂ ୱିୟ ଅତ୍ତାନଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ସଂୱିଗ୍ଗୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ରୋଚେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ସିରେ ଦିସ୍ୱାନ ପଲିତଂ, ମଘଦେୱୋ ଦିସମ୍ପତି;

ସଂୱେଗଂ ଅଲଭୀ ଧୀରୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚୟୀ''ତି।

ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ –

''ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମୟ୍ହଂ, ଇମେ ଜାତା ୱୟୋହରା;

ପାତୁଭୂତା ଦେୱଦୂତା, ପବ୍ବଜ୍ଜାସମୟୋ ମମା''ତି।

ପୁରିସୟୁଗେତି ୱଂସସମ୍ଭୱେ ପୁରିସେ। କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱାତି ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜନ୍ତାପି ହି ପଠମଂ କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱଡ୍ଢିତେ କେସେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଜଟାକଲାପଧରା ହୁତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ପବ୍ବଜିତୋ ପନ ଅନେସନଂ ଅନନୁୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ରାଜଗେହତୋ ଆହଟଭିକ୍ଖାୟ ୟାପେନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରଂ ଭାୱେସି। ତସ୍ମା ସୋ ମେତ୍ତାସହଗତେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

କୁମାରକୀଳିତଂ କୀଳୀତି ଅଙ୍କେନ ଅଙ୍କଂ ପରିହରିୟମାନୋ କୀଳି। ମାଲାକଲାପଂ ୱିୟ ହି ନଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ୱିଚରିଂସୁ। ରଞ୍ଞୋ ମଘଦେୱସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ…ପେ… ପବ୍ବଜୀତି ଇମସ୍ସ ପବ୍ବଜିତଦିୱସେ ପଞ୍ଚ ମଙ୍ଗଲାନି ଅହେସୁଂ। ମଘଦେୱରଞ୍ଞୋ ମତକଭତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପବ୍ବଜିତମଙ୍ଗଲଂ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଛତ୍ତୁସ୍ସାପନମଙ୍ଗଲଂ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜମଙ୍ଗଲଂ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ନାମକରଣମଙ୍ଗଲନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂୟେୱ ସମୟେ ପଞ୍ଚ ମଙ୍ଗଲାନି ଅହେସୁଂ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲମହୋସି।

୩୧୧।ପୁତ୍ତପପୁତ୍ତକାତି ପୁତ୍ତା ଚ ପୁତ୍ତପୁତ୍ତା ଚାତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ତସ୍ସ ପରମ୍ପରା। ପଚ୍ଛିମକୋ ଅହୋସୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜାପଚ୍ଛିମକୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ କିର ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ – ''ପୱତ୍ତତି ନୁ ଖୋ ତଂ ମୟା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିହତଂ କଲ୍ୟାଣୱତ୍ତ''ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ – ''ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତତି, ଇଦାନି ନ ପୱତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି। ନ ଖୋ ପନାହଂ ମୟ୍ହଂ ପୱେଣିଯା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜିତୁଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ୱଂସେ ଜାତରଞ୍ଞୋଯେୱ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଂସସ୍ସ ନେମିଂ ଘଟେନ୍ତୋ ୱିୟ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତେନେୱସ୍ସ ନିମୀତି ନାମଂ ଅହୋସି। ଇତି ସୋ ପବ୍ବଜିତରାଜୂନଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମକୋ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜାପଚ୍ଛିମକୋ ଅହୋସି। ଗୁଣେହି ପନ ଅତିରେକତରୋ। ତସ୍ସ ହି ସବ୍ବରାଜୂହି ଅତିରେକତରା ଦ୍ୱେ ଗୁଣା ଅହେସୁଂ । ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଦାନଂ ଅଦାସି, ଅନୁପୋସଥିକସ୍ସ ଚ ଦସ୍ସନଂ ନିୱାରେସି। ଅନୁପୋସଥିକେସୁ ହି ରାଜାନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମାତି ଗତେସୁ ଦୋୱାରିକୋ ପୁଚ୍ଛତି ''ତୁମ୍ହେ ଉପୋସଥିକା ନୋ ୱା''ତି। ଯେ ଅନୁପୋସଥିକା ହୋନ୍ତି, ତେ ନିୱାରେତି ''ଅନୁପୋସଥିକାନଂ ରାଜା ଦସ୍ସନଂ ନ ଦେତୀ''ତି। ''ମୟଂ ଜନପଦୱାସିନୋ କାଲେ ଭୋଜନଂ କୁହିଂ ଲଭିସ୍ସାମା''ତିପି ତତ୍ଥ ୱଚନୋକାସୋ ନତ୍ଥି। ଚତୂସୁ ହି ଦ୍ୱାରେସୁ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଚ ଅନେକାନି ଭତ୍ତଚାଟିସହସ୍ସାନି ପଟିୟତ୍ତାନେୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ମହାଜନୋ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନେ ମସ୍ସୁଂ କାରେତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ୱତ୍ଥାନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ୟଥାରୁଚିତଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ରଞ୍ଞୋ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ଦୋୱାରିକେନ ''ଉପୋସଥିକା ତୁମ୍ହେ''ତି ପୁଚ୍ଛିତପୁଚ୍ଛିତା ''ଆମ ଆମା''ତି ୱଦନ୍ତି। ତେନ ହି ଆଗଚ୍ଛଥାତି ପୱେସେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେତି। ଇତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି ଗୁଣେହି ଅତିରେକତରୋ ଅହୋସି।

୩୧୨।ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନନ୍ତି ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱାନଂ। ତେ କିର ଦେୱା ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲନଗରୱାସିନୋ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତି। ତେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନ''ନ୍ତି।

ନିସିନ୍ନୋହୋତୀତି ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରିଗତୋ ଦାନଞ୍ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ଉପପରିକ୍ଖମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ଦାନଂ ନୁ ଖୋ ମହନ୍ତଂ ଉଦାହୁ ସୀଲଂ, ୟଦି ଦାନଂ ମହନ୍ତଂ, ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଦାନମେୱ ଦସ୍ସାମି। ଅଥ ସୀଲଂ, ସୀଲମେୱ ପୂରିସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ସ ''ଇଦଂ ମହନ୍ତଂ ଇଦଂ ମହନ୍ତ''ନ୍ତି ନିଚ୍ଛିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସେୱ ସକ୍କୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ,…ପେ… ସମ୍ମୁଖେ ପାତୁରହୋସୀତି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ରଞ୍ଞୋ କଙ୍ଖା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତସ୍ସ କଙ୍ଖଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ପଞ୍ହଞ୍ଚ କଥେସ୍ସାମି, ଇଧାଗମନତ୍ଥାୟ ପଟିଞ୍ଞଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି । ତସ୍ମା ଗନ୍ତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖେ ପାତୁରହୋସି। ରାଜା ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ଅହୋସି ଲୋମହଟ୍ଠଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ – ''ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛ, କଙ୍ଖଂ ତେ ପଟିୱିନୋଦେସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ।

ରାଜା –

‘‘ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମହାରାଜ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଦାନଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱା, କତମଂ ସୁ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି। –

ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ସକ୍କୋ – ‘‘ଦାନଂ ନାମ କିଂ, ସୀଲମେୱ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠତାଯ ମହନ୍ତଂ। ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ, ମହାରାଜ, ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଦସନ୍ନଂ ଜଟିଲସହସ୍ସାନଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପେତ୍ତିୱିସଯତୋ ନ ମୁତ୍ତୋ, ସୀଲୱନ୍ତା ପନ ମଯ୍ହଂ ଦାନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅୱୋଚ –

‘‘ହୀନେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ, ଖତ୍ତିଯେ ଉପପଜ୍ଜତି;

ମଜ୍ଝିମେନ ଚ ଦେୱତ୍ତଂ, ଉତ୍ତମେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

ନ ହେତେ ସୁଲଭା କାଯା, ଯାଚଯୋଗେନ କେନଚି;

ଯେ କାଯେ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅନାଗାରା ତପସ୍ସିନୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୨୯-୪୩୦);

ଏୱଂ ରଞ୍ଞୋ କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଗମନାଯ ପଟିଞ୍ଞାଗହଣତ୍ଥଂ ଲାଭା ତେ ମହାରାଜାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅୱିକମ୍ପମାନୋତି ଅଭାଯମାନୋ। ଅଧିୱାସେସୀତି ଅହଂ ମହାଜନଂ କୁସଲଂ ସମାଦପେମି, ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତାନଂ ପନ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗତେନ ମନୁସ୍ସପଥେ ସୁଖଂ କଥେତୁଂ ହୋତୀତି ଅଧିୱାସେସି।

୩୧୩।ଏୱଂ ଭଦନ୍ତୱାତି ଏୱଂ ହୋତୁ ଭଦ୍ଦକଂ ତୱ ୱଚନନ୍ତି ୱତ୍ୱା। ଯୋଜେତ୍ୱାତି ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଯୁଗେ ସହସ୍ସଅସ୍ସାଜାନୀଯେ ଯୋଜେତ୍ୱା। ତେସଂ ପନ ପାଟିଯେକ୍କଂ ଯୋଜନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ମନଂ ଆଗମ୍ମ ଯୁତ୍ତାଯେୱ ହୋନ୍ତି। ସୋ ପନ ଦିବ୍ବରଥୋ ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତିକୋ ହୋତି, ନଦ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରଥସୀସଂ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନାନି, ଅକ୍ଖବନ୍ଧୋ ପଣ୍ଣାସଯୋଜନାନି, ଅକ୍ଖବନ୍ଧତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଛାଭାଗୋ ପଣ୍ଣାସଯୋଜନାନି, ସବ୍ବୋ ସତ୍ତୱଣ୍ଣରତନମଯୋ। ଦେୱଲୋକୋ ନାମ ଉଦ୍ଧଂ, ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଅଧୋ, ତସ୍ମା ହେଟ୍ଠାମୁଖଂ ରଥଂ ପେସେସୀତି ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ଯଥା ପନ ପକତିମଗ୍ଗଂ ପେସେତି, ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସାନଂ ସାଯମାସଭତ୍ତେ ନିଟ୍ଠିତେ ଚନ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ପେସେସି, ଯମକଚନ୍ଦା ଉଟ୍ଠିତା ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଯମକଚନ୍ଦା ଉଗ୍ଗତା’’ତି ଆହ। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ନ ଯମକଚନ୍ଦା, ଏକଂ ୱିମାନଂ, ନ ୱିମାନଂ, ଏକୋ ରଥୋତି। ରଥୋପି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପକତିରଥପ୍ପମାଣୋୱ, ଅସ୍ସାପି ପକତିଅସ୍ସପ୍ପମାଣାୱ ଅହେସୁଂ। ଏୱଂ ରଥଂ ଆହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପାସାଦଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପାଚୀନସୀହପଞ୍ଜରଟ୍ଠାନେ ରଥଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତମଗ୍ଗାଭିମୁଖଂ କତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠତ୍ୱାୱ ଆରୋହନସଜ୍ଜଂ ଠପେସି।

ଅଭିରୁହ ମହାରାଜାତି ରାଜା – ‘‘ଦିବ୍ବଯାନଂ ମେ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ନ ତାୱଦେୱ ଅଭିରୁହି, ନାଗରାନଂ ପନ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି ‘‘ପସ୍ସଥ ତାତା, ଯଂ ମେ ସକ୍କେନ ଦେୱରଞ୍ଞା ଦିବ୍ବରଥୋ ପେସିତୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ନ ଜାତିଗୋତ୍ତଂ ୱା କୁଲପ୍ପଦେସଂ ୱା ପଟିଚ୍ଚ ପେସିତୋ, ମଯ୍ହଂ ପନ ସୀଲାଚାରଗୁଣେ ପସୀଦିତ୍ୱା ପେସିତୋ। ସଚେ ତୁମ୍ହେପି ସୀଲଂ ରକ୍ଖିସ୍ସଥ, ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ପେସେସ୍ସତି, ଏୱଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ ନାମେତଂ ସୀଲଂ। ନାହଂ ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚିରାଯିସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ମହାଜନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁହି। ତତୋ ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ‘‘ଅହମ୍ପି ମହାରାଜସ୍ସ ମମାନୁଚ୍ଛୱିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆକାସମ୍ହି ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅପିଚ ମହାରାଜାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ କତମେନାତି, ମହାରାଜ, ଇମେସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଏକୋ ନିରଯଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ଦେୱଲୋକଂ, ତେସୁ ତଂ କତମେନ ନେମି। ଯେନାତି ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ପାପକମ୍ମନ୍ତା ପାପକାନଂ କମ୍ମାନଂ ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦିଯନ୍ତି, ତଂ ଠାନଂ ସକ୍କା ହୋତି ପସ୍ସିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଜାତକେପି –

‘‘କେନ ତଂ ନେମି ମଗ୍ଗେନ, ରାଜସେଟ୍ଠ ଦିସମ୍ପତି;

ଯେନ ୱା ପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ଚ ଯେ ନରା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୫୦) –

ଗାଥାଯ ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ତେନେୱାହ –

‘‘ନିରଯେ ତାୱ ପସ୍ସାମି, ଆୱାସେ ପାପକମ୍ମିନଂ;

ଠାନାନି ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମାନଂ, ଦୁସ୍ସୀଲାନଞ୍ଚ ଯା ଗତୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୫୧);

ଉଭଯେନେୱ ମଂ ମାତଲି ନେହୀତି ମାତଲି ଦ୍ୱୀହି ମଗ୍ଗେହି ମଂ ନେହି, ଅହଂ ନିରଯଂ ପସ୍ସିତୁକାମୋ ଦେୱଲୋକମ୍ପୀତି। ପଠମଂ କତମେନ ନେମୀତି। ପଠମଂ ନିରଯମଗ୍ଗେନ ନେହୀତି। ତତୋ ମାତଲି ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚଦସ ମହାନିରଯେ ଦସ୍ସେସି। ୱିତ୍ଥାରକଥା ପନେତ୍ଥ –

‘‘ଦସ୍ସେସି ମାତଲି ରଞ୍ଞୋ, ଦୁଗ୍ଗଂ ୱେତରଣିଂ ନଦିଂ;

କୁଥିତଂ ଖାରସଂଯୁତ୍ତଂ, ତତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିସିଖୂପମ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୫୨) –

ଜାତକେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ନିରଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକାଭିମୁଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୀରଣୀଦେୱଧୀତାଯ ସୋଣଦିନ୍ନଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଗଣଦେୱପୁତ୍ତାନଞ୍ଚ ୱିମାନାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦେୱଲୋକଂ ନେସି। ତତ୍ରାପି ୱିତ୍ଥାରକଥା –

‘‘ଯଦି ତେ ସୁତା ବୀରଣୀ ଜୀୱଲୋକେ,

ଆମାଯଦାସୀ ଅହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ;

ସା ପତ୍ତକାଲେ ଅତିଥିଂ ୱିଦିତ୍ୱା,

ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ସକିମାଭିନନ୍ଦୀ;

ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚ,

ସା ୱିମାନସ୍ମିଂ ମୋଦତୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୫୦୭) –

ଜାତକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏୱଂ ଗଚ୍ଛତୋ ପନ ତସ୍ସ ରଥନେମି ୱଟ୍ଟିଯା ଚିତ୍ତକୂଟଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଟକସ୍ସ ଉମ୍ମାରେ ପହଟମତ୍ତେୱ ଦେୱନଗରେ କୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଏକକଂଯେୱ ଓହାଯ ଦେୱସଙ୍ଘୋ ମହାସତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନମକାସି, ତଂ ଦେୱତାନଂ ଆଦରଂ ଦିସ୍ୱା ସକ୍କୋ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ – ‘‘ଅଭିରମ, ମହାରାଜ, ଦେୱେସୁ ଦେୱାନୁଭାୱେନା’’ତି ଆହ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଅଜ୍ଜ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଦିୱସେନେୱ ଦେୱଗଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖମକାସି। ସଚେ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଦିୱସେ ୱସିସ୍ସତି, ନ ମଂ ଦେୱା ଓଲୋକେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ସୋ ଉସୂଯମାନୋ, ‘‘ମହାରାଜ, ତୁଯ୍ହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ୱସିତୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞେସଂ ପୁଞ୍ଞେନ ୱସାହୀ’’ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଏୱମାହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ – ‘‘ନାସକ୍କି ଜରସକ୍କୋ ମନଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ପରଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ଯାଚିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭଣ୍ଡକଂ ୱିଯ ହୋତୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଅଲଂ ମାରିସାତିଆଦିମାହ। ଜାତକେପି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯଥା ଯାଚିତକଂ ଯାନଂ, ଯଥା ଯାଚିତକଂ ଧନଂ;

ଏୱଂସମ୍ପଦମେୱେତଂ, ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯା;

ନ ଚାହମେତମିଚ୍ଛାମି, ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୫୮୫-୫୮୬) –

ସଙ୍ଖଂ ୱତ୍ତଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେନ କତିୱାରେ ଦେୱଲୋକଂ ଗତୋତି। ଚତ୍ତାରୋ – ମନ୍ଧାତୁରାଜକାଲେ ସାଧିନରାଜକାଲେ ଗୁତ୍ତିଲୱୀଣାୱାଦକକାଲେ ନିମିମହାରାଜକାଲେତି। ସୋ ମନ୍ଧାତୁକାଲେ ଦେୱଲୋକେ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟଂ କାଲଂ ୱସି, ତସ୍ମିଞ୍ହି ୱସମାନେଯେୱ ଛତ୍ତିଂସ

ସକ୍କା ଚଙ୍ଗିସ୍ସୁ। ସାଧିନରାଜକାଲେ ସତ୍ତାହଂ ୱସି, ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ହୋନ୍ତି। ଗୁତ୍ତିଲୱୀଣାୱାଦକକାଲେ ଚ ନିମିରାଜକାଲେ ଚ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତଂ ୱସି, ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ହୋନ୍ତି।

୩୧୪।ତତ୍ଥେୱମିଥିଲଂ ପଟିନେସୀତି ପଟିନେତ୍ୱା ପକତିସିରିଗବ୍ଭେଯେୱ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

୩୧୫।କଳାରଜନକୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। କଳାରଦନ୍ତତାଯ ପନ କଳାରଜନକୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ନ ସୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜୀତି ଏତ୍ତକମତ୍ତମେୱ ନ ଅକାସି, ସେସଂ ସଵ୍ଵଂ ପାକତିକମେୱ ଅହୋସି।

୩୧୬।ସମୁଚ୍ଛେଦୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣୱତ୍ତଂ କୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, କେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ, କୋ ପୱତ୍ତେତି, କେନ ପୱତ୍ତିତଂ ନାମ ହୋତୀତି ଅଯଂ ୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସୀଲୱା ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ନ ସକ୍କା ମଯା ଅରହତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧୁ’’ନ୍ତି ୱୀରିଯଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଦୁସ୍ସୀଲେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି। ସତ୍ତ ସେଖା ପୱତ୍ତେନ୍ତି। ଖୀଣାସୱେନ ପୱତ୍ତିତଂ ନାମ ହୋତି। ସେସଂ ସଵ୍ଵତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମଘଦେୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ମଧୁରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୧୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମଧୁରସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମହାକଚ୍ଚାନୋତି ଗିହିକାଲେ ଉଜ୍ଜେନିକରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ଚ। ମଧୁରାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ଗୁନ୍ଦାୱନେତି କଣ୍ହକଗୁନ୍ଦାୱନେ । ଅୱନ୍ତିପୁତ୍ତୋତି ଅୱନ୍ତିରଟ୍ଠେ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତାଯ ପୁତ୍ତୋ। ୱୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଅରହା ଚାତି ଦହରଂ ଅରହନ୍ତମ୍ପି ନ ତଥା ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି ଯଥା ମହଲ୍ଲକଂ, ଥେରୋ ପନ ୱୁଦ୍ଧୋ ଚେୱ ଅହୋସି ଅରହା ଚ। ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ କଚ୍ଚାନାତି ସୋ କିର ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣଲଦ୍ଧିକୋ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋତିଆଦୀସୁ ଜାତିଗୋତ୍ତାଦୀନଂ ପଞ୍ଞାପନଟ୍ଠାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସେଟ୍ଠାତି ଦସ୍ସେତି। ହୀନୋ ଅଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣୋତି ଇତରେ ତଯୋ ୱଣ୍ଣା ହୀନା ଲାମକାତି ୱଦତି। ସୁକ୍କୋତି ପଣ୍ଡରୋ। କଣ୍ହୋତି କାଳକୋ। ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଜାତିଗୋତ୍ତାଦିପଞ୍ଞାପନଟ୍ଠାନେସୁ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତାତି ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁତ୍ତା। ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତାତି ଉରେ ୱସିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଉରେ କତ୍ୱା ସଂୱଦ୍ଧିତାତି ୱା ଓରସା। ବ୍ରହ୍ମଜାତି ବ୍ରହ୍ମତୋ ନିବ୍ବତ୍ତା। ବ୍ରହ୍ମନିମ୍ମିତାତି ବ୍ରହ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତା। ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦାତି ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଦାଯାଦା। ଘୋସୋଯେୱ ଖୋ ଏସୋତି ୱୋହାରମତ୍ତମେୱେତଂ।

୩୧୮।ଇଜ୍ଝେଯ୍ଯାତି ସମିଜ୍ଝେଯ୍ଯ, ଯତ୍ତକାନି ଧନାଦୀନି ପତ୍ଥେଯ୍ଯ, ତତ୍ତକେହିସ୍ସ ମନୋରଥୋ ପୂରେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖତ୍ତିଯୋପିସ୍ସାସ୍ସାତି ଖତ୍ତିଯୋପି ଅସ୍ସ ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯୀ ଅସ୍ସ। ନେସଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚୀତି ନ ଏତେସଂ ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି।

୩୨୨।ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେଯ୍ଯାମାତି ନିସିନ୍ନାସନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଇଧ ନିସୀଦାତି ୱଦେଯ୍ଯାମ। ଅଭିନିମନ୍ତେଯ୍ଯାମପି ନନ୍ତି ଅଭିହରିତ୍ୱା ତଂ ନିମନ୍ତେଯ୍ଯାମ। ତତ୍ଥ ଦୁୱିଧୋ ଅଭିହାରୋ ୱାଚାଯ ଚେୱ କାଯେନ ଚ। ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ମମଂ ଚୀୱରାଦୀହି ୱଦେଯ୍ଯାଥ ଯେନତ୍ଥୋ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ହି ୱାଚାଯ ଅଭିହରିତ୍ୱା ନିମନ୍ତେତି ନାମ। ଚୀୱରାଦିୱେକଲ୍ଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଦେନ୍ତୋ ପନ କାଯେନ ଅଭିହରିତ୍ୱା ନିମନ୍ତେତି ନାମ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଭିନିମନ୍ତେଯ୍ଯାମପି ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିନ୍ତି ରକ୍ଖାସଙ୍ଖାତଞ୍ଚେୱ ଆୱରଣସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ଗୁତ୍ତିଂ। ଯା ପନେସା ଆୱୁଧହତ୍ଥେ ପୁରିସେ ଠପେନ୍ତେନ ରକ୍ଖା, ସା ଧମ୍ମିକା ନାମ ସଂୱିହିତା ନ ହୋତି। ଯଥା ପନ ଅୱେଲାଯ କଟ୍ଠହାରିକାପଣ୍ଣହାରିକାଦଯୋ ୱିହାରଂ ନ ପୱିସନ୍ତି, ମିଗଲୁଦ୍ଦକାଦଯୋ ୱିହାରସୀମାଯ ମିଗେ ୱା ମଚ୍ଛେ ୱା ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱଂ ସଂୱିଦହନ୍ତେନ ଧମ୍ମିକା ନାମ ସଂୱିହିତା ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ଧମ୍ମିକ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂସନ୍ତେତି ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ୱଣ୍ଣାନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ପବ୍ବଜିତସକ୍କାରେନ ସମେ ସମାନେ। ସେସଂ ସଵ୍ଵତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମଧୁରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ବୋଧିରାଜକୁମାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୨୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ବୋଧିରାଜକୁମାରସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କୋକନଦୋତି କୋକନଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମଂ। ସୋ ଚ ମଙ୍ଗଲପାସାଦୋ ଓଲୋକନକପଦୁମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତୋ, ତସ୍ମା କୋକନଦୋତି ସଙ୍ଖଂ ଲଭି।

୩୨୫।ଯାୱ ପଚ୍ଛିମସୋପାନକଳେୱରାତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମସୋପାନକଳେୱରନ୍ତି ପଠମଂ ସୋପାନଫଲକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଦ୍ଦସାଖୋତି ଓଲୋକନତ୍ଥଂଯେୱ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ ଅଦ୍ଦସ। ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀତି ''କିସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ଥାଯ ରାଜକୁମାରେନ ଅଯଂ ମହାସକ୍କାରୋ କତୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୁତ୍ତପତ୍ଥନାଯ କତଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସି। ସୋ ହି ରାଜକୁମାରୋ ଅପୁତ୍ତକୋ, ସୁତଞ୍ଚାନେନ ଅହୋସି – ''ବୁଦ୍ଧାନଂ କିର ଅଧିକାରଂ କତ୍ୱା ମନସା ଇଚ୍ଛିତଂ ଲଭନ୍ତୀ''ତି। ସୋ – ''ସଚାହଂ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମମ ଚେଲପଟିକଂ ଅକ୍କମିସ୍ସତି। ନୋ ଚେ ଲଭିସ୍ସାମି, ନ ଅକ୍କମିସ୍ସତୀ''ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥରାପେସି। ଅଥ ଭଗୱା ''ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଏତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ''ନ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି ଅଦ୍ଦସ।

ପୁବ୍ବେ କିର ସୋ ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପେ ୱସମାନୋ ସମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସକୁଣପୋତକେ ଖାଦି। ସଚସ୍ସ ମାତୁଗାମୋ ଅଞ୍ଞୋୱ ଭୱେଯ୍ୟ, ପୁତ୍ତଂ ଲଭେଯ୍ୟ। ଉଭୋହି ପନ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦେହି ହୁତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ କତଂ, ତେନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀତି ଅଞ୍ଞାସି। ଦୁସ୍ସେ ପନ ଅକ୍କନ୍ତେ – ''ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଧିକାରଂ କତ୍ୱା ପତ୍ଥିତପତ୍ଥିତଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଲୋକେ ଅନୁସ୍ସୱୋ, ମଯା ଚ ମହାଅଭିନୀହାରୋ କତୋ, ନ ଚ ପୁତ୍ତଂ ଲଭାମି, ତୁଚ୍ଛଂ ଇଦଂ ୱଚନ''ନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଗହଣଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ। ତିତ୍ଥିଯାପି – ''ନତ୍ଥି ସମଣାନଂ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ, ଚେଲପଟିକଂ ମଦ୍ଦନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୀ''ତି ଉଜ୍ଝାଯେଯ୍ୟୁଂ । ଏତରହି ଚ ଅକ୍କମନ୍ତେସୁ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନୋ, ତେ ଭବ୍ବଂ ଜାନିତ୍ୱା ଅକ୍କମିସ୍ସନ୍ତି, ଅଭବ୍ବଂ ଜାନିତ୍ୱା ନ ଅକ୍କମିସ୍ସନ୍ତି। ଅନାଗତେ ପନ ଉପନିସ୍ସଯୋ ମନ୍ଦୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନାଗତଂ ନ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି। ତେସୁ ଅକ୍କମନ୍ତେସୁ ସଚେ ପତ୍ଥିତଂ ଇଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ । ନୋ ଚେ ଇଜ୍ଝିସ୍ସତି, – ''ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଭିନୀହାରଂ କତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ଲଭନ୍ତି, ତଂ ଇଦାନି ନ ଲଭନ୍ତି । ତେଯେୱ ମଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ପଟିପତ୍ତିପୂରକା ଅହେସୁଂ, ଇମେ ପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀ''ତି ମନୁସ୍ସା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଇମେହି କାରଣେହି ଭଗୱା ଅକ୍କମିତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେଲପଟିକା ଅକ୍କମିତବ୍ବା''ତି (ଚୂଳୱ। ୨୬୮)। ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଅନକ୍କମନ୍ତେସୁ ପନ ଅକ୍କମନତ୍ଥାଯ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଠପେସି – ''ଗିହୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଙ୍ଗଲିକା, ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗିହୀନଂ ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାଯା''ତି (ଚୂଳୱ। ୨୬୮)।

୩୨୬।ପଚ୍ଛିମଂ ଜନତଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁକମ୍ପତୀତି ଇଦଂ ଥେରୋ ୱୁତ୍ତେସୁ କାରଣେସୁ ତତିଯଂ କାରଣଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ନ ଖୋ ସୁଖେନ ସୁଖନ୍ତି କସ୍ମା ଆହ? କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନ ଅକ୍କମି, ତସ୍ମା ଅହମ୍ପି ସତ୍ଥାରା ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ।

୩୨୭।ସୋ ଖୋ ଅହନ୍ତିଆଦି ''ଯାୱ ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମେ ଯାମେ''ତି ତାୱ ମହାସଚ୍ଚକେ (ମ। ନି। ୧।୩୬୪ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତୋ ପରଂ ଯାୱ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯାନଂ ଆସୱକ୍ଖଯା ପାସରାସିସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୨୭୨ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୩୪୩।ଅଙ୍କୁସଗଯ୍ହେ ସିପ୍ପେତି ଅଙ୍କୁସଗହଣସିପ୍ପେ। କୁସଲୋ ଅହନ୍ତି ଛେକୋ ଅହଂ। କସ୍ସ ପନାଯଂ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହୀତି? ପିତୁ ସନ୍ତିକେ, ପିତାପିସ୍ସ ପିତୁ ସନ୍ତିକେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। କୋସମ୍ବିଯଂ କିର ପରନ୍ତପରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ରାଜମହେସୀ ଗରୁଭାରା ଆକାସତଲେ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ବାଲାତପଂ ତପ୍ପମାନା ରତ୍ତକମ୍ବଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ହୋତି, ଏକୋ ହତ୍ଥିଲିଙ୍ଗସକୁଣୋ ''ମଂସପେସୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ସା ''ଛଡ୍ଡେଯ୍ୟ ମ''ନ୍ତି ଭଯେନ ନିସ୍ସଦ୍ଦା ଅହୋସି, ସୋ ତଂ ପବ୍ବତପାଦେ ରୁକ୍ଖୱିଟପେ ଠପେସି। ସା ପାଣିସ୍ସରଂ କରୋନ୍ତୀ ମହାସଦ୍ଦମକାସି। ସକୁଣୋ ପଲାଯି, ତସ୍ସା ତତ୍ଥେୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ତିଯାମରତ୍ତିଂ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ କମ୍ବଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତତୋ ଚ ଅୱିଦୂରେ ତାପସୋ ୱସତି। ସୋ ତସ୍ସା ସଦ୍ଦେନ ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଆଗତୋ ଜାତିଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓତାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନେତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପାଯେସି। ଦାରକସ୍ସ ମେଘୋତୁଞ୍ଚ ପବ୍ବତୋତୁଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଜାତତ୍ତା ଉଦେନୋତି ନାମଂ ଅକାସି। ତାପସୋ ଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ଜନେ ପୋସେସି।

ସା ଏକଦିୱସଂ ତାପସସ୍ସ ଆଗମନୱେଲାଯ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତାପସଂ ସୀଲଭେଦଂ ଆପାଦେସି। ତେସଂ ଏକତୋ ୱସନ୍ତାନଂ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପରନ୍ତପରାଜା କାଲଂ ଅକାସି। ତାପସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା – ''ତୁଯ୍ହଂ ରାଜା ମତୋ, ପୁତ୍ତୋ ତେ କିଂ ଇଧ ୱସିତୁଂ ଇଚ୍ଛତି, ଉଦାହୁ ପେତ୍ତିକେ ରଜ୍ଜେ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତୁ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତୁକାମତଞ୍ଚସ୍ସ ଞତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ତାପସୋ ଚ ହତ୍ଥିଗନ୍ଥସିପ୍ପଂ ଜାନାତି, କୁତୋନେନ ଲଦ୍ଧଂ? ସକ୍କସ୍ସ ସନ୍ତିକା। ପୁବ୍ବେ କିରସ୍ସ ସକ୍କୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କେନ କିଲମଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ହତ୍ଥିପରିସ୍ସଯୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଆରୋଚେସି। ତସ୍ସ ସକ୍କୋ ହତ୍ଥିଗନ୍ଥଞ୍ଚେୱ ୱୀଣଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା

‘‘ପଲାପେତୁକାମତାଯ ସତି ଇମଂ ତନ୍ତିଂ ୱାଦେତ୍ୱା ଇମଂ ସିଲୋକଂ ୱଦେଯ୍ୟାଥ, ପକ୍କୋସିତୁକାମତାଯ ସତି ଇମଂ ସିଲୋକଂ ୱଦେଯ୍ୟାଥା’’ତି ଆହ। ତାପସୋ ତଂ ସିପ୍ପଂ କୁମାରସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ଏକଂ ୱଟରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ହତ୍ଥୀସୁ ଆଗତେସୁ ତନ୍ତିଂ ୱାଦେତ୍ୱା ସିଲୋକଂ ୱଦତି, ହତ୍ଥୀ ଭୀତା ପଲାଯିଂସୁ।

ସୋ ସିପ୍ପସ୍ସ ଆନୁଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପକ୍କୋସନସିପ୍ପଂ ପଯୋଜେସି। ଜେଟ୍ଠକହତ୍ଥୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖନ୍ଧଂ ଉପନାମେସି। ସୋ ତସ୍ସ ଖନ୍ଧଗତୋ ଯୁଦ୍ଧସମତ୍ଥେ ତରୁଣହତ୍ଥୀ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା କମ୍ବଲଞ୍ଚ ମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତଂ ତଂ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା – ‘‘ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅତ୍ଥିକା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ଜନସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ନଗରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା – ‘‘ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ମଯ୍ହଂ ଛତ୍ତଂ ଦେଥା’’ତି ଅସଦ୍ଦହନ୍ତାନଂ କମ୍ବଲଞ୍ଚ ମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସି। ସୋ ହତ୍ଥିୱିଉକୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ସୁନ୍ଦରୋ ହତ୍ଥୀ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ଚଣ୍ଡପଜ୍ଜୋତୋ ‘‘ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି କଟ୍ଠହତ୍ଥିଂ ପଯୋଜେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଯୋଧେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥିଂ ଗହଣତ୍ଥାଯ ଆଗତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଗହଣତ୍ଥାଯ ଧୀତରଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂଯେୱ ଅଗମାସି। ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅଯଂ ବୋଧିରାଜକୁମାରୋ ଅତ୍ତନୋ ପିତୁ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି।

୩୪୪।ପଧାନିଯଙ୍ଗାନୀତି ପଧାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦହନଭାୱୋ, ପଧାନମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପଧାନିଯୋ। ପଧାନିଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାନୀତି ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି। ସଦ୍ଧୋତି ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସା ପନେସା ଆଗମନସଦ୍ଧା ଅଧିଗମସଦ୍ଧା ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ପସାଦସଦ୍ଧାତି ଚତୁବ୍ବିଧା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧା ଅଭିନୀହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଗତତ୍ତା ଆଗମନସଦ୍ଧା ନାମ। ଅରିଯସାୱକାନଂ ପଟିୱେଧେନ ଅଧିଗତତ୍ତା ଅଧିଗମସଦ୍ଧା ନାମ। ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱୁତ୍ତେ ଅଚଲଭାୱେନ ଓକପ୍ପନଂ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ନାମ। ପସାଦୁପ୍ପତ୍ତି ପସାଦସଦ୍ଧା ନାମ, ଇଧ ପନ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା ଅଧିପ୍ପେତା। ବୋଧିନ୍ତି ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣଂ। ତଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ତଥାଗତେନାତି ସଦ୍ଦହତି, ଦେସନାସୀସମେୱ ଚେତଂ, ଇମିନା ପନ ଅଙ୍ଗେନ ତୀସୁପି ରତନେସୁ ସଦ୍ଧା ଅଧିପ୍ପେତା। ଯସ୍ସ ହି ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପସାଦୋ ବଲୱା, ତସ୍ସ ପଧାନଂ ୱୀରିଯଂ ଇଜ୍ଝତି।

ଅପ୍ପାବାଧୋତି ଅରୋଗୋ। ଅପ୍ପାତଙ୍କୋତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ। ସମୱେପାକିନିଯାତି ସମୱିପାଚନିଯା। ଗହଣିଯାତି କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁଯା। ନାତିସୀତାଯ ନାଚ୍ଚୁଣ୍ହାଯାତି ଅତିସୀତଗହଣିକୋ ହି ସୀତଭୀରୁ ହୋତି, ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହଗହଣିକୋ ଉଣ୍ହଭୀରୁ, ତେସଂ ପଧାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି। ମଜ୍ଝିମଗହଣିକସ୍ସ ଇଜ୍ଝତି। ତେନାହ ‘‘ମଜ୍ଝିମାଯ ପଧାନକ୍ଖମାଯା’’ତି। ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ତାତି ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଂ ପକାସେତା। ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯାତି ଉଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଗନ୍ତୁଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥାଯ, ଏତେନ ପଞ୍ଚପଣ୍ଣାସଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗାହିକଂ ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିଯାଯାତି ପରିସୁଦ୍ଧାଯ। ନିବ୍ବେଧିକାଯାତି ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବେ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧାଦଯୋ ନିବ୍ବିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥାଯ। ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯାତି ତଦଙ୍ଗୱସେନ କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଖୀଯତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖଯଗାମିନିଯା। ଇତି ସବ୍ବେହିପି ଇମେହି ପଦେହି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୱ କଥିତା। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ହି ପଧାନଂ ନ ଇଜ୍ଝତି। ଇମାନି ଚ ପଞ୍ଚ ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି ଲୋକିଯାନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୩୪୫।ସାଯମନୁସିଟ୍ଠୋପାତୋ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଅନୁସିଟ୍ଠୋ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି। ପାତମନୁସିଟ୍ଠୋ ସାଯନ୍ତି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ଅନୁସିଟ୍ଠୋ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯଂ। ଅଯଞ୍ଚ ପନ ଦେସନା ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ଦନ୍ଧପଞ୍ଞୋ ହି ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲୋ ସତ୍ତହି ଦିୱସେହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ଏକଦିୱସେନ, ସେସଦିୱସେ ମଜ୍ଝିମପଞ୍ଞାୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅହୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଅହୋ ଧମ୍ମୋ ଅହୋ ଧମ୍ମସ୍ସ ସ୍ୱାକ୍ଖାତତାତି ଯସ୍ମା ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନଂ ଉଳାରତାଯ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସ୍ୱାକ୍ଖାତତାଯ ପାତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥାପେତ୍ୱା ସାଯଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ତସ୍ମା ପସଂସନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ୱିମ୍ହଯତ୍ଥେ ନିପାତୋ।

୩୪୬।କୁଚ୍ଛିମତୀତି ଆପନ୍ନସତ୍ତା। ଯୋ ମେ ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, କୁଚ୍ଛିଗତୋତି କିଂ ପନେୱଂ ସରଣଂ ଗହିତଂ ହୋତୀତି। ନ ହୋତି। ଅଚିତ୍ତକସରଣଗମନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଆରକ୍ଖୋ ପନସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋୱ ହୋତି। ଅଥ ନଂ ଯଦା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ମାତାପିତରୋ, – ‘‘ତାତ, କୁଚ୍ଛିଗତମେୱ ତଂ ସରଣଂ ଗଣ୍ହାପଯିମ୍ହା’’ତି ସାରେନ୍ତି, ସୋ ଚ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ସରଣଂ ଗତୋ ଉପାସକୋ’’ତି ସତିଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ତଦା ସରଣଂ ଗହିତଂ ନାମ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ବୋଧିରାଜକୁମାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୪୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ ଧାରେତୀତି କସ୍ମା ଧାରେତି? ଆଚରିୟୱଚନେନ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଅୟଂ କିର କୋସଲରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ମନ୍ତାଣିୟା ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ରତ୍ତିଭାଗେ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ସକଲନଗରେ ଆୱୁଧାନି ପଜ୍ଜଲିଂସୁ, ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲସକୁନ୍ତୋପି ସିରିସୟନେ ଠପିତା ଅସିଲଟ୍ଠିପି ପଜ୍ଜଲି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଚୋରନକ୍ଖତ୍ତେନ ଜାତୋତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖସେୟ୍ୟଭାୱଂ ପୁଚ୍ଛି।

ରାଜା ''କୁତୋ, ମେ ଆଚରିୟ, ସୁଖସେୟ୍ୟା? ମୟ୍ହଂ ମଙ୍ଗଲାୱୁଧଂ ପଜ୍ଜଲି, ରଜ୍ଜସ୍ସ ୱା ଜୀୱିତସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତରାୟୋ ଭୱିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ''ତି। ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ଘରେ କୁମାରୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ନ କେୱଲଂ ତୁମ୍ହଂ ନିୱେସନେ, ସକଲନଗରେପି ଆୱୁଧାନି ପଜ୍ଜଲିତାନୀତି। କିଂ ଭୱିସ୍ସତି ଆଚରିୟାତି? ଚୋରୋ ଭୱିସ୍ସତି ମହାରାଜାତି। କିଂ ଏକଚୋରକୋ, ଉଦାହୁ ରଜ୍ଜଦୂସକୋ ଚୋରୋତି? ଏକଚୋରକୋ ଦେୱାତି। ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ରଞ୍ଞୋ ମନଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ଆହ – ''ମାରେଥ ନଂ ଦେୱା''ତି। ଏକଚୋରକୋ ସମାନୋ କିଂ କରିସ୍ସତି? କରୀସସହସ୍ସଖେତ୍ତେ ଏକସାଲିସୀସଂ ୱିୟ ହୋତି, ପଟିଜଗ୍ଗଥ ନନ୍ତି। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ସୟନେ ଠପିତମଙ୍ଗଲଅସିଲଟ୍ଠି, ଛଦନେ ଠପିତା ସରା, କପ୍ପାସପିଚୁମ୍ହି ଠପିତଂ ତାଲୱଣ୍ଟକରଣସତ୍ଥକନ୍ତି ଏତେ ପଜ୍ଜଲନ୍ତା କିଞ୍ଚି ନ ହିଂସିଂସୁ, ତସ୍ମା ଅହିଂସକୋତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତଂ ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣକାଲେ ତକ୍କସୀଲଂ ପେସୟିଂସୁ।

ସୋ ଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକୋ ହୁତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେସି। ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ପିୟୱାଦୀ ଅହୋସି। ସେସଅନ୍ତେୱାସିକା ବାହିରକା ଅହେସୁଂ। ତେ – ''ଅହିଂସକମାଣୱକସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମୟଂ ନ ପଞ୍ଞାୟାମ, କଥଂ ନଂ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟାମା''ତି? ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତୟନ୍ତା – ''ସଙ୍କେହି ଅତିରେକପଞ୍ଞତ୍ତା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋତି। ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଦୁବ୍ବତ୍ତୋତି। ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ଜାତିସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଦୁଜ୍ଜାତୋତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, କିନ୍ତି କରିସ୍ସାମା''ତି? ତତୋ ଏକଂ ଖରମନ୍ତଂ ମନ୍ତୟିଂସୁ ''ଆଚରିୟସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ନଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମା''ତି ତୟୋ ରାସୀ ହୁତ୍ୱା ପଠମଂ ଏକଚ୍ଚେ ଆଚରିୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। କିଂ ତାତାତି? ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଏକା କଥା ସୁୟ୍ୟତୀତି। କିଂ ତାତାତି? ଅହିଂସକମାଣୱୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରେ ଦୁବ୍ଭୂତୀତି ମଞ୍ଞାମାତି। ଆଚରିୟୋ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା – ''ଗଚ୍ଛଥ ୱସଲା, ମା ମେ ପୁତ୍ତଂ ମୟ୍ହଂ ଅନ୍ତରେ ପରିଭିନ୍ଦଥା''ତି ନିଚ୍ଛୁଭି। ତତୋ ଇତରେ, ଅଥ ଇତରେହି ତୟୋପି କୋଟ୍ଠାସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଥେୱ ୱତ୍ୱା – ''ଅମ୍ହାକଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଜାନାଥା''ତି ଆହଂସୁ।

ଆଚରିୟୋ ସିନେହେନ ୱଦନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ ସନ୍ଥୱୋ''ତି ପରିଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଘାତେମି ନ''ନ୍ତି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚେ ଘାତେସ୍ସାମି 'ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଆଗତେ ମାଣୱକେ ଦୋସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୀ'ତି। ପୁନ କୋଚି ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ନ ଆଗମିସ୍ସତି, ଏୱଂ ମେ ଲାଭୋ ପରିହାୟିସ୍ସତି, ଅଥ ନଂ ସିପ୍ପସ୍ସ ପରିୟୋସାନୁପଚାରୋତି ୱତ୍ୱା ଜଙ୍ଘସହସ୍ସଂ ଘାତେହୀତି ୱକ୍ଖାମି। ଅୱସ୍ସଂ ଏତ୍ଥ ଏକୋ ଉଟ୍ଠାୟ ତଂ ଘାତେସ୍ସତୀ''ତି।

ଅଥ ନଂ ଆହ – ''ଏହି ତାତ ଜଙ୍ଘସହସ୍ସଂ ଘାତେହି, ଏୱଂ ତେ ସିପ୍ପସ୍ସ ଉପଚାରୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ମୟଂ ଅହିଂସକକୁଲେ ଜାତା, ନ ସକ୍କା ଆଚରିୟାତି। ଅଲଦ୍ଧୁପଚାରଂ ସିପ୍ପଂ ଫଲଂ ନ ଦେତି ତାତାତି। ସୋ ପଞ୍ଚାୱୁଧଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ଅଟୱିଂ ପୱିସନଟ୍ଠାନେପି ଅଟୱିମଜ୍ଝେପି ଅଟୱିତୋ ନିକ୍ଖମନଟ୍ଠାନେପି ଠତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଘାତେତି। ୱତ୍ଥଂ ୱା ୱେଠନଂ ୱା ନ ଗଣ୍ହାତି। ଏକୋ ଦ୍ୱେତି ଗଣିତମତ୍ତମେୱ କରୋନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଗଣନମ୍ପି ନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ପକତିୟାପି ପଞ୍ଞୱା ଏସ, ପାଣାତିପାତିନୋ ପନ ଚିତ୍ତଂ ନ ପତିଟ୍ଠାତି, ତସ୍ମା ଅନୁକ୍କମେନ ଗଣନମ୍ପି ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି, ଏକେକଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଠପେତି। ଠପିତଟ୍ଠାନେ ଅଙ୍ଗୁଲିୟୋ ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ମାଲଂ କତ୍ୱା ଧାରେସି, ତେନେୱ ଚସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋତି ସଙ୍ଖା ଉଦପାଦି। ସୋ ସବ୍ବଂ ଅରଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସଞ୍ଚାରମକାସି, ଦାରୁଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ରତ୍ତିଭାଗେ ଅନ୍ତୋଗାମମ୍ପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଉଗ୍ଘାଟେତି। ତତୋ ସୟିତେଯେୱ ମାରେତ୍ୱା ଏକୋ ଏକୋତି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଗାମୋ ଓସରିତ୍ୱା ନିଗମେ ଅଟ୍ଠାସି, ନିଗମୋ ନଗରେ। ମନୁସ୍ସା ତିୟୋଜନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଘରାନି ପହାୟ ଦାରକେ ହତ୍ଥେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ସାୱତ୍ଥିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା – ''ଚୋରୋ, ତେ ଦେୱ, ୱିଜିତେ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମା''ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତା କନ୍ଦନ୍ତି। ଭଗ୍ଗୱୋ ''ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଆହ – ଭୋତି ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ନାମ ଚୋରୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ନ ଅଞ୍ଞୋ, ତୱ ପୁତ୍ତୋ ଅହିଂସକକୁମାରୋ। ଇଦାନି ରାଜା ତଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନିକ୍ଖମିସ୍ସତି, କିଂ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି? ଗଚ୍ଛ ସାମି, ପୁତ୍ତଂ ମେ ଗହେତ୍ୱା ଏହୀତି। ନାହଂ ଭଦ୍ଦେ ଉସ୍ସହାମି, ଚତୁସୁ

ହି ଜନେସୁ ୱିସ୍ସାସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଚୋରୋ ମେ ପୁରାଣସହାୟୋତି ଅୱିସ୍ସାସନୀୟୋ, ସାଖା ମେ ପୁରାଣସନ୍ଥତାତି ଅୱିସ୍ସାସନୀୟା, ରାଜା ମଂ ପୂଜେତୀତି ଅୱିସ୍ସାସନୀୟୋ, ଇତ୍ଥୀ ମେ ୱସଂ ଗତାତି ଅୱିସ୍ସାସନୀୟାତି। ମାତୁ ହଦୟଂ ପନ ମୁଦୁକଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅହଂ ପନ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତଂ ଆନେସ୍ସାମୀତି ନିକ୍ଖନ୍ତା।

ତଂଦିୱସଞ୍ଚ ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ଦିସ୍ୱା – ''ମୟି ଗତେ ଏତସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତି। ଅଗାମକେ ଅରଞ୍ଞେ ଠିତୋ ଚତୁପ୍ପଦିକଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତି। ସଚେ ନ ଗମିସ୍ସାମି, ମାତରି ଅପରଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରିୟକମ୍ମକାରକୋ ଭୱିସ୍ସତି, କରିସ୍ସାମିସ୍ସ ସଙ୍ଗହ''ନ୍ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ୱିହାରା ନିକ୍ଖମି। ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୪୮ ।ସଙ୍କରିତ୍ୱା ସଙ୍କରିତ୍ୱାତି ସଙ୍କେତଂ କତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା। ହତ୍ଥତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ହତ୍ଥେ ଅତ୍ଥଂ ୱିନାସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। କିଂ ପନ ତେ ଭଗୱନ୍ତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ଅସଞ୍ଜାନିତ୍ୱାତି? ଅସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା। ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ହି ଭଗୱା ଏକକୋୱ ଅଗମାସି। ଚୋରୋପି ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଦୁବ୍ଭୋଜନେନ ଚ ଦୁକ୍ଖସେୟ୍ୟାୟ ଚ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ହୋତି। କିତ୍ତକା ପନାନେନ ମନୁସ୍ସା ମାରିତାତି? ଏକେନୂନସହସ୍ସଂ। ସୋ ପନ ଇଦାନି ଏକଂ ଲଭିତ୍ୱା ସହସ୍ସଂ ପୂରେସ୍ସତୀତି ସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ୟମେୱ ପଠମଂ ପସ୍ସାମି, ତଂ ଘାତେତ୍ୱା ଗଣନଂ ପୂରେତ୍ୱା ସିପ୍ପସ୍ସ ଉପଚାରଂ କତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ୱତ୍ଥାନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀତି ଅଟୱିମଜ୍ଝତୋ ଅଟୱିମୁଖଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଦ୍ଦସା ଖୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାସୀତି ମହାପଥୱିଂ ଉମ୍ମିୟୋ ଉଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ୱିୟ ସଂହରିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅକ୍କମତି, ଓରଭାଗେ ୱଲିୟୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ସରକ୍ଖେପମତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱା ପୁରତୋ ମହନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସୟଂ ମଜ୍ଝେ ହୋତି, ଚୋରୋ ଅନ୍ତେ। ସୋ ''ଇଦାନି ନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ସବ୍ବଥାମେନ ଧାୱତି। ଭଗୱା ଅଙ୍ଗଣସ୍ସ ପାରିମନ୍ତେ ହୋତି, ଚୋରୋ ମଜ୍ଝେ। ସୋ ''ଏତ୍ଥ ନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଗେନ ଧାୱତି। ଭଗୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ମାତିକଂ ୱା ଥଲଂ ୱା ଦସ୍ସେତି, ଏତେନୁପାୟେନ ତୀଣି ୟୋଜନାନି ଗହେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଚୋରୋ କିଲମି, ମୁଖେ ଖେଳୋ ସୁସ୍ସି, କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ''ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ ଭୋ''ତି ଏତଦହୋସି। ମିଗମ୍ପୀତି ମିଗଂ କସ୍ମା ଗଣ୍ହାତି? ଛାତସମୟେ ଆହାରତ୍ଥଂ। ସୋ କିର ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ମିଗେ ଉଟ୍ଠାପେତି। ତତୋ ଚିତ୍ତରୁଚିୟଂ ମିଗଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା ଖାଦତି। ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି ୟେନ କାରଣେନାୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ଠିତୋ ନାମ , ଅହଞ୍ଚ ଠିତୋୱ ଅଟ୍ଠିତୋ ନାମ, ୟଂନୂନାହଂ ଇମଂ ସମଣଂ ତଂ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୯ ।ନିଧାୟାତି ୟୋ ୱିହିଂସନତ୍ଥଂ ଭୂତେସୁ ଦଣ୍ଡୋ ପୱତ୍ତୟିତବ୍ବୋ ସିୟା, ତଂ ନିଧାୟ ଅପନେତ୍ୱା ମେତ୍ତାୟ ଖନ୍ତିୟା ପଟିସଙ୍ଖାୟ ଅୱିହିଂସାୟ ସାରଣୀୟଧମ୍ମେସୁ ଚ ଠିତୋ ଅହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତୁୱମଟ୍ଠିତୋସୀତି ପାଣେସୁ ଅସଞ୍ଞତୱା ଏତ୍ତକାନି ପାଣସହସ୍ସାନି ଘାତେନ୍ତସ୍ସ ତୱେ ମେତ୍ତା ୱା ଖନ୍ତି ୱା ପଟିସଙ୍ଖା ୱା ଅୱିହିଂସା ୱା ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ୱା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତୁୱଂ ଅଟ୍ଠିତୋସି, ଇଦାନି ଇରିୟାପଥେନ ଠିତୋପି ନିରୟେ ଧାୱିସ୍ସସି, ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ପେତ୍ତିୱିସୟେ ଅସୁରକାୟେ ୱା ଧାୱିସ୍ସସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତତୋ ଚୋରୋ – ''ମହା ଅୟଂ ସୀହନାଦୋ, ମହନ୍ତଂ ଗଜ୍ଜିତଂ, ନ ଇଦଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି, ମହାମାୟାୟ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ଥସ୍ସ ସମଣରଞ୍ଞୋ ଏତଂ ଗଜ୍ଜିତଂ, ଦିଟ୍ଠୋ ୱତମ୍ହି ମଞ୍ଞେ ତିଖିଣଚକ୍ଖୁନା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ, ସଙ୍ଗହକରଣତ୍ଥଂ ମେ ଭଗୱା ଆଗତୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମହିତୋତି ଦେୱମନୁସ୍ସାଦୀହି ଚତୁପଚ୍ଚୟପୂଜାୟ ପୂଜିତୋ। ପଚ୍ଚୁପାଦୀତି ଚିରସ୍ସଂ କାଲସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ମୟ୍ହଂ ସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଇମଂ ମହାୱନଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ପହାୟ ପାପନ୍ତି ପଜହିତ୍ୱା ପାପଂ।

ଇତ୍ୱେୱାତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱାୟେୱ। ଆୱୁଧନ୍ତି ପଞ୍ଚାୱୁଧଂ। ସୋବ୍ଭେତି ସମନ୍ତତୋ ଛିନ୍ନେ। ପପାତେତି ଏକତୋ ଛିନ୍ନେ। ନରକେତି ଫଲିତଟ୍ଠାନେ। ଇଧ ପନ ତୀହିପି ଇମେହି ପଦେହି ଅରଞ୍ଞମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକିରୀତି ଖିପି ଛଡ୍ଡେସି।

ତମେହିଭିକ୍ଖୂତି ତଦା ଅୱୋଚାତି ଭଗୱତୋ ଇମଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୋ କୁହିଂ ସତ୍ଥକଂ ଲଭିସ୍ସାମି, କୁହିଂ ପତ୍ତଚୀୱରନ୍ତି ପରିୟେସନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, କମ୍ମଂ ପନ ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଅଟ୍ଠପରିକ୍ଖାରଭଣ୍ଡକସ୍ସ ଦିନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା – ''ଏହି ଭିକ୍ଖୁ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିୟାୟା''ତି ଆହ। ସୋ ସହ ୱଚନେନେୱ ଇଦ୍ଧିମୟପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଲଭି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାୟି, ସମଣଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁରହୋସି।

''ତିଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତୋ ଚ, ୱାସି ସୂଚି ଚ ବନ୍ଧନଂ;

ପରିସ୍ସାୱନେନ ଅଟ୍ଠେତେ, ଯୁତ୍ତଯୋଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ''ତି। –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଅଟ୍ଠ ପରିକ୍ଖାରା ସରୀରପଟିବଦ୍ଧାୱ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ଏସେୱ ତସ୍ସ ଅହୁ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋତି ଏସ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ତସ୍ସ ଉପସମ୍ପନ୍ନଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ଅହୋସି, ନ ହି ଏହିଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିସୁଂ ଉପସମ୍ପଦା ନାମ ଅତ୍ଥି।

୩୫୦।ପଚ୍ଛାସମଣେନାତି ଭଣ୍ଡଗ୍ଗାହକେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ, ତେନେୱ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ତଂ ପଚ୍ଛାସମଣଂ କତ୍ୱା ଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତାପିସ୍ସ ଅଟ୍ଠୋସଭମତ୍ତେନ ଠାନେନ ଅନ୍ତରିତା, – ''ତାତ, ଅହିଂସକ କହଂ ଠିତୋସି, କହଂ ନିସିନ୍ନୋସି, କୁହିଂ ଗତୋସି? ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ନ କଥେସି ତାତା''ତି ୱଦନ୍ତୀ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ଅପସ୍ସମାନା ଏତ୍ତୋୱ ଗତା।

ପଞ୍ଚମତ୍ତେହିଅସ୍ସସତେହୀତି ସଚେ ଚୋରସ୍ସ ପରାଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି। ସଚେ ମୟ୍ହଂ ପରାଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ୱେଗେନ ପଲାୟିସ୍ସାମୀତି ସଲ୍ଲହୁକେନ ବଲେନ ନିକ୍ଖମି । ଯେନ ଆରାମୋତି କସ୍ମା ଆରାମଂ ଅଗମାସି? ସୋ କିର ଚୋରସ୍ସ ଭାୟତି, ଚିତ୍ତେନ ଗନ୍ତୁକାମୋ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଗରହାଭୟେନ ନିକ୍ଖମି। ତେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିସ୍ସାମି, ସୋ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି 'କସ୍ମା ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋସୀ'ତି। ଅଥାହଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମି, ଭଗୱା ହି ମଂ ନ କେୱଲଂ ସମ୍ପରାୟିକେନେୱ ଅତ୍ଥେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକେନପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତିଯେୱ। ସୋ ସଚେ ମୟ୍ହଂ ଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଧିୱାସେସ୍ସତି। ସଚେ ପରାଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି 'କିଂ ତେ, ମହାରାଜ, ଏକଂ ଚୋରଂ ଆରବ୍ଭ ଗମନେନା'ତି ୱକ୍ଖତି। ତତୋ ମଂ ଜନୋ ଏୱଂ ସଞ୍ଜାନିସ୍ସତି – 'ରାଜା ଚୋରଂ ଗହେତୁଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପନ ନିୱତ୍ତିତୋ'ତି'' ଗରହମୋକ୍ଖଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅଗମାସି।

କୁତୋ ପନସ୍ସାତି କସ୍ମା ଆହ? ଅପି ନାମ ଭଗୱା ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ଆନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେୟ୍ୟାତି ଭଗୱତୋ ପରିଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ଆହ। ରଞ୍ଞୋତି ନ କେୱଲଂ ରଞ୍ଞୋଯେୱ ଭୟଂ ଅହୋସି, ଅୱସେସୋପି ମହାଜନୋ ଭୀତୋ ଫଲକାୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେୱ ପଲାୟିତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାୟ ଅଟ୍ଟାଲକେ ଆରୁୟ୍ହ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଏୱଞ୍ଚ ଅୱୋଚ – ''ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ 'ରାଜା ମୟ୍ହଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ'ତି ଞତ୍ୱା ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜେତୱନେ ନିସିନ୍ନୋ, ରାଜା ତେନ ଗହିତୋ, ମୟଂ ପନ ପଲାୟିତ୍ୱା ମୁତ୍ତା''ତି। ନହି ତେ ଇତୋ ଭୟନ୍ତି ଅୟଞ୍ହି ଇଦାନି କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକଂ ଜୀୱିତା ନ ୱୋରୋପେତି, ନତ୍ଥି ତେ ଇମସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଭୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

କଥଂ ଗୋତ୍ତୋତି? କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛତି? ପବ୍ବଜିତଂ ଦାରୁଣକମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୋହରିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ମାତାପିତୂନଂ ଗୋତ୍ତୱସେନ ନଂ ସମୁଦାଚରିସ୍ସାମୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ପୁଚ୍ଛି। ପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଏତେସଂ ଅତ୍ଥାୟ ଅହଂ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥେନ୍ତୋଯେୱ ଚ ଉଦରେ ବଦ୍ଧସାଟକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଠପେସି।

୩୫୧।ଆରଞ୍ଞିକୋତିଆଦୀନି ଚତ୍ତାରି ଧୁତଙ୍ଗାନି ପାଳିୟଂ ଆଗତାନି। ଥେରେନ ପନ ତେରସପି ସମାଦିନ୍ନାନେୱ ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ଅଲନ୍ତି ଆହ। ଯଞ୍ହି ମୟଂ, ଭନ୍ତେତି କିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି? ''ହତ୍ଥିମ୍ପି ଧାୱନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମୀ''ତି ଆଗତଟ୍ଠାନେ ରଞ୍ଞା ପେସିତହତ୍ଥାଦୟୋ ସୋ ଏୱଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ରାଜାପି – ''ହତ୍ଥୀହିଯେୱ ନଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥ, ଅସ୍ସେହେୱ, ରଥେହେୱା''ତି ଏୱଂ ଅନେକୱାରଂ ବହୂ ହତ୍ଥାଦୟୋ ପେସେସି। ଏୱଂ ଗତେସୁ ପନ ତେସୁ – ''ଅହଂ ଅରେ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ''ତି ତସ୍ମିଂ ଉଟ୍ଠାୟ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତେ ଏକୋପି ଆୱୁଧଂ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସବ୍ବେୱ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ମାରେସି। ହତ୍ଥୀ ଅରଞ୍ଞହତ୍ଥୀ, ଅସ୍ସା ଅରଞ୍ଞଅସ୍ସା, ରଥାପି ତତ୍ଥେୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ରାଜା ଏୱଂ ୱଦତି।

ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସୀତି ନ ଇଦଂ ପଠମଂ ପାୱିସି। ଇତ୍ଥିଦସ୍ସନଦିୱସଂ ସନ୍ଧାୟ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦେୱସିକମ୍ପି ପନେସ ପୱିସତେୱ, ମନୁସ୍ସା ଚ ନଂ ଦିସ୍ୱା ଉତ୍ତସନ୍ତିପି ପଲାୟନ୍ତିପି ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଥକେନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋତି ସୁତ୍ୱାୱ ପଲାୟିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ୱା ପୱିସନ୍ତି, ଘରଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଥକେନ୍ତି। ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପିଟ୍ଠିଂ ଦତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି । ଥେରୋ ଉଳୁଙ୍କୟାଗୁମ୍ପି କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖମ୍ପି ନ ଲଭତି, ପିଣ୍ଡପାତେନ କିଲମତି। ବହି ଅଲଭନ୍ତୋ ନଗରଂ ସବ୍ବସାଧାରଣନ୍ତି ନଗରଂ ପୱିସତି। ଯେନ ଦ୍ୱାରେନ ପୱିସତି, ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଆଗତୋତି କୂଟସହସ୍ସାନଂ ଭିଜ୍ଜନକାରଣଂ ହୋତି। ଏତଦହୋସୀତି କାରୁଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତିୟା ଅହୋସି। ଏକେନ ଊନମନୁସ୍ସସହସ୍ସଂ ଘାତେନ୍ତସ୍ସ ଏକଦିୱସମ୍ପି କାରୁଞ୍ଞଂ ନାହୋସି, ଗବ୍ଭମୂଳ୍ହାୟ ଇତ୍ଥିୟା ଦସ୍ସନମତ୍ତେନେୱ କଥଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି? ପବ୍ବଜ୍ଜାବଲେନ, ପବ୍ବଜ୍ଜାବଲଞ୍ହି ଏତଂ।

ତେନ ହୀତି ଯସ୍ମା ତେ କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରିୟାୟ ଜାତିୟାତି, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲ, ଏତଂ ତ୍ୱଂ ମା ଗଣ୍ହି, ନେସା ତୱ ଜାତି। ଗିହିକାଲୋ

ଏସ, ଗିହୀ ନାମ ପାଣମ୍ପି ହନନ୍ତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀନିପି କରୋନ୍ତି। ଇଦାନି ପନ ତେ ଅରିୟା ନାମ ଜାତି। ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ''ୟତୋ ଅହଂ, ଭଗିନି, ଜାତୋ''ତି ସଚେ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟସି, ତେନ ହି ''ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା''ତି ଏୱଂ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱଦାହୀତି ଉୟ୍ୟୋଜେସି।

ତଂ ଇଦ୍ଧିଂ ଏତଦୱୋଚାତି ଇତ୍ଥୀନଂ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନ ସକ୍କା ପୁରିସେନ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ। ଥେରୋ କିଂ କରୋସୀତି? ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରୋ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିକରଣତ୍ଥାୟ ଆଗତୋତି ଆରୋଚାପେସି। ତତୋ ତେ ସାଣିୟା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ବହିସାଣିୟଂ ପୀଠକଂ ପଞ୍ଞାପେସୁଂ। ଥେରୋ ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା – ''ୟତୋ ଅହଂ ଭଗିନି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଜାତୋ''ତି ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ଅକାସି, ସହ ସଚ୍ଚୱଚନେନେୱ ଧମକରଣତୋ ମୁତ୍ତୌଦକଂ ୱିୟ ଦାରକୋ ନିକ୍ଖମି। ମାତାପୁତ୍ତାନଂ ସୋତ୍ଥି ଅହୋସି। ଇମଞ୍ଚ ପନ ପରିତ୍ତଂ ନ କିଞ୍ଚି ପରିସ୍ସୟଂ ନ ମଦ୍ଦତି, ମହାପରିତ୍ତଂ ନାମେତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଥେରେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିୟକତଟ୍ଠାନେ ପୀଠକଂ ଅକଂସୁ। ଗବ୍ଭମୂଳ୍ହଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିମ୍ପି ଆନେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସଜ୍ଜାପେନ୍ତି, ତାୱଦେୱ ସୁଖେନ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ୟା ଦୁବ୍ବଲା ହୋତି ନ ସକ୍କା ଆନେତୁଂ, ତସ୍ସା ପୀଠକଧୋୱନୌଦକଂ ନେତ୍ୱା ସୀସେ ସିଞ୍ଚନ୍ତି, ତଙ୍ଖଣଂୟେୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ରୋଗଂ ୱୂପସମେତି। ୟାୱ କପ୍ପା ତିଟ୍ଠନକପାଟିହାରିୟଂ କିରେତଂ।

କିଂ ପନ ଭଗୱା ଥେରଂ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ କାରାପେସୀତି? ନ କାରାପେସି। ଥେରଞ୍ହି ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଭୀତା ପଲାୟନ୍ତି। ଥେରୋ ଭିକ୍ଖାହାରେନ କିଲମତି, ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହେନ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କାରେସି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ଇଦାନି କିର ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିୟାୟ ମନୁସ୍ସାନଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କରୋତୀତି ମନୁସ୍ସା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ଭିକ୍ଖାହାରେନ ଅକିଲମନ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ଅନୁଗ୍ଗହେନ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କାରେସି। ନ ହି ସଚ୍ଚକିରିୟା ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ ହୋତି। ଥେରସ୍ସାପି ଚ ''ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିମୁଖଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଅଟୱିୟଂ ଠତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଘାତିତଟ୍ଠାନମେୱ ପାକଟଂ ହୋତି। ''ଦୁଗ୍ଗତୋମ୍ହି, ଖୁଦ୍ଦକପୁତ୍ତୋମ୍ହି, ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେହି ସାମୀତି ମରଣଭୀତାନଂ ୱଚନାକାରୋ ଚ ହତ୍ଥପାଦୱିକାରୋ ଚ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ତତୋୱ ଉଟ୍ଠାୟ ଗଚ୍ଛତି, ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ତଂ ଜାତିଂ ଅବୋହାରିକଂ କତ୍ୱାୱାୟଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀତି ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କାରେସି। ଏକୋ ୱୂପକଟ୍ଠୋତିଆଦି ୱତ୍ଥସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୮୦) ୱିତ୍ଥାରିତଂ।

୩୫୨।ଅଞ୍ଞେନପି ଲେଡ୍ଡୁ ଖିତ୍ତୋତି କାକସୁନଖସୂକରାଦୀନଂ ପଟିକ୍କମାପନତ୍ଥାୟ ସମନ୍ତା ସରକ୍ଖେପମତ୍ତେ ଠାନେ ୟେନ କେନଚି ଦିସାଭାଗେନ ଖିତ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରସ୍ସେୱ କାୟେ ପତତି। କିତ୍ତକେ ଠାନେ ଏୱଂ ହୋତି? ଗଣ୍ଡିକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ୟାୱ ଗଣ୍ଡିକପଟିମୁକ୍କଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ହୋତି। ଭିନ୍ନେନ ସୀସେନାତି ମହାଚମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୟାୱ ଅଟ୍ଠିମରିୟାଦା ଭିନ୍ନେନ।

ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଖୀଣାସୱଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ଆହ। ୟସ୍ସ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନାତି ଇଦଂ ସଭାଗଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। କମ୍ମଞ୍ହି କରିୟମାନମେୱ ତୟୋ କୋଟ୍ଠାସେ ପୂରେତି। ସତ୍ତସୁ ଚିତ୍ତେସୁ କୁସଲା ୱା ଅକୁସଲା ୱା ପଠମଜୱନଚେତନା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ତଂ ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିପାକଂ ଦେତି। ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ଅହୋସିକମ୍ମଂ, ନାହୋସି କମ୍ମୱିପାକୋ, ନ ଭୱିସ୍ସତି କମ୍ମୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି କମ୍ମୱିପାକୋତି ଇମସ୍ସ ତିକସ୍ସ ୱସେନ ଅହୋସିକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ଅତ୍ଥସାଧିକା ସତ୍ତମଜୱନଚେତନା ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟକମ୍ମଂ ନାମ। ତଂ ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିପାକଂ ଦେତି। ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ତଂ ଅହୋସିକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରେ ପଞ୍ଚଜୱନଚେତନା ଅପରାପରିୟୱେଦନୀୟକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ତଂ ଅନାଗତେ ୟଦା ଓକାସଂ ଲଭତି, ତଦା ୱିପାକଂ ଦେତି। ସତି ସଂସାରପ୍ପୱତ୍ତିୟା ଅହୋସିକମ୍ମଂ ନାମ ନ ହୋତି। ଥେରସ୍ସ ପନ ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀୟଞ୍ଚ ଅପରାପରିୟୱେଦନୀୟଞ୍ଚାତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ କମ୍ମାନି କମ୍ମକ୍ଖୟକରେନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସମୁଗ୍ଘାଟିତାନି, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟଂ ଅତ୍ଥି । ତଂ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତସ୍ସାପି ୱିପାକଂ ଦେତିୟେୱ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଭଗୱା ''ୟସ୍ସ ଖୋ ତ୍ୱ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ମା ୟସ୍ସ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ୟାଦିସସ୍ସ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନାତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋତି ଦେସନାସୀସମତ୍ତମେତଂ, ଅବ୍ଭା ମହିକା ଧୂମୋ ରଜୋ ରାହୂତି ଇମେହି ପନ ଉପକ୍କିଲେସେହି ମୁତ୍ତୋ ଚନ୍ଦିମା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ୟଥା ହି ଏୱଂ ନିରୁପକ୍କିଲେସୋ ଚନ୍ଦିମା ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଏୱଂ ପମାଦକିଲେସୱିମୁତ୍ତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ ଖନ୍ଧାୟତନଧାତୁଲୋକଂ ପଭାସେତି, ୱିହତକିଲେସନ୍ଧକାରଂ କରୋତି।

କୁସଲେନ ପିଧୀୟତୀତି ମଗ୍ଗକୁସଲେନ ପିଧୀୟତି ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଂ କରୀୟତି। ୟୁଞ୍ଜତି ବୁଦ୍ଧସାସନେତି ବୁଦ୍ଧସାସନେ କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା ଚ ୟୁତ୍ତପ୍ପୟୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ଥେରସ୍ସ ଉଦାନଗାଥା ନାମ।

ଦିସା ହି ମେତି ଇଦଂ କିର ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିତ୍ତାଣାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ଥ ଦିସା ହି ମେତି ମମ ସପତ୍ତା। ୟେ ମଂ ଏୱଂ ଉପୱଦନ୍ତି –

‘‘ଯଥା ମଯଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲେନ ମାରିତାନଂ ଞାତକାନଂ ୱସେନ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦିଯାମ, ଏୱଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋପି ୱେଦିଯତୂ’’ତି, ତେ ମଯ୍ହଂ ଦିସା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୂତି କାଯୱାଚାମନେହି ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତୁ। ଯେ ଧମ୍ମମେୱାଦପଯନ୍ତିସନ୍ତୋତି ଯେ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଧମ୍ମଂଯେୱ ଆଦପେନ୍ତି ସମାଦପେନ୍ତି ଗଣ୍ହାପେନ୍ତି, ତେ ମନୁଜା ମଯ୍ହଂ ସପତ୍ତା ଭଜନ୍ତୁ ସେୱନ୍ତୁ ପଯିରୁପାସନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅୱିରୋଧପ୍ପସଂସୀନନ୍ତି ଅୱିରୋଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମେତ୍ତା, ମେତ୍ତାପସଂସକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଣନ୍ତୁ ଧମ୍ମଂ କାଲେନାତି ଖଣେ ଖଣେ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାପଟିସଙ୍ଖାସାରଣୀଯଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୁ। ତଞ୍ଚ ଅନୁୱିଧୀଯନ୍ତୂତି ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ଅନୁକରୋନ୍ତୁ ପୂରେନ୍ତୁ।

ନ ହି ଜାତୁ ସୋ ମମଂ ହିଂସେତି ଯୋ ମଯ୍ହଂ ଦିସୋ, ସୋ ମଂ ଏକଂସେନେୱ ନ ହିଂସେଯ୍ଯ। ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପନ କିଞ୍ଚି ନନ୍ତି ନ କେୱଲଂ ମଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ପନ କଞ୍ଚି ପୁଗ୍ଗଲଂ ମା ହିଂସନ୍ତୁ ମା ୱିହେଠେନ୍ତୁ। ପପ୍ପୁଯ୍ଯ ପରମଂ ସନ୍ତିନ୍ତି ପରମଂ ସନ୍ତିଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା। ରକ୍ଖେଯ୍ଯ ତସଥାୱରେତି ତସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତଣ୍ହା, ଥାୱରା ନିତ୍ତଣ୍ହା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯୋ ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣାତି, ସୋ ସବ୍ବଂ ତସଥାୱରଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ମଯ୍ହମ୍ପି ଦିସା ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣନ୍ତୁ, ଏୱଂ ମଂ ଏକଂସେନେୱ ନ ହିଂସିସ୍ସନ୍ତୀତି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅତ୍ତନୋ ପରିତ୍ତଂ କାତୁଂ ଆହ।

ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋୱ ପଟିପତ୍ତିଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଉଦକଞ୍ହି ନଯନ୍ତିନେତ୍ତିକାତି ଆହ। ତତ୍ଥ ନେତ୍ତିକାତି ଯେ ମାତିକଂ ସୋଧେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତଙ୍ଗଟ୍ଠାନେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉଦକଂ ନଯନ୍ତି। ଉସୁକାରାତି ଉସୁକାରକା। ନମଯନ୍ତୀତି ତେଲକଞ୍ଜିକେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା କୁକ୍କୁଳେ ତାପେତ୍ୱା ଉନ୍ନତୁନ୍ନତଟ୍ଠାନେ ନମେନ୍ତା ଉଜୁଂ କରୋନ୍ତି। ତେଜନନ୍ତି କଣ୍ଡଂ। ତଞ୍ହି ଇସ୍ସାସୋ ତେଜଂ କରୋତି, ପରଞ୍ଚ ତଜ୍ଜେତି, ତସ୍ମା ତେଜନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ତାନଂ ଦମଯନ୍ତୀତି ଯଥା ନେତ୍ତିକା ଉଜୁମଗ୍ଗେନ ଉଦକଂ ନଯନ୍ତି, ଉସୁକାରା ତେଜନଂ, ତଚ୍ଛକା ଚ ଦାରୁଂ ଉଜୁଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତି ଉଜୁକଂ କରୋନ୍ତି ନିବ୍ବିସେୱନଂ କରୋନ୍ତି।

ତାଦିନାତି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠାଦୀସୁ ନିବ୍ବିକାରେନ – ‘‘ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଭଗୱା ତାଦୀ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ, ୱନ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ, ଚତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ, ତିଣ୍ଣାୱୀତି ତାଦୀ, ତନ୍ନିଦ୍ଦେସାତି ତାଦୀ’’ତି (ମହାନି। ୩୮; ୧୯୨) ଏୱଂ ତାଦିଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତେନ ସତ୍ଥାରା। ଭୱନେତ୍ତୀତି ଭୱରଜ୍ଜୁ, ତଣ୍ହାଯେତଂ ନାମଂ। ତାଯ ହି ଗୋଣା ୱିଯ ଗୀୱାଯ ରଜ୍ଜୁଯା, ସତ୍ତା ହଦଯେ ବଦ୍ଧା ତଂ ତଂ ଭୱଂ ନୀଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭୱନେତ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଫୁଟ୍ଠୋକମ୍ମୱିପାକେନାତି ମଗ୍ଗଚେତନାଯ ଫୁଟ୍ଠୋ। ଯସ୍ମା ହି ମଗ୍ଗଚେତନାଯ କମ୍ମଂ ପଚ୍ଚତି ୱିପଚ୍ଚତି ଡଯ୍ହତି, ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ସା କମ୍ମୱିପାକୋତି ୱୁତ୍ତା। ତାଯ ହି ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ଏସ ଅଣଣୋ ନିକ୍କିଲେସୋ ଜାତୋ, ନ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯ ଅଣଣୋ। ଭୁଞ୍ଜାମୀତି ଚେତ୍ଥ ଥେଯ୍ଯପରିଭୋଗୋ ଇଣପରିଭୋଗୋ ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ ସାମିପରିଭୋଗୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପରିଭୋଗା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପରିଭୋଗୋ ଥେଯ୍ଯପରିଭୋଗୋ ନାମ। ସୋ ହି ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଥେନେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ‘‘ଥେଯ୍ଯାଯ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋ ଭୁତ୍ତୋ’’ତି (ପାରା। ୧୯୫)। ସୀଲୱତୋ ପନ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣପରିଭୋଗୋ ଇଣପରିଭୋଗୋ ନାମ। ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ ପରିଭୋଗୋ ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ ନାମ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ ପରିଭୋଗୋ ସାମିପରିଭୋଗୋ ନାମ। ଇଧ କିଲେସୈଣାନଂ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଣଣୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଅନିଣୋ’’ତିପି ପାଠୋ। ସାମିପରିଭୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଭୁଞ୍ଜାମି ଭୋଜନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

କାମରତିସନ୍ଥୱନ୍ତି ଦୁୱିଧେସୁପି କାମେସୁ ତଣ୍ହାରତିସନ୍ଥୱଂ ମା ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥ ମା କରିତ୍ଥ। ନଯିଦଂ ଦୁମ୍ମନ୍ତିତଂ ମମାତି ଯଂ ମଯା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ମନ୍ତିତଂ, ତଂ ମମ ମନ୍ତିତଂ ନ ଦୁମ୍ମନ୍ତିତଂ। ସଂୱିଭତ୍ତେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଅହଂ ସତ୍ଥାତି ଏୱଂ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନେହି ଯେ ଧମ୍ମା ସଂୱିଭତ୍ତା, ତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଯଂ ସେଟ୍ଠଂ ନିବ୍ବାନଂ, ତଦେୱ ଅହଂ ଉପଗମଂ ଉପଗତୋ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ମଯ୍ହଂ ଇଦଂ ଆଗମନଂ ସ୍ୱାଗତଂ ନାମ ଗତନ୍ତି। ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜାତି ପୁବ୍ବେନିୱାସଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଆସୱକ୍ଖଯପଞ୍ଞା। କତଂବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନନ୍ତି ଯଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସବ୍ବଂ ମଯା କତଂ। ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ନୱହି ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେହି ଦେସନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ପିଯଜାତିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୫୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ପିଯଜାତିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନେୱ କମ୍ମନ୍ତା ପଟିଭନ୍ତୀତି ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ପଟିଭନ୍ତି, ପକତିନିଯାମେନ ପନ ନ ପଟିଭନ୍ତି। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ନ ପଟିଭାତୀତି ନ ରୁଚ୍ଚତି। ଆଳାହନନ୍ତି ସୁସାନଂ। ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ୱିୱଣ୍ଣତାଯ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି

ନାମ ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ଧମ୍ମା, ପତିଟ୍ଠିତୋକାସଂ ପନ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପିଯଜାତିକାତି ପିଯତୋ ଜାଯନ୍ତି। ପିଯପ୍ପଭାୱିକାତି ପିଯତୋ ପଭୱନ୍ତି।

୩୫୫।ସଚେ ତଂ, ମହାରାଜାତି ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖଯମାନାପି ସତ୍ଥରି ସଦ୍ଧାଯ ଏୱଂ ୱଦତି। ଚର ପିରେତି ଅପେହି ଅମ୍ହାକଂ ପରେ, ଅନଜ୍ଝତ୍ତିକଭୂତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଚର ପିରେତି ପରତୋ ଗଚ୍ଛ, ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠାତିପି ଅତ୍ଥୋ।

୩୫୬।ଦ୍ୱିଧାଛେତ୍ୱାତି ଅସିନା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ କରୋନ୍ତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଅତ୍ତାନଂଉପ୍ଫାଲେସୀତି ତେନେୱ ଅସିନା ଅତ୍ତନୋ ଉଦରଂ ଫାଲେସି। ଯଦି ହି ତସ୍ସ ସା ଅପ୍ପିଯା ଭୱେୟ୍ୟ, ଇଦାନି ଅଞ୍ଞଂ ମାତୁଗାମଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଘାତେୟ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ସା ପିଯା ଅହୋସି, ତସ୍ମା ପରଲୋକେପି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସମଙ୍ଗିଭାୱଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ଏୱମକାସି।

୩୫୭।ପିଯା ତେ ୱଜିରୀତି ଏୱଂ କିରସ୍ସା ଅହୋସି – ''ସଚାହଂ, 'ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ମହାରାଜ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା'ତିଆଦିକଥଂ କଥେୟ୍ୟଂ, 'କୋ ତେ ଏୱଂ ଅକାସି, ଅପେହି ନତ୍ଥି ଏତ'ନ୍ତି ମଂ ପଟିସେଧେୟ୍ୟ, ୱତ୍ତମାନେନେୱ ନଂ ସଞ୍ଞାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱାତି ଏତ୍ଥ ମରଣୱସେନ ୱିପରିଣାମୋ, କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ପଲାଯିତ୍ୱା ଗମନୱସେନ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱାସଭାଯାତି ୱାସଭା ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଏକା ଦେୱୀ, ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ।

ପିଯାତେ ଅହନ୍ତି କସ୍ମା ସବ୍ବପଚ୍ଛା ଆହ? ଏୱଂ କିରସ୍ସା ଅହୋସି – ''ଅଯଂ ରାଜା ମଯ୍ହଂ କୁପିତୋ, ସଚାହଂ ସବ୍ବପଠମଂ 'ପିଯା ତେ ଅହ'ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, 'ନ ମେ ତ୍ୱଂ ପିଯା, ଚର ପିରେ'ତି ୱଦେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କଥା ପତିଟ୍ଠାନଂ ନ ଲଭିସ୍ସତୀ''ତି କଥାଯ ପତିଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛା ପୁଚ୍ଛି। କାସିକୋସଲେସୁ ଛଡ୍ଡିତଭାୱେନ ୱିପରିଣାମୋ, ପଟିରାଜୂନଂ ହତ୍ଥଗମନୱସେନ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଆଚମେହୀତି ଆଚମନୋଦକଂ ଦେହି। ଆଚମିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ନମସ୍ସିତୁକାମୋ ଏୱମାହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ପିଯଜାତିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ବାହିତିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୫୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ବାହିତିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକଂ ନାଗନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ହତ୍ଥିଂ। ତସ୍ସ କିର ଫାସୁକାନଂ ଉପରି ତାଲଫଲମତ୍ତଂ ପଣ୍ଡରଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥି , ତେନସ୍ସ ଏକପୁଣ୍ଡରୀକୋତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସିରିୱଡ୍ଢଂ ମହାମତ୍ତନ୍ତି ପଚ୍ଚେକହତ୍ଥିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା କଥାଫାସୁକତ୍ଥଂ ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଏୱଂନାମକଂ ମହାମତ୍ତଂ। ଆଯସ୍ମାନୋତି ଏତ୍ଥ ନୋତି ପୁଚ୍ଛାଯ ନିପାତୋ। ମହାମତ୍ତୋ ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଧାରଣାକାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ଏୱଂ, ମହାରାଜା''ତି ଆହ।

୩୫୯।ଓପାରମ୍ଭୋତି ଉପାରମ୍ଭଂ ଦୋସଂ ଆରୋପନାରହୋ। କିଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ରାଜା ପୁଚ୍ଛତି। ସୁନ୍ଦରିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନମିଦଂ ସୁତ୍ତଂ, ତଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଯଞ୍ହି ମଯଂ, ଭନ୍ତେତି, ଭନ୍ତେ, ଯଂ ମଯଂ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି ଇଦଂ ପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ହେନ ପରିପୂରେତୁଂ ନାସକ୍ଖିମ୍ହା, ତଂ କାରଣଂ ଆଯସ୍ମତା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତେନ ପରିପୂରିତଂ।

୩୬୦।ଅକୁସଲୋତି ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତୋ। ସାୱଜ୍ଜୋତି ସଦୋସୋ। ସବ୍ୟାବଜ୍ଝୋତି ସଦୁକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋତି ଇଧ ନିସ୍ସନ୍ଦୱିପାକୋ କଥିତୋ। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଏୱଂ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତକାଯସମାଚାରସ୍ସ।

ସବ୍ବାକୁସଲଧମ୍ମପହୀନୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଥାଗତୋ କୁସଲଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବେସଂଯେୱ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନଂ ୱଣ୍ଣେତୀତି। ଆମ ୱଣ୍ଣେତୀତି ୱୁତ୍ତେ ଯଥା ପୁଚ୍ଛା, ତଥା ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ବ୍ୟାକରଣଂ ପନ ନ ଭାରିଯଂ। ଅପ୍ପହୀନଅକୁସଲୋପି ହି ପହାନଂ ୱଣ୍ଣେୟ୍ୟ, ଭଗୱା ପନ ପହୀନାକୁସଲତାଯ ଯଥାକାରୀ ତଥାୱାଦୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଏୱଂ ବ୍ୟାକାସି। ସୁକ୍କପକ୍ଖେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୩୬୨।ବାହିତିକାତି ବାହିତିରଟ୍ଠେ ଉଟ୍ଠିତଓ଼ତ୍ଥସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସୋଳସସମା ଆଯାମେନାତି ଆଯାମେନ ସମସୋଳସହତ୍ଥା। ଅଟ୍ଠସମା ୱିତ୍ଥାରେନାତି ୱିତ୍ଥାରେନ ସମଅଟ୍ଠହତ୍ଥା।

୩୬୩।ଭଗଓ଼ତୋପାଦାସୀତି ଭଗଓ଼ତୋ ନିଯ୍ଯାତେସି। ଦତ୍ୱା ଚ ପନ ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱିତାନଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ଧକୁଟି ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ସୋଭି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ଼। ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ଓ଼ସେନ ଅଯଂ ଦେସନା ନିଟ୍ଠିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ବାହିତିକସୁତ୍ତଓ଼ଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଧମ୍ମଚେତିଯସୁତ୍ତଓ଼ଣ୍ଣନା

୩୬୪।ଏଓ଼ଂମେ ସୁତନ୍ତି ଧମ୍ମଚେତିଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମେଦାଳୁପନ୍ତି ନାମେତଂ ତସ୍ସ, ତସ୍ସ ହି ନିଗମସ୍ସ ମେଦଓ଼ଣ୍ଣା ପାସାଣା କିରେତ୍ଥ ଉସ୍ସନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ମେଦାଳୁପନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ। ସେନାସନଂ ପନେତ୍ଥ ଅନିଯତଂ, ତସ୍ମା ନ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନଗରକନ୍ତି ଏଓ଼ଂନାମକଂ ସକ୍ୟାନଂ ନିଗମଂ। କେନଚିଦେଓ଼ କରଣୀଯେନାତି ନ ଅଞ୍ଞେନ କରଣୀଯେନ, ଅଯଂ ପନ ବନ୍ଧୁଲସେନାପତିଂ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାଯ ପୁତ୍ତେହି ଏକଦିଓ଼ସେନେଓ଼ ଗଣ୍ହଥାତି ଆଣାପେସି, ତଂଦିଓ଼ସଞ୍ଚସ୍ସ ଭରିଯାଯ ମଲ୍ଲିକାଯ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଗଓ଼ା ନିମନ୍ତିତୋ, ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନମତ୍ତେ ''ସେନାପତି କାଲଙ୍କତୋ''ତି ସାସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ମଲ୍ଲିକାଯ ଅଦଂସୁ। ସା ପଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖସାସନଂ ପୁଚ୍ଛି। ''ରଞ୍ଞା ଅଯ୍ୟେ ସେନାପତି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାଯ ପୁତ୍ତେହି ଏକପ୍ପହାରେନେଓ଼ ଗହାପିତୋ''ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ମହାଜନଗତଂ ମା କରିତ୍ଥାତି ଓ଼ଚ୍ଛିକାଯ ପଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଏକା ସପ୍ପିଚାଟି ନୀହରିତା, ସା ଉମ୍ମାରେ ଆହଚ୍ଚ ଭିନ୍ନା, ତଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସି।

ସତ୍ଥା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ – ''ସପ୍ପିଚାଟିଯା ଭିନ୍ନପଚ୍ଚଯା ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବ''ନ୍ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମଲ୍ଲିକା ପଣ୍ଣଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଭଗଓ଼ତୋ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା – ''ଭଗଓ଼ା ଇମଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାଯ ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସେନାପତିନୋ ମତସାସନଂ, ଅହଂ ଏତମ୍ପି ନ ଚିନ୍ତଯାମି, ସପ୍ପିଚାଟିପଚ୍ଚଯା କିଂ ଚିନ୍ତେସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଭଗଓ଼ା – ''ମଲ୍ଲିକେ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ନାମ ଓ଼ତ୍ତମାନାନଂ ହୋତି ଏତ''ନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କତ୍ୱା ଅଗମାସି। ମଲ୍ଲିକା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସସୁଣିସାଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଓ଼ାଦଂ ଅଦାସି। ରାଜା ମଲ୍ଲିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସେନାପତିନୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରେ ଭିନ୍ନଦୋସୋ ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ନତ୍ଥି ସାମୀତି। ସୋ ତସ୍ସା ଓ଼ଚନେନ ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦୋସଭାଓ଼ଂ ଞତ୍ୱା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ବଲଓ଼ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ସୋ – ''ଏଓ଼ରୂପଂ ନାମ ଅଦୋସକାରକଂ ମଂ ସମ୍ଭାଓ଼ଯିତ୍ୱା ଆଗତଂ ସହାଯକଂ ୱିନାସେସି''ନ୍ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାସାଦେ ୱା ନାଟକେସୁ ୱା ରଜ୍ଜସୁଖେସୁ ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ଅଲଭମାନୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଏତଦେଓ଼ କିଚ୍ଚଂ ଅହୋସି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''କେନଚିଦେଓ଼ କରଣୀଯେନା''ତି।

ଦୀଘଂକାରାଯନନ୍ତି ଦୀଘକାରାଯନୋ ନାମ ବନ୍ଧୁଲସେନାପତିସ୍ସ ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ''ଏତସ୍ସ ମେ ମାତୁଲୋ ଅଦୋସକାରକୋ ନିକ୍କାରଣେନ ଘାତିତୋ''ତି ରଞ୍ଞା ସେନାପତିଟ୍ଠାନେ ଠପିତୋ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହଚ୍ଚା ରାଜାନୁଭାଓ଼େନାତି ମହତା ରାଜାନୁଭାଓ଼େନ , ଧରଣିତଲଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ସାଗରଂ ପରିଓ଼ତ୍ତେନ୍ତୋ ୱିଯ ୱିଚିତ୍ତଓ଼େସସୋଭେନ ମହତା ବଲକାଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାସାଦିକାନୀତି ଦସ୍ସନେନେଓ଼ ସହ ରଞ୍ଜନକାନି। ପସାଦନୀଯାନୀତି ତସ୍ସେଓ଼ ୱେଓ଼ଚନଂ। ଅଥ ୱା ପାସାଦିକାନୀତି ପସାଦଜନକାନି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନୀତି ନିସ୍ସଦ୍ଦାନି। ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନୀତି ଅୱିଭାୱିତତ୍ଥେନ ନିଗ୍ଘୋସେନ ରହିତାନି। ୱିଜନଓ଼ାତାନୀତି ୱିଗତଜନଓ଼ାତାନି। ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନୀତି ମନୁସ୍ସାନଂ ରହସ୍ସକମ୍ମାନୁଚ୍ଛୱିକାନି, ରହସ୍ସମନ୍ତଂ ମନ୍ତେନ୍ତାନଂ ଅନୁରୂପାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ନିଲୀଯନଭାଓ଼ସ୍ସ ଏକୀଭାଓ଼ସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି। ଯତ୍ଥ ସୁଦଂ ମଯନ୍ତି ନ ତେନ ତତ୍ଥ ଭଗଓ଼ା ପଯିରୁପାସିତପୁବ୍ବୋ, ତାଦିସେସୁ ପନ ପଯିରୁପାସିତପୁବ୍ବୋ, ତସ୍ମା ଯାଦିସେସୁ ସୁଦଂ ମଯନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜାତି ପଣ୍ଡିତୋ ସେନାପତି ''ରାଜା ଭଗଓ଼ନ୍ତଂ ମମାଯତୀ''ତି ଜାନାତି, ସୋ ସଚେ ମଂ ରାଜା ''କହଂ ଭଗଓ଼ା''ତି ଓ଼ଦେଯ୍ୟ, ଅଦନ୍ଧାଯନ୍ତେନ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚରପୁରିସେ ପଯୋଜେତ୍ୱା ଭଗଓ଼ତୋ ନିଓ଼ାସନଟ୍ଠାନଂ ଞତ୍ୱାଓ଼ ୱିହରତି। ତସ୍ମା ଏଓ଼ମାହ। ଆରାମଂ ପାୱିସୀତି ବହିନିଗମେ ଖନ୍ଧାଓ଼ାରଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା କାରାଯନେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାୱିସି।

୩୬୬।ୱିହାରୋତି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ସନ୍ଧାଯାହଂସୁ। ଆଳିନ୍ଦନ୍ତି ପମୁଖଂ। ଉକ୍କାସିତ୍ୱାତି ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା। ଅଗ୍ଗଳନ୍ତି କଓ଼ାଟଂ। ଆକୋଟେହୀତି ଅଗ୍ଗନଖେନ

ଇସକଂ କୁଞ୍ଚିକଛିଦ୍ଦସମୀପେ କୋଟେହୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦ୍ୱାରଂ କିର ଅତିଉପରି ଅମନୁସ୍ସା, ଅତିହେଟ୍ଠା ଦୀଘଜାତିକା କୋଟେନ୍ତି। ତଥା ଅକୋଟେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦସମୀପେ କୋଟେତଙ୍ଗଂ, ଇଦଂ ଦ୍ୱାରକୋଟକଓତ୍ତନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତା ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥେୱାତି ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନେୟେୱ। ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ଉଣ୍ହୀସଞ୍ଚାତି ଦେସନାମତ୍ତମେତଂ,

ୱାଲବୀଜନିମୁଣ୍ହୀସଂ, ଖଗ୍ଗଂ ଛତ୍ତଞ୍ଚୁପାହନଂ;

ଓରୁୟ୍ହ ରାଜା ୟାନମ୍ହା, ଠପୟିତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛଦନ୍ତି। –

ଆଗତାନି ପନ ପଞ୍ଚପି ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଅଦାସି। କସ୍ମା ପନ ଅଦାସୀତି। ଅତିଗରୁନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉଦ୍ଧତୱେସେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ୟୁତ୍ତନ୍ତି ଚ, ଏକକୋୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୱସେନ ସମ୍ମୋଦିସ୍ସାମି ଚାତି। ପଞ୍ଚସୁ ହି ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡେସୁ ନିୱତ୍ତିତେସୁ ଝଂ ନିୱତ୍ତାତି ୱତ୍ତଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି, ସଜ୍ଞେ ସୟମେୱ ନିୱତ୍ତନ୍ତି। ଇତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଅଦାସି। ରହାୟତୀତି ରହସ୍ସଂ କରୋତି ନିଗୂହତି। ଅୟଂ କିରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ''ପୁବ୍ବେପି ଅୟଂ ରାଜା ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁକ୍କଣ୍ଣମନ୍ତଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ମାତୁଲଂ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାୟ ପୁତ୍ତେହି ଗଣ୍ହାପେସି, ଇଦାନିପି ଚତୁକ୍କଣ୍ଣମନ୍ତଂ ମନ୍ତେତୁକାମୋ, କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ମଂ ଗଣ୍ହାପେସ୍ସତୀ''ତି। ଏୱଂ କୋପୱସେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି।

ୱିୱରିଭଗୱା ଦ୍ୱାରନ୍ତି ନ ଭଗୱା ଉଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରି, ୱିୱରତୂତି ପନ ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ତତୋ – ''ଭଗୱା ତୁମ୍ହେହି ଅନେକେସୁ କପ୍ପକୋଟୀସୁ ଦାନଂ ଦଦମାନେହି ନ ସହତ୍ଥା ଦ୍ୱାରୱିୱରଣକମ୍ମଂ କତ''ନ୍ତି ସୟମେୱ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱଟଂ। ତଂ ପନ ୟସ୍ମା ଭଗୱତୋ ମନେନ ୱିୱଟଂ, ତସ୍ମା ''ୱିୱରି ଭଗୱା ଦ୍ୱାର''ନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱାତି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା। ତସ୍ମିଂ ପନ ପୱିଟ୍ଠମତ୍ତେୟେୱ କାରାୟନୋ ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଗହେତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଟଟୂଭଂ ଆମନ୍ତେସି ''ଛତ୍ତଂ ସମ୍ମ ଉସ୍ସାପେହୀ''ତି। ମୟ୍ହଂ ପିତା କିଂ ଗତୋତି? ପିତରଂ ମା ପୁଚ୍ଛ, ସଚେ ଝଂ ନ ଉସ୍ସାପେସି, ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅହଂ ଉସ୍ସାପେମୀତି। ''ଉସ୍ସାପେମି ସମ୍ମା''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। କାରାୟନୋ ରଞ୍ଞୋ ଏକଂ ଅସ୍ସଞ୍ଚ ଅସିଞ୍ଚ ଏକମେୱ ଚ ପରିଚାରିକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଠପେତ୍ୱା – ''ସଚେ ରାଜା ଜୀୱିତେନ ଅତ୍ଥିକୋ, ମା ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି ୱିଟଟୂଭସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିମେୱ ଗତୋ।

୩୬୭।ଧମ୍ମନ୍ୱୟୋତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଞାଣସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁନୟୋ ଅନୁମାନଂ, ଅନୁବୁଦ୍ଧୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ୟେନସ୍ସ ଧମ୍ମନ୍ୱୟେନ ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା''ତିଆଦି ହୋତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆପାଣକୋଟିକନ୍ତି ପାଣୋତି ଜୀୱିତଂ, ତଂ ମରିୟାଦଂ ଅନ୍ତୋ କରିତ୍ୱା, ମରଣସମୟେପି ଚରନ୍ତିୟେୱ, ତଂ ନ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ''ଅପାଣକୋଟିକ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଆଜୀୱିତପରିୟନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଥା ଏକଚ୍ଚେ ଜୀୱିତହେତୁ ଅତିକ୍କମନ୍ତା ପାଣକୋଟିକଂ କତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ନ ଏୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେତି ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତାୟ ଧମ୍ମସ୍ୱାକ୍ଖାତତାୟ ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପନ୍ନତାୟ ଚ ଏତଂ ଏୱଂ ହୋତି, ଏୱଞ୍ଚ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅୟଂ ଭଗୱତି ଧମ୍ମନ୍ୱୟୋ ହୋତୀତି ଦୀପେତି। ଏସେୱ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୩୬୯।ନୱିୟ ମଞ୍ଞେ ଚକ୍ଖୁଂ ବନ୍ଧନ୍ତେତି ଚକ୍ଖୁଂ ଅବନ୍ଧନ୍ତେ ୱିୟ। ଅପାସାଦିକଞ୍ହି ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଓଲୋକନକିଚ୍ଚଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ସୋ ଚକ୍ଖୁଂ ନ ବନ୍ଧତି ନାମ। ପାସାଦିକଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକନକିଚ୍ଚଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ସୋ ଚକ୍ଖୁଂ ବନ୍ଧତି ନାମ। ଇମେ ଚ ଅପାସାଦିକା, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ବନ୍ଧୁକରୋଗୋ ନୋତି କୁଲରୋଗୋ। ଅମ୍ହାକଂ କୁଲେ ଜାତା ଏୱରୂପା ହୋନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଉଳାରନ୍ତି ମହେସକ୍ଖଂ। ପୁବ୍ବେନାପରନ୍ତି ପୁବ୍ବତୋ ଅପରଂ ୱିସେସଂ। ତତ୍ଥ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୋ ଉଳାରଂ ପୁବ୍ବେ ୱିସେସଂ ସଞ୍ଜାନାତି ନାମ, ସମାପତ୍ତିଂ ପଦଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଉଳାରଂ ପୁବ୍ବତୋ ଅପରଂ ୱିସେସଂ ସଞ୍ଜାନାତି ନାମ।

୩୭୦।ଘାତେତାୟଂ ୱା ଘାତେତୁନ୍ତି ଘାତେତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ଘାତେତୁଂ। ଜାପେତାୟଂ ୱା ଜାପେତୁନ୍ତି ଧନେନ ୱା ଜାପେତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ଜାପେତୁଂ ଜାନିତୁଂ ଅଧନଂ କାତୁଂ। ପବ୍ବାଜେତାୟଂ ୱା ପବ୍ବାଜେତୁନ୍ତି ରଟ୍ଠତୋ ୱା ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ।

୩୭୧।ଇସିଦତ୍ତପୁରାଣାତି ଇସିଦତ୍ତୋ ଚ ପୁରାଣୋ ଚ। ତେସୁ ଏକୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଏକୋ ସଦାରସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ। ମମଭତ୍ତାତି ମମ ସନ୍ତକଂ ଭତ୍ତଂ ଏତେସନ୍ତି ମମଭତ୍ତା। ମମୟାନାତି ମମ ସନ୍ତକଂ ୟାନଂ ଏତେସନ୍ତି ମମୟାନା। ଜୀୱିକାୟ ଦାତାତି ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିଂ ଦାତା। ୱୀମଂସମାନୋତି ଉପପରିକ୍ଖମାନୋ। ତଦା କିର ରାଜା ନିଦ୍ଦଂ ଅନୋକ୍କନ୍ତୋୱ ଓକ୍କନ୍ତୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ତେ ଥପତୟୋ ''କତରସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ ଭଗୱା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମା''ତି ସୁତ୍ୱା ମନ୍ତୟିଂସୁ – ''ୟେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ତେନ ସୀସେ କତେ ରାଜା ପାଦତୋ ହୋତି। ୟେନ ରାଜା, ତେନ ସୀସେ କତେ ସତ୍ଥା ପାଦତୋ ହୋତି, କିଂ କରିସ୍ସାମା''ତି? ତତୋ ନେସଂ ଏତଦହୋସି – ''ରାଜା କୁପ୍ପମାନୋ ୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେତି, ତଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ। ନ ଖୋ

ପନ ମଯଂ ସଙ୍କୋମ ଜାନମାନା ସତ୍ଥାରଂ ପାଦତୋ କାତୁ’’ନ୍ତି ରାଜାନଂ ପାଦତୋ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଅଯଂ ରାଜା ଏୱମାହ।

୩୭୪।ପଚ୍ଛାମୀତି ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କାରାଯନସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ, ତଂ ତତ୍ଥ ଅଦିସ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ, ତତ୍ଥାପି ଅଞ୍ଞଂ ଅଦିସ୍ୱା ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ପୁଚ୍ଛି। ସା ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ରାଜା – ‘‘ନ ଇଦାନି ମଯା ଏକକେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭାଗିନେଯ୍ୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ କଣାଜକଭତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜି, ବହଲୌଦକଞ୍ଚ ପିୱି। ତସ୍ସ ସୁଖୁମାଲପକତିକସ୍ସ ଆହାରୋ ନ ସମ୍ମା ପରିଣାମି। ସୋ ରାଜଗହଂ ପାପୁଣନ୍ତୋପି ୱିକାଲେ ଦ୍ୱାରେସୁ ପିହିତେସୁ ପାପୁଣି। ‘‘ଅଜ୍ଜ ସାଲାଯଂ ସଯିତ୍ୱା ସ୍ୱେ ମଯ୍ହଂ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ବହିନଗରେ ସାଲାଯ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ରତ୍ତିଭାଗେ ଉଟ୍ଠାନାନି ପୱତ୍ତିଂସୁ, କତିପଯୱାରେ ବହି ନିକ୍ଖମି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଦସା ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ଅଙ୍କେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ବଲୱପଚ୍ଚୁସେ କାଲମକାସି। ସା ତସ୍ସ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା – ‘‘ଦ୍ୱୀସୁ ରଜ୍ଜେସୁ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଇଦାନି ପରସ୍ସ ବହିନଗରେ ଅନାଥସାଲାଯ ଅନାଥକାଲକିରିଯଂ କତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ମଯ୍ହଂ ସାମି କୋସଲରାଜା’’ତିଆଦୀନି ୱଦମାନା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱିତୁଂ ଆରଭି। ମନୁସ୍ସା ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଆଗତକାରଣଂ ଞତ୍ୱା ମହାପରିହାରେନ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କରିତ୍ୱା ‘‘ୱିଟଟୂଭଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ବଲକାଯଂ ସନ୍ନିପାତେସି। ଅମଚ୍ଚା ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା – ‘‘ସଚେ, ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ମାତୁଲୋ ଅରୋଗୋ ଅସ୍ସ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗନ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ଇଦାନି ପନ ୱିଟଟୂଭୋପି ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତୁଂ ଅରହତିଯେୱା’’ତି ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନିୱାରେସୁଂ।

ଧମ୍ମଚେତିଯାନୀତି ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତୀକାରୱଚନାନି। ତୀସୁ ହି ରତନେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଚିତ୍ତୀକାରେ କତେ ସବ୍ବତ୍ଥ କତୋଯେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ଭଗୱତି ଚିତ୍ତୀକାରେ କତେ ଧମ୍ମୋପି କତୋୱ ହୋତୀତି ଭଗୱା ‘‘ଧମ୍ମଚେତିଯାନୀ’’ତି ଆହ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକାନୀତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭୂତାନି, ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପତ୍ତିଭୂତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଧମ୍ମଚେତିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କଣ୍ଣକତ୍ଥଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି କଣ୍ଣକତ୍ଥଲସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉରୁଞ୍ଞାଯନ୍ତି ଉରୁଞ୍ଞାତି ତସ୍ସ ରଟ୍ଠସ୍ସପି ନଗରସ୍ସପି ଏତଦେୱ ନାମଂ, ଭଗୱା ଉରୁଞ୍ଞାନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି। କଣ୍ଣକତ୍ଥଲେ ମିଗଦାଯେତି ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ କଣ୍ଣକତ୍ଥଲଂ ନାମ ଏକୋ ରମଣୀଯୋ ଭୂମିଭାଗୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ମିଗାନଂ ଅଭଯତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା ମିଗଦାଯୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ କଣ୍ଣକତ୍ଥଲେ ମିଗଦାଯେ। କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନାତି ନ ଅଞ୍ଞେନ, ଅନନ୍ତରସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତକରଣୀଯେନେୱ। ସୋମା ଚ ଭଗିନୀ ସକୁଲା ଚ ଭଗିନୀତି ଇମା ଦ୍ୱେ ଭଗିନିଯୋ ରଞ୍ଞୋ ପଜାପତିଯୋ। ଭତ୍ତାଭିହାରେତି ଭତ୍ତଂ ଅଭିହରଣଟ୍ଠାନେ। ରଞ୍ଞୋ ଭୁଞ୍ଜନଟ୍ଠାନଞ୍ହି ସବ୍ବାପି ଓରୋଧା କଟଚ୍ଛୁଆଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାପି ତଥେୱ ଅଗମଂସୁ।

୩୭୬।କିଂ ପନ, ମହାରାଜାତି କସ୍ମା ଏୱମାହ? ରଞ୍ଞୋ ଗରହପରିମୋଚନତ୍ଥଂ। ଏୱଞ୍ହି ପରିସା ଚିନ୍ତେଯ୍ୟ – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଆଗଚ୍ଛମାନୋୱ ମାତୁଗାମାନଂ ସାସନଂ ଆରୋଚେତି, ମଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗତୋତି ମଞ୍ଞାମ, ଅଯଂ ପନ ମାତୁଗାମାନଂ ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ, ମାତୁଗାମଦାସୋ ମଞ୍ଞେ, ଏସ ପୁବ୍ବେପି ଇମିନାୱ କାରଣେନ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ପୁଚ୍ଛିତୋ ପନ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନକାରଣଂ କଥେସ୍ସତି, ଏୱମସ୍ସ ଅଯଂ ଗରହା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଗରହମୋଚନତ୍ଥଂ ଏୱମାହ।

୩୭୮।ଅବ୍ଭୁଦାହାସୀତି କଥେସି। ସକିଦେୱସବ୍ବଂ ଉସ୍ସତି ସବ୍ବଂ ଦକ୍ଖିତୀତି ଯୋ ଏକାୱଜ୍ଜନେନ ଏକଚିତ୍ତେନ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବଂ ଉସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖିତି ୱା, ସୋ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକେନ ହି ଚିତ୍ତେନ ଅତୀତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱାପି ଅତୀତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଏକଦେସମେୱ ଜାନାତି। ଅନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ପନ ତେନ ଚିତ୍ତେନ ସବ୍ବେନେୱ ସବ୍ବଂ ନ ଜାନାତୀତି। ଏସ ନଯୋ ଇତରେସୁ। ଏୱଂ ଏକଚିତ୍ତୱସେନାଯଂ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ। ହେତୁରୂପନ୍ତି ହେତୁସଭାୱଂ କାରଣଜାତିକଂ। ସହେତୁରୂପନ୍ତି ସକାରଣଜାତିକଂ। ସମ୍ପରାଯିକାହଂ, ଭନ୍ତେତି ସମ୍ପରାଯଗୁଣଂ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଚ୍ଛାମି।

୩୭୯।ପଞ୍ଚିମାନୀତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚ ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି ଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକାନି କଥିତାନି। କଥିନଙ୍ଗଣୱାସୀଚୂଳସମୁଦ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, କିଂ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଲୋକୁତ୍ତରାନେୱାତି ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଆହ। ପଧାନୱେମତ୍ତନ୍ତି ପଧାନନାନତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞାଦିସମେୱ ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ

ପଧାନଂ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ସକଦାଗାମିନୋ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ଅନାଗାମିନୋ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ଅରହତୋ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ଅସୀତିମହାସାୱକାନଂ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ, ଅଞ୍ଞାଦିସଂ ସଜ୍ଜଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ପଧାନଂ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ପଧାନଂ ନ ପାପୁଣାତି…ପେ… ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଧାନଂ ସଜ୍ଜଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଧାନଂ ନ ପାପୁଣାତି। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ''ପଧାନୱେମତ୍ତତଂ ୱଦାମୀ''ତି ଆହ। ଦନ୍ତକାରଣଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଯଂ ଅକୂଟକରଣଂ, ଅନୱଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ , ଧୁରସ୍ସ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନନ୍ତି ଦନ୍ତେସୁ କାରଣଂ ଦିସ୍ସତି, ତଂ କାରଣଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦନ୍ତଭୂମିନ୍ତି ଦନ୍ତେହି ଗନ୍ତବ୍ବଭୂମିଂ। ଅସ୍ସଦ୍ଧୋତିଆଦୀସୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଅନାଗାମିନୋ ଚତ୍ତାରୋପି ଅସ୍ସଦ୍ଧା ନାମ। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ହି ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋତି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ, ସୋତାପନ୍ନୋ ସକଦାଗାମିସ୍ସ, ସକଦାଗାମୀ ଅନାଗାମିସ୍ସ, ଅନାଗାମୀ ଅରହତୋ ସଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋତି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ, ଆବାଧୋ ଅରହତୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ପଞ୍ଚପି ବହ୍ୱାବାଧା ନାମ ହୋନ୍ତି। ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ପନ ସଠୋ ମାୟାୱୀତି ନାମଂ ନତ୍ଥି। ତେନେୱ ଥେରୋ – ''ପଞ୍ଚ ପଧାନିୟଙ୍ଗାନି ଲୋକୁତ୍ତରାନି କଥିତାନୀତି ମୟ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଆହ। ଅସ୍ସଖଳୁଙ୍କସୁତ୍ତନ୍ତେ ପନ – ''ତୟୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସ୍ସଖଳୁଙ୍କେ ତୟୋ ଚ ପୁରିସଖଳୁଙ୍କେ ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି (ଅ. ନି. ୩।୧୪୧) ଏତ୍ଥ ଅରିୟସାୱକସ୍ସାପି ସମ୍ମୋଧିନାମଂ ଆଗତଂ , ତସ୍ସ ୱସେନ ଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା କଥିତାତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ପନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୱୀରିୟଂ ଅସମ୍ପତ୍ତୋ…ପେ… ଅନାଗାମୀ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱୀରିୟଂ ଅସମ୍ପତ୍ତୋତି କୁସୀତୋପି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ୱିୟ ଚତ୍ତାରୋୱ ହୋନ୍ତି, ତଥା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ।

ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ଅଦନ୍ତହତ୍ଥିଆଦୟୋ ୱିୟ ହି ମଗ୍ଗପଧାନରହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ଦନ୍ତହତ୍ଥିଆଦୟୋ ୱିୟ ମଗ୍ଗପଧାନୱା। ଯଥା ଅଦନ୍ତା ହତ୍ଥିଆଦୟୋ କୂଟାକାରଂ ଅକତ୍ୱା ଅୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଧୁରଂ ଅପାତେତ୍ୱା ଦନ୍ତଗମନଂ ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଦନ୍ତଭୂମିଂ ୱା ପତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ମଗ୍ଗପଧାନରହିତୋ ମଗ୍ଗପଧାନୱତା ପତ୍ତବ୍ବଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବଂ ଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଯଥା ପନ ଦନ୍ତହତ୍ଥିଆଦୟୋ କୂଟାକାରଂ ଅକତ୍ୱା ଅୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଧୁରଂ ଅପାତେତ୍ୱା ଦନ୍ତଗମନଂ ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଦନ୍ତଭୂମିଂ ୱା ପତ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି , ଏୱମେୱଂ ମଗ୍ଗପଧାନୱା ମଗ୍ଗପଧାନୱତା ପତ୍ତବ୍ବଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବଂ ଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗପଧାନୱା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗପଧାନୱତା ପତ୍ତୋକାସଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବଂ ଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପଧାନୱା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପଧାନୱତା ପତ୍ତୋକାସଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବଂ ଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତୀ''ତି।

୩୮୦।ସମ୍ମପ୍ପଧାନାତି ମଗ୍ଗପଧାନେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା। ନ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ୱଦାମି ଯଦିଦଂ ୱିମୁତ୍ତିୟା ୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ଯଂ ଏକସ୍ସ ଫଲୱିମୁତ୍ତିୟା ଇତରସ୍ସ ଫଲୱିମୁତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ ନାନାକରଣଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, ତଂ ନ କିଞ୍ଚି ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚିୟା ୱା ଅଚ୍ଚିନ୍ତି ଅଚ୍ଚିୟା ୱା ଅଚ୍ଚିମ୍ହି। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ, ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜାତି, ମହାରାଜ, କିଂ ତ୍ୱଂ? ''ସନ୍ତି ଦେୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା, ସନ୍ତି ଦେୱା ତାୱତିଂସା…ପେ… ସନ୍ତି ଦେୱା ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିନୋ, ସନ୍ତି ଦେୱା ତତୁତ୍ତରି''ନ୍ତି ଏୱଂ ଦେୱାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ନ ଜାନାସି, ଯେନ ଏୱଂ ୱଦେସୀତି। ତତୋ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ଜାନାମି, ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ପନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଦି ୱା ତେ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ସବ୍ୟାବଜ୍ଝାତି ସଦୁକ୍ଖା, ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନେନ ଅପ୍ପହୀନଚେତସିକଦୁକ୍ଖା। ଆଗନ୍ତାରୋତି ଉପପତ୍ତିୱସେନ ଆଗନ୍ତାରୋ। ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝାତି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଦୁକ୍ଖା। ଅନାଗନ୍ତାରୋତି ଉପପତ୍ତିୱସେନ ଅନାଗନ୍ତାରୋ।

୩୮୧।ପହୋତୀତି ସକ୍କୋତି। ରାଜା ହି ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତମ୍ପି ଲାଭସକ୍କାରସମ୍ପନ୍ନଂ ଯଥା ନ କୋଚି ଉପସଙ୍କମତି, ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତଂ ଅପୁଞ୍ଞୱନ୍ତମ୍ପି ସକଲଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଯାପନମତ୍ତଂ ଅଲଭନ୍ତଂ ଯଥା ଲାଭସକ୍କାରସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱନ୍ତମ୍ପି ଇତ୍ଥୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପୟୋଜେତ୍ୱା ସୀଲୱିନାସଂ ପାପେନ୍ତୋ ବଲକ୍କାରେନ ୱା ଉପ୍ପବ୍ବାଜେନ୍ତୋ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱନ୍ତମ୍ପି ସମ୍ପନ୍ନକାମଗୁଣଂ ଅମଚ୍ଚଂ ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଇତ୍ଥୀନଂ ମୁଖମ୍ପି ପସ୍ସିତୁଂ ଅଦେନ୍ତୋ ତମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତି ନାମ। ରଟ୍ଠତୋ ପନ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ପବ୍ବାଜେତି ନାମ।

ଦସ୍ସନାୟପି ନପ୍ପହୋନ୍ତୀତି କାମାୱଚରେ ତାୱ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝେ ଦେୱେ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝା ଦେୱା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନାୟପି ନପ୍ପହୋନ୍ତି। କସ୍ମା? ଅରହତୋ ତତ୍ଥ ଠାନାଭାୱତୋ। ରୂପାୱଚରେ ପନ ଏକୱିମାନସ୍ମିଂଯେୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଚ ନିସୀଦନ୍ତି ଚାତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନାୟ ପହୋନ୍ତି, ଏତେହି ଦିଟ୍ଠଂ ପନ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତୁଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଦସ୍ସନାୟ ନପ୍ପହୋନ୍ତି, ଉପରିଦେୱେ ଚ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେନାପୀତି।

୩୮୨।କୋ ନାମୋ ଅୟଂ, ଭନ୍ତେତି ରାଜା ଥେରଂ ଜାନନ୍ତୋପି ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିୟ ପୁଚ୍ଛତି। କସ୍ମା? ପସଂସିତୁକାମତାୟ। ଆନନ୍ଦରୂପୋତି ଆନନ୍ଦସଭାୱୋ। ବ୍ରହ୍ମପୁଚ୍ଛାପି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋତି ସା କିର କଥା ୱିଟଟୂଭେନେୱ କଥିତା, ତେ ''ତୟା କଥିତା, ତୟା କଥିତା''ତି କୁପିତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲକାୟଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କଲହମ୍ପି କରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ନିୱାରଣତ୍ଥଂ

ସୋ ରାଜପୁରିସୋ ଏତଦୱୋଚ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଯଂ ପନ ଦେସନା ନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ନିଟ୍ଠିତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

କଣ୍ଣକତ୍ଥଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁତ୍ଥୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ବ୍ରାହ୍ମଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ବ୍ରହ୍ମାୟୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୮୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାୟୁସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ମହତାତି ଗୁଣମହତ୍ତେନପି ମହତା, ସଙ୍ଖ୍ୟାମହତ୍ତେନପି। ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଗୁଣେହିପି ମହା ଅହୋସି ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଗୁଣସମନ୍ନାଗତତ୍ତା, ସଙ୍ଖ୍ୟାୟପି ମହା ପଞ୍ଚସତସଙ୍ଖ୍ୟତ୍ତା। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଘେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ, ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞସଙ୍ଘାତସଙ୍ଖାତେନ ସମଣଗଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏକତୋ। ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହୀତି ପଞ୍ଚ ମତ୍ତା ଏତେସନ୍ତି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି। ମତ୍ତାତି ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ୟଥା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂତି ୱୁତ୍ତେ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି ପମାଣଂ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ଏୱମିଧାପି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତା ପଞ୍ଚପମାଣନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି। ତେହି ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି।

ୱୀସୱସ୍ସସତିକୋତି ୱୀସାଧିକୱସ୍ସସତିକୋ। ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନନ୍ତି ଇରୁବ୍ବେଦୟଜୁବ୍ବେଦସାମୱେଦାନଂ। ଓଟ୍ଠପହତକରଣୱସେନ ପାରଂ ଗତୋତି ପାରଗୂ। ସହ ନିଘଣ୍ଡୁନା ଚ କେଟୁଭେନ ଚ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭାନଂ, ନିଘଣ୍ଡୂତି ନାମନିଘଣ୍ଡୁରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ୱେୱଚନପ୍ପକାସକଂ ସତ୍ଥଂ। କେଟୁଭନ୍ତି କିରିୟାକପ୍ପୱିକପ୍ପୋ କୱୀନଂ ଉପକାରାୟ ସତ୍ଥଂ। ସହ ଅକ୍ଖରପ୍ପଭେଦେନ ସକ୍ଖରପ୍ପଭେଦାନଂ। ଅକ୍ଖରପ୍ପଭେଦୋତି ସିକ୍ଖା ଚ ନିରୁତ୍ତି ଚ। ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନନ୍ତି ଆଥବ୍ବଣୱେଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ‘‘ଇତିହ ଆସ ଇତିହ ଆସା’’ତି ଈଦିସୱଚନପଟିସଂୟୁତ୍ତୋ ପୁରାଣକଥାସଙ୍ଖାତୋ ଇତିହାସୋ ପଞ୍ଚମୋ ଏତେସନ୍ତି ଇତିହାସପଞ୍ଚମା, ତେସଂ ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ। ପଦଞ୍ଚ ତଦୱସେସଞ୍ଚ ବ୍ୟାକରଣଂ ଅଧୀୟତି ପୱେଦେତି ଚାତି ପଦକୋ ୱେୟ୍ୟାକରଣୋ। ଲୋକାୟତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିତଣ୍ଡୱାଦସତ୍ଥଂ। ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣନ୍ତି ମହାପୁରିସାନଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଲକ୍ଖଣଦୀପକଂ ଦ୍ୱାଦସସହସ୍ସଗନ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ସତ୍ଥଂ, ୟତ୍ଥ ସୋଳସସହସ୍ସଗାଥାପରିମାଣାୟ ବୁଦ୍ଧମନ୍ତା ନାମ ଅହେସୁଂ, ୟେସଂ ୱସେନ ‘‘ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତା ବୁଦ୍ଧା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଇମିନା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଇମିନା ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା, ଅସୀତିମହାସାୱକା, ବୁଦ୍ଧମାତା, ବୁଦ୍ଧପିତା, ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକୋ, ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାୟିକା, ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ’’ତି ଅୟଂ ୱିସେସୋ ଞାୟତି। ଅନୱୟୋତି ଇମେସୁ ଲୋକାୟତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେସୁ ଅନୂନୋ ପରିପୂରକାରୀ, ଅୱୟୋ ନ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅୱୟୋ ନାମ ୟୋ ତାନି ଅତ୍ଥତୋ ଚ ଗନ୍ଥତୋ ଚ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅପ୍ପୋସି ଖୋତିଆଦୀସୁ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, ତଂ ସାଲେୟ୍ୟକସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୪୩୯ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତମେୱ।

୩୮୪।ଅୟଂ ତାତାତି ଅୟଂ ମହଲ୍ଲକତାୟ ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଅପିଚ ଏସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ‘ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ’ତି ଉଗ୍ଗତସ୍ସ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ବହୂ ଜନା ୱିଚରନ୍ତି, ତସ୍ମା ନ ମେ ଅନୁସ୍ସୱମତ୍ତେନେୱ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ୟୁତ୍ତଂ। ଏକଚ୍ଚଞ୍ହି ଉପସଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଅପକ୍କମନମ୍ପି ଗରୁ ହୋତି, ଅନତ୍ଥୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୟଂନୂନାହଂ ମମ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ପେସେତ୍ୱା ‘ବୁଦ୍ଧୋ ୱା ନୋ ୱା’ତି ଜାନିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ତସ୍ମା ମାଣୱଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ତାତା’’ତିଆଦିମାହ। ତଂ ଭୱନ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସ ଭୱତୋ। ତଥା ସନ୍ତଂୟେୱାତି ତଥା ସତୋୟେୱ। ଇଦଞ୍ହି ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ୟଥାକଥଂ ପନାହଂ, ଭୋତି ଏତ୍ଥ କଥଂ ପନାହଂ, ଭୋ, ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଜାନିସ୍ସାମି, ୟଥା ସକ୍କା ସୋ ଞାତୁଂ, ତଥା ମେ ଆଚିକ୍ଖାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଥାତି ୱା ନିପାତମତ୍ତମେୱେତଂ। କଥନ୍ତି ଅୟଂ ଆକାରପୁଚ୍ଛା, କେନାକାରେନାହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ କିର ନଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ – ‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ, ତାତ, ପଥୱିୟଂ ଠିତୋ ପଥୱିଂ ନ ପସ୍ସାମୀତି ୱିୟ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାନଂ ଓଭାସେ ଠିତୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟେ ନ ପସ୍ସାମୀତି ୱିୟ ୱଦସୀ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଜାନନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆଗତାନି ଖୋ ତାତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମନ୍ତେସୂତି ୱେଦେସୁ। ତଥାଗତୋ କିର ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ପଟିକଚ୍ଚେୱ ସୁଦ୍ଧାୱାସା ଦେୱା ୱେଦେସୁ ଲକ୍ଖଣାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ବୁଦ୍ଧମନ୍ତା ନାମ ଏତେ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସେନ ୱେଦେ ୱାଚେନ୍ତି ‘‘ତଦନୁସାରେନ ମହେସକ୍ଖା ସତ୍ତା ତଥାଗତଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ତେନ ପୁବ୍ବେ ୱେଦେସୁ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ତଥାଗତେ ଅନୁକ୍କମେନ ଅନ୍ତରଧାୟନ୍ତି, ତେନ ଏତରହି ନତ୍ଥି। ମହାପୁରିସସ୍ସାତି ପଣିଧିସମାଦାନଞାଣକରୁଣାଦିଗୁଣମହତୋ ପୁରିସସ୍ସ। ଦ୍ୱେୟେୱ ଗତିୟୋତି ଦ୍ୱେ ଏୱ ନିଟ୍ଠା । କାମଞ୍ଚାୟଂ ଗତିସଦ୍ଦୋ – ‘‘ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମା , ସାରିପୁତ୍ତ, ଗତିୟୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୧୫୩) ଭୱଭେଦେ ୱତ୍ତତି, ‘‘ଗତି ମିଗାନଂ ପୱନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପରି। ୩୩୯) ନିୱାସଟ୍ଠାନେ, ‘‘ଏୱଂ ଅଧିମତ୍ତଗତିମନ୍ତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୧୬୧) ପଞ୍ଞାୟ, ‘‘ଗତିଗତ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିସଟଭାୱେ, ଇଧ ପନ ନିଟ୍ଠାୟଂ ୱତ୍ତତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ୟେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରାଜା ହୋତି, ନ ତେହେୱ ବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଜାତିସାମଞ୍ଞତୋ ପନ ତାନିୟେୱ ତାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ୟେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସା’’ତି। ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତୀତି ୟଦି ଅଗାରେ ୱସତି, ରାଜା ହୋତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ଚତୂହି ଅଚ୍ଛରିୟଧମ୍ମେହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଚ ଲୋକଂ ରଞ୍ଜନତୋ ରାଜା। ଚକ୍କରତନଂ ୱତ୍ତେତି, ଚତୂହି

ସମ୍ପତ୍ତିଚକ୍କେହି ୱତ୍ତେତି, ତେହି ଚ ପରଂ ୱତ୍ତେତି, ପରହିତାଯ ଚ ଇରିଯାପଥଚକ୍କାନଂ ୱତ୍ତୋ ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ଏତ୍ଥ ଚ ରାଜାତି ସାମଞ୍ଞଂ, ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ୱିସେସନଂ। ଧମ୍ମେନ ଚରତୀତି ଧମ୍ମିକୋ, ଞାଯେନ ସମେନ ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ରାଜା ଜାତୋତି ଧମ୍ମରାଜା। ପରହିତଧମ୍ମକରଣେନ ୱା ଧମ୍ମିକୋ, ଅତ୍ତହିତଧମ୍ମକରଣେନ ଧମ୍ମରାଜା। ଚତୁରନ୍ତାଯ ଇସ୍ସରୋତି ଚାତୁରନ୍ତୋ, ଚତୁସମୁଦ୍ଦନ୍ତାଯ ଚତୁବ୍ବିଧଦୀପଭୂସିତାଯ ଚ ପଥୱିଯା ଇସ୍ସରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କୋପାଦିପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବରାଜାନୋ ୱିଜେସୀତି ୱିଜିତାୱୀ। ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋତି ଜନପଦେ ଥାୱରଭାୱଂ ଧୁୱଭାୱଂ ପତ୍ତୋ, ନ ସକ୍କା କେନଚି ଚାଲେତୁଂ, ଜନପଦୋ ୱା ତମ୍ହି ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅନୁସ୍ସୁକ୍କୋ ସକମ୍ମନିରତୋ ଅଚଲୋ ଅସମ୍ପୱେଧୀତି ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ତସ୍ସ ତାନି କତମାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚକ୍କରତନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଚକ୍କଞ୍ଚ ତଂ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରତନଞ୍ଚାତି ଚକ୍କରତନଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଇମେସୁ ପନ ରତନେସୁ ଅଯଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଚକ୍କରତନେନ ଅଜିତଂ ଜିନାତି, ହତ୍ଥିଅସ୍ସରତନେହି ୱିଜିତେ ଯଥାସୁଖଂ ଅନୁୱିଚରତି, ପରିଣାଯକରତନେନ ୱିଜିତମନୁରକ୍ଖତି, ସେସେହି ଉପଭୋଗସୁଖମନୁଭୱତି। ପଠମେନ ଚସ୍ସ ଉସ୍ସାହସତ୍ତିଯୋଗୋ, ହତ୍ଥିଅସ୍ସଗହପତିରତନେହି ପଭୁସତ୍ତିଯୋଗୋ, ପଚ୍ଛିମେନ ମନ୍ତସତ୍ତିଯୋଗୋ ସୁପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି, ଇତ୍ଥିମଣିରତନେହି ତିୱିଧସତ୍ତିଯୋଗଫଲଂ। ସୋ ଇତ୍ଥିମଣିରତନେହି ଭୋଗସୁଖମନୁଭୱତି, ସେସେହି ଇସ୍ସରିଯସୁଖଂ। ୱିସେସତୋ ଚସ୍ସ ପୁରିମାନି ତୀଣି ଅଦୋସକୁସଲମୂଲଜନିତକମ୍ମାନୁଭାୱେନ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ମଜ୍ଝିମାନି ଅଲୋଭକୁସଲମୂଲଜନିତକମ୍ମାନୁଭାୱେନ, ପଚ୍ଛିମମେକଂ ଅମୋହକୁସଲମୂଲଜନିତକମ୍ମାନୁଭାୱେନାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସଂଯୁତ୍ତେ ରତନସୁତ୍ତସ୍ସ (ସଂ। ନି। ୫।୨୨୨-୨୨୩) ଉପଦେସତୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅପିଚ ବାଲପଣ୍ଡିତସୁତ୍ତେପି (ମ। ନି। ୩।୨୫୫) ଇମେସଂ ରତନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍କମେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱଣ୍ଣନା ଆଗମିସ୍ସତି।

ପରୋସହସ୍ସନ୍ତି ଅତିରେକସହସ୍ସଂ। ସୂରାତି ଅଭୀରୁକଜାତିକା। ୱୀରଙ୍ଗରୂପାତି ଦେୱପୁତ୍ତସଦିସକାଯା, ଏୱଂ ତାୱ ଏକେ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି, ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଭାୱୋ – ୱୀରାତି ଉତ୍ତମସୂରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱୀରାନଂ ଅଙ୍ଗଂ ୱୀରଙ୍ଗଂ, ୱୀରକାରଣଂ ୱୀରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୀରଙ୍ଗଂ ରୂପଂ ଏତେସନ୍ତି ୱୀରଙ୍ଗରୂପା, ୱୀରିଯମଯସରୀରା ୱିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନାତି ସଚେ ପଟିମୁଖଂ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ ପରସେନା, ତଂ ମଦ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଧମ୍ମେନାତି ''ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ''ତିଆଦିନା ପଞ୍ଚସୀଲଧମ୍ମେନ।

ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋତି ଏତ୍ଥ ରାଗଦୋସମୋହମାନଦିଟ୍ଠିଅୱିଜ୍ଜାଦୁଚ୍ଚରିତଛଦନେହି ସତ୍ତହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ କିଲେସନ୍ଧକାରଲୋକେ ତଂ ଛଦନଂ ୱିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ସଞ୍ଜାତାଲୋକୋ ହୁତ୍ୱା ଠିତୋତି ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ। ତତ୍ଥ ପଠମେନ ପଦେନ ପୂଜାରହତା, ଦୁତିଯେନ ତସ୍ସା ହେତୁ ଯସ୍ମା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି, ତତିଯେନ ବୁଦ୍ଧତ୍ତହେତୁଭୂତା ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦତା ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଥ ୱା ୱିୱଟ୍ଟୋ ଚ ୱିଚ୍ଛଦୋ ଚାତି ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ, ୱଟ୍ଟରହିତୋ ଛଦନରହିତୋ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନ ଅରହଂ ୱଟ୍ଟାଭାୱେନ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଛଦନାଭାୱେନାତି ଏୱଂ ପୁରିମପଦଦ୍ୱଯସ୍ସେୱ ହେତୁଦ୍ୱଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୁତିଯୱେସାରଜ୍ଜେନ ଚେତ୍ଥ ପୁରିମସିଦ୍ଧି, ପଠମେନ ଦୁତିଯସିଦ୍ଧି, ତତିଯଚତୁତ୍ଥେହି ତତିଯସିଦ୍ଧି ହୋତି। ପୁରିମଞ୍ଚ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ, ଦୁତିଯଂ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁଂ, ତତିଯଂ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁଂ ସାଧେତୀତିପି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତ୍ୱଂ ମନ୍ତାନଂ ପଟିଗ୍ଗହେତାତି ଇମିନାସ୍ସ ସୂରଭାୱଂ ଜନେତି।

୩୮୫। ସୋପି ତାଯ ଆଚରିଯକଥାଯ ଲକ୍ଖଣେସୁ ୱିଗତସମ୍ମୋହୋ ଏକୋଭାସଜାତୋ ୱିଯ ବୁଦ୍ଧମନ୍ତେ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଏୱଂ, ଭୋତି ଆହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା, ଭୋ, ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଦସି, ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ସମନ୍ନେସୀତି ଗୱେସି, ଏକଂ ଦ୍ୱେତି ୱା ଗଣଯନ୍ତୋ ସମାନଯି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋତି କଥଂ ଅଦ୍ଦସ? ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ନିସିନ୍ନାନଂ ୱା ନିପନ୍ନାନଂ ୱା କୋଚି ଲକ୍ଖଣଂ ପରିଯେସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଠିତାନଂ ପନ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ୱା ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ଲକ୍ଖଣପରିଯେସନତ୍ଥଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ବୁଦ୍ଧା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ୱା ଚଙ୍କମଂ ୱା ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତି। ଇତି ଲକ୍ଖଣଦସ୍ସନାନୁରୂପେ ଇରିଯାପଥେ ୱତ୍ତମାନସ୍ସ ଅଦ୍ଦସ। ଯେଭୁଯ୍ୟେନାତି ପାଯେନ, ବହୁକାନି ଅଦ୍ଦସ, ଅପ୍ପାନି ନ ଅଦ୍ଦସାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ଯାନି ନ ଅଦ୍ଦସ, ତେସଂ ଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେତି। କଙ୍ଖତୀତି ''ଅହୋ ୱତ ପସ୍ସେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ ଉପ୍ପାଦେତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛତୀତି ତତୋ ତତୋ ତାନି ୱିଚିନନ୍ତୋ କିଚ୍ଛତି ନ ସକ୍କୋତି ଦଟ୍ଠୁଂ। ନାଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ତାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ନ ସମ୍ପସୀଦତୀତି ତତୋ ''ପରିପୁଣ୍ଣଲକ୍ଖଣୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଭଗୱତି ପସାଦଂ ନାପଜ୍ଜତି। କଙ୍ଖାଯ ୱା ଦୁବ୍ବଲା ୱିମତି ୱୁତ୍ତା, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ମଜ୍ଝିମା, ଅନଧିମୁଚ୍ଚନତାଯ ବଲୱତୀ, ଅସମ୍ପସାଦେନ ତେହି ତୀହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତସ୍ସ କାଲୁସ୍ସିଯଭାୱୋ। କୋସୋହିତେତି ୱତ୍ଥିକୋସେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ। ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହେତି ଅଙ୍ଗଜାତେ। ଭଗୱତୋ ହି ୱାରଣସ୍ସେୱ କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପଦୁମଗବ୍ଭସମାନଂ, ତଂ ସୋ ୱତ୍ଥପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା, ଅନ୍ତୋମୁଖଗତାଯ ଚ ଜିୱ୍ହାଯ ପହୂତଭାୱଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଲକ୍ଖଣେସୁ କଙ୍ଖୀ ଅହୋସି ୱିଚିକିଚ୍ଛୀ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱାତି ଅଥ ଭଗୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚାହଂ ଇମସ୍ସ ଏତାନି ଦ୍ୱେ ଲକ୍ଖଣାନି ନ ଦସ୍ସେସ୍ସାମି, ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ଏତସ୍ସ କଙ୍ଖାଯ ସତି ଆଚରିଯୋପିସ୍ସ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଥ ମଂ ଦସ୍ସନାଯ ନ ଆଗମିସ୍ସତି, ଅନାଗତୋ ଧମ୍ମଂ ନ ସୋସ୍ସତି, ଧମ୍ମଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି

ନ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତି। ଏତସ୍ମିଂ ପନ ନିକ୍କଙ୍ଖେ ଆଚରିୟୋପିସ୍ସ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତି। ଏତଦତ୍ଥଂୟେୱ ଚ ମୟା ପାରମିୟୋ ପୂରିତା। ଦସ୍ସେସ୍ସାମିସ୍ସ ତାନି ଲକ୍ଖଣାନୀ''ତି।

ତଥାରୂପଂ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରମକାସି। କଥଂରୂପଂ? କିମେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ? ୱୁତ୍ତମେତଂ ନାଗସେନତ୍ଥେରେନେୱ ମିଲିନ୍ଦରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠେନ –

ଆହ ଚ ଦୁକ୍କରଂ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ଭଗୱତା କତନ୍ତି। କିଂ ମହାରାଜାତି? ମହାଜନେନ ହିରିକରଣୋକାସଂ ବ୍ରହ୍ମାୟୁବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତେୱାସିଉତ୍ତରସ୍ସ ଚ ବାୱରିୟସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସୀନଂ ସୋଳସବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ସେଲସ୍ସ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସୀନଂ ତିସତମାଣୱାନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସି, ଭନ୍ତେତି। ନ, ମହାରାଜ, ଭଗୱା ଗୁୟ୍ହଂ ଦସ୍ସେତି, ଛାୟଂ ଭଗୱା ଦସ୍ସେତି, ଇଦ୍ଧିୟା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ନିୱାସନନିୱତ୍ଥଂ କାୟବନ୍ଧନବଦ୍ଧଂ ଚୀୱରପାରୁତଂ ଛାୟାରୂପକମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେସି ମହାରାଜାତି। ଛାୟଂ ଦିଟ୍ଠେ ସତି ଦିଟ୍ଠୋୟେୱ। ନନୁ, ଭନ୍ତେତି? ତିଟ୍ଠତେତଂ, ମହାରାଜ, ହଦୟରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ବୁଜ୍ଝନକସତ୍ତୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ହଦୟମଂସଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେୟ୍ୟ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି। କଲ୍ଲୋସି, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନାତି।

ନିନ୍ନାମେତ୍ୱାତି ନୀହରିତ୍ୱା। ଅନୁମସୀତି କଥିନସୂଚିଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ଅନୁମଜ୍ଜି। ତଥା କରଣେନ ଚେତ୍ଥ ମୁଦୁଭାୱୋ, କଣ୍ଣସୋତାନୁମସନେନ ଦୀଘଭାୱୋ, ନାସିକସୋତାନୁମସନେନ ତନୁଭାୱୋ, ନଲାଟଚ୍ଛାଦନେନ ପୁଥୁଲଭାୱୋ ପକାସିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଉଭୋପି କଣ୍ଣସୋତାନୀତିଆଦୀସୁ ଚେତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧାନଂ କଣ୍ଣସୋତେସୁ ମଲଂ ୱା ଜଲ୍ଲିକା ୱା ନତ୍ଥି, ଧୋୱିତ୍ୱା ଠପିତରଜତପନାଳିକା ୱିୟ ହୋନ୍ତି, ତଥା ନାସିକସୋତେସୁ, ତାନିପି ହି ସୁପରିକମ୍ମକତକଞ୍ଚନପନାଳିକା ୱିୟ ଚ ମଣିପନାଳିକା ୱିୟ ଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଜିୱ୍ହଂ ନୀହରିତ୍ୱା କଥିନସୂଚିଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ମୁଖପରିୟନ୍ତେ ଉପସଂହରନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣସୋତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ୱାମକଣ୍ଣସୋତଂ ପୱେସେସି, ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣନାସିକସୋତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ୱାମନାସିକସୋତଂ ପୱେସେସି, ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପୁଥୁଲଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ରତ୍ତୱଲାହକେନ ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦଂ ୱିୟ ଚ ସୁୱଣ୍ଣପତ୍ତଂ ୱିୟ ଚ ରତ୍ତକମ୍ବଲପଟଲେନ ୱିଜ୍ଜୁଜୋତସଦିସାୟ ଜିୱ୍ହାୟ କେୱଲକପ୍ପଂ ନଲାଟମଣ୍ଡଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେସି।

ୟଂନୂନାହନ୍ତି କସ୍ମା ଚିନ୍ତେସି? ଅହଞ୍ହି ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ସମନ୍ନେସିତ୍ୱା ଗତୋ ''ଦିଟ୍ଠାନି ତେ, ତାତ, ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନୀ''ତି ଆଚରିୟେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ''ଆମ, ଆଚରିୟା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି। ସଚେ ପନ ମଂ ''କିରିୟାକରଣମସ୍ସ କୀଦିସ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି , ତଂ ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ନ ଜାନାମୀତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଆଚରିୟୋ କୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ''ନନୁ ତ୍ୱଂ ମୟା ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ଜାନନତ୍ଥାୟ ପେସିତୋ, କସ୍ମା ଅଜାନିତ୍ୱା ଆଗତୋସୀ''ତି, ତସ୍ମା ୟନ୍ନୂନାହନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧି। ଭଗୱା ନ୍ହାନଟ୍ଠାନଂ ମୁଖଧୋୱନଟ୍ଠାନଂ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଟ୍ଠାନଂ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀନଂ ଓରୋଧେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ଠପେତ୍ୱା ସେସଟ୍ଠାନେସୁ ଅନ୍ତମସୋ ଏକଗନ୍ଧକୁଟିୟମ୍ପି ଓକାସମକାସି।

ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ – ''ଅୟଂ କିର ବ୍ରହ୍ମାୟୁବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମାଣୱୋ ଉତ୍ତରୋ ନାମ 'ବୁଦ୍ଧୋ ୱା ନୋ ୱା'ତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଚରତି, ବୁଦ୍ଧୱୀମଂସକୋ ନାମାୟ''ନ୍ତି ପାକଟୋ ଜାତୋ। ୟସ୍ମିଂ ୟସ୍ମିଂ ଠାନେ ବୁଦ୍ଧା ୱସନ୍ତି, ପଞ୍ଚ କିଚ୍ଚାନି କତାନେୱ ହୋନ୍ତି, ତାନି ହେଟ୍ଠା ଦସ୍ସିତାନେୱ । ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଦନ୍ତଖଚିତଂ ଚିତ୍ତବୀଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଭଗୱତି ଉତ୍ତରୋପି ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦତି। ଧମ୍ମସ୍ସୱନପରିୟୋସାନେ ସଦ୍ଧା ମନୁସ୍ସା ସ୍ୱାତନାୟ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ମାଣୱମ୍ପି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ''ତାତ, ଅମ୍ହେହି ଭଗୱା ନିମନ୍ତିତୋ, ତ୍ୱମ୍ପି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ପୁନଦିୱସେ ତଥାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଗାମଂ ପୱିସତି, ଉତ୍ତରୋପି ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଦାନୁପଦିକୋ ଅନୁବନ୍ଧତି। କୁଲଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଗ୍ଗହଣଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦତି। ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ତଥାଗତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଭୂମିୟଂ ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନକାଲେ ମାଣୱକସ୍ସ ପାତରାସଭତ୍ତଂ ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ସୋ ଏକମନ୍ତେ ନିସିନ୍ନୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ଭତ୍ତାନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତି।

ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିୟୋସାନଂ ଆଗମେନ୍ତୋ ଗନ୍ଧମଣ୍ଡଲମାଳେ ନିସୀଦତି। ଭିକ୍ଖୂହି ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କାଲେ ଆରୋଚିତେ ଭଗୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସତି, ମାଣୱୋପି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଭଗୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆଗତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଗନ୍ଧକୁଟିପ୍ପମୁଖେ ଠିତୋ ଓୱଦିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସତି, ମାଣୱୋପି ପୱିସତି। ଭଗୱା ଖୁଦ୍ଦକମଞ୍ଚେ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ କାଲଂ ନିସୀଦତି, ମାଣୱୋପି ଅୱିଦୂରେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦତି। ଭଗୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୀସୋକ୍କମନଂ ଦସ୍ସେତି, – ''ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ୱିହାରୱେଲା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ମାଣୱୋ ଗନ୍ଧକୁଟିଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦତି। ମନୁସ୍ସା ପୁରେଭତ୍ତଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସା ସମାଦିନ୍ନୁପୋସଥଙ୍ଗା ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗା ମାଲାଗନ୍ଧାଦିହତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ସୁଣିସ୍ସାମାତି ୱିହାରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନଂ ୱିୟ ହୋତି।

ଭଗୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ପୁବ୍ବଭାଗେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ମହାଜନସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ

ଝତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାଜନପରିୱୁତୋ ଗନ୍ଧମଣ୍ଡଲମାଳଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନଗତୋ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ମାଣୱୋପି ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଗେହସ୍ସିତୱସେନ ପରିସଂ ଉସ୍ସାଦେନ୍ତୋ ୱା ଅପସାଦେନ୍ତୋ ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଉଦାହୁ ନୋ''ତି ଅକ୍ଖରକ୍ଖରଂ ପଦଂ ପଦଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଭଗୱା ତଥାୱିଧଂ କଥଂ ଅକଥେତ୍ୱାୱ କାଲଂ ଞତ୍ୱା ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ମାଣୱୋ ଇମିନା ନିଯାମେନ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସତ୍ତ ମାସେ ଏକତୋ ୱିଚରିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଯଦ୍ୱାରାଦୀସୁ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଅୱକ୍ଖଲିତଂ ନ ଅଦ୍ଦସ। ଅନଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚେତଂ, ଯଂ ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ମାଣୱୋ ନ ପସ୍ସେଯ୍ୟ, ଯସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ପଧାନଭୂମିଯଂ ଅମନୁସ୍ସଭୂତୋ ମାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଗେହସ୍ସିତୱିତକ୍କମତ୍ତମ୍ପି ଅଦିସ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଭୂତଂ ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ –

''ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଭଗୱନ୍ତଂ, ଅନୁବନ୍ଧିଂ ପଦାପଦଂ;

ଓତାରଂ ନାଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସତୀମତୋ''ତି। (ସୁ॰ ନି॰ ୪୪୮) –

ଆଦିଗାଥାଯୋ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତତୋ ମାଣୱୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସତ୍ତ ମାସେ ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜଂ ନ ପସ୍ସାମି। ସଚେ ପନାହଂ ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତ ମାସେ ସତ୍ତ ୱା ୱସ୍ସାନି ୱସ୍ସସତଂ ୱା ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ୱା ଅନୁବନ୍ଧେଯ୍ୟଂ, ନେୱସ୍ସ ୱଜ୍ଜଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ। ଆଚରିଯୋ ଖୋ ପନସ୍ସ ମେ ମହଲ୍ଲକୋ, ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନାମ ନ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ। ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସଭାୱଗୁଣେନେୱ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ୱତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି।

ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଞ୍ଚ ପନ ଗନ୍ତ୍ୱା – ''କଚ୍ଚି, ତାତ ଉତ୍ତର, ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ତଥାସନ୍ତଂଯେୱ ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ, ''ଆଚରିଯ, କିଂ ୱଦେସି? ଚକ୍କୱାଳଂ ଅତିସମ୍ବାଧଂ, ଭୱଗ୍ଗଂ ଅତିନୀଚଂ, ତସ୍ସ ହି, ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଆକାସଂ ୱିଯ ଅପରିଯନ୍ତୋ ଗୁଣଗଣୋ। ତଥାସନ୍ତଂଯେୱ, ଭୋ, ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଯଥାଦିଟ୍ଠାନି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ପଟିପାଟିଯା ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା କିରିଯସମାଚାରଂ ଆଚିକ୍ଖି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ମାଣୱୋ…ପେ… ଏଦିସୋ ଚ ଏଦିସୋ ଚ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ତତୋ ଚ ଭିଯ୍ୟୋ''ତି।

୩୮୬। ତତ୍ଥ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋତି ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞେସଂ ଭୂମିଯଂ ପାଦଂ ଠପେନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗତଲଂ ୱା ପଣ୍ହି ୱା ପସ୍ସଂ ୱା ପଠମଂ ଫୁସତି, ୱେମଜ୍ଝଂ ୱା ପନ ଛିଦ୍ଦଂ ହୋତି, ଉକ୍ଖିପନ୍ତାନମ୍ପି ଅଗ୍ଗତଲାଦୀସୁ ଏକକୋଟ୍ଠାସୋୱ ପଠମଂ ଉଟ୍ଠହତି, ନ ଏୱଂ ତସ୍ସ। ତସ୍ସ ପନ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକତଲଂ ୱିଯ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସକଲଂ ପାଦତଲଂ ଭୂମିଂ ଫୁସତି, ଭୂମିତୋ ଉଟ୍ଠହତି। ତସ୍ମା ''ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ''ତି ୱଦତି।

ତତ୍ରିଦଂ ଭଗୱତୋ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦତାଯ – ସଚେପି ହି ଭଗୱା ଅନେକସତପୋରିସଂ ନରକଂ ଅକ୍କମିସ୍ସାମୀତି ପାଦଂ ନୀହରତି, ତାୱଦେୱ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ୱାତପୂରିତଂ ୱିଯ କମ୍ମାରଭସ୍ତଂ ଉନ୍ନମିତ୍ୱା ପଥୱୀସମଂ ହୋତି, ଉନ୍ନତଟ୍ଠାନମ୍ପି ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି। ଦୂରେ ଅକ୍କମିସ୍ସାମୀତି ଅଭିନୀହରନ୍ତସ୍ସ ସିନେରୁପ୍ପମାଣୋପି ପବ୍ବତୋ ସେଦିତୱେତ୍ତଙ୍କୁରୋ ୱିଯ ନମିତ୍ୱା ପାଦସମୀପଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତଥା ହିସ୍ସ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ଯୁଗନ୍ଧରପବ୍ବତଂ ଅକ୍କମିସ୍ସାମୀତି ପାଦେ ଅଭିନୀହରତୋ ପବ୍ବତୋ ନମିତ୍ୱା ପାଦସମୀପଂ ଆଗତୋ, ସୋ ତଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଦୁତିଯପାଦେନ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଅକ୍କମି। ନ ହି ଚକ୍କଲକ୍ଖଣେନ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ୱିସମଂ ଭୱିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଖାଣୁ ୱା କଣ୍ଟକୋ ୱା ସକ୍ଖରକଥଲା ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱୋ ୱା ଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଦୀନି ୱା ପୁରିମତରାୱ ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଚ ପଥୱିଂ ପୱିସନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ହି ସୀଲତେଜେନ ପଞ୍ଞାତେଜେନ ଧମ୍ମତେଜେନ ଦସନ୍ନଂ ପାରମୀନଂ ଆନୁଭାୱେନ ଅଯଂ ମହାପଥୱୀ ସମା ମୁଦୁ ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣା ହୋତି। ତତ୍ର ତଥାଗତୋ ସମଂ ପାଦଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସମଂ ଉଦ୍ଧରତି, ସବ୍ବାୱନ୍ତେହି ପାଦତଲେହି ଭୂମିଂ ଫୁସତି।

ଚକ୍କାନୀତି ଦ୍ୱୀସୁ ପାଦେସୁ ଦ୍ୱେ ଚକ୍କାନି। ତେସଂ ଅରା ଚ ନେମି ଚ ନାଭି ଚ ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତାୱ। ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନୀତି ଇମିନା ପନ ଅଯଂ ୱିସେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ତେସଂ କିର ଚକ୍କାନଂ ପାଦତଲସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନାଭି ଦିସ୍ସତି, ନାଭିପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ୱଟ୍ଟଲେଖା ଦିସ୍ସତି, ନାଭିମୁଖପରିକ୍ଖେପପଟ୍ଟୋ ଦିସ୍ସତି, ପନାଳିମୁଖଂ ଦିସ୍ସତି, ଅରା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅରେସୁ ୱଟ୍ଟଲେଖା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନେମୀ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନେମିମଣିକା ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ ତାୱ ପାଳିଆଗତମେୱ।

ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ପନ ଅନାଗତୋ, ସୋ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ସତ୍ତି ସିରି ୱଚ୍ଛୋ ନନ୍ଦି ସୋୱତ୍ତିକୋ ୱଟଂସକୋ ୱଡ୍ଢମାନକଂ ମଚ୍ଛଯୁଗଲଂ ଭଦ୍ଦପୀଠଂ ଅଙ୍କୁସଂ ତୋମରୋ ପାସାଦୋ ତୋରଣଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଖଗ୍ଗୋ ତାଲୱଣ୍ଟଂ ମୋରହତ୍ଥକୋ ୱାଳବୀଜନୀ ଉଣ୍ହୀସଂ ପତ୍ତୋ ମଣି କୁସୁମଦାମଂ ନୀଲୁପ୍ପଲଂ ରତ୍ତୁପ୍ପଲଂ ସେତୁପ୍ପଲଂ ପଦୁମଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ପୁଣ୍ଣଘଟୋ ପୁଣ୍ଣପାତି ସମୁଦ୍ଦୋ ଚକ୍କୱାଳୋ ହିମୱା ସିନେରୁ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ନକ୍ଖତ୍ତାନି ଚତ୍ତାରୋ ମହାଦୀପା ଦ୍ୱେପରିତ୍ତଦୀପସହସ୍ସାନି, ଅନ୍ତମସୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ପରିସଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବୋ ଚକ୍କଲକ୍ଖଣସ୍ସେୱ ପରିୱାରୋ।

ଆୟତପଣ୍ହୀତି ଦୀଘପଣ୍ହି, ପରିପୁଣ୍ଣପଣ୍ହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଗ୍ଗପାଦୋ ଦୀଘୋ ହୋତି, ପଣ୍ହିମତ୍ଥକେ ଜଙ୍ଘା ପତିଟ୍ଠାତି, ପଣ୍ହି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଠପିତା ୱିଯ ହୋତି, ନ ଏୱଂ ତଥାଗତସ୍ସ । ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଚତୂସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଅଗ୍ଗପାଦୋ ହୋତି, ତତିଯେ କୋଟ୍ଠାସେ ଜଙ୍ଘା ପତିଟ୍ଠାତି, ଚତୁତ୍ଥେ କୋଟ୍ଠାସେ ଆରଗ୍ଗେନ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତା ୱିଯ ରତ୍ତକମ୍ବଲେ ଗେଣ୍ଡୁକସଦିସା ପଣ୍ହି ହୋତି।

ଦୀଘଙ୍ଗୁଲୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ କାଚି ଅଙ୍ଗୁଲି ଦୀଘା ହୋତି, କାଚି ରସ୍ସା, ନ ଏୱଂ ତଥାଗତସ୍ସ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ମକ୍କଟସ୍ସେୱ ଦୀଘହତ୍ଥପାଦଙ୍ଗୁଲିଯୋ ମୂଲେ ଥୂଲା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗ୍ଗେ ତନୁକା ନିଯ୍ୟାସତେଲେନ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ୱଟ୍ଟିତହରିତାଲୱଟ୍ଟିସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦୀଘଙ୍ଗୁଲୀ’’ତି।

ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋତି ସପ୍ପିମଣ୍ଡେ ଓସାଦେତ୍ୱା ଠପିତଂ ସତୱାରୱିହତକପ୍ପାସପଟଲଂ ୱିଯ ମୁଦୁ, ଜାତମତ୍ତକୁମାରସ୍ସ ୱିଯ ଚ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ତଲୁନା ଚ ହତ୍ଥପାଦା ଅସ୍ସାତି ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋ।

ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋତି ନ ଚମ୍ମେନ ପଟିବଦ୍ଧଅଙ୍ଗୁଲନ୍ତରୋ। ଏଦିସୋ ହି ଫଣହତ୍ଥକୋ ପୁରିସଦୋସେନ ଉପହତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜମ୍ପି ନ ଲଭତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଚତସ୍ସୋ ହତ୍ଥଙ୍ଗୁଲିଯୋ ପଞ୍ଚପି ପାଦଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଏକପ୍ପମାଣା ହୋନ୍ତି, ତାସଂ ଏକପ୍ପମାଣତ୍ତାଯ ଯୱଲକ୍ଖଣଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଅଥସ୍ସ ହତ୍ଥପାଦା କୁସଲେନ ୱଡ୍ଢକିନା ଯୋଜିତଜାଲୱାତପାନସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋ’’ତି।

ଉଦ୍ଧଂ ପତିଟ୍ଠିତଗୋପ୍ଫକତ୍ତା ଉସ୍ସଙ୍ଖା ପାଦା ଅସ୍ସାତି ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ପିଟ୍ଠିପାଦେ ଗୋପ୍ଫକା ହୋନ୍ତି। ତେନ ତେସଂ ପାଦା ଆଣିବଦ୍ଧା ୱିଯ ଥଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ନ ଯଥାସୁଖଂ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ପାଦତଲାନି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି । ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉପରି ଗୋପ୍ଫକା ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେନସ୍ସ ନାଭିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପରିମକାଯୋ ନାୱାଯ ଠପିତସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋତି, ଅଧୋକାଯୋୱ ଇଞ୍ଜତି। ସୁଖେନ ପାଦା ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ପୁରତୋପି ପଚ୍ଛତୋପି ଉଭଯପସ୍ସେସୁପି ଠତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ପାଦତଲାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ହତ୍ଥୀନଂ ୱିଯ ପଚ୍ଛତୋଯେୱ।

ଏଣିଜଙ୍ଘୋତି ଏଣିମିଗସଦିସଜଙ୍ଘୋ ମଂସୁସ୍ସଦେନ ପରିପୁଣ୍ଣଜଙ୍ଘୋ, ନ ଏକତୋ ବଦ୍ଧପିଣ୍ଡିକମଂସୋ , ସମନ୍ତତୋ ସମସଣ୍ଠିତେନ ମଂସେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତାହି ସୁୱଟ୍ଟିତାହି ସାଲିଗବ୍ଭସଦିସାହି ଜଙ୍ଘାହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନୋନମନ୍ତୋତି ଅନମନ୍ତୋ। ଏତେନସ୍ସ ଅଖୁଜ୍ଜଅୱାମନଭାୱୋ ଦୀପିତୋ। ଅୱସେସଜନା ହି ଖୁଜ୍ଜା ୱା ହୋନ୍ତି ୱାମନା ୱା, ଖୁଜ୍ଜାନଂ ଉପରିମକାଯୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି, ୱାମନାନଂ ହେଟ୍ଠିମକାଯୋ। ତେ ଅପରିପୁଣ୍ଣକାଯତ୍ତା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ଅନୋନମନ୍ତା ଜଣ୍ଣୁକାନି ପରିମଜ୍ଜିତୁଂ। ତଥାଗତୋ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣୋଭଯକାଯତ୍ତା ସକ୍କୋତି।

ଉସଭୱାରଣାଦୀନଂ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣପଦୁମକଣ୍ଣିକସଦିସେ କୋସେ ଓହିତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଂ ଅସ୍ସାତି କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହୋ। ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହନ୍ତି ୱତ୍ଥେନ ଗୂହିତବ୍ବଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋତି ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦୀପିଦାଠାଯ ଘଂସିତ୍ୱା ଗେରୁକପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଠପିତଘନସୁୱଣ୍ଣରୂପକସଦିସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନସ୍ସ ଘନସିନିଦ୍ଧସଣ୍ହସରୀରତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଛୱିୱଣ୍ଣଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋତି ୱୁତ୍ତଂ, ପୁରିମସ୍ସ ୱା ୱେୱଚନମେୱ ଏତଂ।

ରଜୋଜଲ୍ଲନ୍ତି ରଜୋ ୱା ମଲଂ ୱା। ନ ଉପଲିମ୍ପତୀତି ନ ଲଗ୍ଗତି, ପଦୁମପଲାସତୋ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ୱିୱଟ୍ଟତି। ହତ୍ଥଧୋୱନପାଦଧୋୱନାଦୀନି ପନ ଉତୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଚେୱ ଦାଯକାନଂ ପୁଞ୍ଞଫଲତ୍ଥାଯ ଚ ବୁଦ୍ଧା କରୋନ୍ତି, ୱତ୍ତସୀସେନାପି ଚ କରୋନ୍ତିଯେୱ। ସେନାସନଂ ପୱିସନ୍ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ପୱିସିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେତଂ।

ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋତି ଆୱଟ୍ଟପରିଯୋସାନେ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ହୁତ୍ୱା ମୁଖସୋଭଂ ଉଲ୍ଲୋକଯମାନାନି ୱିଯ ଠିତାନି ଲୋମାନି ଅସ୍ସାତି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋ।

ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋତି ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ଉଜୁଗତ୍ତୋ, ଉଜୁମେୱ ଉଗ୍ଗତଦୀଘସରୀରୋ। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ହି ସତ୍ତା ଖନ୍ଧେ କଟିଯଂ ଜାଣୂସୂତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ନମନ୍ତି। ତେ କଟିଯଂ ନମନ୍ତା ପଚ୍ଛତୋ ନମନ୍ତି, ଇତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ପୁରତୋ। ଦୀଘସରୀରା ପନେକେ ପସ୍ସୱଙ୍କା ହୋନ୍ତି, ଏକେ ମୁଖଂ ଉନ୍ନାମେତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତାନି ଗଣଯନ୍ତା ୱିଯ ଚରନ୍ତି, ଏକେ ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତା ସୂଲସଦିସା ହୋନ୍ତି, ପୱେଧମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଥାଗତୋ ପନ ଉଜୁମେୱ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୀଘପ୍ପମାଣୋ ଦେୱନଗରେ ଉସ୍ସିତସୁୱଣ୍ଣତୋରଣଂ ୱିଯ ହୋତି।

ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋତି ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥପିଟ୍ଠିୟୋ ଦ୍ୱେ ପାଦପିଟ୍ଠିୟୋ ଦ୍ୱେ ଅଂସକୂଟାନି ଖନ୍ଧୋତି ଇମେସୁ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ପରିପୁଣ୍ଣମଂସୁସ୍ସଦୋ ଅସ୍ସାତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠୀସୁ ନ୍ହାରୁଜାଲା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ଅଂସକୂଟଖନ୍ଧେସୁ ଅଟ୍ଠିକୋଟିୟୋ, ତେ ମନୁସ୍ସପେତା ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି, ନ ତଥାଗତୋ। ତଥାଗତୋ ପନ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ପରିପୁଣ୍ଣମଂସୁସ୍ସଦତ୍ତା ନିଗୂଳ୍ହନ୍ହାରୁଜାଲେହି ହତ୍ଥପିଟ୍ଠାଦୀହି ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାଲିଙ୍ଗସଦିସେନ ଖନ୍ଧେନ ସିଲାରୂପକଂ ୱିୟ ଚିତ୍ତକମ୍ମରୂପକଂ ୱିୟ ଚ ଖାୟତି।

ସୀହସ୍ସ ପୁବ୍ବଦ୍ଧଂ ୱିୟ କାୟୋ ଅସ୍ସାତି ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାୟୋ। ସୀହସ୍ସ ହି ପୁରତ୍ଥିମକାୟୋୱ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମକାୟୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ସୀହସ୍ସ ପୁବ୍ବଦ୍ଧକାୟୋୱ ସବ୍ବୋ କାୟୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ। ସୋପି ସୀହସ୍ସେୱ ନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିନତୁନ୍ନତାଦିୱସେନ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠିତୱିସଣ୍ଠିତୋ, ଦୀଘଯୁତ୍ତଠାନେ ପନ ଦୀଘୋ, ରସ୍ସକିସଥୂଲଅନୁୱଟ୍ଟିତଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ତଥାୱିଧୋୱ ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ମନାପିୟେ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମୱିପାକେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ଦୀଘେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ଦୀଘାନି ସଣ୍ଠହନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ରସ୍ସେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ରସ୍ସାନି ସଣ୍ଠହନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ଥୂଲେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ଥୂଲାନି ସଣ୍ଠହନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି କିସେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି କିସାନି ସଣ୍ଠହନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ୱଟ୍ଟେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ୱଟ୍ଟାନି ସଣ୍ଠହନ୍ତୀ''ତି।

ଇତି ନାନାଚିତ୍ତେନ ପୁଞ୍ଞଚିତ୍ତେନ ଚିତ୍ତିତୋ ଦସହି ପାରମୀହି ସଜ୍ଜିତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ତସ୍ସ ଲୋକେ ସବ୍ବସିପ୍ପିନୋ ୱା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ୱା ପଟିରୂପକମ୍ପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ଚିତନ୍ତରଂସୋତି ଅନ୍ତରଂସଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୋଟ୍ଟାନମନ୍ତରଂ, ତଂ ଚିତଂ ପରିପୁଣ୍ଣମସ୍ସାତି ଚିତନ୍ତରଂସୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ତଂ ଠାନଂ ନିନ୍ନଂ ହୋତି, ଦ୍ୱେ ପିଟ୍ଠିକୋଟ୍ଟା ପାଟିୟେକ୍କଂ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ କଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଂସପଟଲଂ ଯାୱ ଖନ୍ଧା ଉଗ୍ଗମ୍ମ ସମୁସ୍ସିତସୁୱଣ୍ଣଫଲକଂ ୱିୟ ପିଟ୍ଠିଂ ଛାଦେତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତଂ।

ନିଗ୍ରୋଧପରିମଣ୍ଡଲୋତି ନିଗ୍ରୋଧୋ ୱିୟ ପରିମଣ୍ଡଲୋ। ଯଥା ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥତାୟ ୱା ସତହତ୍ଥତାୟ ୱା ସମକ୍ଖନ୍ଧସାଖୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ଦୀଘତୋପି ୱିତ୍ଥାରତୋପି ଏକପ୍ପମାଣୋୱ ହୋତି, ଏୱଂ କାୟତୋପି ବ୍ୟାମତୋପି ଏକପ୍ପମାଣୋ। ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ କାୟୋ ୱା ଦୀଘୋ ହୋତି ବ୍ୟାମୋ ୱା, ନ ଏୱଂ ୱିସମପ୍ପମାଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ''ଯାୱତକ୍ୱସ୍ସ କାୟୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯାୱତକୋ ଅସ୍ସାତି ଯାୱତକ୍ୱସ୍ସ।

ସମୱଟ୍ଟକ୍ଖନ୍ଧୋତି ସମୱଟ୍ଟିତକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଯଥା ଏକେ କୋଞ୍ଚା ୱିୟ ବକା ୱିୟ ୱରାହା ୱିୟ ଚ ଦୀଘଗଲା ୱଙ୍କଗଲା ପୁଥୁଲଗଲା ଚ ହୋନ୍ତି, କଥନକାଲେ ସିରାଜାଲଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ମନ୍ଦୋ ସରୋ ନିକ୍ଖମତି, ନ ଏୱଂ ତସ୍ସ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ସୁୱଟ୍ଟିତସୁୱଣ୍ଣାଲିଙ୍ଗସଦିସୋ ଖନ୍ଧୋ ହୋତି, କଥନକାଲେ ସିରାଜାଲଂ ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ମେଘସ୍ସ ୱିୟ ଗଜ୍ଜତୋ ସରୋ ମହା ହୋତି।

ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀତି ଏତ୍ଥ ରସଂ ଗସନ୍ତୀତି ରସଗ୍ଗସା , ରସହରଣୀନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ତା ଅଗ୍ଗା ଅସ୍ସାତି ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀ। ତଥାଗତସ୍ସ ହି ସତ୍ତ ରସହରଣିସହସ୍ସାନି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ହୁତ୍ୱା ଗୀୱାୟମେୱ ପଟିମୁକ୍କାନି। ତିଲଫଲମତ୍ତୋପି ଆହାରୋ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ଠପିତୋ ସବ୍ବଂ କାୟଂ ଅନୁଫରତି, ତେନେୱ ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତସ୍ସ ଏକତଣ୍ଡୁଲାଦୀହିପି କାଳାୟଯୂସପସତେନାପି କାୟସ୍ସ ଯାପନଂ ଅହୋସି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ତଥା ଅଭାୱା ନ ସକଲକାୟଂ ଓଜା ଫରତି, ତେନ ତେ ବହ୍ୱାବାଧା ହୋନ୍ତି। ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଅପ୍ପାବାଧତାସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲସ୍ସ ୱସେନ ପାକଟଂ ହୋତି।

ସୀହସ୍ସେୱ ହନୁ ଅସ୍ସାତି ସୀହହନୁ। ତତ୍ଥ ସୀହସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମହନୁମେୱ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ନ ଉପରିମଂ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ସୀହସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମଂ ୱିୟ ଦ୍ୱେପି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ଦ୍ୱାଦସିୟଂ ପକ୍ଖସ୍ସ ଚନ୍ଦସଦିସାନି ହୋନ୍ତି।

ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ଉପରିମହନୁକେ ପତିଟ୍ଠିତା ୱୀସତି, ହେଟ୍ଠିମେ ୱୀସତୀତି ଚତ୍ତାଲୀସ ଦନ୍ତା ଅସ୍ସାତି ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ପରିପୁଣ୍ଣଦନ୍ତାନମ୍ପି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତସ୍ସ ଚତ୍ତାଲୀସଂ।

ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ କେଚି ଦନ୍ତା ଉଚ୍ଚା କେଚି ନୀଚାତି ୱିସମା ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଅୟପଟ୍ଟଛିନ୍ନସଙ୍ଖପଟଲଂ ୱିୟ ସମା।

ଅଞ୍ଞେସଂ କୁମ୍ଭୀଲାନଂ ୱିୟ ଦନ୍ତା ୱିରଳା ହୋନ୍ତି, ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଖାଦନ୍ତାନଂ ଦନ୍ତନ୍ତରଂ ପୂରତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ କନକଲତାୟ ସମୁସ୍ସାପିତୱଜିରପନ୍ତି ୱିୟ ଅୱିରଳା ତୁଲିକାୟ ଦସ୍ସିତପରିଚ୍ଛେଦା ୱିୟ ଦନ୍ତା ହୋନ୍ତି।

ସୁସୁକ୍କଦାଠୋତି ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ପୂତିଦନ୍ତା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେନ କାଚି ଦାଠା କାଳାପି ୱିୱଣ୍ଣାପି ହୋନ୍ତି। ତଥାଗତୋ ସୁସୁକ୍କଦାଠୋ ଓସଧିତାରକମ୍ପି ଅତିକ୍କମ୍ମ ୱିରୋଚମାନାୟ ପଭାୟ ସମନ୍ନାଗତଦାଠୋ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୁସୁକ୍କଦାଠୋ''ତି।

ପହୂତଜିୱ୍ହୋତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଜିୱ୍ହା ଥୂଲାପି ହୋତି କିସାପି ରସ୍ସାପି ଥଦ୍ଧାପି ୱିସମାପି, ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ମୁଦୁ ଦୀଘା ପୁଥୁଲା ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ହୋତି। ସୋ ତଂ ଲକ୍ଖଣଂ ପରିୟେସିତୁଂ ଆଗତାନଂ କଙ୍ଖାୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ମୁଦୁକତ୍ତା ତଂ ଜିୱ୍ହଂ କଥିନସୂଚିଂ ୱିୟ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଉଭୋ ନାସିକସୋତାନି ପରାମସତି, ଦୀଘତ୍ତା ଉଭୋ କଣ୍ଣସୋତାନି ପରାମସତି, ପୁଥୁଲତ୍ତା କେସନ୍ତପରିୟୋସାନଂ କେୱଲମ୍ପି ନଲାଟଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତି। ଏୱଂ ତସ୍ସା ମୁଦୁଦୀଘପୁଥୁଲଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେତି। ଏୱଂ ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଜିୱ୍ହଂ ସନ୍ଧାୟ ''ପହୂତଜିୱ୍ହୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋତି ଅଞ୍ଞେ ଛିନ୍ନସ୍ସରାପି ଭିନ୍ନସ୍ସରାପି କାକସ୍ସରାପି ହୋନ୍ତି, ତଥାଗତୋ ପନ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସରସଦିସେନ ସରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ହି ପିତ୍ତସେମ୍ହେହି ଅପଲିବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସରୋ ୱିସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି। ତଥାଗତେନାପି କତକମ୍ମଂ ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତି, ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ସୁଦ୍ଧତ୍ତା ନାଭିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସରୋ ୱିସୁଦ୍ଧୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋୱ ସମୁଟ୍ଠାତି। କରୱିକୋ ୱିୟ ଭଣତୀତି କରୱିକଭାଣୀ, ମତ୍ତକରୱିକରୁତମଞ୍ଜୁଘୋସୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ରିଦଂ କରୱିକରୁତସ୍ସ ମଞ୍ଜୁତାୟ – କରୱିକସକୁଣେ କିର ମଧୁରରସଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ପହରିତ୍ୱା ପଗ୍ଘରିତଂ ରସଂ ପାୟିତ୍ୱା ପକ୍ଖେନ ତାଳଂ ଦତ୍ୱା ୱିକୂଜମାନେ ଚତୁପ୍ପଦାଦୀନି ମତ୍ତାନି ୱିୟ ଲଳିତୁଂ ଆରଭନ୍ତି। ଗୋଚରପ୍ପସୁତାପି ଚତୁପ୍ପଦା ମୁଖଗତାନିପି ତିଣାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣନ୍ତି, ୱାଳମିଗା ଖୁଦ୍ଦକମିଗେ ଅନୁବନ୍ଧମାନା ଉକ୍ଖିତ୍ତପାଦଂ ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅନୁବଦ୍ଧମିଗାପି ମରଣଭୟଂ ହିତ୍ୱାପି ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦପକ୍ଖିନୋପି ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଉଦକେ ମଚ୍ଛାପି କଣ୍ଣପଟଲଂ ଅପ୍ପୋଠେନ୍ତା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣମାନାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଏୱଂ ମଞ୍ଜୁରୁତା କରୱିକା।

ଅସନ୍ଧିମିତ୍ତାପି ଧମ୍ମାସୋକସ୍ସ ଦେୱୀ – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧସଦ୍ଦେନ ସଦିସୋ କସ୍ସଚି ସଦ୍ଦୋ''ତି ସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅତ୍ଥି କରୱିକସକୁଣସ୍ସାତି। କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ସକୁଣାତି? ହିମୱନ୍ତେତି। ସା ରାଜାନଂ ଆହ, – ''ଦେୱ, କରୱିକସକୁଣଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା''ତି। ରାଜା ''ଇମସ୍ମିଂ ପଞ୍ଜରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କରୱିକୋ ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ପଞ୍ଜରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ସ କରୱିକସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ''ରାଜାଣାୟ ଆଗତୋ ପଞ୍ଜରୋ, ନ ସକ୍କା ଅଗନ୍ତୁ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନିସୀଦି। ପଞ୍ଜରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋୱ ଅଟ୍ଠାସି। କରୱିକଂ ସଦ୍ଦଂ କାରାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅଥ ରାଜା ''କଥଂ ଭଣେ ଇମେ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି ଆହ? ଞାତକେ ଦିସ୍ୱା ଦେୱାତି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆଦାସେହି ପରିକ୍ଖିପାପେସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋୱ ଛାୟଂ ଦିସ୍ୱା ''ଞାତକା ମେ ଆଗତା''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ପକ୍ଖେନ ତାଳଂ ଦତ୍ୱା ମଞ୍ଜୁସ୍ସରେନ ମଣିୱଂସଂ ଧମମାନୋ ୱିୟ ୱିରୱି। ସକଲନଗରେ ମନୁସ୍ସା ମତ୍ତା ୱିୟ ଲଳିଂସୁ। ଅସନ୍ଧିମିତ୍ତା ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମସ୍ସ ତାୱ ତିରଚ୍ଛାନସ୍ସ ଏୱଂ ମଧୁରୋ ସଦ୍ଦୋ, କୀଦିସୋ ନୁ ଖୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସିରିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅହୋସୀ''ତି ପୀତିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ପୀତିଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ସତ୍ତହି ଜଙ୍ଘସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଏୱଂ ମଧୁରୋ କରୱିକସଦ୍ଦୋ। ତତୋ ସତଭାଗେନ ସହସ୍ସଭାଗେନ ଚ ମଧୁରତରୋ ତଥାଗତସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ, ଲୋକେ ପନ କରୱିକତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ମଧୁରରସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ''କରୱିକଭାଣୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଭିନୀଲନେତ୍ତୋତି ନ ସକଲନୀଲନେତ୍ତୋୱ, ନୀଲୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପନସ୍ସ ଉମାପୁପ୍ଫସଦିସେନ ଅତିୱିସୁଦ୍ଧେନ ନୀଲୱଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତାନି ଅକ୍ଖୀନି ହୋନ୍ତି। ପୀତୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ କଣିକାରପୁପ୍ଫସଦିସେନ ପୀତୱଣ୍ଣେନ, ଲୋହିତୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ବନ୍ଧୁଜୀୱକପୁପ୍ଫସଦିସେନ ଲୋହିତୱଣ୍ଣେନ, ସେତୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଓସଧିତାରକସଦିସେନ ସେତୱଣ୍ଣେନ, କାଳୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକସଦିସେନ କାଳୱଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତାନି ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନେ ଉଗ୍ଘାଟିତମଣିସୀହପଞ୍ଜରସଦିସାନି ଖାୟନ୍ତି।

ଗୋପଖୁମୋତି ଏତ୍ଥ ପଖୁମନ୍ତି ସକଲଂ ଚକ୍ଖୁଭଣ୍ଡଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଂ କାଳୱଚ୍ଛକସ୍ସ ବହଲଧାତୁକଂ ହୋତି, ରତ୍ତୱଚ୍ଛକସ୍ସ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ, ତଂମୁହୁତ୍ତଜାତରତ୍ତୱଚ୍ଛସଦିସଚକ୍ଖୁଭଣ୍ଡୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ଅକ୍ଖିଭଣ୍ଡା ଅପରିପୁଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି, ହତ୍ଥିମୂସିକକାକାଦୀନଂ ଅକ୍ଖିସଦିସେହି ୱିନିଗ୍ଗତେହି ଗମ୍ଭୀରେହିପି ଅକ୍ଖୀହି ସମନ୍ନାଗତା ହୋନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଧୋୱିତ୍ୱା ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠପିତମଣିଗୁଳିକା ୱିୟ ମୁଦୁସିନିଦ୍ଧନୀଲସୁଖୁମପଖୁମାଚିତାନି ଅକ୍ଖୀନି।

ଉଣ୍ଣାତି ଉଣ୍ଣଲୋମଂ। ଭମୁକନ୍ତରେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭମୁକାନଂ ୱେମଜ୍ଝେ ନାସିକମତ୍ଥକେୟେୱ ଜାତା। ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ନଲାଟମଜ୍ଝେଜାତା। ଓଦାତାତି ପରିସୁଦ୍ଧା ଓସଧିତାରକୱଣ୍ଣା। ମୁଦୂତି ସପ୍ପିମଣ୍ଡେ ଓସାଦେତ୍ୱା ଠପିତସତୱାରୱିହତକପ୍ପାସପଟଲସଦିସା। ତୂଲସନ୍ନିଭାତି ସିମ୍ବଲିତୂଲଲତାତୂଲସମାନା, ଅୟମସ୍ସା

ଓଦାତତାଯ ଉପମା। ସା ପନେସା କୋଟିଯଂ ଗହେତ୍ଵା ଆକଡ୍ଢିଯମାନା ଉପଡ୍ଢବାହୁପ୍ପମାଣା ହୋତି, ଵିସ୍ସଟ୍ଠା ଦକ୍ଖିଣାଵଟ୍ଟଵସେନ ଆଵଟ୍ଟିତ୍ଵା ଉଦ୍ଧଗ୍ଗା ହୁତ୍ଵା ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ସୁଵଣ୍ଣଫଲକମଜ୍ଝେ ଠପିତରଜତପୁପ୍ଫୁଳକା ଵିଯ ସୁଵଣ୍ଣଘଟତୋ ନିକ୍ଖମମାନା ଖୀରଧାରା ଵିଯ ଅରୁଣପ୍ପଭାରଞ୍ଜିତେ ଗମନତଲେ ଓସଧିତାରକା ଵିଯ ଚ ଅତିମନୋହରାଯ ସିରିଯା ଵିରୋଚତି।

ଉଣ୍ହୀସସୀସୋତି ଇଦଂ ପରିପୁଣ୍ଣନଲାଟତଞ୍ଞେଵ ପରିପୁଣ୍ଣସୀସତଞ୍ଞାତି ଦ୍ଵେ ଅତ୍ଥଵସେ ପଟିଚ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ। ତଥାଗତସ୍ସ ହି ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣଚୂଳିକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଂସପଟଲଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା ସକଲଂ ନଲାଟଂ ଛାଦଯମାନଂ ପୂରଯମାନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଵାମକଣ୍ଣଚୂଳିକାଯ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ରଞ୍ଞୋ ବଦ୍ଧଉଣ୍ହୀସପଟ୍ଟୋ ଵିଯ ଵିରୋଚତି। ପଚ୍ଛିମଭଵିକବୋଧିସତ୍ତାନଂ କିର ଇମଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଦିସ୍ଵା ରାଜୂନଂ ଉଣ୍ହୀସପଟ୍ଟଂ ଅକଂସୁ, ଅଯଂ ତାଵ ଏକୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ଜନା ଅପରିପୁଣ୍ଣସୀସା ହୋନ୍ତି, କେଚି କପ୍ପସୀସା, କେଚି ଫଲସୀସା, କେଚି ଅଟ୍ଠିସୀସା, କେଚି ତୁମ୍ବସୀସା, କେଚି ପବ୍ଭାରସୀସା। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଆରଗ୍ଗେନ ଵଟ୍ଟେତ୍ଵା ଠପିତଂ ଵିଯ ସୁପରିପୁଣ୍ଣଂ ଉଦକପୁପ୍ଫୁଳସଦିସଂ ସୀସଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମନଯେନ ଉଣ୍ହୀସଵେଠିତସୀସୋ ଵିଯାତି ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ। ଦୁତିଯନଯେନ ଉଣ୍ହୀସଂ ଵିଯ ସବ୍ବତ୍ଥ ପରିମଣ୍ଡଲସୀସୋତି ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ।

ଇମାନି ପନ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି କମ୍ମଂ କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଲକ୍ଖଣାନିସଂସନ୍ତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସେ ଏକେକସ୍ମିଂ ଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସେତ୍ଵା କଥିତାନି ସୁକଥିତାନି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଭଗଵତା ଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ୩।୨୦୦-୨୦୨) ଵୁତ୍ତାନି ଇମାନି କମ୍ମାଦୀନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା କଥେତବ୍ବାନି । ସୁତ୍ତଵସେନ ଵିନିଚ୍ଛିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ ତସ୍ସେଵ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଵଣ୍ଣନାଯ ଵୁତ୍ତନଯେନ ଗହେତବ୍ବାନି।

ଇମେହି ଖୋ, ଭୋ, ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋତି, ଭୋ ଆଚରିଯ, ଇମେହି ଦ୍ଵତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେହି ସୋ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଦେଵନଗରେ ସମୁସ୍ସିତରତନଵିଚିତ୍ତଂ ସୁଵଣ୍ଣତୋରଣଂ ଵିଯ ଯୋଜନସତୁବ୍ବେଧୋ ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ଵିଯ ସେଲନ୍ତରମ୍ହି ସୁପୁପ୍ଫିତସାଲରୁକ୍ଖୋ ଵିଯ ତାରାଗଣପଟିମଣ୍ଡିତଗଗନତଲମିଵ ଚ ଅତ୍ତନୋ ସିରିଵିଭଵେନ ଲୋକଂ ଆଲୋକଂ କୁରୁମାନୋ ଵିଯ ଚରତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତ୍ଵା କିରିଯାଚାରଂ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ।

୩୮୭।ଦକ୍ଖିଣେନାତି ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଠତ୍ଵା ଵା ନିସୀଦିତ୍ଵା ଵା ନିପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵା ଗମନଂ ଅଭିନୀହରନ୍ତାନଂ ଦକ୍ଖିଣପାଦୋଵ ପୁରତୋ ହୋତି। ସତତପାଟିହାରିଯଂ କିରେତଂ। ନାତିଦୂରେପାଦଂ ଉଦ୍ଧରତୀତି ତଂ ଦକ୍ଖିଣପାଦଂ ନ ଅତିଦୂରେ ଠପେସ୍ସାମୀତି ଉଦ୍ଧରତି। ଅତିଦୂରଞ୍ହି ଅଭିହରିଯମାନେ ଦକ୍ଖିଣପାଦେନ ଵାମପାଦୋ ଆକଡ୍ଢିଯମାନୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଦକ୍ଖିଣପାଦୋପି ଦୂରଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯ, ଆସନ୍ନେଯେଵ ପତିଟ୍ଠହେଯ୍ଯ, ଏଵଂ ସତି ପଦଵିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ ହୋତି। ଦକ୍ଖିଣପାଦେ ପନ ପମାଣେନେଵ ଉଦ୍ଧଟେ ଵାମପାଦୋପି ପମାଣେନେଵ ଉଦ୍ଧରିଯତି, ପମାଣେନ ଉଦ୍ଧଟୋ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋପି ପମାଣେଯେଵ ପତିଟ୍ଠାତି। ଏଵମନେନ ତଥାଗତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣପାଦକିଚ୍ଚଂ ଵାମପାଦେନ ନିଯମିତଂ, ଵାମପାଦକିଚ୍ଚଂ ଦକ୍ଖିଣପାଦେନ ନିଯମିତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ନାତିସୀଘନ୍ତି ଦିଵା ଵିହାରଭତ୍ତତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଵିଯ ନ ଅତିସୀଘଂ ଗଚ୍ଛତି। ନାତିସଣିକନ୍ତି ଯଥା ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଓକାସଂ ନ ଲଭତି, ଏଵଂ ନ ଅତିସଣିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଦ୍ଦୁଵେନ ଅଦ୍ଦୁଵନ୍ତି ଜଣ୍ଣୁକେନ ଜଣ୍ଣୁକଂ, ନସଙ୍ଘିଂ ଉନ୍ନାମେତୀତି ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦକେ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଵିଯ ନ ଊରୁଂ ଉନ୍ନାମେତି। ନ ଓନାମେତୀତି ରୁକ୍ଖସାଖାଛେଦନଦଣ୍ଡଙ୍କୁସପାଦୋ ଵିଯ ନ ପଚ୍ଛତୋ ଓସକ୍କାପେତି। ନ ସନ୍ନାମେତୀତି ଓବଦ୍ଧାନାବଦ୍ଧଟ୍ଠାନେହି ପାଦଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଵିଯ ନ ଥଦ୍ଧଂ କରୋତି। ନଵିନାମେତୀତି ଯନ୍ତରୂପକଂ କୀଳାପେନ୍ତୋ ଵିଯ ନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଚାଲେତି। ଅଧରକାଯୋଵାତି ହେଟ୍ଠିମକାଯୋଵ ଇଞ୍ଜତି, ଉପରିମକାଯୋ ନାଵାଯ ଠପିତସୁଵଣ୍ଣପଟିମା ଵିଯ ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋତି। ଦୂରେ ଠତ୍ଵା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଠିତଭାଵଂ ଵା ଗମନଭାଵଂ ଵା ନ ଜାନାତି । କାଯବଲେନାତି ବାହା ଖିପନ୍ତୋ ସରୀରତୋ ସେଦେହି ମୁଚ୍ଚନ୍ତେହି ନ କାଯବଲେନ ଗଚ୍ଛତି। ସବ୍ବକାଯେନେଵାତି ଗୀଵଂ ଅପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ରାହୁଲୋଵାଦେ ଵୁତ୍ତନାଗାପଲୋକିତଵସେନେଵ ଅପଲୋକେତି।

ନ ଉଦ୍ଧନ୍ତିଆଦୀସୁ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ଗଣେନ୍ତୋ ଵିଯ ନ ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେତି, ନଟ୍ଠଂ କାକଣିକଂ ଵା ମାସକଂ ଵା ପରିଯେସନ୍ତୋ ଵିଯ ନ ଅଧୋ ଓଲୋକେତି, ନ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦଯୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଵିଯ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଵିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଯୁଗମତ୍ତନ୍ତି ନଵଵିଦତ୍ଥିମତ୍ତେ ଚକ୍ଖୂନି ଠପେତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯୁଗମତ୍ତଂ ପେକ୍ଖତି ନାମ, ଭଗଵାପି ଯୁଗେ ଯୁତ୍ତୋ ସୁଦନ୍ତଆଜାନୀଯୋ ଵିଯ ଏତ୍ତକଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି। ତତୋ ଚସ୍ସ ଉତ୍ତରୀତି ଯୁଗମତ୍ତତୋ ପରଂ ନ ପସ୍ସତୀତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବୋ। ନ ହି କୁଟ୍ଟଂ ଵା କଵାଟଂ ଵା ଗଚ୍ଛୋ ଵା ଲତା ଵା ଆଵରିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଅଥ ଖ୍ଵସ୍ସ ଅନାଵରଣଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅନେକାନି ଚକ୍କଵାଳସହସ୍ସାନି ଏକଙ୍ଗଣାନେଵ ହୋନ୍ତି। ଅନ୍ତରଘରନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ମହାସକୁଲୁଦାଯିସୁତ୍ତେ ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତରଘରଂ, ଇଧ ଘରୁମ୍ମାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ନକାଯନ୍ତିଆଦି ପକତିଇରିଯାପଥେନେଵ ପଵିସତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଦଲିଦ୍ଦମନୁସ୍ସାନଂ ନୀଚଘରକଂ ପଵିସନ୍ତେପି ହି ତଥାଗତେ ଛଦନଂ ଵା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ପଥଵୀ ଵା ଓଗଚ୍ଛତି, ଭଗଵା ପନ ପକତିଗମନେନେଵ ଗଚ୍ଛତି। ନାତିଦୂରେତି ଅତିଦୂରେ ପରିଵତ୍ତେନ୍ତେନ ହି ଏକଂ ଦ୍ଵେ ପଦଵାରେ

ପିଟ୍ଠିଭାଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ହୋତି। ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେତି ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ ପରିଓ୍ୱତ୍ତେନ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ପଦଓ୍ୱାରେ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯସ୍ମିଂ ପଦଓ୍ୱାରେ ଠିତେନ ପୁରତୋ ଓ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ଓ୍ୱା ଅଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପରିଓ୍ୱତ୍ତତି।

ପାଣିନାତି କଟିଓ୍ୱାତାବାଧିକୋ ଓ୍ୱିଯ ନ ଆସନଂ ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦତି। ପକ୍ଖିପତୀତି ଯୋ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କତ୍ୱା କୀଲନ୍ତୋ ଠିତକୋଓ୍ୱ ପତତି, ଯୋପି ଓରିମଂ ଅଙ୍ଗଂ ନିସ୍ସାଯ ନିସିନ୍ନୋ ଘଂସନ୍ତୋ ଯାଓ୍ୱ ପାରିମଙ୍ଗା ଗଚ୍ଛତି, ପାରିମଙ୍ଗଂ ଓ୍ୱା ନିସ୍ସାଯ ନିସିନ୍ନୋ ତଥେଓ୍ୱ ଯାଓ୍ୱ ଓରିମଙ୍ଗା ଆଗଚ୍ଛତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ଆସନେ କାଯଂ ପକ୍ଖିପତି ନାମ। ଭଗଓ୍ୱା ପନ ଏଓ୍ୱଂ ଅକତ୍ୱା ଆସନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଓଲମ୍ବକଂ ଧାରେନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଯ ତୂଲପିଚୁଂ ଠପେନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଯ ସଣିକଂ ନିସୀଦତି। ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ପତ୍ତମୁଖଓ୍ୱଚ୍ଛିଯଂ ଉଦକବିନ୍ଦୁଠପନଂ ମକ୍ଖିକବୀଜନିଯା ପଣ୍ଣଚ୍ଛେଦନଫାଲନାଦି ହତ୍ଥେନ ଅସଂଯତକରଣଂ। ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାଦେନ ଭୂମିଘଂସନାଦି ଅସଂଯତକରଣଂ।

ନ ଛମ୍ଭତୀତି ନ ଭାଯତି। ନ କମ୍ପତୀତି ନ ଓ୍ୱସୀଦତି। ନ ଓ୍ୱେଧତୀତି ନ ଚଲତି। ନପରିତସ୍ସତୀତି ଭଯପରିତସ୍ସନାଯପି ତଣ୍ହାପରିତସ୍ସନାଯପି ନ ପରିତସ୍ସତି। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଧମ୍ମକଥାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତେସୁ “ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଓ୍ୱା କଥେତୁଂ, ପଞ୍ହଂ ଓ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତୋ ଓ୍ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ, ଭତ୍ତାନୁମୋଦନଂ ଓ୍ୱା କାତୁ”ନ୍ତି ଭଯପରିତସ୍ସନାଯ ପରିତସ୍ସତି। ଏକଚ୍ଚୋ “ମନାପା ନୁ ଖୋ ମେ ଯାଗୁ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ମନାପଂ ଅନ୍ତରଖଜ୍ଜକ”ନ୍ତି ଓ୍ୱା ତଣ୍ହାପରିତସ୍ସନାଯ ପରିତସ୍ସତି। ତଦୁଭଯମ୍ପି ତସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି ନ ପରିତସ୍ସତି। ଓ୍ୱିଓ୍ୱେକାଓ୍ୱଚ୍ଚୋତି ଓ୍ୱିଓ୍ୱେକେ ନିନ୍ନାନେ ଆଓ୍ୱଚ୍ଚମାନସୋ ହୁତ୍ୱା। ଓ୍ୱିଓ୍ୱେକଓ୍ୱତ୍ତୋତିପି ପାଠୋ, ଓ୍ୱିଓ୍ୱେକଓ୍ୱତ୍ତଯୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓ୍ୱିଓ୍ୱେକଓ୍ୱତ୍ତଂ ନାମ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦିଓ୍ୱାଓ୍ୱିହାରେ ସମଥଓ୍ୱିପସ୍ସନାଓ୍ୱସେନ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦନଂ। ଏଓ୍ୱଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି ଇରିଯାପଥୋ ଉପସନ୍ତୋ ହୋତି।

ନ ପତ୍ତଂ ଉନ୍ନାମେତୀତିଆଦୀସୁ ଏକଚ୍ଚୋ ପତ୍ତମୁଖଓ୍ୱଚ୍ଛିଯା ଉଦକଦାନଂ ଆହରନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଯ ପତ୍ତଂ ଉନ୍ନାମେତି, ଏକୋ ପାଦପିଟ୍ଠିଯଂ ଠପେନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଯ ଓନାମେତି, ଏକୋ ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ଏକୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଫନ୍ଦାପେତି, ଏଓ୍ୱଂ ଅକତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ଈସକଂ ନାମେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ସମ୍ପରିଓ୍ୱତ୍ତକନ୍ତି ପରିଓ୍ୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଠମମେଓ୍ୱ ପତ୍ତପିଟ୍ଠିଂ ନ ଧୋଓ୍ୱତି। ନାତିଦୂରେତି ଯଥା ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଦୂରେ ପତତି, ନ ଏଓ୍ୱଂ ଛଡ୍ଡେତି। ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେତି ପାଦମୂଲେଯେଓ୍ୱ ନ ଛଡ୍ଡେତି। ଓ୍ୱିଚ୍ଛଡ୍ଡଯମାନୋତି ଓ୍ୱିକିରନ୍ତୋ, ଯଥା ପଟିଗ୍ଗାହକୋ ତେମତି, ନ ଏଓ୍ୱଂ ଛଡ୍ଡେତି।

ନାତିଥୋକନ୍ତି ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ମୁଟ୍ଠିମତ୍ତମେଓ୍ୱ ଗଣ୍ହାତି, ନ ଏଓ୍ୱଂ। ଅତିବହୁନ୍ତି ଯାପନମତ୍ତତୋ ଅତିରେକଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତାଯାତି ବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ମତ୍ତା ନାମ ଓଦନତୋ ଚତୁତ୍ଥୋ ଭାଗୋ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଭତ୍ତେ ମନାପେ ଭତ୍ତଂ ବହୁଂ ଗଣ୍ହାତି, ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ମନାପେ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ବହୁଂ। ସତ୍ଥା ପନ ତଥା ନ ଗଣ୍ହାତି। ନ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନାତି ଅମନାପଞ୍ହି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଠପେତ୍ୱା ଭତ୍ତମେଓ୍ୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ, ଭତ୍ତଂ ଓ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନମେଓ୍ୱ ଖାଦନ୍ତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଆଲୋପଂ ଅତିନାମେତି ନାମ। ସତ୍ଥା ଏକନ୍ତରିକଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଗଣ୍ହାତି, ଭତ୍ତମ୍ପି ବ୍ୟଞ୍ଜନମ୍ପି ଏକତୋଓ୍ୱ ନିଟ୍ଠାତି। ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ତଥାଗତସ୍ସ ହି ପୁଥୁଜିହ୍ୱାଯ ଦନ୍ତାନଂ ଉପନୀତଭୋଜନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦନ୍ତେହି ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତମେଓ୍ୱ ସଣ୍ହକରଣୀଯପିଟ୍ଠଓ୍ୱିଲେପନଂ ଓ୍ୱିଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏଓ୍ୱମାହ। ନ ମୁଖେ ଅଓ୍ୱସିଟ୍ଠାତି ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେ ପତିତୌଦକବିନ୍ଦୁ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱିନିଓ୍ୱତ୍ତିତ୍ୱା ପରଗଲମେଓ୍ୱ ଯାତି, ତସ୍ମା ଅଓ୍ୱସିଟ୍ଠା ନ ହୋତି। ରସପଟିସଂଓ୍ୱେଦୀତି ମଧୁରତିତ୍ତକକଟୁକାଦିରସଂ ଜାନାତି। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଅନ୍ତମସୋ ପାନୀଯେପି ଦିବ୍ବୋଜା ପକ୍ଖିତ୍ତାଓ୍ୱ ହୋତି, ତେନ ନେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥେଓ୍ୱ ରସୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ରସଗେଧୋ ପନ ନତ୍ଥି।

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତନ୍ତି “ନେଓ୍ୱ ଦଓ୍ୱାଯା”ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପନସ୍ସ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଆଗତୋତି ସବ୍ବାସଓ୍ୱସୁତ୍ତେ ଓ୍ୱୁତ୍ତମେତଂ। ହତ୍ଥେସୁ ଧୋତେସୂତି ସତ୍ଥା କିଂ କରୋତି? ପଠମଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଗହଣଟ୍ଠାନଂ ଧୋଓ୍ୱତି। ତତ୍ଥ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଖୁମଜାଲହତ୍ଥଂ ପେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଓ୍ୱାରେ ସଞ୍ଚାରେତି। ଏତ୍ତାଓ୍ୱତା ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେ ପତିତୌଦକଂ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱିନିଓ୍ୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ନ ଚ ଅନତ୍ଥିକୋତି ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ପତ୍ତଂ ଆଧାରକେ ଠପେତ୍ୱା ପତ୍ତେ ଉଦକଂ ନ ପୁଞ୍ଛତି, ରଜେ ପତନ୍ତେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ନ ଏଓ୍ୱଂ କରୋତି। ନ ଚ ଅତିଓ୍ୱେଲାନୁରକ୍ଖୀତି ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତି, ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଓ୍ୱା ପତ୍ତେ ଉଦକଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଚୀଓ୍ୱରଭୋଗନ୍ତରଂ ପଓ୍ୱେସେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଉଦରେନ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ନ ଏଓ୍ୱଂ କରୋତି।

ନ ଚ ଅନୁମୋଦନସ୍ସାତି ଯୋ ହି ଭୁତ୍ତମତ୍ତୋଓ୍ୱ ଦାରକେସୁ ଭତ୍ତତ୍ଥାଯ ରୋଦନ୍ତେସୁ ଛାତଜ୍ଝତ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନାଗତେସ୍ୱେଓ୍ୱ ଅନୁମୋଦନଂ ଆରଭତି, ତତୋ ସବ୍ବକମ୍ମାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ଅନାଗତାଓ୍ୱ ହୋନ୍ତି, ଅଯଂ କାଲଂ ଅତିନାମେତି। ଯୋପି ମନୁସ୍ସେସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନତ୍ଥାଯ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ଅନୁମୋଦନଂ ଅକତ୍ୱାଓ୍ୱ “କଥଂ ତିସ୍ସ, କଥଂ ଫୁସ୍ସ, କଥଂ ସୁମନ, କଥଂ ତିସ୍ସେ, କଥଂ ଫୁସ୍ସେ, କଥଂ ସୁମନେ, କଚ୍ଚିତ୍ଥ ଅରୋଗା, ସସ୍ସଂ ସମ୍ପନ୍ନ”ନ୍ତିଆଦିଂ ପାଟିଯେକ୍କଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ଅଯଂ ଅନୁମୋଦନସ୍ସ କାଲଂ ଅତିନାମେତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ପନ ଓକାସଂ ଞତ୍ୱା ଆଯାଚିତକାଲେ କରୋନ୍ତୋ ନାତିନାମେତି ନାମ, ସତ୍ଥା ତଥା କରୋତି।

ନ ତଂ ଭଉନ୍ତି କିଂ ଭଉଂ ନାମେତଂ ଉଉଣ୍ଡୁଲଂ ଅତିକିଲିନ୍ନନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ନ ଗରହତି। ନଅଞ୍ଞଂ ଭଉନ୍ତି ସ୍ୱାତନାଯ ୱା ପୁନଦିୱସାଯ ୱା ଭଉଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ହି ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଭଉଂ ପଟିକଙ୍ଖତି। ଯୋ ୱା – ''ଯାୱ ମାତୁଗାମାନଂ ଭଉଂ ପଚ୍ଚତି, ତାୱ ଅନୁମୋଦନଂ କରିସ୍ସାମି, ଅଥ ମେ ଅନୁମୋଦନାୱସାନେ ଅଉନୋ ପକ୍କଭଉତୋପି ଥୋକଂ ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଅନୁମୋଦନଂ ୱଡ୍ଢେତି, ଅଯମ୍ପି ପଟିକଙ୍ଖତି ନାମ। ସହ୍ଧା ନ ଏୱଂ କରୋତି। ନ ଚ ମୁଚ୍ଛିତୁକାମୋତି ଏକକୋ ହି ପଟିସଂମୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ୱେଗେନ ଅନୁବନ୍ଧିତବ୍ବୋ ହୋତି। ସହ୍ଧା ପନ ନ ଏୱଂ ଗଚ୍ଛତି, ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ଠିତୋୱ ଗଚ୍ଛତି। ଅକ୍କୁକ୍କଟ୍ଟନ୍ତି ଯୋ ହି ଯାୱ ହନୁକଟ୍ଟିତୋ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପାରୁପତି, ତସ୍ସ ଅକ୍କୁକ୍କଟ୍ଟଂ ନାମ ହୋତି। ଯୋ ଯାୱ ଗୋପ୍ଫକା ଓତାରେତ୍ୱାୱ ପାରୁପତି, ତସ୍ସ ଅକ୍କୁକ୍କଟ୍ଟଂ ହୋତି। ଯୋପି ଉଭତୋ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଯାତି, ତସ୍ସପି ଅକ୍କୁକ୍କଟ୍ଟଂ ହୋତି। ଯୋ ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ଥନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଯାତି, ତସ୍ସପି ଅକ୍କୁକ୍କଟ୍ଟଂ। ସହ୍ଧା ତଂ ସଜ୍ବଂ ନ କରୋତି।

ଅଲ୍ଲୀନନ୍ତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ ସେଦେନ ତିନ୍ତଂ ଅଲ୍ଲୀଯତି, ନ ଏୱଂ ସହ୍ଧା ଅପକଟ୍ଟନ୍ତି ଖଲିସାଟକୋ ୱିଯ କାଯତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱାପି ନ ତିଟ୍ଠତି। ୱାତୋତି ୱେରମ୍ଭୱାତୋପି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚାଲେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ପାଦମଣ୍ଡନାନୁଯୋଗନ୍ତି ଇଟ୍ଠକାଯ ଘଂସନାଦୀହି ପାଦସୋଭାନୁଯୋଗଂ। ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱାତି ପାଦେନେୱ ପାଦଂ ଧୋୱିତ୍ୱା। ସୋ ନେୱ ଅଉନ୍ବାବାଧାଯାତିଆଦୀନି ନ ପୁଚ୍ଛେନିୱାସଚେତୋପରିଯଞାଣାନଂ ଅହ୍ଧିତାଯ ୱଦତି, ଇରିଯାପଥସନ୍ତତଂ ପନ ଦିସ୍ୱା ଅନୁମାନେନ ୱଦତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମଂ। ନ ଉସ୍ସାଦେତୀତି କିଂ ମହାରଟ୍ଠିକ, କିଂ ମହାକୁଟୁମ୍ବିକାତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଗେହସ୍ସିତୱସେନ ନ ଉସ୍ସାଦେତି। ନ ଅପସାଦେତୀତି ''କିଂ, ଉପାସକ, କଥଂ ତେ ୱିହାରମଗ୍ଗୋ ଞାତୋ? କିଂ ଭଯେନ ନାଗଚ୍ଛସି? ନ ହି ଭିକ୍ଖୁ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ମା ଭାଯୀ''ତି ୱା ''କିଂ ତୁଯ୍ହଂ ଏୱଂ ମଚ୍ଛରିଯଜୀୱିତଂ ନାମା''ତି ୱା ଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଗେହସ୍ସିତପେମେନ ନ ଅପସାଦେତି।

ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋତି ସିନିଦ୍ଧୋ ଅପଲିବୁଦ୍ଧୋ। ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋତି ୱିଞ୍ଞାପନୀଯୋ ପାକଟୋ, ୱିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତାଯେୱ ଚେସ ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ମଞ୍ଜୂତି ମଧୁରୋ। ସୱନୀଯୋତି ସୋତସୁଖୋ, ମଧୁରତ୍ତାଯେୱ ଚେସ ସୱନୀଯୋ ହୋତି। ବିନ୍ଦୂତି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତୋ। ଅୱିସାରୀତି ଅୱିସଟୋ, ବିନ୍ଦୁତ୍ତାଯେୱ ଚେସ ଅୱିସାରୀ ହୋତି। ଗମ୍ଭୀରୋତି ଗମ୍ଭୀରସମୁଟ୍ଠିତୋ। ନିନ୍ନାଦୀତି ନିନ୍ନାଦୱା, ଗମ୍ଭୀରତ୍ତାଯେୱ ଚେସ ନିନ୍ନାଦୀ ହୋତି। ଯଥାପରିସନ୍ତି ଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତମ୍ପି ଏକାବଦ୍ଧପରିସଂ ୱିଞ୍ଞାପେତି। ବହିଦ୍ଧାତି ଅଙ୍ଗୁଲିମତ୍ତମ୍ପି ପରିସତୋ ବହିଦ୍ଧା ନ ଗଚ୍ଛତି। କସ୍ମା? ସୋ ଏୱରୂପୋ ମଧୁରସ୍ସରୋ ଅକାରଣା ମା ନସ୍ସୀତି। ଇତି ଭଗୱତୋ ଘୋସୋ ପରିସାଯ ମତ୍ଥକେନେୱ ଚରତି।

ଅୱଲୋକଯମାନାତି ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତାୱ ପଚ୍ଚୋସକ୍କିତ୍ୱା ଦସ୍ସନୱିଜହନଟ୍ଠାନେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅୱିଜହିତତ୍ତାତି ଯୋ ହି କଥଂ ସୁତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଦିଟ୍ଠସୁତାଦିକଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏସ ସଭାୱେନ ୱିଜହତି ନାମ। ଯୋ ପନ ସୁତଧମ୍ମକଥାଯ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋୱ ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ନ ୱିଜହତି ନାମ, ଏୱଂ ଅୱିଜହନ୍ତଭାୱେନ ପକ୍କମନ୍ତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି ରଜ୍ଜୁଯନ୍ତୱସେନ ରତନସତ୍ତୁବ୍ବେଧଂ ସୁୱଣ୍ଣଗ୍ଘିକଂ ୱିଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଅଦ୍ଦସାମ ଠିତନ୍ତି ସମୁସ୍ସିତକଞ୍ଚନପବ୍ବତଂ ୱିଯ ଠିତଂ ଅଦ୍ଦସାମ। ତତୋ ଚ ଭିଯ୍ୟୋତି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଗୁଣେ କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅୱସେସେ ଗୁଣେ ସଂଖିପିତ୍ୱା କଲାପଂ ୱିଯ ସୁତ୍ତକବଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଚ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ମଯା କଥିତଗୁଣେହି ଅକଥିତାୱ ବହୁତରା। ମହାପଥୱିମହାସମୁଦ୍ଦାଦଯୋ ୱିଯ ହି ତସ୍ସ ଭୋତୋ ଅନନ୍ତା ଅପ୍ପମେଯ୍ୟା ଗୁଣା ଆକାସମିୱ ୱିତ୍ଥାରିତାତି।

୩୯୦।ଅପ୍ପଟିସଂୱିଦିତୋତି ଅୱିଞ୍ଞାତଆଗମନୋ। ପଜ୍ଜିତେ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେନ ହି ଚୀୱରପରିକମ୍ମାଦିସମଯେ ୱା ଏକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସରୀରଭଞ୍ଜନସମଯେ ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତିତବ୍ବଂ ହୋତି, ପଟିସନ୍ଥାରମତ୍ତମ୍ପି ନ ଜାଯତି। ପୁରେତରଂ ପନ ଓକାସେ କାରିତେ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିତ୍ତେ ଠାନେ ନିସୀଦତି, ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତା ଦସ୍ସନେନପି ପସୀଦନ୍ତି, ପଟିସନ୍ଥାରୋ ଜାଯତି, ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣଂ ୱା ଧମ୍ମକଥା ୱା ଲବ୍ଭତି। ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତା ଓକାସଂ କାରେନ୍ତି। ସୋ ଚ ନେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ, ତେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି। ଜିଣ୍ଣୋ ୱୁଡ୍ଢୋତି ଅଉନୋ ଉଗ୍ଗତଭାୱଂ ଅକଥେତ୍ୱା କସ୍ମା ଏୱମାହ? ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅନୁଦ୍ଧଯସମ୍ପନ୍ନା ହୋନ୍ତି, ମହଲ୍ଲକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସୀଘଂ ଓକାସଂ କରିସ୍ସତୀତି ଏୱମାହ।

୩୯୧।ଓରମିଯ ଓକାସମକାସୀତି ୱେଗେନ ଉଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱିଧା ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓକାସମକାସି।

ଯେ ମେତି ଯେ ମଯା। ନାରୀସମାନସଓ୍ହ୍ୟାତି ନାରୀସମାନନାମଂ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ, ତେନ ଅୱ୍ହାତବ୍ବାତି ନାରୀସମାନସଓ୍ହ୍ୟା, ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗେନ ୱତ୍ତବ୍ବାତି ୱୋହାରକୁସଲତାଯ ଏୱଂ ୱଦତି। ପହୂତଜିୱ୍ହୋତି ପୁଥୁଲଜିୱ୍ହୋ। ନିନ୍ନାମଯେତନ୍ତି ନୀହର ଏତଂ।

୩୯୩।କେୱଲୀତି ସକଲଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ।

୩୯୪।ପଚ୍ଚଭାସୀତି ଏକପ୍ପହାରେନ ପୁଚ୍ଛିତେ ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ହେ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ପତିଅଭାସି। ଯୋ ୱେଦୀତି ଯୋ ୱିଦତି ଜାନାତି, ଯସ୍ସ ପୁଚ୍ଛେନିୱାସୋ

ପାକଟୋ। ସଗ୍ଗାପାୟଞ୍ଚ ପସ୍ସତୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ କଥିତଂ। ଜାତିକ୍ଖୟଂପତ୍ତୋତି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଅଭିଞ୍ଞା ୱୋସିତୋତି ତଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଭିଜାନିତ୍ୱା ୱୋସିତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ। ମୁନୀତି ଅରହତ୍ତଞାଣମୋନେଯ୍ୟେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ୱିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ପଣ୍ଡରଂ। ମୁତ୍ତଂ ରାଗେହୀତି କିଲେସରାଗେହି ମୁତ୍ତଂ। ପହୀନଜାତିମରଣୋତି ଜାତିକ୍ଖୟପ୍ପତ୍ତତ୍ତା ପହୀନଜାତିକୋ, ଜାତିପହାନେନେୱ ପହୀନମରଣୋ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ କେୱଲୀତି ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ କେୱଲୀ ସକଲଭାୱୋ, ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସକଲଚତୁମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ପାରଂ ଗତୋ, ସବ୍ବଧମ୍ମେ ଅଭିଜାନିତ୍ୱା ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପାରଗୂତି ୱା ଏତ୍ତାୱତା ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ, ପହାନପାରଗୂ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ , ଭାୱନାପାରଗୂ ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ, ସଚ୍ଛିକିରିୟାପାରଗୂ ନିରୋଧସ୍ସ, ସମାପତ୍ତିପାରଗୂ ସବ୍ବସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ପୁନ ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ଇମିନା ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ୱୁତ୍ତୋତି। ବୁଦ୍ଧୋ ତାଦୀ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ତାଦିସୋ ଛହି ଆକାରେହି ପାରଂ ଗତୋ ସବ୍ବାକାରେନ ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ବୁଦ୍ଧୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି।

କିଂ ପନ ଏତ୍ତାୱତା ସବ୍ବେ ପଞ୍ହା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା ହୋନ୍ତୀତି? ଆମ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା, ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଜାନାତି, ମୁତ୍ତଂ ରାଗେହୀତି ଇମିନା ତାୱ ବାହିତପାପତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ପଠମପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ପାରଗୂତି ଇମିନା ୱେଦେହି ଗତତ୍ତା ୱେଦଗୂତି ଦୁତିୟପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେନିୱାସନ୍ତିଆଦୀହି ଇମାସଂ ତିସ୍ସନ୍ନଂ ୱିଜ୍ଜାନଂ ଅତ୍ଥିତାୟ ତେୱିଜ୍ଜୋତି ତତିୟପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ମୁତ୍ତଂ ରାଗେହି ସବ୍ବସୋତି ଇମିନାୱ ନିସ୍ସଟତ୍ତା ପାପଧମ୍ମାନଂ ସୋତ୍ତିୟୋତି ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ଜାତିକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋତି ଇମିନା ପନ ଅରହତ୍ତସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଞ୍ଚମପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ୱୋସିତୋତି ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ କେୱଲୀତି ଚ ଇମେହି ଛଟ୍ଠପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ଅଭିଞ୍ଞା ୱୋସିତୋ ମୁନୀତି ଇମିନା ସତ୍ତମପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି। ପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ବୁଦ୍ଧୋ ତାଦୀ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠମପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ହୋତି।

୩୯୫।ଦାନକଥନ୍ତିଆଦୀନି ହେଟ୍ଠା ସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ। ପଚ୍ଚପାଦୀତି ପଟିପଜ୍ଜି। ଧମ୍ମସ୍ସାନୁଧମ୍ମନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଧମ୍ମୋ ନାମ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ, ଅନୁଧମ୍ମୋ ନାମ ହେଟ୍ଠିମା ତୟୋ ମଗ୍ଗା ତୀଣି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ତାନି ପଟିପାଟିୟା ପଟିଲଭୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ମଂ ଧମ୍ମାଧିକରଣଂ ୱିହେସେସୀତି ମଞ୍ଚ ଧମ୍ମକାରଣା ନ କିଲମେସି, ନ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥାପେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାୟୀତି ପନ ପଦେନ ଦେସନାୟ ଅରହତ୍ତେନେୱ କୂଟଂ ଗହିତନ୍ତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ବ୍ରହ୍ମାୟୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସେଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୯୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସେଲସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରାପେସୂତିଆଦି ପୋତଲିୟସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଅଡ୍ଢତେଳସେହୀତି ଅଡ୍ଢେନ ତେଳସେହି, ଦ୍ୱାଦସହି ସତେହି ପଞ୍ଞାସାୟ ଚ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେ ପନ ସାୱକସନ୍ନିପାତେ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂୟେୱ ସବ୍ବେ ଏହିଭିକ୍ଖୁପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ପବ୍ବଜିତା ଖୀଣାସୱା। କେଣିୟୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ଜଟିଲୋତି ତାପସୋ। ସୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ, ଧନରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ପନ ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମାଦାୟ ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ଭୂମିଭାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅସ୍ସମଂ କାରେତ୍ୱା ୱସତି ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ୱଣିଜ୍ଜଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା କୁଲସହସ୍ସସ୍ସ ନିସ୍ସୟୋ ହୁତ୍ୱା, ଅସ୍ସମେପି ଚସ୍ସ ଏକୋ ତାଲରୁକ୍ଖୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକଂ ସୋୱଣ୍ଣମୟଂ ତାଲଫଲଂ ମୁଞ୍ଚତୀତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ଦିୱା କାସାୟାନି ଧାରେତି, ଜଟା ଚ ବନ୍ଧତି, ରତ୍ତିଂ କାମସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି। ଧମ୍ମିୟା କଥାୟାତି ପାନକାନିସଂସପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ। ଅୟଞ୍ହି କେଣିୟୋ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସନାୟ ଗନ୍ତୁଂ ଲଜ୍ଜାୟମାନୋ – ‘‘ୱିକାଲଭୋଜନା ୱିରତାନମ୍ପି ପାନକଂ କପ୍ପତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୁସଙ୍ଖତବଦରପାନଂ ପଞ୍ଚହି କାଜସତେହି ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଏୱଂ ଗତଭାୱୋ ଚସ୍ସ – ‘‘ଅଥ ଖୋ କେଣିୟସ୍ସ ଜଟିଲସ୍ସ ଏତଦହୋସି କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ହରାପେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାୱ। ୩୦୦) ପାଳିଆରୁଳ୍ହୋୟେୱ।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ଭଗୱାତି କସ୍ମା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଟିକ୍ଖିପି? ତିତ୍ଥିୟାନଂ ପଟିକ୍ଖେପପସନ୍ନତାୟ, ଅକାରଣମେତଂ, ନତ୍ଥି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଚୟହେତୁ ଏୱରୂପଂ କୋହଞ୍ଞଂ। ଅୟଂ ପନ ଅଡ୍ଢତେଳସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଦିସ୍ୱା ଏତ୍ତକାନଂୟେୱ ଭିକ୍ଖଂ ପଟିୟାଦେସ୍ସତି, ସ୍ୱେୱ ସେଲୋ ତୀହି ପୁରିସସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି। ଅଯୁତ୍ତଂ ଖୋ ପନ ନୱକେ ଅଞ୍ଞତୋ ପେସେତ୍ୱା ଇମେହେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁଂ, ଇମେ ୱା ଅଞ୍ଞତୋ ପେସେତ୍ୱା ନୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଅଥାପି ସବ୍ବେ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମି, ଭିକ୍ଖାହାରୋ ନପ୍ପହୋସ୍ସତି। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସା ଉଜ୍ଝାୟିସ୍ସନ୍ତି – ‘‘ଚିରସ୍ସାପି କେଣିୟୋ

ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଯାପନମତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ''ତି, ସଯମ୍ପି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଭୱିସ୍ସତି। ପଟିକ୍ଖେପେ ପନ କତେ ''ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ 'ଧଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ'ତି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ନାମଂ ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେପି ନିମନ୍ତେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପାଟିଯେକ୍କଂ ନିମନ୍ତେସ୍ସତି , ତେ ତେନ ନିମନ୍ତିତା ଭିକ୍ଖୁ ହୁତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଅନୁରକ୍ଖିତା ଭୱିସ୍ସତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଟିକ୍ଖିପି। କିଞ୍ଚାପି ଖୋ, ଭୋତି ଇମିନା ଇଦଂ ଦୀପେତି, – ''ଭୋ ଗୋତମ, କିଂ ଜାତଂ ଯଦି ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଅଧିୱାସେତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନମ୍ପି ଦାତୁଂ ସକ୍ଖୋମି ତୁମ୍ହାକମ୍ପୀ''ତି।

କାଯୱେଯ୍ୟାୱଟିକନ୍ତି କାଯୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ। ମଣ୍ଡଲମାଳନ୍ତି ଦୁସ୍ସମଣ୍ଡପଂ।

୩୯୭।ଆୱାହୋତି କଞ୍ଞାଗହଣଂ। ୱିୱାହୋତି କଞ୍ଞାଦାନଂ। ସୋ ମେ ନିମନ୍ତିତୋତି ସୋ ମଯା ନିମନ୍ତିତୋ। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପରିପକ୍କୋପନିସ୍ସଯତ୍ତା ବୁଦ୍ଧସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଅମତେନେୱାଭିସିତ୍ତୋ ପସାଦଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଭୋ କେଣିଯ, ୱଦେସୀତି ଆହ। କେଣିଯୋ ଯଥାଭୂତଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଭୋ ସେଲ, ୱଦାମୀତି ଆହ। ତତୋ ନଂ ପୁନପି ଦଳ୍ହୀକରଣତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି, ଇତରୋପି ତଥେୱ ଆରୋଚେସି।

୩୯୮। ଅଥସ୍ସ କପ୍ପସତସହସ୍ସେହିପି ବୁଦ୍ଧସଦ୍ଦସ୍ସେୱ ଦୁଲ୍ଲଭଭାୱଂ ସମ୍ପସ୍ସତୋ। ଏତଦହୋସୀତି। ଏତଂ ''ଘୋସୋପି ଖୋ''ତିଆଦି ଅହୋସି। ନୀଲୱନରାଜୀତି ନୀଲୱଣ୍ଣରୁକ୍ଖପନ୍ତି। ପଦେ ପଦନ୍ତି ପଦପ୍ପମାଣେ ପଦଂ। ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ ହି ଅତିଦୂରେ ୱା ପାଦେ ନିକ୍ଖିପମାନେ ସଦ୍ଦୋ ଉଟ୍ଠାତି, ତଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ସୀହାୱ ଏକଚରାତି ଗଣୱାସୀ ସୀହୋ ସୀହପୋତକାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଏକଚରୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋତି। ଇତି ଅପ୍ପମାଦୱିହାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏକଚରସୀହେନ ଓପମ୍ମଂ କରୋତି। ମା ମେ ଭୋନ୍ତୋତି ଆଚାରଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୋ ଆହ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ସଚେ ତୁମ୍ହେ କଥାୱାରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ମମ କଥାଯ ଅନ୍ତରେ କଥଂ ପୱେସେସ୍ସଥ, ''ଅନ୍ତେୱାସିକେ ସିକ୍ଖାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ''ତି ମଯ୍ହଂ ଗରହା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଓକାସଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ମନ୍ତେଯ୍ୟାଥାତି। ନୋ ଚ ଖୋ ନଂ ଜାନାମୀତି ୱିପସ୍ସୀପି ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସହେରପଦ୍ଧଜିତପରିୱାରୋ ସତ୍ତ ମାସାନି ବୋଧିସତ୍ତଚାରିକଂ ଚରି, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଅମ୍ହାକମ୍ପି ବୋଧିସତ୍ତୋ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ବୋଧିସତ୍ତଚାରିକଂ ଚରି। ଏୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣସରୀରଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତାପି ବୁଦ୍ଧା ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ନୋ ଚ ଖୋ ନଂ ଜାନାମୀ''ତି ଆହ।

୩୯୯।ପରିପୁଣ୍ଣକାଯୋତି ଲକ୍ଖଣେହି ପରିପୁଣ୍ଣତାଯ ଅହୀନଙ୍ଗତାଯ ଚ ପରିପୁଣ୍ଣସରୀରୋ। ସୁରୁଚୀତି ସୁନ୍ଦରସରୀରପ୍ପଭୋ। ସୁଜାତୋତି ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଣ୍ଠାନସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସୁନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଚାରୁଦସ୍ସନୋତି ସୁଚିରମ୍ପି ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅତିତ୍ତିଜନକୋ ମନୋହରଦସ୍ସନୋ। ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋତି ସୁୱଣ୍ଣସଦିସୱଣ୍ଣୋ। ସୁସୁକ୍କଦାଠୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ସୁକ୍କଦାଠୋ। ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାତି ପଠମଂ ୱୁତ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନାନେୱ ୱଚନନ୍ତରେନ ନିଗମେନ୍ତୋ ଆହ।

ଇଦାନି ତେସୁ ଲକ୍ଖଣେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିତାନି ଗହେତ୍ୱା ଥୋମେନ୍ତୋ ପସନ୍ନନେତ୍ତୋତିଆଦିମାହ। ଭଗୱା ହି ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣପସାଦସମ୍ପତ୍ତିଯା ପସନ୍ନନେତ୍ତୋ, ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସଦିସମୁଖତାଯ ସୁମୁଖୋ, ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପତ୍ତିଯା ବ୍ରହା, ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତତାଯ ଉଜୁ, ଜୁତିମନ୍ତତାଯ ପତାପୱା। ଯମ୍ପି ଚେତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ''ମଜ୍ଝେ ସମଣସଙ୍ଘସ୍ସା''ତି ଇମିନା ପରିଯାଯେନ ଥୋମଯତା ପୁନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏଦିସୋ ହି ଏୱଂ ୱିରୋଚତି। ଉତ୍ତରଗାଥାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉତ୍ତମୱଣ୍ଣୀନୋତି ଉତ୍ତମୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ। ରଥେସଭୋତି ଉତ୍ତମସାରଥି। ଜମ୍ବୁସଣ୍ଡସ୍ସାତି ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସ। ପାକଟେନ ଇସ୍ସରିଯଂ ଇସ୍ସରୋ ହୋତି।

ଖତ୍ତିଯାତି ଜାତିଖତ୍ତିଯା। ଭୋଗୀତି ଭୋଗିଯା। ରାଜାନୋତି ଯେ କେଚି ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତା। ରାଜାଭିରାଜାତି ରାଜୂନଂ ପୂଜନୀଯୋ, ଅଧିରାଜା ହୁତ୍ୱା, ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମନୁଜିନ୍ଦୋତି ମନୁସ୍ସାଧିପତି ପରମିସ୍ସରୋ ହୁତ୍ୱା।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଭଗୱା – ''ଯେ ତେ ଭୱନ୍ତି ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ତେ ସକୱଣ୍ଣେ ଭଞ୍ଞମାନେ ଅତ୍ତାନଂ ପାତୁକରୋନ୍ତୀ''ତି ଇମଂ ସେଲସ୍ସ ମନୋରଥଂ ପୂରେନ୍ତୋ ରାଜାହମସ୍ମୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ସେଲ ''ରାଜା ଅରହସି ଭୱିତୁ''ନ୍ତି ଯାଚସି, ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ହୋତି ରାଜାହମସ୍ମି। ସତି ଚ ରାଜତ୍ତେ ଯଥା ଅଞ୍ଞୋ ରାଜା ଯୋଜନସତଂ ୱା ଅନୁସାସତି ଯୋଜନସହସ୍ସଂ ୱା, ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ହୁତ୍ୱାପି ଚତୁଦୀପପରିଯନ୍ତମତ୍ତଂ ୱା, ନାହମେୱଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୱିସଯୋ, ଅହଞ୍ହି ଧମ୍ମରାଜା ଅନୁତ୍ତରୋ ଭୱଗ୍ଗତୋ ଅୱୀଚିପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା ତିରିଯଂ ଅପ୍ପମାଣଲୋକଧାତୁଯୋ ଅନୁସାସାମି। ଯାୱତା ହି ଅପଦଦ୍ୱିପଦାଦିଭେଦା ସତ୍ତା, ଅହଂ ତେସଂ ଅଗ୍ଗୋ। ନ ହି ମେ କୋଚି ସୀଲେନ ୱା…ପେ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନ ୱା ପଟିଭାଗୋ ଅତ୍ଥି, ସ୍ୱାହଂ ଏୱଂ ଧମ୍ମରାଜା ଅନୁତ୍ତରୋ ଅନୁତ୍ତରେନେୱ ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନାଦିଭେଦେନ ଧମ୍ମେନ ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତେମି। ଇଦଂ ପଜହଥ, ଇଦଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥାତି ଆଣାଚକ୍କଂ, ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚନ୍ତିଆଦିନା ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମେନ ଧମ୍ମଚକ୍କମେୱ ୱା। ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯନ୍ତି ଯଂ ଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ହୋତି ସମଣେନ ୱା…ପେ… କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି।

ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକରୋନ୍ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ସେଲୋ ପୁନ ଦଲ୍ହୀକରଣତ୍ଥଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିଜାନାସୀତି ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ। ତତ୍ଥ କୋ ନୁ ସେନାପତୀତି ରଞ୍ଞୋ ଭୋତୋ ଧମ୍ମେନ ପୱତ୍ତିତସ୍ସ ଚକ୍କସ୍ସ ଅନୁପୱତ୍ତକୋ ସେନାପତି କୋ ନୂତି ପୁଚ୍ଛି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଭଗୱତୋ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ସୁୱଣ୍ଣପୁଞ୍ଜୋ ୱିଯ ସିରିଯା ସୋଭମାନୋ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା ମଯା ପୱତ୍ତିତନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଅନୁଜାତୋ ତଥାଗତନ୍ତି ତଥାଗତଂ ହେତୁଂ ଅନୁଜାତୋ, ତଥାଗତେନ ହେତୁନା ଜାତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ ଅୱଜାତୋ ଅନୁଜାତୋ ଅତିଜାତୋତି ତଯୋ ପୁତ୍ତା। ତେସୁ ଅୱଜାତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ସୋ ତଥାଗତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଅତିଜାତୋ ନାମ ପିତରା ଉତ୍ତରିତରୋ, ତାଦିସୋପି ତଥାଗତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନତ୍ଥି। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଏକୋ ଅନୁଜାତୋୱ ପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଏୱଂ ''କୋ ନୁ ସେନାପତୀ''ତି ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକରିତ୍ୱା ଯଂ ସେଲୋ ଆହ ''ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଟିଜାନାସୀ''ତି, ତତ୍ର ନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖଂ କାତୁକାମୋ ''ନାହଂ ପଟିଞ୍ଞାମତ୍ତେନେୱ ପଟିଜାନାମି, ଅପିଚାହଂ ଇମିନା କାରଣେନ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଞାପେତୁଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ର ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତି ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚା ଭାୱେତବ୍ବଂ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ପହାତବ୍ବଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ। ହେତୁୱଚନେନ ପନ ଫଲସିଦ୍ଧିତୋ ତେସଂ ଫଲାନି ନିରୋଧସଚ୍ଚଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚାନିପି ୱୁତ୍ତାନେୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ପରିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ ପରିଞ୍ଞାତନ୍ତି ଇଦମ୍ପେତ୍ଥ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚଭାୱନାଫଲଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଜାତୋସ୍ମୀ''ତି ଯୁତ୍ତହେତୁନା ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ସାଧେତି।

ଏୱଂ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ୱା ଅତ୍ତନି କଙ୍ଖାୱିତରଣତ୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅତିଚାରିଯମାନୋ ୱିନଯସ୍ସୂତି ଗାଥଉଯମାହ। ତତ୍ଥ ସଲ୍ଲକତ୍ତୋତି ରାଗାଦିସଲ୍ଲକନ୍ତନୋ। ଅନୁତ୍ତରୋତି ଯଥା ବାହିରୱେଜ୍ଜେନ ୱୂପସମିତରୋଗୋ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱତ୍ତଭାୱେ କୁପ୍ପତି, ନ ଏୱଂ। ମଯା ୱୂପସମିତସ୍ସ ପନ ରୋଗସ୍ସ ଭୱନ୍ତରେପି ଉପ୍ପତ୍ତି ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅହଂ ଅନୁତ୍ତରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋତି ସେଟ୍ଠଭୂତୋ। ଅତିତୁଲୋତି ତୁଲଂ ଅତୀତୋ, ନିରୁପମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନୋତି କାମା ତେ ପଠମା ସେନାତି ଏୱଂ ଆଗତାଯ ମାରସେନାଯ ପମଦ୍ଦନୋ। ସବ୍ବାମିତ୍ତେତି ଖନ୍ଧକିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରମଚ୍ଚୁଦେୱପୁତ୍ତମାରସଙ୍ଖାତେ ସବ୍ବପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ। ୱସୀକତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତେତ୍ୱା। ଅକୁତୋଭଯୋତି କୁତୋଚି ଅଭଯୋ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତାୱଦେୱ ଭଗୱତି ସଞ୍ଜାତପସାଦୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଭୋନ୍ତୋତି ଗାଥଉଯମାହ। ତତ୍ଥ କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋତି ଚଣ୍ଡାଲାଦିନୀଚକୁଲେ ଜାତୋ। ତତୋ ତେପି ମାଣୱକା ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ଏୱଞ୍ଚେ ରୁଚ୍ଚତି, ଭୋତୋତି ଗାଥମାହଂସୁ। ଅଥ ସେଲୋ ତେସୁ ମାଣୱକେସୁ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ତେ ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚନ୍ତୋ ''ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ଗାଥମାହ।

ତତୋ ଭଗୱା ଯସ୍ମା ସେଲୋ ଅତୀତେ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ତେସଂଯେୱ ତିଣ୍ଣଂ ପୁରିସସତାନଂ ଗଣସେଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିୱେଣଂ କାରେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତେନ କମ୍ମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ପଚ୍ଛିମେ ଭୱେ ତେସଂଯେୱ ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତଞ୍ଚ ତେସଂ କମ୍ମଂ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାକାଯ ପରିପକ୍କଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱସ୍ସ ଚ ଉପନିସ୍ସଯଭୂତଂ, ତସ୍ମା ତେ ସବ୍ବେୱ ଏହିଭିକ୍ଖୁପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତି ସଯମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ। ଅକାଲିକନ୍ତି ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲୁପ୍ପତ୍ତିଯା ନ କାଲନ୍ତରଂ ପତ୍ତବ୍ବଫଲଂ। ଯତ୍ଥ ଅମୋଘାତି ଯସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ସିକ୍ଖତ୍ତଯପୂରଣେନ ସିକ୍ଖତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅମୋଘା ହୋତି, ସଫଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ଚ ୱତ୍ୱା ''ଏଥ ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ତେ ସବ୍ବେ ପତ୍ତଚୀୱରଧରା ହୁତ୍ୱା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ୱସ୍ସସତିକତ୍ଥେରା ୱିଯ ସୁୱିନୀତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦଯିଂସୁ। ଏୱମିମଂ ତେସଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଅଲତ୍ଥ ଖୋ ସେଲୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୪୦୦।ଇମାହୀତି ଇମାହି କେଣିଯସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲାହି ଗାଥାହି। ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିପରିଚରିଯଂ ୱିନା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଯଞ୍ଞାଭାୱତୋ ''ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତମୁଖା ଯଞ୍ଞା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତସେଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିଜୁହନପ୍ପଧାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେଦେ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତେହି ପଠମଂ ସଜ୍ଝାଯିତବ୍ବତୋ, ସାୱିତ୍ତୀ, ''ଛନ୍ଦସୋ ମୁଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ମନୁସ୍ସାନଂ ସେଟ୍ଠତୋ ରାଜା ''ମୁଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ନଦୀନଂ ଆଧାରତୋ ପଟିସରଣତୋ ଚ ସାଗରୋ ''ମୁଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଚନ୍ଦଯୋଗୱସେନ ''ଅଜ୍ଜ କତ୍ତିକା ଅଜ୍ଜ ରୋହିଣୀ''ତି ସଞ୍ଜାନନତୋ ଆଲୋକକରଣତୋ ସୋମ୍ମଭାୱତୋ ଚ ''ନକ୍ଖତ୍ତାନଂ ମୁଖଂ ଚନ୍ଦୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତପନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗତ୍ତା ଆଦିଚ୍ଚୋ ''ତପତଂ ମୁଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ପନ ଅଗ୍ଗତ୍ତା ୱିସେସେନ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ଧାଯ ''ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନାନଂ, ସଙ୍ଘୋ ୱେ ଯଜତଂ ମୁଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ସଙ୍ଘୋ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଯମୁଖନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଯଂ ତଂ ସରଣନ୍ତି ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରଣଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା ଭଗୱା ଯସ୍ମା ମଯଂ ଇତୋ ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ ତଂ ସରଣଂ ଆଗତମ୍ହା, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନା ତୱ ସାସନେ ଅନୁତ୍ତରେନ ଦମଥେନ ଦନ୍ତାମ୍ହା, ଅହୋ ତେ ସରଣସ୍ସ ଆନୁଭାୱୋତି।

ତତୋ ପରଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ଥୋମେତ୍ୱା ତତିଯାଯ ୱନ୍ଦନଂ ଯାଚନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୱୋ ତିସତା ଇମେତିଆଦିମାହାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସେଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଅସ୍ସଲାଯନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୦୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅସ୍ସଲାଯନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନାନାୱେରଜ୍ଜକାନନ୍ତି ଅଙ୍ଗମଗଧାଦୀହି ନାନପ୍ପକାରେହି ୱେରଜ୍ଜେହି ଆଗତାନଂ, ତେସୁ ୱା ରଟ୍ଠେସୁ ଜାତସଂୱଡ୍ଢାନନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ। କେନଚିଦେୱାତି ଯଞ୍ଞୁପାସନାଦିନା ଅନିଯମିତକିଚ୍ଚେନ। ଚାତୁୱଣ୍ଣିନ୍ତି ଚତୁୱଣ୍ଣସାଧାରଣଂ। ମଯଂ ପନ ନ୍ହାନସୁଦ୍ଧିଯା ଭାୱନାସୁଦ୍ଧିଯାପି ବ୍ରାହ୍ମଣାୱ ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ୱଦାମ, ଅଯମ୍ପନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ କରୋତୀତି ମଞ୍ଞମାନା ଏୱଂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ। ୱୁତ୍ତସିରୋତି ୱାପିତସିରୋ।

ଧମ୍ମୱାଦୀତି ସଭାୱୱାଦୀ। ଦୁପ୍ପଟିମନ୍ତିଯାତି ଅମ୍ହାଦିସେହି ଅଧମ୍ମୱାଦୀହି ଦୁକ୍ଖେନ ପଟିମନ୍ତିତବ୍ବା ହୋନ୍ତି। ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ନାମ ପରାଜଯୋ ନ ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ପରିବ୍ବାଜକନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାୱିଧାନଂ, ତଯୋ ୱେଦେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବପଚ୍ଛା ପବ୍ବଜନ୍ତା ଯେହି ମନ୍ତେହି ପବ୍ବଜନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତା ଚ ଯେ ମନ୍ତେ ପରିହରନ୍ତି, ଯଂ ୱା ଆଚାରଂ ଆଚରନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଭୋତା ଚରିତଂ ସିକ୍ଖିତଂ। ତସ୍ମା ତୁମ୍ହଂ ପରାଜଯୋ ନତ୍ଥି, ଜଯୋୱ ଭୱିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞନ୍ତା ଏୱମାହଂସୁ।

୪୦୨।ଦିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନାତିଆଦି ତେସଂ ଲଦ୍ଧିଭିନ୍ଦନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁତ୍ତପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଆୱାହୱିୱାହୱସେନ କୁଲା ଆନୀତା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋ ଦିସ୍ସନ୍ତି । ତା ଖୋ ପନେତା ଅପରେନ ସମଯେନ ଉତୁନିଯୋପି ହୋନ୍ତି, ସଞ୍ଜାତପୁପ୍ଫାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗବ୍ଭିନିଯୋତି ସଞ୍ଜାତଗବ୍ଭା। ୱିଜାଯମାନାତି ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଜନଯମାନା। ପାଯମାନାତି ଦାରକେ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯନ୍ତିଯୋ। ଯୋନିଜାୱ ସମାନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଂ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେନ ଜାତା ସମାନା। ଏୱମାହଂସୂତି ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି। କଥଂ? ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଦାଯାଦାତି। ଯଦି ପନ ନେସଂ ସଚ୍ଚୱଚନଂ ସିଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଂ କୁଚ୍ଛି ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉରୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀନଂ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗୋ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ମୁଖଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ଏତ୍ତାୱତା ''ମଯଂ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉରେ ୱସିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ମା ଲଭନ୍ତୂତି ଅଯଂ ମୁଖତୋ ଜାତଚ୍ଛେଦକୱାଦୋ ୱୁତ୍ତୋ।

୪୦୩।ଅଯ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱା ଦାସୋ ହୋତି, ଦାସୋ ହୁତ୍ୱା ଅଯ୍ୟୋ ହୋତୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଭରିଯୋ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେନ୍ତୋ ଯୋନକରଟ୍ଠଂ ୱା କମ୍ବୋଜରଟ୍ଠଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା କାଲଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ଗେହେ ୱଯପ୍ପତ୍ତେ ପୁତ୍ତେ ଅସତି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦାସେନ ୱା କମ୍ମକରେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେତି। ଏକସ୍ମିଂ ଦାରକେ ଜାତେ ସୋ ପୁରିସୋ ଦାସୋୱ ହୋତି, ତସ୍ସ ଜାତଦାରକୋ ପନ ଦାଯଜ୍ଜସାମିକୋ ହୋତି। ମାତିତୋ ସୁଦ୍ଧୋ ପିତିତୋ ଅସୁଦ୍ଧୋ ସୋ ୱଣିଜ୍ଜଂ ପଯୋଜେନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଦାରିକଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଲଭତି, ସୋପି ମାତିତୋୱ ସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି ପିତିତୋ ଅସୁଦ୍ଧୋ। ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସମଯସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଜାତିସମ୍ଭେଦୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଂବଲଂ, କୋ ଅସ୍ସାସୋତି ଯତ୍ଥ ତୁମ୍ହେ ଦାସା ହୋନ୍ତା ସବ୍ବେୱ ଦାସା ହୋଥ, ଅଯ୍ୟା ହୋନ୍ତା ସବ୍ବେୱ ଅଯ୍ୟା ହୋଥ, ଏତ୍ଥ ୱୋ କୋ ଥାମୋ, କୋ ଅୱସ୍ସଯୋ, ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସେଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣୋତି ୱଦଥାତି ଦୀପେତି।

୪୦୪।ଖତ୍ତିଯୋୱ ନୁ ଖୋତିଆଦଯୋ ସୁତ୍ତଚ୍ଛେଦକୱାଦା ନାମ ହୋନ୍ତି।

୪୦୮। ଇଦାନି ଚାତୁୱଣ୍ଣିସୁଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇଧ ରାଜାତିଆଦିମାହ। ସାପାନଦୋଣିଯାତି ସୁନଖାନଂ ପିୱନଦୋଣିଯା। ଅଗ୍ଗିକରଣୀଯନ୍ତି ସୀତୱିନୋଦନଅନ୍ଧକାରୱିଧମନଭତ୍ତପଚନାଦି ଅଗ୍ଗିକିଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସଲାଯନାତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଅଗ୍ଗିକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତେ।

୪୦୯। ଇଦାନି ଯଦେତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚାତୁୱଣ୍ଣିସୁଦ୍ଧୀତି ୱଦନ୍ତି, ଏତ୍ଥ ଚାତୁୱଣ୍ଣାତି ନିଯମୋ ନତ୍ଥି। ପଞ୍ଚମୋ ହି ପାଦସିକୱଣ୍ଣୋପି ଅତ୍ଥୀତି ସଂଖ୍ୱେନ ତେସଂ ୱାଦେ ଦୋସଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଇଧ ଖତ୍ତିଯକୁମାରୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ର ଅମୁତ୍ର ଚ ପନେସାନନ୍ତି ଅମୁସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ପୁରିମନଯେ ଏତେସଂ ମାଣୱକାନଂ କିଞ୍ଚି ନାନାକରଣଂ ନ ପସ୍ସାମୀତି ୱଦତି। ନାନାକରଣଂ ପନ ତେସମ୍ପି ଅତ୍ଥିଯେୱ। ଖତ୍ତିଯକୁମାରସ୍ସ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣକଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖତ୍ତିଯପାଦସିକୋ ନାମ, ଇତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣପାଦସିକୋ ନାମ, ଏତେ ହୀନଜାତିମାଣୱକା।

ଏୱଂ ପଞ୍ଚମସ୍ସ ୱଣ୍ଣସ୍ସ ଅହିତାଯ ଚାତୁୱଣ୍ଣିସୁଦ୍ଧୀତି ଏତେସଂ ୱାଦେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପୁନ ଚାତୁୱଣ୍ଣିସୁଦ୍ଧିଯଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସନ୍ଧେତି ମତକଭତ୍ତେ। ଥାଲିପାକେତି ପଣ୍ଣାକାରଭତ୍ତେ। ଯଞ୍ଞେତି ଯଞ୍ଞଭତ୍ତେ। ପାହୁନେତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ କତଭତ୍ତେ। କିଂ ହୀତି କିଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦୀପେତି।

୪୧୦।ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଅସ୍ସଲାଯନ ପୁବ୍ବେ ମଯି ଜାତିଯା ହୀନତରେ ତୁମ୍ହେ ସେଟ୍ଠତରା ସମାନାପି ମଯା ଜାତିୱାଦେ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କିତ୍ଥ, ଇଦାନି ତୁମ୍ହେ ହୀନତରା ହୁତ୍ୱା ମଯା ସେଟ୍ଠତରେନ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସକେ ଜାତିୱାଦପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା କିଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସଥ? ନ ଏତ୍ଥ ଚିନ୍ତା କାତବ୍ବାତି ମାଣୱଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେନ୍ତୋ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଅସିତୋତି କାଳକୋ। ଦେୱଲୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ଅଯମେୱ ଭଗୱା ତେନ ସମଯେନ। ପଟଲିଯୋତି ଗଣଙ୍ଗଣୁପାହନା। ପତ୍ଥଣ୍ଡିଲେତି ପଣ୍ଣସାଲପରିୱେଣେ। କୋ ନୁ ଖୋତି କହଂ ନୁ ଖୋ। ଗାମଣ୍ଡଲରୂପୋ ୱିଯାତି ଗାମଦାରକରୂପୋ ୱିଯ। ସୋ ଖ୍ୱାହଂ, ଭୋ, ହୋମୀତି ସୋ ଅହଂ, ଭୋ, ଅସିତଦେୱଲୋ ହୋମୀତି ୱଦତି। ତଦା କିର ମହାସତ୍ତୋ କୋଣ୍ଡଦମକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରତି। ଅଭିୱାଦେତୁଂ ଉପକ୍କମିଂସୂତି ୱନ୍ଦିତୁଂ ଉପକ୍କମଂ ଅକଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ୱସ୍ସସତିକତାପସୋପି ତଦହୁଜାତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରଂ ଅୱନ୍ଦନ୍ତୋ କୋଣ୍ଡିତୋ ହୋତି।

୪୧୧।ଜନିକା ମାତାତି ଯାଯ ତୁମ୍ହେ ଜନିତା, ସା ୱୋ ଜନିକା ମାତା। ଜନିକାମାତୁତି ଜନିକାଯ ମାତୁ। ଯୋ ଜନକୋତି ଯୋ ଜନକୋ ପିତା। ''ଯୋ ଜନିକୋ ପିତାତେୱ'' ୱା ପାଠୋ।

ଅସିତେନାତି ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞେନ ଅସିତେନ ଦେୱଲେନ ଇସିନା ଇମଂ ଗନ୍ଧବ୍ବପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠା ନ ସମ୍ପାଯିସ୍ସନ୍ତି। ଯେସନ୍ତି ଯେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଇସୀନଂ। ନ ପୁଣ୍ଣୋ ଦବ୍ବିଗାହୋତି ତେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଇସୀନଂ ଦବ୍ବିଂ ଗହେତ୍ୱା ପଣ୍ଣଂ ପଚିତ୍ୱା ଦାଯକୋ ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ ଏକୋ ଅହୋସି, ସୋ ଦବ୍ବିଗହଣସିପ୍ପଂ ଜାନାତି। ତ୍ୱଂ ସାଚରିଯକୋ ତେସଂ ପୁଣ୍ଣୋପି ନ ହୋତି, ତେନ ଞାତଂ ଦବ୍ବିଗହଣସିପ୍ପମତ୍ତମ୍ପି ନ ଜାନାସୀତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଅଯଂ ପନ ଅସ୍ସଲାଯନୋ ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି ପସନ୍ନୋ, ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତୋନିୱେସନେଯେୱ ଚେତିଯଂ କାରେସି। ଯାୱଜ୍ଜଦିୱସା ଅସ୍ସଲାଯନୱଂସେ ଜାତା ନିୱେସନଂ କାରେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ଚେତିଯଂ କରୋନ୍ତେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅସ୍ସଲାଯନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଘୋଟମୁଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୧୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଘୋଟମୁଖସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଖେମିଯମ୍ବୱନେତି ଏୱଂନାମକେ ଅମ୍ବୱନେ। ଧମ୍ମିକୋ ପରିବ୍ବଜୋତି ଧମ୍ମିକା ପବ୍ବଜ୍ଜା। ଅଦସ୍ସନାତି ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ୱା ପଣ୍ଡିତାନଂ ଅଦସ୍ସନେନ। ଯୋ ୱା ପନେତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ଯୋ ୱା ପନ ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ ସଭାୱୋ, ତସ୍ସେୱ ୱା ଅଦସ୍ସନେନ। ଇମିନା ''ଅମ୍ହାକଂ କଥା ଅପ୍ପମାଣଂ, ଧମ୍ମୋୱ ପମାଣ''ନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତତୋ ଥେରୋ ''ନୱୋପୋସଥାଗାରେ ୱିଯ ବହୁନା କମ୍ମେନ ଇଧ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚଙ୍କମା ଓରୁଯ୍ହ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୪୧୩।ଚତ୍ତାରୋମେ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଥେରସ୍ସ କିର ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ 'ଧମ୍ମିକଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପଗତୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ନତ୍ଥୀ'ତି ୱଦତି। ଇମସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦ୍ୱେ ଚ ପରିସା ଦସ୍ସେତ୍ୱା 'ଚତୁତ୍ଥଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କତରାଯ ପରିସାଯ ବହୁଲଂ ପସ୍ସସୀ'ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଜାନମାନୋ 'ଅନାଗାରିଯପରିସାଯ'ନ୍ତି ୱକ୍ଖତି। ଏୱମେତଂ ସକମୁଖେନେୱ 'ଧମ୍ମିକୋ ପରିବ୍ବଜୋ ଅତ୍ଥୀ'ତି ୱଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

୪୧୪। ତତ୍ଥ ସାରତ୍ତରତ୍ତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ରତ୍ତରତ୍ତା। ସାନୁଗ୍ଗହା ୱାଚା ଭାସିତା ସକାରଣା ୱାଚା ଭାସିତା। ୱୁତ୍ତମେତଂ ମଯା ''ଅମ୍ହାକଂ କଥା ଅପ୍ପମାଣଂ, ଧମ୍ମୋୱ ପମାଣ''ନ୍ତି।

୪୨୧।କିଂ ପନ ତେତି ଗିହି ନାମ କପ୍ପିଯମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ୱଦେଯ୍ୟାତି ୱିୱେଚନତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। କାରାପେସୀତି ମାପେସି। କାରାପେତ୍ୱା ଚ ପନ କାଲଂ କତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଏତସ୍ସ କିର ଜାନନସିପ୍ପେ ମାତରମ୍ପି ପିତରମ୍ପି ଘାତେତ୍ୱା ଅତ୍ତାୱ ଘାତେତବ୍ବୋତି ଆଗଚ୍ଛତି। ଏତଂ ସିପ୍ପଂ ଜାନନ୍ତୋ ଠପେତ୍ୱା ଏତଂ ଅଞ୍ଞୋ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏସ ପନ ଥେରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଚ ପନ ''କେନାହଂ କମ୍ମେନ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ ଞତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଜିଣ୍ଣାଯ ଭୋଜନସାଲାଯ ପଟିସଙ୍ଖରଣତ୍ଥଂ ସଙ୍ଘେ ସନ୍ନିପତିତେ ମନୁସ୍ସୱେସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''କିମତ୍ଥଂ,

ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତିତୋ’’ତି? ଭୋଜନସାଲାଯ ପଟିସଙ୍ଖରଣତ୍ଥନ୍ତି। କେନେସା କାରିତାତି? ଘୋଟମୁଖେନାତି। ଇଦାନି ସୋ କୁହିନ୍ତି? କାଲଙ୍କତୋତି। ଅତ୍ଥି ପନସ୍ସ କୋଚି ଞାତକୋତି? ଅତ୍ଥି ଏକା ଭଗିନୀତି। ପକ୍କୋସାପେଥ ନନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କୋସାପେସୁଂ। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା – ‘‘ଅହଂ, ତୱ ଭାତା, ଘୋଟମୁଖୋ ନାମ ଇମଂ ସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଅସୁକେ ଚ ଅସୁକେ ଚ ଠାନେ ମଯା ଠପିତଂ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଞ୍ଚ ଭୋଜନସାଲଂ କାରେହି, ଦାରକେ ଚ ପୋସେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଅଗମାସି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଘୋଟମୁଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୨୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱୱନେ ସାଲୱନେତି ତସ୍ମିଂ କିର ଦେୱତାନଂ ବଲିକମ୍ମଂ କରୀଯତି, ତେନ ତଂ ଦେୱୱନନ୍ତିପି ସାଲୱନନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଓପାସାଦଂ ଅଜ୍ଝାୱସତୀତି ଓପାସାଦନାମକେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ ୱସତି, ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ୱା ଆୱସତି, ତସ୍ସ ସାମୀ ହୁତ୍ୱା ଯାଯ ମରିଯାଦାଯ ତତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ, ତାଯ ମରିଯାଦାଯ ୱସତି। ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ପନେତ୍ଥ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତଥସ୍ସ ଅନୁପ୍ପଯୋଗତ୍ତାୱ ସେସପଦେସୁ। ତତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥତୋ ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ସତ୍ତୁସ୍ସଦନ୍ତି ସତ୍ତେହି ଉସ୍ସଦଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ, ବହୁଜନଂ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ ପୋସାୱନିଯହତ୍ଥିଅସ୍ସମୋରମିଗାଦିଅନେକସତ୍ତସମାକିଣ୍ଣଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନ ସୋ ଗାମୋ ବହି ଆୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜାତେନ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ଘାସତିଣେନ ଚେୱ ଗେହଚ୍ଛଦନତିଣେନ ଚ ସମ୍ପନ୍ନୋ, ତଥା ଦାରୁକଟ୍ଠେହି ଚେୱ ଗେହସମ୍ଭାରକଟ୍ଠେହି ଚ, ଯସ୍ମା ଚସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ୱଟ୍ଟଚତୁରସ୍ସାଦିସଣ୍ଠାନା ବହୂ ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ, ଜଲଜକୁସୁମୱିଚିତ୍ତାନି ଚ ବହି ଅନେକାନି ତଳାକାନି ୱା ଉଦକସ୍ସ ନିଚ୍ଚଭରିତାନେୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସତିଣକଟ୍ଠୋଦକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସହ ଧଞ୍ଞେନ ସଧଞ୍ଞଂ, ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣାଦିଭେଦଂ ବହୁଧଞ୍ଞସନ୍ନିଚଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଯସ୍ମିଂ ଗାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରାଜଲୀଲାଯ ୱସତି। ତସ୍ସ ସମିଦ୍ଧିସମ୍ପତ୍ତି ଦୀପିତା ହୋତି। ରାଜତୋ ଲଦ୍ଧଂ ଭୋଗ୍ଗଂ ରାଜଭୋଗ୍ଗଂ। କେନ ଦିନ୍ନନ୍ତି ଚେ, ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ଦିନ୍ନଂ। ରାଜଦାଯନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ଦାଯଭୂତଂ, ଦାଯଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଦେଯ୍ୟନ୍ତି ସେଟ୍ଠଦେଯ୍ୟଂ, ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରାଜସଙ୍ଖେପେନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ରାଜଭୋଗ୍ଗନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତେନ ତିତ୍ଥପବ୍ବତାଦୀସୁ ସୁଙ୍କଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ହୁତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ଦିନ୍ନଂ ରାଜଦାଯନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋ ଦିନ୍ନତ୍ତା ରାଜଦାଯଂ, ଦାଯକରାଜଦୀପନତ୍ଥଂ ପନସ୍ସ ‘‘ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କୋସଲେନ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ବ୍ରହ୍ମଦେଯ୍ୟନ୍ତି ସେଟ୍ଠଦେଯ୍ୟଂ, ଯଥା ଦିନ୍ନଂ ନ ପୁନ ଗହେତବ୍ବଂ ହୋତି ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ, ଏୱଂ ଦିନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୨୩। ବହୂ ବହୂ ହୁତ୍ୱା ସଂହତାତି ସଙ୍ଘା। ଏକେକିସ୍ସା ଦିସାଯ ସଙ୍ଘୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ସଙ୍ଘୀ। ପୁବ୍ବେ ଗାମସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଅଗଣା ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଣା ସମ୍ପନ୍ନାତି ଗଣୀଭୂତା। ଉତ୍ତରେନମୁଖାତି ଉତ୍ତରଦିସାଭିମୁଖା। ଖତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଖତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହେ ବ୍ୟାକରଣସମତ୍ଥୋ ମହାମତ୍ତୋ, ତଂ ଆମନ୍ତେସି। ଆଗମେନ୍ତୂତି ମୁହୁତ୍ତଂ ପଟିମାନେନ୍ତୁ, ଅଚ୍ଛନ୍ତୁତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୪୨୪।ନାନାୱେରଜ୍ଜକାନନ୍ତି ନାନାୱିଧେସୁ ରଜ୍ଜେସୁ ଅଞ୍ଞେସୁ କାସିକୋସଲାଦୀସୁ ଜାତା ୱା ନିୱସନ୍ତି ୱା, ତତୋ ୱା ଆଗତାତି ନାନାୱେରଜ୍ଜକା, ତେସଂ ନାନାୱେରଜ୍ଜକାନଂ। କେନଚିଦେୱାତି ଅନିଯମିତେନ ଯଞ୍ଞୁପାସନାଦିନା କେନଚି କିଚ୍ଚେନ। ତେ ତସ୍ସ ଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଅଯଂ, ଚଙ୍କୀ, ଉଗ୍ଗତବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଚ ଅଞ୍ଞେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗତା, ଅଯମେୱ ନ ଗତୋ। ସ୍ୱାଯଂ ସଚେ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସତି, ଅଦ୍ଧା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଆୱଟ୍ଟନିଯା ମାଯାଯ ଆୱଟ୍ଟିତୋ ସରଣଂ ଗମିସ୍ସତି। ତତୋ ଏତସ୍ସାପି ଗେହଦ୍ୱାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅସନ୍ନିପାତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ହନ୍ଦସ୍ସ ଗମନନ୍ତରାଯଂ କରୋମା’’ତି ସମ୍ମନ୍ତଯିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଥ ଖୋ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଉଭତୋତି ଦ୍ୱୀହି ପକ୍ଖେହି। ମାତିତୋଚ ପିତିତୋ ଚାତି, ଭୋତୋ ମାତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ମାତୁମାତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ତସ୍ସାପି ମାତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ। ପିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ପିତୁପିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ତସ୍ସପି ପିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି। ଏୱଂ ଭୱଂ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ, ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ। ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋତି ସଂସୁଦ୍ଧା ତେ ମାତୁ ଗହଣୀ, ସଂସୁଦ୍ଧା ତେ ମାତୁ କୁଚ୍ଛୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗାତି ଏତ୍ଥ ପିତୁ ପିତା ପିତାମହୋ, ପିତାମହସ୍ସ ଯୁଗଂ ପିତାମହଯୁଗଂ। ଯୁଗନ୍ତି

ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିଲାପମତ୍ତମେୱ ଚେତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପିତାମହୋୱ ପିତାମହୟୁଗଂ। ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ସବ୍ବେପି ପୁବ୍ବପୁରିସା ପିତାମହଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତା। ଏୱଂ ୟାୱ ସତ୍ତମୋ ପୁରିସୋ, ତାୱ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ। ଅଥ ୱା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନାତି ଦସ୍ସେତି। ଅକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଅପନେଥ ଏତଂ, କିଂ ଇମିନାତି ଏୱଂ ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୱକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋତି ନ ଉପକୁଟ୍ଠୋ, ନ ଅକ୍କୋସଂ ୱା ନିନ୍ଦଂ ୱା ପତ୍ତପୁବ୍ବୋ। କେନ କାରଣେନାତି। ଜାତିୱାଦେନ, ଇତିପି ହୀନଜାତିକୋ ଏସୋତି ଏୱରୂପେନ ୱଚନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନାପଙ୍ଗେନାତି ଇମିନାପି କାରଣେନ।

ଅଡ୍ଢୋତି ଇସ୍ସରୋ। ମହଦ୍ଧନୋତି ମହତା ଧନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଭୋତୋ ହି ଗେହେ ପଥୱିୟଂ ପଂସୁୱାଲିକା ୱିୟ ବହୁ ଧନଂ, ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ଅଧନୋ ଭିକ୍ଖାୟ ଉଦରଂ ପୂରେତ୍ୱା ୟାପେତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତି । ମହାଭୋଗୋତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୱସେନ ମହାଉପଭୋଗୋ। ଏୱଂ ୟଂ ୟଂ ଗୁଣଂ ୱଦନ୍ତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ଭଗୱତୋ ଅଗୁଣଂୟେୱ ଦସ୍ସେମାତି ମଞ୍ଞମାନା ୱଦନ୍ତି।

ଅଭିରୂପୋତି ଅଞ୍ଞେହି ମନୁସ୍ସେହି ଅଧିକରୂପୋ। ଦସ୍ସନୀୟୋତି ଦିୱସମ୍ପି ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅତିତ୍ତିକରଣତୋ ଦସ୍ସନୟୋଗ୍ଗୋ, ଦସ୍ସନେନେୱ ଚିତ୍ତପସାଦଜନନତୋ ପାସାଦିକୋ। ପୋକ୍ଖରତା ୱୁଚ୍ଚତି ସୁନ୍ଦରଭାୱୋ, ୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୋକ୍ଖରତା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତା, ତାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ, ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୋରାଣା ପନ ପୋକ୍ଖରନ୍ତି ସରୀରଂ ୱଦନ୍ତି, ୱଣ୍ଣଂ ୱଣ୍ଣମେୱ। ତେସଂ ମତେନ ୱଣ୍ଣୋ ଚ ପୋକ୍ଖରଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରାନି, ତେସଂ ଭାୱୋ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତା। ଇତି ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟାତି ଉତ୍ତମପରିସୁଦ୍ଧେନ ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ସରୀରସଣ୍ଠାନସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମୱଣ୍ଣୀତି ସେଟ୍ଠୱଣ୍ଣୀ, ପରିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣେସୁପି ସେଟ୍ଠେନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେନେୱ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମୱଚ୍ଛସୀତି ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସରୀରସଦିସେନ ସରୀରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଖୁଦ୍ଦାୱକାସୋ ଦସ୍ସନାୟାତି ଭୋତୋ ସରୀରେ ଦସ୍ସନସ୍ସ ଓକାସୋ ନ ଖୁଦ୍ଦକୋ ମହା। ସବ୍ବାନେୱ ତେ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ଦସ୍ସନୀୟାନେୱ, ତାନି ଚାପି ମହନ୍ତାନେୱାତି ଦୀପେତି।

ସୀଲମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସୀଲୱା। ୱୁଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢିତଂ ସୀଲମସ୍ସାତି ୱୁଦ୍ଧସୀଲୀ। ୱୁଦ୍ଧସୀଲେନାତି ୱୁଦ୍ଧେନ ୱଡ୍ଢିତେନ ସୀଲେନ। ସମନ୍ନାଗତୋତି ୟୁତ୍ତୋ, ଇଦଂ ୱୁଦ୍ଧସୀଲୀପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ସବ୍ବମେତଂ ପଞ୍ଚସୀଲମତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱଦନ୍ତି।

କାଲ୍ୟାଣୱାଚୋତିଆଦୀସୁ କଲ୍ୟାଣା ସୁନ୍ଦରା ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନା ୱାଚା ଅସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ। କଲ୍ୟାଣଂ ମଧୁରଂ ୱାକ୍କରଣଂ ଅସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣୋ। ୱାକ୍କରଣନ୍ତି ଉଦାହରଣଘୋସୋ। ଗୁଣପରିପୁଣ୍ଣଭାୱେନ ପୁରେ ଭୱାତି ପୋରୀ। ପୁରେ ୱା ଭୱତ୍ତା ପୋରୀ। ନାଗରିକିତ୍ଥିୟା ସୁଖୁମାଲତ୍ତନେନ ସଦିସାତିପି ପୋରୀ। ତାୟ ପୋରିୟା। ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟାତି ଅପଲିବୁଦ୍ଧାୟ, ସନ୍ଦିଟ୍ଠୱିଲମ୍ବିତାଦିଦୋସରହିତାୟ। ଅନେଲଗଲାୟାତି ଏଲଗଲେନ ୱିରହିତାୟ। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି କଥେନ୍ତସ୍ସ ଏଲଂ ଗଲତି, ଲାଲା ୱା ପଗ୍ଘରତି, ଖେଳଫୁସିତାନି ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତସ୍ସ ୱାଚା ଏଲଗଲା ନାମ ହୋତି। ତବ୍ବିପରିତାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟାତିଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଭାସିତତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନସମତ୍ଥାୟ। ସେସମେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେ ୱୁତ୍ତାନମେୱ।

୪୨୫।ଏୱଂୱୁତ୍ତେତି ଏୱଂ ତେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱୁତ୍ତେ, ଚଙ୍କୀ, "ଇମେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅତ୍ତନୋ ୱଣ୍ଣେ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ଅତୁସ୍ସନକସତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ୱଣ୍ଣମସ୍ସ ଭଣିତ୍ୱା ନିୱାରେସ୍ସାମାତି ଜାତିଆଦୀହି ମମ ୱଣ୍ଣଂ ୱଦନ୍ତି, ନ ଖୋ ପନ ମେ ୟୁତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଣ୍ଣେ ରଜ୍ଜିତୁଂ। ହନ୍ଦାହଂ ଏତେସଂ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱଂ ଞାପେତ୍ୱା ଏତେସଂ ତତ୍ଥ ଗମନଂ କରୋମୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେନ ହି, ଭୋ, ମମାପି ସୁଣାଥାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୟେପି "ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ"ତିଆଦୟୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେହି ସଦିସା ଗୁଣା, ତେପି "କୋ ଚାହଂ, କେ ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଜାତିସମ୍ପତ୍ତିଆଦୟୋ ଗୁଣା"ତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେହି ଉତ୍ତରିତରେୟେୱ ମଞ୍ଞମାନୋ, ଇତରେ ପନ ଏକନ୍ତେନେୱ ଭଗୱତୋ ମହନ୍ତଭାୱଦୀପନତ୍ଥଂ ପକାସେତି। ମୟମେୱ ଅରହାମାତି ଏୱଂ ନିୟମେନ୍ତୋ ଚେତ୍ଥ ଇଦଂ ଦୀପେତି – ୟଦି ଗୁଣମହନ୍ତତାୟ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ ନାମ ହୋତି, ୟଥା ସିନେରୁଂ ଉପନିଧାୟ ସାସପୋ, ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଉପନିଧାୟ ଗୋପଦକଂ, ସତ୍ତସୁ ମହାସରେସୁ ଉଦକଂ ଉପନିଧାୟ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁ ପରିତ୍ତୋ ଲାମକୋ, ଏୱମେୱଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଜାତିସମ୍ପତ୍ତିଆଦୟୋ ଗୁଣେ ଉପନିଧାୟ ଅମ୍ହାକଂ ଗୁଣା ପରିତ୍ତା ଲାମକା, ତସ୍ମା ମୟମେୱ ଅରହାମ ତଂ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁନ୍ତି।

ଭୂମିଗତଞ୍ଚ ୱେହାସଟ୍ଠଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଚେୱ ଉୟ୍ୟାନେ ଚ ସୁଧାମଟ୍ଠା ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ ସତ୍ତରତନପୂରିଂ କତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ଠପିତଂ ଧନଂ ଭୂମିଗତଂ ନାମ, ପାସାଦନିୟୂହାଦୟୋ ପନ ପୂରେତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱେହାସଟ୍ଠଂ ନାମ। ଏୱଂ ତାୱ କୁଲପରିୟାୟେନ ଆଗତଂ। ତଥାଗତସ୍ସ ପନ ଜାତଦିୱସେୟେୱ ସଙ୍ଖୋ ଏଲୋ ଉପ୍ପଲୋ ପୁଣ୍ଡରୀକୋତି ଚତ୍ତାରୋ ନିଧୟୋ ଉପଗତା। ତେସୁ ସଙ୍ଖୋ ଗାୱୁତିକୋ, ଏଲୋ ଅଡ୍ଢୟୋଜନିକୋ, ଉପ୍ପଲୋ ତିଗାୱୁତିକୋ ପୁଣ୍ଡରୀକୋ ୟୋଜନିକୋତି। ତେସୁପି ଗହିତଗହିତଟ୍ଠାନଂ ପୂରତିୟେୱ। ଇତି ଭଗୱା ପହୂତଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଓହାୟ ପବ୍ବଜିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦହରୋ ୱାତିଆଦୀନି ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ।

ଅଖୁଦ୍ଦାୱକାସୋତି ଏତ୍ଥ ଭଗୱତି ଅପରିମାଣୋୟେୱ ଦସ୍ସନାୱକାସୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ରାଜଗହେ କିର ଅଞ୍ଞତରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ସମଣସ୍ସ କିର ଗୋତମସ୍ସ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସନକାଲେ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଂ ୱେଳୁଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରସ୍ସ ବହି ଠତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତେ ଭଗୱତି ୱେଳୁଂ ଗହେତ୍ୱା ସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି, ୱେଳୁ ଭଗୱତୋ ଜାଣୁମତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ପୁନଦିୱସେ ଦ୍ୱେ ୱେଳୂ ଘଟେତ୍ୱା ସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି , ଭଗୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱେଳୂନଂ ଉପରି ଦ୍ୱିୱେଣୁମତ୍ତମେୱ ପଞ୍ଞାୟମାନୋ, ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ କରୋସୀ’’ତି ଆହ? ତୁମ୍ହାକଂ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହାମୀତି। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଚେପି ତ୍ୱଂ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତୱେଳୁଂ ଘଟେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସସି, ନେୱ ମେ ପମାଣଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି। ନ ହି ମୟା ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ତଥା ପାରମିୟୋ ପୂରିତା, ୟଥା ମେ ପରୋ ପମାଣଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଅତୁଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତୋ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମପଦେ ଗାଥମାହ। ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନି ଅମତଂ ପିୱିଂସୁ।

ଅପରମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ – ରାହୁ କିର ଅସୁରିନ୍ଦୋ ଚତ୍ତାରି ୟୋଜନସହସ୍ସାନି ଅଟ୍ଠ ଚ ୟୋଜନସତାନି ଉଚ୍ଚୋ, ବାହନ୍ତରମସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନସତାନି, ହତ୍ଥତଲପାଦତଲାନଂ ପୁଥୁଲତା ତୀଣି ୟୋଜନସତାନି, ଅଙ୍ଗୁଲିପବ୍ବାନି ପଣ୍ଣାସୟୋଜନାନି , ଭମୁକନ୍ତରଂ ପଣ୍ଣାସୟୋଜନଂ, ନଲାଟଂ ତିୟୋଜନସତଂ, ସୀସଂ ନୱୟୋଜନସତଂ। ସୋ – ‘‘ଅହଂ ଉଚ୍ଚୋସ୍ମି, ସତ୍ଥାରଂ ଓନମିତ୍ୱା ଓଲୋକେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଭଗୱତୋ ୱଣ୍ଣଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ୟଥା କଥଞ୍ଚ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗତୋ। ଭଗୱା ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା ‘‘ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ କତରେନ ଦସ୍ସେମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଠିତକୋ ନାମ ନୀଚୋପି ଉଚ୍ଚୋ ୱିୟ ପଞ୍ଞାୟତି, ନିପନ୍ନୋୱସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି, ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞାପେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେସି। ରାହୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୀୱଂ ଉନ୍ନାମେତ୍ୱା ନଭମଜ୍ଝେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ୱିୟ ଉଲ୍ଲୋକେତି। କିମିଦଂ ଅସୁରିନ୍ଦାତି ଚ ୱୁତ୍ତେ, ଭଗୱା ଓନମିତ୍ୱା ଓଲୋକେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି ନ ଗଚ୍ଛିନ୍ତି। ନ ମୟା ଅସୁରିନ୍ଦ ଅଧୋମୁଖେନ ପାରମିୟୋ ପୂରିତା, ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଂ ମେ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଦିନ୍ନନ୍ତି। ତଂଦିୱସଂ ରାହୁ ସରଣଂ ଅଗମାସି। ଏୱଂ ଭଗୱା ଅଖୁଦ୍ଦାୱକାସୋ ଦସ୍ସନାୟ।

ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେନ ସୀଲୱା। ତଂ ପନ ସୀଲଂ ଅରିୟଂ ଉତ୍ତମଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ତେନାହ ଅରିୟସୀଲୀତି। ତଦେୱ ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ କୁସଲଂ, ତେନାହ କୁସଲସୀଲୀତି। କୁସଲେନ ସୀଲେନାତି ଇଦମସ୍ସ ୱେୱଚନଂ। ବହୂନଂ ଆଚରିୟପାଚରିୟୋତି ଭଗୱତୋ ଏକେକାୟ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନି ଅପରିମାଣାପି ଦେୱମନୁସ୍ସା ମଗ୍ଗଫଲାମତଂ ପିୱନ୍ତି। ତସ୍ମା ବହୂନଂ ଆଚରିୟୋ, ସାୱକୱିନେୟ୍ୟାନଂ ପାଚରିୟୋତି।

ଖୀଣକାମରାଗୋତି ଏତ୍ଥ କାମଂ ଭଗୱତୋ ସବ୍ବେପି କିଲେସା ଖୀଣା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ତେ ନ ଜାନାତି, ଅତ୍ତନୋ ଜାନନଟ୍ଠାନେୟେୱ ଗୁଣଂ କଥେତି। ୱିଗତଚାପଲ୍ଲୋତି ‘‘ପତ୍ତମଣ୍ଡନା ଚୀୱରମଣ୍ଡନା ସେନାସନମଣ୍ଡନା ଇମସ୍ସ ୱା ପୂତିକାୟସ୍ସ…ପେ… କେଲନା ପଟିକେଲନା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଚାପଲ୍ଲୱିରହିତୋ।

ଅପାପପୁରେକ୍ଖାରୋତି ଅପାପେ ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ୱିଚରତି। ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞାୟ ପଜାୟାତି ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନମହାକସ୍ସପାଦିଭେଦାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣପଜାୟ। (ଅୱିରୁଦ୍ଧୋ ହି ସୋ) ଏତିସ୍ସାୟ ପଜାୟ ପୁରେକ୍ଖାରୋ। ଅୟଞ୍ହି ପଜା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ ଅପାପପୁରେକ୍ଖାରୋତି ନ ପାପୁପୁରେକ୍ଖାରୋ, ନ ପାପଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରତି, ପାପଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ସ? ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞାୟ ପଜାୟ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧାୟପି ବ୍ରାହ୍ମଣପଜାୟ ଅୱିରୁଦ୍ଧୋ ହିତସୁଖହିକୋୟେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତିରୋରଟ୍ଠାତି ପରରଟ୍ଠତୋ। ତିରୋଜନପଦାତି ପରଜନପଦତୋ। ସଂପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଖତ୍ତିୟପଣ୍ଡିତାଦୟୋ ଚେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣଗନ୍ଧବ୍ବାଦୟୋ ଚ ପଞ୍ହେ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମାତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ କେଚି ପୁଚ୍ଛାୟ ୱା ଦୋସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେ ୱା ଅସମତ୍ଥତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି, କେଚି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, କେସଞ୍ଚି ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛାୟ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ଏୱଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ତେସଂ ୱିମତିୟୋ ତୀରଂ ପତ୍ୱା ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊମିୟୋ ୱିୟ ଭଗୱନ୍ତଂ ପତ୍ୱାୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ତଥାଗତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଅତିଥୀ ନୋ ତେ ହୋନ୍ତୀତି ତେ ଅମ୍ହାକଂ ଆଗନ୍ତୁକା ନୱକା ପାହୁନକା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିୟାପୁଣାମୀତି ଜାନାମି। ଅପରିମାଣୱଣ୍ଣୋତି ତଥାରୂପେନେୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁନାପି ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୱଣ୍ଣୋ, ପଗେୱ ମାଦିସେନାତି ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ବୁଦ୍ଧୋପି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଣେୟ୍ୟ ୱଣ୍ଣଂ,

କପ୍ପମ୍ପି ଚେ ଅଞ୍ଞମଭାସମାନୋ;

ଖୀୟେଥ କପ୍ପୋ ଚିରଦୀଘମନ୍ତରେ,

ୱଣ୍ଣୋ ନ ଖୀୟେଥ ତଥାଗତସ୍ସା’’ତି।

ଇମଂ ପନ ଗୁଣକଥଂ ସୁତ୍ୱା ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ୟଥା, ଚଙ୍କୀ, ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅନୋମଗୁଣୋ ସୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ଏୱଂ ତସ୍ସ ଗୁଣେ ଜାନମାନେନ ଖୋ ପନ ଇମିନା ଅତିଚିରଂ ଅଧିୱାସିତଂ, ହନ୍ଦ ନଂ ଅନୁୱତ୍ତାମା’’ତି ଅନୁୱତ୍ତମାନା ‘‘ତେନ ହି, ଭୋ’’ତିଆଦିମାହଂସୁ।

୪୨୬।ଓପାତେତୀତି ପୱେସେତି। ସଂପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ପୁତ୍ତମତ୍ତନତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ସମାନଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି।

୪୨୭।ମନ୍ତପଦନ୍ତି ମନ୍ତାୟେୱ ମନ୍ତପଦଂ, ୱେଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତିହିତିହ ପରମ୍ପରାୟାତି ଏୱଂ କିର ଏୱଂ କିରାତି ପରମ୍ପରଭାୱେନ ଆଗତନ୍ତି ଦୀପେତି। ପିଟକସମ୍ପଦାୟାତି ପାୱଚନସଙ୍ଖାତସମ୍ପତ୍ତିୟା। ସାୱିତ୍ତିଆଦୀହି ଛନ୍ଦବନ୍ଧେହି ଚ ୱଗ୍ଗବନ୍ଧେହି ଚ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆଗତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଚାତି ତସ୍ମିଂ ମନ୍ତପଦେ। ପୱତ୍ତାରୋତି ପୱତ୍ତୟିତାରୋ। ୟେସନ୍ତି ୟେସଂ ସନ୍ତକଂ। ମନ୍ତପଦନ୍ତି ୱେଦସଙ୍ଖାତଂ ମନ୍ତମେୱ। ଗୀତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକାଦୀହି ଦସହି ପୋରାଣକବ୍ରାହ୍ମଣେହି ପଦସମ୍ପତ୍ତିୱସେନ ସଜ୍ଝାୟିତଂ। ପୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ୱୁତ୍ତଂ, ୱାଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମିହିତନ୍ତି ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହଂ ରାସିକତଂ, ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଠପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦନୁଗାୟନ୍ତୀତି ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଂ ତେହି ପୁବ୍ବେ ଗୀତଂ ଅନୁଗାୟନ୍ତି ଅନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତି ୱାଦେନ୍ତି। ତଦନୁଭାସନ୍ତୀତି ତଂ ଅନୁଭାସନ୍ତି, ଇଦଂ ପୁରିମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତୀତି ତେହି ଭାସିତଂ ସଜ୍ଝାୟିତଂ ଅନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତୀତି ତେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ୱାଚିତଂ ଅନୁୱାଚେନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ତେ କତମେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ନାମାନି, ତେ କିର ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେତ୍ୱା ପରୂପଘାତଂ ଅକତ୍ୱା କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାୱଚନେନ ସହ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଗନ୍ଥେସୁଂ, ଅପରାପରେ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣା ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତୟୋ ୱେଦେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱଚନେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଦ୍ଧେ ଅକଂସୁ।

୪୨୮।ଅନ୍ଧୱେଣୀତି ଅନ୍ଧପୱେଣୀ। ଏକେନ ହି ଚକ୍ଖୁମତା ଗହିତୟଟ୍ଠିୟା କୋଟିଂ ଏକୋ ଅନ୍ଧୋ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ଅନ୍ଧଂ ଅଞ୍ଞୋ, ତଂ ଅଞ୍ଞୋତି ଏୱଂ ପଣ୍ଣାସ ସଟ୍ଠି ଅନ୍ଧା ପଟିପାଟିୟା ଘଟିତା ଅନ୍ଧୱେଣୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପରମ୍ପରାସଂସତ୍ତାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଲଗ୍ଗା, ୟଟ୍ଠିଗ୍ଗାହକେନପି ଚକ୍ଖୁମତା ୱିରହିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକୋ କିର ଧୁତ୍ତୋ ଅନ୍ଧଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଂ ସୁଲଭ’’ନ୍ତି ଉସ୍ସାହେତ୍ୱା ତେହି ‘‘ତତ୍ଥ ନୋ ସାମି ନେହି, ଇଦଂ ନାମ ତେ ଦେମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ମହନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛଂ ଅନୁପରିଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରିମସ୍ସ ହତ୍ଥେନ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ କଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ‘‘କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛଥ ତାୱ ତୁମ୍ହେ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଲାୟି। ତେ ଦିୱସମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଅୱିନ୍ଦମାନା ‘‘କହଂ, ଭୋ, ଚକ୍ଖୁମା କହଂ ମଗ୍ଗୋ’’ତି ପରିଦେୱିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଅୱିନ୍ଦମାନା ତତ୍ଥେୱ ମରିଂସୁ। ତେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପରମ୍ପରାସଂସତ୍ତା’’ତି। ପୁରିମୋପୀତି ପୁରିମେସୁ ଦସସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଏକୋପି। ମଜ୍ଝିମୋପୀତି ମଜ୍ଝେ ଆଚରିୟପାଚରିୟେସୁ ଏକୋପି। ପଚ୍ଛିମୋପୀତି ଇଦାନି ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଏକୋପି।

ପଞ୍ଚଖୋତି ପାଳିଆଗତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅଞ୍ଞେପି ଏୱରୂପେ ତୟୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱଦତି। ଦ୍ୱେଧାୱିପାକାତି ଭୂତୱିପାକା ୱା ଅଭୂତୱିପାକା ୱା। ନାଲମେତ୍ଥାତି, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି ପଟିପନ୍ନେନ ୱିଞ୍ଞୁନା ‘‘ୟଂ ମୟା ଗହିତଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକଂସେନେୱ ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତୁଂ ନାଲଂ ନ ୟୁତ୍ତନ୍ତି ଉପରି ପୁଚ୍ଛାୟ ମଗ୍ଗଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଠପେସି।

୪୩୦।ଇଧ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଭିକ୍ଖୂତି ଜୀୱକସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୫୧ ଆଦୟୋ) ୱିୟ ମହାୱଚ୍ଛସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୧୯୩ ଆଦୟୋ) ୱିୟ ଚ ଅତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଲୋଭନୀୟେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଲୋଭଧମ୍ମେସୁ। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୪୩୨।ସଦ୍ଧଂ ନିୱେସେତୀତି ଓକପ୍ପନିୟସଦ୍ଧଂ ନିୱେସେତି। ଉପସଙ୍କମତୀତି ଉପଗଚ୍ଛତି। ପୟିରୁପାସତୀତି ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦତି। ସୋତନ୍ତି ପସାଦସୋତଂ ଓଦହତି। ଧମ୍ମନ୍ତି ଦେସନାଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ଧାରେତୀତି ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଧାରେତି। ଉପପରିକ୍ଖତୀତି ଅତ୍ଥତୋ ଚ କାରଣତୋ ଚ ୱୀମଂସତି। ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତୀତି ଓଲୋକନଂ ଖମନ୍ତି, ଇଧ ସୀଲଂ କଥିତଂ, ଇଧ ସମାଧୀତି ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଛନ୍ଦୋତି କତ୍ତୁକମ୍ୟତା ଛନ୍ଦୋ। ଉସ୍ସହତୀତି ୱାୟମତି। ତୁଲେତୀତି ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ତୀରେତି। ପଦହତୀତି ମଗ୍ଗପଧାନଂ ପଦହତି। କାୟେନ ଚେୱ ପରମସଚ୍ଚନ୍ତି ସହଜାତନାମକାୟେନ ଚ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚ କିଲେସେ ନିବ୍ବିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଦେୱ ୱିଭୂତଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ପସ୍ସତି।

୪୩୩।ସଚ୍ଚାନୁବୋଧୋତି ମଗ୍ଗାନୁବୋଧୋ। ସଚ୍ଚାନୁପ୍ପତ୍ତୀତି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟା। ତେସଂୟେୱାତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ, ଏୱଂ ଦୀଘଂ ମଗ୍ଗୱାଦଂ

ଅନୁଲୋମେତି, ତସ୍ମା ନାଯମନ୍ତୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ତେସଂଯେୱାତି ତେସଂ ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ। ପଧାନନ୍ତି ମଗ୍ଗପଧାନଂ। ତଞ୍ହି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯସଙ୍ଖାତାଯ ସଚ୍ଚାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ବହୁକାରଂ, ମଗ୍ଗେ ଅସତି ଫଲାଭାୱତୋତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଚଙ୍କୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଏସୁକାରୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୩୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଏସୁକାରୀସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବିଲଂ ଓଲଗ୍ଗେଯ୍ୟୁନ୍ତି କୋଟ୍ଠାସଂ ଲଗ୍ଗାପେଯ୍ୟୁଂ, ଇମିନା ସତ୍ଥଧମ୍ମଂ ନାମ ଦସ୍ସେତି। ସତ୍ଥୱାହୋ କିର ମହାକନ୍ତାରପଟିପନ୍ନୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗୋଣେ ମତେ ମଂସଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ଥିକାନଂ ''ଇଦଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ ମୂଲଂ ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି କୋଟ୍ଠାସଂ ଓଲଗ୍ଗେତି, ଗୋଣମଂସଂ ନାମ ଖାଦନ୍ତାପି ଅତ୍ଥି ଅଖାଦନ୍ତାପି, ମୂଲଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତାପି ଅସକ୍କୋନ୍ତାପି। ସତ୍ଥୱାହୋ ଯେନ ମୂଲେନ ଗୋଣୋ ଗହିତୋ, ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମନତ୍ଥଂ ସବ୍ବେସଂ ବଲକ୍କାରେନ କୋଟ୍ଠାସଂ ଦତ୍ୱା ମୂଲଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ସତ୍ଥଧମ୍ମୋ। ଏୱମେୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ଲୋକସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋୱ ଧମ୍ମତାଯ ଚତସ୍ସୋ ପାରିଚରିଯା ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଏୱମେୱ ଖୋତିଆଦିମାହ। ପାପିଯୋ ଅସ୍ସାତି ପାପଂ ଅସ୍ସ। ସେଯ୍ୟୋ ଅସ୍ସାତି ହିତଂ ଅସ୍ସ। ଅଥ ୱା ପାପିଯୋତି ପାପକୋ ଲାମକୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅସ୍ସ। ସେଯ୍ୟୋତି ସେଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋ। ସେଯ୍ୟଂସୋତି ସେଯ୍ୟୋ। ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତାତି ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତ୍ତେନ ସେଯ୍ୟୋ। ପାପିଯଂସୋତି ପାପିଯୋ। ଉଚ୍ଚାକୁଲୀନତା ଚ ଦ୍ୱୀସୁ କୁଲେସୁ ୱଡ୍ଢେତି ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ଚ, ଉଳାରୱଣ୍ଣତା ତୀସୁ। ୱେସ୍ସୋପି ହି ଉଳାରୱଣ୍ଣୋ ହୋତି। ଉଳାରଭୋଗତା ଚତୂସୁପି। ସୁଦ୍ଦୋପି ହି ଅନ୍ତମସୋ ଚଣ୍ଡାଲୋପି ଉଳାରଭୋଗୋ ହୋତିଯେୱ।

୪୪୦।ଭିକ୍ଖାଚରିଯନ୍ତି କୋଟିଧନେନପି ହି ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଭିକ୍ଖା ଚରିତବ୍ବାୱ, ପୋରାଣକବ୍ରାହ୍ମଣା ଅସୀତିକୋଟିଧନାପି ଏକୱେଲଂ ଭିକ୍ଖଂ ଚରନ୍ତି। କସ୍ମା? ଦୁଗ୍ଗତକାଲେ ଚରନ୍ତାନଂ ଇଦାନି ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧାତି ଗରହା ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଅତିମଞ୍ଞମାନୋତି ଯୋ ଭିକ୍ଖାଚରିଯୱଂସଂ ହରିତ୍ୱା ସତ୍ତଜୀୱକସିକମ୍ମୱଣିଜ୍ଜାଦୀହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅଯଂ ଅତିମଞ୍ଞତି ନାମ। ଗୋପୋ ୱାତି ଯଥା ଗୋପକୋ ଅତ୍ତନା ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଭଣ୍ଡଂ ଥେନେନ୍ତୋ ଅକିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି, ଏୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅସିତବ୍ଯାଭଙ୍ଗିନ୍ତି ତିଣଲାଯନଅସିତଞ୍ଚେୱ କାଜଞ୍ଚ। ଅନୁସ୍ସରତୋତି ଯତ୍ଥ ଜାତୋ, ତସ୍ମିଂ ପୋରାଣେ ମାତାପେତ୍ତିକେ କୁଲୱଂସେ ଅନୁସ୍ସରିଯମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଏସୁକାରୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଧନଞ୍ଜାନିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୪୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଧନଞ୍ଜାନିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିଣାଗିରିସ୍ମିନ୍ତି ଗିରୀତି ପବ୍ବତୋ, ରାଜଗହଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତପବ୍ବତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେ ଜନପଦସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ତଣ୍ଡୁଲପାଲିଦ୍ୱାରାଯାତି ରାଜଗହସ୍ସ କିର ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାଦ୍ୱାରାନି ଚତୁସଟ୍ଠିଖୁଦ୍ଦକଦ୍ୱାରାନି, ତେସୁ ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲପାଲିଦ୍ୱାରଂ ନାମ, ତଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯାତି ''ଗଚ୍ଛ ମନୁସ୍ସେ ଅପୀଳେତ୍ୱା ସସ୍ସଭାଗଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ରଞ୍ଞା ପେସିତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବମେୱ ସସ୍ସଂ ଗଣ୍ହାତି, ''ମା ନୋ, ଭନ୍ତେ, ନାସେହୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ – ''ରାଜକୁଲେ ୱୁତ୍ତଂ ମନ୍ଦଂ, ଅହଂ ରଞ୍ଞା ଆଗମନକାଲେଯେୱ ଏୱଂ ଆଣତ୍ତୋ, ମା କନ୍ଦିତ୍ଥା''ତି ଏୱଂ ରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ୱିଲୁମ୍ପତି। ଧଞ୍ଞଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଅପ୍ପକଂ ରାଜକୁଲେ ପୱେସେତି। କିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାନଂ ନ ପୀଳଂ ଅକାସୀତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ – ''ଆମ, ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ଖେତ୍ତାନି ମନ୍ଦସସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ଅପୀଳେନ୍ତସ୍ସ ମେ ଗଣ୍ହତୋ ନ ବହୁଂ ଜାତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ନିସ୍ସାଯ ରାଜାନଂ ୱିଲୁମ୍ପତି।

୪୪୬।ପଯୋ ପୀଯତନ୍ତି ତରୁଣଖୀରଂ ପିୱତୁ। ତାୱ ଭତ୍ତସ୍ସାତି ଯାୱ ଖୀରଂ ପିୱିତ୍ୱା ନିସୀଦିସ୍ସଥ, ତାୱଦେୱ ଭତ୍ତସ୍ସ କାଲୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧେୱ ହି ନୋ ପାତରାସଭତ୍ତଂ ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ମାତାପିତରୋତିଆଦୀସୁ ମହଲ୍ଲକା ମାତାପିତରୋ ମୁଦୁକାନି ଅତ୍ଥରଣପାୱୁରଣାନି ସୁଖୁମାନି ୱତ୍ଥାନି ମଧୁରଭୋଜନଂ ସୁଗନ୍ଧଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଚ ପରିଯେସିତ୍ୱା ପୋସେତବ୍ବା। ପୁତ୍ତଧୀତାନଂ ନାମକରଣମଙ୍ଗଲାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତେନ ପୁତ୍ତଦାରୋ

ପୋସେତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହି ଅକରିଯମାନେ ଗରହା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଇମିନା ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୪୪୭।ଅଧମ୍ମଚାରୀତି ପଞ୍ଚ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯକମ୍ମାନି ୱା ଦସ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯକମ୍ମାନି ୱା ଇଧ ଅଧମ୍ମୋ ନାମ। ଉପକଡ୍ଢେଯ୍ଯୁନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନାଦିକମ୍ମକରଣତ୍ଥଂ ତଂ ତଂ ନିରଯଂ କଡ୍ଢେଯ୍ଯୁଂ।

୪୪୮।ଧମ୍ମଚାରୀତି ଧମ୍ମିକସିୱଯ୍ଜାଦିକମ୍ମକାରୀ। ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ଓସରନ୍ତି ପରିହାଯନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମନ୍ତୀତି ଅଭିସରନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ସେଯ୍ଯୋତି ୱରତରଂ। ହୀନେତି ନିହୀନେ ଲାମକେ। କାଲଙ୍କତୋ ଚ ସାରିପୁତ୍ତାତି ଇଦଂ ଭଗୱା ''ତତ୍ରସ୍ସ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେସେହୀ''ତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଥେରମାହ। ଥେରୋପି ତଂଖଣଂଯେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚାତୁପ୍ପଦିକଂ ଗାଥଂ କଥେନ୍ତୋପି ଚତୁସଚ୍ଚୱିମୁତ୍ତଂ ନାମ ନ କଥେସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଧନଞ୍ଜାନିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ୱାସେଟ୍ଠସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୫୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ୱାସେଟ୍ଠସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲୱନସଣ୍ଡେତି ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ୱନସଣ୍ଡେ। ଚଙ୍କୀତି ଆଦଯୋ ପଞ୍ଚପି ଜନା ରଞ୍ଞୋ ପସେନଦିସ୍ସ କୋସଲସ୍ସ ପୁରୋହିତା ଏୱ। ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାତାତି ଅଞ୍ଞେ ଚ ବହୂ ଅଭିଞ୍ଞାତା ବ୍ରାହ୍ମଣା। ତେ କିର ଛନ୍ନେ ଛନ୍ନେ ମାସେ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ଯଦା ଜାତିଂ ସୋଧେତୁକାମା ହୋନ୍ତି, ତଦା ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଜାତିସୋଧନତ୍ଥଂ ଉକ୍କଟ୍ଠାଯ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ଯଦା ମନ୍ତେ ସୋଧେତୁକାମା ହୋନ୍ତି, ତଦା ଇଚ୍ଛାନଙ୍ଗଲେ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ମନ୍ତସୋଧନତ୍ଥଂ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ଅଯମନ୍ତରା କଥାତି ଯଂ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯକଭାୱାନୁରୂପଂ କଥଂ କଥେନ୍ତା ଅନୁୱିଚରିଂସୁ, ତସ୍ସା କଥାଯ ଅନ୍ତରା ଅଯମଞ୍ଞା କଥା ଉଦପାଦି। ସୀଲୱାତି ଗୁଣୱା। ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋତି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ।

୪୫୫।ଅନୁଞ୍ଞାତପଟିଞ୍ଞାତାତି ସିକ୍ଖିତା ତୁମ୍ହେତି ଏୱଂ ଆଚରିଯେହି ଅନୁଞ୍ଞାତା, ଆମ ଆଚରିଯ ସିକ୍ଖିତମ୍ହାତି ଏୱଂ ସଯଞ୍ଚ ପଟିଞ୍ଞାତା। ଅସ୍ମାତି ଭୱାମ। ଅହଂ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ, ତାରୁକ୍ଖସ୍ସାଯଂ ମାଣୱୋତି ଅହଂ ପୋକ୍ଖରସାତିସ୍ସ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସୀ ଅଗ୍ଗସିସ୍ସୋ, ଅଯଂ ତାରୁକ୍ଖସ୍ସାତି ଦୀପେତି।

ତେୱିଜ୍ଜାନନ୍ତି ତିୱେଦାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଯଦକ୍ଖାତନ୍ତି ଯଂ ଅତ୍ଥତୋ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଚ ଏକଂ ପଦମ୍ପି ଅକ୍ଖାତଂ। ତତ୍ର କେୱଲିନୋସ୍ମସେତି ତଂ ସକଲଂ ଜାନନତୋ ତତ୍ଥ ନିଟ୍ଠାଗତମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ତଂ କେୱଲିଭାୱଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ପଦକସ୍ମାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଜପ୍ପେ ଆଚରିଯସାଦିସାତି କଥନଟ୍ଠାନେ ମଯଂ ଆଚରିଯସଦିସାଯେୱ।

କମ୍ମୁନାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥକମ୍ମୁନା। ଅଯଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ସତ୍ତୱିଧଂ କାଯୱଚୀକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଯତୋ ଖୋ, ଭୋ, ସୀଲୱା ହୋତୀ''ତି ଆହ, ତିୱିଧଂ ମନୋକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯ ''ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି। ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି। ଚକ୍ଖୁମାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମନ୍ତଭାୱେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଲପତି।

ଖଯାତୀତନ୍ତି ଊନଭାୱଂ ଅତୀତଂ, ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପେଚ୍ଚାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା। ନମସ୍ସନ୍ତୀତି ନମୋ କରୋନ୍ତି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଲୋକେ ସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରେ ଲୋକେ ତଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିଅତ୍ଥଦସ୍ସନେନ ଚକ୍ଖୁ ହୁତ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ।

୪୫୬। ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠେନ ଥୋମେତ୍ୱା ଯାଚିତୋ ଭଗୱା ଦ୍ୱେପି ଜନେ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତେସଂ ୱୋ ଅହଂ ବ୍ୟକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମି। ଅନୁପୁବ୍ବନ୍ତି ତିଟ୍ଠତୁ ତାୱ ବ୍ରାହ୍ମଣଚିନ୍ତା, ତିଣରୁକ୍ଖକୀଟପଟଙ୍ଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁପଟିପାଟିଯା ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାତିୱିଭଙ୍ଗନ୍ତି ଜାତିୱିତ୍ଥାରଂ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋତି ତେସଂ ତେସଞ୍ହି ପାଣାନଂ ଜାତିଯୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ନାନପ୍ପକାରାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତିଣରୁକ୍ଖେତି ଅନୁପାଦିନ୍ନକଜାତିଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଉପାଦିନ୍ନକଜାତିଂ କଥେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ତସ୍ସ ଜାତିଭେଦୋ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁପାଦିନ୍ନକଂ ବୀଜନାନତାଯ ନାନଂ, ଉପାଦିନ୍ନଂ କମ୍ମନାନତାଯାତି? ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଆମ ନ ୱଟ୍ଟତି। କମ୍ମଞ୍ହି ଯୋନିଯଂ ଖିପତି। ଯୋନିସିଦ୍ଧା ଇମେ ସତ୍ତା ନାନାୱଣ୍ଣା ହୋନ୍ତୀତି। ତିଣରୁକ୍ଖେତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୋଫେଗ୍ଗୁ ବହିସାରା ଅନ୍ତମସୋ

ତାଲନାଳିକେରାଦଯୋପି ତିଣାନେୱ, ଅନ୍ତୋସାରା ପନ ବହିଫେଗ୍ଗୁ ସଙ୍କେ ରୁକ୍ଖା ନାମ। ନ ଚାପି ପଟିଜାନରେତି ମଯଂ ତିଣା ମଯଂ ରୁକ୍ଖାତି ୱା, ଅହଂ ତିଣଂ, ଅହଂ ରୁକ୍ଖୋତି ୱା ଏୱଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯନ୍ତି ଅଜାନନ୍ତାନମ୍ପି ଚ ତେସଂ ଜାତିମଯମେୱ ସଣ୍ଠାନଂ ଅତ୍ତନୋ ମୂଲଭୂତତିଣାଦିସଦିସମେୱ ହୋତି। କିଂ କାରଣା? ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋ। ଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞା ତିଣଜାତି, ଅଞ୍ଞା ରୁକ୍ଖଜାତି। ତିଣେସୁପି ଅଞ୍ଞା ତାଲଜାତି, ଅଞ୍ଞା ନାଳିକେରଜାତି, ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଇମିନା ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି – ଯଂ ଜାତିୱସେନ ନାନା ହୋତି, ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ପରେସଂ ୱା ଉପଦେସଂ ୱିନାପି ଅଞ୍ଞଜାତିତୋ ୱିସେସେନ ଗଯ୍ହତି। ଯଦି ଚ ଜାତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ସୋପି ଅତ୍ତନୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ପରେସଂ ୱା ଉପଦେସଂ ୱିନା ଖତ୍ତିଯତୋ ୱେସ୍ସତୋ ସୁଦ୍ଦତୋ ୱା ୱିସେସେନ ଗଯ୍ହେଯ୍ୟ, ନ ଚ ଗଯ୍ହତି। ତସ୍ମା ନ ଜାତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି। ପରତୋ ପନ ‘‘ଯଥା ଏତାସୁ ଜାତୀସୂ’’ତି ଗାଥାଯ ଏତମତ୍ଥଂ ୱଚୀଭେଦେନେୱ ଆୱିକରିସ୍ସତି।

ଏୱଂ ଅନୁପାଦିନ୍ନକେସୁ ଜାତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉପାଦିନ୍ନକେସୁ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତତୋ କୀଟେତିଆଦିମାହ। ଯାୱ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକେତି କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକଂ ପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ପଟଙ୍ଗା ନାମ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞା ହି ଜାତିଯୋତି ତେସମ୍ପି ନୀଲରତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣୱସେନ ଜାତିଯୋ ନାନପ୍ପକାରାୱ ହୋନ୍ତି।

ଖୁଦ୍ଦକେତି କାଳକାଦଯୋ। ମହଲ୍ଲକେତି ସସବିଳାରାଦଯୋ।

ପାଦୂଦରେତି ଉଦରପାଦେ, ଉଦରଂଯେୱ ନେସଂ ପାଦାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୀଘପିଟ୍ଠିକେତି ସପ୍ପାନଞ୍ହି ସୀସତୋ ଯାୱ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠା ପିଟ୍ଠିଯେୱ ହୋତି, ତେନ ତେ ‘‘ଦୀଘପିଟ୍ଠିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଉଦକେତି ଓଦକେ, ଉଦକମ୍ହି ଜାତେ।

ପକ୍ଖୀତି ସକୁଣେ। ତେ ହି ପତ୍ତେହି ଯନ୍ତୀତି ପତ୍ତଯାନା, ୱେହାସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱିହଙ୍ଗମା।

ଏୱଂ ଥଲଜଲାକାସଗୋଚରାନଂ ପାଣାନଂ ଜାତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେନାଧିପ୍ପାଯେନ ତଂ ଦସ୍ସେତି, ତଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଯଥା ଏତାସୂତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ସଙ୍ଖେପେନ ୱୁତ୍ତୋୱ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସଯମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନ କେସେହୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନା – ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନତ୍ଥି ମନୁସ୍ସେସୁ ଲିଙ୍ଗଜାତିମଯଂ ପୁଥୂ’’ତି, ତଂ ଏୱଂ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ? ନ କେସେହୀତି। ନ ହି – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏଦିସା କେସା ହୋନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯାନଂ ଏଦିସା’’ତି ନିଯମୋ ଅତ୍ଥି ଯଥା ହତ୍ଥିଅସ୍ସମିଗାଦୀନନ୍ତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ନେୱ, ଯଥା ଅଞ୍ଞାସୁ ଜାତିସୂତି ଇଦଂ ପନ ୱୁତ୍ତସ୍ସେୱତ୍ଥସ୍ସ ନିଗମନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସାଯଂ ଯୋଜନା – ଏୱଂ ଯସ୍ମା ଇମେହି କେସାଦୀହି ନତ୍ଥି ମନୁସ୍ସେସୁ ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ପୁଥୁ, ତସ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିଭେଦେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଲିଙ୍ଗଂ ଜାତିମଯଂ ନେୱ, ଯଥା ଅଞ୍ଞାସୁ ଜାତିସୂ’’ତି।

୪୫୭। ଇଦାନି ଏୱଂ ଜାତିଭେଦେ ଅସତିପି ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଖତ୍ତିଯୋ’’ତି ଇଦଂ ନାନତ୍ତଂ ଯଥା ଜାତଂ , ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ୱୋକାରନ୍ତି ନାନତ୍ତଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯଥା ହି ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ଯୋନିସିଦ୍ଧମେୱ କେସାଦିସଣ୍ଠାନେନ ନାନତ୍ତଂ, ତଥା ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୀନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରେ ତଂ ନତ୍ଥି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯଦେତଂ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଖତ୍ତିଯୋ’’ତି ୱୋକାରଂ, ତଂ ୱୋକାରଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ସମଞ୍ଞାଯ ପୱୁଚ୍ଚତି, ୱୋହାରମତ୍ତେନେୱ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଭଗୱା ଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ୱାଦଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଦି ଜାତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଆଜୀୱସୀଲାଚାରୱିପନ୍ନୋପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭୱେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନ ପୋରାଣା ବ୍ରାହ୍ମଣା ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣଭାୱଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଲୋକେ ଚ ଅଞ୍ଞେପି ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା, ତସ୍ମା ୱାସେଟ୍ଠସ୍ସ ୱାଦଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୂତି ଅଟ୍ଠ ଗାଥା ଆହ। ତତ୍ଥ ଗୋରକ୍ଖନ୍ତି ଖେତ୍ତରକ୍ଖଂ, କସିକମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଗୋତି ହି ପଥୱିଯା ନାମଂ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ପୁଥୁସିପ୍ପେନାତି ତନ୍ତୱାଯକମ୍ମାଦିନାନାସିପ୍ପେନ। ୱୋହାରନ୍ତି ୱଣିଜ୍ଜଂ। ପରପେସ୍ସେନାତି ପରେସଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକମ୍ମେନ। ଇସ୍ସତ୍ଥନ୍ତି ଆୱୁଧଜୀୱିକଂ, ଉସୁଞ୍ଚ ସତ୍ତିଂ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୋରୋହିଚ୍ଚେନାତି ପୁରୋହିତକମ୍ମେନ।

ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସମଯେନ ଚ ଲୋକୱୋହାରେନ ଚ ଆଜୀୱସୀଲାଚାରୱିପନ୍ନସ୍ସ ଅବ୍ରାହ୍ମଣଭାୱଂ ସାଧେତ୍ୱା ଏୱଂ ସନ୍ତେ ନ ଜାତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଗୁଣେହି ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି କୁଲେ ଜାତୋ ଯୋ ଗୁଣୱା, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଅଯମେତ୍ଥ ଞାଯୋତି ଏୱମେତଂ ଞାଯଂ ଅତ୍ଥତୋ ଆପାଦେତ୍ୱା

ଇଦାନି ନଂ ୱଚୀଭେଦେନ ପକାସେନ୍ତୋ ନ ଚାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଞ୍ହି ଯ୍ୱାଯଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଯୋନୀନଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଜାତୋ, ତତ୍ରାପି ୱିସେସେନ ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣିତାଯ ମାତରି ସମ୍ଭୂତୋ, ତଂ ଯୋନିଜଂ ମତ୍ତିସମ୍ଭୱଂ, ଯା ଚାଯଂ ଉଭତୋ ସୁଜାତୋତିଆଦିନା ନଯେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧୌପ୍ପତ୍ତିମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତା ଯୋନି ୱୁତ୍ତା, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋତି ଇମିନା ଚ ମାତିସମ୍ପତ୍ତି, ତତୋପି ଜାତସମ୍ଭୂତତ୍ତା ଯୋନିଜୋ ମତ୍ତିସମ୍ଭୱୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଯୋନିଜଂ ମତ୍ତିସମ୍ଭୱଂ ଇମିନା ଚ ଯୋନିଜମତ୍ତିସମ୍ଭୱମତ୍ତେନ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବ୍ରୂମି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା, ଭୋ ଭୋତି, ୱଚନମତ୍ତେନ ଅଞ୍ଞେହି ସକିଞ୍ଚନେହି ୱିସିଟ୍ଠତ୍ତା ଭୋୱାଦି ନାମ ସୋ ହୋତି, ସଚେ ହୋତି ସକିଞ୍ଚନୋ ସପଲିବୋଧୋ। ଯୋ ପନାଯଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଜାତୋପି ରାଗାଦିକିଞ୍ଚନାଭାୱେନ ଅକିଞ୍ଚନୋ, ସବ୍ବଗହଣପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେନ ଅନାଦାନୋ, ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅନାଦାନଂ, ତମହଂ ବ୍ରୂମିବ୍ରାହ୍ମଣଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ବାହିତପାପୋତି।

୪୫୮। କିଞ୍ଚଭିଯ୍ୟୋ ସବ୍ବସଂଯୋଜନଂ ଛେତ୍ୱାତିଆଦି ସତ୍ତୱୀସତି ଗାଥା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବସଂଯୋଜନନ୍ତି ଦସୱିଧସଂଯୋଜନଂ। ନ ପରିତସ୍ସତୀତି ତଣ୍ହାପରିତସ୍ସନାଯ ନ ପରିତସ୍ସତି। ସଙ୍ଗାତିଗନ୍ତି ରାଗସଙ୍ଗାଦଯୋ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ। ୱିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚତୂହି ଯୋନୀହି ସବ୍ବକିଲେସେହି ୱା ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ।

ନଦ୍ଧିନ୍ତି ଉପନାହଂ। ୱରତ୍ତନ୍ତି ତଣ୍ହଂ। ସନ୍ଦାନନ୍ତି ଯୁତ୍ତପାସଂ, ଦିଟ୍ଠିପରିଯୁଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସହନୁକ୍କମନ୍ତି ଅନୁକ୍କମୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପାସେ ପୱେସନଗଣ୍ଠି, ଦିଟ୍ଠାନୁସଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଲିଘୋତି ଅୱିଜ୍ଜା। ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚବୁଦ୍ଧଂ। ତିତିକ୍ଖତୀତି ଖମତି।

ଖନ୍ତିବଲନ୍ତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିବଲଂ। ସା ପନ ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ବଲାନୀକଂ ନାମ ନ ହୋତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ପନ ହୋତି। ତସ୍ସା ଅତ୍ଥିତାଯ ବଲାନୀକଂ।

ୱତୱନ୍ତନ୍ତି ଧୁତଙ୍ଗୱନ୍ତଂ। ସୀଲୱନ୍ତନ୍ତି ଗୁଣୱନ୍ତଂ। ଅନୁସ୍ସଦନ୍ତି ରାଗାଦିଉସ୍ସଦୱିରହିତଂ। ''ଅନୁସ୍ସୁତ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅନୱସ୍ସୁତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବିସେୱନଂ।

ନ ଲିମ୍ପତୀତି ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି। କାମେସୂତି କିଲେସକାମୱତ୍ଥୁକାମେସୁ।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସପଜାନାତି, ଇଧେୱ ଖଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯୋତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପଜାନାତୀତି ଅଧିଗମୱସେନ ଜାନାତି। ପନ୍ନଭାରନ୍ତି ଓହିତଭାରଂ, ଖନ୍ଧକିଲେସଅଭିସଙ୍ଖାରକାମଗୁଣଭାରେ ଓତାରେତ୍ୱା ଠିତଂ। ୱିସଂଯୁତ୍ତପଦଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞନ୍ତି ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତପଞ୍ଞଂ। ମେଧାୱିନ୍ତି ପକତିପଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ।

ଅନାଗାରେହିଚୂଭଯନ୍ତି ଅନାଗାରେହି ଚ ୱିସଂସଟ୍ଠଂ ଉଭଯଞ୍ଚ, ଦ୍ୱୀହିପି ଚେତେହି ୱିସଂସଟ୍ଠମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୋକସାରିନ୍ତି ଓକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାଲଯୋ, ତଂ ଅନଲ୍ଲୀଯମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପିଚ୍ଛନ୍ତି ଅନିଚ୍ଛଂ।

ତସେସୂତି ସତଣ୍ହେସୁ। ଥାୱରେସୂତି ନିତ୍ତଣ୍ହେସୁ।

ଅତ୍ତଦଣ୍ଡେସୂତି ଗହିତଦଣ୍ଡେସୁ। ନିବ୍ବୁତନ୍ତି କିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତଂ। ସାଦାନେସୂତି ସୌପାଦାନେସୁ।

ଓହିତୋତି ପତିତୋ।

୪୫୯।ଅକକ୍କସନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ। ସଦୋସୋ ହି ରୁକ୍ଖୋପି ସକକ୍କସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଞ୍ଞାପନିନ୍ତି ଅତ୍ଥୱିଞ୍ଞାପନିକଂ। ସଚ୍ଚନ୍ତି ଅୱିସଂୱାଦିକଂ। ଉଦୀରଯେତି ଭଣତି। ଯାଯନାଭିସଜ୍ଜେତି ଯାଯ ଗିରାଯ ପରସ୍ସ ସଜ୍ଜନଂ ୱା ଲଗ୍ଗନଂ ୱା ନ କରୋତି, ତାଦିସଂ ଅଫରୁସଂ ଗିରଂ ଭାସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୀଘନ୍ତି ସୁତ୍ତାରୁଲ୍ହଭଣ୍ଡଂ। ରସ୍ସନ୍ତି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଭଣ୍ଡଂ। ଅଣୁନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ। ଥୂଲନ୍ତି ମହନ୍ତଂ। ସୁଭାସୁଭନ୍ତି ସୁନ୍ଦରାସୁନ୍ଦରଂ। ଦୀଘଭଣ୍ଡଞ୍ହି ଅପ୍ପଗ୍ଘମ୍ପି ହୋତି ମହଗ୍ଘମ୍ପି। ରସ୍ସାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇତି ଏତ୍ତାୱତା ନ ସବ୍ବଂ ପରିଯାଦିଣ୍ଣଂ, ''ସୁଭାସୁଭ''ନ୍ତି ଇମିନା ପନ ପରିଯାଦିଣ୍ଣଂ ହୋତି।

ନିରାସଯନ୍ତି ନିତ୍ତଣ୍ହଂ।

ଆଲଯାତି ତଣ୍ହାଲଯା। ଅଞ୍ଞାଯାତି ଜାନିତ୍ୱା। ଅମତୋଗଧନ୍ତି ଅମତବ୍ଭନ୍ତରଂ। ଅନୁପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଅନୁପୱିଟ୍ଠଂ।

ଉଭୋ ସଙ୍ଗନ୍ତି ଉଭୟମ୍ପେତଂ ସଙ୍ଗଂ। ପୁଞ୍ଞଞ୍ହି ସଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗାପେତି, ଅପୁଞ୍ଞଂ ଅପାୟେ, ତସ୍ମା ଉଭୟମ୍ପେତଂ ସଙ୍ଗନ୍ତି ଆହ। ଉପଚ୍ଚଗାତି ଅତୀତୋ।

ଅନାୱିଲନ୍ତି ଆୱିଲକରଣକିଲେସୱିରହିତଂ। ନନ୍ଦୀଭୱପରିକ୍ଖୀଣନ୍ତି ପରିକ୍ଖୀଣନନ୍ଦିଂ ପରିକ୍ଖୀଣଭୱଂ।

''ଯୋ ଇମ''ନ୍ତି ଗାଥାୟ ଅୱିଜ୍ଜାୟେୱ ୱିସଂୱାଦକଟ୍ଠେନ ପଲିପଥୋ, ମହାୱିଦୁଗ୍ଗତାୟ ଦୁଗ୍ଗଂ, ସଂସରଣଟ୍ଠେନ ସଂସାରୋ, ମୋହନଟ୍ଠେନ ମୋହୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ତିଣ୍ଣୋତି ଚତୁରୋଘତିଣ୍ଣୋ। ପାରଙ୍ଗତୋତି ନିବ୍ବାନଂ ଗତୋ। ଝାୟୀତି ଆରମ୍ମଣଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନୱସେନ ଝାୟୀ। ଅନେଜୋତି ନିତ୍ତଣ୍ହୋ। ଅନୁପାଦାୟନିବ୍ବୁତୋତି କିଞ୍ଚି ଗହଣଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବକିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତୋ।

କାମେତି ଦୁୱିଧେପି କାମେ। ଅନାଗାରୋତି ଅନାଗାରୋ ହୁତ୍ୱା। ପରିବ୍ବଜେତି ପରିବ୍ବଜତି। କାମଭୱପରିକ୍ଖୀଣନ୍ତି ଖୀଣକାମଂ ଖୀଣଭୱଂ।

ମାନୁସକଂ ଯୋଗନ୍ତି ମାନୁସକଂ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣଯୋଗଂ। ଦିବ୍ବଂ ଯୋଗନ୍ତି ଦିବ୍ବଂ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣଯୋଗଂ। ସବ୍ବଯୋଗୱିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ସବ୍ବକିଲେସଯୋଗୱିସଂଯୁତ୍ତଂ।

ରତିନ୍ତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣରତିଂ। ଅରତିନ୍ତି କୁସଲଭାୱନାୟ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଂ। ୱୀରନ୍ତି ୱୀରିୟୱନ୍ତଂ।

ସୁଗତନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତଂ, ସୁନ୍ଦରାୟ ୱା ପଟିପତ୍ତିୟା ଗତଂ।

ଗତିନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତିଂ। ପୁରେତି ଅତୀତେ। ପଚ୍ଛାତି ଅନାଗତେ। ମଜ୍ଝେତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ। କିଞ୍ଚନନ୍ତି କିଞ୍ଚନକାରକୋ କିଲେସୋ।

ମହେସିନ୍ତି ମହନ୍ତେ ଗୁଣେ ପରିୟେସନଟ୍ଠେନ ମହେସିଂ। ୱିଜିତାୱିନନ୍ତି ୱିଜିତୱିଜୟଂ।

୪୬୦। ଏୱଂ ଭଗୱା ଗୁଣତୋ ଖୀଣାସୱଂୟେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯେ ଜାତିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଅଭିନିୱେସଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଇଦଂ ଅଜାନନ୍ତା, ସାୱ ନେସଂ ଦିଟ୍ଠି ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସମଞ୍ଞା ହେସାତି ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟଦିଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଖତ୍ତିୟୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ୱାସେଟ୍ଠୋତି ନାମଗୋତ୍ତଂ ପକପ୍ପିତଂ କତଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ, ସମଞ୍ଞା ହେସା ଲୋକସ୍ମିଂ, ୱୋହାରମତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ସମୁଚ୍ଚା ସମୁଦାଗତଂ ସମଞ୍ଞାୟ ଆଗତଂ। ଏତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଜାତକାଲେୟେୱସ୍ସ ଞାତିସାଲୋହିତେହି ପକପ୍ପିତଂ କତଂ। ନୋ ଚେ ନଂ ଏୱଂ ପକପ୍ପେୟ୍ୟୁଂ, ନ କୋଚି କିଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ୱା ଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ୱା ଜାନେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପକପ୍ପିତଂ ପେତଂ ଦୀଘରତ୍ତାନୁସୟିତଂ, ଦିଟ୍ଠିଗତମଜାନତଂ, ତଂ ପକପ୍ପିତଂ ନାମଗୋତ୍ତଂ ''ନାମଗୋତ୍ତମତ୍ତମେତଂ, ୱୋହାରତ୍ଥଂ ପକପ୍ପିତ''ନ୍ତି, ଅଜାନନ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ହଦୟେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତମନୁସୟିତଂ। ତସ୍ସ ଅନୁସୟିତତ୍ତା ତଂ ନାମଗୋତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତା ନୋ ପବ୍ରୁନ୍ତି, ''ଜାତିୟା ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି ଅଜାନନ୍ତାୱ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ''ଯେ 'ଜାତିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ'ତି ଅଭିନିୱେସଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଇଦଂ ୱୋହାରମତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତା, ସାୱ ନେସଂ ଦିଟ୍ଠି ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠୀ''ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ନିପ୍ପରିୟାୟମେୱ ଜାତିୱାଦଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ କମ୍ମୱାଦଞ୍ଚ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ନ ଜଚ୍ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ''କମ୍ମୁନା''ତି ଉପଡ୍ଢଗାଥାୟ ୱିତ୍ଥାରଣତ୍ଥଂ କସ୍ସକୋ କମ୍ମୁନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କମ୍ମୁନାତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ କସିକମ୍ମାଦିନିବ୍ବତ୍ତକଚେତନାକମ୍ମୁନା।

ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଦସ୍ସାତି ଇମିନା ପଚ୍ଚୟେନ ଏୱଂ ହୋତୀତି ଏୱଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଦସ୍ସାୱିନୋ। କମ୍ମୱିପାକକୋୱିଦାତି ସମ୍ଭାନାୱମାନାରହକୁଲେ କମ୍ମୱସେନ ଉପ୍ପତ୍ତି ହୋତି, ଅଞ୍ଞାପି ହୀନପଣୀତତା ହୀନପଣୀତେ କମ୍ମେ ୱିପଚ୍ଚମାନେ ହୋତୀତି। ଏୱଂ କମ୍ମୱିପାକକୁସଲା।

କମ୍ମୁନା ୱତ୍ତତୀତି ଗାଥାୟ ପନ ଲୋକୋତି ୱା ପଜାତି ୱା ସତ୍ତୋତି ୱା ଏକୋୟେୱତ୍ଥୋ, ୱଚନମତ୍ତଭେଦୋ। ପୁରିମପଦେନ ଚେତ୍ଥ ''ଅତ୍ଥି ବ୍ରହ୍ମା ମହାବ୍ରହ୍ମା ସେଟ୍ଠୋ ସଜିତା''ତି ଦିଟ୍ଠିୟା ପଟିସେଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କମ୍ମୁନା ହି ତାସୁ ତାସୁ ଗତୀସୁ ୱତ୍ତତି ଲୋକୋ, ତସ୍ସ କୋ ସଜିତାତି। ଦୁତିୟପଦେନ ''ଏୱଂ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ଚ ପୱତ୍ତେପି ଅତୀତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭେଦେନ କମ୍ମୁନା ୱତ୍ତତି, ସୁଖଦୁକ୍ଖାନି ପଚ୍ଚନୁଭୋନ୍ତୋ ହୀନପଣୀତାଦିଭେଦଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୱତ୍ତତୀ''ତି ଦସ୍ସେତି। ତତିୟେନ ତମେୱତ୍ଥଂ ନିଗମେତି ''ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି କମ୍ମନିବନ୍ଧନା ସତ୍ତା କମ୍ମେନେୱ ବଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞଥା''ତି। ଚତୁତ୍ଥେନ ତମେତ୍ଥଂ ଉପମାୟ ୱିଭାୱେତି। ୟଥା ହି ରଥସ୍ସ ୟାୟତୋ ଆଣି ନିବନ୍ଧନଂ ହୋତି, ନ ତାୟ ଅନିବଦ୍ଧୋ ୟାତି, ଏୱଂ ଲୋକସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତତୋ ଚ ପୱତ୍ତତୋ ଚ କମ୍ମଂ ନିବନ୍ଧନଂ, ନ ତେନ ଅନିବଦ୍ଧୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି ନ ପୱତ୍ତତି।

ଇଦାନି ୟସ୍ମା ଏୱଂ କମ୍ମନିବନ୍ଧନୋ ଲୋକୋ, ତସ୍ମା ସେଟ୍ଠେନ କମ୍ମୁନା ସେଟ୍ଠଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତପେନାତି ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ। ତତ୍ଥ ତପେନାତି

ଧୁତଙ୍ଗତପେନ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେନାତି ମେଥୁନୱିରତିୟା। ସଂୟମେନାତି ସୀଲେନ । ଦମେନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମେନ। ଏତେନାତି ଏତେନ ସେଟ୍ଠେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ କମ୍ମୁନା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ଏତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମୁତ୍ତମଂ, ୟସ୍ମା ଏତଂ କମ୍ମଂ ଉତ୍ତମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଗୁଣୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ବ୍ରହ୍ମାନ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୋ – ବ୍ରହ୍ମଂ ଆନେତୀତି ବ୍ରହ୍ମାନଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଭାୱଂ ଆୱହତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଦୁତିୟଗାଥାୟ ସନ୍ତୋତି ସନ୍ତକିଲେସୋ। ବ୍ରହ୍ମା ସକ୍କୋତି ବ୍ରହ୍ମା ଚ ସକ୍କୋ ଚ, ୟୋ ଏୱରୂପୋ, ସୋ ନ କେୱଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା ଚ ସକ୍କୋ ଚ ସୋ ୱିଜାନତଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ, ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ, ଜାନାହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ୱାସେଟ୍ଠସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ସୁଭସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୬୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସୁଭସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତୋଦେୟ୍ୟପୁତ୍ତୋତି ତୁଦିଗାମୱାସିନୋ ତୋଦେୟ୍ୟବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ଆରାଧକୋ ହୋତୀତି ସମ୍ପାଦକୋ ହୋତି ପରିପୂରକୋ। ଞାୟଂ ଧମ୍ମନ୍ତି କାରଣଧମ୍ମଂ। କୁସଲନ୍ତି ଅନୱଜ୍ଜଂ।

୪୬୩।ମିଚ୍ଛାପଟିପତ୍ତିନ୍ତି ଅନିୟ୍ୟାନିକଂ ଅକୁସଲପଟିପଦଂ। ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିନ୍ତି ନିୟ୍ୟାନିକଂ କୁସଲପଟିପଦଂ।

ମହଟ୍ଠନ୍ତିଆଦୀସୁ ମହନ୍ତେହି ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରେହି ୱା ଉପକରଣେହି ୱା ବହୂହି ଅଟ୍ଠୋ ଏତ୍ଥାତି ମହଟ୍ଠଂ। ମହନ୍ତାନି ନାମଗ୍ଗହଣମଙ୍ଗଲାଦୀନି କିଚ୍ଚାନି ଏତ୍ଥାତି ମହାକିଚ୍ଚଂ। ଇଦଂ ଅଜ୍ଜ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ସ୍ୱେତି ଏୱଂ ମହନ୍ତାନି ଅଧିକାରସଙ୍ଖାତାନି ଅଧିକରଣାନି ଏତ୍ଥାତି ମହାଧିକରଣଂ। ବହୂନଂ କମ୍ମେ ୟୁତ୍ତପ୍ପୟୁତ୍ତତାୱସେନ ପୀଳାସଙ୍ଖାତୋ ମହାସମାରମ୍ଭୋ ଏତ୍ଥାତି ମହାସମାରମ୍ଭଂ। ଘରାୱାସକମ୍ମଟ୍ଠାନନ୍ତି ଘରାୱାସକମ୍ମଂ। ଏୱଂ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କସିକମ୍ମେ ଚେତ୍ଥ ନଙ୍ଗଲକୋଟିଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଉପକରଣାନଂ ପରିୟେସନୱସେନ ମହଟ୍ଠତା, ୱଣିଜ୍ଜାୟ ୟଥାଠିତଂୟେୱ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତନୱସେନ ଅପ୍ପଟ୍ଠତା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିପଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଅୱୁଟ୍ଠିଅତିୱୁଟ୍ଠିଆଦୀହି କସିକମ୍ମଂ, ମଣିସୁୱଣ୍ଣାଦୀସୁ ଅଚ୍ଛେକତାଦୀହି ଚ ୱଣିଜ୍ଜକମ୍ମଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି, ମୂଲଚ୍ଛେଦମ୍ପି ପାପୁଣାତି। ୱିପରିୟାୟେନ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଟ୍ଠଲନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱିୟ।

୪୬୪।ଏୱମେୱ ଖୋତି ୟଥା କସିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଘରାୱାସକମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପି। ଅକତକଲ୍ୟାଣୋ ହି କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ମହାଦତ୍ତସେନାପତି ନାମ କିରେକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଭତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ମରଣସମୟେ ନିରୟୋ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ‘‘କିଂ ପସ୍ସସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ? ଲୋହିତଘରନ୍ତି ଆହ। ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଭୋ ଏସୋତି। ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ନାମ ଭୋ କହନ୍ତି? ଉପରୀତି। ମୟ୍ହଂ ହେଟ୍ଠା ଉପଟ୍ଠାତୀତି। କିଞ୍ଚାପି ହେଟ୍ଠା ଉପଟ୍ଠାତି , ତଥାପି ଉପରୀତି କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ‘‘ଇମିନା ଅମ୍ହାକଂ ୟଞ୍ଚଞ୍ଚେ ଦୋସୋ ଦିନ୍ନୋ’’ତି ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରିତୁଂ ଅଦଂସୁ। ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। କତକଲ୍ୟାଣୋ ହି କାଲଂ କତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ସକଲାୟ ଗୁତ୍ତିଲୱିମାନକଥାୟ ଦୀପେତବ୍ବଂ। ୟଥା ପନ ତଂ ୱଣିଜ୍ଜକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିପଜ୍ଜମାନଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସୀଲେସୁ ଅପରିପୂରକାରିନୋ ଅନେସନାୟ ୟୁତ୍ତସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାକମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପି। ଏୱରୂପା ହି ନେୱ ଝାନାଦିସୁଖଂ ନ ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖଂ ଲଭତି। ସମ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। ସୀଲାନି ହି ପୂରେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମ୍ପି ପାପୁଣାତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଭୋ ଗୋତମୋତି ଇଧ କିଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି? ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱଦନ୍ତି – ‘‘ପବ୍ବଜିତୋ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପୂରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଗହଟ୍ଠୋୱ ପୂରେତୀ’’ତି। ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ – ‘‘ଗିହିସ୍ସ ୱା ଅହଂ ମାଣୱ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଦତି, ନେୱ ପବ୍ବଜିତଂ ମୁଞ୍ଚତି, ମୟ୍ହମେୱ ପୁଚ୍ଛଂ ମଞ୍ଞେ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୀତି ଚାଗସୀସେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ସଚେ ତେ ଅଗରୁତି ସଚେ ତୁୟ୍ହଂ ୟଥା ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ତଥା ଇଧ ଭାସିତୁଂ ଭାରିୟଂ ନ ହୋତି, ୟଦି ନ କୋଚି ଅଫାସୁକଭାୱୋ ହୋତି, ଭାସସ୍ସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଖୋ ମେ, ଭୋତି କିଂ ସନ୍ଧାୟାହ? ପଣ୍ଡିତପଟିରୂପକାନଞ୍ହି ସନ୍ତିକେ କଥେତୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ ହୋତି, ତେ ପଦେ ପଦେ ଅକ୍ଖରେ ଅକ୍ଖରେ ଦୋସମେୱ ୱଦନ୍ତି। ଏକନ୍ତପଣ୍ଡିତା ପନ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୁକଥିତଂ ପସଂସନ୍ତି, ଦୁକ୍କଥିତେ ପାଳିପଦଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନେସୁ ୟଂ ୟଂ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତଂ ତଂ ଉଜୁଂ କତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ଭଗୱତା ଚ ସଦିସୋ ଏକନ୍ତପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତେନାହ ‘‘ନ ଖୋ ମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଗରୁ, ୟତ୍ଥସ୍ସୁ ଭୱନ୍ତୋ ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଭୱନ୍ତରୂପୋ ୱା’’ତି। ସଚ୍ଚନ୍ତି ୱଚୀସଚ୍ଚଂ। ତପନ୍ତି ତପଚରିୟଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ମେଥୁନୱିରତିଂ। ଅଜ୍ଝେନନ୍ତି ମନ୍ତଗହଣଂ। ଚାଗନ୍ତି ଆମିସପରିଚ୍ଚାଗଂ।

୪୬୬ ।ପାପିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଅଜାନନଭାୱଂ ପାପିତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଏତଦୱୋଚାତି ଭଗୱତା ଅନ୍ଧୱେଣୁପମାୟ ନିଗ୍ଗହିତୋ ତଂ ପଚ୍ଚାହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଯଥା ନାମ ଦୁବ୍ବଲସୁନଖୋ ମିଗଂ ଉଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସ ଅଭିମୁଖଂ କତ୍ୱା ସୟଂ ଅପସକ୍କତି, ଏୱମେୱଂ ଆଚରିୟଂ ଅପଦିସନ୍ତୋ ଏୱଂ ''ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ପୋକ୍ଖରସାତୀତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ନାମଂ, ''ପୋକ୍ଖରସାୟୀ''ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ କିର କାୟୋ ସେତପୋକ୍ଖରସଦିସୋ ଦେୱନଗରେ ଉସ୍ସାପିତରଜତତୋରଣଂ ୱିୟ ସୋଭତି, ସୀସଂ ପନସ୍ସ କାଳୱଣ୍ଣିନ୍ଦନୀଲମୟଂ ୱିୟ, ମସ୍ସୁପି ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେ କାଳମେଘରାଜି ୱିୟ ଖାୟତି, ଅକ୍ଖୀନି ନୀଲୁପ୍ପଲସଦିସାନି, ନାସା ରଜତପନାଳିକା ୱିୟ ସୁୱଟ୍ଟିତା ସୁପରିସୁଦ୍ଧା, ହତ୍ଥପାଦତଲାନି ଚେୱ ମୁଖଞ୍ଚ କତଲାଖାରସପରିକମ୍ମଂ ୱିୟ ସୋଭତି। ଅତିୱିୟ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ। ଅରାଜକେ ଠାନେ ରାଜାନଂ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତମିମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ, ଏୱମେସ ସସ୍ସିରିକୋ, ଇତି ନଂ ପୋକ୍ଖରସଦିସତ୍ତା ''ପୋକ୍ଖରସାତୀ''ତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି, ପୋକ୍ଖରେ ପନ ସୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟନ୍ତି ଇତି ନଂ ପୋକ୍ଖରେ ସୟିତତ୍ତା ''ପୋକ୍ଖରସାୟୀ''ତିପି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ଓପମଞ୍ଞୋତି ଉପମଞ୍ଞଗୋତ୍ତୋ। ସୁଭଗୱନିକୋତି ଉକ୍କଟ୍ଠାୟ ସୁଭଗୱନସ୍ସ ଇସ୍ସରୋ। ହସ୍ସକଂୟେୱାତି ହସିତବ୍ବକଞ୍ଞେୱ। ନାମକଂୟେୱାତି ଲାମକଂୟେୱ। ତଦେୱ ତଂ ଅତ୍ଥାଭାୱେନ ରିତ୍ତକଂ। ରିତ୍ତକତ୍ତା ଚ ତୁଚ୍ଛକଂ। ଇଦାନି ନଂ ଭଗୱା ସାଚରିୟକଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ କିଂ ପନ ମାଣୱାତିଆଦିମାହ।

୪୬୭। ତତ୍ଥ କତମା ନେସଂ ସେୟ୍ୟୋତି କତମା ୱାଚା ତେସଂ ସେୟ୍ୟୋ, ପାସଂସତରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ମୁଚ୍ଚାତି ସମ୍ମୁତିୟା ଲୋକୱୋହାରେନ। ମନ୍ତାତି ତୁଲୟିତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା। ପଟିସଙ୍ଖାୟାତି ଜାନିତ୍ୱା। ଅତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି କାରଣନିସ୍ସିତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେତି ଲୋକୱୋହାରଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା କାରଣନିସ୍ସିତଂ କତ୍ୱା କଥିତାୟ ସେୟ୍ୟଭାୱେ ସତି। ଆୱୁତୋତି ଆୱରିତୋ। ନିୱୁତୋତି ନିୱାରିତୋ। ଓଫୁଟୋତି ଓନଦ୍ଧୋ। ପରିୟୋନଦ୍ଧୋତି ପଲିୱେଠିତୋ।

୪୬୮ ।ଗଧିତୋତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ସଚେ ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଠାନନ୍ତି ସଚେ ଏତଂ କାରଣମତ୍ଥି। ସ୍ୱାସ୍ସାତି ଧୂମଛାରିକାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ସୋ ଅସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ଅଚ୍ଚିମା ଚ ୱଣ୍ଣିମା ଚ ପଭସ୍ସରୋ ଚାତି। ତଥୂପମାହଂ ମାଣୱାତି ତପ୍ପଟିଭାଗଂ ଅହଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥେୱ ହି ତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜଲମାନୋ ଅଗ୍ଗି ଧୂମଛାରିକଙ୍ଗାରାନଂ ଅତ୍ଥିତାୟ ସଦୋସୋ ହୋତି , ଏୱମେୱଂ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ପୀତି ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣସୋକାଦୀନଂ ଅତ୍ଥିତାୟ ସଦୋସା। ଯଥା ପନ ପରିଚ୍ଛତ୍ତତିଣକଟ୍ଠୁପାଦାନୋ ଧୂମାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ପରିସୁଦ୍ଧୋ, ଏୱମେୱଂ ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନଦ୍ୱୟସମ୍ପୟୁତ୍ତା ପୀତି ଜାତିଆଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ପରିସୁଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୬୯। ଇଦାନି ଯେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଚାଗସୀସେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞତ୍ତା, ତେପି ଯସ୍ମା ପଞ୍ଚେୱ ହୁତ୍ୱା ନ ନିଚ୍ଚଲା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅନୁକମ୍ପାଜାତିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଛ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଂ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯେ ତେ ମାଣୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନୁକମ୍ପାଜାତିକନ୍ତି ଅନୁକମ୍ପାସଭାୱଂ।

କତ୍ଥ ବହୁଲଂ ସମନୁପସ୍ସସୀତି ଇଦଂ ଭଗୱା ଯସ୍ମା – ''ଏସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ପବ୍ବଜିତୋ ପରିପୂରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଗହଟ୍ଠୋ ପରିପୂରେତୀ''ତି ଆହ, ତସ୍ମା – ''ପବ୍ବଜିତୋୱ ଇମେ ପୂରେତି, ଗହଟ୍ଠୋ ପୂରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ତେନେୱ ମୁଖେନ ଭଣାପେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି।

ନ ସତତଂ ସମିତଂ ସଚ୍ଚୱାଦୀତିଆଦୀସୁ ଗହଟ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅସତି ୱଲଞ୍ଜନକମୁସାୱାଦମ୍ପି କରୋତିୟେୱ, ପବ୍ବଜିତା ଅସିନା ସୀସେ ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ଦ୍ୱେ କଥା ନ କଥେନ୍ତି। ଗହଟ୍ଠୋ ଚ ଅନ୍ତୋତେମାସମତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପବ୍ବଜିତୋ ନିଚ୍ଚମେୱ ତପସ୍ସୀ ସୀଲୱା ତପନିସ୍ସିତକୋ ହୋତି। ଗହଟ୍ଠୋ ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠଦିୱସମତ୍ତମ୍ପି ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପବ୍ବଜିତା ଯାୱଜୀୱଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ହୋନ୍ତି। ଗହଟ୍ଠୋ ରତନସୁତ୍ତମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ପୋତ୍ଥକେ ଲିଖିତ୍ୱା ଠପେତି, ପବ୍ବଜିତା ନିଚ୍ଚଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ଗହଟ୍ଠୋ ସଲାକଭତ୍ତମ୍ପି ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପବ୍ବଜିତା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅସତି କାକସୁନଖାଦୀନମ୍ପି ପିଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତି, ଭଣ୍ଡଗ୍ଗାହକଦହରସ୍ସପି ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପନ୍ତେୱାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଚିତ୍ତସ୍ସାହମେତେନ୍ତି ଅହଂ ଏତେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ମେତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିୱାରେ ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୭୦ ।ଜାତୱଦ୍ଧୋତି ଜାତୋ ଚ ୱଡ୍ଢିତୋ ଚ। ଯୋ ହି କେୱଲଂ ତତ୍ଥ ଜାତୋୱ ହୋତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱଡ୍ଢିତୋ, ତସ୍ସ ସମନ୍ତା ଗାମମଗ୍ଗା ନ ସବ୍ବସୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଜାତୱଦ୍ଧୋତି ଆହ। ଜାତୱଦ୍ଧୋପି ହି ଯୋ ଚିରଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ତସ୍ସ ନ ସବ୍ବସୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତାୱଦେୱ ଅୱସଟନ୍ତି ଆହ, ତଂଖଣମେୱ ନିକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦନ୍ଧାୟିତତ୍ତନ୍ତି ''ଅୟଂ ନୁ ଖୋ ମଗ୍ଗୋ ଅୟଂ ନ ନୁ ଖୋ''ତି କଙ୍ଖାୱସେନ ଚିରାୟିତତ୍ତଂ। ୱିତ୍ଥାୟିତତ୍ତନ୍ତି ଯଥା ସୁଖୁମଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ ସହସା ପୁଚ୍ଛିତସ୍ସ କସ୍ସଚି ସରୀରଂ ଥଦ୍ଧଭାୱଂ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱଂ ଥଦ୍ଧଭାୱଗହଣଂ। ନତ୍ୱେୱାତି ଇମିନା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅପ୍ପଟିହତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସ ହି ପୁରିସସ୍ସ ମାରାୱଟ୍ଟନାଦୀନଂ ୱସେନ ସିୟା ଞାଣସ୍ସ ପଟିଘାତୋ, ତେନ ସୋ ଦନ୍ଧାୟେୟ୍ୟ ୱା ୱିତ୍ଥାୟେୟ୍ୟ ୱା, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପନ ଅପ୍ପଟିହତଂ, ନ ସକ୍କା ତସ୍ସ କେନଚି ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁନ୍ତି ଦୀପେତି।

ସେଯ୍ୟଥାପି ମାଣଓ ବଲଓା ସଙ୍ଖଧମୋତି ଏତ୍ଥ ବଲଓାତି ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ। ସଙ୍ଖଧମୋତି ସଙ୍ଖଧମକୋ। ଅପ୍ପକସିରେନାତି ଅକିଚ୍ଛେନ ଅଦୁକ୍ଖେନ। ଦୁବ୍ବଲୋ ହି ସଙ୍ଖଧମକୋ ସଙ୍ଖଂ ଧମନ୍ତୋପି ନ ସକ୍କୋତି ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ସରେନ ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ, ନାସ୍ସ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବସୋ ଫରି। ବଲଓତୋ ପନ ୱିପ୍ଫାରିକୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ବଲଓାତି ଆହ। ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯାତି ଏତ୍ଥ ମେତ୍ତାଯାତି ୱୁତ୍ତେ ଉପଚାରୋପି ଅପ୍ପନାପି ୱଟ୍ଟତି, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯାତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଅପ୍ପନାଓ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ପମାଣକତଂ କମ୍ମନ୍ତି ପମାଣକତଂ କମ୍ମଂ ନାମ କାମାଓଚରଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଅପ୍ପମାଣକତଂ କମ୍ମଂ ନାମ ରୂପାରୂପାଓଚରଂ। ତେସୁପି ଇଧ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରକମ୍ମଞ୍ଞେଓ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଞ୍ହି ପମାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଓଧିସକଅନୋଧିସକ ଦିସାଫରଣଓସେନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା କତତ୍ତା ଅପ୍ପମାଣକତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ତଂ ତତ୍ରାଓସିସ୍ସତି, ନ ତଂ ତତ୍ରାଓତିଟ୍ଠତୀତି ତଂ କାମାଓଚରକମ୍ମଂ ତସ୍ମିଂ ରୂପାରୂପାଓଚରକମ୍ମେ ନ ଓହୀଯତି ନ ତିଟ୍ଠତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? କାମାଓଚରକମ୍ମଂ ତସ୍ସ ରୂପାରୂପାଓଚରକମ୍ମସ୍ସ ଅନ୍ତରା ଲଗ୍ଗିତୁଂ ୱା ଠାତୁଂ ୱା ରୂପାରୂପାଓଚରକମ୍ମଂ ଫରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥ ଖୋ ରୂପାରୂପାଓଚରକମ୍ମମେୱ କାମାଓଚରଂ ମହୋଘୋ ୱିଯ ପରିତ୍ତୌଦକଂ ଫରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ସଯମେୱ ବ୍ରହ୍ମସହବ୍ୟତଂ ଉପନେତୀତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସୁଭସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସଙ୍ଗାରଓସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୭୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସଙ୍ଗାରଓସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚଞ୍ଚଲିକପ୍ପେତି ଏୱଂନାମକେ ଗାମେ। ଅଭିପ୍ପସନ୍ନାତି ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦଓସେନ ପସନ୍ନା। ସା କିର ସୋତାପନ୍ନା ଅରିଯସାୱିକା ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭରିଯା। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁବ୍ବେ କାଲେନ କାଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ସକ୍କାରଂ କରୋତି। ଇମଂ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଘରଂ ଆନେତ୍ୱା ଅଭିରୂପାଯ ମହାକୁଲାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ଚିତ୍ତଂ କୋପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସକ୍କାରଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ – ''ନଯିଦାନି ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଲଦ୍ଧିକୋ, ଏକାହମ୍ପି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସକ୍କାରଂ ନ କରୋସୀ''ତି ନିପ୍ପୀଳେନ୍ତି। ସୋ ଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା – ''ସଚେ, ଭୋତି ଏକଦିୱସଂ ମୁଖଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟାସି, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଆହ। ତୁଯ୍ହଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ରୁଚ୍ଚନକଟ୍ଠାନେ ଦେହି, କିଂ ମଯ୍ହଂ ଏତ୍ଥାତି। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅପ୍ପୋଦକଂ ପାଯାସଂ ପଚାପେତ୍ୱା ଘରଞ୍ଚ ସୁଦ୍ଧାପେତ୍ୱା ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିସୀଦାପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମହାସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କଟଚ୍ଛୁଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିୱିସନ୍ତୀ ଦୁସ୍ସକଣ୍ଣକେ ପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପରିୱିସାମୀ''ତି ସଞ୍ଞମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଆସେୱନଓସେନ ସହସା ସତ୍ଥାରମେୱ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଦାନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଉଭତୋପକ୍ଖିକୋ ଏସ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସହାଯୋ, ନାସ୍ସ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି କୁପିତା ଭୋଜନାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ''ନନୁ ପଠମଂଯେୱ ତଂ ଅୱଚଂ 'ଅଜ୍ଜେକଦିୱସଂ ମୁଖଂ ରକ୍ଖେଯ୍ୟାସୀ'ତି, ଏତ୍ତକଂ ତେ ଖୀରଞ୍ଚ ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ଚ ନାସିତାନୀ''ତି ଅତିୱିଯ କୋପଓସଂ ଉପଗତୋ – ''ଏୱମେୱ ପନାଯଂ ୱସଲୀ ଯସ୍ମିଂ ୱା ତସ୍ମିଂ ୱା ତସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଇଦାନି ତ୍ୟାହଂ ୱସଲି ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ୱାଦଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ''ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଜାନିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ…ପେ… ୱାଦଂ ଆରୋପେଯ୍ୟା''ତିଆଦିମାହ। ସୋ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା –

''କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କିସ୍ସସ୍ସୁ ଏକଧମ୍ମସ୍ସ, ୱଧଂ ରୋଚେସି ଗୋତମା''ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୮୭) –

ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ସତ୍ଥା ଆହ –

''କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ସୁଖଂ ସେତି, କୋଧଂ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତି;

କୋଧସ୍ସ ୱିସମୂଲସ୍ସ, ମଧୁରଗ୍ଗସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ୱଧଂ ଅରିୟା ପସଂସନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଛେତ୍ୱା ନ ସୋଚତୀ’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୮୭) –

ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ସୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ତସ୍ସେୱ କନିଟ୍ଠଭାତା ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ନାମ ‘‘ଭାତା ମେ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ଭଗୱତା ୱିନୀତୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଅପରୋ ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ ନାମ। ସୋପି ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଅପରୋ ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ପିଙ୍ଗଲଭାରଦ୍ୱାଜୋ ନାମ। ସୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣପରିୟୋସାନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ସଙ୍ଗାରୱୋମାଣୱୋତି ଅୟଂ ତେସଂ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଭତ୍ତଗ୍ଗେ ନିସିନ୍ନୋ। ଅୱଭୂତାୱାତି ଅୱଡ୍ଢିଭୂତା ଅୱମଙ୍ଗଲଭୂତାୟେୱ। ପରଭୂତାୱାତି ୱିନାସଂ ପତ୍ତାୟେୱ। ୱିଜ୍ଜମାନାନନ୍ତି ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ। ସୀଲପଞ୍ଞାଣନ୍ତି ସୀଲଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ନ ଜାନାସି।

୪୭୪।ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିଞ୍ଞାୱୋସାନପାରମିପ୍ପତ୍ତାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ଅଭିଞ୍ଞାତେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅଭିଜାନିତ୍ୱା ୱୋସିତୱୋସାନା ହୁତ୍ୱା ପାରମୀସଙ୍ଖାତଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ପାରଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତା ମୟନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପଟିଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଆଦିଭୂତା ଉପ୍ପାଦକା ଜନକାତି ଏୱଂ ପଟିଜାନନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତକ୍କୀତି ତକ୍କଗାହୀ। ୱୀମଂସୀତି ୱୀମଂସକୋ, ପଞ୍ଞାଚାରଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଏୱଂୱାଦୀ। ତେସାହମସ୍ମୀତି ତେସଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅହମସ୍ମି ଅଞ୍ଞତରୋ।

୪୮୫।ଅଟ୍ଠିତୱତନ୍ତି ଅଟ୍ଠିତତପଂ, ଅସ୍ସ ପଧାନପଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତଥା ସପ୍ପୁରିସପଦସ୍ସ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଅଟ୍ଠିତପଧାନୱତଂ ଅହୋସି, ସପ୍ପୁରିସପଧାନୱତଂ ଅହୋସୀତି। ଅତ୍ଥିଦେୱାତିପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋତି ଇଦଂ ମାଣୱୋ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଜାନନ୍ତୋୱ ପକାସେସୀ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ ଆହ। ଏୱଂ ସନ୍ତେତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅଜାନନଭାୱେ ସନ୍ତେ। ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସା ହୋତୀତି ତୁମ୍ହାକଂ କଥା ଅଫଲା ନିପ୍ଫଲା ହୋତି। ଏୱଂ ମାଣୱୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନାମ। ୱିଞ୍ଞୁନା ପୁରିସେନାତି ପଣ୍ଡିତେନ ମନୁସ୍ସେନ। ଭଂ ପନ ଅୱିଞ୍ଞୁତାୟ ମୟା ବ୍ୟାକତମ୍ପି ନ ଜାନାସୀତି ଦୀପେତି। ଉଚ୍ଚେନ ସମ୍ମତନ୍ତି ଉଚ୍ଚେନ ସଦ୍ଦେନ ସମ୍ମତଂ ପାକଟଂ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଅଧିଦେୱାତି ସୁସୁଦାରକାପି ହି ଦେୱା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଦେୱିୟୋ ନାମ ହୋନ୍ତି ଦେୱା ପନ ଅଧିଦେୱା ନାମ, ଲୋକେ ଦେୱୋ ଦେୱୀତି ଲଦ୍ଧନାମେହି ମନୁସ୍ସେହି ଅଧିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ସଙ୍ଗାରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସ-ଅଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।